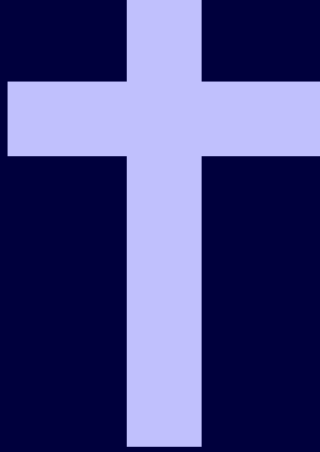

Songhai de Gao

Songhay, Koyraboro Senni: Songhai de Gao (Bible)

Songhai de Gao

Songhay, Koyraboro Senni: Songhai de Gao (Bible)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc. and BFP Velberter Mission

Language: Songhai de Gao

Contributor: BFP Velberter Mission

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
593ebd0d-f3c5-5f89-8599-37209ac56328

Contents

MATIYU	1
MARKU	50
LUKA	82
YEHIYA	134
TEGOYEY	170
ROM BOREY BATAGAA	215
KORENT BOREY BATAGA 1na	236
KORENT BOREY BATAGA 2to	257
GALATI BOREY BATAGAA	270
EFEZ BOREY BATAGAA	278
FILUPI BOREY BATAGAA	285
KOLOS BOREY BATAGAA	291
TESALONIK BOREY BATAGA 1na	296
TESALONIK BOREY BATAGA 2to	301
TIMOTE BATAGA 1na	304
TIMOTE BATAGA 2to	310
TIT BATAGAA	314
FILEMON BATAGAA	317
EBERWEY BATAGAA	319
ŽAK BATAGAA	335
PIYER BATAGA 1na	341
PIYER BATAGA 2to	348
YEHIYA BATAGA 1na	352
YEHIYA BATAGA 2to	358
YEHIYA BATAGA 3to	359
ŽUD BATAGAA	360
BANGANDIROO	362

Linžiloo kaŋ Matiyu n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Isa Almasihu taaliboo kaŋ maapoo ti Matiyu, i ga nee a se mo Lewi no ka citaaboo woo hantum. Nga goyoo man'ti kala alkaasidiyan, a n'a naŋ ka hanga Isa. Waatoo kaŋ Isa koy beenaa ra banda ga, Matiyu na Isa teegoyey hantum ka Alyahuudey bayrandi boro kaŋ ti Isa Almasihu.

Za zaman Alyahuudey ga bora a kaŋ Irkoy n'a suuba kaŋ ti ngi Hallasikaa batu. Za gaŋyan Irkoy diyawey na Hallasikaa kaayanoo silbawey bayrandi. Matiyu citaaboo ga cebe kaŋ zanka taanaa kaŋ maapoo ti Isa kaŋ hayandi Betelehem koyraa ra ti Hallasikaa.

Matiyu ga cebe mo kaŋ Isa ti Alyahuudey kokoyoo kaŋ na Irkoy Laamaa sintin laboo ga. A na tammaasa kayfanteyan tee ka nga hinoo cebe.

Matiyu citaaboo ga Isa cawandoo zamna zamna guu:

- 1. Tondi hondoo boŋ waazoo.*
- 2. Hayey kaŋ Isa n'i har borey se kaŋ ga hima ka Irkoy Laamaa ŝennoo waazu.*
- 3. Irkoy Laamaa sirrey.*
- 4. Taka a kaŋ nda Irkoy Laamaa borey ga huna cere ra.*
- 5. Taka a kaŋ nda boro ga Irkoy Laamaa hinoo batu.*

Citaaboo woo ra ir ga dii kaŋ Isa buuyanoo nda nga tunyanoo ga cebe kaŋ a goo nda hini zunubu nda buuyan ga.

Isa Almasihu kaagey

(Luka 3.23–38)

¹ Isa Almasihu assiloo taarikoo ti woo. Isa man'ti kala Dawda Haamaa, Dawda mana hun kala Ibirahima ga. ² Ibirahima na Isiyaka hay. Isiyaka na Yakuba hay. Yakuba na Žuda nda nga armyey hay. ³ Žuda na Peres nda Zera hay Tamar ga. Peres na Hesron hay. Hesron na Aram hay. ⁴ Aram na Aminadab hay. Aminadab na Nahišon hay. Nahišon na Salmuni hay. ⁵ Salmuni na Bowazu hay Rahab ga. Bowazu na Obed hay Rutti ga. Obed na Yišay hay. ⁶ Yišay na Dawda hay kaŋ ga kaa ka tee kokoy.

Dawda na Sulaymaana hay Uri wandoo ga. ⁷ Sulaymaana na Roboham hay. Roboham na Abiya hay. Abiya na Azaf hay. ⁸ Azaf na Žozafat hay. Žozafat na Žoram hay. Žoram na Oziyas hay. ⁹ Oziyas na Yotam hay. Yotam na Akaz hay. Akaz na Ezekiyas hay. ¹⁰ Ezekiyas na Manase hay. Manase na Amon hay. Amon na Žosiyas hay. ¹¹ Žosiyas na Žožakin nda nga armyey hay Babilon koyyanoo waati.

¹² Babilon koyyanoo banda ga, Žožakin na Šaltiyel hay. Šaltiyel na Zorobabel hay. ¹³ Zorobabel na Abihud hay. Abihud na Eliyakim hay. Eliyakim na Azor hay. ¹⁴ Azor na Sadok hay. Sadok na Ašim hay. Ašim na Eliyud hay. ¹⁵ Eliyud na Eleyazar hay. Eleyazar na Matan hay. Matan na Yakuba hay. ¹⁶ Yakuba na Isufi hay. Isufi ti Maryama kurpoo. Maryama ga Isa hun kaŋ se i ga nee Almasihu.

¹⁷ Zamaney kul, k'a dii za Ibirahima ga ka koy Dawda ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14). Za Dawda ka koy hala Babilon koyyanoo

ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14). Babilonj koyyanoo hala Almasihu ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14).

Isa Almasihu hayyanoo

(Luka 2.1–7)

¹⁸ Takaa ne kanj nda Isa Almasihu huru adujja ra. Maryama kanj ti janoo, kurje wiroo ti Isufi. I mana gorokasinay kanj a na gunde zaa Hundi Henanantaa hinoo ra. ¹⁹ Isufi, nga kurje wiroo man'ti kala boro šerrante, a si baa nga ma moo kayandi a ga, woo se a baa nga m'a nanj tuguyan ra. ²⁰ A goo ma miile kanj ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay a se handiri ra ka nee a se: «Isufi, Dawda haamaa masi hunbur ka Maryama zaa, a ma tee ma ne wande, zama gundoo kanj a n'a zaa, Hundi Henanantaa hinoo k'a tee. ²¹ A ga iz'aru hay, de ma maanoo danj Isa (maanaa «ir Koyoo ti hallasiyan»), zama nga no ma nga jamaa hallasi ngi zunuboo ra.»

²² Woo kul teendi hala hayaa kanj ir Koyoo na annaboo donto a m'a har ma tabati, a nee:

²³ «Nga ne, hondiyaa ga gunde zaa, a ga iz'aru hay,

i ga maanoo danj Emanuwel»*

kanj maanaa ti «Irkoy goo ir gamey ra».

²⁴ Kanj Isufi tun jirboo ra, a n'ir Koyoo almalaykaa yaamaroo tee ka nga wande wiroo dii. ²⁵ A mana gorokasinay nda a hala a na iz'aroo hay, a na maanoo danj Isa.

2

Handaray bayraykoyniyanj kaa ka Isa guna

¹ Isa hayandi Betelehem, Žude gandaa ra, kokoyoo kanj se i ga nee Herod zamanoo ra. Handaray bayraykoyniyanj ne ka hun waynahunay ka kaa Žerizalem, ² i nee: «Man Alyahuudey kokoyoo kanj hayandi? Ir dii nga handaraa* waynahunay. Ir kaa ka sujudu a se.» ³ Kanj kokoyoo Herod maa woo, a zalba, de Žerizalem kul zalba a bande. ⁴ A na jamaa sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey marga hala i ma nga bayrandi nongoo kanj ra Almasihu ga hima ka hayandi. ⁵ I nee a se: «Betelehem kanj goo Žude, zama hayaa ne kanj annaboo n'a hantum:

⁶ «Ni, Betelehem kanj goo Žude gandaa ra,

šikka sii kanj ni man'ti Žude koyra janjey kul ikaccaa,

zama jineboro foo ga hun ni ra kanj g'ay jamaa Izirayel kur.»†

⁷ Waatoo din Herod na bayraykoyney cee tuguyan ra ka alhabar cimoo ceeci waatoo kanj handaraa bangay ga. ⁸ Woo banda ga, a n'i donto Betelehem ka nee: «Wa koy, de war ma zanka taanaa alhabar cimoo ceeci. Nda war dii a, war m'a bayrandi ya ne hala agay mo ma koy sujudu a se.» ⁹ Waatoo kanj i na hanjajer kokoyoo se ka ben, i koy. Nga ne, handaraa kanj i dii a waynahunay goo ma dira jiney ra hala waatoo kanj ra a kay nongoo kanj ra zankaa goo se beene. ¹⁰ Kanj i dii handaraa, i hanse ka jaali. ¹¹ I huru hugoo ra, i dii zanka taanaa nda Maryama nga naa. I sonbu ka sujudu zankaa se. I na jinawey feeri kanj ra ngi almaney goo ka gomni tee zankaa se kanj ti wura, nda dugu, nda mir.

* 1:23 1.23 Ezayi 7.14.   * 2:2 2.2 Kabuyaney 24.17.   † 2:6 2.6 Miše 5.1.

¹² Woo banda ga, Irkoy bayrandi i se handiri ra kaŋ i masi yee Herod do. I na fondo tana zaa ka yee ngi gandaa ra.

I na Isa ka zuru ka koy Misira

¹³ Waatoo kaŋ i koy, ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay Isufi se handiri ra ka nee: «Tun ni boŋ ga, ma zanka taanaa nda jaŋoo zaa, ma zuru ka koy Misira. Ma cindi no din hala waati kaŋ ay ūelaj ma ne, zama Herod ga ceeci ka zankaa halaci.» ¹⁴ Isufi tun, a na zanka taanaa nda jaŋoo zaa cijinoo ra ka koy tugu Misira. ¹⁵ I cindi no din hala Herod buuyanoo ga, hala hayaa kaŋ ir Koyoo na annaboo donto a m'a har ma tabati, a nee:

«Ay ciya ag'iz'aroo se a ma hun Misira.»[†]

Zankey wiiyanoo

¹⁶ Kaŋ Herod dii kaŋ bayraykoyney na nga kuubi, a hanse ka futu, de a sanba ka nee i ma Betelehem nda nga laamaa kul zankey wii kaŋ goo nda jiiri hinka nda wey kaŋ goo jiiri hinka se ganda, zama bayraykoyney ūennoo ga nga jiirey si bisa woo. ¹⁷ Waatoo din hayaa kaŋ annabi Źeremi dontandi a m'a har tabati. A nee:

¹⁸ «Kaati mandi Rama ra, hēeni nda booro booboyaŋ.

Raūel ga nga izey hēe.

A mana yadda nga binoo ma yay,

zama i mana cindi.»[§]

Isa nda nga hayragey kaa ka hun Misira

¹⁹ Waatoo kaŋ Herod buu, ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay Isufi se handiri ra Misira. ²⁰ A nee: «Tun ni boŋ ga, ma zanka taanaa nda jaŋoo zaa, ma koy Izirayel gandaa ra, zama borey buu kaŋ ga baa ngi ma zanka taanaa hundoo kaa.» ²¹ Isufi tun, a na zanka taanaa nda jaŋoo zaa, de a koy Izirayel gandaa ra. ²² Amma kaŋ a maa kaŋ Arkelus no ma Źude laama nga baaba Herod dogoo ra, a hunbur ka koy no din. Irkoy ūelaj a se handiri ra, a koy Galile gandaa ra. ²³ A kaa ka goro koyraa ra kaŋ se i ga nee Nazaret, hala ūennoo kaŋ annabey n'a har ma tabati kaŋ ti: «I ga maŋoo daŋ Nazaret boraa.»

3

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Marku 1.1–8; Luka 3.1–18; Yehiya 1.19–28)

¹ Haney din ra, Yehiya kaŋ ti batizekaa bangay Źude saajoo ra ka waazu, ² ka nee: «Wa tuubi, zama beenaa Laamaa man.» ³ Nga ti boraa kaŋ ga annabi Ezayi dontandi a ma ūelaj ka nee:

«Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu, wa nga lolawey ūerrandi.»^{*}

⁴ Yehiya, yoo hinbiri darbay bara jindoo ra nda kuuru gamahaw kaŋ goo centoo ga. Nga meehunaa man'ti kala ndooyaj nda yuu gani.

⁵ Waatoo din no, Źerizalem koyraa borey, nda Źude kul, nda nongey kul kaŋ goo isaa here kaŋ se i ga nee Źurdeŋ, i kul fatta ka koy Yehiya

[†] 2:15 2.15 Oze 11.1. [§] 2:18 2.18 Źeremi 31.15. ^{*} 3:3 3.3 Ezayi 40.3.

do. ⁶ Yehiya na borey batize Žurden isaa ra, waatoo kanj i na ngi zunubey har kaaray.

⁷ Kanj a dii Fariziyen nda Sadusiyen boobo kaa batizeyanoo se, a nee i se: «Gondi izey, may ka war waanandi war ma zuru Irkoy futayyanoo kanj ga kaa se? ⁸ Wa teegoy tee kanj ga cebe kanj war tuubi. ⁹ War masi nee war boŋ se: «Ibrahim ti ir baaba», zama ay ga war bayrandi kanj ba tondey wey, Irkoy ga hin ka hundi danj i ra k'i tee Ibrahim se izeyan. ¹⁰ Aywa, daašoo soolu ka tuuroo dunbu hala linjoo ga. Tuuri kul kanj si ize henna tee ga dunbandi ka warrandi nuune ra. ¹¹ Agay, ay ga war batize nda hari ka cebe kanj war tuubi, amma boraa kanj ga kaa ay dumaa ga, hinoo bisa ay wanoo, de mo ay si hima nda ka nga taamey zaa. Nga, a ga war batize Hundi Henanantaa ra nda nuune. ¹² Nga fendoo goo kaboo ra ka nga taasuu kar ganganoo haabu. A ga nga alkamaa fanji suuroo ra, amma toosaa, a g'a ton nuune ra kanj si buu.»

Isa batizeyanoo

(Marku 1.9–11; Luka 3.21–22)

¹³ Alwaatoo din Isa hun Galile ka kaa Yehiya do Žurden isaa here hala a ma nga batize. ¹⁴ Amma Yehiya n'a kakaw ka nee: «Agay no ma hima ka kaa m'ay batize, amma ni, ni ka kaa ay do!» ¹⁵ De Isa n'a zaabi ka nee: «Naŋ woo ma teendi sohō, zama a tilasu ir ma Irkoy ibaayoo kul tee.» Yehiya n'a naŋ a m'a tee. ¹⁶ Za Isa batizandi, a fatta haroo ra. Beenawey ne ka feeri [a se], de a dii Irkoy Hundoo zunbu nga ga ka kaa a ga sanda tuuzun alhaali. ¹⁷ De jinde foo ne ka šelan beenaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay jaaloo.»

4

Ibilisi na Isa sii

(Marku 1.12–13; Luka 4.1–13)

¹ Woo banda ga, Irkoy Hundoo na Isa gongu ka žigi ka koy saajoo ra hala Ibilisi m'a sii. ² Isa meehaw zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40), a too nongu kanj ra a heray. ³ Siiyakaa man a ka nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, nee tondey wey ma bere ka tee takula.» ⁴ A zaabi ka nee: «A hantumandi Citaaboo ra: «Man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna, amma a ga huna nda šenni kul kanj ga hun Irkoy minoo ra.»*»

⁵ Woo banda ga, Ibilisi n'a zaa ka koy koyra henanantaa† ra, a n'a kayandi Irkoy hugu beeroo boŋoo boŋ beene. ⁶ A nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, ni boŋ warra ganda, zama a hantumandi kanj nga ga nga almalaykey yaamar ma ne, i ga kabe gaaru ma ne

hala ni cewoo masi cabu tondi ga.»‡

⁷ Isa nee a se: «A hantumandi koyne: «Masi ni Koyoo Irkoy sii.»§»

⁸ Ibilisi yee k'a zaa ka koy tondi hondu foo boŋ kanj ga hanse ka beeri, de a n'a cebe aduŋŋa laamawey kul nda ngi daržaa. ⁹ A nee Isa se: «Ay ga ni noo hayey wey kul nda ni sujudu ya ne.» ¹⁰ Isa nee a se: «Hun ne, Šaytan. A hantumandi: «Masi sujudu kala ni Koyoo Irkoy se, de nga hinne no m'a gana.»*»

* 4:4 4.4 Alhukumoo 8.3. † 4:5 4.5 Koyraa ti Žerizalem. ‡ 4:6 4.6 Zabur 91.11–12. § 4:7 4.7 Alhukumoo 6.16. * 4:10 4.10 Alhukumoo 6.13.

11 Woo banda ga, Ibilisi fay nda a, de almalaykayan ne ka man a, i n'a saajaw.

Isa na nga diyawtaraa sintin Galile

(Marku 1.14–15; Luka 4.14–15)

12 Waatoo kan Isa maa kan i na Yehiya nondi, a mooru no din ka koy Galile. 13 A hun Nazaret koyraa ra, a koy goro Kaparnahum kan goo Galile isabangoo minoo ga, Zabulon nda Neftali laamaa ra. 14 Woo teendi hala šennoo kan annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

15 «Zabulon laboo nda Neftali laboo

kan goo teekoo fonda ga, Žurden isaa se banda

kan ti Galile boro dumey kan man'ti Alyahuudu gandaa,

16 Jamaa woo kan goro kubaa ra dii gaay beeri,

de wey kan goro gandaa ra nda buuyan biyoo ra, gaay fatta i se.»†

17 Za waatoo woo ra Isa sintin ka waazu ka nee: «Wa tuubi, zama beenaa Laamaa man.»

Isa taalibi jina-jinawey

(Marku 1.16–20; Luka 5.1–11)

18 Woo banda ga, Isa goo ma dira Galile isabangoo minoo ga, a dii arma hinka. Simon kan se i ga nee Piyer nda nga armaa Andere, i goo ma filiji warra isabangoo ra, zama sorkoyan no. 19 A nee i se: «Wa kaa ka hanga ay bande. Ay ga taka tee kan ra boro no war ga hoo.»

20 Dogoo din da i na ngi filijey nan ka hanga a bande. 21 A hun no din ka koy jine, a dii arma hinka foo koyne, Žak kan ti Zebede iz'aru, nga nda nga armaa Yehiya. Ngi nda ngi baaba Zebede goo harihiyoo ra ka ngi filijey hanse. Isa ciya i se. 22 Dogoo din da i na hiyoo nda ngi baaba nan ka hanga a bande.

Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani

(Marku 3.7–11; Luka 6.17–19)

23 Isa dira Galile kul bande ka cawandi ngi margahugey ra. A ga LaamaaAlhabar Boryaa waazu. A na wircikoyni kul nda malalkoyni dumi kul noo baani alžamaa ra. 24 Maapoo huru Siiri gandaa kul ra. I kate a do wircikoyney kul kan ga dori dumi-dumiyan goo, nda boroyan kan ra ganji goo, nda cirawcirawkoyniyan nda bonguyan. A n'i noo baani. 25 Alžama beeri hanga a bande ka hun Galile, nda Dekapol (maanaa «koyra woy (10)»), nda Žerizalem, nda Žude, nda Žurden isaa se banda.

5

Gomni cimi-cimoo

(Luka 6.20–23)

1 Waatoo kan Isa dii jamaa, a žigi tondi hondoo bon ka goro, nga taalibey man jeroo ga. 2 A na šennoo zaa k'i cawandi ka nee:

3 «Borey duu gomni kan ga ngi yaadataraa bay Irkoy jine,

zama ngi, ngi wane beenaa Laamaa.

4 Borey duu gomni kan ga hēe,

zama ngi, i ga kaa ka duu bineyaynay.

5 Borey duu gomni kan biney ga yay,

† 4:16 4.15–16 Ezayi 8.23–9.1.

zama ngi no ma laboo tubu.

⁶ Borey duu gomni kaŋ ga boonay šerretaray sanda heraykoyni nda jawkoyni,

zama ngi, i ga kaa ka kungu.

⁷ Borey duu gomni kaŋ ga tamalla, zama ngi se i ga tamalla.

⁸ Borey duu gomni kaŋ biney ga henan, zama ngi, i ga kaa ka dii Irkoy.

⁹ Borey duu gomni kaŋ ga kate alaafiyaa, zama ngi se i ga nee Irkoy izey.

¹⁰ Borey duu gomni kaŋ i g'i gurzugay šerretaray maaganda se, zama ngi, ngi wane beenaa Laamaa.

¹¹ War duu gomni waati kaŋ borey ga war kaynandi, i ga war gurzugay ka haya futu dumi kul taari war ga ay sabbu se. ¹² Wa binekaanay, war ma hanse ka jaali, zama war ga duu sufuray beeri beenaa ra. Takaa woo da nda i na annabey gurzugay kaŋ kaa war jine.»

Taalibey ti ciiroo nda gaayoo

(Marku 9.50; Luka 14.34–35)

¹³ «War, war ti gandaa ciiroo. Nda ciiri tar, macin nda boro g'a noo tenbe? A si haya hanse kala a ma warrandi taray, borey m'a taama.

¹⁴ War, war ti aduŋŋa gaayoo. Koyra kaŋ goo tondi hondu boŋ si hin ka tugu. ¹⁵ Boro si fitilla diinandi ka kusu gum a boŋ, a si jisandi kala fitilla gorodogoo ga hala a ma gaay tee hugoo ra borey kul se. ¹⁶ Takaa din da, war gaayoo ma dii adamizey jine, taka kaŋ ra i ma dii war teegoy henney, de i ma war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra beerandi.»

Ašariyaa tabatandiroo

¹⁷ «War masi hongu kaŋ ya nka kaa ka ašariyaa nda annabey citaabey tuusu. Ya na kaa k'i tuusu, amma ya nka kaa k'i tabatandi, ¹⁸ zama cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, kullihinne beenaa nda gandaa ga bara, tonbi-ize foo wala zeeri-ize foo si dere ašariyaa ra hala hayey kul ma tee. ¹⁹ Woo se boro kaŋ ga yaamarey wey ikaccu foo kaa ka borey cawandi i ma taka follokaa tee, boraa ga tee borey kul ikaccaa beenaa Laamaa ra. Amma boro kaŋ ga yaamarey dii, de a ga borey cawandi i m'i dii, boraa din ga tee boro beeri beenaa Laamaa ra. ²⁰ Ay ga war bayrandi kaŋ, nda war šerretaraa mana bisa Citaaboo baykey nda Fariziyeney wanoo, war si huru beenaa Laamaa ra.»

Futuyanoo šennoo

²¹ «War maa kaŋ i nee boro jinawey se: «Masi boro wii.»* Boro kaŋ na boro wii ga hima ka koy ciitikey jine. ²² Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ futu nga armaa ga, ga hima ka koy ciitikey jine. Boro kaŋ nee nga armaa se «saama», ga hima ka koy hoyraykey margaroo jine. Boro kaŋ nee nga armaa se «hollokom», boraa si hima ka koy kala žahannam nuunaa ra. ²³ Nda n'na ni sargaroo ka koy sargari tonadogoo ra, de ni hongu kaŋ ni armaa goo nda ni ga alhaku, ²⁴ ni sargaroo naŋ no din da sargari tonadogoo jeroo ga. Ma koy waafaku nda ni armaa jina, woo banda ga, ma kaa ka ni sargaroo kaa. ²⁵ Cahã ka waafaku nda ni yenjekasinaa za ni nda a goo fondaa

* 5:21 5.21 Fattaroo 20.13; Alhukumoo 5.17.

ra. Ni yenjekasinaa masi koy ni danj alkaaloo jine, alkaaloo ma ni noo alkaatoo se, alkaatoo ma ni warra kasaa ra. ²⁶ Cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, n'si fatta no din mana nooroo bana hala nongu kanj ra ba tanka si cindi.»

Zinaa šennoo

²⁷ «War maa kanj a harandi ka nee: «Masi zina.»† ²⁸ Amma agay, ay ga war bayrandi kanj boro kul kanj na woy guna k'a boonay, bora na zina tee nda a ka ben nga binoo ra. ²⁹ Nda ni kabe hennaa moɲoo no ma kate ma kanj zunubu ra, a dogu m'a warra a ma mooru ni, zama ni nongu foo ma hasara baa ma ne ni kunturoo kul ma warrandi žahannam. ³⁰ Koyne mo nda ni kabe hennaa no ma kate ma kanj zunubu ra, a dogu m'a warra a ma mooru ni, zama ni nongu foo ma hasara baa ma ne ni kunturoo kul ma koy žahannam.»

Fayyan šennoo

(*Matiyu 19.9; Marku 10.11–12; Luka 16.18*)

³¹ «A harandi ka nee: «Boro kanj na nga wandoo fay m'a noo fay-kaddaasu.»‡ ³² Amma agay, ay ga war bayrandi kanj boro kul kanj ga nga wandoo fay, nda man'ti woyoo mma izefututaray tee, bora na woyoo danj zinaa ra. Boro mo kanj na woy hiiji kanj kurɲoo n'a fay na zina tee.»

Žeeyan šennoo

³³ «War maa koyne kanj a harandi boro jinawey se ka nee: «Masi žee taari ga, amma meefurey kanj n'n'i zaa ni Koyoo maajoo ga, m'i kaa.»§ ³⁴ Amma agay, ay ga war bayrandi kanj war masi žee kul. War masi žee nda beanaa, zama nga ti Irkoy kokoy gorodogoo. ³⁵ War masi žee nda laboo, zama nga ti nga cee jisidogoo. War masi žee nda Žerizalem, zama nga ti Kokoy beeroo koyraa. ³⁶ Masi žee nda ni boɲoo, zama n'si hin ka ba hinbiri-ize folloku kaarayandi wala k'a bibandi. ³⁷ War meešennoo ra, nda war nee ayyo, a ma tee ayyo, nda war nee kalaa, a ma tee kalaa. Šenni kanj tonton woo ga mana hun kala boro laalaa do kanj ti Ibilisi.»

Faasayan šennoo

(*Luka 6.29–30*)

³⁸ «War maa kanj a harandi ka nee: «Moo no ma moo bana, hije no ma hije bana.»* ³⁹ Amma agay, ay ga war bayrandi, war masi faasa war boɲ se boro laala jine. Nda boro na ni sanj ni garbe hennaa ga, ma affaa mo šerre a se. ⁴⁰ Nda boro ga baa nga ma ni cee hinoo do ka ni kaayoo taa, ni burmusoo mo nanj a se. ⁴¹ Nda boro ga ni gaabi ma kilomeetar foo dira nga bande, a tee a se kilomeetar hinka. ⁴² Boro kanj na ni njaaray, m'a noo. Boro kanj ga baa nga ma garaw ni ga, masi wanji a se.»

Wa baa war iberey

(*Luka 6.27–28, 32–36*)

---

† 5:27 5.27 Fattaroo 20.14; Alhukumoo 5.18. ‡ 5:31 5.31 Alhukumoo 24.1–4. § 5:33 5.33 Sargarey 19.12; Kabuyaney 30.3; Alhukumoo 23.22–24. * 5:38 5.38 Fattaroo 21.24; Sargarey 24.20; Alhukumoo 19.21.

⁴³ «War maa kanj a harandi ka nee: «Ma baa ni cinaa†, ma konna ni iberoo.» ⁴⁴ Amma agay, ay ga war bayrandi, wa baa war iberey, wa Irkoy ñaaray wey kanj ga war gurzugay se, ⁴⁵ hala war ma tee ize war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra se, zama a ga ncirni kanjandi boro šerrantey nda wey kanj si šerre se. ⁴⁶ Nda war si baa kala war baakey, macin ti tiyaaboo kanj war ga duu a? Man'ti woo da no, ba alkaasidiikey g'a tee wala? ⁴⁷ Nda war si boro foo kala war armey, macin ti haya beeroo kanj war n'a tee? Kutakey hunday nka si woo tee wala? ⁴⁸ War, war ma tee boroyan kanj tee ka timme sanda takaa kanj nda war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ga timme.»

6

Sargari nooyan talkey se šennoo

¹ «Wa war boj hawgay, war masi cebe borey se kanj boro šerranteyan ti war. Nda war na woo tee, war si duu sufuray war Baaba Irkoy do kanj goo beenaa ra. ² Nda n'ga sargari noo, masi laati beeri kar ni jine, sanda takaa kanj almunafikey g'a tee margahugey nda lolawey ra hala borey ma ngi beerandi. Cimoo ne kanj ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben. ³ Amma nda n'ga sargari noo, ni kabe laalaa masi bay hayaa kanj ni kabe hennaa goo m'a tee, ⁴ hala ni sargaroo ma tee sutura ra, de ni Baaba Irkoy kanj ga dii sutura ra ga ni bana.»

Irkoy ñaarayyan šennoo (Luka 11.2–4)

⁵ «Nda war ga Irkoy ñaaray, war masi tee almunafikey cine kanj ga baa ngi ma tun ka kay margahugey ra nda lolawey kanjey ga ka Irkoy ñaaray hala borey ma dii ngi. Cimoo ne kanj ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben. ⁶ Amma nda n'ga Irkoy ñaaray, huru ni hugoo kunehere, ma mijoo daabu, ma ni Baaba Irkoy ñaaray sutura ra, de ni Baaba Irkoy kanj ga dii sutura ra ga ni bana. ⁷ Nda war ga Irkoy ñaaray, war masi šenney doori cere boj sanda kutakey takaa. I ga hongu kanj ngi šenni boobey haryanoo se, ngi ñaarayroo ga taandi. ⁸ War masi hima nda ey, zama war Baaba Irkoy ga haya bay kanj ga war ga too, za war man'a ñaaray. ⁹ War, takaa ne kanj nda war ma Irkoy ñaaray:

«Ir Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra,
yala ni maanoo ma zandi sanda henanante,
¹⁰ ni Laamaa ma kaa,
ni ibaayoo ma tee laboo ga sanda beenaa takaa.

¹¹ Ir noo ir hõ zaaroo meehunaa.

¹² Ir alhakey yaafa ir se,

sanda takaa kanj nda ir, ir ga yaafa borey se kanj n'ir toope.

¹³ Masi nanj ir ma siyandi ka kanj zunubu ra,
amma ir hallasi boro laalaa ra kanj ti Ibilisi.»

¹⁴ Nda war na borey laybey yaafa i se, war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra mo ga yaafa war se. ¹⁵ Amma nda war mana yaafa borey se, war Baaba Irkoy mo si war laybey yaafa war se.»

† 5:43 5.43 Sargarey 19.18.

Meehawyan šennoo

¹⁶ «Waati kanj war ga meehaw, war masi hima nda almunafikey kanj ga ngi boŋ hanj ka ngi ndumey danj cere ra, ka cebe borey se kanj ngi ga meehaw. Cimoo ne kanj ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben. ¹⁷ Amma ni, waati kanj n'ga meehaw, turaari danj ni boŋoo ga, ma ni ndumoo pumay, ¹⁸ hala a masi tee sanda borey se n'goo ma meehaw, amma meehaw ni Baaba Irkoy se kanj goo sutura ra. De ni Baaba Irkoy kanj ga dii sutura ra ga ni bana.»

Alman cimoo
(Luka 12.33–34)

¹⁹ «War masi alman marga aduŋna kanj ra dusu nda guuruboosu g'a halaci, de mo kanj ra zayey ga kayra k'a zay. ²⁰ Amma wa alman marga beenaa kanj ra dusu nda guuruboosu s'a halaci, de kanj ra zayey si kayra, i si zay. ²¹ Zama nongoo kanj ra ni almaanoo goo, nga ra ni binoo goo.»

Moo ti gaaham fitillaa
(Luka 11.34–36)

²² «Moo ti gaaham fitillaa. Nda ni moŋoo ga boori, ni gaahamoo kul goo gaay ra. ²³ Amma nda a ga laala, ni gaahamoo kul goo kubay ra. Nda gaayoo kanj goo ni ra tee kubay, de kubaa, cin no a ga ti a!»

Irkoy wala nooru?
(Luka 16.13)

²⁴ «Boro sii no kanj ga hin ka goy gaakoy hinka se. A mma konna affaa ka baa affaa wala a ma denji affaa ga ka donda affaa. War si hin ka tee tam Irkoy se, war ma tee tam nooru se.»

War masi huzun
(Luka 12.22–32)

²⁵ «Woo se ay ga war bayrandi kanj war masi huzun war hunaroo se nda woo kanj war g'a ŋaa, [wala woo kanj war g'a hanj], wala war gaahamoo se, woo kanj nda war ga daabu. Hundi mana bisa ŋaayan, gaaham mana bisa bankaaray wala? ²⁶ Wa cirawey guna: i si duma, i si hegay, i si taas fanji, amma war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra g'i ŋandi, de war, war mana bisa ey wala? ²⁷ War ra, may ti boraa kanj nga alhuzunoo ga kate a ma hin ka ba alwaati kayna tonton nga aloomuroo ga?

²⁸ Adiŋi cin se war ga huzun nda bankaaray? Wa faarey kutukuryey guna takaa kanj nda i ga zay. I si taabi, i si haabu bii. ²⁹ Ay ga war bayrandi kanj Sulaymaana nda nga daržaa kul, a mana bankaaray danj ka too ngi affoo. ³⁰ Nda faari suboo kanj hō a ga bara, suba a ga warrandi alforonoo ra, Irkoy g'a bankaaray nda takaa woo, taka foo nda a si war bankaaray, naanaykaccukoyney? ³¹ War masi alhuzun ka nee: «Macin no ir g'a ŋaa?» wala: «Macin no ir g'a hanj?» wala: «Macin nda ir ga bankaaray?» ³² Zama hayey wey kul, kutakey no m'i ceeci. War Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ga bay kanj war ga too i ga. ³³ Haya jinaa kanj war ga hima k'a ceeci man'ti kala [Irkoy] Laamaa nda nga šerretaraa, de hayey wey mo kul ga tontonandi war se. ³⁴ War masi huzun nda suba. Suba ga alhuzun nga boŋ se. Zaari foo kul nda nga farayanoo.»

7

War masi war ciney ciiti

(Luka 6.37–38, 41–42)

¹ «War masi boro ciiti, nga ra war si ciitandi, ² zama takaa kanj nda war ga ciiti, nga nda war ga ciitandi, de mo takaa kanj nda war ga neesi, nga nda i ga neesi war se. ³ Cin se n'ga dii subu-izoo kanj goo ni armaa mojnoo ra, amma n'si maate bundoo kanj goo ni mojnoo ra? ⁴ Wala mo, taka foo nda n'ga nee ni armaa se: «Nan ya subu-izoo kaa kanj goo ni mojnoo ra», ka gar, nga ne bundu bara ni mojnoo ra. ⁵ Almunafikoo, bundoo kaa ni mojnoo ra jina, waatoo din n'ga dii boryo ka subu-izoo kaa ni armaa mojnoo ra.

⁶ War masi haya henanantey noo hansey se, i masi koy bere war ga ka war kottu. War masi war alyakuutey danj nbirjawey jine, i masi koy i taama nda ngi cewey.»

Isa na nga taalibey cawandi Irkoy njaarayan

(Luka 11.9–13; 6.31)

⁷ «Wa Irkoy njaaray, a ga war noo, wa ceeci, war ga duu, wa kara-kara, a ga feera war se. ⁸ Zama boro kul kanj njaaray, i g'a noo, boro kanj ceeci ga duu, de mo i ga feera boro kanj kara-kara se. ⁹ War ra, may ti bora kanj, nda izoo n'a wiri takula, a g'a noo tondi? ¹⁰ Wala nda a n'a wiri hamiisa, a g'a noo gondi hamiisaa dogoo ra? ¹¹ Nda war kanj ga laala ga wan ka war izey noo haya hennayan, taka foo nda war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra si haya hennayan noo boro kanj g'a njaaray se?

¹² Haya kul kanj war ga baa borey m'a tee war se, war mo ma nga cine tee i se, zama woo ti hayaa kanj asariyaa nda annabey n'a har.»

Hugu mee kaccaa

(Luka 13.24)

¹³ «Wa huru nda hugu mee kaccaa, zama hugoo mijoo ga yilwa, fondaa ga hay kanj ga koy halaciyanoo here, de boro boobo goo no kanj ga huru nda a. ¹⁴ Amma hugoo mijoo ga kaccaa, fondaa ga šiita kanj ga koy hunayan here, de boro kaynayan no ma duu a.»

Taari annabey

(Matiyu 12.33–35; Luka 6.43–44)

¹⁵ «Wa war bonj hawgay taari annabey ga. I ga kaa war ga sanda feejayan, amma ngi kuneheroo man'ti kala ganjihansi futuyan. ¹⁶ Ngii teegoyey nda war g'i bay. Boro ga alaneb-ize hegay karjinaa ga wala, jeejay ga duwandi ngorfujnaa ga wala?

¹⁷ Takaa woo no, tuuri henna kul, ize henna no a ga hay, amma tuuri futu, ize laalayan no a ga hay. ¹⁸ Tuuri henna si hin ka ize laalayan hay, tuuri futu si hin ka ize hennayan hay. ¹⁹ Tuuri kul kanj si ize henna hay, ga dunbandi ka warrandi nuune ra. ²⁰ Adishi ngi teegoyey nda war g'i bay.»

Hayaa kanj n'g'a har no m'a tee

(Luka 6.46; 13.25–27)

²¹ «Man'ti boro kul kanj ga nee ya ne: «Ay Koyoo, ay Koyoo», nga no ma huru beenaa Laamaa ra, amma bora kanj g'ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ibaayoo tee no ma huru a ra. ²² Boro booboyan,

hanoo din, i ga nee ya ne: «Ir Koyoo, ir Koyoo, man'ti ni maanoo nda ir na hayey har kan ga kaa ka tee, man'ti ni maanoo nda ir na ganjey gaaray, man'ti ni maanoo nda ir na kayfiyan tee?»²³ Waatoo din ay g'i bayrandi ka nee i se: «Ya na bay ka war bay. Wa mooru ay ga, goy futu teekey!»

Hugu cinayan dumi hinkaa
(Luka 6.47–49)

²⁴ «Boro kul kan maa ay šenney, de a g'i ka goy, ga hima nda lakkalkoyni kan na nga hugoo cin tondi bon, ²⁵ ncirpi kan, isa kabey haroo dandi, hewoo hēe. I na hugoo kar, amma a mana kan, zama tondi bon a cinandi. ²⁶ Amma boro kul kan maa ay šenney, de a man'i ka goy, ga hima nda aru lakkal janante kan na nga hugoo cin labutaasi bon, ²⁷ ncirpi kan, isa kabey haroo dandi, hewoo hēe. I na hugoo kar. Hugoo kan, kanyan beeri.»

Isa hinoo
(Marku 1.22; Luka 4.32)

²⁸ Waatoo kan Isa na šenney wey har ka ben, nga cawandiyanoo tee jamaa se bonhaway, ²⁹ zama a mm'i cawandi sanda boro kan goo nda hini k'i juwal kan man'ti ngi Citaaboo baykey takaa.

8

Isa na jiraykoyni noo baani
(Marku 1.40–45; Luka 5.12–16)

¹ Waatoo kan Isa zunbu tondi hondoo bon, alžama beeri hanga a bande. ² Jiraykoyni foo ne ka man a ka sujudu jinoo ra ka nee: «Ay Koyoo, nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.» ³ Isa na nga kaboo šerre k'a taaru ka nee a se: «Ay yadda, henan!» Dogoo din da jiraa ben a ga, a henan. ⁴ Isa nee a se: «Gaabandi mas'a har boro kul se. Amma ma koy ni bon cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa kan nda Musa na ni yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

Isa na jalakoyni tamoo noo baani
(Luka 7.1–10)

⁵ Waatoo kan Isa ga huru Kaparnahum, jalakoyni foo man a k'a suurandi ⁶ ka nee a se: «Ay Koyoo, ay tamoo goo ma kani hugey, jere faa buu, a ga hanse ka maray.» ⁷ Isa nee a se: «Ay ga koy, ay g'a noo baani.» ⁸ Jalakoynoo zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay si hima nda ma huru ay hugoo ra, amma kalima foo hinne har, de ay tamoo ga duu baani. ⁹ Zama agay hunday goo jineboroyan hinoo cire. Agay mo goo nda soojeyan kan goo ay hinoo cire. Nda ay nee woo se: «Koy», a ga koy, nda ay nee affoo se: «Kaa», a ga kaa. Nda ay nee ay tamoo se: «Woo tee», a g'a tee.» ¹⁰ Kan Isa maa woo, a kan a se, de a nee nga hangakey se: «Cimoo ne kan ay g'a har war se, Izirayel ra, ya na dii boro kul ra naanay kan ga too woo. ¹¹ Ay g'a har war se kan boro booboyan ga hun dandi nda dangay ka kaa ka goro ganda ka ŋaa Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba bande beenaa Laamaa ra. ¹² Amma Laamaa izey ga warrandi taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hiŋekaamayan ga tee.» ¹³ Woo banda ga, Isa nee jalakoynoo se: «Koy ni hugoo do,

hayaa kaŋ n'naanay a ma teendi ma ne.» Waatoo din da, jalakoynoo tamoo duu baani.

Isa na wircikoyini dumi boobo noo baani

(Marku 1.29–34; Luka 4.38–41)

¹⁴ Isa koy Piyer hugoo do. A gar wandoo paa ga kani, gaaham konni wirci bara a ga. ¹⁵ A na kaboo taaru, de gaaham konnoo ben a ga, dogoo din da woyoo tun nga boŋ ga k'a alhaadimay.

¹⁶ Waatoo kaŋ cijinoo too, i kate a do boro booboyaŋ kaŋ ra ganjiyaŋ goo. A na kalima foo har ka ganjey gaaray, de a na wircikoyney kul noo baani, ¹⁷ hala ŝennoo kaŋ annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

«Nga, a n'ir borojeretarawey zaa,
a n'ir wircey jeeje nga ga.»*

Boro kaŋ ga baa nga ma hanga Isa

(Luka 9.57–62)

¹⁸ Isa dii kaŋ alžama beeri ga nga kuubi ka nga bere. A yaamar kaŋ nga nda nga taalibey ma koy haroo boŋ faa ga. ¹⁹ Citaaboo baykaw foo man a ka nee a se: «Alfagaa, ay ga hanga ni bande nongu kul kaŋ ra n'ga koy.» ²⁰ Isa nee a se: «Nzungey goo nda guusu, cirawey goo nda teji, amma Bora a kaŋ tee Adamize sii nda nongu kaŋ ra a ga nga boŋoo kanandi.» ²¹ [Nga] taalibey affoo nee a se: «Ay Koyoo, naŋ ya koy ay baaba sutura jina.» ²² Amma Isa nee a se: «Hanga agay, de ma naŋ bukawey ma ngi bukawey sutura.»

Isa na hewoo kayandi

(Marku 4.35–41; Luka 8.22–25)

²³ Isa huru harihiyoo ra, de nga taalibey hanga a. ²⁴ Hew beeri ne ka tun isabangoo boŋ hala nongu kaŋ ra bondawey na hiyoo daabu. Isa goo ma jirbi. ²⁵ Taalibey man a k'a tunandi ka nee a se: «Ir Koyoo, faaba ir ga, ir ga halaci!» ²⁶ A nee i se: «Macin se war ga arkubu, naanaykaccukoyney?» Woo banda ga, a tun, a zahā hewoo nda isabangoo ga, de nongoo kul tee sōy. ²⁷ Borey boŋey haw, de i hāa ka nee: «Boro dumi foo ti woo kaŋ ba hewoo nda isabangoo ga hayaa tee kaŋ a n'a har?»

Isa na ganjey gaaray k'i kaa aruyaŋ ra

(Marku 5.1–20; Luka 8.26–39)

²⁸ Waatoo kaŋ Isa too haroo boŋ faa ga, Gadara koyraa borey laamaa ra, aru hinka kaŋ ra ganjiyaŋ goo fatta saarawey ra k'a kubay. Ngɪ laalayanoo se boro kul si hin ka bisa nda fondaa din. ²⁹ Ngɪ ne ma kaati ka nee: «Macin k'ir nda ni marga, Irkoy Iz'aroo? Ni nka kaa k'ir zarabi za waatoo mana too?» ³⁰ A gar, ngɪ se nongu mooro ra, nbirŋa booboyaŋ goo ma kur. ³¹ Ganjey na Isa suurandi ka nee: «Nda n'g'ir gaaray, ir sanba nbirŋa boobaa woo ra.» ³² A nee i se: «Wa koy!» I fatta ka koy nbirŋawey ra. Nga ne, nbirŋawey kul hun tondi hondoo jesoo ga beene ka isabangoo gaarandi, i buu haroo ra. ³³ Borey kaŋ g'i kur zuru, de i koy koyraa ra ka alhabaroo kul filla, nda takaa kaŋ borey kaŋ ra ganjey cindi ti a. ³⁴ Koyraa kul ne ka fatta ka Isa kubay. Kaŋ i dii a, i n'a wiri a ga a ma hun ngɪ gandaa ra.

* 8:17 8.17 Ezayi 53.4.

9

Isa na bongu noo baani
(Marku 2.1–12; Luka 5.17–26)

¹ Isa huru harihīi foo ra ka denj ka koy nga koyraa* ra. ² Boroyan ne ka kate a do bongu foo kanj ga kani balankar ra. Isa dii ngi naanaa, a nee bongoo se: «Bine tee, ay izoo, ni zunubey yaafandi.» ³ Nga ne, Citaaboo baykaw fooyan nee ngi biney ra: «Woo mma Irkoy wow.» ⁴ Isa dii ngi anniyawey, a nee: «Macin se miile futuyan goo war biney ra?» ⁵ Affoo no ma faala, ka nee: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun ka dira?» ⁶ Sohō kala war ma bay kanj Boraa kanj tee Adamize goo nda hini adupna ra ka boro zunubey yaafa.» Woo banda ga, a nee bongoo se: «Tun ka ni balankaroo zaa, ma koy ni hugoo do.» ⁷ A tun ka koy nga hugoo do. ⁸ Kanj alžamaa dii woo, i hunbur, de i ga Irkoy beerandi kanj na adamizey noo hinoo woo cine.

Isa ciya Matiyu se a ma hanga nga bande
(Marku 2.13–17; Luka 5.27–32)

⁹ Kanj Isa ga hun no din, a dii boro foo kanj maapnoo ti Matiyu† ga goro alkaasidiikey goydogoo ra. A nee a se: «Hanga agay.» Matiyu tun, a hanga a bande. ¹⁰ Waatoo kanj Isa koy goro ŋaadogoo ra, Matiyu hugoo ra, nga ne, alkaasidiikaw nda zunubu teekaw booboyan kaa ka goro no din, Isa nda nga taalibey bande. ¹¹ Kanj Fariziyeney dii woo, i nee nga taalibey se: «Cin se war alfagaa ga ŋaa alkaasidiikey nda zunubu teekey bande?» ¹² Isa maa ŋennoo, a nee: «Man'ti borey kanj ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. ¹³ Wa ŋennoo koroo hongu kanj ga nee: «Hinnari no ma kan ya ne, man'ti sargariyan.»‡ Zama ya na kaa ka boro ŋerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee.»

Ižeena nda itaaga si koy cere bande
(Marku 2.18–22; Luka 5.33–39)

¹⁴ Waatoo din ra, Yehiya taalibey man Isa ka nee a se: «Macin se ir nda Fariziyeney ga meehaw [cee booboj], amma ni taalibey si meehaw?» ¹⁵ Isa nee i se: «Taka foo nda aruhiiji taaga nda nga cerey goo hijjaa hugoo ra, de cerey ga ngi biney kankam? Hanyan ga kaa kanj aruhiijoo ga zandi, waatoo din i ga meehaw.

¹⁶ Boro kul si ŋukka dunba taaga ka darbay žeena baka. Nda a teendi mo, ŋukka kanj danandi ga ižeena dogu, de nga hinoo kottoo ga jaase ijinaa. ¹⁷ Alaneb hari moora taaga si huru hunbar žeenayan ra. Nda a teendi mo, hunbarey ga bagu. Alaneb haroo mun, hunbarey mursu. Adiŋi alaneb hari taaga si huru kala hunbar taagayan ra, nga ra ihinkaa kul ga duu aloomur.»

Boŋkoyni foo ize woyoo nda woyoo kanj tuku Isa bankaaraa ga
(Marku 5.21–43; Luka 8.40–56)

¹⁸ Isa goo ma ŋenney wey har borey se kanj boŋkoyni foo ne ka kaa ka sujudu jinoo ra ka nee: «Ay ize woyoo faati sohō da, kaa ka ni kaboo fur a ga, de a ga huna.» ¹⁹ Isa tun ka hanga a, nga nda nga taalibey.

²⁰ Woy foo ne kanj jiiri woy cindi hinka (12) kuri ga mun a bande, a man Isa nda banda here ka tuku nga bankaaraa mijnoo ga. ²¹ A nka

* 9:1 9.1 Koyraa ti Kaparnahum. † 9:9 9.9 Matiyu da se i ga nee Lewi, Marku 2.14nda Luka 5.27ra. ‡ 9:13 9.13 Oze 6.6.

nee nga boj se: «Jalla, nda ya nka tuku hinne nga bankaaraa ga, ay ga hallasi.»²² Isa bere, a dii woyoo, a nee: «Bine tee, ay izoo, ni naanaa na ni hallasi.» Za alwaatoo din da woyoo hallasi.

²³ Waatoo kanj Isa too bonkoynoo hugoo do, de a dii laatikarkey nda alžamaa kanj goo ma jiiimipaama cere ra,²⁴ a nee: «Wa fatta, zankawoyoo mana buu, a mma jirbi.» I n'a kašikaši.²⁵ Waatoo kanj i na jamaa fattandi, a huru, a na zankawoyoo dii nda kaboo, de a tun.²⁶ Šennoo huru gandaa din kul ra.

Isa na danaw hinka moyey feeri

²⁷ Kanj Isa hun no din ka koy, danaw hinka hanga a ka kaati ka nee: «Hinna ir ga, Dawda Haamaa!»²⁸ Waatoo kanj a too hugey, danawey man a. Isa nee i se: «War ga naanay kanj ay ga hin ka woo tee?» I nee a se: «Ayyo, ir Koyoo.»²⁹ Woo banda ga, a tuku moyey do ka nee: «A ma tee sanda war naanaa.»³⁰ Ngi moyey feera. Isa gaabandi i ga kanj i ma hawgay boro kul masi bay.³¹ Amma za i fatta, i na maapoo dan gandaa din kul ra.

Isa na benbaw šelanjandi

(Matiyu 12.22–24; Luka 11.14–15)

³² I nka koy kanj, nga ne, i kate Isa do benbaw aru foo kanj ra ganji goo.³³ Ganjoo gaarayandi, benbaa šelanj. Jamaa bonjhaway, de i nee: «Abada woo cine mana bay ka tee Izirayel ra.»³⁴ Amma Fariziyeney nee: «Ganjoy bonkoynoo nda a ga ganjey gaaray.»

Isa tamalla alžamaa se

³⁵ Isa dira koyrawey nda koyra kanbey kul bande, a ga cawandi margahugey ra, a ga LaamaaAlhabar Boryaa waazu. A ga wirci kul nda dori kul noo baani.³⁶ Kanj a dii alžamaa, a tamalla a se, zama i fara, biney hun sanda feejiyanj kanj sii nda kurkaw.³⁷ A nee nga taalibey se: «Hegaa ga beeri, amma goykey si boobo.»³⁸ Adiši wa hegaa Koyoo njaray a ma goykawyanj sanba nga hegaa ra.»

10

Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba

(Marku 3.13–19; Luka 6.12–16)

¹ Woo banda ga, Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) cee k'i noo hini i ma ganjey gaaray, i ma wirci dumi kul nda dori dumi kul noo baani.² Diyaw woy cindi hinkaa (12) maapney ne: ijinaa ti Simonj kanj se i ga nee Piyer, nda nga armaa Andere, nda Žak Zebede izoo, nda nga armaa Yehiya,³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Toma, nda Matiyu kanj ti alkaasidiikaa, Žak kanj ti Alfe iz'aroo, nda Tade,⁴ nda Simonj kanj ti Kanani bora, nda Žudas Iskariyot kanj ti bora, kanj g'a nondi.

Isa na nga diyaw woy cindi hinkaa (12) sanba

(Marku 6.7–13; Luka 9.1–6)

⁵ Wey ti aru woy cindi hinkaa (12) kanj Isa n'i sanba k'i yaamar ka nee: «War masi koy dumey kanj man'ti Alyahuudu fondaa here, war masi huru koyra ra kanj ti Samari borey wane,⁶ wa koy Izirayel hugoo feeji derantey here.⁷ Nda war koy, wa waazu ka nee: «Beenaa Laamaa man.»⁸ War ma kate wircikoyney se baani, war ma bukawey hunandi,

war ma jiraykoyney henanandi, war ma ganjey gaaray. War duu a yaada, war ma noo yaada. ⁹ War masi wura, wala nzorfu kaaray, wala nooru zaa war gamahawey ra. ¹⁰ War masi bolbol, wala darbay hinka, wala taami, wala gobu ceeci diraa se, zama goykaw ga hima nda woo kan̄ a g'a n̄aa.

¹¹ Koyra wala koyra kanbe kul kan̄ ra war huru, wa alhabar ceeci wala boroyan̄ goo no kan̄ ga hin ka war zumandi. War ma cindi no din hala waati kan̄ war ga koy. ¹² Nda war huru hugoo ra, war ma foo ka nee: «Alaafiyaa ma kaa war ga!» ¹³ Nda hugoo borey na war zumandi, yala war alaafiyaa ma kani i ga. Amma nda i mana war zumandi, yala war alaafiyaa ma yee war ga. ¹⁴ Waati kan̄ i wanji ka war zumandi, i wanji ka han̄ajer war ůenney se, wa hun hugoo din ra, wala koyraa din ra, war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga. ¹⁵ Cimoo ne kan̄ ay g'a har war se kan̄ kayandoo hane, Sodom nda Gomor gandaa gurzugaa ga kacca nda koyraa din wanoo.»

Gurzugawey kan̄ ga kaa

(Marku 13.9–13; Luka 12.11–12; 21.12–17)

¹⁶ «Nga ne, agay, ay ga war sanba sanda feejiyan̄ kan̄ ga koy ganjihans̄iyan̄ game. War ma lakkal dan̄ sanda gondi, war ma war bon̄ yeeti ganda sanda tuuzun. ¹⁷ Wa hawgay adamizey ga, i ga war nondi alkaaley se, i ga war barzu ngi margahugey ra. ¹⁸ I ga war ka koy gofornerey nda kokoyey jine agay maaganda se, hala a ma tee seedetaray ngi nda dumiyān̄ se. ¹⁹ Amma waati kan̄ i na war nondi, war masi alhuzun nda takaa kan̄ nda war ga ůelan̄ wala hayaa kan̄ war g'a har. Hayaa kan̄ war ga hima k'a har, ga nondi war se waatoo din da, ²⁰ zama man'ti war no ma ůelan̄, war Baaba Irkoy Hundoo no ma ůelan̄ war ra.

²¹ Arma ga nga armaa noo i m'a wii, baaba ga nga izoo noo i m'a wii. Zankeyy ga ture ngi baabey ga k'i noo i ma wiiyandi. ²² Borey kul ga konna war ay maapoo maaganda se, amma boro kan̄ gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.

²³ Waati kan̄ i na war gurzugay koyra foo ra, wa zuru ka koy affoo ra. Zama cimoo ne kan̄ ay g'a har war se, war si Izirayel koyrawey kul dira ka ben Boraā kan̄ tee Adamize mana kaa.

²⁴ Taalibi si bisa nga alfagaa, tam si bisa nga koyoo. ²⁵ A wasa taalibi se a ma tee sanda nga alfagaa, tam ma tee sanda nga koyoo. Nda i nee hugoo koyoo se Belzebil*, hugoo borey i g'i noo maa kan̄ jaase woo.»

May no boro ga hima ka hunbur a?

(Luka 12.2–7)

²⁶ «War masi hunbur ey, zama haya tugante sii no kan̄ si kaa ka bangay, sirri sii no kan̄ si kaa ka bayrandi. ²⁷ Woo kan̄ ay g'a har war se kubaa ra, w'a har gaayoo ra. Woo kan̄ war han̄jaa maar'a, w'a fee soorawey bon̄. ²⁸ War masi hunbur borey kan̄ ga boro kunturoo wii, amma i si hin ka hundi wii. Amma wa hunbur boraā kan̄ ga hin ka hundi nda kunturu kul halaci žahannam.

²⁹ Takirya hinka si neerandi kala tamma foo wala? Woo kul, ba affoo si kan̄ ganda nda man'ti Irkoy ibaayoo no. ³⁰ Koyne mo ba war bon̄

* 10:25 10.25 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

himbirey, i kul kabandi. ³¹ Adiši war masi hunbur, takiryaa boobo cere ra, war bisa ey.»

Ka yadda wala ka wanji Isa ga

(Luka 12.8–9)

³² «Woo se boro kul kan nee nga goo ay mayraa ra adamizey jine, agay mo ga nee ay Baaba Irkoy kan goo beenaa ra jine kan bora din goo ay mayraa ra. ³³ Amma, boro kan n'ay yankar adamizey jine, agay mo g'a yankar ay Baaba Irkoy do kan goo beenaa ra.»

Borey ga dunbu Isa maaganda se

(Luka 12.51–53; 14.26–27)

³⁴ «War masi hongu kan alaafiyaa no ay kate adujja ra, man'ti alaafiyaa no ay kate a, takuba no ay kate a. ³⁵ Zama ya nka kaa ka aru nda baaboo fay, ka ize woy nda nanoo fay, ka iz'aru wande nda nga nzura woyoo fay. ³⁶ De mo adamize hugoo borey no ma tee nga iberey.

³⁷ Boro kan baa nga baaba wala nga jaa ka bisa agay si hima nda agay. Boro kan baa nga iz'aroo wala nga ize woyoo ka bisa agay si hima nda agay. ³⁸ Boro kan mana nga kanjandibundoo zaa† ka hanga ay bande si hima nda agay. ³⁹ Boro kan ga baa nga ma duu nga hundoo g'a mursu, boro kan ga nga hundoo mursandi ay maaganda se ga duu a.»

Sufuray šennoo

(Marku 9.41)

⁴⁰ «Boro kan yadda ka war dii, agay ga a yadda. Boro kan yadda ay ga, bora kan n'ay sanba ga a yadda. ⁴¹ Boro kan yadda ka annabi dii nga annabitaraa dogoo ra, ga duu annabi sufuray. Boro kan yadda ka boro šerrante dii nga šerretaraa dogoo ra, ga duu boro šerrante sufuray. ⁴² Boro kul kan na boro kaccey wey affoo hanjandi hari yaynaa poti foo haya kan se ay taalibi no, cimoo ne kan ay g'a har war se, nga sufuraa si dere.»

11

Yehiya kan ti batizekaa dontokey

(Luka 7.18–35)

¹ Waatoo kan Isa na nga yaamarey noo nga taalibi woy cindi hinkaa (12) se ka ben, a hun no din ka koy cawandi, ka waazu gandaa koyrawey ra.

² Yehiya goo kasaa ra kan a maa Almasihu teegoyey. A na nga taalibey sanba, ³ i ma nee a se: «Ni ti bora kan ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma boro tana batu?» ⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa koy hayey filla Yehiya se kan war maar'ey war dii ey kan ti: ⁵ danawey dii, bongey dira, jiraykoyney duu baani, lutey maa, bukawey tun, misikiiney maa Alhabar Boryaa. ⁶ Bora ga duu gomni kan si naanay nan ay sabbu se.»

Isa šelan Yehiya kan ti batizekaa ga

(Luka 7.24–35; 16.16)

† **10:38** 10.38 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kan nda Isa na nga wanoo noo.

⁷ Kaṅ dontokey koy, Isa šelan jamaa se Yehiya ga ka nee: «Macin no war koy a guna saajoo ra? Kakaaru kaṅ hewoo g'a zinji-zinji wala? ⁸ Adiši macin no war koy a guna? Boro kaṅ ga bankaaray hennayan goo wala? Nga ne, borey kaṅ ga bankaaray hennayan goo sii kala kokoyey hugey ra. ⁹ Adiši macin no war koy a guna? Annabi wala? Ay ga war bayrandi kaṅ a bisa annabi. ¹⁰ Nga ga a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, agay, ay g'ay dontokaa sanba ni jine
hala a ma ni fonda a hanse kaṅ goo ni jine.»*

¹¹ Cimoo ne kaṅ ay g'a har war se, woyhay-ize mana tee kaṅ ga bisa Yehiya kaṅ ti batizekaa. Amma beenaa Laamaa borey kul ikacca ga bisa a. ¹² M'a dii Yehiya kaṅ ti batizekaa waatoo ga hala hō beenaa Laamaa goo gaabi cire, gaabikoyney no m'a kom. ¹³ Zama annabey kul nda ašariyaa šelan a ga ka koy hala Yehiya waatoo ga. ¹⁴ Nda war ga baa war ma yadda, nga ti Ilyasu kaṅ ga hima ka kaa. ¹⁵ Boro kaṅ goo nda haṅa ma haṅajer!

¹⁶ May nda ay ga zamanoo woo borey sawandi? I si hima nda kala zankayan kaṅ ga goro farrey ra, i ga kaati cere ga ¹⁷ ka nee: «Ir na laati kar war se, war mana gan, ir na binehēenay dooniyan tee, war mana yooyo.» ¹⁸ Yehiya kaa, a si ṅaa a si haṅ, i nee: «Ganji bara a ra.» ¹⁹ Bora kaṅ tee Adamize kaa, a ga ṅaa a ga haṅ, i nee: «ṅaabagante nda harifutu haṅkaw no, alkaasidikey nda zunubu teekey ceroo no.» Amma Irkoy teegoyey no ma cebe kaṅ nga lakkaloo ga šerre.»

Koyrayaṅ kaṅ wanji ka tuubi
(Luka 10.13–15)

²⁰ Woo banda ga, Isa sintin ka citi koyrawey ga kaṅ ra nga kayfey jere beeroo teendi, zama i mana tuubi. ²¹ A nee: «Ni bone, Korazin! Ni bone, Betsayda! Zama nda a gar kayfey kaṅ teendi war game nka teendi Tir nda Sidon ra, i gay i na saaku daṅ ngi ga ka boosu gum ngi ga, ka cebe kaṅ ngi tuubi. ²² Woo se ay ga war bayrandi kaṅ kayandoo hane, Tir nda Sidon gurzugaa ga kacca nda war wanoo. ²³ Ni Kaparnahum, n'ga hongu kaṅ n'ga jerandi hala ma too beenaa? Žahannam no i ga ni zumandi, zama nda a gar kayfey kaṅ teendi ni do nka teendi Sodom ra, a ga cindi hala hō. ²⁴ Amma ay ga war bayrandi kaṅ kayandoo hane Sodom gandaa gurzugaa ga kacca nda ni wanoo.»

Isa na nga Baaba Irkoy bangandi boro kaccey se
(Luka 10.21–22)

²⁵ Alwaatoo din ra, Isa na šennoo zaa ka nee: «Ay ga albarka daṅ ma ne, Baaba Irkoy, beenaa nda gandaa Koyoo, zama n'na hayey wey tugu lakkalkoyney nda borey kaṅ ga faham se, amma n'n'i bangandi zanka kaccey se. ²⁶ Cimi, ya Baaba Irkoy, zama takaa woo no n'baa m'a tee.

²⁷ Ay Baaba Irkoy na hayey kul daṅ ay kaboo ra. Boro kul si Iz'aroo bay nda man'ti Baaba Irkoy. Boro kul si Baaba Irkoy mo bay nda man'ti Iz'aroo, nda boro kaṅ se Iz'aroo baa nga m'a bangandi.

²⁸ Wa kaa ay do, war kul kaṅ goo ma fara, de jeeje goo war ga, agay, ay ga war noo hunanzamay. ²⁹ W'ay tinay-zaa-bundoo† daṅ war ga, war ma tee ay taalibey, zama ay binoo ga yay, ay binoo ga nga boṅ yeeti

* 11:10 11.10 Malaki 3.1. † 11:29 11.29–30 Isa cawandoo no.

ganda, war hundey ga duu hunanzamay. ³⁰ Zama ay tinjay-zaa-bundoo ga ban, jeejaa kan ay g'a dan war ga, ga don.»

12

Hayaa kan Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Marku 2.23–28; Luka 6.1–5)

¹ Alwaatoo din hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasu faarey game. Nga taalibey heray, de i sintin ka jeeniyan kaa k'i naa. ² Kan Fariziyeney dii woo, i nee a se: «Ni taalibey ne ma haya tee kan si teendi hunanzam zaari hane.» ³ A nee i se: «War mana bay ka hayaa caw kan Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kan i heray? ⁴ Takaa kan nda a huru Irkoy hugoo ra ka takulawey naa kan jisandi Irkoy jine, haya kan si bisa nga nda nga hangasiney se i m'i naa. Sargari juwalkey hinne no ma hima k'i naa.

⁵ Wala mo, war mana bay k'a caw ašariyaa ra kan hunanzam zaarey hane, sargari juwalkey ga hunanzam zaaroo yaamarey kaynandi Irkoy hugu beeroo ra, bila a ma kabandi i se sanda laybu? ⁶ Ay ga war bayrandi kan boro ne kan bisa Irkoy hugu beeroo. ⁷ Nda a gar war mma šennoo maanaa bay kan ti: «Hinnari no ma kan ya ne, man'ti sargariyan*», war si boroyan kan mana haya kul tee zukandi. ⁸ Zama Bora kan tee Adamize no ma hayaa har kan ga hima ka teendi hunanzam zaari hane.»

Isa na aru kan kaboo buu noo baani
(Marku 3.1–6; Luka 6.6–11)

⁹ Isa hun no din ka koy Fariziyeney margahugoo ra. ¹⁰ Aru foo ne kan kaboo buu. I na Isa haa ka nee: «A ga bisa boro ma boro noo baani hunanzam zaari ra?» I mma baa ngi m'a wurru. ¹¹ Isa nee i se: «May ti bora war ra kan goo nda feeji folloku kan, nda a kan guusu ra hunanzam zaari hane, a s'a cendi k'a kaa? ¹² Nga binde, adamize bisa feeji! Adiši a ga bisa boro ma ihenna tee hunanzam zaari hane.» ¹³ Woo banda ga, a nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a šerre, de a duu baani, a boori sanda kabe faa. ¹⁴ Fariziyeney fatta ka koy cere marga hala ngi ma taka guna kan nda ngi ga Isa halaci.

Tamoo kan Irkoy n'a suuba

¹⁵ Isa bay hayaa kan i ga baa ngi m'a tee nga se, a mooru no din. Alžama beeri hanga a. A na wircikoyney kul noo baani. ¹⁶ A zahā i ga kan i masi nga bayrandi borey se, ¹⁷ hala šennoo kan annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

¹⁸ «Ay tamoo ne kan ay n'a suuba,

ay baakaa kan ay binoo ga hanse ka bag'a.

Ay g'ay Hundoo dan a ga, de a ga Irkoy šerretaraa har gandawey se.

¹⁹ A si yenje, a si kaati,

boro si maa jindoo farrey ra.

²⁰ A si kakaaroo kan golbi kayri.

A si fitilla zaaraa kan ga dullu wii,

hala a ma tee taka kan ra šerretaraa ma hin.

²¹ Nga maanoo ga gandawey ga naata.»†

* 12:7 12.7 Oze 6.6. † 12:21 12.18–21 Ezayi 42.1–4.

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi

(*Matiyu 9.32–34; Marku 3.22–27; Luka 11.14–23; 12.10*)

²² Woo banda ga, i kate Isa do boro kanj ganji bara a ra, danaw no kanj ga benbaw. A n'a noo baani taka kanj ra benbaa ga šelan, a ga dii. ²³ Jamaa kul bonhaway, de i nee: «Man'ti Dawda Haamaa ti woo?» ²⁴ Fariziyeney maa woo, i nee: «Aroo woo si ganjey gaaray nda kala Belzebil[‡] kanj ti ganjey bonkoynoo.» ²⁵ Isa ga ngi anniyawey bay, a nee i se: «Laama kul kanj izey dunbu, laamaa din ga halaci. Koyra wala hugu kul kanj izey dunbu si kay. ²⁶ Nda Ibilisi na Ibilisi gaaray, a na nga bonj zamna. Adiši taka foo nda nga laamaa ga kay? ²⁷ Nda agay, Belzebil nda ay ga ganjey gaaray, de may nda war borey g'i gaaray? Woo se ngi no ma tee war ciitikey. ²⁸ Amma nda Irkoy Hundoo nda ay ga ganjey gaaray, adiši Irkoy Laamaa kaa war ga. ²⁹ Wala mo, taka foo nda boro ga hin ka huru gaabikoyni hugoo ra ka nga jinawey kom, nda man'ti a nk'a haw? Waatoo din ra, a ga nga hugoo jinawey kom. ³⁰ Boro kanj sii ay bande, mma konna agay. Boro kanj si borey marga ay bande, mm'i say-say.

³¹ Woo se ay ga nee war se kanj adamize zunubey kul nda wowey ga yaafandi. Amma Hundi Henanantaa wowyanoo si yaafandi. ³² Boro kanj na ifutu har Bora a kanj tee Adamize ga, ga yaafandi. Amma boro kanj na ifutu har Hundi Henanantaa ga, si yaafandi zamanoo woo nda woo kanj goo kaa ra.»

Tuuri, izoo nda a ga bayrandi

(*Matiyu 7.16–20; Luka 6.43–45*)

³³ «Nda tuuri ga boori, izoo ga boori. Nda tuuri ga futu, izoo ga futu. Zama tuuri, izoo nda a ga bayrandi. ³⁴ Gondi izey, taka foo nda war ga haya henna har, war kanj ga laala? Zama haya kanj na bine too, nga no mee g'a filla. ³⁵ Boro boryoo, nga bine boryaa ra a ga haya henna kaa. Boro futu, nga bine futaa ra a ga haya futu kaa. ³⁶ Ay ga war bayrandi kanj kayandoo hane adamizey ga tuuru šenni yaada kul kanj i n'a har se. ³⁷ Zama ni meešennoo no ma ni kaa, ni meešennoo no ma ni zukandi.»

Yunusa tee tammaasa

(*Marku 8.11–12; Luka 11.29–32*)

³⁸ Woo banda ga, Citaaboo baykey nda Fariziyen fooyan na šennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ir ga baa ma tammaasa kayfante tee ir ma dii.» ³⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayan, zinateeri§, i ga tammaasa kayfante ceeci, amma i s'i noo tammaasa kanj man'ti woo kanj annabi Yunusa n'a tee. ⁴⁰ Zama takaa kanj nda «Yunusa na zaari hinza nda cijin hinza tee hamiisa beeroo gundoo ra»*, takaa din da Bora a kanj tee Adamize ga zaari hinza nda cijin hinza tee laboo cire. ⁴¹ Niniwe borey ga tun kayandoo hane ka alhukum zurandi zamanoo woo izey ga, zama Niniwe borey nka tuubi kanj i maa Yunusa waazoo. Sohō boro ne kanj bisa Yunusa. ⁴² Gurma here kokoy woyoo ga tun kayandoo hane, nga nda zamanoo woo izey, a ga alhukum zurandi i ga, zama a nka hun aduppa kanjoo ga ka kaa ka hanjajer Sulaymaana lakkaloo se. Sohō boro ne kanj bisa Sulaymaana.»

‡ 12:24 12.24 Belzebil, Ibilisi maa foo no. § 12:39 12.39 Borey no kanj si hanga Irkoy nda

cimi. * 12:40 12.40 Yunusa 2.1.

*Ganjoo yee kateyanoo**(Luka 11.24–26)*

⁴³ «Waati kanj ganji hun boro ra, a mma koy nongey kanj goo saajoo ra ka hunanzamay wiri, amma a si duu a. ⁴⁴ Waatoo din a ga nee: «Ay ga yee ay hugoo kanj ra ay hun ra.» Nda a yee kate, a g'a gar nga koonoo no, a haaba, a taalam. ⁴⁵ Woo banda ga, a ga yee ka koy ka ganji iyye zaa kanj laala nda a. I ga huru hugoo ra ka goro. Bora din cee koraa ga jaase ijinaa. Woo no ma tee zamanoo woo boro laaley ga.»

*Isa armey nda nga paa**(Marku 3.31–35; Luka 8.19–21)*

⁴⁶ Isa goo ma šelanj jamaa se kanj nga armey nda nga paa ne, i goo ma kay taray, i ga baa ngi ma šelanj a se. ⁴⁷ [Boro foo nee a se: «Guna, ni paa nda ni armey goo ma kay taray, i ga baa ngi ma šelanj ma ne.»] ⁴⁸ Isa na bora kanj šelanj zaabi ka nee: «May ti ay paa, may ti ay armey?» ⁴⁹ Woo banda ga, a na nga kaboo šerre nga taalibey ga ka nee: «Ay paa nda ay armey ne. ⁵⁰ Zama boro kul kanj g'ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ibaayoo tee, bora din ti ag'armaa, nga ti ay woymaa, nga ti ay paa.»

13*Sayakaa filla yaasayantaa**(Marku 4.1–9; Luka 8.4–8)*

¹ Zaari follokaa din ra, Isa fatta hugoo ra ka koy goro isabangoo mijoo ga. ² Alžama beeri marga a boŋ hala nongu kanj ra a nka koy huru harihii ra ka goro. Jamaa kul goo ma kay guraa ga. ³ A na filla yaasayante boobo deede i se ka nee: «Sayakaw foo ne ka fatta ka koy saya. ⁴ Kanj a goo ma saya, dumi fooyan kanj fondaa bande. Cirawey kaa, de i n'i gon. ⁵ Affooyan kanj tondidoo ra kanj ra labu boobo sii. Dogoo din da i zay, zama labu boobo sii i boŋ. ⁶ Amma kanj waynaa fatta, i ton. I kogu, zama i sii nda linji gaabante. ⁷ Affooyan kanj dumari karjikoyniyan ra, karjey beeri, i n'i hewguba. ⁸ Affooyan kanj labu henna ra. I na ize tee. Affoo na ize zangu (100) hay, affoo woydu (60), affoo waranza (30). ⁹ Boro kanj goo nda haŋa ma haŋajer!»

*Addaliloo kanj se Isa ga filla yaasayantey danj nga šenney ra**(Marku 4.10–12; Luka 8.9–10)*

¹⁰ Taalibey man Isa ka nee a se: «Macin se n'ga šelanj i se nda filla yaasayanteyan?» ¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Hayaa kanj se, war, war duu beenaa Laamaa haya tugantey, ngi binde mana duu ey. ¹² Boro kanj goo nda a, i g'a noo koyne, a ga feeri. Amma boro kanj sii nda a, ba woo kanj a goo nda a, ga taandi. ¹³ Woo se ay ga filla yaasayanteyan kanj šelanj i se, zama i ga guna i si dii, i ga maa i si faham. ¹⁴ Ngi se annabi Ezayi šennoo ga tabati kanj šelanj ka nee:

«War ga haŋajer ka maa, amma war si faham baffoo se, war ga moo feeri ka dii, amma war si dii baffoo.»

¹⁵ Zama jamaa woo binoo šendi, i na ngi haŋawey tiŋandi, i na ngi moyey daabu, hala moyey masi duu ka dii, haŋawey masi duu ka maa, biney masi faham, i masi tuubi,

y'i noo baani.»*

¹⁶ War, war mopey duu gomni, zama i ga dii, war haŋawey mo, zama i ga maa. ¹⁷ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ annabi nda boro šerrante boobo boonay ngi ma dii woo kaŋ war goo ma dii a, amma i mana dii a, ngi ma maa woo kaŋ war goo ma maar'a, amma i mana maar'a.»

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa

(Marku 4.13–20; Luka 8.11–15)

¹⁸ «Adiši war, wa faham sayakaa filla yaasayantaa se. ¹⁹ Boro kul kaŋ ga haŋajer Laamaa šennoo se, amma a si faham, boro laalaa kaŋ ti Ibilisi ga kaa ka woo kaŋ sayandi binoo ra dogu, woo ti fondaa kaŋ bande a saya. ²⁰ Tondidogoo kaŋ ra a saya man'ti kala boraa kaŋ maa šennoo, dogoo din da a g'a dii nda jaali, ²¹ amma a mana linji tee a ra, a si gay a ra. Nda zarabiyan wala gurzugayyan kaa a ga šennoo maaganda se, dogoo din da a ga murti. ²² Dumari karjikoyney kaŋ ra a saya man'ti kala boraa kaŋ maa šennoo, amma zamanoo alhuzunoo, nda almaanoo kaŋ ga zanba ga šennoo hewguba, a masi ize tee. ²³ Labu hennaa kaŋ ra a say man'ti kala boraa kaŋ maa šennoo, a faham. Šikka sii, a ga ize tee, affoo ize zangu (100), affoo ize woydu (60), affoo ize waranza (30).»

Subu laalaa filla yaasayantaa

²⁴ Isa yee ka filla yaasayante daŋ i jine ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda boro kaŋ na dumi henna say nga faaroo ra. ²⁵ Waatoo kaŋ borey ga jirbi, nga iberi foo kaa ka dumaray-ize laalayan say nga alkamaa ra jina, a koy. ²⁶ Waatoo kaŋ taasoo zay ka ize tee, subu laalaa mo fatta. ²⁷ Faaroo koyoo tamey nee a se: «Ir koyoo, man'ti dumi henna no n'n'a duma ni faaroo ra? Adiši man ra subu laaley hun?» ²⁸ A nee i se: «Iberi ka woo tee.» Tamey nee a se: «N'ga baa ir ma koy i dunbu?» ²⁹ A nee i se: «Kalaa, ay ga hunbur subu laalaa kaayanoo ra war ma alkamaa dunbu a bande. ³⁰ Wa naŋ ihinkaa kul ma zay cere bande hala heгаа ga. Hegaa waatoo ga, ay ga nee hegaykey se i ma subu laalaa kaa jina k'a haw taranji taranji k'a ton. Amma alkamaa, i m'a fanji ay mangasaa ra.»»

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa

(Marku 4.30–32; Luka 13.18–19)

³¹ Isa yee ka filla yaasayante daŋ i jine ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda dumi gurunbu-ize kaccu foo kaŋ se i ga nee mutardi kaŋ boro n'a zaa k'a say nga faaroo ra. ³² A kacca nda dumiyey kul, amma nda a zay, a ga bisa dumarey, a ga tee tuuriŋaa hala nongu kaŋ ra cirawey mma kaa ka teji tee kabey ra.»

Dolobiroo filla yaasayantaa

(Luka 13.20–21)

³³ Isa na filla yaasayante har i se koyne ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda dolobiri kaŋ woy n'a zaa k'a daŋ dika hinza cine farin ra hala a kul ma tun.»

* 13:15 13.14–15 Ezayi 6.9–10.

Isa ga cawandi nda filla yaasayanteyan

(Marku 4.33–34)

³⁴ Šenney wey kul filla yaasayanteyan nda Isa g'i har jamaa se. A si haya kul har i se nda kala filla yaasayanteyan hinne, ³⁵ hala šennoo kanj annaboo dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

«Ay ga šelanj i se filla yaasayanteyan ra, ay ga hayey har i se kanj za [adujna] daaruroo ga i goo tuguyan ra.»†

Subu laalaa filla yaasayantaa maanaa

³⁶ Woo banda ga, Isa na jamaa nanj, a huru hugoo ra. Nga taalibey man a ka nee a se: «Faaroo subu laalaa filla yaasayantaa maanaa har ir se.» ³⁷ Isa zaabi ka nee: «Boraa kanj ga dumi hennaa say man'ti kala Boraa kanj tee Adamize. ³⁸ Faaroo ti adujna. Dumi hennaa man'ti kala Laamaa izey. Subu laaley man'ti kala boro laalaa kanj ti Ibilisi, izey, ³⁹ iberoo kanj n'a say ti Ibilisi. Hegaa ti zamanoo benantaa. Hegaykey ti almalaykey. ⁴⁰ Sanda takaa kanj nda subu laalaa ga dunbandi ka tonandi nuune ra ka tee boosu, takaa din da no ma tee zamanoo benantaa ra. ⁴¹ Boraa kanj tee Adamize ga nga almalaykey sanba i ma hayey kanj ga borey kanjandi zunubu ra nda borey kanj ga ifutu tee kaa nga Laamaa ra, ⁴² k'i warra alforonoo nuunaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee. ⁴³ Waatoo din boro šerrantey ga nere ngi Baaba Irkoy Laamaa ra sanda waynaa. Boro kanj goo nda hanja ma hanajer!»

Alman tugantaa filla yaasayantaa

⁴⁴ «Beenaa Laamaa ga hima nda alman kanj tugandi faari ra. Boro foo kanj a ga, a n'a tugu, nga jaaliyanoo ra, a koy haya kul kanj goo maajnoo ga neere ka faaroo din day.»

Alyakuutoo filla yaasayantaa

⁴⁵ «Beenaa Laamaa ga hima koyne nda maamalakaw kanj ga alyakuutu hennayan‡ ceeci. ⁴⁶ A duu alyakuutu henna folloku hay šenda, a koy haya kul kanj goo maajnoo ga neere k'a day.»

Filijoo filla yaasayantaa

⁴⁷ «Beenaa Laamaa ga hima koyne nda filiji kanj i n'a warra teekoo ra, a na hamiisa dumi kul dii. ⁴⁸ Kanj a too, i n'a cendi k'a ka kaa guraa ga. I goro ka hamiisa henney marga sejiyanj ra, amma ilaaley, i n'i warra. ⁴⁹ Takaa woo da no ma tee zamanoo benantaa ra, almalaykey ga koy boro laaley kaa išerrantey ra, ⁵⁰ k'i warra alforonoo nuunaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee.»

Alman taagaa nda ižeenaa šennoo

⁵¹ Isa nee nga taalibey se: «War faham hayey wey kul se wala?» I nee a se: «Ayyo.» ⁵² A nee i se: «Woo se Citaaboo baykaw kul kanj tee beenaa Laamaa se taalibi ga hima nda hugukoy kanj ga haya taagayanj nda ižeenayanj fattandi nga alman tugudogoo ra.»

Nazaret borey wanji Isa ga

(Marku 6.1–6; Luka 4.16–30)

† 13:35 13.35 Zabur 78.2. ‡ 13:45 13.45 Waatoo din, alyakuutu henna hayoo šendi nda wura.

⁵³ Waatoo kan̄ Isa na filla yaasayantey wey benandi, a hun no din. ⁵⁴ A kaa nga koyraa§ ra. A ga borey cawandi ngi margahugoo ra. Hanajerkey boñey hanse ka haw, de i nee: «Man ra a duu lakkaloo woo nda kayfey wey? ⁵⁵ Man'ti bundu goykaa izoo no wala? Man'ti Maryama ti nañoo, man'ti nga armyey ti Žak, nda Isufi, nda Simon, nda Žud? ⁵⁶ Koyne mo nga woymey kul sii ir do wala? Adiŝi man ra a duu hayey wey kul?» ⁵⁷ Woo se i wanji a ga. Amma Isa nee i se: «Nongu sii no kan̄ ra annabi si beerandi nda man'ti nga koyraa ra nda nga hugey borey do.» ⁵⁸ A mana kayfi boobo tee no din, ngi naanay janjaa maaganda se.

14

Yehiya kan̄ ti batizekaa buuyanoo
(Marku 6.14–29; Luka 9.7–9)

¹ Alwaatoo woo, kokoy kaccaa kan̄ se i ga nee Herod ga maa kan̄ Isa maanoo ga harandi nongoo kul ra. ² A nee nga tamey se: «Yehiya kan̄ ti batizekaa ti woo. A nka tun bukawey ra, woo se a ga kayfiyan̄ tee.» ³ Herod nka Yehiya haw k'a dan̄ kasaa ra, zama Herod nka hiiija nga boñ armaa gundoo, Filip wandoo kan̄ ti Herodiyad. ⁴ Zama Yehiya nka nee Herod se: «A si bisa ma ne woyoo woo ma bara ni kone.» ⁵ A baa nga m'a wii, amma a ga hunbur jamaa, zama i mma Yehiya dii annabi. ⁶ Hanoo kan̄ ra Herod hayyanoo jiiri bereyanoo too, Herodiyad ize woyoo gan hoyandikey game, a kan̄ Herod se, ⁷ hala nongu kan̄ ra a žee ka meefur kan̄ nga g'a noo haya kul kan̄ a n'a wiri. ⁸ Nañoo ŝennoo ga, a nee: «Ay noo ne ra Yehiya kan̄ ti batizekaa boñoo fendu boñ.» ⁹ Kokoyoo binoo maray, amma nga žeeyaney nda hoyandikey maaganda se, a yaamar kan̄ i m'a noo a se. ¹⁰ A sanba i ma koy Yehiya boñoo dunbu kasaa ra. ¹¹ I kate boñoo fendu boñ, i n'a noo woysoogaa se. A koy nda a nga jaa se. ¹² Yehiya taalibey kaa ka kunturoo zaa ka koy a sutura, woo banda ga, i koy alhabar dan̄ Isa ra.

Isa na boro zenber guu (5.000) űandi
(Marku 6.30–44; Luka 9.10–17; Yehiya 6.1–14)

¹³ Waatoo kan̄ Isa maa alhabaroo, a huru harihii ra ka mooru no din ka koy nongu soyante ra nga hinne. Amma kan̄ alžamaa maar'a, i hun koyra kanbey ra ka hanga a nda cee.

¹⁴ Kan̄ a zunbu harihiyoo ra, a dii alžamaa beeri, a tamalla i se, de a na wircikoyney noo baani. ¹⁵ Waatoo kan̄ cijinoo too, taalibey man a ka nee: «Nongoo, haya kul sii a ra, zaaroo koy ka ben. Alžamaa nan̄ i ma koy koyra kanbey ra ka űaayan day ngi boñ se.» ¹⁶ Amma [Isa] nee i se: «A si too i ma koy. War hunday m'i noo űaayan!» ¹⁷ I nee a se: «Haya kul sii ir kone ne ra nda man'ti takula guu nda hamiisa hinka.» ¹⁸ A nee i se: «Wa kate ey.» ¹⁹ A na alžamaa yaamar i ma goro suboo boñ. A na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boñoo jer ka beenaa guna, a na albarka tee Irkoy se. A na takulawey dunbu k'i noo taalibey se i m'i noo alžamaa se. ²⁰ Borey kul űaa hala i kungu. I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kan̄ ga too nda wey kan̄ cindi. ²¹ Borey kan̄ n'i űaa man'ti kala boro zenber guu (5.000) cine kan̄ ra woyey nda zankey mana kabandi.

§ 13:54 13.54 Koyraa ti Nazaret.

Isa dira nda nga cewey hari bonj

(Marku 6.45–52; Yehiya 6.15–21)

²² Woo banda ga, dogoo din da Isa na nga taalibey gaabi i ma huru harihiyoo ra ka koy nga jine haroo bonj faa ga. Nga hunday cindi hala nga ma alžamaa nanj i ma koy. ²³ Waatoo kanj a na alžamaa nanj i ma koy, a žigi tondi hondu foo bonj ka Irkoy ŋaaray jere ga. Kanj cijinoo too, a cindi no din nga hinne. ²⁴ Kilomeetar boobo goo hiyoo nda guraa game, bondawey g'a bere-bere, zama hewoo mm'a gande. ²⁵ Kanj moo ga baa ka boo, Isa dira nda nga cewey isabangoo bonj ka koy nga taalibey do. ²⁶ Waatoo kanj taalibey ga dii a goo ma dira isabangoo bonj, i hanse ka hunbur, de i nee kanj boro kanj buu biyoo no, i hunbur, i kaati. ²⁷ Dogoo din da Isa ŋelanj i se ka nee: «Wa bine tee, agay no, war masi hunbur.»

²⁸ Piyer n'a zaabi ka nee: «Ay Koyoo, nda ni no, yaamar noo ya too kate ni do haroo bonj.» ²⁹ A nee a se: «Kaa.» Piyer zunbu hiyoo ra, a dira haroo bonj ka koy Isa do. ³⁰ Amma kanj Piyer ga dii hewoo [beer], a hunbur, de a sintin ka sundu. A kaati ka nee: «Ay Koyoo, ay hallasi!» ³¹ Dogoo din da Isa na nga kaboo ŋerre k'a dii, de a nee a se: «Naanaykaccukoynoo, macin se n'ga ŋikka?» ³² Woo banda ga, i huru harihiyoo ra, hewoo kay. ³³ Borey kanj goo hiyoo ra sujudu Isa jine ka nee: «Nda cimi, Irkoy Iz'aroo ti ni.»

Isa na wircikoyney noo baani Genezaret laamaa ra

(Marku 6.53–56)

³⁴ Waatoo kanj i deŋ ka ben, i too Genezaret laboo ra. ³⁵ Kanj nongoo din borey na Isa bay, i donto ka alhabar daŋ gandaa kul ra. I kate a do ngi wircikoyney kul. ³⁶ I g'a suurandi a ma nanj ngi ma tuku hinne nga darbaa miŋoo ga. Borey kul kanj tuku a ga hallasi.

15

Irkoy yaamaroo bisa adamizey alaadaa

(Marku 7.1–13)

¹ Alwaatoo woo, Fariziyenyanj nda Citaaboo baykawyanj hun Žerizalem ka kaa Isa do ka nee: ² «Macin se ni taalibey ga alaadaa hoo kanj ir n'a gar ir kaagey ga? Zama i si ngi kabey ŋumay nda i ga ŋaa.» ³ A n'i zaabi ka nee: «Macin se war hunday ga Irkoy yaamaroo hoo war alaadaa se? ⁴ Zama Irkoy nka nee: «Ma ni ŋaa nda ni baaba beerandi.»* De mo: «Boro kanj na nga ŋaa wala nga baaba kaynandi, a waazibi boraa ma wiyyandi.»† ⁵ Amma war, war ga nee: «Boro kanj nee nga ŋaa wala nga baaba se: «Hayaa kanj ay ga hima k'a noo ma ne, nga ti sargaroo kanj ga hima ka nondi Irkoy maŋoo ga, ⁶ boro kanj na woo tee, a si too a ma nga baaba gaa.»‡ Takaa woo nda war ga Irkoy meeŋnnoo derandi war alaadaa se. ⁷ Almunafikey, Ezayi ga cum kanj na annabitaray tee war ga ka nee:

⁸ «Alžamaa woo, miŋey de nda i g'ay beerandi, amma biney ga hanse ka mooru agay.

⁹ Sujudu kanj i n'a tee ya ne man'ti kala yaada, zama hayey kanj i g'i cawandi man'ti kala borey yaamarey.»‡

* 15:4 15.4 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16. † 15:4 15.4 Fattaroo 21.17. ‡ 15:9 15.9 Ezayi 29.13.

Hayey kanj ga boro žiibandi

(Marku 7.14–23)

¹⁰ Isa ciya alžamaa se ka nee: «Wa hanjajer ka faham. ¹¹ Man'ti haya kanj ga huru mee ra no ma boro žiibandi, amma haya kanj ga hun mee ra, woo din no m'a žiibandi.» ¹² Waatoo woo, taalibey man a ka nee a se: «N'ga bay kanj šennoo kanj Fariziyeney maar'a n'i maray?» ¹³ A zaabi ka nee: «Dumari kul kanj ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra man'a duma ga dogandi. ¹⁴ W'i nanj. Danawyanj no kanj ga danawyanj gongu. Nda danaw na danaw gongu, ngi boro hinkaa kul ga kanj guusu ra.» ¹⁵ Piyer n'a zaabi ka nee: «Filla yaasayantaa woo fahamandi ir se.» ¹⁶ A nee: «Hala sohō war mo si faham? ¹⁷ War si faham kanj haya kul kanj ga huru mee ra si koy kala gunde ra jina a ma warrandi salangaa ra?»

¹⁸ Amma hayey kanj ga fatta mee ra si hun kala bine ra, wey ti hayey kanj ga boro žiibandi. ¹⁹ Zama bine ra hongu futawey, nda borowiiyaney, nda zinayaney, nda woy nda aru izefututarawey, nda zaytarawey, nda taari seedetarawey, nda wowyaney ga hun. ²⁰ Wey ti hayey kanj ga boro žiibandi. Amma ka ŋaa bila nda ma ni kabey jumay, woo si boro žiibandi.»

Woy yaw naanay Isa

(Marku 7.24–30)

²¹ Isa mooru no din ka koy Tir nda Sidonj laamaa ra. ²² Kananj woy foo ne ka hun laamaa din ra ka kaati ka nee: «Hinna ay ga, ay Koyoo, Dawda Haamaa! Ay ize woyoo, ganji goo a ra kanj ga hanse k'a farandi.» ²³ A man'a zaabi nda ba kalima foo. Isa taalibey man a k'a suurandi ka nee: «Woyoo woo gaaray, zama a goo ma kaati ir bande.» ²⁴ A zaabi ka nee: «Ay mana sanbandi kala Izirayel hugoo feeji derantey hinne se.» ²⁵ Woyoo kaa ka sujudu a se ka nee: «Ay Koyoo, ay faaba!» ²⁶ Isa zaabi ka nee: «A si boori boro ma zankey ŋaahayaa zaa k'a warra hanši-izey se.» ²⁷ Woyoo nee: «Cimi no, ay Koyoo, amma hanši-izey ga meecindey ŋaa kanj ga kanj ka hun ngi koyey taaballoo boŋ.» ²⁸ Isa zaabi ka nee woyoo se: «Woyoo, ni hanse ka naanay. Woo kanj n'ga baa ma tee.» Za alwaatoo woo, nga ize woyoo duu baani.

Isa na wircikoyini booboyanj noo baani

²⁹ Isa hun no din ka koy Galile isabangoo mijoo ga. A žigi tondi hondoo boŋ ka goro. ³⁰ Alžama beeri man a kanj ra bonguyanj goo, nda danawyanj, nda borojereyanj, nda benbawyanj, nda wircikoyini booboyanj koyne. I g'i jisi Isa cewey cire, de a g'i noo baani. ³¹ Alžamaa almunkar kanj i ga dii benbawey ga šelanj, borojerewey duu baani, bongey ga dira, danawey ga dii. I na Izirayel Koyoo beerandi.

Isa na boro zenber taaci (4.000) ŋandi

(Marku 8.1–10)

³² Isa ciya nga taalibey se ka nee: «Ay ga tamalla jamaa se, zama jirbi hinza ti woo kanj i goo ay bande, i sii nda haya kanj i g'a ŋaa. Ay si baa y'i yeeti nda heraa, i masi koy kanj fondaa ra.» ³³ Nga taalibey nee a se: «Man ra ir ga duu saajoo woo ra ŋaayan kanj ga jama beeroo

woo kungandi?»³⁴ Isa nee i se: «Takula marje bara war kone?» I nee a se: «Iyye nda hamiisa kayna fooyan.»

³⁵ Woo banda ga, Isa na alžamaa yaamar i ma goro laboo ra. ³⁶ A na takula iyyaa nda hamiisawey zaa, a na albarka tee Irkoy se, a n'i dunbu k'i noo taalibey se, taalibey m'i noo alžamaa se. ³⁷ Borey kul ŋaa hala i kungu. I koy nda kokondo beeri iyye kan ga too nda wey kan cindi. ³⁸ Borey kan n'i ŋaa man'ti kala boro zenber taaci (4.000) kan ra woyey nda zankey mana kabandi. ³⁹ Woo banda ga, a na alžamaa nan i ma koy. A huru harihiyoo ra ka koy Magadan laboo ra.

16

Borey na tammaasa kayfante ceeci
(Marku 8.11–13; Luka 12.54–56)

¹ Fariziyeney nda Sadusiyeney man Isa k'a sii, woo se i n'a wiri a ga a ma tammaasa kayfante foo tee ngi se kan hun beenaa ra. ² A n'i zaabi ka nee: [«Nda cijinoo too, war ga nee: «Zaaroo ga boori, zama beenaa mma ciray.» ³ Subbaahi tayaa ra, war ga nee: «Hō ncirŋi ga kan, zama beenaa ga ciray, a ga žiibi.» War ga wan ka beenaa alhaaley kaa cere ra, amma war si wan ka zamanoo woo tammaasawey kaa cere ra!] ⁴ Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayan, zinateeri*, i ga tammaasa kayfante ceeci, amma i s'i noo tammaasa kan man'ti woo kan Yunusa n'a tee.» Woo banda ga, Isa n'i nan ka koy.

Dolobiroo kan ga boro ga hima ka nga bon hawgay
(Marku 8.14–21; Luka 12.1)

⁵ Waatoo kan taalibey ga den ka koy haroo bon faa ga, i dirpa ka takula zaa ngi bande. ⁶ Isa nee i se: «Guna, wa war bon hawgay Fariziyeney nda Sadusiyeney dolobiroo ga.» ⁷ Taalibey ŋelan-ŋelan cere game, de i nee: «Kan se ir mana takula zaa se.» ⁸ Isa bay, a nee: «Macin se war ga ŋelan-ŋelan cere game, naanaykaccukoyney ka nee kan war sii nda takula se? ⁹ War si faham hala sohō, war si hongu takula guwaa kan zamnandi boro zenber guwaa (5.000) se, kokondo mee marje no ka cindi kan war n'i ka koy? ¹⁰ Kan sii takula iyyaa ra kan na boro zenber taacaa (4.000) ŋandi, kokondo beeri mee marje no ka cindi kan war n'i ka koy? ¹¹ Taka foo ra war si faham kan man'ti takulawey ŋennoo ga ay ga ŋelan war se? Wa war bon hawgay Fariziyeney nda Sadusiyeney dolobiroo ga.» ¹² Sohō kul ra taalibey faham kan man'ti dolobiroo kan ga huru takula ra ga a nee ngi ma ngi bon hawgay, amma Fariziyeney nda Sadusiyeney cawandoo ga a goo.

May ti Isa?

(Marku 8.27–30; Luka 9.18–21)

¹³ Waatoo kan Isa koy laamaa ra kan se i ga nee Sezare Filip†, a na nga taalibey hāa ka nee: «Borey mma nee, may ti Boraan kan tee Adamize?» ¹⁴ I nee: «Boro fooyan ga nee Yehiya kan ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kan Žeremi wala annabey de affoo ti ni.» ¹⁵ A nee i se: «De war, war mma nee, may ti agay?» ¹⁶ Simon Piyer zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu, Irkoy

* **16:4** 16.4 Zamnaa 12.39. † **16:13** 16.13 Sezare woo man'ti kala koyraa kan Filip n'a gorandi. Sezare nda Sezare Filip man'ti koyraa foo.

hunantaa Iz'aroo.» ¹⁷ Isa zaabi ka nee: «N'duu gomni, Simon, Bar-Yunusa† (maanaa 'Yunusa iz'aroo»), zama man'ti gaaham nda kuri ka woo bangandi ma ne, amma ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra. ¹⁸ Agay mo g'a har ma ne kanj ni ti Piyer (maanaa 'tondi'), de mo tondoo woo bonj ay g'ay Egilizoo cin, de mo buuyan hinoo sii nda a se hini. ¹⁹ Ay ga ni noo beenaa Laamaa kufal-izey, haya kanj n'n'a guli laboo ga, ga gulandi beenaa ra, haya kanj n'n'a feeri laboo ga, ga feeri beenaa ra.» ²⁰ Woo banda ga, Isa na taalibey yaamar kanj i masi nee boro kul se kanj nga ti Almasihu.

Isa šelanj nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Marku 8.31–33; Luka 9.22)

²¹ Za woo tee, Isa sintin ka nga taalibey cebe kanj kala nga ma koy Žerizalem ka hanse ka zarabi boro beerey, nda sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey kabey ra. A nee kanj i ga nga wii, de jirbi hinzantoo hane nga ga tun. ²² Piyer n'a dii jere ga ka citi a ga ka nee: «Jam, ay Koyoo, woo si tee ni ga.» ²³ Isa bere ka nee a se: «Mooru ay ga, Šaytan, n'ga tee ya ne haya kanj g'ay ganji y'ay goyoo tee, zama n'si alhuzun nda Irkoy ibaayoo, borey wanoo nda n'ga alhuzun.»

Takaa kanj ga kate boro ma hanga Isa
(Marku 8.34–9.1; Luka 9.23–27)

²⁴ Woo banda ga, Isa nee nga taalibey se: «Boro kanj ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nanj, a ma nga kanjandibundoo zaaš jina, a ma hanga agay. ²⁵ Boro kanj ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kanj ga nga hundoo mursandi ay maaganda se ga duu a. ²⁶ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu adunja kul, nda nga hundoo ga mursu? Wala mo, macin no boro g'a barmay nda nga hundoo?»

²⁷ Bora kanj tee Adamize ga kaa nga Baaba Irkoy daržaa ra, nga nda nga almalaykey. Waatoo din a ga boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyoo. ²⁸ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, boroyanj goo ne kanj si buuyan taba i mana dii Bora kanj tee Adamize kaa nga Laamaa ra.»

17

Isa kunturoo alhaaloo barmay
(Marku 9.2–13; Luka 9.28–36; Piyer bataga 2to 1.16–18)

¹ Jirbi iddu banda ga, Isa na Piyer, nda Žak, nda nga armaa Yehiya zaa ka koy jere ga tondi hondu beeri foo ga. ² Nga kunturoo alhaaloo barmay jiney ra. Ndumoo nere ma nee waynaa. Nga darbawey kaaray sanda gaay. ³ Musa nda Ilyasu ne ka bangay i se, de i cindi ka šelanj a bande. ⁴ Piyer na šennoo zaa ka nee Isa se: «Ay Koyoo, a ga boori ir ma cindi ne ra. Nda n'baa, ay ga hukku hinza cin ne, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» ⁵ A goo ma šelanj kanj duula nerante foo ne ka nga biyoo k'i gum. Jinde foo ne ka fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay jaaloo, wa hanajer a se!» ⁶ Waatoo kanj taalibey maa woo, i na ngi ndumey ka sujudu, i hanse ka hunbur. ⁷ Isa man ey ka tuku i ga ka nee: «Wa tun, war masi hunbur!»

† 16:17 16.17 Yunusa da se i ga nee Yehiya, Yehiya 1.42; 21.15–16ra. § 16:24 16.24 Zamnaa 10.38.

⁸ I na ngi boŋey jer, de i si dii boro kul nda man'ti Isa hinne. ⁹ Kaŋ i goo ma zunbu tondi hondoo boŋ, Isa n'i yaamar ka nee: «Woo kaŋ war dii a, war mas'a deede boro kul se hala waati kaŋ ra Bora a kaŋ tee Adamize tun bukaway ra.»

¹⁰ Woo banda ga, taalibey na Isa hãa ka nee: «Adiši macin se Citaaboo baykey ga nee kaŋ kala Ilyasu ma kaa jina?» ¹¹ A zaabi ka nee: «Cimi no kaŋ Ilyasu ga kaa ka hayey kul gorandi. ¹² Amma ay ga war bayrandi kaŋ Ilyasu kaa ka ben, i man'a bay, de borey n'a tee woo kaŋ kan i se. Takaa din da Bora a kaŋ tee Adamize ga zarabi kabey ra.» ¹³ Taalibey faham kaŋ Yehiya kaŋ ti batizekaa ga a ga ŧelanŋ ngi se.

Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra

(Marku 9.14–29; Luka 9.37–43)

¹⁴ Waatoo kaŋ Isa nda nga taalibey too jamaa do, aru foo kaa ka sonbu a jine ¹⁵ ka nee: «Ay Koyoo, hinne ay iz'aroo ga, cirawciraw bara a ga, a ga hanse ka zarabi. Cee fooyaŋ a ga kaŋ nuune ra, cee fooyaŋ hari ra. ¹⁶ Ay kate a ni taalibey do, amma i mongu k'a noo baani.» ¹⁷ Isa zaabi ka nee: «Dumi kaŋ si naanay, a ga Irkoy hoo, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande? Hala waati foo no ay ga hima ka war suuri? Wa kate ya ne zankaa.» ¹⁸ Isa zahã ganjoo ga. Ganjoo fatta zankaa ra, za waatoo woo a duu baani. ¹⁹ Woo banda ga, taalibey man Isa, ngey foo nda a, i nee: «Macin se ir, ir mana hin ka ganjoo gaaray?» ²⁰ A nee i se: «War naanaa no ma kacca. Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se: nda war naanaa ga too mutardi gurunbu-ize foo, war ga nee tondi hondoo woo se: «Hun ne ka koy ya here», a ga hun dogoo ra, haya kul si mongu war se. ²¹ [Amma ganjoo woo dumoo si fatta nda man'ti Irkoy njaarayan nda meehawyan.]»

Isa yee ka ŧelanŋ nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Marku 9.30–32; Luka 9.43–45)

²² Waatoo kaŋ Isa nda nga taalibey goo Galile, a nee i se: «Bora a kaŋ tee Adamize ga daŋandi adamizey kabey ra. ²³ I ga kaa k'a wii, de jirbi hinzantoo hane a ga tun.» Taalibey biney hanse ka maray.

Isa ŧelanŋ Irkoy hugu beeroo alkaasoo ga

²⁴ Waatoo kaŋ Isa nda nga taalibey koy Kaparnahum, Irkoy hugu beeroo alkaasidiikey man Piye ka nee: «War alfagaa nka si Irkoy hugu beeroo alkaasoo kaa?» ²⁵ A nee: «A g'a kaa.» Kaŋ a huru hugoo ra, Isa n'a jin ka ŧelanŋ ka nee: «Macin no n'ga hongu, Simon? Mayyaŋ no ma hima ka saala wala alkaasi bana aduŋŋa kokoyey se, koyra-izey wala yawey?» ²⁶ A nee: «Yawey.»* Isa nee a se: «Adiši a sii koyra-izey jindey ga. ²⁷ Amma hala ir masi koy i maray, koy isabangoo miŋoo ga, ma delbu warra, ma hamiisa jinaa cendi kaŋ kaa, ma miŋoo feeri, de n'ga nzorfu kaaray tamma foo gar a ra. A zaa, de m'a bana i se, agay nda ni maŋoo ga.»

18

May ka bisa borey kul?

(Marku 9.33–37; Luka 9.46–48)

* **17:26** 17.26 Waatoo din yawey kaŋ duwandi wongu ra ga alkaasoo bana.

¹ Alwaatoo woo, Isa taalibey man a ka nee: «May ka bisa borey kul beenaa Laamaa ra?» ² Isa na zanka kaccu foo cee k'a danj ngi gamey ra, ³ a nee: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, nda war mana tuubi ka tee sanda zanka kaccuyan, šikka sii kanj war si huru beenaa Laamaa ra. ⁴ Woo se boro kul kanj na nga boŋ yeeti ganda sanda zanka kaccaa woo cine ga bisa borey kul beenaa Laamaa ra. ⁵ De mo boro kul kanj yadda ka zanka kaccaa woo cine foo dii ay maaganda se, boraa, agay hunday ga a yadda.»

War ma hanse ka hawgay zunubu ga
(Marku 9.42–48; Luka 17.1–2)

⁶ «Amma boro kanj na boro kaccey wey affoo kanj ga naanay agay kanjandi zunubu ra, boraa, fufutondi beeri ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa a se. ⁷ Aduŋna bone hayey kanj ga boro kanjandi zunubu ra maaganda se, zama tilasu no hayey kanj ga boro kanjandi zunubu ra ma tee, amma boraa bone kanj ti addaliloo kanj nda i ga teendi. ⁸ Nda ni kaboo wala ni cewoo no ma ni kanjandi zunubu ra, a dunbu m'a warra k'a moorandi ni. Ma tee kabefookoyi wala bongu ka huru hunaroo ra baa ma ne ma bara nda kabe hinka wala cee hinka, ma warrandi nuune abadantaa ra. ⁹ Nda ni moŋoo no ma ni kanjandi zunubu ra, a dogu m'a warra k'a moorandi ni. Ma huru hunaroo ra nda moo foo baa ma ne n'goo nda moo hinka ma warrandi žahannam nuunaa ra.»

Feejoo kanj dere filla yaasayantaa
(Luka 15.3–7)

¹⁰ «Wa hawgay war masi boro kaccey wey affoo kaynandi. Ay ga war bayrandi kanj beenaa ra ngey almalaykey ga dii ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ndumoo waati kul. ¹¹ [Zama Boraa kanj tee Adamize nka kaa ka derantey ceeci k'i hallasi.]

¹² Macin no war g'a hongu? Nda boro foo goo nda feeji boŋ zangu (100), de affoo dere i ra, a si woyyagga cindi yaggaa (99) nanj tondi hondey boŋ ka koy woo kanj dere ceeci? ¹³ Nda a hin ka duu a, cimoo ne kanj ay g'a har war se, a ga tee a se jaali ka bisa woyyagga cindi yaggaa (99) kanj mana dere. ¹⁴ Takaa din da, man'ti war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra ibaayoo no boro kaccey wey affoo ma dere.»

Armaa kanj na zunubu tee

¹⁵ «Nda ni armaa duu [ni ga] zunubu, koy zunuboo cebe a se ni nda a hinne game. Nda a na hanjajer ma ne, n'duu ni armaa. ¹⁶ Amma nda a mana hanjajer ma ne, hiino boro foo wala ihinka zaa ni bande «hala šennoo kul ma teendi seede hinka wala ihinza jine.»* ¹⁷ Nda a wanji ka maa i se, a har Egilizoo se. Nda a wanji ka maa Egilizoo se, a ma tee ma ne sanda kutakaw wala alkaasidiikaw.

¹⁸ Cimoo ne kanj ay g'a har war se: Haya kul kanj war n'a guli laboo ga, ga gulandi beenaa ra, haya kul kanj war n'a feeri laboo ga, ga feerandi beenaa ra.

¹⁹ Koyne mo [cimoo ne kanj] ay g'a har war se kanj war ra, nda boro hinka waafaku laboo ga ka haya kul kanj no ŋaaray, ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra g'a noo i se. ²⁰ Zama nongu kanj ra boro hinka wala ihinza marga ay maŋoo se, ay goo gamey ra.»

* 18:16 18.16 Alhukumoo 19.15.

Tamoo kanj wanji ka yaafa filla yaasayantaa

²¹ Woo banda ga, Piyer man Isa ka nee a se: «Ay Koyoo, ay armaa kanj ga zunubu tee ay ga, hala cee marje no ay ga hima ka yaafa a se? Hala cee iyye wala?» ²² Isa nee a se: «Ay si nee ma ne hala cee iyye, amma hala cee woyye cindi iyye (77)†.

²³ Woo se beenaa Laamaa ga hima nda kokoy kanj baa nga nda nga tamey ma laasaabuyan tee. ²⁴ Waatoo kanj a sintin ka laasaabu, i kate a do garawkoyni foo kanj ga a goo nda talañ zenber woy (10.000). ²⁵ Kanj tamoo si hin k'a bana, nga koyoo dañ i ma nga, nda wandoo, nda izey, nda haya kul kanj goo a se neere ka nga bana. ²⁶ Tamoo kanj ka gunguma a se ka nee: «Suuri ya ne, ay g'a kul bana ma ne.» ²⁷ Koyoo tamalla a se, a n'a feeri, a na garaa nanj a se.

²⁸ Tamoo din fatta, a na nga tam hangasine foo kubay kanj ga a goo nda nzorfu kaaray tamma boj zangu (100). A n'a dii k'a koote ka nee a se: «Hayaa kanj ay g'a may ni ga bana.» ²⁹ Nga tam hangasinoo kanj ka gunguma a se ka wiri a ga ka nee: «Suuri ya ne, ay g'a bana ma ne.» ³⁰ Amma a mana yadda. A koy a warra kasaa ra, hala a ma garaa bana.

³¹ Nga tam hangasiney dii woo kanj tee, biney hanse ka maray, de i koy hayaa kul kanj teendi har ngi koyoo se. ³² Woo banda ga, koyoo n'a cee ka nee a se: «Tam laalaa, ay na ni garaa din kul nanj ma ne, zama n'n'ay suurandi. ³³ Ni mo, n'si hima ka hinna ni tam hangasinoo se sanda takaa kanj nda agay, ay hinna ni ga?» ³⁴ Koyoo futu, de a n'a dañ zukandikey kabey ra hala a ma hayaa kul kanj nga g'a may a ga bana.

³⁵ Takaa woo da no ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra g'a tee war se nda war affoo kul si yaafa nga armaa se nda nga binoo kul.»

19

Isa šelanj fayyan ga
(Marku 10.1–12)

¹ Waatoo kanj Isa na šenney wey har ka ben, a hun Galile ka koy Žude gandaa ra, Žurdeñ isaa se banda. ² Alžama beeri hanga a, a na wircikoyney noo baani no din ra. ³ Fariziyenyanj man a k'a sii, i nee: «A ga bisa boro se a ma fay nga wandoo addalil kul kanj ga wala?» ⁴ Isa zaabi ka nee: «War mana bay ka hayaa caw kanj za sintinoo ga, «aru nda woy no Takakaa n'i tee»* ⁵ ka nee: «Woo ka kate, boro ga hun nga paa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»† ⁶ Woo ra i si yee ka tee ihinka, amma i mma tee gaaham folloku. Borey kanj Irkoy n'i marga, adamize mas'i fayandi.» ⁷ I nee Isa se: «Adiši macin se Musa yaamar kanj boro ma fay-kaddaasu noo nga wandoo se jina, a ma fay [a]?‡ ⁸ Isa nee i se: «War biney šendiyanoo se Musa yadda war ma war wandey fay. Amma za sintinoo ga man'ti takaa woo no. ⁹ Ay ga war bayrandi kanj boro kanj na nga wandoo fay ka hiiji affoo, nda man'ti woyoo mma izefututaray tee, aroo na zina tee.»

† 18:22 18.22 «hala cee woyye cindi iyye (77)», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «cee woyye (70) hala cee iyye», Sintinoo 4.24. * 19:4 19.4 Sintinoo 1.27; 5.2. † 19:5 19.5 Sintinoo 2.24.

‡ 19:7 19.7 Alhukumoo 24.1, 3.

¹⁰ Nga taalibey nee a se: «Nda takaa woo no boro ga ti a woy se, boro masi hiiji baa.» ¹¹ A nee i se: «Man'ti borey kul no ma faham šennoo [woo] se, nda man'ti borey kanj se a nondi. ¹² Zama boroyanj goo no kanj si hiiji, za naney gundey ra a tee i se. Boroyanj goo no kanj si hiiji kanj adamizey k'i daasu. Boroyanj goo no kanj na ngi boŋ daasu beenaa Laamaa maaganda se. Boro kanj ga hin ka faham ma faham.»

Isa na albarka dan zankey ra
(Marku 10.13–16; Luka 18.15–17)

¹³ Woo banda ga, boroyanj kate Isa do zankayanj hala a ma nga kabey fur i ga ka Irkoy ŋaaray i se, amma taalibey citi i ga. ¹⁴ Amma Isa nee: «Wa zankey nanj, war mas'i ganji i ma kaa ay do, zama borey kanj ga hima nda ey wane nda beenaa Laamaa.» ¹⁵ A na nga kabey fur i ga, de a hun no din ka koy.

Aru almankoynoo
(Marku 10.17–31; Luka 18.18–30)

¹⁶ Aru foo ne ka man Isa ka nee: «Alfagaa, macin ti haya boryaa kanj ay ga hima k'a tee hala ya duu hunayan abadantaa?» ¹⁷ A nee a se: «Macin se n'g'ay hãa nda haya boryaa? Boro folloku ti iboryaa, nda n'ga baa ma duu hunayan, yaamarey dii.» ¹⁸ Aroo nee a se: «Afooyanj?» Isa nee: «Masi boro wii, masi zina, masi zay, masi taari seedetaray tee, ¹⁹ ma ni jaa nda ni baaba beerandi, de ma baa ni cinaa sanda takaa kanj nda n'ga baa ni boŋ.» § ²⁰ Arusoogaa nee a se: «Wey kul ay n'i dii, macin k'ay kuma koyne?» ²¹ Isa nee a se: «Nda n'ga baa ma tee boro kanj tee ka timme, koy hayey kanj goo ma ne neere, de ma hayoo noo talkey se, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.» ²² Kanj arusoogaa maa šennoo woo, a koy nda binemarayyan, zama a goo nda alman booboo.

²³ Isa nee nga taalibey se: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, a ga šendi almankoyni se a ma huru beenaa Laamaa ra. ²⁴ Ay g'a har war se koyne kanj yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyni ma huru Irkoy Laamaa ra.» ²⁵ Kanj taalibey maa woo, boŋey hanse ka haw, i nee: «Adiši may no ma hin ka hallasi?» ²⁶ Isa n'i guna, de a nee i se: «Adamizey se woo ga mongu, amma Irkoy se haya kul si mongu.»

²⁷ Waatoo din Piyer zaabi ka nee a se: «Ir ne, ir na hayey kul nanj ka hanga ni bande. Macin no ir ga duu a?» ²⁸ Isa nee i se: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, nda Bora a kanj tee Adamize kaa ka goro aduŋŋa barmayyanoo ga nga kokoy gorodoo daržantaa ra, war mo ga goro kokoy gorodoo woy cindi hinkaa (12) ra ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) ciiti. ²⁹ De mo boro kul kanj na nga hugey nanj, wala nga armey, wala nga woymey, wala nga baaba, wala nga jaa, wala nga izey, wala nga faarey ay maŋŋoo maaganda se, bora a ga duu nga cine zangu (100), a ga hunayan abadantaa tubu. ³⁰ Amma boro booboyanj kanj goo jine ga kaa ka tee ikokoranteyanj, ibooboyanj kanj ti ikokoranteyanj ga kaa ka tee ijinayanj.»

20

Goykey kanj goo alaneb faaroo ra

¹ «Zama beenaa Laamaa ga hima nda hugukoy kanj fatta za subbaahi tayaa ka goykawayan zaa nga alaneb faaroo se. ² A waafaku nda ey zaari foo kul nzorfu kaaray tamma foo, de a n'i sanba nga alaneb faaroo ra. ³ A yee ka fatta guuru yagga dimma ga, a dii boro fooyan kanj goo faroo ra i si goy. ⁴ A nee i se: «War mo ma koy goy ag'alaneb faaroo ra, ay ga war bana nda woo kanj nda war ga hima.» ⁵ I koy. A yee ka fatta guuru woy cindi hinka (12) dimma ga nda guuru hinza dimma ga ka taka follokaa tee. ⁶ Guuru guu dimma ga, a fatta, a na affooyan gar kanj goo faroo ra, a nee i se: «Macin se zaaroo kul ra war goo ne war si goy?» ⁷ I nee a se: «Haya kanj se boro kul man'ir zaa goy.» A nee i se: «War mo ma koy ag'alaneb faaroo ra.»

⁸ Waatoo kanj waynaa kanj, alaneb faaroo koyoo nee nga goykey jineboraa se: «Goykey cee, m'i bana ka sintin nda ikokorantey ka koy ijinawey ga.» ⁹ Guuru guwaa borey kaa, affoo kul duu nzorfu kaaray tamma foo. ¹⁰ Waatoo kanj wey kanj jin ka zandi kaa, i hongu kanj ngi ga duu ka bisa jerrey. Amma ngi mo affoo kul duu nzorfu kaaray tamma foo. ¹¹ Kanj i banandi, i njuununu hugoo koyoo ga ¹² ka nee: «Boro kokorantey wey, guuru folloku no i n'a goy, amma n'g'i sawandi nda ir kanj na zaaroo farawoo nda konnoo suuri.» ¹³ A na affoo zaabi i ra ka nee: «Ay ceroo, ya na ni zanba. Man'ti nzorfu kaaray tamma foo ga ir waafaku?» ¹⁴ Ni banaa dii ma koy. Ay ga ikokorantaa woo noo woo kanj ay n'a noo ma ne cine. ¹⁵ Wala a si hima ya ag'almaanoo tee woo kanj ay baa? Ni nka canse kanj ay na haya henna tee?» ¹⁶ Takaa woo no, ikokorantey ga tee ijinawey, de ijinawey ga tee ikokorantey.»

Isa cee hinzantoo kanj a ga šelan

nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Marku 10.32–34; Luka 18.31–34)

¹⁷ Waatoo kanj Isa ga žigi ka koy Žerizalem, a na taalibi woy cindi hinkaa (12) dii jere ga fondaa ra ka nee i se: ¹⁸ «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem. I ga Bora kanj tee Adamize nondi sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey se. I ga kayandi kanj a mma hima ka buu. ¹⁹ I g'a nondi kutakey se i m'a kaynandi k'a barzu k'a kanji. Jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Marku 10.35–45; Luka 22.24–27)

²⁰ Woo banda ga, Zebede iz'arey paa nda nga iz'arey man Isa ka sujudu ka haya foo wiri a ga. ²¹ Isa nee a se: «Macin no n'ga baa?» A nee Isa se: «Danj kanj ag'iz'aru hinkaa woo, affoo ma goro ni kabe henna ga, affaa ma goro ni kabe laalaa ga ni Laamaa ra.» ²² Isa zaabi ka nee: «War si haya bay kanj war g'a njaaray. War ga hin ka gurzugaa potoo hayaa hanj kanj ay ga kaa k'a hanj wala?» I nee a se: «Ir ga hin.» ²³ A nee i se: «Cimi no kanj war ga kaa k'ay potoo hayaa hanj, amma ka goro ay kabe henna wala ilaalaa ga, man'ti agay no ma woo kayandi. A si nondi kala borey kanj se ay Baaba Irkoy n'a soolu.» ²⁴ Kanj taalibi woyaa (10) maa woo, i dukur arma hinkaa ga.

²⁵ Isa ciya i se, a nee: «War ga bay kanj gandawey alwakiiley ga koytaray fur i bonj, boro beerey ga hini fur i bonj. ²⁶ Amma war game man'ti takaa woo no, boro kanj ga baa nga ma tee war ra boro beeri,

kala a ma tee war tamoo. ²⁷ Boro kul kaŋ ga baa nga ma huru war ra jine, kala a ma tee war baŋnaa. ²⁸ Takaa din da Bora a kaŋ tee Adamize mana kaa hala i ma alhaadimay nga se, amma a nka kaa ka alhaadimay, de mo ka nga hundoo noo hala boro boobo zunubey ma banandi k'i hallasi.»

*Isa na danaw hinka moyey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Marku 10.46–52; Luka 18.35–43)*

²⁹ Waatoo kaŋ i ga fatta Žeriko koyraa ra, alžama beeri hanga Isa. ³⁰ Danaw hinka ne ma goro fondaa jeroo ga. Kaŋ i ga maa Isa ga bisa, i kaati ka nee: «Hinna ir ga, [ir Koyoo,] Dawda Haamaa!» ³¹ Alžamaa ga citi i ga i ma dangay. Amma i mma kaati ka tonton ka nee: «Hinna ir ga, ir Koyoo, Dawda Haamaa!» ³² Isa kay, a ciya i se ka nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?» ³³ I nee a se: «Ir Koyoo, ir mma baa ir moyey ma feera.» ³⁴ Isa tamalla i se, a tuku ngi moyey ga, de dogoo din da i yee ka dii, i hanga a bande.

21

*Isa huru Žerizalem sanda kokoy
(Marku 11.1–11; Luka 19.28–40; Yehiya 12.12–19)*

¹ Waatoo kaŋ i man Žerizalem, de i too Betefaže, Zaytunaŋey tondi hondoo here, Isa na taalibi hinka sanba ² ka nee i se: «Wa koy koyra-izoo ra kaŋ ga war tenje. Dogoo din da war ga farka woy foo gar kaŋ ga hawa, nga nda farka-ize foo. W'i feeri, war ma kate ey ya ne. ³ Nda boro šelaŋ war se, war ma nee a se: «Ir Koyoo no ma too i ga, sohõ da a g'i yeeti.»*» ⁴ Woo teendi hala hayaa kaŋ annaboo dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

⁵ «Wa nee Siyoŋ koyraa ize woyoo se:

«Ni kokoyoo ne ma kaa ni ga,

binoo ga yay, a žigi farkaa woy

nda farka-ize boŋ, adabba kaarumay iz'aru.»†

⁶ Taalibey koy, de i na hayaa tee sanda takaa kaŋ nda Isa n'a har. ⁷ I kate farka woyoo nda farka-izoo, i na ngi darbawey fur i boŋ, de Isa goro i boŋ.

⁸ Alžamaa beeri na ngi darbawey daaru fondaa ra, affooyan na tuuri kabeyan dunbu k'i daaru fondaa ra. ⁹ Alžamaa kaŋ goo jinoo ra nda wey kaŋ goo dumaa ga kaati ka nee:

«HozaanaDawda Haamaa se!

Albarka ma huru bora a kaŋ goo kaa ir Koyoo maapoo ga!

Hozaana beena se beene!»‡

¹⁰ Waatoo kaŋ Isa huru Žerizalem, koyraa kul jijiri ka nee: «May ti woo?» ¹¹ Alžamaa nee: «Woo ti annabi Isa, Nazaret kaŋ goo Galile boro no.»

*Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra
(Marku 11.15–19; Luka 19.45–48; Yehiya 2.13–22)*

¹² Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, a na maamalakey nda daykey kul gaaray k'i kaa taray no din ra. A na nooru barmaykey taabaley

* **21:3** 21.3 «Ir Koyoo no ma too i ga, sohõ da a g'i yeeti.» Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ir Koyoo no ma too i ga.» Dogoo din da a g'i nan.» † **21:5** 21.5 Zakarya 9.9. ‡ **21:9** 21.9 Zabur 118.25–26.

nda tuuzun neerekey gorohayey gum carawey ga. ¹³ A nee i se: «A hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay hugoo ga ciyandi nda hugu kaŋ ra Irkoy ga ŋaarayandi»[§], amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

¹⁴ Danawyaŋ nda bonguyaŋ man a Irkoy hugu beeroo ra, a n'i noo baani. ¹⁵ Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey dii kayfey kaŋ a n'i tee, nda zankey kaŋ ga kaati Irkoy hugu beeroo ra ka nee: «HozaanaDawda Haamaa se!», i futu, ¹⁶ de i nee a se: «N'ga maa hayaa kaŋ wey goo m'a har wala?» Isa nee i se: «Ayyo. War mana bay ka ůennoo woo caw: «N'na ni saaburoo daŋ zanka kaccey nda naanandey miŋey ra?»^{*}» ¹⁷ Woo banda ga, a n'i naŋ, a fatta koyraa ra ka koy Betani, no din ra a na cijinoo tee.

Jeejajnaŋoo kaŋ Isa n'a danga
(Marku 11.12–14, 20–24)

¹⁸ Subbaahi taya a ra, kaŋ Isa ga yee koyraa ra, a heray. ¹⁹ Kaŋ a ga jeejajnaa foo honnay fondaa ra, a koy a here, amma a mana haya kul gar a ga kala fitawey hinne. A nee a se: «Ize masi zay ni ga hala abada.» Dogoo din da jeejajnaŋoo kogu. ²⁰ Taalibey dii woo, boŋey haw, i nee: «Taka foo dogoo din da jeejajnaŋoo kogu?» ²¹ Isa n'i zaabi ka nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda war ga naanay, war si ůikka, war ga hayaa tee kaŋ teendi jeejajnaŋoo se, koyne mo ba tondi hondoo woo, nda war nee a se: «Hun ne ma ni boŋ warra teekoo ra», a ga tee. ²² Haya kul kaŋ war n'a wiri Irkoy ŋaarayyan ra, nda war ga naanay, war ga duu a.»

Man ra Isa duu nga hinoo
(Marku 11.27–33; Luka 20.1–8)

²³ Isa koy Irkoy hugu beeroo ra, a goo ma cawandi kaŋ sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey man a ka nee: «Hini foo nda n'ga wey tee? May ka ni noo hinoo woo?» ²⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Agay mo ga war haa nda haya folloku. Nda war n'a har ya ne, ay ga hinoo har war se kaŋ nda ay ga wey tee: ²⁵ Yehiya batizeyanoo, man ra a hun, beenaa ra wala adamizey do?» I ůelaŋ-ůelaŋ cere game ka nee: «Nda ir nee «Beenaa ra», a ga nee ir se: «Adiůi macin se war mana naanay a?» ²⁶ Nda ir nee mo: «Adamizey», ir ga hunbur alůamaa, zama borey kul ga Yehiya dii annabi.» ²⁷ I na Isa zaabi ka nee: «Ir si bay.» A nee i se: «Agay da si hinoo har war se kaŋ nda ay ga wey tee.»

Iz'aru hinkaa filla yaasayantaa

²⁸ «Macin no war nee fillaa woo ra? Aru foo kaŋ goo nda zanka hinka. A man ijinaa ka nee: «Ay zankaa, koy goy hō alaneb faaroo ra.» ²⁹ A zaabi ka nee: «A si tee ya ne.» Waati banda ga, zanka yee nga ůennoo se banda, a koy. ³⁰ A man affaa ka ůenni follokaa har a se. Zankaa n'a zaabi ka nee: «A boori, ay koyoo.» Amma a mana koy. ³¹ Ithinkaa ra, affoo ka nga baaba ibaayoo tee?» I nee: «Ijinaa.» Isa nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, alkaasidiikey nda woykuurey ga war jin ka huru Irkoy Laamaa ra. ³² Zama Yehiya kaa war do nda fondo ůerrantaa, war mana naanay a. Amma alkaasidiikey nda woykuurey

naanay a. De mo ba kanj war dii woo, war mana kokor ka nimsi ka naanay a.»

Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa

(Marku 12.1–12; Luka 20.9–19)

³³ «Wa hanajjer filla yaasayante foo se koyne. Aru foo kanj hugukoy no, a na alaneb faari tee. A na cete cin k'a wanga. A na nongu fanši kanj ra i ga tuuri-izey motti. A na soorohugu kuku cin†. Woo banda ga, a na faaroo nanj beerikawyanj kone, de a naaru. ³⁴ Kanj hegaa waatoo man, a na nga tamey sanba beerikey do hala nga ma duu faari-izey ra. ³⁵ Beerikey na tamey dii ka affoo kar, ka affoo wii, ka affaa warra nda tondi k'a wii. ³⁶ A yee koyne ka tam fooyanj kanj boobo nda ijinawey sanba. I na taka follokaa tee i se. ³⁷ Woo kul banda ga, a na nga iz'aroo sanba i do, a nee: «I g'ay iz'aroo beerandi.» ³⁸ Amma kanj beerikey ga dii iz'aroo, i nee cere se: «Woo ti tubukaa. Wa kaa, ir m'a wii, ir ma nga tubuhayaa taa.» ³⁹ I n'a dii, i n'a warra taray k'a kaa faaroo ra, i n'a wii. ⁴⁰ Nda faaroo koyoo kaa, macin no a g'a tee beerikey wey se?» ⁴¹ I nee a se: «A ga boro laaley wey halaci laala. A ga faaroo yeeti beerikaw tanayanj se kanj g'a noo faari-izey hegaa waati.»

⁴² Isa nee i se: «War mana bay ka woo caw Citaaboo ra wala:

«Tondoo kanj cinakey n'a fur,

nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.

Ir Koyoo ka baa woo ma tee,

alaabiina no ir moyey cire!»‡

⁴³ Woo se ay ga nee war se, Irkoy Laamaa ga hun war kone, de a ga nondi jamaa foo se kanj ga albaha tee Laamaa se. ⁴⁴ [De mo boro kanj kanj tondoo woo bonj ga say. Boro kanj ga a kanj ga motti.]»

⁴⁵ Kanj sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney maa nga filla yaasayantey, i bay kanj ngi ga a goo. ⁴⁶ I ceeci ngi m'a dii, amma i hunbur jamaa, zama jamaa mm'a dii annabi.

22

Hoyandikey filla yaasayantaa

(Luka 14.15–24)

¹ Isa yee ka zaabi ka šelanj i se nda filla yaasayante ka nee: ² «Beenaa Laamaa ga hima nda kokoy kanj na hijay hoyandi tee nga iz'aroo se.

³ A na nga tamey sanba i ma hoyandikey cee. Amma hoyandikey mana baa ngi ma koy. ⁴ A yee koyne ka tam fooyanj sanba ka nee:

«Wa nee hoyandikey se: “Nga ne, ay ŋaahayaa soolu. Ay haw yaarey nda ag'alman naasey koosandi. Hayey kul soolu. Wa kaa hijjaa ra.”»

⁵ Amma i mana hoyandoo danj assal, affoo kul koy nga fondaa ra. Affooyanj koy ngi faarey ra, affooyanj ngi maamalaa ra. ⁶ Wey kanj cindi na tamey dii k'i zarabi k'i wii. ⁷ Kokoyoo futu, a na nga soojey sanba i ma borowiikey din halaci ka ngi koyraa ton. ⁸ Woo banda ga,

a nee nga tamey se: «ŋaahayey soolu, amma hoyandikey mana hima nda a. ⁹ Adiši wa koy nongey kanj ra fondawey ga cere kubay, boro kul kanj war n'a gar no din, war m'a cee a ma kaa hijjaa ra.» ¹⁰ Tamey din

† 21:33 21.33 Soorohugu no kanj ga lakkalkey ga žigi ka faaroo hawgay. ‡ 21:42 21.42 Zabur 118.22–23.

fatta ka koy fondawey bande ka borey kul marga kaŋ i duu ey, ilaala nda ihenna. Hiijaa hugoo too.

¹¹ Kokoyoo huru ka dii hoyandikeye, a dii affoo kaŋ ga hiijaa hoyandoo darbaa sii. ¹² A nee a se: «Ay cereo, taka foo nda ni huru ne ra hiijaa hoyandoo darbaa sii ni jindoo ra?» Bora dangay suk. ¹³ Kokoyoo nee tamey se: «Wa cewey nda kabey haw, war m'a warra taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hijnekaamayan ga tee.» ¹⁴ Zama boro booboo no kaŋ ciyandi, amma Irkoy boro suubantey ga kacca.»

Alkaasoo kaŋ ga banandi kokoy beeroo se

(Marku 12.13–17; Luka 20.20–26)

¹⁵ Woo banda ga, Fariziyeney koy cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa dii nda nga meešenoo. ¹⁶ I na ngi taalibey nda Herod kondaa borey sanba a do ka nee: «Alfagaa, ir ga bay kaŋ cimi harkaw ti ni, n'ga Irkoy fonda cawandi nda cimi, koyne mo n'si hunbur boro kul. N'si borey ndumey guna. ¹⁷ Adiši ir bayrandi woo kaŋ n'g'a hongu. A ga hima alkaasi ma banandi kokoy beeroo se wala a si hima?» ¹⁸ Isa na ngi laalayyanoo bay, a nee: «Macin se war g'ay sii, almunafikey? ¹⁹ Wa alkaasoo nooroo cebe ya ne.» I kate a se nzorfu kaaray tamma foo. ²⁰ A nee i se: «May biyoo nda nga maano ti woo?» ²¹ I nee a se: «Kokoy beeroo.» Waatoo din a nee i se: «Adiši wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» ²² Bonjey haw nda woo kaŋ i maar'a, i na Isa naŋ ka koy.

Hāayan bukawey tunyanoo ga

(Marku 12.18–27; Luka 20.27–40)

²³ Zaari follokaa ra, Sadusiyeney kaŋ ga nee tunyan si bara man Isa, i n'a hāa ²⁴ ka nee: «Alfagaa, Musa nee: «Nda aru buu a mana duu ize, nga armaa ga hiija woyoo hala a ma duu bukaa se ize.»* ²⁵ Arma iyye bay ka bara ir ra, ijinaa hiiji, a buu a mana duu ize. Armaa na wandoo zaa. ²⁶ Takaa din da ihinkantoo, ihinzantoo hala iyyantoo ga. ²⁷ I kul duma ga, woyoo mo buu. ²⁸ Adiši tunyanoo hane, iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama i kul hiiji a ka bisa.»

²⁹ Isa zaabi ka nee i se: «War dere, war si Citaaboo bay, war si Irkoy hinoo bay. ³⁰ Zama tunyanoo hane, arey si hiiji, woyey si nondi hiijay. Amma i mma tee sanda almalaykayan beenaa ra. ³¹ Bukawey tunyanoo šennoo ga, war mana bay ka hayaa caw kaŋ Irkoy n'a har war se: ³² «Agay ti Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo?»† Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no.» ³³ Alžamaa kaŋ ga haŋajer a se, nga cawandoo tee i se bonjhaway.

Yaamarey kul iberoo

(Marku 12.28–34; Luka 10.25–28)

³⁴ Waatoo kaŋ Fariziyeney maa kaŋ Sadusiyeney dangay suk Isa jine, i na cere marga. ³⁵ Ngi affoo [kaŋ ti ašariyaa baykaw] n'a sii k'a hāa ka nee: ³⁶ «Alfagaa, ašariyaa yaamarey kul iberoo ti affoo?» ³⁷ Isa nee a se: ««Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni lakkaloo kul.»‡ ³⁸ Woo ti yaamarey kul iberoo, nga ti yaamar jinaa. ³⁹ Thinkantoo ne kaŋ ga hima nda ijinaa: «Ma baa ni cinaa sanda

* 22:24 22.24 Alhukumoo 25.5–6. † 22:32 22.32 Fattaroo 3.6, 15. ‡ 22:37 22.37 Alhukumoo 6.5.

takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ. § 40 Yaamar hinkaa woo ga, ašariyaa kul nda annabey ga deeja.»

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo
(Marku 12.35–37; Luka 20.41–44)

41 Waatoo kaŋ Fariziyeney marga, Isa n'i hãa 42 ka nee: «Macin no war g'a hongu Almasihu ga? May ize no?» I nee a se: «Dawda Haamaa no.» 43 A nee i se: «Adiši taka foo nda Dawda Irkoy Hundoo hinoo ra g'a cee nda Koy ka nee:

44 «Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey daŋ ni cewey cire?»*

45 Adiši nda Dawda g'a cee nda Koy, taka foo nda a ga tee a se Haama?»

46 Boro kul mana hin k'a zaabi nda šenni foo. Za hanoo din, boro kul mana yadda ka hãayan fur a ga.

23

Wa hawgay Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga
(Marku 12.38–39; Luka 11.43, 46; 20.45–46)

1 Woo banda ga, Isa šelan jamaa nda nga taalibey se 2 ka nee: «Musa dogoo ra Citaaboo baykey nda Fariziyeney koy goro. 3 Adiši haya kul kaŋ i n'a har war se, war m'a dii, war m'a tee. Amma war masi ngi teegoyey tee. Zama i si hayaa tee kaŋ i g'a har. 4 I ga jeeje tiŋayan [kaŋ borey si hin ey] haw k'i daŋ adamizey jesey ga, amma ngi, i si baa ngi ma kabe-ize foo daŋ i se. 5 Ngii teegoyey kul i s'i tee kala hala adamizey ma dii ngey sabbu se. I ga ngi tiirawey tefayandi, i ga ngi kaayey miŋey buzu-buzey kukandi*. 6 I ga baa jine gorodogey ŋaadogey nda margahugey ra. 7 I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra, adamizey ma nee ngi se Rabbi.

8 Amma war, war masi ciyandi nda Rabbi, zama boro folloku ti war alfagaa, de war kul ti cere armayan. 9 War masi nee boro kul se war Baaba laboo ga, zama boro folloku ti war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra. 10 War masi ciyandi nda jineboro, zama boro folloku ti war jineboraa kaŋ ti Almasihu. 11 War kul iberoo ga tee war tamoo. 12 Boro kaŋ na nga boŋ jer ga yee ganda, boro kaŋ na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

Isa citi Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga
(Marku 12.40; Luka 11.39–52; 20.45–47)

13 «War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga beenaa Laamaa daabu borey ga, war si huru, war si wey kaŋ ga baa ngi ma huru, naŋ i ma huru.

14 [War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga woyey kaŋ kurŋey faati kabey koonandi. Nda war ga Irkoy ŋaaray, war si cahã ka ben hala borey ma dii war. Woo se war zukandoo ga hanse ka boobo.]

§ 22:39 22.39 Sargarey 19.18. * 22:44 22.44 Zabur 110.1. * 23:5 23.5 I mm'i daŋ hala ngi ma duu ka hongu Irkoy yaamarey.

¹⁵ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga teekoo nda laboo dira ka duu boro folloku kanj huru alyahu-udutaray. Nda a huru, war g'a tee žahannam ize cee hinka ka bisa war.

¹⁶ War bone, gongukaw danawey kanj ga nee: «Nda boro žee nda Irkoy hugoo man'ti baffoo no, amma nda boro žee nda Irkoy hugoo wuragoo, nga žeeyanoo ga diyandi.» ¹⁷ Danaw saamey, affoo ti ibeeroo, wuragoo wala Irkoy hugoo kanj ga wuragoo henanandi? ¹⁸ War ga nee koyne: «Nda boro žee nda Irkoy hugoo man'ti baffoo no, amma nda boro žee nda sargaroo kanj goo sargari tonadogoo bonj, nga žeeyanoo ga diyandi.» ¹⁹ Danawey, affoo ti ibeeroo, sargaroo wala sargari tonadogoo kanj ga sargaroo henanandi? ²⁰ Boro kanj žee nda sargari tonadogoo, žee nda a nda haya kul kanj goo a bonj. ²¹ Boro kanj žee nda Irkoy hugoo, žee nda a nda Bora kanj ga goro a ra. ²² Boro kanj žee nda beena, žee nda Irkoy kokoy gorodogoo nda Bora kanj ga goro a ra.

²³ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga anaanawoo, nda kaabaa, nda day-day kanj se i ga nee kumin, azakkaa noo Irkoy se. Amma war na ašariyaa haya beerey nanj kanj ti šerretaray, nda hinnari, nda laadirtaray. Wey ti hayey kanj war hima k'i tee bila nda war ma jerey nanj. ²⁴ Gongukaw danawey kanj ga hamni-ize soogu k'a kaa ngi hanhayaa ra, amma war ga yoo gon.

²⁵ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga potoo nda taasaa dumaa jumay, amma kuneheroo ga too nda komari nda alhawa futu. ²⁶ Fariziyen danaa, potoo gundoo jumay jina hala dumaa mo ma henan.

²⁷ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga hima nda saarayyan kanj i n'i kaarayandi, tarayheroo ga hima nda haya kanj ga boori, amma kuneheroo ga too nda bukaw biri nda žiibi dumi kul. ²⁸ Takaa din da, war da mo, tarayhere war ga hima nda boro šerranteyan adamizey jine, amma kunehere war ga too nda almunafikitaray nda goy futu teeyan.

²⁹ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga annabey saarawey cin ka boro šerrantey saarawey taalam, ³⁰ de war ga nee: «Nda a gar ir mma bara ir kaagey zamanoo ra, ir si hanga ey ka annabey kurey mun.» ³¹ Woo ra war mma seedetaray tee war bonj ga kanj annabey wiikey izey ti war. ³² War, wa hayaa kanj war kaagey n'a sintin ka too nga kaydogoo ga! ³³ Gandakarfe, gondi izey, taka foo ra war ga zuru žahannam ciitoo se?

³⁴ Woo se nga ne, ay ga annabiyan, nda lakkalkoyniyan, nda Citaaboo baykawyan sanba war ga. War ga wiiya i ra, war ga boroyan kanji i ra, war ga affooyan barzu i ra war margahugey ra. War g'i gurzugay koyra ka koy koyra, ³⁵ hala kuri šerrantaa kanj mun laboo ga ma kanj war bonj, m'a dii za Habila kanj ti boro šerrante kuroo munyanoo hala Zakarya, Barki izoo kuroo munyanoo ga kanj war n'a wii Irkoy hugoo nda sargari tonadogoo game.† ³⁶ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, woo kul si kanj kala zamanoo woo izey bonj.»

Isa hēe Žerizalem ga
(Luka 13.34–35)

† 23:35 23.35 Sintinoo 4.8; Taarikey 2to 24.20–22.

³⁷ «Žerizalem, Žerizalem kanj ga annabey wii, a ga tondi ka borey warra k'i wii kanj sanbandi a ga. Cee marje ay baa ya ni izey marga sanda takaa kanj nda gorgo ga nga izey marga nga fatawey cire, amma war wanji! ³⁸ Nga ne, war hugoo ga nanjandi ka tee gangani furante. ³⁹ Ay g'a har war se kanj war si dii agay koyne za sohō da hala waati kanj ra war ga nee: «Albarka ma huru boraa ra kanj ga kaa ir Koyoo maapoo ga.»†»

24

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Marku 13.1–2; Luka 21.5–6)

¹ Waatoo kanj Isa goo ma fatta Irkoy hugu beeroo ra ka koy, nga taalibey man a ka hugey kanj goo Irkoy hugu beeroo ra cebe a se. ² A n'i zaabi ka nee: «War ga dii woo kul? Cimoo ne kanj ay g'a har war se, tondi foo si cindi affoo boŋ kanj si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Marku 13.3–13; Luka 21.7–19)

³ Woo banda ga, kanj Isa goro Zaytunajey tondi hondoo boŋ, nga taalibey man a jere ga ka nee: «Waatoo har ir se kanj a ga tee, de mo macin ti ni kaayanoo nda zamanoo benantaa tammaasaa?» ⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa hawgay boro kul masi war darga, ⁵ zama boro booboyan ga kaa ay maapoo ga ka nee kanj ngi ti Almasihu, de mo i ga boro boobo darga. ⁶ War ga kaa ka maa wonguyan nda wongu alhabaryan, wa war boŋ hawgay war masi hunbur. Kala wey ma teendi, amma hala sohō man'ti benantaa no. ⁷ Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga tun ka laama foo wongu. Herayyan nda labu jijiriyay ga tee nongu boobo ra. ⁸ Wey kul man'ti kala sintinoo, i ga hima nda hayyan kuubi jina-jinawey.

⁹ Waatoo woo, i ga war nondi zarabiyay se, i ga war wii, gandawey kul ga konna war ay maapoo sabbu se. ¹⁰ Alwaatoo woo, boro boobo ga murti, i ga cere nondi, i ga konna cere. ¹¹ Taari annabi boobo ga tun ka boro boobo darga. ¹² Goy futu teeyanoo booboyanoo se, boro boobo bajoo ga yee ganda. ¹³ Amma boro kanj gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi. ¹⁴ LaamaaAlhabar Boryaa woo ga waazandi aduŋna kul ra ka seedetaray tee gandawey kul se. Woo banda ga, benantaa no.»

Isa na zarabi beeroo waatoo bayrandi
(Marku 13.14–23; Luka 17.23–24, 37; 21.20–24)

¹⁵ «Waati kanj war ga dii «haya harramantaa»* kanj annabi Daniyel n'a har ga goro nongu henanantaa ra. Boro kanj g'a caw ma faham! ¹⁶ Waatoo din borey kanj goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra. ¹⁷ Boro kanj goo sooro boŋ masi zunbu ka hayey zaa kanj goo nga hugoo ra. ¹⁸ Boro kanj goo faarey ra masi yee ka koy nga burmusoo zaa. ¹⁹ Woyey bone kanj ga tee boro hinka nda wey kanj ga naanandi haney din. ²⁰ Wa Irkoy ŋaaray hala war zuruyanoo masi tee jiyaw ra wala hunanzam zaari hane. ²¹ Zama waatoo din zarabi beeri ga tee kanj cine mana bay ka tee za aduŋna sintinoo ga hala sohō. Šikka

† 23:39 23.39 Zabur 118.26. * 24:15 24.15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

sii nga cine si yee ka tee. ²² Nda a gar haya nka mana kumandi zaarey din ra, boro kul si hallasi. Amma Irkoy boro suubantey maaganda se haya ga kumandi zaarey din ra. ²³ Nda boro nee war se: «Almasihu ne, ne ra» wala: «Nga ne», war masi naanay. ²⁴ Zama taari almasihuyan nda annabiyan ga tun. I ga tammaasa beeriyan nda kayfiyan tee hala, nda a ga hin ka tee, ngi ma Irkoy boro suubantey mo darga. ²⁵ Nga ne, ay na war haɗa žiibey kaa.

²⁶ Adiŝi nda i nee war se: «Nga ne saajoo ra», war masi koy, «Nga ne hugoo kunehere», war masi naanay. ²⁷ Zama takaa kaɗ nda meloo ga dii waynahunay ka koy hala waynakaɗay, takaa din no Bora a kaɗ tee Adamize kaayanoo hane. ²⁸ Nongoo kaɗ ra bukaa goo, no din ra dutaley ga marga.»

Bora a kaɗ tee Adamize kaayanoo
(Marku 13.24–27; Luka 21.25–28)

²⁹ «Dogoo din da zaraboo haney din banda ga, waynaa ga tee kubay, handoo si nga gaayoo noo, handaraway ga kaɗ ka hun beenaa ra, beenaa hayey ga jijiri.

³⁰ Waatoo din Bora a kaɗ tee Adamize tammaasaa ga bangay beenaa ra. Aduɗɗa alkabiilawey kul ga binehēenay, de i ga dii «Bora a kaɗ tee Adamize ga kaa duulawey ga ka hun beenaa ra»† nda gaabi nda darža beeri. ³¹ A ga nga almalaykey sanba nda laati beeri hēeni beeri hala i ma nga boro suubantey marga ka hun gandaa kanje taacaa kul ga aduɗɗa boɗ foo ga ka koy boɗ faa ga.»

Bayraa kaɗ jeejayɗaɗoo g'a noo
(Marku 13.28–31; Luka 21.29–33)

³² «Wa faham bayraa se kaɗ jeejayɗaɗoo g'a noo. Za tuuroo kabey subey ban, i na fita taagayan tee, war ga bay kaɗ konnoo waatoo man. ³³ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey kul, war ma bay kaɗ a man, a goo koyraa miɗoo ga. ³⁴ Cimoo ne kaɗ ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala hayey wey kul ma teendi. ³⁵ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meeŝenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(Marku 13.32–37; Luka 17.26–30, 34–36; 21.34–36)

³⁶ «Boro kul si hanoo wala waatoo bay kaɗ hayey wey ga kaa ka tee. Almalaykey kaɗ goo beenaa ra s'a bay, Iz'aroo s'a bay, Baaba Irkoy hinne no ma waatoo bay. ³⁷ Hayaa kaɗ tee Nuhu zaarey hane, takaa din da no ma tee Bora a kaɗ tee Adamize kaayanoo ga. ³⁸ Haney kaɗ hari beeroo mana kaa, borey ga ŋaa i ga haɗ, i ga hiiji i ga ngi izey hiijandi hala hanoo kaɗ Nuhu huru sunduku beeroo ra kaɗ tee harihii. ³⁹ I mana haya kul bay hala waatoo kaɗ ra hari beeroo kaa k'i kul tuusu. Takaa woo da cine no ma tee Bora a kaɗ tee Adamize kaayanoo ga. ⁴⁰ Waatoo woo, boro hinka kaɗ goo faari ra, affaa ga zandi, affaa ga naɗandi. ⁴¹ Woy hinka kaɗ ga fufu fufutondi ga, affaa ga zandi, affaa ga naɗandi.

† 24:30 24.30 Daniyel 7.13.

⁴² Adişi wa hanna cijin nda zaari, zama war si bay han kanj no war Koyoo ga kaa. ⁴³ War ma haya foo bay kanj ti, nda a gar hugukoy ga bay waatoo kanj ga zayoo ga kaa, a ga hanna, a si nanj a ma nga hugoo kayri. ⁴⁴ Woo se war mo ma soolu, zama waatoo kanj war s'a hongu ra Bora a kanj tee Adamize ga kaa.»

Tam dumi hinkaa
(Luka 12.41–48)

⁴⁵ «May ti tam laadirante lakkalkoynoo kanj nga koyoo g'a danj nga borey jine hala a m'i noo njaayan waatoo ra kanj ga hima? ⁴⁶ Tamoo din duu gomni kanj nga koyoo kaayanoo ga, a g'a gar a ga takaa woo tee. ⁴⁷ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, a g'a danj nga almaanoo kul jine. ⁴⁸ Amma nda tam laala no, a nee nga binoo ra: «Ay koyoo ga gay», ⁴⁹ nda a sintin ka nga tam hangasiney kar, ka nja ka hanj harifutu hanjkey bande, ⁵⁰ tamoo woo koyoo ga kaa zaari kanj a s'a hongu ra nda waati kanj a s'a bay ra. ⁵¹ A g'a zukandi futu ka nga nda almunafikey tee affoo. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee.»

25

Hondiyaw woyaa (10) filla yaasayantaa

¹ «Hanoo din, beenaa Laamaa ga hima nda hondiyaw woy (10) kanj na ngi fitillawey zaa ka fatta ka koy aruhijii taagaa kubay. ² Igguu i ra sii nda lakkal, igguu goo nda lakkal, ³ zama lakkal janantey na ngi fitillawey zaa, i mana jii zaa ngi bande. ⁴ Amma lakkalkoyney na jii danj ngi jinawey ra ka koy nda ngi fitillawey. ⁵ Kanj aruhijoo gay a mana kaa, i kul dusungu ka jirbi. ⁶ Cijinoo gamoo ra, kaati foo tee ka nee: «Aruhijoo ne, wa fatta k'a kubay!» ⁷ Hondiyawey kul tun ka ngi fitillawey hanse. ⁸ Lakkal janantey nee lakkalkoyney se: «Wa ir noo war jiyey ra, zama ir fitillawey goo ma buu.» ⁹ Lakkalkoyney zaabi ka nee: «Kalaa, a si too ir nda war. Wa koy maamalakey do ka day war boŋ se.» ¹⁰ Waatoo kanj i koy day, aruhijoo kaa, soolantey huru a bande hijaa hugoo ra, i na hugoo minoo daabu. ¹¹ Kayna, hondiyawey jerey kaa ka nee: «Ir koyoo, ir koyoo, feeri ir se!» ¹² Amma a n'i zaabi ka nee: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, ay si war bay.» ¹³ Adişi wa hanna cijin nda zaari, zama war si zaaroo bay, war si waatoo bay.»

Nooru talfantaa filla yaasayantaa
(Luka 19.11–27)

¹⁴ «A ga hima nda boro kanj ga koy naaru. A ciya nga tamey se k'i noo nga almaanoo. ¹⁵ A na affoo noo talanj guu, affoo ihinka, a na affoo noo affoo. A na affoo kul noo woo kanj bora a ga hin a, a naaru. Dogoo din da ¹⁶ woo kanj duu talanj guwaa koy i ka goy, a duu igguu tana. ¹⁷ Takaa din da, woo kanj duu ihinkaa, duu ihinka tana. ¹⁸ Amma woo kanj duu afolloku koy guusu fanši laboo ra ka nga koyoo nooroo tugu a ra.

¹⁹ Waati kuku banda ga, tamey wey koyoo kaa, a na nooroo laasaaburoo tee i bande. ²⁰ Woo kanj duu talanj guwaa man, a kate ey nda igguu tana kanj a duu ey, a nee: «Ay koyoo, talanj guu no n'n'ay noo, igguu tana ne kanj ay duu ey.» ²¹ Nga koyoo nee a se: «A boori, tam henna laadirantaa, ni laadir ikaccu ra, ay ga ni danj haya boobo jine, huru ir ma jaali.» ²² Woo kanj duu talanj hinkaa mo man, a nee: «Ay

koyoo, talaŋ hinka no n'n'ay noo, ihinka tana ne kaŋ ay duu ey.»²³ Nga koyoo nee a se: «A boori, tam henna laadirantaa, ni laadir ikaccu ra, ay ga ni daŋ haya boobo jine, huru ir ma ŋaali.»²⁴ Woo kaŋ duu talaŋ follokaa mo man, a nee: «Ay koyoo, ay ga bay kaŋ boro ũenda ti ni, n'ga hegay nongu kaŋ ra mana duma, n'ga marga nongu kaŋ ra mana saya.»²⁵ Ay hunbur, ay koy ni talaŋoo tugu laboo cire, ni wanoo ne.»²⁶ Nga koyoo n'a zaabi ka nee: «Tam laala fuyyantaa, n'ga bay kaŋ ay ga hegay nongu kaŋ ra ay mana duma, ay ga marga nongu kaŋ ra ay mana saya.»²⁷ Adiŝi ni hima k'ay nooroo jisi bankoo borey do. Nga ra, nda ay kaa, ay ga duu nga nda albaha.»²⁸ Wa talaŋoo taa a kone k'a noo bora se kaŋ kone iwoyaa (10) goo.»²⁹ Zama i ga bora noo kaŋ goo nda a, de a ga feeri, amma bora kaŋ sii nda a, ba woo kaŋ a goo nda a, ga taandi.»³⁰ Tamoo kaŋ si haya hanse w'a warra taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hiŋkaamayana ga tee.»

Ciitoo kaŋ ga teendi kayandoo hane

³¹ «Waati kaŋ Bora kaŋ tee Adamize kaa nga daržaa ra, nda nga almalaykey kul, a ga goro nga kokoy gorodoo daržantaa ra.»³² Gandawey kul ga marga a jine. A g'i fay-fay, sanda takaa kaŋ nda kurkaw ga feejeŋ fay k'i kaa hancineŋ ra.»³³ A ga feejeŋ daŋ nga kabe henna here ka hancineŋ daŋ ilaalaa here.

³⁴ Woo banda ga, kokoyoo ga nee borey kaŋ goo nga kabe henna here se: «Wa kaa, war kaŋ ay Baaba Irkoy na albarka daŋ war ra. Wa Laamaa tubu kaŋ soolandi war se za aduŋŋa daaruroo ga,»³⁵ zama ay heray, war n'ay noo ya ŋaa. Ay jaw, war n'ay noo ya haŋ. Ay tee yaw, war n'ay yawzunbay.»³⁶ Ay baŋi, war n'ay bankaaray. Ay wirci, war koy ay guna. Ay huru kasa, war koy ay do.»³⁷ Waatoo din boro ũerrantey g'a zaabi ka nee: «Ir Koyoo, waati foo no ir dii ni heray, ir na ni ŋandi wala ni jaw, ir na ni noo ma haŋ?»³⁸ Waati foo no ir dii ni tee yaw, ir na ni yawzunbay wala ni baŋi, ir na ni bankaaray?»³⁹ Waati foo no ir dii ni wirci wala ni huru kasa, ir koy ni do?»⁴⁰ Kokoyoo g'i zaabi ka nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, haya kul kaŋ war n'a tee ag'armey wey i kul ikaccaa affoo se, agay se war n'a tee.»

⁴¹ Woo banda ga, a ga nee borey kaŋ goo nga kabe laalaa here se: «Wa hun ay ga, dangantey! Wa koy nuune abadantaa ra kaŋ soolandi Ibilisi nda nga dontokey se,»⁴² zama ay heray, war man'ay noo ya ŋaa. Ay jaw, war man'ay noo ya haŋ.»⁴³ Ay tee yaw, war man'ay yawzunbay. Ay baŋi, war man'ay bankaaray. Ay wirci, ay huru kasa, war mana koy ay guna.»⁴⁴ Waatoo din ŋi mo g'a zaabi ka nee: «Ir Koyoo, waati foo no ir dii ni heray wala ni jaw, wala ni tee yaw, wala ni baŋi, wala ni wirci, wala ni huru kasa, ir mana ni alhaadimay?»⁴⁵ Waatoo din a g'i zaabi ka nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, haya kul kaŋ war man'a tee ikacceŋ wey affoo se, agay se war man'a tee.»⁴⁶ Wey ga koy zukandi abadantaa ra, amma boro ũerrantey ga koy hunayan abadantaa ra.»

26

Boŋkoyney hawandifutay Isa ga
(Marku 14.1–2; Luka 22.1–2; Yehiya 11.45–53)

¹ Waatoo kanj Isa na šenney wey kul har ka ben, a nee nga taalibey se: ² «War ga bay kanj ne nda jirbi hinka Borcintaraa jingaroo ga tee, Bora kanj tee Adamize ga nondi ka kanjandi.»

³ Sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey na cere marga sargari juwalkey jinebora Kayif batumaa ra. ⁴ I na cere guna ka dii taka kanj nda ngi na Isa dii nda carmay k'a wii. ⁵ I nee: «A masi tee jingaroo ra hala alžamaa masi koy ture.»

Woy foo na turaari doori Isa boŋoo boŋ
(Marku 14.3–9; Yehiya 12.1–8)

⁶ Isa goo Betani, Simon jiraykoynoo hugoo ra. ⁷ Kanj a goo ŋaadogoo ra, woy foo man jeroo ga kanj kone tondi kaaray kulba goo. A ga too nda turaari hay šenda. A n'a doori Isa boŋoo boŋ. ⁸ Kanj taalibey dii woo, i dukur ka nee: «Cin no hasaraa woo g'a hanse?» ⁹ A ga hin ka neerandi hay šenda ka nondi talkey se.» ¹⁰ Isa bay, a nee i se: «Macin se war ga woyoo farandi? Zama teegoy henna no a n'a tee ya ne. ¹¹ War nda talkey no waati kul, amma agay si cindi war bande waati kul. ¹² Turaaroo kanj a n'a doori ay gaahamoo ga, ay suturayanoo se a n'a tee. ¹³ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, nongu kul kanj ra Alhabar Boryaa woo waazandi aduŋna kul ra, hayaa kanj woyoo woo n'a tee mo ga harandi hala borey ma hongu woyoo.»

Žudas soolu ka Isa zanba
(Marku 14.10–11; Luka 22.3–6)

¹⁴ Woo banda ga, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kanj se i ga nee Žudas Iskariyot koy sargari juwalkey jineborey do ¹⁵ ka nee: «Macin no war g'a noo ya ne nda ay na Isa nondi war se?» Borey na nzorfu kaaray tamma boŋ waranza (30) kayandi a se. ¹⁶ Za waatoo woo, Žudas cindi a ga dimma henna ceeci ka Isa nondi.

Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu
(Marku 14.12–21; Luka 22.7–14)

¹⁷ Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo zaari jinaa, taalibey man Isa ka nee: «Man ra n'ga baa ir ma Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo soolu ma ne?» ¹⁸ A nee: «Wa koy koyraa ra boro filaana do ka nee a se: «Alfagaa nee: «Ay waatoo man, ni do agay nda ay taalibey ga Borcintaraa jingaroo tee.»» ¹⁹ Taalibey na Isa yaamaroo tee, i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Isa bayrandi kanj nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Marku 14.18–21; Luka 22.21–23; Yehiya 13.21–30)

²⁰ Kanj cijinoo too, Isa goro ŋaadogoo ra, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12). ²¹ Waatoo kanj i goo ma ŋaa, a nee: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, war affoo g'ay nondi.» ²² Ngi biney hanse ka maray, de affoo kul sintin ka nee a se: «N'bay man'ti agay no, ay Koyoo?» ²³ A zaabi ka nee: «Bora kanj goo ma sufa ay bande taasaa ra, woo din no m'ay nondi. ²⁴ Šikka sii, Bora kanj tee Adamize ga koy nda takaa kanj nda a hantumandi a ga Citaaboo ra. Amma bora bone kanj ga Bora kanj tee Adamize nondi. A baa bora din se a masi ba huru aduŋna ra.» ²⁵ Žudas kanj g'a nondi zaabi ka nee: «N'bay man'ti agay no, Rabbi?» A nee a se: «Ni hunday k'a har.»

Amaanaa kaŋ zandi nda kuri

(Marku 14.22–26; Luka 22.14–20; Korent borey bataga 1na 11.23–25)

²⁶ Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, Isa na takula zaa, a na albarka daŋ, a n'a dunbu. A n'a noo taalibey se ka nee: «Wa dii ka ŋaa, woo ti ay gaahamoo.» ²⁷ Woo banda ga, a na poti zaa, a na albarka daŋ. A n'a noo i se ka nee: «War kul ma haŋ a ra, ²⁸ zama woo ti ay kuroo, amaanaa kuroo kaŋ mun boro boobo se zunubey yaafayanoo se. ²⁹ Ay ga war bayrandi kaŋ waatoo woo banda ga, ay si alaneboo izoo haroo haŋ kala hala han kaŋ ay yee k'a haŋ taaga war bande ay Baaba Irkoy Laamaa ra.» ³⁰ I na baytiyaŋ don, de i fatta ka koy Zaytunaŋey tondi hondoo do.

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(Marku 14.27–31; Luka 22.31–34; Yehiya 13.36–38)

³¹ Waatoo woo, Isa nee nga taalibey se: «Hõ cijinoo woo, war kul ga zuru k'ay naŋ, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay ga kurkaa kar,

de feejey kaŋ goo feeji kuroo ra ga say-say.»*

³² Amma waati kaŋ ay tun koyne, ay ga koy war jine Galile.»

³³ Piyer zaabi ka nee a se: «Nda borey kul na ni naŋ, agay, ay si ni naŋ abada.» ³⁴ Isa nee a se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, hõ cijinoo woo hunday gorgaa si ciya jina kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»

³⁵ Piyer nee a se: «Ba nda ya mma buu ni bande, ay si ni yankar.»
Taalibey kul mo na šenni follokaa har.

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Marku 14.32–42; Luka 22.39–46)

³⁶ Isa nda nga taalibey koy nongu foo ra kaŋ se i ga nee Getesemane. A nee i se: «Wa goro ne hala ay ga koy hetti ka Irkoy ŋaaray.» ³⁷ A na Piyer nda Zebede iz'aru hinkaa zaa nga bande, binemarayyan nda hunburay sintin ka tee a se. ³⁸ A nee i se: «Ay binoo ga hanse k'ay maray hala ay ga baa ka buu. Wa cindi ne, war ma hanna ay bande.» ³⁹ A koy jine kayna, de a na nga ndumoo sinji laboo ra ka Irkoy ŋaaray ka nee: «Ay Baaba Irkoy, nda ay ga duu a, gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma tee.»

⁴⁰ A yee kate taalibey do, a n'i gar i ga jirbi. A nee Piyer se: «Adiši war mana hin ka ba guuru foo hann'ay bande? ⁴¹ Wa hanna, war ma Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kaŋ zunubu ra. Anniya henna goo, amma gaaham sii nda gaabi.»

⁴² Isa yee koyne ka hibi i ga cee hinkantoo, a na Irkoy ŋaaray ka nee: «Ay Baaba Irkoy, nda potoo woo si hin ka mooru agay ya n'a haŋ, ni ibaayoo ma teendi.»

⁴³ A yee kate koyne, a na taalibey gar i ga jirbi, zama jirbi se, ŋi moyey si hin ka feeri. ⁴⁴ A n'i naŋ ka koy koyne, a na Irkoy ŋaaray cee hinzantoo, šenni follokaa no a yee k'a har. ⁴⁵ Woo banda ga, a koy taalibey do ka nee i se: «Adiši war mma jirbi, war mma hunanzam! Waatoo ne ka too, Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋ zunubantey kabey ra. ⁴⁶ Wa tun, ir ma koy! Bora a kaŋ g'ay nondi ne ka man.»

* 26:31 26.31 Zakarya 13.7.

Takaa kanj nda Isa diyandi

(Marku 14.43–50; Luka 22.47–53; Yehiya 18.3–12)

⁴⁷ Isa goo ma šelanj da kanj Žudas, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo ne ka kaa, nga nda alžama beeri kanj kone takubayanj nda gobuyan goo. I mana hun kala sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey do. ⁴⁸ Bora kanj g'a nondi nk'i noo tammaasa, a nee: «Bora kanj ay g'a summu, nga no. W'a dii.» ⁴⁹ Dogoo din da a man Isa ka nee: «Ay ga sallam ni ga, Rabbi!» A n'a summu. ⁵⁰ Amma Isa nee a se: «Ay ceroo, cin ti woo kanj n'kaa k'a tee?» Woo banda ga, borey man Isa ka kabe fur a ga k'a dii. ⁵¹ Borey kanj goo Isa bande, affoo ne ka nga takubaa hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka haŋaa kaa. ⁵² Waatoo din Isa nee a se: «Ni takubaa yeeti dogoo ra, zama borey kul kanj ga takuba zaa ga halacandi nda takuba. ⁵³ Ni mma hongu kanj ay si hin k'ay Baaba Irkoy ŋaaray kanj g'ay noo sohō da haya kanj bisa almalayka wongu jama woy cindi hinka (12)? ⁵⁴ Adiši taka foo nda Citaaboo šenney ga tabati kanj nee takaa woo ga hima ka tee?»

⁵⁵ Waatoo din Isa nee jamaa se: «War kaa ay ga nda takubayanj nda gobuyan k'ay dii sanda zay beeri. Zaari kul ay ga goro ka cawandi Irkoy hugu beeroo ra, war mana bay k'ay dii. ⁵⁶ Woo kul teendi hala annabey citaabey šenney ma tabati.» Woo banda ga, taalibey kul zuru k'a nanj.

Isa danjandi hoyraykey margaroo jine

(Marku 14.53–65; Luka 22.54–55, 63–71; Yehiya 18.13–14, 19–24)

⁵⁷ Borey kanj na Isa dii n'a ka koy sargari juwalkey jineboraa Kayif do, no din ra Citaaboo baykey nda boro beerey ga marga. ⁵⁸ Piyer goo nongu mooro ra, a hanga Isa hala nga ma huru sargari juwalkey jineboraa batumaa ra ka goro lakkalkey bande ka dii hayaa woo benantaa.

⁵⁹ Sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ga ceci ngi ma duu taari seedetaray kanj Isa na goy futu tee, hala a ma wiiyandi. ⁶⁰ Amma i mana duu baffoo, ba kanj taari seede boobo bangay. Woo kul banda ga, boro hinka man ey ⁶¹ ka nee: «Woo nee: «Ay ga hin ka Irkoy hugoo kayri, de jirbi hinza ra y'a cin.»» ⁶² Sargari juwalkey jineboraa tun ka nee Isa se: «N'si haya kul har hayey ra kanj seedewey g'i har ni ga?» ⁶³ Amma Isa mana tuuru. Sargari juwalkey jineboraa nee a se: «Ay n'a kar ni ga nda Irkoy hunantaa kala m'ir bayrandi nda ni ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo.» ⁶⁴ Isa nee a se: «Ni hunday k'a har. Ay g'a har war se mo kanj hō banda ga, war ga dii Bora kanj tee Adamize ga goro Hinikoyoo kabe hennaa ga† ka «kaa duulawey ga ka hun beenaa ra.»‡» ⁶⁵ Waatoo din sargari juwalkey jineboraa na nga darbawey kottu ka nga futuyanoo cebe. A nee: «A na Irkoy wow! Cin no ir g'a tee seede se koyne? Nga ne, sohō war maa wowyanoo. ⁶⁶ Macin no war nee?» I n'a zaabi ka nee: «A ga hima ka wiiyandi.»

⁶⁷ Woo banda ga, i tufa ndumoo ga ka kabe k'a kar, i n'a saŋ ⁶⁸ ka nee: «Annabitaray tee, Almasihu! May ka ni kar?»

Piye na Isa yankar

(Marku 14.66–72; Luka 22.56–62; Yehiya 18.15–18, 25–27)

† 26:64 26.64 Zabur 110.1. ‡ 26:64 26.64 Daniyel 7.13.

⁶⁹ Piyer goo ma goro taray batumaa ra, koŋŋa woy-ize foo man a ka nee: «Ni mo cindi Isa Galile bora a bande.» ⁷⁰ Amma a n'a yankar borey kul jine ka nee: «Ay si hayaa bay kaŋ n'ga baa m'a har.» ⁷¹ Piyer goo ma koy hugoo miŋoo here, koŋŋa foo dii a, a nee borey kaŋ goo no se: «Woo cindi Isa Nazaret bora a bande.» ⁷² A žee ka yee k'a yankar ka nee: «Ay si bora a woo bay.» ⁷³ Kayna, borey kaŋ goo no din man Piyer ka nee a se: «Nda cimi, ni mo, n'goo i ra, zama ni deene šennoo no m'a cebe.» ⁷⁴ A sintin ka nga boŋ danga ka žee ka nee: «Ay si bora a woo bay.» Dogoo din da gorgaa ciya. ⁷⁵ Waatoo din Piyer hongu šennoo kaŋ Isa n'a har kaŋ ti: «Gorgaa si ciya jina kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»[§] Woo banda ga, a fatta ka hēe ka zana.

27

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Marku 15.1; Luka 23.1–2; Yehiya 18.28–32)

¹ Subbaahi tayaa ra, sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey na cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa wii. ² I na Isa haw, i n'a gongu ka koy a daŋ Pilat kaboo ra kaŋ ti goforneroo.

Žudas na nga boŋ wii

(Teegoyey 1.18–19)

³ Woo banda ga, Žudas kaŋ na Isa nondi dii kaŋ i kayandi kaŋ a ga wiiyandi, a nimsi, a na nzorfu kaaray tamma boŋ waranzaa (30) yeeti sargari juwalkey jineborey nda boro beerey ga ⁴ ka nee: «Ay duu zunubu ka bora a kaŋ mana haya kul tee nondi.» I nee: «Ir baa foo? Woo ti ni šenni.» ⁵ Žudas na noorey warra Irkoy hugoo ra, a hun no din ka koy nga boŋ deejii ka buu. ⁶ Sargari juwalkey jineborey na noorey kuuna ka nee: «A si hima noorey wey ma daŋandi Irkoy hugoo almaanoo ra, zama kuri hay no.» ⁷ I na cere guna ka kayandi kaŋ ngi ma yoonaa faaroo day nda ey, k'a tee yawey se saaray. ⁸ Woo se hala hō i ga nee faaroo din se kuroo hayoo faaroo. ⁹ Waatoo din hayaa kaŋ annabi Žeremi dontandi a m'a har tabati kaŋ ti: «I na nzorfu kaaray tamma boŋ waranzaa (30) zaa, hayoo alkadaroo kaŋ nda Izirayel borey n'a himandi. ¹⁰ I na nooroo noo a ma tee yoonaa faaroo sanda takaa kaŋ nda ir Koyoo n'ay yaamar.»*

Pilat ga Isa hāa

(Marku 15.2–5; Luka 23.3–5; Yehiya 18.33–38)

¹¹ I na Isa ka koy goforneroo jine. Goforneroo n'a hāa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» Isa nee: «Ni hunday k'a har.» ¹² Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda boro beerey daŋ a ga, a mana baffoo ka zaabi. ¹³ Waatoo din Pilat nee a se: «N'si maa hayey kul kaŋ i g'i daŋ ni ga?» ¹⁴ Isa man'a zaabi ba ngi šenni folloku ga, woo ti haya kaŋ hanse ka goforneroo boŋoo haw.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Marku 15.6–15; Luka 23.13–25; Yehiya 18.39–19.16)

¹⁵ Jingar kul ga, goforneroo ga doona ka kasa-ize foo taŋ kaŋ kan jamaa se. ¹⁶ Boro foo goo kasaa ra kaŋ goo nda maa, i ga nee a se [Isa]

§ 26:75 26.75 Sorro 34to. * 27:10 27.9–10 Žeremi 18.2–3; 19.1–4, 10–11; 32.6–15; Zakarya 11.12–13.

Barabas. ¹⁷ Waatoo kanj borey marga, Pilat nee i se: «May no war ga baa y'a fur war se, [Isa kanj se i ga nee] Barabas wala Isa kanj se i ga nee Almasihu?» ¹⁸ A ga bay kanj canseyan ka kate i ma Isa dan nga kaboo ra. ¹⁹ Kanj Pilat goro ciitidogoo ra, wandoo donto ka nee a se: «Haya kul masi huru ni nda boro šerrantaa woo game. Hō ay hanse ka zarabi handiri ra nga maaganda se.»

²⁰ Sargari juwalkey jineborey nda boro beerey šennoo na jamaa boņey dii kanj i ma Barabas wiri, i ma Isa halaci. ²¹ Goforneroo yee ka šennoo zaa ka nee i se: «Affoo no war ga baa y'a fur war se ihinkaa ra?» I nee: «Barabas.» ²² Pilat nee i se: «Macin no y'a tee Isa se kanj se i ga nee Almasihu?» I kul nee: «A ma kanjandi.» ²³ A nee: «Macin ti goy futaa kanj a n'a tee?» Borey kaati ka tonton ka nee: «A ma kanjandi.» ²⁴ Kanj Pilat ga dii kanj nga si duu fondo, hoolaa mma koy de a ga tonton, a na hari zaa ka nga kabey jumay alžamaa jine ka nee: «Ay ga henan boro šerrantaa woo kuroo munyanoo ra. A goo war jine.» ²⁵ Alžamaa kul zaabi ka nee: «Nga hundoo alhakoo ma kanj ir nda ir izey boņ!» ²⁶ Woo banda ga, Pilat na Barabas tanj i se. Amma a na Isa barzu jina, a duu k'a noo hala a ma kanjandi.

Soojey na Isa pooņo

(*Marku 15.16–20; Luka 23.11; Yehiya 19.2–3*)

²⁷ Woo banda ga, goforneroo soojey na Isa dii k'a ka koy goforneroo tuujidogoo ra, soojey kul n'a kuubi k'a bere. ²⁸ I na nga darbawey kaa jindoo ra ka kaayi beeri ciray zaram† danj a ga. ²⁹ I na tuuri fita karjikoyniyan tur k'i tee kokoy fuula k'a danj boņoo ra. I na kakaaru danj kabe henna ra ka sujudu a jine k'a pooņo ka nee: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!» ³⁰ I tufa a ga ka kakaaroo taa k'a kar boņoo ra. ³¹ Kanj i n'a pooņo, i na kaayi beeri ciraa kaa a ga ka nga darbawey yeeti a ga. Woo banda ga, i n'a ka koy k'a kanji.

Isa kanjandiyanoo

(*Marku 15.21–32; Luka 23.26–43; Yehiya 19.17–27*)

³² Waatoo kanj i ga fatta ka koy, i na aru foo kubay kanj koyraa ti Siren, maņoo ti Simonj. I n'a gaabi a ma Isa kanjandibundoo jere. ³³ Kanj i too nongu foo kanj se i ga nee Golgota kanj maanaa ti «Boņgaasoo dogoo», ³⁴ i n'a noo alaneb hari moora kanj ra tay goo‡, a n'a taba, a wanji k'a hanj. ³⁵ Waatoo kanj i n'a kanji ka ben, i na alkurra kar ka nga bankaarawey zamna cere game. ³⁶ Woo banda ga, i goro no din k'a hawgay. ³⁷ I na hantum danj boņoo se beene kanj ga hayaa cebe kanj i n'a danj a ga kanj ti: «Woo ti Isa, Alyahuudey kokoyoo.» ³⁸ I na zay beeri hinka kanji a bande, affoo nga kabe henna here, affaa nga kabe laalaa here.

³⁹ Bisakey g'a wow, i ga ngi boņey zinji-zinji, ⁴⁰ ka nee: «Ni kanj ga Irkoy hugoo kayri k'a cin jirbi hinza ra, ni boņ hallasi! Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, zunbu kanjandibundoo ga!» ⁴¹ Sargari juwalkey jineborey mo g'a pooņo Citaaboo baykey nda boro beerey bande ka nee: ⁴² «A na boroyan hallasi, a si hin ka nga boņ hallasi. Izirayel kokoyoo no, a ma zunbu sohō da kanjandibundoo ga, woo ra ir ga naanay a. ⁴³ A na nga boņ talfi Irkoy ga. Sohō a m'a feeri ya, nda a ga bag'a, zama a

† 27:28 27.28 Šukkaa woo dumoo no ma tee kokoyey se kaayi. ‡ 27:34 27.34 A mma kumandi boro doroo ra.

nee: «Irkoy Iz'aroo ti agay.»⁴⁴ Takaa din da, zay beerey kanj kanjandi Isa bande mo g'a wow.

Isa buuyanoo

(Marku 15.33–41; Luka 23.44–49; Yehiya 19.28–30)

⁴⁵ Za guuru woy cindi hinkantoo (12to) ga, kubay tee laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga. ⁴⁶ Guuru hinzantoo dimma ga, Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Šennoo woo maanaa ti: «Ay Koyoo, ay Koyoo, macin se n'n'ay nan?»[§] ⁴⁷ Boroyan kanj goo no maa a se, de i nee: «Ilyasu se woo ga ciya.» ⁴⁸ Dogoo din da ngi affoo zuru ka koy zaara sufa k'a too nda binegar k'a didiji dii ga k'a noo a se a ma hanj. ⁴⁹ Cindey nee: «Nanj, ir ma dii wala Ilyasu ga kaa k'a hallasi.» ⁵⁰ Isa yee koyne ka jinde jer ka kaati, hundoo hun.

⁵¹ Nga ne, Irkoy hugoo ridowoo* kottu za beene hala ganda ka tee ihinka. Laboo jijiri, tondey kayri. ⁵² Saarawey feerandi, Irkoy boro henanante booboyan kanj faati tun. ⁵³ I fatta saarawey ra, Isa tunyanoo banda ga, i huru koyra henanantaa† ra. I bangay boro boobo se. ⁵⁴ Jalakoynoo nda borey kanj goo a bande ka Isa hawgay dii laboo jijiroo nda hayey kanj tee, i hanse ka hunbur, de i nee: «Nda cimi, woo Irkoy Iz'aroo no.» ⁵⁵ Woy boobo goo no din nongu mooro ra, i ga honnay. I hanga Isa bande za Galile k'a alhaadimay. ⁵⁶ Maryama Magdala bora, nda Maryama kanj ti Žak nda Isufi jaa, nda Zebede iz'arey jaa goo woyey din ra.

Isa danjandi saaraa ra

(Marku 15.42–47; Luka 23.50–56; Yehiya 19.38–42)

⁵⁷ Waatoo kanj cijinoo too, almankoyne foo kaa kanj ti Arimate koyraa boro kanj maajoo ti Isufi, nga mo tee Isa taalibi. ⁵⁸ Aroo woo koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga. Pilat danj kanj i m'a noo a se. ⁵⁹ Isufi na kunturoo zaa k'a didiji kasance kaaray ra. ⁶⁰ A n'a danj saaray taagaa ra kanj a n'a kaa nga bonj se tondoo ra. A na tondi beeri foo gunguray ka saaraa mijoo daabu, a koy. ⁶¹ Maryama Magdala bora nda Maryama faa goo no din, i mana goro kala saaraa tenje.

Saaraa lakkalyanoo

⁶² Subaa kanj ti hanoo kanj goo hunanzam zaaroo soolurey zaaroo dumaa ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney marga Pilat do ⁶³ ka nee: «Ir koyoo, ir hongu a kanj dargantaa woo, waatoo kanj a ga huna, a nee: «Jirbi hinza banda ga, ay ga tun.» ⁶⁴ Adiši danj kanj saaraa ma lakkalandi hala jirbi hinzantoo ga, nga taalibey masi kaa ka koy kunturoo zay ka nee jamaa se kanj a tun bukawey ra. Darga kokorantaa woo ga jaase ijinaa.» ⁶⁵ Pilat nee i se: «Wa lakkalkawyan zaa, wa koy a ma lakkalandi nda war hinoo kul.» ⁶⁶ I koy taka guna kanj nda saaraa lakkalyanoo ga tee. I na tammaasa danj tondoo ga, ka lakkalkawyan danj.

§ 27:46 27.46 Šennoo woo mana harandi kala Ebere šenni ra, Zabur 22.2. * 27:51 27.51 Ridowoo no kanj ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay. † 27:53 27.53 Koyraa ti Žerizalem.

28

*Isa tunyanoo**(Marku 16.1–10; Luka 24.1–12; Yehiya 20.1–10)*

¹ Hunanzam zaaroo banda ga, jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, alfazaroo ra, Maryama Magdala bora nda Maryama faa koy saaraa guna. ² Labu jijiri beeri ne ka tee, zama ir Koyoo almalayka foo zunbu ka hun beenaa ra ka kaa ka tondoo gunguray ka goro a bonj. ³ Almalaykaa alhaaloo ga hima nda meli, de nga darbaa ga kaaray ma nee waa. ⁴ Hawgaykey jijiri hunburay se, de i tee sanda bukawyan. ⁵ Almalaykaa na šennoo zaa ka nee woyey se: «War, war masi hunbur, zama ay ga bay kan Isa kan kanjandi no war g'a ceeci. ⁶ A sii ne, zama a tun nda takaa kan nda a n'a har. Wa kaa ka dii nongoo kan ra a cindi ka kani. ⁷ Wa cahã ka koy nee nga taalibey se kan a tun bukawey ra. Nga ne, a ga koy war jine Galile, no din ra war ga dii a. Nga ne, ay n'a har war se.»

⁸ Nda cahãyan i mooru saaraa nda hunburay nda jaali beeri ka zuru ka koy a bayrandi nga taalibey se. ⁹ Isa ne k'i kubay, a nee: «Ay ga sallam war ga.» I man Isa ka cewey dii ka sujudu a se. ¹⁰ Woo banda ga, Isa nee woyey se: «War masi hunbur, wa koy alhabaroo too ag'armey se, i ma koy Galile, no din ra i ga dii agay.»

Hayaa kan lakkalkey n'a filla

¹¹ Waatoo kan woyey goo ma koy, nga ne, lakkalkey ra, boroyan huru koyraa ra ka hayaa kul kan tee bayrandi sargari juwalkey jineborey se. ¹² Sargari juwalkey jineborey nda boro beerey na cere guna ka waafaku ka soojey noo nooru beeri, ¹³ ka nee: «Wa nee: «Nga taalibey ka kaa cijinoo ra k'a zay waatoo kan ir ga jirbi.» ¹⁴ Nda goforneroo maa woo, ir, ir g'a dangayandi ka taka tee kan ra baffoo si duu war.» ¹⁵ Soojey na nooroo dii ka takaa tee kan harandi i se. Šennoo woo ga deedandi hala hõ Alyahuudey do.

*Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se**(Marku 16.14–18; Luka 24.36–49; Yehiya 20.19–23; Teegoyey 1.6–8)*

¹⁶ Taalibi woy cindi faa (11) koy Galile, tondi hondoo bon kan Isa n'a har i se. ¹⁷ Waatoo kan i dii Isa, i sujudu a jine, amma affooyan šikka. ¹⁸ Isa man ey, a šelan i se ka nee: «Hini timmante nondi ya ne beenaa nda gandaa ga. ¹⁹ Adiši wa koy dumey kul tee taalibiyar k'i batize Baaba Irkoy, nda Iz'aroo, nda Hundi Henanantaa maapoo ga ²⁰ k'i cawandi i ma hayey kul dii kan nda ay na war yaamar. Nga ne, ay goo war bande zaari kul hala zamanoo benantaa ga.»

Linžiloo kaŋ Marku n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Marku man'ti kala Piyer kaŋ ti Isa diyaw hangasinoo. Isa cawandoo, nda nga kayfey, nda nga teegoyey kul a mana maar'ey kala Piyer mijoo ra. A n'i hantum ka borey noo alhabar.

Linžil taacaa ra, Marku citaaboo dunbay nda i kul. Za nga citaaboo sintinoo ga, a ga bayrandi kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo. Irkoy no, adamize mo no.

Nga citaaboo jere hinkantoo ra, a ga cebe kaŋ Isa ga kubay nda zukandiyan, nda buuyan, a ga tun ka huna Žerizalem. Cee hinza a g'a har nga taalibey se, amma i mana faham. Cee boobo Isa ga nga bon cee nda Bora a kaŋ tee Adamize. Woo ti maa kaŋ ga cebe kaŋ Irkoy na Isa noo hini kul.

Marku ga cebe nda soobay kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo. Takaa kaŋ nda Isa zarabi ka buu kanjandibundoo ga, nga ganakey mo ga hima ka soolu ka zarabi a se.

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Matiyu 3.1–12; Luka 3.1–18; Yehiya 1.19–28)

¹ Woo ti Alhabar Boryaa sintinoo kaŋ ga šelan Isa Almasihu ga kaŋ ti Irkoy Iz'aroo. ² A ga tee nda takaa kaŋ nda a hantumandi annabi Ezayi citaaboo ra:

«Nga ne, ay g'ay dontakaa sanba ni jine

hala a ma ni fondaa hanse.*

³ Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu,

wa nga lolawey šerrandi.»†

⁴ Dontokaa woo man'ti kala Yehiya. A ga borey batize saajoo ra, a ga waazu i ma tuubi ka batize ngi zunubey yaafaa se. ⁵ Žude gandaa borey nda Žerizalem koyraa borey, i kul fatta ka koy a do. A g'i batize isaa ra kaŋ se i ga nee Žurdeŋ, waatoo kaŋ i na ngi zunubey har kaaray.

⁶ Yoo hinbiri darbay bara Yehiya jindoo ra, kuuru gamahaw goo centoo ga. Nga hunaa man'ti kala ndooyan nda yuu gani. ⁷ A ga waazu ka nee: «Boro foo ga kaa ay dumaa ga, bora din hinoo bisa ay wanoo. Ay si hima nda ka gunguma ka nga taamey karfey feeri. ⁸ Agay woo, ay na war batize nda hari, amma nga ga war batize Hundi Henanantaa ra.»

Isa batizeyanoo

(Matiyu 3.13–17; Luka 3.21–22)

⁹ Haney din Isa hun koyraa kaŋ maajoo ti Nazaret kaŋ goo Galile gandaa ra. Yehiya n'a batize Žurdeŋ isaa ra. ¹⁰ Waatoo hunday kaŋ Isa goo ma fatta haroo ra, a dii kaŋ beenaa fay ihinka, Irkoy Hundoo zunbu nga ga sanda tuuzun alhaali. ¹¹ De jinde foo šelan beenaa ra ka nee: «Ni ti agay Iz'aroo, ay baakaa, ni ti ay jaaloo.»

* 1:2 1.2 Malaki 3.1. † 1:3 1.3 Ezayi 40.3.

Ibilisi na Isa sii
(Matiyu 4.1–11; Luka 4.1–13)

¹² Waatoo din da, Irkoy Hundoo na Isa tuti a ma koy saajoo ra. ¹³ No din ra Isa na jirbi woytaaci (40) tee. Ibilisi n'a sii. Ganjihoogawey sii kala saajoo kanj ra Isa goo. Almalaykey g'a saajaw.

Isa na nga diyawtaraa sintin Galile
(Matiyu 4.12–17; Luka 4.14–15)

¹⁴ Waatoo kanj Yehiya nondi banda ga, Isa koy Galile gandaa ra. No din ra a na Irkoy Alhabar Boryaa waazu ¹⁵ ka nee: «Waatoo too, Irkoy Laamaa man! Wa tuubi, war ma naanay Alhabar Boryaa.»

Isa taalibi jina-jinawey
(Matiyu 4.18–22; Luka 5.1–11)

¹⁶ Woo banda ga, Isa goo ma dira Galile isabangoo mijnoo bande, a dii Simonj nda Andere kanj ti armayanj kanj goo ma filiji warra isabangoo ra, zama sorkoyanj no. ¹⁷ Isa nee i se: «Wa kaa ka hanga ay bande. Ay ga taka tee kanj ra boro no war ga hoo.» ¹⁸ Dogoo din da i na ngi filijey nanj ka hanga a bande. ¹⁹ Kanj Isa dira ka koy jine kayna, a dii Zak kanj ti Zebede iz'aru, nga nda nga armaa Yehiya. I goo harihii foo ra, i ga filiji hanse. ²⁰ Dogoo din da Isa ciya i se. I na ngi baaba Zebede nda goykey nanj hiyoo ra, i hanga a bande.

Isa na ganji gaaray k'a kaa aru ra
(Luka 4.31–37)

²¹ Isa nda nga taalibey koy too koyra foo kanj maapoo ti Kaparnahum. De hunanzam zaaroo mma too kanj Isa huru margahugoo ra ka cawandi. ²² Nga cawandiyanoo tee nga hanajerkey se bonhaway, zama a mm'i cawandi sanda boro kanj goo nda hini k'i juwal kanj man'ti Citaaboo baykey takaa. ²³ Waati follokaa ra, aru foo goo ngi margahugoo ra kanj ra ganji goo. Aroo kaati ²⁴ ka nee: «Macin k'ir nda ni marga, Isa Nazaret boraa? Ni nka kaa k'ir halaci wala? Ay ga bay boro kanj ti ni: ni man'ti kala Irkoy Boro Henanantaa!» ²⁵ Isa zahā ganjoo ga ka nee: «A dii ni ra, hun aroo ra!» ²⁶ Ganjoo na aroo jijirandi. A na jinde jer ka kaati, de a hun a ra. ²⁷ A tee alžamaa kul se bonhaway hala i cindi de i ga cere hāa ka nee: «Macin ti woo? Cawandi taaga kanj ga tee nda hini! Aroo woo ga ba ganjey yaamar, de i ga hayaa tee kanj a n'a har.» ²⁸ Dogoo din da Isa maapoo huru Galile gandaa kul ra.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani
(Matiyu 8.14–17; Luka 4.38–41)

²⁹ Kanj i fatta margahugoo ra, kul Isa, nda Žak, nda Yehiya koy Simonj nda Andere bande ngi hugoo do. ³⁰ Waatoo kanj i too, Simonj wandoo paa ga kani, gaaham konni wirci bara a ga. Dogoo din da nga borey na nga šennoo har Isa se. ³¹ Isa koy nongoo kanj ra wircikoynoo goo. A n'a dii nda kaboo, de a n'a tunandi. Gaaham konnoo ben a ga. Woyoo na borey alhaadimay.

³² Waatoo kanj cijinoo too, waynaa kanyanoo ga, borey kate Isa do ngi wircikoyney kul nda borey kul kanj ra ganjiyanj goo. ³³ Koyraa kul kaa ka marga hugoo mijnoo ga. ³⁴ Isa na wircikoyni booboyanj noo baani kanj ga dori dumi-dumiyanj goo. A na ganji boobo gaaray, i ma

hun borey kaŋ ra i goo. Amma Isa si naŋ ganjey ma šelan, zama i ga bay boro kaŋ no.

Isa waazu margahugey ra
(Luka 4.42–44)

³⁵ Subbaahi tayaa ra, kubaa goo beene kaŋ Isa tun ka fatta ka koy nongu soyante ra. No din ra a cindi ka Irkoy ŋaaray. ³⁶ Simoŋ nda nga hangasiney huru cewoo ra. ³⁷ Waatoo kaŋ i dii a, i nee a se: «Borey kul goo ma ni wiri.» ³⁸ Isa tuuru i se ka nee: «Ir ma koy koyra kanbey here kaŋ ga taalamma ne ga, hala ya waazu nongey din mo ra, zama woo se ay fatta.» ³⁹ Takaa woo nda a hanga Galile gandaa kul bande, a ga waazu ngi margahugey ra, a ga ganjey mo gaaray.

Isa na jiraykoyni noo baani
(Matiyu 8.1–4; Luka 5.12–16)

⁴⁰ Jiraykoyni foo kaa Isa do. A kaŋ nga kanjey ga k'a suurandi ka nee a se: «Nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.» ⁴¹ Kaŋ a na woo har, Isa hanse ka tamalla a se. A na nga kaboo tuku a ga ka nee a se: «Ay yadda, henan!» ⁴² Dogoo din da jiraa ben a ga, a henan. ⁴³ Isa n'a naŋ a ma koy, amma a citi a ga ⁴⁴ ka nee a se: «Gaabandi mas'a har boro kul se. Amma ma koy ni boŋ cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa kaŋ nda Musa na ni yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

⁴⁵ Za aroo koy, nga no a sintin k'a fee. A mana fay nda šennoo haryanoo. Woo sabbu se, Isa si hin ka huru koyraa ra waati kaŋ borey ga dii a. A cindi saajoo ra, de borey ga hun nongu kul here ka kaa a do.

2

Isa na bongu noo baani
(Matiyu 9.1–8; Luka 5.17–26)

¹ Jirbiyaŋ banda ga, Isa yee kate Kaparnahum. Borey maa kaŋ a goo hugey do. ² Alžama beeri foo kaa, hala ba hugoo miŋoo too nda boro. Isa cindi a ga Irkoy meešennoo har i se, ³ kaŋ boro fooyaŋ kate a do bongu foo kaŋ aru taaci no k'a zaa ka kaa. ⁴ Kaŋ i mana hin k'a too Isa jine alžamaa booboyanoo se, i na sooraa fun ka sawa nda nongoo kaŋ ra Isa goo, de i na daarijoo kaŋ ga bongoo ga kani, zumandi. ⁵ Waatoo kaŋ Isa dii borey wey naanaa, a šelan bongoo se ka nee: «Ay izoo, ni zunubey yaafandi.»

⁶ Citaaboo baykaw fooyaŋ kaŋ goo ma goro no din, cindi i ga šelan ngi biney ra ka nee: ⁷ «Cin se bora a woo ga yadda ka šennoo woo har? A mma Irkoy wow! May no ma hin ka zunubey yaafa nda man'ti boro folloku kaŋ ti Irkoy?» ⁸ Dogoo din da Isa bay nga hundoo ra hayaa kaŋ i goo m'a miile ngi biney ra, woo se a nee i se: «Macin se war goo ma hayey wey miile war biney ra?» ⁹ Affoo no ma faala, ka nee bongoo se: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun, ma ni daarijoo zaa, ma dira?» ¹⁰ Sohō kala war ma bay kaŋ Bora a kaŋ tee Adamize goo nda hini ka boro zunubey yaafa aduŋna ra.» Woo banda ga, a nee bongoo se: ¹¹ «Ay nee ma ne, ma tun, ma ni daarijoo zaa, ma koy ni hugoo do.» ¹² Bongoo tun, dogoo din da a na nga daarijoo zaa ka koy borey

kul jine. A tee borey se boŋhaway, de i cindi ka Irkoy beerandi ka nee: «Hü, ir mana bay ka dii woo cine!»

*Isa ciya Lewi se a ma hanga nga bande
(Matiyu 9.9–13; Luka 5.27–32)*

¹³ Isa fatta koyne ka koy isabangoo mijoo ga. Borey kul ga koy a do, a g'i cawandi. ¹⁴ Kaŋ a ga bisa, a dii Alfe iz'aroo kaŋ maapoo ti Lewi*, ga goro alkaasidikey goydogoo ra. Isa nee a se: «Hanga agay.» Lewi tun, de a hanga a bande. ¹⁵ Waatoo kaŋ Isa koy goro ŋaadogoo ra, Lewi hugoo ra, alkaasidiikaw nda zunubu teekaw booboyaŋ kaa Isa nda nga taalibey bande ka ŋaa. Borey kaŋ koy a bande ga hanse ka boobo. ¹⁶ Kaŋ Citaaboo baykey kaŋ goo Fariziyeney ra, ga dii kaŋ Isa goo ma ŋaa borey wey bande, i nee nga taalibey se: «Taka foo nda a ga ŋaa alkaasidikey nda zunubu teekay bande?» ¹⁷ Isa maa ŧennoo, a nee i se: «Man'ti borey kaŋ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. Ya na kaa ka boro ŧerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee.»

*Ižeena nda itaaga si koy cere bande
(Matiyu 9.14–17; Luka 5.33–39)*

¹⁸ Han foo Yehiya taalibey nda Fariziyeney meehaw. Boroyaŋ kaa Isa do k'a hãa ka nee: «Macin se Yehiya taalibey nda Fariziyeney waney ga meehaw, amma ni taalibey hunday si meehaw?» ¹⁹ Isa nee i se: «Taka foo nda aruhiji taaga nda nga cerey goo hijaa hugoo ra, de cerey ga meehaw? Kullihinne aruhijoo goo i bande, i si hin ka meehaw. ²⁰ Hanyaŋ ga kaa kaŋ aruhijoo ga zandi, hanoo din, i ga meehaw.

²¹ Boro kul si ŧukka dunba taaga ka darbay žeena baka. Nda a teendi mo, kul ŧukka taagaa ga ižeena dogu, de nga hiino kottoo ga jaase ijinaa. ²² Koyne mo boro kul si alaneb hari moora taaga daŋ hunbar žeenayaŋ ra. Nda a teendi mo, alaneb haroo ga boosu ka hunbarey bagu. Alaneb haroo mursu, hunbarey mursu. Adiši alaneb hari taagaa si huru kala hunbar taagayaŋ ra!»

*Hayaa kaŋ Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Matiyu 12.1–8; Luka 6.1–5)*

²³ Hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasuu faarey game. Nga taalibey ga dira, i sintin ka jeeniyaŋ kaa. ²⁴ Fariziyeney ŧelaŋ a se ka nee: «Macin se ni taalibey ne ma haya tee kaŋ si teendi hunanzam zaari hane?» ²⁵ A nee i se: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kaŋ i samagaatar, i heray? ²⁶ Dawda huru Irkoy hugoo ra waatoo kaŋ Abiyatar ga tee sargari juwalkey jineboraa. A na takulawey ŋaa kaŋ jisandi Irkoy jine. A gar kaŋ boro kul si hima k'i ŋaa, nda man'ti sargari juwalkey. A na nga hangasiney mo noo.» ²⁷ Isa nee i se koyne: «Hunanzam zaaroo mana tee kala borey se, amma borey mana tee hunanzam zaaroo se. ²⁸ Woo se Bora kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaaroo mo hane.»

* **2:14** 2.14 Lewi da se i ga nee Matiyo, Matiyo 9.9ra.

3

Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani
(Matiyu 12.9–14; Luka 6.6–11)

¹ Isa yee ka huru margahugoo ra. Aru foo goo no din kaŋ kaboo buu. ² Fariziyeney ga hanse ka Isa koroši ka dii wala a ga boraa noo baani hunanzam zaari hane, zama i mma baa ngi m'a wurru. ³ Isa nee aroo kaŋ kaboo buu se: «Tun ni boŋ ga borey game.» ⁴ A na borey hãa ka nee: «Ka ihenna tee wala ka ifutu tee hunanzam zaaroo hane? Ka hundi hallasi wala k'a nan a ma buu? Affoo no ma bisa?» Borey dangay. ⁵ Isa na moo fur i ga, a futu ngi binešendaa se. A nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a šerre, de kaboo duu baani, a boori. ⁶ Kaŋ woo tee, dogoo din da Fariziyeney fatta margahugoo ra. I koy cere marga, ngi nda Herod kondaa borey, hala ngi ma takaa guna kaŋ nda ngi ga Isa halaci.

Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani
(Matiyu 4.23–25; 12.15–16; Luka 6.17–19)

⁷ Isa mooru no din ka koy isabangoo here, nga nda nga taalibey. Boro booboyaŋ koy a bande kaŋ hun Galile, nda Žude, ⁸ nda Žerizalem, nda Idume, nda gandaa kaŋ goo Žurdeŋ isaa se banda, nda gandaa kaŋ goo Tir nda Sidon jeroo ga. Borey ga maa hayey kul kaŋ a g'i tee, woo se i ga koy a do nda alžamaa beeri. ⁹ Isa nee nga taalibey ma harihii foo soolu nga se, hala alžamaa masi nga šiita. ¹⁰ Wircikoyni boobaa kaŋ a n'i noo baani maaganda se, jerey ga gurgay ka man a, hala ngi ma tuku a ga. ¹¹ Waati kaŋ ganjey kaŋ goo borey ra dii Isa, kul i mma sujudu jinoo ra ka kaati ka nee: «Ni ti Irkoy Iz'aroo!» ¹² Amma a zahã i ga nda gaabi ka nee i se kaŋ i masi nga bayrandi borey se.

Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba
(Matiyu 10.1–4; Luka 6.12–16)

¹³ Isa žigi tondi hondu foo boŋ. A ciya arey se kaŋ a ga baa nga m'i suuba, de i kaa a do. ¹⁴ A na aru woy cindi hinka (12) zaa [kaŋ a na maapey daŋ diyaw], hala i ma cindi nga bande, de mo nga m'i sanba i ma koy waazu. ¹⁵ A n'i noo hini i ma ganjey gaaray. ¹⁶ Aru woy cindi hinkaa (12) kaŋ a n'i zaa ti: Simon kaŋ a n'a maagaaru Piye, ¹⁷ nda Žak, nda nga armaa Yehiya kaŋ ti Zebede iz'arey kaŋ a n'i maagaaru Bonarge kaŋ maanaa ti «borey kaŋ ga hima nda beenaa jinjinoo*», ¹⁸ nda Andere, nda Filip, nda Bartelemi, nda Matiye, nda Toma, nda Žak kaŋ ti Alfe iz'aroo, nda Tade, nda Simon kaŋ ti Kanani boraa, ¹⁹ nda Žudas Iskariyot kaŋ ti boraa kaŋ g'a nondi.

Isa jaa-izey ga baa ngi m'a dii ka koy

²⁰ Isa yee ka koy hugey do. Alžamaa foo marga koyne hala nongu kaŋ ra Isa nda nga taalibey si hin ka ba ŋaa. ²¹ Waatoo kaŋ Isa jaa-izey maa woo, i fatta ka nee ngi mm'a dii, zama i nee: «Lakkaloo ka hun a ga.»

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi wanoo
(Matiyu 12.22–32; Luka 11.14–23; 12.10)

* **3:17** 3.17 Boro binetunanteyan no, Luka 9.54.

²² Citaaboo baykey kanj doo ka hun Žerizalem, nee: «Belzebil† bara a ra! Ganjey bonkoynoo nda a ga ganjey gaaray!» ²³ Isa ciya i se, de a na filla yaasayanteyan har i se ka nee: «Taka foo nda Ibilisi ga nga bonj gaaray?» ²⁴ Laama kanj izey dunbu, laamaa din si hin ka kay. ²⁵ Hugu kanj izey dunbu, hugoo din si hin ka kay. ²⁶ Adiŝi nda Ibilisi tun nga bonj se, a na nga bonj zamna, a si hin ka kay. A ben a se.

²⁷ Koyné mo boro kul si hin ka huru gaabikoyni hugoo ra ka nga jinawey kom, nda man'ti a nk'a haw. Waatoo din ra, a ga nga hugoo jinawey kom. ²⁸ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, zunubey kanj adamize n'i tee, nda wowyaney kul kanj a n'i tee Irkoy se, i kul ga yaafandi. ²⁹ Amma boro kul kanj na Hundi Henanantaa wow si yaafandi hala abada, nga zunuboo ga jeeje a ga hala abada.»

³⁰ Isa na woo har, zama i nka nee: «Ganjji bara a ra.»

Isa armyeé nda nga jaa

(Matiyu 12.46–50; Luka 8.19–21)

³¹ Isa armyeé nda nga jaa kaa. I kay taray, de i na boro sanba kanj ma ciya a se. ³² Alžamaa goo ma goro k'a wanga, de i nee a se: «Guna, ni jaa nda ni armyeé [nda ni woymey] goo taray, i ga ni hãa.» ³³ Isa zaabi ka nee i se: «May ti ay jaa nda ag'armey?» ³⁴ Woo banda ga, a na moo fur borey ga kanj ga goro k'a wanga. A nee i se: «Ay jaa nda ay armyeé ne. ³⁵ [Zama] boro kul kanj ga Irkoy ibaayoo tee, boraá din ti ag'armaa, nga ti ay woymaa, nga ti ay jaa.»

4

Sayakaa filla yaasayantaa

(Matiyu 13.1–9; Luka 8.4–8)

¹ Isa sintin koyné ka cawandi isabangoo mijoo ga. Alžama beeri marga a bonj hala nongu kanj ra a nka koy huru harihii ra ka goro, amma borey kul cindi guraa ga isabangoo tenje. ² A na haya boobo cawandi i se filla yaasayanteyan ra. Nga cawandoo ra, a nee i se: ³ «Wa hanjajer! Sayakaw foo ne ka fatta ka koy saya. ⁴ Kanj a goo ma saya, dumiyoó jere foo kanj fondaa bande. Cirawey kaa, de i n'a gon. ⁵ Jere foo kanj tondidoo ra kanj ra labu boobo sii. Dogoo din da a zay, zama labu boobo sii a bonj. ⁶ Waatoo kanj waynaa fatta, a ton. A kogu, zama a sii nda linji gaabante. ⁷ Jere foo kanj dumari karjikoyniyan ra. Karjey beeri, i n'a hewguba, woo se a mana ize tee. ⁸ Jere foo kanj labu hennaá ra. A zay, a boosu, de a na izeyan tee. Affoo na ize waranza (30) hay, affoo woydu (60), affoo zangu (100).» ⁹ Isa yee ka nee i se: «Boro kanj goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!»

Addaliloo kanj se Isa ga filla yaasayanteyé danj nga ŝenney ra

(Matiyu 13.10–17; Luka 8.9–10)

¹⁰ Waatoo kanj Isa goo nga hinne, borey kanj goo a bande nda taalibi woy cindi hinkaa (12) n'a hãa nda filla yaasayanteyé addaliloo. ¹¹ A nee i se: «War, war duu Irkoy Laamaa haya tugantaa, amma taray borey, haya kul si harandi i se kala nda filla yaasayanteyan. ¹² Nga ra «ba kanj i ga guna, i si dii, ba kanj i ga maa, i si faham,

† 3:22 3.22 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

hala i masi tuubi,
de ngi zunubey ga yaafandi!»* »

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa
(Matiyu 13.18–23; Luka 8.11–15)

¹³ Woo banda ga, Isa n'i hãa ka nee: «War si filla yaasayantaa woo maanaa bay? Taka foo nda war ga hin ka faham filla yaasayantey jerey se? ¹⁴ Sayakaa man'ti kala boraa kanj ga Irkoy meešennoo say. ¹⁵ Wey kanj kanj fondaa bande man'ti kala borey kanj se Šennoo ga sayandi, za i maar'a, Ibilisi ga kaa ka Šennoo kaa kanj huru biney ra. ¹⁶ Tondidogoo kanj ra a saya man'ti kala borey kanj, nda i maa Šennoo, dogoo din da i g'a dii nda jaali, ¹⁷ amma a mana linji tee i ra, i si gay a ra. Nda zarabiyen wala gurzugayyan kaa i ga Šennoo maaganda se, dogoo din da i ga murti. ¹⁸ Dumari karjikoyney kanj ra dumiyooy jere faa sayandi man'ti kala borey kanj maa Šennoo, ¹⁹ amma adujna alhuzuney, nda nga almaanooy kanj ga zanba, nda boonawey jerey no ma Šennoo hewguba, a masi ize tee. ²⁰ Labu henna kanj ra jerey goo man'ti kala borey kanj maa Šennoo, i n'a dii. I ga ize tee, affoo waranza (30), affoo woydu (60), affoo zangu (100).»

Fitillaa filla yaasayantaa
(Luka 8.16–18)

²¹ Isa nee i se: «Boro ga fitilla zaa ka kusu gum a boŋ, wala k'a dan daari cire wala? N'bay a si danjandi kala fitilla gorodogoo ga? ²² Haya tugante sii no kanj si kaa ka fataw. Sirri sii no kanj si kaa ka fataw. ²³ Boro kanj goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!» ²⁴ Woo banda ga, a nee i se: «Wa lakkal danj hayey kanj war ga maar'ey se. Takaa kanj nda war ga neeša, nga nda i ga neeši war se, de mo war ga duu tontoni. ²⁵ Zama boro kanj goo nda a, i g'a noo koyne. Boro kanj sii nda a, ba woo kanj a goo nda a, ga taandi.»

Dumiyooy kanj ga zay nda nga boŋ filla yaasayantaa

²⁶ Isa nee: «Irkoy Laamaa ga hima sanda de aru kanj koy dumi say laboo ra. ²⁷ Nda aroo na cijiney kul tee a ga kani, a na zaarey kul tee a ga hoy, dumiyooy ga bagu ka beeri ka gar a mana bay takaa kanj nda a zay. ²⁸ Laboo ga dumiyooy zayandi nga foo nda nga boŋ. A mma jin ka tee subu, nga banda ga, a ma tee jeeni, a ma yee koyne ka tee taasoo kanj goo jeenoo ga. ²⁹ Za taasoo nin, aroo ga borey danj a ra nda cendi, zama hegaa ka too.»

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa
(Matiyu 13.31–32, 34; Luka 13.18–19)

³⁰ Isa nee: «Macin nda ir ga Irkoy Laamaa sawandi? Wala mo, macin ti filla yaasayantaa kanj g'a fahamandi borey se? ³¹ A si hima nda kala dumi gurunbu-ize kaccu foo kanj se i ga nee mutardi. Waati kanj a sayandi, a kacca nda dumiyooy kul kanj goo adujna ra. ³² Amma waati kanj a dumandi ka ben, a ga zay ka beeri ka bisa dumarey kul. A ga kabe beeriyanj tee hala cirawey ga hin ka teji tee a ra.»

* 4:12 4.12 Ezayi 6.9–10.

Isa ga cawandi nda filla yaasayanteyan
(Matiyu 13.34–35)

³³ Filla yaasayantey wey dumi boobo nda Isa na Irkoy meešennoo har i se. A na taka tee kanj ra i ma hin ka faham a se. ³⁴ A si šelanj i se kala nda filla yaasayanteyan hinne. Amma nda ngi hinne no, a ga šenney kul feeri taalibey se.

Isa na hewoo kayandi
(Matiyu 8.23–27; Luka 8.22–25)

³⁵ Zaari follokaa din da, kanj cijinoo too, Isa nee nga taalibey se: «Ir ma deŋ ka koy haroo boŋ faa ga.» ³⁶ Waatoo kanj i na alžamaa nanj a ma koy, taalibey huru Isa bande harihiyoo kanj ra a goo k'a hun. De mo harihii fooyan hanga ey ka koy. ³⁷ Hew beeri foo tun hala nongu kanj ra bondawey ga say hiyoo ra. Hiyoo too nda hari. ³⁸ Isa goo ma jirbi hiyoo koroo ra, furkanga goo boŋoo cire. Taalibey n'a tunandi, i nee a se: «Alfagaa, ir ga halaci, n'si huzun nda iri?»

³⁹ A tun jirboo ra, a zahã hewoo ga jina, a šelanj isabangoo se ka nee: «Dangay suk!» Hewoo kay, de nongoo kul tee sōy. ⁴⁰ Woo banda ga, Isa nee nga taalibey se: «Macin se war ga arkubu? War si naanay hala sohō?» ⁴¹ I hanse ka hunbur, de i ga cere hãa ka nee: «May ti boraa woo kanj ba hewoo nda isabangoo ga hayaa tee kanj a n'a har?»

5

Isa na ganjiyan gaaray k'i kaa aru ra
(Matiyu 8.28–34; Luka 8.26–39)

¹ Isa nda nga taalibey too isabangoo boŋ faa ga, Geraza koyraa borey laamaa ra. ² Isa zunbu harihiyoo ra. Dogoo din da aru foo kanj ra ganji goo fatta saarawey ra k'a kubay. ³ Saarawey ti nga gorodogoo. Boro sii no kanj ga hin k'a haw koyne, ba nda guuru karfu. ⁴ Cee booboyan i ga gaalayan danj cewey ra, i g'a haw nda guuru karfuyan, amma a ga guuru karfey dunbu, a ga gaalawey kayri. Boro kul gaaboo si hin k'a gooji. ⁵ Waati kul, cijin nda zaari, a sii kala saarawey ra nda tondi hondoy boŋ. A ga kaati, a ga nga boŋ maray nda tondey.

⁶ Waatoo kanj a na Isa honnay, kul a zuru ka koy sujudu jinoo ra, ⁷ de a na jinde jer ka kaati ka nee: «Macin ka agay nda ni marga, Isa Irkoy Jerantaa Iz'aroo? Ay n'a kar ni ga nda Irkoy, mas'ay zarabi!» ⁸ Hayaa kanj se a na woo har man'ti kala Isa nka nee a se: «Ganjoo, hun aroo woo ra.» ⁹ Woo banda ga, Isa n'a hãa ka nee: «Macin ti ni maapoo?» A tuuru a se ka nee: «Ay maapoo ti Alžama, zama ir ga boobo.» ¹⁰ Aroo na Isa suurandi nda gaabi ka nee: «Masi ganjey gaaray k'i fattandi gandaa ra.»

¹¹ A gar kanj nbirŋa booboyan goo ma kur tondi hondoo jesoo ga. ¹² De ganjey na Isa suurandi ka nee a se: «Ir sanba nbirŋawey wey ra, hala ir ma huru i ra!» ¹³ A n'a tee i se. Ganjey fatta aroo ra ka huru nbirŋawey ra. Nbirŋawey zuru ka hun tondi hondoo jesoo ga beene* ka isabangoo gaarandi. I ga koy too nbirŋa boŋ zenber hinka (2.000), i yoole.

* 5:13 5.13 «tondi hondoo jesoo ga beene», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «tondi hondoo boŋoo ga».

¹⁴ Kanj woo tee kul, wey kanj g'i kur zuru ka koy alhabaroo filla koyraa nda saajoo borey se. De borey koy dii hayaa kanj tee. ¹⁵ Waatoo kanj i too nongoo kanj ra Isa goo, i dii aroo kanj ra ganjey cindi. A ga goro, darbay goo jindoo ra, lakkaloo ga timme daku. Borey kanj dii a hunbur. ¹⁶ Wey kanj dii hayaa kanj Isa n'a tee aroo nda nbirjawey se no ma filla borey kanj kokor ka kaa se. ¹⁷ Woo banda ga, borey sintin ka wiri Isa ga, a ma mooru ngi gandaa ga.

¹⁸ Waatoo kanj Isa goo ma huru harihiyoo ra ka koy, bora a kanj ra ganjey cindi na Isa suurandi a ma nanj nga ma cindi nga bande. ¹⁹ Amma Isa mana yadda, a nee aroo se: «Koy ni hugoo do nda ni borey do ka hayaa kul filla i se kanj ni Koyoo n'a tee ma ne, nda takaa kanj nda a hinna ma ne.» ²⁰ Aroo dira gandaa kanj maapoo ti Dekapol (maanaa «koyra woy (10)»), kul bande ka takaa kul dede kanj Isa n'a tee nga se. Borey kul na almunkar.

*Žayrus ize woyoo nda woyoo kanj tuku Isa bankaaraa ga
(Matiyu 9.18–26; Luka 8.40–56)*

²¹ Isa denj koyne ka koy haroo boŋ faa ga [harihii ra]. Kanj a too, alžama beeri foo marga a boŋ haroo miŋoo ga. ²² Aru foo kaa kanj maapoo ti Žayrus kanj goo margahugoo boŋkoyney ra. Kanj a dii Isa, a sujudu cewey cire ²³ k'a suurandi nda gaabi ka nee a se: «Ay ize woy kaccaa goo buuyan mee ga. Kaa ka ni kaboo fur a ga hala a ma duu ka hallasi ka huna.» ²⁴ Isa koy a bande. Alžamaa beeri hanga a bande, i g'a šiita.

²⁵ Woo gar kanj woy foo goo jamaa ra kanj nga jiiri woy cindi hinka (12) a ga kuri mandi. ²⁶ A hanse ka fara lotokorey kabey ra waatey kanj i g'a safar. Alman kul kanj goo a se no a n'a danj wircoo ra, amma a man'a nafa. Wircoo mma koy de a ga tonton. ²⁷ Kanj a maa Isa maapoo, a huru alžamaa ra ka koy Isa dumaa ga ka tuku nga bankaaraa ga, ²⁸ zama a nka nee nga boŋ se: «Jalla, nda ya nka tuku ba nga bankaaraa ga, ay ga hallasi.» ²⁹ Dogoo din da kuri mandiroo kay, de a maate nga gaahamoo ra kanj nga doroo duu baani. ³⁰ Kanj woo tee, kul Isa maate kanj gaabi foo fatta nga ra. A bere alžamaa gamoo ra ka borey hāa ka nee: «May ka tuku ay bankaaraa ga?» ³¹ Nga taalibey nee a se: «N'ga dii alžamaa kanj ga ni šiita. Taka foo nda n'ga yee ka hāa: «May ka tuku ay ga?»» ³² Amma Isa cindi ka moo fur borey ga, hala nga ma dii bora a kanj too nga do. ³³ Woyoo jijiri hunburay se. Nga kanj ga bay hayaa kanj tee. A kaa ka sujudu Isa se. A na cimoo kul har a se. ³⁴ Isa nee woyoo se: «Ay izoo, ni naanaa na ni hallasi. Ma koy nda baani, de mo duu baani wircoo woo ra.»

³⁵ A goo ma šelanj kanj boroyan hun margahugoo boŋkoynoo windoo do ka nee: «Ni ize woyoo faati. Macin se n'ga alfagaa zaa ka kay koyne?» ³⁶ Isa maa šenney wey, amma a mana kula. A nee margahugoo boŋkoynoo se: «Masi hunbur, naanay hinne.» ³⁷ Kanj Isa koy a do, a mana nanj boro kul ma hanga nga nda man'ti Piyer, nda Žak, nda Yehiya kanj ti Žak armaa. ³⁸ Waatoo kanj i too nga windoo do, Isa gar kanj borey goo ma niimijaama. I ga hēe, i ga yooyo. ³⁹ Kanj Isa huru hugoo ra, a n'i hāa ka nee: «Macin ti niimijaamayanoo woo nda hēeney wey? Zankaa mana buu, a mma jirbi.» ⁴⁰ Borey n'a kašikaši. A na borey kul fattandi taray jina, a duu ka zankaa naa nda baaboo nda

borey kaŋ a n'i hangandi nga bande, ka huru nongoo kaŋ ra zankaa goo. ⁴¹ Isa na zankaa dii nda kaboo ka nee a se: «Taliita kum!» kaŋ maanaa ti «Woy-izoo, ay nee, ma tun ni boŋ ga». ⁴² Dogoo din da woy-izoo tun ka dira. A goo nda jiiri woy cindi hinka (12). A tee borey kul se boŋhaway. ⁴³ Woo banda ga, Isa hanse ka gaabandi i ga kaŋ i masi naŋ boro kul ma bay. A nee i se i ma zankaa noo ŋaayan.

6

*Nazaret borey wanji Isa ga
(Matiyu 13.53–58; Luka 4.16–30)*

¹ Isa hun nongoo kaŋ ra a cindi. A kaa nga koyraa* ra. Nga taalibey hanga a ka koy a bande. ² Hunanzam zaaroo hane, a sintin ka cawandi margahugoo ra. Haŋajerkey iboobo boŋey hanse ka haw, de i nee: «Man ra a duu takawey kaŋ a g'i tee? May k'a noo lakkaloo woo nda hini kaŋ nda a ga kayfey wey tee? ³ Man'ti bundu goykaa no wala? Man'ti Maryama iz'aroo no? Man'ti Žak, nda Žoses, nda Žud, nda Simoŋ armaa no wala? Koyne mo nga woymey sii ir do ne ra wala?» Woo se i wanji a ga. ⁴ Isa nee i se: «Nongu sii no kaŋ ra annabi si beerandi nda man'ti nga koyraa ra, nda nga alkabiilaa do, nda nga hugey borey do.» ⁵ No din ra Isa mana hin ka kayfi kul tee, nda man'ti wircikoyni fooyaŋ kaŋ a na nga kabey fur i ga k'i noo baani. ⁶ Isa na alaabiina nda borey wey naanay jaŋaa. Woo banda ga, a dira koyra kanbey bande kaŋ ga man no din ka cawandi.

*Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) sanba
(Matiyu 10.5–15; Luka 9.1–6)*

⁷ Isa ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se. A soolu k'i sanba ŋi boro hinka-hinka. A n'i noo hini ganjeŋ ga. ⁸ A n'i yaamar ka nee i se: «War masi haya kul zaa diraa se nda man'ti gobu. War masi ŋaayan wala bolbol zaa, war masi nooru zaa war gamahawey ra. ⁹ War ma taami daŋ, amma war masi darbay hinka zaa.» ¹⁰ A nee i se: «Hugu kul kaŋ ra war zunbu, war ma cindi no din da ra hala waati kaŋ war ga koy. ¹¹ Nongu kaŋ borey wanji ka war zumandi, i wanji ka haŋajer war se, war ma hun no din ra war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga, woo ga tee seede kaŋ haya futa no i n'a tee.»

¹² Taalibey koy borey waazu ka nee i ma tuubi. ¹³ I na ganji booboyaŋ gaaray. I na wircikoyni booboyaŋ noo baani k'i yon nda jii.

*Yehiya kaŋ ti batizekaa buuyanoo
(Matiyu 14.1–12; Luka 9.7–9)*

¹⁴ Kokoyoo kaŋ se i ga nee Herod ga maa kaŋ Isa maanoo ga harandi nongu kul ra. Boro fooyaŋ ga nee: «Yehiya kaŋ ti batizekaa tun bukawey ra, woo se a goo nda hini ka kayfiyaŋ tee.» ¹⁵ Affooyaŋ ga nee: «Ilyasu no.» Affooyaŋ mo ga nee: «Annabi no sanda annabey kaŋ bay ka bara cine.» ¹⁶ Kaŋ Herod maa hayey wey, a nee: «Yehiya kaŋ ay na boŋoo kaa jindoo ga, nga no ka tun!»

¹⁷ Herod sanba ka Yehiya haw k'a daŋ kasaa ra, zama Herod nka hiija nga boŋ armaa gundoo, Filip wandoo kaŋ ti Herodiyad. ¹⁸ Zama Yehiya nka nee Herod se: «A si bisa ma ne, ni armaa wandoo ma bara

* 6:1 6.1 Koyraa ti Nazaret.

ni kone.»¹⁹ Woo se Herodiyad ga konna Yehiya. A baa nga m'a wii, amma a mongu.²⁰ Herod ga hunbur Yehiya. A ga bay kan aru no kan ga šerre, de mo a ga henan, a g'a lakkal henna haya kul masi duu a. Waati kan a ga maa Yehiya ga šelan, a si bay haya kan nga m'a tee, amma woo kul, a ga baa nga ma hanjajer a se.

²¹ Han foo Herodiyad duu waati henna. Waatoo man'ti kala hanoo kan Herod na nga hayyanoo jiiri bereyanoo hoyandoo tee kan ra a na boro beerey, nda sooje boŋkoyni beerey, nda Galile boro kayantey kul cee i ma ŋaa nga do.²² Herodiyad ize woyoo huru nongoo kan ra hoyandikey goo, de a gan jiney ra. A kan Herod nda hoyandikey se. Kokoyoo nee woysogaa se: «Haya kul kan n'ga bag'a wiri ay ga, ay g'a noo ma ne.»²³ A yee ka žee woysogaa se ka nee: «Haya kul kan n'g'a wiri, ay g'a noo ma ne, ba nda ay kokoytaraa jere faa no.»²⁴ Woysogaa fatta ka koy nga ŋaa hãa ka nee a se: «Macin no y'a wiri?» Nanoo nee: «Yehiya kan ti batizekaa, boŋoo wiri.»

²⁵ Dogoo din da woysogaa koy nda cahãyan kokoyoo do k'a ŋaaray ka nee a se: «Ay si baa kala m'ay noo sohõ da Yehiya kan ti batizekaa boŋoo fendu boŋ.»²⁶ Kokoyoo binoo hanse ka maray, amma nga žeeyaney nda hoyandikey maaganda se a mana baa nga ma wanji woysogaa se.

²⁷ Dogoo din da a na sooje foo sanba k'a yaamar kan a ma koy kate Yehiya kan ti batizekaa boŋoo. Soojaa koy Yehiya boŋoo dunbu kasahugoo ra²⁸ ka kate a fendu boŋ. A n'a noo woysogaa se, woysogaa n'a noo nga ŋaa se.²⁹ Waatoo kan Yehiya taalibey maa alhabaroo, i koy nga bukaa zaa k'a dan saaray ra.

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi

(Matiyu 14.13–21; Luka 9.10–17; Yehiya 6.1–14)

³⁰ Diyawey marga Isa do ka hayey kul filla a se, nda cawandoo kul kan ŋi n'a tee.³¹ A nee i se: «Wa kaa ir ma koy jere ga nongu soyante ra ka hunanzam kayna.» Zama boro boobo ga koy i ga kaa i do, woo se i si duu ŋi boŋ ka ba ŋaa.³² I koy harihiyoo ra nongu soyante ra ŋi hinne.³³ Amma boro boobo dii ŋi tunyanoo, i n'i bay. I ga hun koyra kanbey kul ra ka zuru nda cee ka Isa nda nga taalibey jin nongoo kan ra i ga koy.

³⁴ Kan Isa zunbu harihiyoo ra, a dii alžamaa beeri, a tamalla i se, zama i ga hima nda sanda feejiyan kan sii nda kurkaw. De a na haya boobo cawandi i se.³⁵ Waatoo kan zaaroo koy, Isa taalibey man a ka nee: «Nongoo, haya kul sii a ra, waatoo koy ka ben.³⁶ Borey wey nan i ma koy hawsaa nda koyra kanbey borey do kan ga man ne ga ka ŋaayan day ka ŋaa.»³⁷ Amma a zaabi ka nee i se: «War hunday m'i noo ŋaayan!» I nee a se: «N'ga hongu ir ma koy nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200) takula day i se k'i noo i ma ŋaa wala?»³⁸ Isa nee i se: «Wa koy guna wala takula marje bara war kone?» I koy borey hãa, de i yee a do ka nee: «Takula guu nda hamiisa hinka bara ir kone.»³⁹ A n'i yaamar ka nee: «Wa borey gorandi soofu-soofu subu firzoo boŋ.»⁴⁰ Borey goro, alžama fooyan boro zangu (100) no, affooyan boro woyguu (50).⁴¹ Woo banda ga, Isa na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka tee Irkoy se. A na takulawey dunbu k'i noo nga taalibey se i m'i zamna

borey game. A na hamiisa hinkaa mo zamna borey kul game. ⁴² Borey kul n̄aa hala i kungu. ⁴³ I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda takula dunbu-dunbantey nda hamiisaa kaŋ cindi. ⁴⁴ Borey kaŋ na [takulawey] n̄aa, man'ti kala aru zenber guu (5.000).

Isa dira nda nga cewey hari boŋ
(Matiyu 14.22–33; Yehiya 6.15–21)

⁴⁵ Woo banda ga, dogoo din da Isa na nga taalibey gaabi i ma huru harihiyoo ra ka koy nga jine haroo boŋ faa ga Betsayda koyraa here. Nga hunday cindi ka alžamaa nan i ma koy. ⁴⁶ Kaŋ nga nda borey fay, a žigi tondi hondu foo boŋ ka Irkoy n̄aaray.

⁴⁷ Waatoo kaŋ cijinoo too, harihiyoo goo isabangoo gamoo ra, Isa hinne ka cindi guraa ga. ⁴⁸ A dii kaŋ hiyoo hunyanoo hanse ka šendi taalibey ga, zama hewoo mm'i gande. Kaŋ moo ga baa ka boo, Isa dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka koy i here. A baa nga ma bisa i ga. ⁴⁹ Waatoo kaŋ taalibey ga dii a goo ma dira isabangoo boŋ, i hongu kaŋ boro kaŋ buu biyoo no, woo se i kaati. ⁵⁰ Kaŋ i kul dii a, i hunbur, amma dogoo din da Isa šelaŋ i se ka nee: «Wa bine tee, agay no, war masi hunbur.» ⁵¹ A huru i bande harihiyoo ra, de hewoo kay. Woo hanse ka taalibey boŋey haw. ⁵² Zama i mana faham ba takulawey kayfoo se. Ngi boŋey no ma šendi.

Isa na wircikoyney noo baani Genezaret laamaa ra
(Matiyu 14.34–36)

⁵³ Waatoo kaŋ i deŋ ka ben, i too Genezaret laboo ra. I too guraa ga. ⁵⁴ Kaŋ i fatta hiyoo ra, dogoo din da borey na Isa bay. ⁵⁵ I koy gandaa din kul ra. Nongu kul kaŋ ra borey maa kaŋ a kaa, i ga sintin ka kate a do wircikoyney daarijiyaŋ ga. ⁵⁶ A ma tee koyra kanbey, wala koyrawey, wala hawsa kul kaŋ ra Isa koy, i mma ngi wircikoyney kanandi farrey ra. I g'a suurandi a ma nan ngi ma tuku nga darbaa mijoo hinne ga. Borey kul kaŋ tuku a ga hallasi.

7

Irkoy yaamaroo bisa adamizey alaadaa
(Matiyu 15.1–9)

¹ Fariziyeney nda Citaaboo baykawyaŋ kaa ka hun Žerizalem ka marga Isa jeroo ga. ² I dii Isa taalibi fooyaŋ ga n̄aa nda ngi kabe žiibey, maanaa i man'i numay. ³ Fariziyeney nda Alyahuudey kul, i si n̄aa nda i mana ngi kabey numay hala i ma henan, zama i mma alaadaa beerandi kaŋ i n'a gar ngi kaagey ga. ⁴ Takaa din da, nda i hun yooboo ra, i si n̄aa nda i mana numay ka henan. I goo nda alaada boobo fooyaŋ kaŋ i g'i kayandi, sanda ka potey, nda kusey, nda alhan taasawey, [nda daarey] numay.

⁵ Fariziyeney nda Citaaboo baykey na Isa h̄aa ka nee: «Macin se ni taalibey si hanga alaadaa bande kaŋ ir n'a gar ir kaagey ga? Macin se i ga n̄aa nda ngi kabe žiibey?» ⁶ Isa nee i se: «Ezayi ga cum kaŋ na annabitaray tee war ga kaŋ ti almunafikey, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Alžamaa woo, mijey de nda i g'ay beerandi, amma biney ga hanse ka mooru agay.

⁷ Sujudu kaŋ i n'a tee ya ne man'ti kala yaada,

zama hayey kanj i g'i cawandi man'ti kala borey yaamarey.»*

⁸ War ga Irkoy yaamaroo nanj ka borey alaadaa kayandi.»

⁹ Isa tonton ka nee: «War goo ma Irkoy yaamaroo yankar henna ka koy war alaadaa gorandi! ¹⁰ Zama Musa nka nee: «Ni jaa nda ni baaba beerandi.»† De mo: «Boro kanj na nga jaa wala nga baaba kaynandi, a waazibi bora ma wiiyandi.»‡ ¹¹ Amma war, war ga nee: «Boro kanj nee nga jaa wala nga baaba se: “Haya kanj ay ga hima k'a noo ma ne man'ti kala 'korban' kanj maanaa ti 'sargaroo kanj ga hima ka nondi Irkoy maapoo ga'.”» ¹² Nga ne, war si nanj a ma faabari kul tee nga jaa wala nga baaba se. ¹³ Takaa woo nda war ga Irkoy meešennoo derandi war alaadaa se kanj war g'a har war banda-ka-zunbey se. War ga takaway wey dumi boobo tee.»

Hayey kanj ga boro žiibandi
(Matiyu 15.10–20)

¹⁴ Isa ciya alžamaa se koyne ka nee: «War kul ma hanjajer ya ne ka faham. ¹⁵ Haya sii no kanj hun tarayhere ka huru boro ra kanj ga hin k'a žiibandi, amma hayey kanj ga hun boro binoo ra, wey din no m'a žiibandi. ¹⁶ [Boro kanj goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!]]»

¹⁷ Waatoo kanj Isa na alžamaa nanj ka huru hugoo ra, nga taalibey n'a hãa nda filla yaasayantaa woo maanaa. ¹⁸ A nee i se: «War mo si faham? War si faham kanj haya kul kanj hun tarayheroo ra ka huru boro ra si hin k'a žiibandi? ¹⁹ A si huru binoo ra, amma nga gundoo ra a ga huru jina a ma warrandi salangaa ra.» Šennoo woo ga, ŋaayan kul, Isa n'a halalandi.

²⁰ Isa nee: «Haya kanj ga hun boro binoo ra, woo din no ma boro žiibandi. ²¹ Zama borey kuneheroo ra, bine ra hongu laaley ga hun kanj ti woy nda aru izefututarawey, nda zaytarawey, nda borowiiyaney, ²² nda zinayaney, nda haya ceeciyaney albahiiritaray ra, nda binekoguyaney, nda dargayan, nda haya futu boonayyan, nda canseyan, nda wowyan, nda binebeeritaray, nda saamataray. ²³ Haya laaley wey kul si hun kala kunehere ra, ngey no ma boro žiibandi.»

Woy yaw naanay Isa
(Matiyu 15.21–28)

²⁴ Isa tun no din ka koy Tir laamaa ra. A zunbu hugu foo ra, a si baa boro kul ma bay kanj nga goo no, amma a mana hin ka tugu borey se. ²⁵ Woy foo kanj ize woy kaccaa ganji goo a ra, maa Isa maapoo, de a kaa a do ka sujudu a jine cewey cire. ²⁶ Woyoo woo man'ti Alyahuudu no, nga dumoo ti Grek, a mana hayandi kala gandaa kanj se i ga nee Siro-Fenisi. A n'a wiri Isa ga, a ma ganjoo gaaray k'a kaa nga ize woyoo ra. ²⁷ Isa nee a se: «Nanj zankey ma ŋaa ka kungu jina, zama a si boori boro ma zankey ŋaahayaa zaa k'a warra hanši-izey se.»§ ²⁸ Woyoo na Isa zaabi ka nee: «Ay Koyoo, hanši-izey kanj goo taabaloo cire ga zankey meecindey ŋaa.» ²⁹ Isa nee a se: «Šennoo woo kanj n'n'a har se, willi, ganjoo hun ni ize woyoo ra.» ³⁰ Woyoo koy nga hugoo do, a na nga izoo gar a ga kani nda baani daaroo bonj, ganjoo hun a ra.

* 7:7 7.7 Ezayi 29.13. † 7:10 7.10 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16. ‡ 7:10 7.10 Fattaroo 21.17. § 7:27 7.27 Alyahuudey do, dumi kul kanj man'ti ngi dumoo ga hima nda hanši.

Isa na lutu noo baani

³¹ Isa hun Tir laamaa ra ka bisa nda koyraa kanj maapoo ti Sidonj ka yee ka kaa Galile isabangoo here ka bisa nda Dekapol (maanaa «koyra woy (10)») laamaa game. ³² Boroyan kate a do boro foo kanj ga lutu, a si ūelanj mo ka boori. I na Isa suurandi a ma kabe fur a ga. ³³ Isa n'a ka mooru alžamaa ka koy jere ga. A na nga kabe-izey danj lutoo hanjaway ra jina, a tufa, a na tufaa zaa k'a tuku lutoo deenoo ga, ³⁴ de a na nga bonoo jer ka beenaa guna ka hunsar beeri foo tee ka nee a se: «Efaata!» kanj maanaa ti «Wa feeri!». ³⁵ [Dogoo din da] hanjaway feeri, deenoo hun denjiyanoo ga, de a ūelanj nda fondaa. ³⁶ Isa na borey yaamar kanj i mas'a har boro kul se. Waati kul kanj Isa ga nee borey mas'a har, waati din no borey ga alhabaroo fee ka tonton. ³⁷ A tee alžamaa se bonhaway beeri, de i nee: «Haya henna koonu no a g'a tee! A ga lutey hanjaway feeri, a ga benbawey ūelanjandi.»

8

Isa na boro zenber taaci (4.000) njandi

(Matiyu 15.32–39)

¹ Jirbey wey alžama beeri foo goo Isa bande koyne. I sii nda haya kanj i g'a ūaa. Isa ciya nga taalibey se ka nee i se: ² «Ay ga tamalla jamaa se, zama jirbi hinza ti woo kanj i goo ay bande, i sii nda haya kanj i g'a ūaa. ³ Nda ay n'i yeeti ngi hugey do nda heraa, i ga kanj fondaa ra, zama affooyan mana hun kala nongu mooro ra.» ⁴ Nga taalibey tuuru a se ka nee: «Man ra boro ga hin ka duu saajoo woo ra ūaayan kanj ga borey wey kungandi?» ⁵ Isa n'i hāa ka nee: «Takula marje bara war kone?» I n'a zaabi ka nee: «Iyye bara ir kone.»

⁶ Woo banda ga, Isa na alžamaa yaamar i ma goro laboo ra. A na takula iyyaa zaa, a na albarka tee Irkoy se, a n'i dunbu k'i noo nga taalibey se i m'i zamna. Taalibey n'i zamna alžamaa se. ⁷ Hamiisa kayna fooyanj cindi i kone. Isa na albarka danj i ra. A nee i ma ngi mo zamna. ⁸ Borey ūaa hala i kungu. I koy nda kokondo beeri iyye kanj ra wey kanj cindi goo. ⁹ I ga too boro zenber taaci (4.000) cine. Woo banda ga, Isa n'i nanj i ma koy. ¹⁰ Dogoo din da Isa huru harihiyoo ra, nga nda nga taalibey ka koy laamaa ra kanj maapoo ti Dalmanuta.

Borey na tammaasa kayfante ceeci

(Matiyu 16.1–4)

¹¹ Fariziyeney kaa, de i sintin ka kakaw Isa bande hala ngi m'a sii. I n'a wiri a ga a ma tammaasa kayfante foo tee kanj hun beenaa ra. ¹² Isa hunsar nga binoo ra nda sahā, de a nee: «Cin se zamanoo woo borey ga tammaasa kayfante ceeci? Cimoo ne kanj ay g'a har war se, tammaasa kayfante kul si teendi zamanoo woo borey se koyne!» ¹³ Isa na Fariziyeney nanj, a yee ka huru harihiyoo ra ka koy haroo bonj faa ga.

Dolobiroo kanj ga boro ga hima ka nga bonj hawgay

(Matiyu 16.5–12; Luka 12.1)

¹⁴ Taalibey dirpa ka takula zaa ngi bande nda man'ti ize folloku kanj cindi i kone harihiyoo ra. ¹⁵ Isa n'i yaamar ka nee: «Guna, wa hawgay Fariziyeney dolobiroo nda Herod dolobiroo ga.» ¹⁶ Zama takula sii taalibey kone, i ūelanj-ūelanj cere game. ¹⁷ Isa bay, a nee i se: «Macin

se war ga šelan-šelan ka nee kan war sii nda takula se? War si faham, war si dii hala sohō? War boŋey no ma šendi wala? ¹⁸ War goo nda mooyan, war si dii wala? War goo nda hanayan, war si maa wala? War si hongu ¹⁹ waatoo kan ay na takula guwaa dunbu boro zenber guwaa (5.000) se, wey kan cindi kokondo marje ra war n'i dan ka koy?» Taalibey nee a se: «Kokondo woy cindi hinka (12).» ²⁰ «De waatoo kan ay na iyyaa dunbu boro zenber taacaa (4.000) se, kokondo beeri marje no war n'i too nda wey kan cindi k'i ka koy?» I tuuru a se ka nee: «Kokondo beeri iyye.» ²¹ A nee i se: «Woo kul, hala sohō war si faham wala?»

Isa na danaw moŋey feeri kan goo Betsayda

²² Isa nda nga taalibey too Betsayda. Boroyan kate a do danaw foo, de i n'a suurandi kan a ma danaa taaru k'a noo baani. ²³ Isa na danaa dii nda kaboo, a n'a gongu ka hibi koyraa ga. A na tufay dan danaa moŋey ga. A na nga kabey fur a ga, de a nee a se: «N'ga dii haya wala?» ²⁴ Danaa na nga moŋey feeri. A nee: «Ay ga dii borey, amma i mma tee ya ne sanda tuuriyan kan ga dira.» ²⁵ Isa yee koyne ka nga kabey dan moŋey ga, de a dii henna, a yee nga taka ŷeenaa ga, nga moo gunaa henan. ²⁶ Woo banda ga, Isa na aroo yeeti a ma koy nga hugoo do, a nee a se: «Masi ba huru koyraa ra.»

May ti Isa?

(Matiyu 16.13–20; Luka 9.18–21)

²⁷ Isa nda nga taalibey dira ka koy koyra kanbey kan ga man koyraa ga kan se i ga nee Sezare Filip*. Fondaa ra, a na nga taalibey hãa ka nee: «Borey mma nee, may ti agay?» ²⁸ I nee a se: «Boro fooyan ga nee kan Yehiya kan ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee kan Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kan annabey de affoo ti ni.» ²⁹ A n'i hãa ka nee: «De war, war mma nee, may ti agay?» Piyer n'a zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu.» ³⁰ Isa hanse k'i yaamar kan i masi nga maapoo har boro kul se.

Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Matiyu 16.21–23; Luka 9.21–22)

³¹ Woo banda ga, Isa sintin ka nga taalibey bayrandi ka nee i se kan kala Boraan kan tee Adamize ma dii zarabi booboyan. Boro beerey nda sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey g'a yankar. A ga wiiyandi, de jirbi hinza banda ga, a ga tun. ³² A na šennoo woo har i se kaaray. Piyer n'a dii jere ga ka citi a ga. ³³ Isa bere, de a na nga taalibey guna. A citi Piyer ga ka nee a se: «Mooru ay ga, Šaytan, zama n'si alhuzun nda Irkoy ibaayoo, borey wanoo nda n'ga alhuzun.»

Takaa kan ga kate boro ma hanga Isa

(Matiyu 16.24–28; Luka 9.23–27)

³⁴ Woo banda ga, Isa ciya alžamaa nda nga taalibey se, a nee i se: «Boro kan ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nan, a ma nga kanjandibundoo zaa† jina, a ma hanga agay. ³⁵ Boro kan ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kan ga nga hundoo mursandi agay nda Alhabar Boryaa maaganda se g'a hallasi.

* 8:27 8.27 Matiyu 16.13. † 8:34 8.34 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kan nda Isa na nga wanoo noo.

³⁶ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu adupna kul, nda nga hundoo ga mursu? ³⁷ Macin no boro g'a barmay nda nga hundoo?

³⁸ Boro kul kaŋ agay nda ay meeŋenney g'a haawandi zamanoo woo boro zinateerey nda zunubantey game, Bora a kaŋ tee Adamize mo ga haw a borey game waati kaŋ a kaa nga Baaba Irkoy daržaa ra nda almalayka henanantey.»

9

¹ Isa nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boroyaŋ goo ne kaŋ si buuyan taba i mana dii Irkoy Laamaa ma kaa nda saha.»

Isa kunturoo alhaaloo barmay

(Matiyu 17.1–13; Luka 9.28–36; Piyer bataga 2to 1.16–18)

² Jirbi iddu banda ga, Isa na Piyer, nda Žak, nda Yehiya zaa ka koy jere ga, ngi hinne tondi hondu beeri foo ga. Nga kunturoo alhaaloo barmay jiney ra. ³ Nga darbawey tee ikaaray far. Boro sii adupna ra kaŋ ga hin ka darbawey kaarayandi ka too nga waney takaa. ⁴ Ilyasu nda Musa bangay i se, de i cindi ka ŋelaŋ Isa bande. ⁵ Piyer na ŋennoo zaa ka nee Isa se: «Rabbi, a ga boori ir ma cindi ne ra, adiŋi ir ma hukkuum hinza cin, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» ⁶ Piyer si bay haya kaŋ nga m'a har, zama taalibi hinzaa kul nka hunbur. ⁷ Duula foo na nga biyoo k'i gum, de jinde foo fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, wa haŋajer a sel!» ⁸ Dogoo din da taalibey guna-guna ngi jerey ga, amma i mana dii boro kul, ngi nda Isa hinne no.

⁹ Kaŋ i goo ma zunbu tondi hondoo boŋ, Isa n'i yaamar ka nee kaŋ woo kaŋ i dii a, i mas'a deede boro kul se hala waati kaŋ ra Bora a kaŋ tee Adamize tun bukawey ra. ¹⁰ I na yaamaroo dii, amma i cindi ka cere ha a ka nee: «Ka tun bukawey ra, woo din ti macin?»

¹¹ Woo banda ga, i na Isa ha a ka nee: «Macin se Citaaboo baykey ga nee kaŋ kala Ilyasu ma kaa jina?» ¹² A nee i se: «Cimi no kaŋ Ilyasu ga kaa ka hayey kul gorandi jina. Macin se a hantumandi Citaaboo ra Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋ a ga dii zarabi booboyaŋ, i g'a kaynandi. ¹³ Amma ay ga war bayrandi kaŋ Ilyasu kaa, de borey n'a tee woo kaŋ kan i se, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi a ga.»

Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra

(Matiyu 17.14–21; Luka 9.37–43)

¹⁴ Waatoo kaŋ i too taalibey cindey do, i dii alžama beeri foo kaŋ g'i wanga nda Citaaboo baykawyaŋ kaŋ ga kakaw i bande. ¹⁵ Kaŋ borey dii Isa, boŋey hanse ka haw. I zuru ka koy a do k'a foo. ¹⁶ A n'i ha a ka nee: «Macin ga war goo ma kakaw i bande?» ¹⁷ Boro foo kaŋ goo alžamaa ra, n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, ya nka kate ni do ay iz'aroo kaŋ ra ganji goo kaŋ g'a benbandi. ¹⁸ Nongu kul kaŋ ra zankaa goo, nda a tun a se, a g'a warra ganda, a ga kufu kar, a ga hijey kaama, gaahamoo ga kogu karbaŋi. Ay n'a wiri ni taalibey ga i ma ganjoo gaaray, amma i mana hin.» ¹⁹ Isa zaabi ka nee i se: «Dumi kaŋ si naanay, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande? Hala waati foo no ay ga hima ka war suuri? Wa kate zankaa ya ne.»

²⁰ I kate nda a do. Kaŋ ganjoo dii Isa, a na zankaa guzuguzu. A n'a kaŋandi ganda. A cindi ka bilimbilim laboo ra, de mijoo ga kufu kar.

²¹ Isa na zankaa baaba hãa ka nee: «Za waati foo no woo ga tee a se?» Baaboo tuuru a se ka nee: «Za nga zankakaccutaraa ga. ²² Cee booboyanɗ ganjoo g'a warra nuune ra wala hari ra hala nga m'a halaci. Nda n'ga hin, hinna ir ga, m'ir soolam!» ²³ Isa tuuru a se ka nee: «N'nee: 'Nda n'ga hin...»! Haya kul ga hin ka tee boro kan naanay se.» ²⁴ Dogoo din da zankaa baaba kaati ka nee: «Ay naanay. Ay faaba k'ay naanay janɗaa kaa!»

²⁵ Kanɗ Isa dii alɗamaa goo ma zuru ka kaa, a zahã ganjoo ga ka nee a se: «Ganjoo kanɗ ga boro tee lutu nda benbaw, ay na ni yaamar, hun zankaa woo ra, de mo masi yee ka huru a ra hala abada!» ²⁶ Ganjoo na kaati beeri tee, a na zankaa guzuguzu futu, de a hun a ra. Zankaa hima nda bukaw. Woo se boro boobo nee: «A buu.» ²⁷ Amma Isa na zankaa dii nda kaboo. A n'a tunandi, de zankaa kay nga bonɗ ga.

²⁸ Waatoo kanɗ Isa huru hugoo ra, nga nda nga taalibey hinne bara no, i n'a hãa ka nee: «Macin se ir, ir mana hin ka ganjoo gaaray?» ²⁹ Isa nee i se: «Ganjoo woo dumoo si hin ka fatta nda man'ti Irkoy njaarayyan [nda meehawyan].»

Isa yee ka šelanɗ nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 17.22–23; Luka 9.43–45)

³⁰ I hun no din, i koy bisa nda Galile, amma Isa si baa borey ma bay. ³¹ Zama haya kanɗ se a mma nga taalibey cawandi, a nee i se: «Boraa kanɗ tee Adamize ga kanɗandi adamizey kabey ra. I ga kaa k'a wii, de jirbi hinza banda ga, a ga tun.» ³² Amma taalibey mana faham šennoo woo se, de i ga hunbur k'a hãa.

May ka bisa borey kul?
(Matiyu 18.1–5; Luka 9.46–50)

³³ I koy Kaparnahum. Waatoo kanɗ i goo hugoo ra, Isa n'i hãa ka nee: «Macin ga war cindi ka kakaw fondaa ra?» ³⁴ I mana tuuru, zama fondaa ra i nka cindi ka cere kakaw ka bay, ngi ra, may ka bisa borey kul. ³⁵ Isa goro, a ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se. A nee i se: «Boro kanɗ ga baa nga ma huru jine, kala a ma nga bonɗ yeeti borey kul se banda. A ma tee borey kul se tam.» ³⁶ Woo banda ga, a na zanka kaccu foo zaa k'a daɗ ngi gamey ra. A n'a naagu nga gandoo ra, de a nee i se: ³⁷ «Boro kul kanɗ yadda ka zanka kaccaa woo cine dii ay maaganda se, boraa, agay hunday ga a yadda. Boro kul kanɗ yadda ay ga man'ti agay hinne ga a yadda, amma boraa kanɗ n'ay sanba ga a yadda.»

³⁸ Yehiya nee Isa se: «Alfagaa, ir dii aru foo kanɗ ga ni maapoo cee ka ganjey gaaray. Ir n'a ganji a m'a tee, zama a sii ir bande.» ³⁹ Isa nee: «War mas'a ganji, zama boro sii no kanɗ g'ay maapoo cee ka kayfi tee, de koyne dogoo din da a ma haya futu har ay ga. ⁴⁰ Boro kanɗ si konna ir, goo ir bande. ⁴¹ Boro kanɗ na war haɗandi hari yaynaa poti foo Almasihu maaganda se, cimoo ne kanɗ ay g'a har war se, nga sufuraa si dere.»

War ma hanse ka hawgay zunubu ga
(Matiyu 18.6–9; Luka 17.1–2)

⁴² «Boro kanɗ na boro kaccey wey affoo kanɗ ga naanay [agay] kanɗandi zunubu ra, boraa din, fufutondi beeri ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa a se. ⁴³ Nda ni kaboo no ma ni kanɗandi zunubu

ra, a dunbu k'a kaa. Ma tee kabefookoyni ka huru hunaroo ra baa ma ne ma bara nda kabe hinka, ma koy žahannam nuunaa ra kaŋ si buu. ⁴⁴ [No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.] ⁴⁵ Nda ni cewoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dunbu k'a kaa. Ma huru hunaroo ra nda cee foo baa ma ne n'goo nda cee hinka, ma warrandi žahannam ra. ⁴⁶ [No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.] ⁴⁷ Nda ni moŋoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dogu. Ma huru Irkoy Laamaa ra nda moo foo baa ma ne n'goo nda moo hinka, ma warrandi žahannam ra. ⁴⁸ No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada. ⁴⁹ Zama boro foo kul ga ciiri-ciirandi nda nuune.*

⁵⁰ Ciiri ga boori, amma nda ciiri tenbaa hun, macin nda boro ga yee k'a noo tenbe? Ciiri tenbe ma bara war ra, alaafiya ma bara war nda cere game.»

10

Isa šelaŋ fayyan ga
(*Matiyu 19.1–12; Luka 16.18*)

¹ Isa hun no din, a tun ka koy Žude gandaa ra, a koy Žurdeŋ isaa se banda. Alžama foo yee ka marga a boŋ. A sintin k'i cawandi koyné, sanda takaa kaŋ a doona k'a tee. ² Fariziyeŋ fooyaŋ man a k'a sii. I n'a hãa ka nee: «A ga bisa aru se a ma fay nga wandoo wala?» ³ Isa n'i zaabi ka nee: «Macin nda Musa na war yaamar?» ⁴ I nee: «Musa yadda aru ma fay-kaddaasu hantum jina, a ma fay.*» ⁵ Isa nee i se: «War biney šendiyanoo se a na yaamaroo woo hantum war se, ⁶ amma za aduŋna takaroo sintinoo ga, «aru nda woy no Irkoy n'i tee.»[†] ⁷ Woo ka kate, boro ga hun nga ŋaa nda nga baaba do [ka denji nga wandoo ga], ⁸ de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»[‡] Woo ra i si yee ka tee ihinka, amma i mma tee gaaham folloku. ⁹ Borey kaŋ Irkoy n'i marga, adamize mas'i fayandi.»

¹⁰ Waatoo kaŋ i willi hugey do, taalibey yee ka Isa hãa nda fayyan šennoo. ¹¹ A nee i se: «Boro kul kaŋ na nga wandoo fay ka hiiji affoo, a na zina tee ka duu zunubu ijinaa ga. ¹² Woy mo kaŋ na nga kurŋoo fay ka hiiji aru foo na zina tee.»

Isa na albarka daŋ zankey ra
(*Matiyu 19.13–15; Luka 18.15–17*)

¹³ Boroŋ kate Isa do zankayaŋ hala a m'i taaru, amma taalibey citi i ga. ¹⁴ Waatoo kaŋ Isa dii woo, a futu ka nee i se: «Wa zankey naŋ i ma kaa ay do, war mas'i ganji, zama borey kaŋ ga hima nda ey wane nda Irkoy Laamaa. ¹⁵ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kul kaŋ mana Irkoy Laamaa dii sanda takaa kaŋ nda zanka kaccu g'a dii, šikka sii kaŋ boraa si huru a ra.» ¹⁶ Woo banda ga, a na zankey naagu nga gandoo ra, a na nga kabey fur i ga ka albarka daŋ i ra.

Aru almankoynoo
(*Matiyu 19.16–30; Luka 18.18–30*)

* **9:49** 9.49 Hantum fooyaŋ ga tonton ka nee: «Sargari kul ga ciiri-ciirandi.» Ciiri goyoo man'ti kala ka henanandi, ka haya marga a masi hasara, amaanaa tammaasaa no (Sargarey 2.13). * **10:4** 10.4 Alhukumoo 24.1, 3. † **10:6** 10.6 Sintinoo 1.27; 5.2. ‡ **10:8** 10.8 Sintinoo 2.24.

¹⁷ Waatoo kanj Isa na fonda zaa, aru foo zuru ka kaa. A kanj kanjey ga Isa jine k'a hãa ka nee: «Alfa boryaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?» ¹⁸ Isa nee a se: «Macin se n'ga nee ay ga boori? Boro kul si boori nda man'ti Irkoy hinne. ¹⁹ N'ga yaamarey bay: «Masi boro wii, masi zina, masi zay, masi taari seedetaray tee», masi boro kul tooje, «ni paa nda ni baaba beerandi.» ²⁰ Aroo n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, wey kul ay n'i dii za ay zankataraa ga.» ²¹ Isa n'a guna, a bag'a. A nee a se: «Haya foo ga ni kuma: hayey kul kanj goo ma ne neere, de ma hayoo noo talkey se, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.» ²² Aroo gaahamoo buu a ga kanj Isa na šennoo woo har. A koy nda binemarayyan, zama a goo nda alman boobo.

²³ Isa guna jine nda banda, de a nee nga taalibey se: «A ga šendi borey kanj goo nda alman se i ma huru Irkoy Laamaa ra.» ²⁴ Šenney kanj a n'i har hanse ka taalibey boŋey haw. Isa yee ka nee i se: «He zankey, Irkoy Laamaa huruyanoo ga šendi! ²⁵ Yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyi ma huru Irkoy Laamaa ra.» ²⁶ Taalibey boŋhawaa mma koy de a ga tonton. I nee cere se: «Adiši may no ma hin ka hallasi?» ²⁷ Isa n'i guna, de a nee i se: «Adamizey se a ga mongu, amma man'ti Irkoy se, zama haya sii no kanj ga mongu Irkoy se.»

²⁸ Woo banda ga, Piyer nee a se: «Ir ne, ir na hayey kul nanj ka hanga ni bande.» ²⁹ Isa n'a zaabi ka nee: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kul sii no kanj ga nga hugoo nanj, wala nga armey, wala nga woymey, wala nga paa, wala nga baaba, wala nga izey, wala nga faarey agay nda Alhabar Boryaa maaganda se, ³⁰ kanj si duu hayey wey cine zangu (100) zamanoo woo ra: huguyan, nda armayan, nda woymeyan, nda jaayan, nda izeyan, nda faariyan. A ga kaa ka duu gurzugayyan, amma alaaharaa hane a ga duu hunayan abadantaa. ³¹ Amma boro booboyan kanj goo jine ga kaa ka tee ikokoranteyan, ikokorantey ga kaa ka tee ijinawey.»

Isa cee hinzantoo kanj a ga šelanj

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 20.17–19; Luka 18.31–34)*

³² Isa nda borey kanj goo a bande dira ka žigi ka koy Žerizalem. Isa goo ma dira jiney ra. Taalibey biney n'i kankam, de borey kanj hanga i bande ga hunbur. Isa yee ka taalibi woy cindi hinkaa (12) dii ka sintin ka hayey har i se kanj ga kaa ka tee nga ga. ³³ A nee: «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem. I ga Bora kanj tee Adamize nondi sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey se. I ga kayandi kanj a mma hima ka buu. I g'a nondi kutakey se. ³⁴ I g'a kaynandi, i ga tufa a ga, i g'a barzu, de i g'a wii. Jirbi hinza banda ga, a ga tun.»

*Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Matiyu 20.20–28; Luka 22.24–27)*

³⁵ Zebede iz'arey kanj ti Žak nda Yehiya, man Isa ga. I nee a se: «Alfagaa, ir ga haya foo wiri ni ga, m'a tee ir se.» ³⁶ A n'i hãa ka nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?» ³⁷ I nee a se: «Ir mma baa ma

naŋ ir affoo ma goro ni kabe hennaa ga, affaa ma goro ni kabe laalaa ga ni daržaa ra.» ³⁸ Isa nee i se: «War si haya bay kaŋ war g'a wiri. War ga hin ka gurzugaa potoo hayaa haŋ kaŋ ay g'a haŋ wala? War ga hin ka batizandi nda batizeyanoo kaŋ nda ay ga batizandi wala?» ³⁹ I nee a se: «Ir ga hin.» Isa nee i se: «War ga kaa ka potoo hayaa haŋ kaŋ ay g'a haŋ, war ga kaa ka batizandi nda batizeyanoo kaŋ nda ay ga batizandi, ⁴⁰ amma ka goro ay kabe hennaa wala ilaalaa ga, man'ti agay no m'a kayandi. A si nondi kala borey kaŋ se Irkoy n'a soolu.» ⁴¹ Kaŋ taalibi woyaa (10) maa woo, i sintin ka dukur Žak nda Yehiya ga.

⁴² Isa ciya i se, a nee i se: «War ga bay kaŋ borey kaŋ i g'i himandi nda gandawey bonkoyney ga koytaray fur i bon, ngi boro beerey ga hini fur i bon. ⁴³ Amma war game man'ti takaa woo no, boro kaŋ ga baa nga ma tee boro beeri war ra, kala a ma tee war tamoo. ⁴⁴ Boro kul kaŋ ga baa nga ma huru war ra jine, kala a ma nga bon tee borey kul se baŋa. ⁴⁵ Zama Bora a kaŋ tee Adamize mana kaa hala i ma alhaadimay nga se, amma a nka kaa ka alhaadimay, de mo ka nga hundoo noo hala boro boobo zunubey ma banandi k'i hallasi.»

*Isa na danaw moŋey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Matiyu 20.29–34; Luka 18.35–43)*

⁴⁶ I naaru ka koy too Žeriko. Waatoo kaŋ Isa ga fatta koyraa ra, nga, nda nga taalibey, nda alžama beeri, danaw gariibu goo ma goro fondaa jeroo ga. Maapoo ti Bartime, baaboo ti Time.

⁴⁷ Waatoo kaŋ a maa kaŋ Isa Nazaret bora a no, kul a sintin ka kaati ka nee: «Dawda Haamaa, Isa, hinna ay ga!» ⁴⁸ Boro boobo ga citi danaa ga a ma dangay. Amma a mma kaati ka tonton ka nee: «Dawda Haamaa, hinna ay ga!» ⁴⁹ Isa kay, de a nee: «Wa ciya a se.» I ciya danaa se ka nee: «Bine tee, tun ni bon ga, a ga ciya ma ne.» ⁵⁰ Danaa na nga darbay beeroo warra, a sar ka tun ka koy Isa do. ⁵¹ Isa n'a hãa ka nee: «Macin no n'ga baa y'a tee ma ne?» Danaa nee a se: «Rabbuni (maanaa «alfagaa»), ya mma baa ya yee ka dii.» ⁵² Isa nee a se: «Ma koy nda baani, ni naanaa na ni hallasi.» Dogoo din da moŋey yee ka dii, a hanga Isa ka fondaa tee a bande.

11

*Isa huru Žerizalem sanda kokoy
(Matiyu 21.1–11; Luka 19.28–40; Yehiya 12.12–19)*

¹ Waatoo kaŋ i ga man Žerizalem, de i too Betefaže nda Betani kaŋ goo Zaytunaŋey tondi hondoo jeroo ga, Isa na taalibi hinka sanba. ² A nee i se: «Wa koy koyra-izoo ra kaŋ ga war tenje. Za war too, nga no war ga farka-ize foo gar kaŋ ga hawa kaŋ boro kul mana bay ka žigi a bon. W'a feeri, war ma kate a. ³ Nda boro nee war se: «Macin se war ga woo tee?», wa nee a se: «Ir Koyoo no ma too a ga, sohõ da a g'a yeeti kate ne ra.»

⁴ I koy, de i na farka-ize foo gar. A ga hawa hugu mee foo ga taray, lolaa ra. I n'a feeri. ⁵ Borey kaŋ goo no din, affooyaŋ i ra n'i hãa ka nee: «Macin no war goo m'a tee? Macin se war ga farka-izoo feeri?» ⁶ I šelaŋ i se sanda takaa kaŋ nda Isa n'a har. I na taalibey naŋ i m'a

tee. ⁷ I kate farka-izoo Isa do. I na ngi darbawey fur a bonj, de Isa goro a ga.

⁸ Boro boobo na ngi darbawey daaru fondaa ra, affooyan na tuuri kabeyan kan ga fita goo kan i n'i dunbu faarey ra, kanandi. ⁹ Borey kan goo jinoo ra nda wey kan goo dumaa ga kaati ka nee: «Hozaana!

Albarka ma bara boraa se kan goo kaa ir Koyoo maano ga!

¹⁰ Albarka ma huru Laamaa ra kan goo kaa, ir kaagaa Dawda Laamaa!

Hozaana beenaa se beene!»*

¹¹ Isa too Žerizalem, de a huru Irkoy hugu beeroo ra. A na haya kul kan g'a kuubi k'a bere guna jina, amma kan cijinoo huroo se, a koy Betani, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12).

Jeejaynaŋoo kan Isa n'a danga
(Matiyu 21.18–19)

¹² Subaa ra, kan Isa nda nga taalibey na fondaa zaa ka fatta Betani, a heray. ¹³ A ga jeejaynaa foo kan ga fita goo honnay nongu mooro ra. A koy tuuroo do ka guna wala nga ga duu a ga izeyan k'i ŋaa. Amma kan a man a, a mana haya kul gar a ga kala fitawey, zama jeejaynaŋey hayyanoo waatoo mana too. ¹⁴ Isa nee jeejaynaŋoo se: «Yala boro kul masi yee ka ni izoo ŋaa hala abada!» Taalibey maa ůennoo kan a n'a har.

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra
(Matiyu 21.12–17; Luka 19.45–48; Yehiya 2.13–22)

¹⁵ I too Žerizalem. Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, de a sintin ka maamalakey nda daykey gaaray k'i kaa taray. A na barmaykey taabaley nda tuuzun neerekey gorohayey gum carawey ga. ¹⁶ A mana yadda mo boro kul ma jinay zaa ka Irkoy hugu beeroo dunbu ka bisa. ¹⁷ Woo banda ga, a n'i cawandi ka nee: «A nka mana hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay hugoo ga ciyandi nda hugu kan ra dumi kul ga Irkoy ŋaaray»†, amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

¹⁸ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey maa hayaa kan tee. I ga taka ceeci ka Isa halaci, zama i ga hunbur a. Zama nga cawandiyanoo tee jamaa se bonhaway. ¹⁹ Kan cijinoo too, Isa nda nga taalibey fatta koyraa ra.

Jeejaynaŋoo ůennoo: naanay nda Irkoy ŋaarayyan
(Matiyu 21.20–22)

²⁰ Subbaahi tayaa ra, kan i goo ma bisa fondaa ra, i dii jeejaynaŋoo. A kogu hala linjey ga. ²¹ Piyer hongu hayaa kan tee, de a nee Isa se: «Rabbi, guna jeejaynaŋoo kan n'n'a danga, nga ka kogu.» ²² Isa na ůennoo zaa ka nee nga taalibey se: «Wa naanay Irkoy! ²³ Cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kul kan nee tondi hondoo woo se: «Hun ne, ma ni bonj warra teekoo ra», nda a mana ůikka nga binoo ra, a naanay, ůennoo kan a n'a har ga tee. ²⁴ Woo se ay ga nee war se: haya kul kan war g'a ŋaaray Irkoy ga k'a wiri a ga, wa naanay kan war duu a, a g'a tee war se. ²⁵ Waati kan war kayandi ka Irkoy ŋaaray, nda a

* 11:10 11.10 Zabur 118.25–26. † 11:17 11.17 Ezayi 56.7.

gar dooray goo war biney ra boro se, wa yaafa a se, hala war Baaba Irkoy mo kanj goo beenaa ra ma war laybey yaafa. ²⁶ [Amma nda war si yaafa, war Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra mo si war laybey yaafa.]»

Man ra Isa duu nga hinoo?

(Matiyu 21.23–27; Luka 20.1–8)

²⁷ Isa nda nga taalibey yee koyne Žerizalem. Kanj Isa goo ma diradira Irkoy hugu beeroo ra, sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey too jeroo ga. ²⁸ I šelanj a se ka nee: «Hini foo nda n'ga wey tee, wala mo, may ka ni noo hinoo woo m'i tee?» ²⁹ Isa nee i se: «Ay ga war hãa nda haya folloku. Nda war n'ay zaabi, kul ay ga hinoo har kanj nda ay ga wey tee. ³⁰ Yehiya batizeyanoo, beenaa ra a hun wala adamizey do? Wa tuuru ya ne.» ³¹ I šelanj-šelanj cere game ka nee: «Nda ir nee: <Beenaa ra>, a ga nee: <[Adiši] macin se war mana naanay a?» ³² Nda ir nee mo: <Adamizey>, ...» – I ga hunbur alžamaa, zama borey kul ga Yehiya dii annabi. ³³ I na Isa zaabi ka nee: «Ir si bay.» Isa nee i se: «Agay da si hinoo har war se kanj nda ay ga wey tee.»

12

Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa

(Matiyu 21.33–46; Luka 20.9–19)

¹ Isa yee ka sintin ka šelanj i se nda filla yaasayanteyan. A nee: «Aru foo na alaneb faari tee. A na cete cin k'a wanga. A na nongu fanši kanj ra i ga tuuri-izey motti. A na soorohugu kuku cin*. Woo banda ga, a na faaroo nanj beerikawayanj kone, de a naaru. ² Waatoo kanj hegaa too, a na tam foo sanba beerikey do hala nga ma duu faari-izey ra. ³ Amma i n'a dii, i n'a kar, de i n'a nanj a ma koy kabe koonu. ⁴ A yee ka tam foo sanba. Nga mo, i n'a maray bonjoo ra, i n'a kaynandi. ⁵ A yee ka affoo sanba. Woo din, i n'a wii. Nga banda ga, ibooboyan kanj a n'i sanba, i na affooyan kar, i na jerey wii. ⁶ Boro follokaa kanj cindi a se koyne man'ti kala nga iz'aroo, nga baakaa. Nga ti ikokorantaa, a n'a sanba i do ka nee: <I g'ay iz'aroo beerandi.> ⁷ Amma beerikey nee cere se: <Woo ti tubukaa. Wa kaa, ir m'a wii, nga ra tubuhayaa ga tee ir wane.> ⁸ I n'a dii, i n'a wii, de i n'a warra taray k'a kaa faaroo ra. ⁹ [Sohõ] macin no faaroo koyoo g'a tee? A ga kaa ka beerikey halaci ka faaroo yeeti itanayan se. ¹⁰ War mana bay ka Citaaboo šennoo woo caw kanj nee:

<Tondoo kanj cinakey n'a fur,
nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.

¹¹ Ir Koyoo ka baa woo ma tee,
alaabiina no ir moyey cire!†»

¹² Sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey ga taka ceeci kanj nda ngi ga Isa dii, amma i hunbur alžamaa. I bay kanj filla yaasayantaa kanj a n'a deede, ngi ga a goo. I n'a nanj, i koy.

Alkaasoo kanj ga banandi kokoy beeroo se

(Matiyu 22.15–22; Luka 20.20–26)

* **12:1** 12.1 Soorohugu no kanj ga lakkalkey ga žigi ka faaroo hawgay. † **12:11** 12.11 Zabur 118.22–23.

¹³ Woo banda ga, i na Fariziyenyanj nda Herod kondaa boroyanj sanba Isa do hala i m'a dii nda nga meešennoo. ¹⁴ I koy a do ka nee a se: «Alfagaa, ir ga bay kanj cimi harkaw ti ni. N'si hunbur boro kul. N'si borey ndumey guna, ni mma Irkoy fondaa cawandi nda cimi. A ga hima alkaasi ma banandi kokoy beeroo se wala a si hima? Ir m'a bana wala ir mas'a bana?» ¹⁵ Isa bay ngi almunafikitaraa ga, a nee i se: «Macin se war g'ay sii? Wa kate ya ne nzorfu kaaray tamma foo hala ya dii a.» ¹⁶ I kate a se. A nee i se: «May biyoo nda nga maapoo ti woo?» I nee a se: «Kokoy beeroo.» ¹⁷ Isa nee i se: «Wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» Bonjey hanse ka haw nda Isa.

Hāayan bukawey tunyanoo ga
(*Matiyu 22.23–33; Luka 20.27–40*)

¹⁸ Sadusiyenj fooyanj man Isa. Borey no kanj ga nee tunyan si bara. I n'a hāa ka nee: ¹⁹ «Alfagaa, Musa na yaamar hantum ir se ka nee: «Nda aru buu ka wande nanj kanj mana duu a se ize, aroo armaa ga hima ka hiiji woyoo hala a ma duu bukaa se ize.»[†] ²⁰ Arma iyye bay ka bara kanj ijinaa hiiji, a buu, a mana ize nanj. ²¹ Arma hinkantoo hiiji woyoo, a buu, a mana ize nanj, arma hinzantoo mo taka follokaa. ²² Iyyaa kul mana ize nanj. Woo banda ga, woyoo mo buu. ²³ Tunyanoo hane, [waatoo kanj bukawey ga tun,] iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama ngi boro iyyaa hiiji woyoo ka bisa.»

²⁴ Isa nee i se: «War dere, war ga addaliloo bay wala? Addaliloo man'ti kala war si Citaaboo bay, war si Irkoy hinoo bay. ²⁵ Zama han kanj i tun bukawey ra, arey si hiiji, woyey si nondi hiijay. Amma i mma tee sanda almalaykayanj beenaa ra. ²⁶ Haya kanj ti bukawey tunyanoo, war mana bay k'a caw Musa citaaboo ra, nongoo kanj ga šelanj saabaynanjoo ga kanj ra Irkoy nee Musa se: «Agay ti Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.»[§] ²⁷ Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no. War hanse ka dere.»

Yaamarey kul ibeeroo
(*Matiyu 22.34–40; Luka 10.25–28*)

²⁸ Citaaboo baykaw foo maa kanj i ga kakaw. A dii kanj Isa na Sadusiyeney zaabi ka boori. A man kate, de a na Isa hāa ka nee: «Yaamarey kul ra, affoo ti ibeeroo?» ²⁹ Isa n'a zaabi ka nee: «Yaamarey kul ibeeroo ne: «Hanajer, Izirayel, ir Koyoo Irkoy ti ir Koy follokaa.* ³⁰ Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni lakkaloo kul, nda ni gaaboo kul.»[†] ³¹ Ihinkantoo ti: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kanj nda n'ga baa ni bonj.»[‡] Yaamar sii no kanj ga bisa yaamarey wey.» ³² Citaaboo baykaa nee Isa se: «A boori, alfagaa! N'na cimi har: nga ti ir Koy follokaa, «de mo koy sii no kala nga hinne.»[§] ³³ Boro ma bag'a nda nga binoo kul, nda nga lakkaloo kul, nda nga gaaboo kul, de mo boro ma baa nga cinaa sanda takaa kanj nda boro ga baa nga bonj.* Šikka sii kanj hayey wey ga bisa sargari kukurantey

[†] **12:19** 12.19 Alhukumoo 25.5–6. **§** **12:26** 12.26 Fattaroo 3.6, 15. * **12:29** 12.29 «ir Koyoo Irkoy ti ir Koy follokaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo Irkoy hinne ti ir Koyoo».

[†] **12:30** 12.30 Alhukumoo 6.4–5. [‡] **12:31** 12.31 Sargarey 19.18. **§** **12:32** 12.32 Alhukumoo 4.35. * **12:33** 12.33 Sargarey 19.18.

nda sargari kul.» ³⁴ Kan̄ Isa dii kan̄ a tuuru nda lakkalkoynitaray, a nee a se: «N’si mooru Irkoy Laamaa.» Woo banda ga, boro kul mana yadda k’a hãa koyne.

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo
(Matiyu 22.41–46; Luka 20.41–44)

³⁵ Waatoo kan̄ Isa goo ma cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a na šennoo zaa ka nee: «Taka foo nda Citaaboo baykey ga nee kan̄ Almasihu man’ti kala Dawda Haamaa? ³⁶ Dawda hunday nee Hundi Henanantaa hinoo ra:

«Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

hala waati kan̄ ra ay na ni iberey dan̄ ni cewey cire.”†

³⁷ Dawda hunday g’a cee nda Koy, adiši taka foo ra a ga tee a se Haama?» Alžama beeri foo ga han̄ajer Isa se nda jaali.

Wa hawgay Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1–36; Luka 20.45–47)

³⁸ Isa nee nga cawandiyanoo ra: «Wa war boŋ hawgay Citaaboo baykey ga kan̄ ga baa kaayi beeri dan̄yan ka yaara. I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra. ³⁹ I ga baa mo jine gorodogey margahughey ra nda ŋaadogey ra. ⁴⁰ I ga woyey kan̄ kurney faati kabey koonandi. Nda i ga Irkoy ŋaaray, i si cahã ka ben hala borey ma dii ngi. Ngii zukandoo ga hanse ka boobo.»

Nooroo kan̄ woy talkaa n’a noo
(Luka 21.1–4)

⁴¹ Kan̄ Isa goro nooroo jinaa tenje, a dii takaa kan̄ nda alžamaa goo ma nooru dan̄ a ra. Almankoyini booboyan̄ ga nooru beeri jisi, ⁴² amma woy talka foo kan̄ kurpoo buu kaa, de a na nooru tamma hinka kan̄ si too haya dan̄ a ra. ⁴³ Woo banda ga, Isa ciya nga taalibey se ka nee i se: «Cimoo ne kan̄ ay g’a har war se, woy talkaa woo kan̄ kurpoo buu dan̄ ka bisa borey kul kan̄ na haya dan̄ nooroo jinaa ra. ⁴⁴ Zama borey kul, woo kan̄ ga i si too, nga no i n’a dan̄, amma nga, nga talkataraa ra, hayaa kul kan̄ goo a se, maanaa nga hunaa kul no a n’a dan̄.»

13

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Matiyu 24.1–2; Luka 21.5–6)

¹ Waatoo kan̄ Isa goo ma fatta Irkoy hugu beeroo ra, nga taalibi foo nee a se: «Alfagaa, guna tondi henney nda hugu beerey wey!» ² Isa nee a se: «N’ga dii hugu beerey wey wala? Tondi foo si cindi affoo boŋ kan̄ si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Matiyu 24.3–14; Luka 21.7–19)

³ Woo banda ga, kan̄ Isa goro Zaytunaney tondi hondoo boŋ kan̄ ga Irkoy hugu beeroo tenje, Piyer, nda Žak, nda Yehiya, nda Andere hinne bara a bande, i n’a hãa ka nee: ⁴ «Ir fahamandi waati foo no woo ga kaa ka tee, de mo macin ti tammaasaa kan̄ g’ir bayrandi kan̄ hayey wey ga hima ka kaa ka tee ka ben.»

† 12:36 12.36 Zabur 110.1.

⁵ Isa na šennoo zaa ka nee i se: «Wa hawgay boro kul masi war darga. ⁶ Boro booboyaŋ ga kaa ay maapoo ga ka nee kaŋ ngi ti Almasihu, de mo i ga boro booboo darga. ⁷ Waati kaŋ war ga maa wonguyaŋ tun nda wongu alhabaryaŋ, war masi hunbur. Kala wey ma teendi, amma hala sohō man'ti benantaa no. ⁸ Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga tun ka laama foo wongu. Labu jijiriyaŋ ga tee nongu booboyaŋ ra. Herayyaŋ ga tee. Wey man'ti kala sintinoo, i ga hima nda hayyan kuubi jina-jinawey.

⁹ War, wa war boŋ hawgay. I ga war nondi alkaaley se, i ga war barzu margahugey ra. I ga war ka kay gofornerey nda kokoyey jine ay maaganda se. Woo ga tee i se seedetaray. ¹⁰ Kala Alhabar Boryaa ma waazandi gandawey kul ra jina. ¹¹ Waati kaŋ i ga war ka koy ka war nondi, war masi alhuzun nda hayaa kaŋ war g'a har. Wa hayaa har kaŋ nondi war se waatoo din da, zama man'ti war no ma šelaŋ, amma Hundi Henanantaa no. ¹² Arma ga nga armaa noo i m'a wii, baaba ga nga izoo noo i m'a wii. Zankeŋ ga ture ngi baabey ga k'i noo i ma wiiyandi. ¹³ Borey kul ga konna war ay maapoo sabbu se, amma boro kaŋ gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.»

Isa na zarabi beeroo waatoo bayrandi
(Matiyu 24.15–28; Luka 21.20–24)

¹⁴ «Waati kaŋ war ga dii «haya harramantaa»* ga goro nongu kaŋ ra a si hima ka bara. Boro kaŋ g'a caw ma faham! Waatoo din borey kaŋ goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra. ¹⁵ Boro kaŋ goo sooro boŋ masi zunbu, a masi huru hugoo ra ka haya zaa kaŋ goo nga hugoo ra. ¹⁶ Boro kaŋ goo faarey ra masi yee ka koy nga burmusoo zaa. ¹⁷ Woyey bone kaŋ ga tee boro hinka nda wey kaŋ ga naanandi haney din. ¹⁸ Wa Irkoy ŋaaray hala hayey wey masi tee jiyaw ra. ¹⁹ Haney din zarabi ga tee kaŋ cine mana bay ka tee za adupŋa takaroo sintinoo ga kaŋ Irkoy n'a taka hala sohō. Šikka sii nga cine si yee ka tee. ²⁰ Nda ir Koyoo mana kumandi zaarey din ra, boro kul si hallasi. Amma nga boro suubantey maaganda se a kumandi zaarey din ra.

²¹ Nda boro nee war se: «Almasihu ne, ne ra» wala: «Nga ne, ne here», war masi naanay. ²² Zama taari almasihuyaŋ nda annabiyaŋ ga tun. I ga tammaasayaŋ nda kayfiyaŋ tee hala, nda a ga hin ka tee, ngi ma Irkoy boro suubantey darga. ²³ War, wa hawgay! Hayey kul ra ay na war haŋa žiibey kaa.»

Boraa kaŋ tee Adamize kaayanoo
(Matiyu 24.29–31; Luka 21.25–28)

²⁴ «Amma haney din, zaraboo woo banda ga, waynaa ga tee kubay, handoo si nga gaayoo noo, ²⁵ handarawey ga kaŋ ka hun beenaa ra, hayey kaŋ goo beenaa ra ga jijiri.

²⁶ Waatoo din i ga dii «Boraa kaŋ tee Adamize ga kaa duulayaŋ ra»† nda gaabi beeri nda darža. ²⁷ A ga almalaykey sanba hala i ma [nga] boro suubantey marga ka hun gandaa kanje taacaa kul ga beenaa boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga.»

* 13:14 13.14 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11. † 13:26 13.26 Daniyel 7.13.

Bayraa kan jeejaynaṅoo g'a noo
(*Matiyu 24.32–35; Luka 21.29–33*)

²⁸ «Wa faham bayraa se kan jeejaynaṅoo g'a noo. Za tuuroo kabey subey ban, i na fita taagayan tee, war ga bay kan konnoo waatoo man. ²⁹ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey teendi, war ma bay kan a man, a goo koyraa minoo ga. ³⁰ Cimoo ne kan ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala hayey wey kul ma teendi. ³¹ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meeṣenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(*Matiyu 24.36–44; Luka 21.34–36*)

³² «Boro kul si hanoo wala waatoo bay kan hayey wey ga kaa ka tee. Almalaykey kan goo beenaa ra s'a bay, Iz'aroo s'a bay, Baaba Irkoy no ma waatoo bay. ³³ Wa hawgay! War ma hanna cijin nda zaari, zama war si waatoo woo kaayanoo bay. ³⁴ A ga hima nda boro kan ga koy naaru. A na nga hugoo nan nga tamey kabey ra k'i noo jineborotaraa. A na ngi affoo kul noo goyoo kan a ga hima k'a tee. A nee aroo kan ga hugoo minoo hawgay se a ma hanna cijin nda zaari. ³⁵ Adiṣi wa hanna, zama war si bay waati kan no hugoo koyoo ga kaa. A ma kaa cijinoo sintinoo ga, wala cijinoo gamoo ra, wala gorgey ciyayanoo ga, wala subbaahi tayaa ra, ³⁶ ba nda a kaa waati ra kan war s'a hongu, a masi war gar jirbi ra. ³⁷ Hayaa kan ay goo m'a har war se, borey kul ga ay goo: Wa hanna!»

14

Boṅkoyney hawandifutay Isa ga
(*Matiyu 26.1–5; Luka 22.1–2; Yehiya 11.45–53*)

¹ A cindi jirbi hinka Borcintaraa jingaroo nda Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo ma tee. Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey na taka ceeci kan nda ngi na Isa dii nda carmay k'a wii. ² I nee: «A masi tee jingaroo ra hala alžamaa masi koy ture.»

Woy foo na turaari doori Isa boṅoo boṅ
(*Matiyu 26.6–13; Yehiya 12.1–8*)

³ Isa goo Betani, Simoṅ jiraykoynoo hugoo ra. Kan a goo ṅaadogoo ra, woy foo man jeroo ga kan kone tondi kaaray kulba goo. A ga too nda turaari alhakiika hay ṣenda kan se i ga nee nar. Woyoo na kulbaa minoo kayri, de a na turaaroo doori Isa boṅoo ga. ⁴ Boro fooyan kan goo no dukur, de i nee cere se: «Cin no turaaroo hasaraa woo g'a hanse? ⁵ Turaaroo woo ga hin ka neerandi haya kan bisa nzorfu kaaray tamma boṅ zangu hinza (300) ka nondi talkey se.» I citi woyoo ga. ⁶ Amma Isa nee: «W'a nan! Macin se war g'a farandi? Teegoy henna no a n'a tee ya ne. ⁷ War nda talkey no waati kul, war ga hin ka haya henna tee i se waati kul kan war ga baa. Amma agay si cindi war bande waati kul. ⁸ Woyoo woo na nga hinagoo tee. A na turaaroo doori ay gaahamoo ga ay suturayanoo se za a mana tee. ⁹ Cimoo ne kan ay g'a har war se, nongu kul kan ra Alhabar Boryaa waazandi aduṅṅa kul ra, hayaa kan woyoo woo n'a tee mo ga harandi hala borey ma hongu woyoo.»

*Žudas soolu ka Isa zanba
(Matiyu 26.14–16; Luka 22.3–6)*

¹⁰ Woo banda ga, Žudas Iskariyot kaŋ ti taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo, koy sargari juwalkey jineborey do hala nga ma Isa nondi i se. ¹¹ Kaŋ i maa woo, i paali, de i n'a noo allaahidu kaŋ ngi g'a noo nooru. Žudas cindi a ga taka ceeci kaŋ nda nga ga Isa nondi dimma hennaa ga.

*Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu
(Matiyu 26.17–19; Luka 22.7–14)*

¹² Takulawey kaŋ ra dolobiri sii jingaroo zaari jinaa kaŋ ra i ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo wii, Isa taalibey nee a se: «Man ra n'ga baa ir ma koy Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo soolu hala ma duu k'a ŋaa?» ¹³ Isa na nga taalibi hinka donto. A nee i se: «Wa koy koyraa ra. War ga aru foo kubay kaŋ kone hoobu goo kaŋ ra hari goo. War ma hanga a bande. ¹⁴ Nongoo kaŋ ra a ga huru, war ma nee hugoo koyoo se: «Alfagaa nee wala man yawzunbu hugoo kaŋ ra nga nda nga taalibey ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo ŋaa?» ¹⁵ A ga hugu beeri foo kaŋ goo sooro boŋ cebe war se, hayey kaŋ ga ir ga too goo a ra, nongu soolante no. No din ra war m'a soolu ir se.» ¹⁶ Taalibey koy. I too koyraa ra, i na hayey gar nda takaa kaŋ nda a n'a har, de i na Borcintaraa jingaroo soolu.

*Isa bayrandi kaŋ nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Matiyu 26.20–25; Luka 22.21–23; Yehiya 13.21–30)*

¹⁷ Kaŋ cijinoo too, Isa kaa, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12). ¹⁸ Waatoo kaŋ i goo ŋaadogoo ra ka ŋaa, Isa nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, war affoo kaŋ goo ma ŋaa ay bande g'ay nondi.» ¹⁹ Ngi biney maray, de i sintin k'a haa nda affoo-foo ka nee: «N'bay man'ti agay no?» ²⁰ A nee i se: «War boro woy cindi hinkaa (12) affoo no kaŋ goo ma sufa ay bande taasaa ra. ²¹ Šikka sii, Bora kaŋ tee Adamize ga koy nda takaa kaŋ nda a hantumandi a ga Citaaboo ra. Amma bora bone kaŋ ga Bora kaŋ tee Adamize nondi. A baa bora din se a masi ba huru aduppa ra.»

Amaanaa kaŋ zandi nda kuri

(Matiyu 26.26–30; Luka 22.14–20; Korent borey bataga 1na 11.23–25)

²² Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, Isa na takula zaa, a na albarka daŋ a ra, a n'a dunbu. A n'a noo taalibey se, de a nee: «Wa dii, woo ti ay gaahamoo.» ²³ Woo banda ga, a na poti zaa, a na albarka daŋ. A n'a noo i se. Taalibey kul haŋ. ²⁴ A nee i se: «Woo ti ay kuroo, amaanaa kuroo kaŋ mun boro boobo se. ²⁵ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, ay si yee ka alaneboo izoo haroo haŋ kala hala han kaŋ ay yee k'a haŋ taaga Irkoy Laamaa ra.» ²⁶ I na baytiyaŋ don, de i fatta ka koy Zaytupaŋey tondi hondoo do.

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(Matiyu 26.31–35; Luka 22.31–34; Yehiya 13.36–38)

²⁷ Isa nee nga taalibey se: «War kul ga zuru k'ay naŋ, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay ga kurkaa wii,

de feejeey ga say-say.»*

²⁸ Amma waati kanj ay tun koyne, ay ga koy war jine Galile.»

²⁹ Piyer nee a se: «Ba nda borey kul na ni nanj, agay, ay si ni nanj.»

³⁰ Isa nee a se: «Cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, hō cijinoo hunday gorgaa si ciya cee hinka kanj n'g'ay yankar cee hinza.» ³¹ Amma Piyer jindegabay ka nee: «Ba nda ya mma buu ni bande, ay si ni yankar.» Taalibey kul mo na šennoo woo da dumoo har.

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Matiyu 26.36–46; Luka 22.39–46)

³² Isa nda nga taalibey koy nongu foo ra kanj maapoo ti Getesemane. A nee i se: «Wa goro ne ra hala ay ga koy Irkoy ŋaaray.» ³³ A na Piyer, nda Žak, nda Yehiya zaa nga bande, de binekankamyan beeri nda hunburay sintin ka tee a se. ³⁴ A nee i se: «Ay binoo ga hanse k'ay maray hala ay ga baa ka buu. Wa cindi ne, war ma hanna.» ³⁵ A koy jine kayna, de a kanj laboo ra ka Irkoy ŋaaray kanj, nda nga ga duu a, gurzugaa waatoo woo ma moora nga. ³⁶ A nee: «Abba, ay Baaba Irkoy, n'ga hin ka haya kul tee. Gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma tee.»

³⁷ A yee kate i do, a n'i gar i ga jirbi. A nee Piyer se: «Simonj, ni mma jirbi? Mana hin ka hanna ba guuru foo? ³⁸ Wa hanna, war ma Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kanj zunubu ra. Anniya henna goo, amma gaaham sii nda gaabi.»

³⁹ Isa yee ka hibi i ga ka Irkoy ŋaaray, šenni follokey no a n'i har. ⁴⁰ A yee kate koyne, a na taalibey gar i ga jirbi, zama jirbi se, i si hin ka ba ngi moyey kaa cere ga. I si haya bay kanj nda ngi g'a zaabi.

⁴¹ A yee kate cee hinzantoo, de a nee i se: «Adiši war mma jirbi! War mma hunanzam! A ben! Waatoo too! Sohō Bora a kanj tee Adamize ga kanj zunubantey kabey ra. ⁴² Wa tun, ir ma koy! Bora a kanj g'ay nondi ne ka man.»

Takaa kanj nda Isa diyandi

(Matiyu 26.47–56; Luka 22.47–53; Yehiya 18.3–12)

⁴³ Isa goo ma šelanj kanj dogoo din da Žudas, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kaa, nga nda alžama kanj kone takubayanj nda gobuyanj goo. I mana hun kala sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey nda boro beerey do. ⁴⁴ Bora a kanj g'a nondi nk'i noo silbay ka nee: «Bora a kanj ay g'a summu, nga no. W'a dii, de war ma gaabu a ga henna ka koy.» ⁴⁵ Za Žudas too kate, a man Isa ka nee a se: «Rabbi!» A n'a summu. ⁴⁶ Borey na kabe fur a ga k'a dii. ⁴⁷ Boro foo kanj goo no din na nga takubaa hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka hanjaa kaa. ⁴⁸ Isa na šennoo zaa ka nee i se: «War kaa ay ga nda takubayanj nda gobuyanj k'ay dii sanda zay beeri. ⁴⁹ Zaari kul ay goo war bande Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi, amma war mana bay k'ay dii. Amma takaa woo nda a ga teendi hala Citaaboo šenney ma tabati.»

⁵⁰ Isa taalibey kul zuru k'a nanj. ⁵¹ Arusooga foo kanj taafe hinne no ma didiji a ga hanga Isa bande. I n'a dii, ⁵² amma a na taafaa fur ka zuru nga gaa koonoo.

* 14:27 14.27 Zakarya 13.7.

Isa danjandi hoyraykey margaroo jine

(Matiyu 26.57–68; Luka 22.54–55, 63–71; Yehiya 18.13–14, 19–24)

⁵³ I na Isa ka koy sargari juwalkey jineboraa do. Sargari juwalkey jineborey kul, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey marga. ⁵⁴ Piyer goo nongu mooro ra, a hanga Isa hala sargari juwalkey jineboraa batumaa ra. A goro lakkalkey bande ka cankan.

⁵⁵ Sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ga ceeci ngi ma duu seede kanj Isa na goy futu tee, hala a ma wiiyandi. Amma i mana duu baffoo. ⁵⁶ Boro booboyan na seedetaray tee, amma taari de no i g'a har a ga. Ngi seedetarawey ga cere kakaw. ⁵⁷ Boro fooyan tun ka seedetaray tee ka taari a ga ka nee: ⁵⁸ «Ir maa a ga nee: «Ay ga Irkoy hugoo woo kayri kanj kabe k'a cin. Jirbi hinza ra, ay ga affoo cin kanj man'ti kabe k'a tee.»» ⁵⁹ Ba woo ra borey seedetarawey ga cere kakaw. ⁶⁰ Sargari juwalkey jineboraa tun margaroo gamoo ra, de a na Isa hãa ka nee: «N'si haya kul har hayey ra kanj seedewey g'i har ni ga?» ⁶¹ Amma Isa mana tuuru, a mana baffoo har. Sargari juwalkey jineboraa yee k'a hãa ka nee: «Ni ti Almasihu, Saabukoyoo Iz'aroo wala?» ⁶² Isa nee: «Agay no. War ga dii Bora a kanj tee Adamize ga goro Hinikoyoo kabe hennaa ga† ka «kaa duulawey gamey ra ka hun beenaa ra.»‡» ⁶³ Sargari juwalkey jineboraa na nga jinde darbaa kottu ka nga futuyanoo cebe. A nee: «Cin no ir g'a tee seede se koyne?» ⁶⁴ War maa wowyanoo. Macin no war nee?» Borey kul kayandi kanj a mma hima ka wiiyandi.

⁶⁵ Boro fooyan sintin ka tufa Isa ga. I na ndumoo haw, de i na kabe k'a kar ka nee: «Annabitaray tee!»§ Woo banda ga, lakkalkey n'a sanj, i n'a dii.

Piyer na Isa yankar

(Matiyu 26.69–75; Luka 22.56–62; Yehiya 18.15–18, 25–27)

⁶⁶ Waatoo kanj Piyer goo ganda, batumaa ra, sargari juwalkey jineboraa konja woy-izey affoo kaa. ⁶⁷ Kanj a dii Piyer goo ma cankan, a na moo basu a ra, de a nee a se: «Ni mo cindi Isa Nazaret bora a bande.» ⁶⁸ Amma a n'a yankar ka nee: «Ay si hayaa bay kanj n'ga baa m'a har, ya na faham.» Woo banda ga, a koy taray šiifaa ra, [de gorgaa ciya]. ⁶⁹ Konja woy-izoo dii a, de a yee ka nee borey se kanj goo no din: «Woo goo borey din ra.» ⁷⁰ Amma a yee k'a yankar. Hala kayna ga too, kul borey kanj goo no din nee Piyer se: «Nda cimi n'goo i ra, zama ni mo, Galile boro ti ni.» ⁷¹ Piyer sintin ka nga bonj danga ka žee ka nee: «Ay si bora a woo bay kanj war g'a har!» ⁷² Dogoo din da gorgaa na nga ciyayan hinkantoo tee, de Piyer hongu šennoo kanj Isa n'a har nga se: «Gorgaa si ciya cee hinka kanj n'g'ay yankar cee hinza.»* Woo banda ga, kul a bere ka hãe.

15

I na Isa ka koy goformer Pilat do

(Matiyu 27.1–2, 11–14; Luka 23.1–5; Yehiya 18.28–38)

† 14:62 14.62 Zabur 110.1. ‡ 14:62 14.62 Daniyel 7.13. § 14:65 14.65 Nga maanaa ti: «Annabitaray tee ka bora a har kanj na ni kar!» * 14:72 14.72 Sorro 30to.

¹ Subbaahi tayaa ra, sargari juwalkey jineborey, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey, maanaa hoyraykey margaroo kul goro ka hayaa kayandi kanj ngi g'a tee. I na Isa haw, i n'a gongu ka koy a danj Pilat kaboo ra. ² Pilat na Isa haa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» A n'a zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har.» ³ Sargari juwalkey jineborey na haya booboyan danj a ga. ⁴ Pilat yee k'a haa ka nee: «N'si baffoo har? Maa hayey kul kanj i g'i danj ni ga!» ⁵ Isa man'a zaabi nda baffoo koyne, woo ti haya kanj na Pilat bojoo haw.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii
(Matiyu 27.15–26; Luka 23.13–25; Yehiya 18.39–19.16)

⁶ Jingar kul ga, Pilat ga kasa-ize foo tanj kanj alžamaa n'a wiri a ga. ⁷ Aru foo kanj maajoo ti Barabas nda turanteyan goo kasaa ra. Boro no i n'a wii tureroo ra kanj bay ka tee. ⁸ Alžamaa žigi ka koy Pilat do, de i na hayaa wiri a ga kanj a ga doona k'a tee ngi se. ⁹ Pilat n'i zaabi ka nee: «War ga baa ya Alyahuudey kokoyoo tanj war se wala?» ¹⁰ A bay kanj canseyan ka kate sargari juwalkey jineborey ma Isa danj nga kaboo ra. ¹¹ Amma sargari juwalkey jineborey danj alžamaa bojoo ra kanj i ma nee Pilat se kanj ngi si baa kala a ma Barabas tanj ngi se. ¹² Pilat yee ka šennoo zaa ka nee i se: «Macin no [war ga baa] y'a tee [boraa se kanj se war ga nee] Alyahuudey kokoyoo?» ¹³ Amma i yee ka kaati ka nee: «A kanji!» ¹⁴ Pilat nee i se: «Macin ti goy futaa kanj a n'a tee?» Borey kaati ka tonton ka nee: «A kanji!» ¹⁵ Pilat baa nga ma alžamaa binoo kaanandi, woo se a na Barabas tanj i se. A na Isa barzu jina, a duu k'a noo hala a ma kanjandi.

Soojey na Isa noojoo
(Matiyu 27.27–31; Luka 23.11; Yehiya 19.2–3)

¹⁶ Soojey na Isa ka koy batumaa ra kanj ti goforneroo tuujidogoo, de i ciya soojey kul se. ¹⁷ I na darbaj ciray zaram* danj jindoo ra, i na tuuri fita karjikoyniyan tur k'i tee kokoy fuula, de i n'a gorandi bojoo ra. ¹⁸ Woo banda ga, i sintin k'a foo ka nee: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!» ¹⁹ I n'a kar nda kakaaru bojoo ra, i tufa a ga, i sonbu ngi kanjey ga ka sujudu a se. ²⁰ Kanj i n'a noojoo, i na darbaj ciraa kaa a ga ka nga darbawey yeeti a ga. Woo banda ga, i n'a ka koy taray hala ngi m'a kanji.

Isa kanjandiyanoo
(Matiyu 27.32–44; Luka 23.26–43; Yehiya 19.17–27)

²¹ Aru foo kanj maajoo ti Simon, nga koyraa ti Siren, goo ma bisa ka hun faarey do. Nga ti Aleksander nda Rufus baaba. Soojey na Simon gaabi a ma Isa kanjandibundoo jere. ²² I na Isa gongu ka koy nongu foo ra kanj se i ga nee Golgota kanj maanaa ti «Bonjgaasoo dogoo». ²³ I na alaneb hari moora kanj ra mir† goo, šerre a se, amma Isa man'a hanj. ²⁴ Woo banda ga, i n'a kanji. I na alkurra kar ka Isa bankaarawey zamna cere game ka dii haya kanj boro foo kul ga duu a. ²⁵ Guuru yaggantoo ga, i na Isa kanji. ²⁶ Hantum goo bundoo ga kanj ga hayaa cebe kanj i n'a danj a ga kanj ti: «Alyahuudey kokoyoo». ²⁷ I na zay beeri hinka kanji a bande, affoo nga kabe henna here, affaa nga kabe

* **15:17** 15.17 Šukkaa woo dumoo no ma tee kokoyey se kaayi. † **15:23** 15.23 A mma kumandi boro doroo ra.

laalaa here. ²⁸ [Citaaboo šennoo tabati kaŋ nee: «I n'a kabu goy futu teekey ra.»[†]]

²⁹ Bisakey g'a wow, i ga ngi boŋey zinji-zinji ka nee: «Aywa! Ni kaŋ ga Irkoy hugoo kayri k'a cin jirbi hinza ra, ³⁰ ni boŋ hallasi, ma zunbu kanjandibundoo ga!» ³¹ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey mo g'a nooŋo ka nee cere se: «A na boroyaŋ hallasi, a si hin ka nga boŋ hallasi!» ³² Almasihu, Izirayel kokoyoo ma zunbu sohō da kanjandibundoo ga, woo ra ir ga dii nga hinoo ka naanay.» Borey kaŋ kanjandi Isa bande mo g'a wow.

Isa buuyanoo

(*Matiyu 27.45–56; Luka 23.44–49; Yehiya 19.28–30*)

³³ Guuru woy cindi hinkantoo (12to) ga, kubay tee laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga. ³⁴ Guuru hinzantoo ga, Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» kaŋ maanaa ti «Ay Koyoo, ay Koyoo, macin se n'n'ay naŋ?»[§] ³⁵ Boroyaŋ kaŋ goo no, maa a se, de i nee: «Wa maa, Ilyasu se a ciya!» ³⁶ Boro foo zuru ka koy zaara sufa k'a too nda binegar. A n'a didiji dii foo ga k'a šerre Isa se hala a m'a haŋ, a nee: «Wa naŋ, ir ma dii wala Ilyasu ga kaa k'a zumandi!» ³⁷ Isa na kaati beeri tee, de hundoo hun.

³⁸ Irkoy hugoo ridowoo* kottu za beene hala ganda ka tee ihinka. ³⁹ Jalakoynoo kaŋ g'a tenje, dii takaa kaŋ nda Isa hundoo hun, de a nee: «Nda cimi, bora a woo Irkoy Iz'aroo no.» ⁴⁰ Woy fooyaŋ mo cindi i ga kay nongu mooro ra, i ga honnay. Maryama Magdala bora a, nda Maryama kaŋ ti Žak kaccaa nda Žoses naa, nda Salome goo woyey din ra. ⁴¹ Waatoo kaŋ Isa goo Galile, woyey wey no ka cindi ka hanga a bande k'a saajaw. Ngi nda woy booboyaŋ žigi a bande ka koy Žerizalem.

Isa daŋandi saaraa ra

(*Matiyu 27.57–61; Luka 23.50–56; Yehiya 19.38–42*)

⁴² Woo kul teendi, zama hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no kaŋ ti alzumaa. Kaŋ cijinoo too, ⁴³ Isufi [kaŋ ti] Arimate koyraa boro, kaa. Boro no kaŋ goo nda beeray, a goo hoyraykey margaroo ra. Nga mo, a goo ma Irkoy Laamaa batu. A duu bine ka koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga. ⁴⁴ Pilat boŋoo haw kaŋ a maa kaŋ Isa buu za dimmaa din ga. Woo se a donto ka ciya jalakoynoo se, de a n'a hãa wala Isa gay ka buu. ⁴⁵ Kaŋ jalakoynoo na alhabaroo bayrandi a se, a na kunturoo noo Isufi se. ⁴⁶ Isufi na kasance day. A na Isa kunturoo zumandi kanjandibundoo ga. A n'a didiji kasancaa ra ka koy a daŋ saaray ra kaŋ fanšandi tondoo ra. A na tondi beeri foo gunguray ka saaraa mijoo daabu. ⁴⁷ Maryama Magdala bora a, nda Maryama kaŋ ti Žoses naa, cindi ka guna ka dii nongoo kaŋ ra kunturoo ga jisandi.

16

Isa tunyanoo

(*Matiyu 28.1–8; Luka 24.1–12; Yehiya 20.1–10*)

[†] 15:28 15.28 Ezayi 53.12. § 15:34 15.34 Šennoo woo man'ti kala Aram šenni, Zabur 22.2.

* 15:38 15.38 Ridowoo no kaŋ ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay.

¹ Waatoo kaŋ hunanzam zaaroo bisa, Maryama Magdala bora, nda Maryama kaŋ ti Žak ŋaa, nda Salome na jii hew kaanayan day ka koy Isa kunturoo yon. ² Jirbiyyaa zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, subbaahi tayaa ra, kaŋ waynaa goo ma fatta, i koy saaraa do. ³ I nee cere se: «May no ma tondoo gunguray k'a kaa ir se saaraa mijoo ga?» ⁴ Kaŋ i na ŋi boŋey jer ka guna, i dii kaŋ tondoo gungurayandi ka hun a ga. Tondi no kaŋ ga hanse ka beeri. ⁵ I huru saaraa ra. I dii arusooga kaŋ ga goro ŋi kabe henna here, darbaw beeri kaaray goo jindoo ra. Woyey hanse ka dirgasu. ⁶ Amma a nee i se: «War masi dirgasu. Isa Nazaret bora kaŋ kanjandi no war g'a ceeci. A tun, a sii ne. Wa guna, nongoo ne kaŋ ra i bay k'a jisi. ⁷ Wa koy nee Piyer nda nga taalibey cindey se kaŋ a koy war jine Galile. No din ra war ga dii a nda takaa kaŋ nda a n'a har war se.» ⁸ Woyey zuru ka fatta saaraa ra ka koy. I ga jijiri, ŋi lakkaley tun. Hunburay se, i mana haya kul har boro kul se.

*Isa bangay Maryama Magdala bora se
(Matiyu 28.9–10; Yehiya 20.11–18)*

⁹ [Kaŋ Isa tun jirbiyyaa zaari jinaa subbaahi tayaa ra, a mana jin ka bangay kala Maryama Magdala bora kaŋ ra a na ganji iyye gaaray k'i kaa. ¹⁰ Nga ka koy alhabaroo too borey do kaŋ bay ka cindi Isa bande. I cindi binemarayyan nda hēeni ra. ¹¹ I maa kaŋ Isa ga huna nda kaŋ woyoo dii a, i mana naanay.

*Isa bangay taalibi hinka se
(Luka 24.13–35)*

¹² Woo banda ga, Isa bangay nda taka tana boro hinka se taalibey ra kanyan goo ma koy hawsaa ra. ¹³ I koy, i na alhabaroo too taalibey jerey se. Amma taalibey mo mana naanay ey.

*Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se
(Matiyu 28.16–20; Luka 24.36–49; Yehiya 20.19–23; Teegoyey 1.6–8)*

¹⁴ Woo kul banda ga, Isa bangay taalibi woy cindi faa (11) se, waatoo kaŋ i goo ma ŋaa. A citi i ga ŋi naanay janjaa nda ŋi boŋsendaa se, zama i mana naanay borey kaŋ dii nga kaŋ nga tun.

¹⁵ A nee i se: «Wa koy aduŋŋa kul bande ka Alhabar Boryaa waazu borey kul se. ¹⁶ Boro kaŋ ga naanay, a ga batizandi, a ga hallasi. Amma boro kaŋ si naanay ga zukandi. ¹⁷ Tammaasa kayfantey ne kaŋ borey kaŋ ga naanay g'i tee: ay maŋnoo ga i ga ganjey gaaray, i ga ŋenni taagayan ŋelan. ¹⁸ I ga gondiyan dii [ŋi kabey ra], nda i na haya han kaŋ ga boro wii, albasi kul si duu ey. I ga ŋi kabey fur wircikoyniyan ga, i ga duu baani.»

*Isa yee beena ra
(Luka 24.50–53; Teegoyey 1.9–11)*

¹⁹ Kaŋ ir Koyoo Isa ŋelan i se ka ben, a zandi ka koy beena ra, a goro Irkoy kabe henna here. ²⁰ Taalibey koy nongoo kul ra ka Alhabar Boryaa waazu. Ir Koyoo g'i faaba, a ga ŋi ŋennoo noo gaabi nda tammaasa kayfantey kaŋ i g'i tee.]

Linžiloo kaŋ Luka n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Luka man'ti Alyahuudu. Nga goyoo man'ti kala lotokortaray. A ga naanay ka bay kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo.

Luka ga cebe kaŋ Isa ga baa borey kul bila fay-fayyan. A ga baa ba yawey, nda nga iberey, nda zankey, nda wircikoyney, nda woyey kaŋ kurpey buu.

Linžiloo kaŋ Luka n'a hantum ga šelaŋ boroyaŋ se kaŋ si hanse ka haya bay Izirayel kaniroo ra. Nga alhuzunoo man'ti kala nga ma hayey fahamandi i se kaŋ se i si faham. Boro kaŋ na Linžiloo woo caw ka boori, bora ga dii kaŋ Isa ti aduŋna Koyoo nda nga Hallasikaa.

Isa Almasihu buu, jirbi hinza banda ga, a tun, a koy beena ra. A bayrandi nga taalibey se kaŋ i ma hayaa kaŋ ti allaahidoo kaŋ nga n'a zaa i se batu kaŋ ti Hundi Henanantaa kaayanoo. Woo ti haya kaŋ ga diyandi Luka citaabu hinkantoo kaŋ a n'a hantum ra kaŋ ti Diyawey teegoyey citaaboo.

Luka hantum Tewofil se

¹ Boro booboyaŋ goro ka hayey kaŋ tabati ir moŋey cire fillawey hantum, ² takaa kaŋ nda seedewey kaŋ za sintinoo ga, i maa, i dii, de i n'i ka too ir do. Ngi no ma huga nda Irkoy meešennoo haryanoo. ³ Agay mo, ay dii kaŋ a ga boori ya ceeci ka fuuni ka hayey kul bay kaŋ tee za sintinoo ga. Y'i fesufesu k'i hantum affoo-foo cere bande ma ne, ir aru beeroo Tewofil, ⁴ hala ma cawyanoo kaŋ n'duu a alfaydaa bay.

Almalayka na Yehiya kaŋ ti batizekaa hayyanoo bayrandi

⁵ Zamanoo kaŋ ra Herod ti Žude gandaa kokoyoo, boro foo goo no kaŋ ti sargari juwalkaw, maapoo ti Zakarya. A sii kala bora kaŋ se i ga nee Abiya sargari juwalkey ra. Wandoo maapoo ti Elizabet, Haruna hayroo no. ⁶ Ngi boro hinkaa kul ti boro šerranteyaŋ Irkoy jine. I ga dira nda cimi ir Koyoo yaamarey nda nga ašariyawey bande. ⁷ Amma i sii nda ize, zama Elizabet man'ti kala woy gun, koyne mo ngi boro hinkaa kul jirey boobo.

⁸ Han foo Zakarya goo ma nga sargari juwalyan goyoo tee Irkoy jine, hanoo din, nga borey goyoo zaaroo no. ⁹ Sargari juwalkey alaadaa ra, alkurraa kaŋ a ga, a huru ir Koyoo hugoo ra ka dugoo diinandi. ¹⁰ Jamaa kul cindi taray, i ga Irkoy ŋaaray waatoo kaŋ dugoo ga diinandi. ¹¹ Dogoo din da ir Koyoo almalayka foo kaŋ ga kay dugu diinandidogoo caraw henna here, bangay Zakarya se. ¹² Kaŋ a dii a kul, a jiti, a hunbur. ¹³ Amma almalaykaa nee a se: «Masi hunbur, Zakarya, zama ni ŋaarayroo taandi. Ni wandoo Elizabet ga duu ma ne iz'aru, n'ga maapoo danj Yehiya*». ¹⁴ A ga tee ma ne haya kaŋ ga ni paalandi ka ni binoo kaanandi, de boro boobo ga paali nda nga hayyanoo. ¹⁵ A ga kaa ka tee boro beeri ir Koyoo jine. A si alaneb hari moora haŋ, a si harifutu haŋ. A ga too met nda Hundi Henanantaa za

* **1:13** 1.13 Ebere šenni ra, Yehiya se i ga nee Yohanaŋ kaŋ almaganaa ti «Irkoy na alhormo tee».

paṅṅoo gundoo ra. ¹⁶ A ga Izirayel ize booboyan yeeti ngi Koyoo Irkoy ga. ¹⁷ A ga tee dontokaw kaṅ ga dira Irkoy jine. Hundoo nda gaaboo kaṅ goo Ilyasu se goo a bande hala a ma baabey biney yeeti kate izey se, a ma taka tee kaṅ ra wey kaṅ ture ma miile sanda takaa kaṅ nda boro šerrantey ga miile. A ma jamaa kaṅ lilandi soolu ir Koyoo se.» ¹⁸ Zakarya nee almalaykaa se: «Taka foo nda ay ga bay kaṅ woo ga kaa ka tee? Zama aru žeena ti agay, ay wandoo mo jiiirey boobo!» ¹⁹ Almalaykaa n'a zaabi ka nee: «Agay ti Žibirila kaṅ ga kay Irkoy jine. Ya nka sanbandi hala ya duu ka šelaṅ ma ne ka alhabar boryaa woo har ma ne. ²⁰ Nga ne, n'ga tee benbaw. N'si yee ka hin ka šelaṅ kala han kaṅ hayey wey tee, zama mana naanay ay šenney kaṅ ga tee waatoo kaṅ a kayandi ra.»

²¹ Woo kul kaa ka gar jamaa goo ma Zakarya batu, bonjey haw nda haya kaṅ n'a gayandi Irkoy hugoo ra. ²² Waatoo kaṅ a fatta, a mana hin ka šelaṅ i se. Borey faham kaṅ haya ka bangay a se Irkoy hugoo ra. Kaboo nda a ga šelaṅ i se, a cindi a ga benbaw. ²³ Hanoo kaṅ nga goyoo zaarey ben, a willi nga hugoo do.

²⁴ Woo banda ga, nga wandoo Elizabet tee boro hinka. A na handu guu tee a ga tugu, a ga nee nga bonj se: ²⁵ «Alhormo no kaṅ ir Koyoo n'a tee ya ne, kaṅ a jeli ay ga k'ay haawoo benandi adamizey game.»

Almalayka na Isa hayyanoo bayrandi

²⁶ Handu idduwantoo ra, Irkoy na almalaykaa Žibirila sanba Galile gandaa koyra foo ra kaṅ se i ga nee Nazaret, ²⁷ woysogo foo do kaṅ si aru bay, kurpe wiroo maṅṅoo ti Isufi kaṅ ti Dawda hugoo boro. Woysogaa maṅṅoo ti Maryama. ²⁸ Almalaykaa huru a do, a nee a se: «Ay ga sallam ni ga, ni kaṅ duu alhormo, ir Koyoo goo ni bande.» ²⁹ Maryama hanse ka alaabiina nda šennoo woo. A na nga bonj hãa wala fooyan dumi foo ti woo. ³⁰ Amma almalaykaa nee a se: «Maryama, masi hunbur, alhormo no kaṅ n'duu a Irkoy do. ³¹ Nga ne, n'ga kaa ka tee boro hinka, n'ga iz'aru dan aduṅṅa ra, ma maṅṅoo dan Isa (maanaa «ir Koyoo ti hallasiyan»). ³² A ga tee boro beeri, i ga nee a se Jerantaa Iz'aroo. Ir Koyoo Irkoy g'a noo nga kaagaa Dawda kokoy fuulaa. ³³ A ga Yakuba hugoo laama hala abada, de mo nga laamaa sii nda kaydoo.» ³⁴ Maryama nee almalaykaa se: «Taka foo nda woo ga hin ka tee, zama ay si aru bay?» ³⁵ Almalaykaa n'a zaabi ka nee: «Hundi Henanantaa ga kaa ni ga, Jerantaa gaaboo ga nga biyoo ka ni gum. Woo se ize henanantaa kaṅ ga hayandi ga ciyandi Irkoy Iz'aroo. ³⁶ Nga ne, ni baaba-izoo Elizabet mo tee boro hinka, a ga duu ize, ba kaṅ se a žen. Nga kaṅ se i ga nee woy gun, a sii kala nga handu idduwantoo ra, ³⁷ zama haya kul sii no kaṅ ga mongu Irkoy se.» ³⁸ Maryama nee: «Ay man'ti kala ir Koyoo konṅaa. Yala hayaa kaṅ n'n'a har ay ga ma tee.» Woo banda ga, almalaykaa koy.

Maryama naaru ka koy Elizabet do

³⁹ Jirbey din da ra, Maryama tun ka koy nda cahāyan tondi hondey koyra foo ra kaṅ goo Žude gandaa ra. ⁴⁰ Kaṅ a too koyraa ra, kul a huru Zakarya hugoo ra, a na Elizabet foo. ⁴¹ Za kaṅ a maa Maryama fooyanoo, izoo kaṅ goo gundoo ra sar, de Hundi Henanantaa na Elizabet too. ⁴² Elizabet na jinde jer ka kaati ka nee: «Albarka huru

ni ra ka bisa woyey kul, izoo kaŋ goo ni gundoo ra mo duu albarka.
 43 May ti agay hala nongu kaŋ ra ay Koyoo ŋaa ma kaa ay do? 44 Guna,
 waatoo kaŋ ay maa ni sallamyanoo, izoo kaŋ goo ay gundoo ra sar nda
 ŋaaliyan. 45 N’duu gomni, ni kaŋ naanay, zama hayey kaŋ ir Koyoo n’i
 har ma ne ga tee.»†

Maryama na Irkoy saabu

46 Woo banda ga, Maryama nee:

«Ay hundoo g’ir Koyoo jer,

47 ay binoo ga ŋaali ay Hallasikaa Irkoy se,

48 zama a na moo fur nga koŋŋaa yaada ga kaŋ ti agay.

Hō banda ga, zamaney kul izey ga nee kaŋ ay duu gomni,

49 zama Gaabikoyoo na haya beeriyaŋ tee ya ne.

Nga maŋoo ga henan.

50 Zaman ka kaa zaman,

a ga hinna nga hunburkey se.

51 A na nga kaboo ka goy gaabanteyaŋ tee:

a na boro binebeerey say,

52 a na borey kaŋ kone hinoo goo kaa fuulaa ra,

de a na borey jer kaŋ na ngi boŋ yeeti ganda.

53 A na heraykoyney kungandi nda haya hennayaŋ

ka almankoyney naŋ kabe koonu.

54 A na nga tamoo Izirayel faaba,

a hongaa nga hinnaroo

55 sanda takaa kaŋ nda a na har ir hayragey,

Ibrahima nda nga hayroo se hala abada.»

56 Woo banda ga, Maryama cindi Elizabet do haya kaŋ ga too handu
 hinza, a duu ka yee nga do.

Yehiya kaŋ ti batizekaa hayyanoo

57 Waatoo kaŋ ra Elizabet ga hima ka duu nga boŋ too, a duu iz’aru.

58 Nga taalammey nda nga borey maa kaŋ ir Koyoo hanse ka hinna a

ga, i ŋaali a bande. 59 Jirbi yaahantoo hane i koy zankaa danbangu. I

na maŋoo dan Zakarya kaŋ ti baaboo maŋoo. 60 Amma ŋaŋoo zaabi

ka nee: «Kalaa, kalaa! Maŋoo si ciyandi nda kala Yehiya‡.» 61 I nee

a se: «Boro kul sii ni borey ra kaŋ ga maŋoo woo goo.» 62 I šelaŋ

baaboo se nda kabe k’a hãa wala maa foo no a ga baa a ma huru

zankaa ga. 63 Zakarya nee i ma kate walha, a hantum a ga ka nee:

«Maŋoo ti Yehiya.» Borey kul boŋey haw. 64 Dogoo din da miŋoo

feera, deeno hun denjiyanoo ga, de a šelaŋ ka albarka tee Irkoy se.

65 Ngi taalammey kul hunbur, de mo Žude gandaa tondi hondey kul ra

hayey kul harandi kaŋ teendi. 66 Borey kul kaŋ maa hayey n’i dii ngi

biney ra, de i ga nee: «Macin no zankaa woo ga ti a?» Ir Koyoo goo a

bande.

Zakarya na Irkoy saabu

67 Zakarya, zankaa baaba too met nda Hundi Henanantaa, de a na
 hayey har kaŋ ga kaa ka tee, a nee:

68 «Albarka ma bara ir Koyoo se kaŋ ti Izirayel Koyoo,

† 1:45 1.45 «zama hayey kaŋ ir Koyoo n’i har ma ne ga tee», Grek šenni ra, almaganaa faa
 ti «hayey ga tee kaŋ ir Koyoo n’i har ma ne». ‡ 1:60 1.60 Sorro 13to.

zama a na nga jamaa hawgay, a n'a sawal.

⁶⁹ A na hallasikaw gaabante fattandi ir se nga tamoo Dawda hugoo ra,

⁷⁰ sanda takaa kanj a n'a har za alwaatey kul ra nda annabi henanantey mijney,

⁷¹ kanj ir hallasiroo g'ir kaa ir iberey nda borey kul kanj ga konna ir, kabey ra.

⁷² Takaa woo nda a hinne ir hayragey ga, de a mana dirja nga amaana henanantaa,

⁷³ zama a nka žee ir kaagaa Ibrahima se kanj nga ga doonandi ir se,

⁷⁴ ir ma nga gana bila hunburay, waati kanj nga n'ir kaa ir iberey kabey ra.

⁷⁵ Ir ma dira nga jine ir hunaroo kul ra henanyan nda šerretaray ra.

⁷⁶ Ni, zanka kaccaa, i ga nee ma ne annabi kanj hun Jerantaa do, zama n'ga kaa ir Koyoo jine ka nga fondaa hanse,

⁷⁷ hala ma nga jamaa bayrandi kanj zunubey yaafaa ra hallasiyan goo.

⁷⁸ Zama Irkoy hanse ka hinna ir ga, woo se a ga gaay fattandi ir se

kanj ga hima nda waynaa kanj ga fatta beenaa ra,

⁷⁹ ka borey kanj goo kubaa ra nda wey kanj goo buuyan fondaa ra noo gaay,

k'ir cee diraa gongu alaafiyaa fondaa ga.»

⁸⁰ Zanka kaccaa ga beeri, de nga lakkaloo ga tonton. A cindi saajoo ra hala hanoo kanj ra a kaa ka nga boj bayrandi Izirayel se.

2

Isa hayyanoo

(*Matiyu 1.18–25*)

¹ Zamanoo din ra, kokoy beeroo kanj se i ga nee Ogist na yaamar noo ka nee kanj nga laamaa gandawey kul borey ma kabandi, i m'i hantum.

² Kabuyanoo woo dumoo, cee jinaa ti woo a ma teendi. Alwaatoo din Kirijus ti goforner Siiri gandaa ra. ³ Kabuyanoo sabbu se, borey kul,

affoo kul koy nga boj hantum nga koyraa ra. ⁴ Isufi mo žigi ka hun Nazaret kanj goo Galile gandaa ra ka koy Betelehem kanj goo Žude

gandaa ra kanj ti Dawda koyraa. Hayaa kanj se, a man'ti kala Dawda hugoo boro, nga haamaa no. ⁵ A koy nga boj hantum, nga nda nga

wande wiroom Maryama kanj ga tee alhaamidu. ⁶ I goo Betelehem kanj Maryama hayyanoo too. ⁷ A duu iz'aru, nga gunde jinaa. A na zanka

taanaa didiji zaara ra, de a n'a kanandi almaney ŋaa jinay foo ra*, zama i mana duu doo yawzunbu hugoo ra.

Almalayka bangay kurkawayaj se

⁸ Koyraa din saajoo ra, kurkawayaj goo no kanj ga ngi almaney hawgay cijin here. ⁹ I goo no din kanj ir Koyoo almalayka foo bangay

* **2:7** 2.7 Almaney ŋaa jinaa sii kala hugu beeroo gundoo ra, zama alman fooyaj si kani kala no din da ra.

i se, de ir Koyoo annuuraa n'i wanga, kurkey hanse ka hunbur.
¹⁰ Almalaykaa nee i se: «War masi hunbur, zama alhabar borya no ay kate war se kanj ga tee jaali beeri gandaa borey kul se. ¹¹ Hō Dawda koyraa ra, Hallasikaw hayandi war se kanj ti ir Koyoo Almasihu.
¹² Tammaasaa ne kanj nda war ga kaa k'a bay: war ga zanka taana foo gar kanj didijandi zaara ra, de a ga kani almaney nja jinay foo ra.»
¹³ Almalaykaa goo ma šelanj kurkey se kanj dogoo din da almalayka jama kaa ka hun beenaa ra ka tonton a ga. I ga Irkoy saabu ka nee:
¹⁴ «Daržaa ma bara Irkoy se beenaa se beene,
 de adujna ra alaafiyaa ma bara borey kanj a ga bag'ey ga.»

¹⁵ Waatoo kanj almalaykey hun i do ka yee beenaa ra, kurkey nee cere se: «Ir ma koy hala Betelehem ka dii hayaa kanj tee, woo kanj ir Koyoo n'a bayrandi ir se.» ¹⁶ I koy nda cahāyan, i na Maryama nda Isufi gar nda zanka taanaa kanj ga kani almaney nja jinaa ra. ¹⁷ Waatoo kanj i dii a, i na hayaa filla kanj harandi ngi se zanka kaccaa woo ga. ¹⁸ Borey kul kanj maa hayey kanj kurkey n'i har, boņey haw. ¹⁹ Maryama na šenney kul dii nga binoo ra, de a ga miile i ga. ²⁰ Woo banda ga, kurkey willi, i ga Irkoy beerandi i g'a saabu nda hayaa kul kanj ngi maar'a ngi dii a, sanda takaa kanj nda a harandi ngi se.

Isa talfandi Irkoy ga Irkoy hugu beeroo ra

²¹ Waatoo kanj ra jirbi yaahantoo too kanj ra zankaa ga hima ka hurubangu, i na maapoo danj Isa. Maapoo no kanj almalaykaa n'a noo za jaņoo mana tee boro hinka. ²² Kanj ngi henanandiyanoo jirbey timme ka ben kanj hantumandi Musa ašariyaa ra†, i henan, i na Isa ka žigi ka koy Žerizalem k'a a noo ir Koyoo se, ²³ sanda takaa kanj nda a hantumandi ir Koyoo ašariyaa ra ka nee: «Gunde jinaa kul kanj tee iz'aru ga jisandi ir Koyoo maapoo ga.»‡ ²⁴ I kaa mo ka «gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka» sarga sanda takaa kanj nda a hantumandi ir Koyoo ašariyaa ra.§

Simewoņ šelanj Isa ga

²⁵ Woo gar kanj aru foo goo Žerizalem kanj maapoo ti Simewoņ. Boro šerrante no kanj ga hunbur Irkoy. A ga Izirayel bineyaynandiroo batu, de mo Hundi Henanantaa goo a ga. ²⁶ Hundi Henanantaa nka bayrandi a se kanj a si buu a mana dii Almasihu ir Koyoo dontokaa. ²⁷ Irkoy Hundoo na Simewoņ gongu ka koy Irkoy hugu beeroo ra. Waatoo kanj Isa hayragey kate zankaa kanj ti Isa ka ašariyaa alaadaa tee a se, ²⁸ a n'a dii nga gandoo ra ka albarka tee Irkoy se ka nee:
²⁹ «Sohō ay Koyoo, n'ga ni tamoo naņ,
 a ma koy nga kanidogoo ra nda alaafiyaa
 sanda takaa kanj nda n'n'a har,
³⁰ zama ay moņey dii hallasiroo kanj hun ni do
³¹ kanj n'n'a soolu gandawey kul jine.
³² Nga ti annuuraa kanj ga bangay gandawey se,
 ka ni jamaa Izirayel noo daržaa.»

³³ Isa nja nda baaboo boņhaway nda hayey kanj harandi a ga. ³⁴ Woo banda ga, Simewoņ gaara i se, a nee Maryama, Isa nja se: «Nga ne,

† 2:22 2.22 Sargarey 12.3, 6. ‡ 2:23 2.23 Fattaroo 13.2, 12. § 2:24 2.24 Sargarey 12.6–8.

zankaa woo goo ne boro boobo kanyanoo nda affooyan tunyanoo se Izirayel ra. A ga tee tammaasa kan ga kakawandi. ³⁵ Ni hunday, ni hundoo ga maray sanda boro kan takuba n'a hay, takaa woo ra bine boobo miilewey ga fatawandi.»

Anna šelan Isa ga

³⁶ Annabi woy foo goo no kan maanoo ti Anna, Penuwel kan goo Ašer alkabiilaa ra, ize woyoo no. A hanse ka žen, jiiri iyee no a n'a tee hijay ra nga kurjoo bande za nga zankataraa ra. ³⁷ Kurjoo faati, a cindi takaa din da. Nga jiiri woyyaaha cindi taaci (84), a si hun Irkoy hugu beeroo ra, de a ga Irkoy gana cijin nda zaari nda meehawyan nda Irkoy ŋaarayyan. ³⁸ Nga mo kaa waatoo din da, a ga albarka tee Irkoy se, de a ga zankaa šennoo har borey kul se kan ga Žerizalem sawalyanoo batu.

³⁹ Waatoo kan Isufi nda Maryama na hayey tee kan ir Koyoo ašariyaa n'i yaamar i m'i tee, i willi Galile ka koy ngi koyraa ra kan ti Nazaret. ⁴⁰ Woo gar, zankaa gaaboo ga tonton, a goo nda lakkal beeri, de Irkoy alhormaa goo a ga.

Isa na alfagey boŋey haw Irkoy hugu beeroo ra

⁴¹ Isa hayragey ga koy jiiri kul Žerizalem ka Borcintaraa jingaroo tee. ⁴² Waatoo kan a duu jiiri woy cindi hinka (12), i žigi ka koy sanda takaa kan nda jingaroo alaadaa n'a har. ⁴³ Waatoo kan i na ngi jirbey tee ka ben, i yee. Isa ga zanka kan a cindi Žerizalem bila nda nga hayragey ma bay. ⁴⁴ I mma hongu kan a goo ngi cerey bande naarumaa ra, i na zaari foo tee i ga dira. Kan lakkaley zunbu, i n'a ceeci ngi borey nda ngi moo-ka-baykey ra. ⁴⁵ Amma i mana duu a, woo se i yee Žerizalem k'a ceeci. ⁴⁶ Jirbi hinza banda ga, i duu a Irkoy hugu beeroo ra, a ga goro alfagey gamey ra, a ga hanajer i se, a g'i hãa. ⁴⁷ Borey kul kan maa a se boŋey haw nda nga lakkaloo nda nga zaabey. ⁴⁸ Kan nga hayragey dii a, boŋey haw. Nanoo nee a se: «Ay izoo, macin ti takaa woo kan n'n'a tee ir se? Guna, agay nda ni baaba, ir na ni ceeci nda hunburay.» ⁴⁹ Amma a nee i se: «Macin se war g'ay ceeci? War nka si bay kan ay ga hima ka huga nda ay Baaba Irkoy misawey?» ⁵⁰ I mana faham hayaa kan a n'a har i se. ⁵¹ A doo i bande ka koy Nazaret, a cindi i cire. Nanoo na hayey kul kan tee dii nga binoo ra. ⁵² Isa lakkaloo nda nga gaahamoo ga tonton. Irkoy do nda adamizey do a duu alhormo ka tonton.

3

Yehiya kan ti batizekaa waazoo

(Matiyu 3.1–12; Marku 1.1–8; Yehiya 1.19–28)

¹ Kokoy beeroo kan se i ga nee Tiber, laamaa jiiri woy cindi guwantoo (15to) ra, waatoo kan Pons Pilat ga tee goforner Žude, Herod ga Galile laama, nga armaa Filip ga Iture nda Trakoniti laboo laama. Lisaniyas ga Abilen laama. ² Woo gar kan Hannu nda Kayif ti sargari juwalkey jineborey. Waatoo din saajoo ra Irkoy na šenni har Yehiya se kan ti Zakarya iz'aroo. ³ Woo banda ga, a koy nongey kul kan goo isaa here ra kan se i ga nee Žurden, a ga borey waazu i ma tuubi ka batize

ngi zunubey yaafaa se. ⁴ A ga tee sanda takaa kaŋ nda a hantumandi annabi Ezayi citaaboo ra:

«Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fonda soolu,
wa nga lolawey šerrandi.

⁵ Goorey kul ga daabandi.

Tondi hondey nda tondey kul ga yee ganda.

Fondo golbantey ga šerre.

Fondo laaley ga kani.

⁶ Hundikoyni kul ga dii hallasiroo kaŋ hun Irkoy do.»*

⁷ Borey kaa a do nda jama hala a ma ngi batize, a nee i se: «Gondi izey, may ka war waanandi war ma zuru Irkoy futayyanoo kaŋ ga kaa se? ⁸ Wa teegoyyaŋ tee kaŋ ga cebe kaŋ war tuubi. War masi cindi de ka nee war boŋ se: «Ibrahim ti ir baaba», zama ay ga war bayrandi kaŋ ba tondey wey, Irkoy ga hin ka hundi daŋ i ra k'i tee Ibrahim se izeyaŋ. ⁹ Aywa, daašoo soolu ka tuuroo dunbu hala linjoo ga. Tuuri kul kaŋ si ize henna tee ga dunbandi ka warrandi nuune ra.» ¹⁰ Jamaa n'a hãa ka nee: «Adiši macin no ir m'a tee?» ¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Boro kaŋ goo nda darbay hinka, m'i zamna nga nda boro kaŋ sii nda a game. Boro kaŋ goo nda ŋaayan mo ma takaa din da tee.»

¹² Alkaasidiikawyaŋ mo kaa a do hala a ma ngi batize. I nee a se: «Alfagaa, macin no ir m'a tee?» ¹³ A n'i zaabi ka nee: «War masi haya dii kaŋ bisa woo kaŋ ga hima.» ¹⁴ Soojey mo n'a hãa ka nee: «De ir, macin no ir m'a tee?» A nee i se: «War masi koma, war masi taari ka waani taa, wa kay nda war banaa.»

¹⁵ Borey tammahãa goo, de i kul ga nee ngi biney ra wala man'ti Yehiya da ti Almasihu. ¹⁶ A n'i zaabi ka nee i kul se: «Agay, hari nda ay ga war batize. Amma boro foo ga kaa kaŋ hinoo bisa ay wanoo, de mo ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri. Nga, a ga war batize Hundi Henanantaa ra nda nuune. ¹⁷ Nga fendoo goo kaboo ra ka nga taas kar ganganoo haabu ka nga alkamaa fanji suuroo ra, amma toosaa, a g'a ton nuune ra kaŋ si buu.»

¹⁸ Yehiya na borey yaamar nda ibooboyaŋ koyne, de a na Alhabar Boryaa toonandi i se. ¹⁹ Amma a citi kokoy kaccaa ga kaŋ se i ga nee Herod kaŋ hiija nga boŋ armaa gundoo wandoo kaŋ ti Herodiyad, nda ifutu booboyaŋ kaŋ a n'i tee. ²⁰ Herod yee ka tonton nga goy futawey ga ka Yehiya daŋ kasaa ra.

Isa batizeyanoo

(Matiyu 3.13–17; Marku 1.9–11)

²¹ Waatoo kaŋ borey kul koy i ma ngi batize, waatoo din da no Isa batizandi. Kaŋ a ga Irkoy ŋaaray, beenaa feeri, ²² de Hundi Henanantaa tee sanda tuuzun alhaali ka zunbu a boŋ. Jinde foo hun beenaa ra ka nee: «Ni ti agay Iz'aroo, ay baakaa, ni ti ay ŋaaloo.»

Isa kaagey

(Matiyu 1.1–17)

²³ Isa sii nda kala haya kaŋ ga too jiiri waranza (30) waatoo kaŋ a ga nga goyoo sintin. Borey mma hongu kaŋ Isufi izoo no. Isufi mana hun kala Eli ga. ²⁴ Eli mana hun kala Matat ga. Matat hun Lewi ga. Lewi

* 3:6 3.6 Ezayi 40.3–5.

hun Melši ga. Melši hun Žanay ga. Žanay hun Isufi ga. ²⁵ Isufi hun Matatiyas ga. Matatiyas hun Amos ga. Amos hun Nahum ga. Nahum hun Hesili ga. Hesili hun Nagay ga. ²⁶ Nagay hun Maatu ga. Maatu hun Matatiyas ga. Matatiyas hun Semen ga. Semen hun Žozeš ga. Žozeš hun Žoda ga. ²⁷ Žoda hun Yohanaŋ ga. Yohanaŋ hun Resa ga. Resa hun Zorobabel ga. Zorobabel hun Šaltiyel ga. Šaltiyel hun Neri ga. ²⁸ Neri hun Melši ga. Melši hun Adi ga. Adi hun Kosam ga. Kosam hun Elmadam ga. Elmadam hun Er ga. ²⁹ Er hun Isa ga. Isa hun Eliyezer ga. Eliyezer hun Žorim ga. Žorim hun Matat ga. Matat hun Lewi ga. ³⁰ Lewi hun Simewoŋ ga. Simewoŋ hun Žuda ga. Žuda hun Isufi ga. Isufi hun Žonam ga. Žonam hun Eliyakim ga. ³¹ Eliyakim hun Meleya ga. Meleya hun Mena ga. Mena hun Matata ga. Matata hun Natan ga. Natan hun Dawda ga. ³² Dawda hun Yišay ga. Yišay hun Obed ga. Obed hun Bowazu ga. Bowazu hun Salmuni ga. Salmuni hun Nahišoŋ ga. ³³ Nahišoŋ hun Aminadab ga. Aminadab hun Adimin ga. Adimin hun Arni ga. Arni hun Hesroŋ ga. Hesroŋ hun Peres ga. Peres hun Žuda ga. ³⁴ Žuda hun Yakuba ga. Yakuba hun Isiyaka ga. Isiyaka hun Ibrahima ga. Ibrahima hun Tera ga. Tera hun Nahor ga. ³⁵ Nahor hun Serug ga. Serug hun Rehu ga. Rehu hun Peleg ga. Peleg hun Eber ga. Eber hun Šela ga. ³⁶ Šela hun [Kenar ga. Kenar hun] Arfazad ga. Arfazad hun Sem ga. Sem hun Nuhu ga. Nuhu hun Lemek ga. ³⁷ Lemek hun Metusala ga. Metusala hun Henok ga. Henok hun Yered ga. Yered hun Malalel ga. Malalel hun Kenar ga. ³⁸ Kenar hun Enoš ga. Enoš hun Seti ga. Seti hun Adama ga. Adama hun Irkoy ga.

4

Ibilisi na Isa sii

(*Matiyu 4.1–11; Marku 1.12–13*)

¹ Isa hun Žurden isaa do, de Hundi Henanantaa n'a too, a n'a gongu ka koy saajoo ra. ² A na jirbi woytaaci (40) tee no din, de Ibilisi n'a sii. Isa na jirbey din kul tee a si baffoo ŋaa. Waatoo kaŋ jirbey wey ben, a heray.

³ Ibilisi nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, nee tondoo woo se a ma bere ka tee takula.» ⁴ Isa n'a zaabi ka nee: «A hantumandi Citaaboo ra kaŋ man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna.»*

⁵ Woo banda ga, Ibilisi n'a ka koy beene, de a n'a cebe aduŋŋa laamawey kul cere bande cee foo. ⁶ A nee a se: «Ay ga ni noo laamawey wey hinoo nda ngi daržaa kul, za agay ka duu ey, de mo ay g'i noo boro kaŋ ay baa se. ⁷ Nda ni sujudu ay jine, i kul ga tee ni wane.» ⁸ Isa n'a zaabi ka nee: «A hantumandi: «Masi sujudu kala ni Koyoo Irkoy se, de nga hinne no m'a gana.»†»

⁹ Ibilisi n'a ka koy Žerizalem, a n'a kayandi Irkoy hugu beeroo boŋoo boŋ beene, a nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, ni boŋ warra ganda, ¹⁰ zama a hantumandi kaŋ

nga ga nga almalaykey yaamar

i ma ni hawgay.

¹¹ Koyne mo:

* **4:4** 4.4 Alhukumoo 8.3. † **4:8** 4.8 Alhukumoo 6.13.

«I ga kabe gaaru ma ne
hala ni cewoo masi cabu tondi ga.»[†]»

¹² Isa n'a zaabi ka nee: «A harandi mo: «Masi ni Koyoo Irkoy sii.»[§]»

¹³ Waatoo kanj Ibilisi na Isa sii nda taka kul ka ben, a mooru Isa ga hala waati foo koyne.

*Isa na nga diyawtaraa sintin Galile
(Matiyu 4.12–17; Marku 1.14–15)*

¹⁴ Isa too met nda Hundi Henanantaa gaaboo, a willi Galile. Maapoo huru gandaa din kul ra. ¹⁵ A ga cawandi ngey margahugey ra, de borey kul g'a sifa.

*Nazaret borey wanji Isa ga
(Matiyu 13.53–58; Marku 6.1–6)*

¹⁶ A koy Nazaret kanj ti koyraa kanj ra a biirandi. A huru margahugoo ra hunanzam zaaroo hane sanda takaa kanj a doona k'a tee, a tun ka caw, ¹⁷ de i n'a noo annabi Ezayi citaaboo. A n'a feeri, de a duu nongoo kanj ra a hantumandi ka nee:

¹⁸ «Ir Koyoo Hundoo goo ay ga.

A n'ay suuba k'ay yon hala ya kate Alhabar Boryaa misikiiney se.

A n'ay sanba hala ya kasa-izey feeriyanoo har i se,

ya danawey moyey hay,

ya laazaabantey feeri,

¹⁹ de ya jiiroo har kanj ra ir Koyoo ga nga alhormaa tee.»*

²⁰ Nga banda ga, a na Citaaboo kunkuni k'a noo margahugoo tamoo se, de a koy goro ka cawandi. Borey kul kanj goo no din na ngi moyey bakam Isa ga. ²¹ A sintin ka selanj ka nee i se: «Citaaboo šennoo kanj war ne ka maar'a, a tabati hō.» ²² Borey kul ga seedetaray henna har a ga, de boŋey ga haw nda šenni alhormantey kanj ga hun mijoo ra, de i ga nee: «War kay, man'ti Isufi izoo no wala?» ²³ A nee i se: «Ay ga bay war ga yaasaa har ya ne kanj ga nee: «Lotokoroo, ni boŋ safar. Hayey tee ni koyraa ra kanj ir maa n'n'i tee Kaparnahum.»» ²⁴ A nee koyne: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, annabi kul si yaddandi nga koyraa ra. ²⁵ Ay g'a har war se nda cimi kanj woy booboyan kanj kurpey buu goo Izirayel Ilyasu waati kanj ncirpi mana kara jiiri hinza nda handu iddu hala nongu kanj ra heray beeri tee gandaa kul ra. ²⁶ Ilyasu mana sanbandi ba ngi affoo do, amma woy folloku do a sanbandi kanj kurpoo buu kanj goo koyraa kanj se i ga nee Serepta, Sidonj laamaa ra. ²⁷ Koyne mo jiraykoyne booboyan goo Izirayel annabi Alyasu waati, amma ngi affoo kul mana duu baani ka henan kala Naaman, Siiri boraa hinne.»

²⁸ Borey kul kanj goo margahugoo ra, too nda futay kanj i maa šenney wey. ²⁹ I tun, i na Isa gaaray ka koy koyraa dumaa ga, tondi hondoo boŋoo boŋ kanj ga koyraa cinandi hala ngi m'a cetaw ganda. ³⁰ Amma Isa bisa gamey ra ka koy.

*Isa na ganji gaaray k'a kaa aru ra
(Marku 1.21–28)*

³¹ Isa doo ka koy Kaparnahum koyraa ra kanj goo Galile ka cawandi hunanzam zaaroo hane. ³² Nga cawandiyanoo tee nga hanajerkey se

† 4:11 4.11 Zabur 91.11–12. § 4:12 4.12 Alhukumoo 6.16. * 4:19 4.19 Ezayi 61.1–2.

bonhaway, zama nga šennoo goo nda hini k'i juwal. ³³ Woo gar kan margahugoo ra aru foo goo no kan ra ganji hundi laala goo. A na jinde jer ka kaati ka nee: ³⁴ «He! Macin k'ir nda ni marga, Isa Nazaret bora? Ni nka kaa k'ir halaci wala? Ay ga bay boro kan ti ni: ni man'ti kala Irkoy Boro Henanantaa!» ³⁵ Isa zahã ganjoo ga ka nee: «A dii ni ra, hun aroo ra!» Ganjoo na aroo warra borey gamey ra, de a hun a ra bila nda a ma haya futu tee a se. ³⁶ Kan woo tee, borey kul alaabiina, de i cindi i ga nee cere se: «Taka foo nda a ga hin ka šennoo woo har? Aroo woo ga ganjey yaamar nda hini nda gaabi, de i ga fatta.» ³⁷ Takaa woo nda Isa maapoo huru ngi laamaa nongey kul ra.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani
(Matiyu 8.14–17; Marku 1.29–34)

³⁸ Isa hun margahugoo ra ka koy Simoŋ hugoo do. Gaaham konni futa foo duu Simoŋ wandoo naa. I n'a wiri Isa ga, a ma faaba a ga. ³⁹ A gunguma woyoo ga, a zahã gaaham konnoo ga, de a ben a ga. Dogoo din da woyoo kay nga bon ga ka borey alhaadimay.

⁴⁰ Waynaa kanyanoo ga, borey kul kan goo nda wircikoyniyan kate ey Isa do, wirci dumi-dumiyen. I kul, a na nga kabey fur i ga affoo-foo, a n'i noo baani. ⁴¹ Ngi boro boobo ganjiyan fatta i ra kan ga kaati ka nee: «Ni ti Irkoy Iz'aroo.» Isa ga zahã i ga, i masi šelan, zama i ga bay kan ga ti Almasihu.

Isa waazu margahugey ra
(Marku 1.35–39)

⁴² Suba subbaahoo ra, za moo boo, nga no a fatta ka koy nongu soyante ra. Alžamaa cindi i g'a ceeci. Waatoo kan i dii a, i gaabu a ga a masi koy. ⁴³ Amma Isa nee i se: «Kala ya Irkoy Laamaa šennoo kan ti Alhabar Boryaa har koyrawey jerey mo ra, zama nga se ay sanbandi.» ⁴⁴ A cindi a ga waazu Žude margahugey ra.

5

Isa taalibi jina-jinawey
(Matiyu 4.18–22; Marku 1.16–20)

¹ Isa goo Genezaret haroo mijoo ga, alžama g'a kuubi k'a bere hala i mma cere šiita, ngi ma duu ka maa Irkoy meešennoo. ² A dii harihii hinka kan goo guraa ga, koyey nka zunbu ka ngi filijey jumay. ³ Isa huru harihii faa ra kan koyoo maapoo ti Simoŋ, a nee a se a ma hiyoo hibi kayna guraa ga. A goro a ra, de a sintin ka jamaa cawandi.

⁴ Waatoo kan a šelan ka ben, a nee Simoŋ se: «Hiyoo ka koy guusoo ra, de war ma war filijey doori ka hoo.» ⁵ Simoŋ n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, ir na cijinoo kul tee ir ga goy, ir mana duu baffoo. Amma ni meešennoo ga, ay g'ay filijey warra.» ⁶ Kan i n'i warra i duu hamiisa boobo hala nongu kan ra filijey nka kottu. ⁷ I ciya nda kabe ngi hangasiney se kan goo hii faa ra, i ma kaa ka ngi faaba. I kaa, de i na hii hinkaa too nda hamiisa hala nongu kan ra i mma baa ka miti. ⁸ Kan Simoŋ Piyer dii woo, a sujudu Isa se ka nee: «Ay Koyoo, mooru agay, ay man'ti kala adamize zunubante.» ⁹ Simoŋ hunbur, nga nda nga borey kul kan goo a bande, hooyanoo woo kan i n'a tee maaganda se. ¹⁰ Nga hangasiney mo hunbur kan ti Žak nda Yehiya kanyan ti

Zebede iz'aruyan. Isa nee Simon se: «Masi hunbur, hō banda ga, boro no n'ga hoo.»¹¹ Woo banda ga, i na harihiyey fandandi guraa ga, i na hayey kul nan ka hanga a bande.

Isa na jiraykoyni noo baani
(Matiyu 8.1–4; Marku 1.40–45)

¹² Isa cindi koyra foo ra, de aru foo ne kan kul ti jiray. Kan a dii Isa, kul a kan ka sujudu jinoo ra k'a naaray ka nee a se: «Ay Koyoo, nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.»¹³ Isa na nga kaboo šerre k'a taaru ka nee a se: «Ay yadda, henan!» Dogoo din da jiraa ben a ga. ¹⁴ Woo banda ga, a n'a yaamar kan a mas'a har boro kul se. Amma a nee a se: «Koy ni bon cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa sanda takaa kan nda Musa na yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

¹⁵ Isa maapoo mma koy, de a ga fatta. Jama boobo marga a bon ka hanajer a se, de mo hala ngi ma duu baani ngi wircey ra. ¹⁶ Amma nga, a yee jere ga, saajoo ra ka Irkoy naaray.

Isa na bongu noo baani
(Matiyu 9.1–8; Marku 2.1–12)

¹⁷ Han foo Isa goo ma cawandi, Fariziyenyan nda ašariyaa baykawyan kan hun Galile koyra kanbey kul nda Žude waney ra nda Žerizalem, i ga goro Isa hanajerkey ra. Ir Koyoo hinoo nda Isa ga wircikoyney noo baani. ¹⁸ Aruyan ne ka kate bong'aru foo kan goo balankar ra. I ga ceeci k'a hurandi k'a jisi Isa jine. ¹⁹ Kan i mana duu taka kan nda ngi g'a hurandi alžamaa booboyanoo se, i žigi sooraa bon, i n'a fun, i na bongoo nda nga balankaroo zumandi nda sooraa Isa jine, alžama game. ²⁰ Waatoo kan Isa dii borey wey naanaa, a nee bongoo se: «Aroo, ni zunubey yaafandi ma ne.» ²¹ Citaaboo baykey nda Fariziyeney sintin ka šelan ngi biney ra ka nee: «May ti boraa woo kan ga yadda ka Irkoy wow? May no ma hin ka zunubey yaafa nda man'ti Irkoy hinne?» ²² Amma Isa ga hayaa bay kan i goo m'a miile, a zaabi ka nee i se: «Macin no war goo m'a miile war biney ra? ²³ Affoo no ma faala, ka nee: «Ni zunubey yaafandi wala ka nee: «Tun ka dira?» ²⁴ Sohō kala war ma bay kan Boraa kan tee Adamize goo nda hini adupna ra ka boro zunubey yaafa.» Woo banda ga, a nee bongoo se: «Ay nee ma ne, ma tun, ma ni balankaroo zaa, ma koy ni hugoo do.» ²⁵ Dogoo din da borey kul jine, a tun, a na balankaroo zaa kan ra a cindi ka kani, a koy nga hugoo do, a ga Irkoy beerandi. ²⁶ A tee borey kul se bonhawey, de i cindi ka Irkoy beerandi, i hunbur, de i nee: «Hū, hayaa kan ir dii a hō, nga cine mana bay ka tee!»

Isa ciya Lewi se a ma hanga nga bande
(Matiyu 9.9–13; Marku 2.13–17)

²⁷ Woo banda ga, Isa fatta, de a dii alkaasidiikaw foo kan maapoo ti Lewi* ga goro alkaasidiikey goydogoo ra. A nee a se: «Hanga agay.»²⁸ Lewi tun, a na hayey kul nan, a hanga a bande. ²⁹ Lewi na hoyandi beeri tee nga hugoo do. Alkaasidiikaw booboyan nda boro fooyan goo i bande naadogoo ra. ³⁰ No din ra Fariziyeney nda ngi Citaaboo baykey cindi i ga nuununuunu ka nee nga taalibey se: «Cin se war ga naa

* 5:27 5.27 Lewi da se i ga nee Matiyyu, Matiyyu 9.9ra.

war ga haŋ alkaasidiikey nda zunubu teekey bande?» ³¹ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti borey kaŋ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. ³² Ya na kaa ka boro šerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee hala i ma tuubi.»

Ižeena nda itaaga si koy cere bande
(Matiyu 9.14–17; Marku 2.18–22)

³³ Boroyaŋ kaa Isa do ka nee a se: «Yehiya taalibey nda Fariziyeney waney cee boobo i ga meehaw, de i ga Irkoy ŋaaray. Amma ni waney hunday ga ŋaa i ga haŋ.» ³⁴ A nee i se: «Taka foo nda war ga naŋ aruhiiji taaga nda nga cerey goo hiijaa hugoo ra, de cerey ga meehaw?» ³⁵ Hanyaŋ ga kaa kaŋ aruhiijoo ga zandi, haney din i ga meehaw.»

³⁶ Isa na filla yaasayante foo har i se ka nee: «Boro kul si dunbu darbay taaga ra ka koy ižeena baka. Nda a teendi mo, itaagaa dunbaa si koy ižeena ga. ³⁷ Koyne mo boro kul si alaneb hari moora taaga daŋ hunbar žeenayaŋ ra. Nda a teendi mo, alaneb hari taagaa ga boosu ka hunbarey bagu. Alaneb haroo mun, hunbarey mursu. ³⁸ Adiši alaneb hari taaga si huru kala hunbar taagayaŋ ra. ³⁹ De mo boro kul kaŋ na alaneb hari žeena haŋ si baa itaagaa, zama a mma nee: «Ižeena no ma kan.»»

6

Hayaa kaŋ Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Matiyu 12.1–8; Marku 2.23–28)

¹ Hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasu faarey game. Nga taalibey ga jeeniyay kaa, i g'i zirkiti kabey ra, de i g'i ŋaa. ² Fariziyen fooyay nee: «Macin se war ga haya tee kaŋ si teendi hunanzam zaari hane?» ³ Isa n'i zaabi ka nee: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kaŋ i heray? ⁴ Takaa kaŋ nda a huru Irkoy hugoo ra ka takulawey zaa kaŋ jisandi Irkoy jine, a ŋaa, a na nga hangasiney noo. A gar kaŋ boro kul si hima k'i ŋaa nda man'ti sargari juwalkey hinne.» ⁵ Isa nee i se koyne: «Boraa kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaari hane.»

Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani
(Matiyu 12.9–14; Marku 3.1–6)

⁶ Hunanzam zaari foo hane koyne, Isa huru margahugoo ra ka borey cawandi. Aru foo goo no din kaŋ kabe henna ka buu. ⁷ Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga hanse ka Isa koroši ka dii wala a ga boro noo baani hunanzam zaari hane, zama i mma baa ŋi ma duu a ga addalil k'a wurru. ⁸ Amma Isa ga ŋi anniyawey bay. A nee aroo kaŋ kaboo buu se: «Tun ni boŋ ga, ma kay borey game.» A tun, a kay nga boŋ ga. ⁹ Isa nee borey se: «Ay ga war hāa, ka ihenna tee wala ka ifutu tee hunanzam zaaroo hane? Ka hundi hallasi wala k'a naŋ a ma halaci? Affoo no ma bisa?» ¹⁰ A na moo fur i kul ga jina, de a nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a tee, de kaboo duu baani, a boori. ¹¹ I too nda futay, de i koy cere guna ka dii haya kaŋ ŋi g'a tee Isa se.

Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba
(Matiyu 10.1–4; Marku 3.13–19)

¹² Zaarey din da ra, Isa fatta ka koy tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray. A na cijinoo kul tee a ga Irkoy ŋaaray. ¹³ Kaŋ subbaahoo too, a na nga taalibey cee, de a na iwoy cindi hinka (12) suuba i ra kaŋ a na maŋney dan diyaw: ¹⁴ Simoŋ kaŋ Isa n'a maagaaru Piyer, nda nga armaa Andere, nda Žak, nda Yehiya, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Matiyu, nda Toma, nda Žak Alfe iz'aroo, nda Simoŋ kaŋ i g'a cee nda Zelot boraa, ¹⁶ nda Žud kaŋ ti Žak iz'aroo, nda Žudas Iskariyot kaŋ ti boraa kaŋ ga kaa ka tee zambantaa.

Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani
(Matiyu 4.23–25; 12.15–16; Marku 3.7–11)

¹⁷ Isa zunbu i bande ka koy kay farru foo ra kaŋ ra nga taalibi jama goo, nda boro dumi booboyaŋ kaŋ hun Žude kul ra, nda Žerizalem, nda koyrayaŋ kaŋ goo teekoo miŋoo ga kaŋ ti Tir nda Sidon. ¹⁸ I nka kaa a do ka haŋajer nda ka duu ngi wircey se baani. Borey kaŋ ganjiyaŋ g'i zaa ka kay duu baani. ¹⁹ Borey kul ga ceeci ngi m'a taaru, zama hini foo ga fatta a ra kaŋ ga borey kul noo baani.

Gomni nda bone
(Matiyu 5.1–12)

²⁰ Isa na nga boŋoo jer ka nga taalibey guna, de a nee i se:
«War kaŋ ti borey kaŋ ga talka duu gomni,
zama war wane Irkoy Laamaa.

²¹ War kaŋ ti borey kaŋ ga heray sohō da duu gomni,
zama war ga kaa ka kungu.
War kaŋ ti borey kaŋ ga hēe sohō da duu gomni,
zama war ga kaa ka haaru.

²² War ga duu gomni, waati kaŋ borey ga war konnay, ka war yankar, ka war wow, ka war maŋney hasara Boraa kaŋ tee Adamize maaganda se. ²³ Wa jaali han kaŋ woo tee, war ma sar nda binekaanay, zama war ga duu sufuray beeri beenaa ra. Zama takaa woo da no ngi baabey n'a tee annabey se.

²⁴ Amma war bone, almankoyney,
zama war duu war bagaa bineyaynandiroo.

²⁵ War bone, war kaŋ kungu,
zama war ga kaa ka heray.
War bone, war kaŋ goo ma haaru sohō da,
zama war biney ga kaa ka maray, de war ga hēe.

²⁶ War bone, waati kaŋ borey kul ga ihenna har war ga. Zama takaa woo da no ngi baabey n'a tee taari annabey se.»

Wa baa war iberey
(Matiyu 5.38–48; 7.12)

²⁷ «Amma war kaŋ goo ma haŋajer ya ne, ay ga nee war se: Wa baa war iberey, wa haya henna tee wey kaŋ ga konna war se. ²⁸ Wa gaara borey se kaŋ ga war danga, wa Irkoy ŋaaray wey kaŋ ga war laazaaba se. ²⁹ Nda boro na ni saŋ ni garboo ga, ma affaa mo šerre a se. Boro kaŋ na ni burmusoo taa, mas'a ganji a ma ikaccaa mo zaa. ³⁰ Boro kul kaŋ na ni ŋaaray m'a noo, boro kaŋ na ni hayaa zaa, masi nee a m'a yeeti.

³¹ Takaa kaŋ war ga baa borey m'a tee war se, war mo m'a tee i se.

³² Nda war si baa kala war baakey, macin ti sufuraa kanj war ga duu a? Ba zunubantey ga baa borey kanj ga bag'ey. ³³ Nda war si gomni tee kala borey se kanj g'a tee war se, macin ti sufuraa kanj war ga duu a? Ba zunubantey ga woo tee. ³⁴ Koyne mo nda war si garaw kala borey kanj war ga hongu i ga war bana, macin ti albarka kanj war ga duu a? Zunubantey hunday ga garaw zunubantey se hala i ma hinna follokaa yeeti ngi ga. ³⁵ Amma war, wa baa war iberey, wa haya henna tee i se. Wa garaw borey se bila nda war ma hongu kanj a ga yee war ga. Woo ra war ga duu sufuray beeri, de war ga tee Jerantaa izey, zama nga ti anneemantaa gomnimuney nda boro laaley se. ³⁶ Wa hinna sanda taka kanj nda war Baaba Irkoy ga hinna.»

War masi war ciney ciiti
(Matiyu 7.1–5)

³⁷ «War masi boro ciiti, nga ra war si ciitandi. War masi alhukum zurandi boro ga, nga ra alhukum si zurandi war ga. Wa yaafa borey se, nga ra war ga yaafandi. ³⁸ Wa noo, nga ra i ga war noo. I ga neešari henna tee k'a danj war ziibaa ra, k'a naagu, k'a sisiji hala a ma mun. Zama takaa kanj nda war ga neeša, nga nda i ga neeši war se.»

³⁹ Isa yee ka filla yaasayante foo har i se. A nee: «Danaw ga danaw gongu wala? Nda woo tee, ngi boro hinkaa kul si kanj guusu ra wala? ⁴⁰ Taalibi si bisa nga alfagaa, amma taalibi kul kanj caw ka boori ga tee sanda nga alfagaa.»

⁴¹ Cin se n'ga dii subu-izoo kanj goo ni armaa moɓoo ra, amma n'si maate bundoo kanj goo ni boɓ moɓoo ra? ⁴² Taka foo nda n'ga hin ka nee ni armaa se: «Ag'armaa, nanj ya subu-izoo kaa kanj goo ni moɓoo ra», ka gar kanj bundoo kanj goo ni moɓoo ra, n'si dii a? Almunafikoo, bundoo kaa ni moɓoo ra jina, waatoo din n'ga dii boryo ka subu-izoo kanj goo ni armaa moɓoo ra kaa.»

Tuuri, izoo nda a ga bayrandi
(Matiyu 7.16–20; 12.33–35)

⁴³ «Tuuri henna sii no kanj ga ize futu hay, takaa din da, tuuri futu sii no kanj ga ize henna hay. ⁴⁴ Tuuri kul, izoo nda boro g'a bay. Jeejay si hegayandi karjinaa ga. Alaneb-ize si duwandi ngorfupaa ga. ⁴⁵ Boro boryoo, nga bine boryaa ra a ga haya henna kaa. Boro futu, nga bine futaa ra a ga haya futu kaa. Haya kanj na bine too, nga no mee g'a filla.»

Hugu cinayan dumi hinkaa
(Matiyu 7.24–27)

⁴⁶ «Macin se war ga nee ya ne: «Ir Koyoo, ir Koyoo», amma war si hayey tee kanj ay n'i har? ⁴⁷ Boro kul kanj kaa ay do ka maa ay šenney, de a n'i ka goy, ay ga bora har war se kanj nda a ga hima. ⁴⁸ A si hima nda kala boro kanj ga hugu cin. A fanša, a hanse ka fanša ka asaasoo tee tondi boɓ. Waatoo kanj hari beeroo dandi, isa haroo na hugoo kar, amma a mana hin ka ba a jijirandi, za a nka cina ka boori. ⁴⁹ Amma boro kanj ga maa ay šenney, amma a s'i ka goy, ga hima nda boro kanj na hugu cin laboo boɓ bila asaasu. Waatoo kanj isa haroo na hugoo kar, dogoo din da a kanj. Hugoo halaci, halaci beeri.»

7

*Isa na jalakoyni tamoo noo baani
(Matiyu 8.5–13)*

¹ Waatoo kanj Isa na fillawey wey kul deede jamaa se ka ben, a koy koyraa ra kanj maapoo ti Kaparnahum. ² No din ra jalakoyni foo goo no kanj nga tamoo wirci hala a baa ka buu. A ga hanse ka baa nga tamoo. ³ Waatoo kanj a maa Isa maapoo, a na Alyahuudey boro beeriyanj sanba a do k'a njaaray a ma kaa ka nga tamoo hallasi. ⁴ I too Isa do, de i hanse k'a njaaray ka nee a se: «Aroo woo ga hima nda ma woo tee a se, ⁵ zama a ga baa ir gandaa borey, nga no k'ir margahugoo cin.»

⁶ Isa hanga ey ka koy. A ga baa ka too hugoo do kanj jalakoynoo na nga cereyanj sanba ka nee a se: «Ay Koyoo, masi ni bonj farandi. Ay si hima nda ma huru ay hugoo ra. ⁷ Woo ti hayaa kanj se ya na agay azzaatoo himandi a ma koy ni do. Amma kalima foo har, de ay tamoo ga duu baani. ⁸ Zama agay hunday goo nda jineboroyanj kanj hinoo cire ay goo. Agay mo goo nda soojeyanj kanj goo ay hinoo cire. Nda ay nee woo se: «Koy», a ga koy, nda ay nee affoo se: «Kaa», a ga kaa. Nda ay nee ay tamoo se: «Woo tee», a g'a tee.» ⁹ Kanj Isa maa šenney wey, soojaa kan a se. A bere jamaa here kanj hanga a bande, a nee: «Ay ga war bayrandi, ba Izirayel ra, ya na dii naanay kanj ga too woo.» ¹⁰ Waatoo kanj dontokey willi hugey, i gar kanj tamoo duu baani.

Isa na woy foo iz'aroo hunandi

¹¹ Alwaati kayna banda ga, Isa koy koyraa ra kanj se i ga nee Nayin. Nga taalibey hanga a bande nda jama boobo. ¹² Waatoo kanj a man koyraa mijoo, nga ne, a dii boroyanj kanj goo ma koy bukaw sutura. Bukaa man'ti kala woy foo kanj kurpoo buu, iz'aru follokaa, alžama kayante kanj ti koyra-izey goo woyoo bande. ¹³ Kanj ir Koyoo dii woyoo, kul a hanse ka hinna a se, a nee woyoo se: «Masi hēe.» ¹⁴ A man, a na balankaroo taaru. Borey kanj ga bukaa zaa kay. Isa nee: «Arusoogaa, ay na ni yaamar ma tun!» ¹⁵ Bukaa tun ka goro, a šelanj. Isa n'a yeeti janjoo ga.

¹⁶ Borey kul hunbur, i ga Irkoy beerandi ka nee: «Annabi beeri fatta ir ra, Irkoy neli nga jamaa ga.» ¹⁷ Woo kanj Isa n'a tee, šennoo huru Žude nda nga gandaa kul ra.

*Yehiya kanj ti batizekaa dontokey
(Matiyu 11.2–19)*

¹⁸ Yehiya taalibey na hayey kul filla a se kanj teendi. A ciya ihinka se i ra ¹⁹ k'i sanba ir Koyoo do, i ma nee a se: «Ni ti boraa kanj ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma affoo batu?» ²⁰ Waatoo kanj arey too a do, i nee a se: «Yehiya kanj ti batizekaa k'ir sanba ni do, ir ma ni hāa wala ni ti boraa kanj ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma affoo batu?» ²¹ I nka too kate kanj Isa na wircikoyni boobo noo baani, dorikoyniyanj duu baani. A na ganjiyanj gaaray k'i kaa boroyanj ra, de a na danaw boobo moyey feeri. ²² A tuuru dontokey se ka nee: «Wa koy hayey filla Yehiya se kanj war dii ey, war maar'ey kanj ti: danawey dii, bongey dira, jiraykoyney duu baani, lutey maa, bukawey tun, misikiiney maa Alhabar Boryaa. ²³ Boraa ga duu gomni kanj si naanay nanj ay sabbu se.»

*Isa šelanj Yehiya kanj ti batizekaa ga
(Matiyu 11.7–19)*

²⁴ Waatoo kanj Yehiya dontokey koy, Isa šelanj jamaa se Yehiya ga ka nee: «Macin no war koy a guna saajoo ra? Kakaaru kanj hewoo g'a zinji-zinji wala? ²⁵ Adiši macin no war koy a guna? Boro kanj ga bankaaray hennayanj goo wala? Nga ne, borey kanj ga darbaj hennayanj goo kanj ga huna daame ra sii kala kokoyey hugey ra. ²⁶ Adiši macin no war koy a guna? Annabi wala? Ay ga war bayrandi kanj a bisa annabi. ²⁷ Nga ga a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay g'ay dontokaa sanba ni jine
hala a ma ni fondaa hanse kanj goo ni jine.»*

²⁸ Ay ga war bayrandi kanj woy-hay ize sii no kanj ga bisa Yehiya. Amma Irkoy Laamaa borey kul ikaccaa ga bisa a. ²⁹ Jamaa kul nda ba alkaasidiikey na hanajer a se, i yadda kanj Irkoy ga šerre, i koy Yehiya ma ngi batize nda nga batizeyanoo. ³⁰ Amma Fariziyeney nda ašariyaa baykey mana yadda hayaa ga kanj Irkoy baa nga m'a tee i se. I wanji ka koy a ma ngi batize.

³¹ Adiši may nda ay ga zamanoo woo borey sawandi, may nda i ga hima? ³² I si hima nda kala zankayanj kanj ga goro farru ra, de i ga kaati cere ga ka nee: «Ir na laati kar war se, war mana gan. Ir na binehēenay dooniyanj tee, war mana hēe.» ³³ Yehiya kanj ti batizekaa kaa, a si takula ŋaa, a si alaneb hari moora hanj, war nee: «Ganji bara a ra.» ³⁴ Bora a kanj tee Adamize kaa, a ga ŋaa a ga hanj, war nee: «Ŋaabagante nda harifutu hanj kaw no, alkaasidiikey nda zunubu teekey ceroo no.» ³⁵ Amma Irkoy lakkaloo, borey kul kanj yadda a ga no ma cebe kanj a ga šerre.»

Woykuuroo kanj yaafandi

³⁶ Fariziyeney affoo n'a wiri Isa ga, a ma kaa ka ŋaa nga do. A huru Fariziyenoo hugoo ra ka goro ŋaadogoo ra. ³⁷ Nga ne, woy zunubante foo kanj goo koyraa ra, maa kanj Isa koy hoy Fariziyenoo do. A na tondi kaaray kulba kanj ra turaari goo zaa ka koy. ³⁸ A goo Isa dumaa ga, cewey jere, a ga hēe, a ga nga mundawey ka Isa cewey tayandi, a g'i tuusu nda nga boŋoo hinbirey. A ga cewey summu a g'i yon nda turaaroo.

³⁹ Kanj Fariziyenoo kanj n'a hoyandi dii woo, a nee nga binoo ra: «Nda a gar aroo woo annabi no, a ga bay boro kanj ti woo, a ga bay woy dumi kanj ti woo kanj goo ma man nga. Kala a ma bay kanj woykuuru no.» ⁴⁰ Isa zaabi ka nee a se: «Simonj, ay ga baa ya haya foo har ma ne.» Simonj nee: «Alfagaa, šelanj.» ⁴¹ Isa nee: «Garawmaykaw foo goo nda garawkoyni hinka. A ga may ijinaa ga nzorfu kaaray tamma boŋ zangu guu (500), affaa a ga may a ga nzorfu kaaray tamma boŋ woyguu (50). ⁴² A gar kanj affoo kul sii nda haya kanj nda a g'a bana. A na ihinkaa kul yaafa. Sohō affoo no ma hanse ka bag'a ihinkaa ra?» ⁴³ Simonj zaabi ka nee: «Ay ga hongu bora a kanj se a na iboobaa yaafa.» Isa nee a se: «Ni ciiti nda fondaa.»

⁴⁴ Isa bere woyoo here, de a nee Simonj se: «N'ga dii woyoo woo wala? Kanj ay huru ni hugoo ra, man'ay noo hari y'ay cewey pumay. Amma nga, mundawey nda a n'ay cewey tayandi, de a n'i tuusu nda nga hinbirey. ⁴⁵ Man'ay summu. Amma nga, za a huru kate, a mana

* 7:27 7.27 Malaki 3.1.

fay nda a g'ay cewey summu. ⁴⁶ Man'ay bonjoo yon nda jii. Amma nga, a n'ay cewey yon nda turaari. ⁴⁷ Woo se ay ga ni fahamandi kan baji beeroo kan a n'a cebe ga bayrandi kan nga zunubu boobey yaafandi. Amma boro kan ikaccu ka yaafandi a se, bora din baji kaccu no a g'a cebe.»

⁴⁸ Woo banda ga, Isa nee woyoo se: «Ni zunubey yaafandi.» ⁴⁹ Hoyandikey sintin ka nee ngi biney ra: «May ti bora woo kan ga zunubu yaafa?» ⁵⁰ Amma Isa nee woyoo se: «Ni naanaa na ni hallasi, koy nda alaafiyaa.»

8

Woyey kan hanga Isa bande

¹ Alwaati foo banda ga, Isa naaru ka koy koyrawey nda koyra kanbey ra ka Irkoy LaamaaAlhabar Boryaa waazu. Taalibi woy cindi hinkaa (12), ² nda woy fooyan kan ra a bay ka ganjiyan gaaray k'i kaa, nda affooyan kan cindi ka wirci kan a n'i noo baani, goo a bande. Woyey man'ti kala: Maryama kan se i ga nee Magdala bora kan ra ganji iyee hun, ³ nda Tahiya, Šuza kan ti Herod goykaw beeri foo wandoo, nda Suzan, nda iboobo fooyan kan g'i alhaadimay nda ngi almaanoo.

Sayakaa filla yaasayantaa

(Matiyu 13.1–9; Marku 4.1–9)

⁴ Alžama beeri foo margaa kanjan hun koyrawey ra ka kaa Isa do. A šelan i se nda filla yaasayantaa woo ka nee: ⁵ «Han foo sayakaw foo koy nga dumiyoo say. Kan a goo ma saya, dumiyoo jere foo kan fondaa bande. Borey n'a taama-taama, cirawey n'a gon. ⁶ Jere foo kan tondidoo ra. A zay, amma a kogu, zama a sii nongu ra kan ga tay. ⁷ Jere foo kan dumari karjikoyniyan gamey ra. Ngii nda karjey zay cere bande. Karjey n'i hewguba. ⁸ Jere foo kan labu henna ra. A zay, affoo kul na ize zangu (100) hay.» Fillaa woo banda ga, Isa na jinde jer ka nee: «Boro kan goo nda hanja ka maa, ma hanjajer!»

Addaliloo kan se Isa ga filla yaasayantey dan nga šenney ra

(Matiyu 13.10–17; Marku 4.10–12)

⁹ Nga taalibey n'a haa nda filla yaasayantaa woo maanaa. ¹⁰ A nee: «War, war duu Irkoy Laamaa haya tugantey fahamaa. Amma borey jerey, filla yaasayanteyan nda i ga šelan i se. Nga ra «i ga guna, amma i si dii, i ga maa, i si faham.»*»

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa

(Matiyu 13.18–23; Marku 4.13–20)

¹¹ «Filla yaasayantaa woo almaganaa ne: dumiyoo man'ti kala Irkoy meešennoo. ¹² Wey kan kan fondaa bande man'ti kala borey kan ga hanjajer. Amma Ibilisi kaa ka Šennoo kaa biney ra, hala i masi naanay ka hallasi. ¹³ Wey kan kan tondidogoo bonj man'ti kala borey kan, nda i maa Šennoo, i g'a dii nda paali, amma a mana zay biney ra ka linji tee, i si gay naanaa ra. Nda alwaati šenda kaa i ga, i ga nanj. ¹⁴ Dumari karjikoyney kan ra dumiyoo jere foo kan man'ti kala borey kan maa, amma i nanj alhuzuney, nda adupna almaanoo, nda bine-ibaayey m'a

* 8:10 8.10 Ezayi 6.9.

hewguba. I si ize tee kanj ga nin. ¹⁵ Labu henna kanj ra jerey sayandi man'ti kala borey kanj, nda i maa Šennoo, i g'a dii nda bine henna kaaray. I ga ize tee haya kul kanj ga no.»

Fitillaa filla yaasayantaa

(Marku 4.21–25)

¹⁶ «Boro kul si fitilla diinandi ka jinay gum a boŋ wala k'a danj daari cire. A s'a danj kala fitilla gorodogoo ga hala borey kanj ga huru ma dii gaayoo. ¹⁷ Haya tugante sii no kanj si kaa ka fataw, haya sii no kanj ga tee sirri ra kanj si kaa ka fatawandi. ¹⁸ Wa takaa bay kanj nda war ga hanjajer, zama boro kanj goo nda a, i g'a noo koyne. Boro kanj sii nda a, ba woo kanj a ga hongu nga goo nda a, ga taandi.»

Isa armye nda nga jaa

(Matiyu 12.46–50; Marku 3.31–35)

¹⁹ Isa armye nda nga jaa kaa, amma i mana hin ka too a do alžamaa booboyanoo se. ²⁰ Boroyan nee a se: «Ni jaa nda ni armye goo ma kay taray, i ga baa ngi ma dii ni.» ²¹ Isa na borey zaabi ka nee: «Ay jaa nda ag'armey man'ti kala borey kanj ga hanjajer Irkoy meešennoo se, de i g'a ka goy.»

Isa na hewoo kayandi

(Matiyu 8.23–27; Marku 4.35–41)

²² Han foo Isa nda nga taalibey huru harihii foo ra. A nee i se: «Ir ma deŋ ka koy haroo boŋ faa ga.» I koy. ²³ Kanj taalibey goo ma hun, Isa jirbi. Hew beeri foo zunbu haroo boŋ. Hiyoo too nda hari hala a mma baa ka mun. ²⁴ I man a k'a tunandi ka nee a se: «Alfagaa, Alfagaa, ir ga halaci!» A tun, a zahã hewoo nda bondawey ga, i kay, de nongoo tee sōy. ²⁵ Woo banda ga, Isa nee i se: «Man war naanaa?» I hunbur, boŋey haw, de i ga cere hãa ka nee: «May ti boraa woo kanj ga ba hewoo nda haroo yaamar, de i ga hayaa tee kanj a n'a har?»

Isa na ganjiyan gaaray k'i kaa aru ra

(Matiyu 8.28–34; Marku 5.1–20)

²⁶ Isa nda nga taalibey too Geraza koyraa borey laamaa ra kanj goo Galile tenje. ²⁷ Waatoo kanj Isa zunbu guraa ga, koyraa aru foo n'a kubay kanj ra ganjiyan goo. Za gayyan a si yee ka bankaaray danj. A si goro hugu ra, saarawey ra a ga goro. ²⁸ Kanj a dii Isa, a na jinde jer ka kaati ka sujudu jinoo ra ka nee: «Macin ka agay nda ni marga, Isa Irkoy Jerantaa Iz'aroo? Ay g'a ŋaaray ni ga, mas'ay zarabi.» ²⁹ Isa nka ganjoo yaamar kanj a ma hun aroo ra. Cee booboyan ganjoo g'a dii. Borey g'a haw nda guuru karfuyan, i ga gaalayan danj cewey ra, amma a g'i dunbu. Ganjoo g'a ka koy saajey ra. ³⁰ Isa n'a hãa ka nee: «Macin ti ni maapoo?» A nee: «Ay maapoo ti Alžama.» A na woo har, zama ganji booboyan ka huru a ra. ³¹ Ganjey na Isa suurandi a masi ngi sanba guusu futaa ra.

³² A gar kanj nbirŋa booboyan goo ma kur tondi hondoo boŋ. De ganjey na Isa suurandi a ma nanj ngi ma huru nbirŋawey wey ra. A n'a tee i se. ³³ Ganjey hun aroo ra ka huru nbirŋawey ra. Nbirŋawey hun tondi hondoo jesoo ga beene† ka haroo gaarandi, i yoole.

† 8:33 8.33 «tondi hondoo jesoo ga beene», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «tondi hondoo boŋoo boŋ».

³⁴ Wey kaŋ g'i kur dii hayaa kaŋ tee, i zuru. I koy alhabaroo filla koyraa nda saajoo borey se. ³⁵ Borey koy dii hayaa kaŋ tee. I too nongoo kaŋ ra Isa goo. I na aroo gar kaŋ ra ganjey hun, a ga goro Isa cewey cire. Darbay goo jindoo ra, lakkaloo ga timme daku. Borey kaŋ dii a hunbur. ³⁶ Borey kaŋ dii hayaa kaŋ Isa n'a tee, no ma filla borey kaŋ kokor ka kaa se, takaa kaŋ nda Isa na aroo hallasi ganjey ra. ³⁷ Woo banda ga, Geraza koyraa nda nga laamaa borey kul n'a wiri Isa ga, a ma mooru ngi, zama i hanse ka hunbur. Isa huru harihiyoo ra ka willi.

³⁸ Aroo kaŋ ra ganjey hun n'a ŋaaray a ga, a ma naŋ nga ma cindi nga bande. Amma Isa mana yadda, a nee a se: ³⁹ «Willi ni hugoo do, ma hayaa kul filla i se kaŋ Irkoy n'a tee ma ne.» A koy, de a na hayaa filla koyraa kul ra kaŋ Isa n'a tee nga se.

*Žayrus ize woyoo nda woyoo kaŋ tuku Isa bankaaraa ga
(Matiyu 9.18–26; Marku 5.21–43)*

⁴⁰ Waatoo kaŋ Isa willi, alžamaa kul kaŋ goo m'a batu n'a kubay. ⁴¹ Nga ne, aru foo kaa a do kaŋ maŋoo ti Žayrus, margahugoo boŋkoynoo no. A sujudu Isa cewey cire, a n'a ŋaaray a ma kaa nga hugoo do. ⁴² Hayaa kaŋ se, ize woy folloku bara a se kaŋ goo nda haya kaŋ ga too jiiri woy cindi hinka (12), a ga baa ka buu. Kaŋ Isa ga koy a do, alžama g'a šiita.

⁴³ Woo gar kaŋ woy foo goo jamaa ra kaŋ nga jiiri woy cindi hinka (12) a ga kuri mandi. [Alman kul kaŋ goo a se, a n'a noo lotokorey se,] amma affoo kul mongu k'a noo baani. ⁴⁴ A man Isa nda banda here ka tuku nga bankaaraa miŋoo ga. Dogoo din da kuri mandiroo kay. ⁴⁵ Isa nee: «May no ka tuku ay ga?» Boro foo kul ga nee kaŋ man'ti nga no. Piyer nee: «Alfagaa, alžamaa ga ni kuubi ka ni bere, i ga ni šiita.» ⁴⁶ Amma Isa nee: «Boro tuku ay do, zama ay maate kaŋ gaabi foo fatta ay ra.» ⁴⁷ Woyoo dii kaŋ Isa bay nga ga, a jijiiri nda hunburay ka kaa ka sujudu Isa se ka hayaa har jamaa kul jine kaŋ se nga tuku a do, nda takaa kaŋ nda nga duu baani dogoo din da. ⁴⁸ Isa nee woyoo se: «Ay izoo, ni naanaa na ni hallasi. Ma koy nda baani.»

⁴⁹ A goo ma šelaŋ kaŋ boro hun margahugoo boŋkoynoo windoo do ka nee: «Ni ize woyoo faati. Masi alfagaa zaa ka kay koyne.» ⁵⁰ Isa maa, a zaabi ka nee a se: «Masi hunbur, naanay hinne, de a ga hallasi.»

⁵¹ Waatoo kaŋ Isa too Žayrus hugoo do, a mana naŋ boro kul ma huru nga bande nda man'ti Piyer, nda Yehiya, nda Žak, nda zankaa ŋaŋoo nda baaboo. ⁵² Borey kul ga hēe, i ga yooyo bukaa boŋ. Isa nee i se: «War masi hēe, a mana buu, a mma jirbi.» ⁵³ Borey n'a kašikaši, zama i ga bay kaŋ a buu. ⁵⁴ Amma Isa n'a dii nda kaboo ka nga jindoo jer ka nee: «Woy-izoo, tun ni boŋ ga.» ⁵⁵ Lakkaloo yee kate a ga, dogoo din da a tun. Isa n'i yaamar i m'a noo ŋaayan. ⁵⁶ Zankaa hayragey boŋey haw, amma Isa n'i yaamar i masi hayaa kaŋ tee deede boro kul se.

9

*Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) sanba
(Matiyu 10.5–15; Marku 6.7–13)*

¹ Isa ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se k'i noo hini nda gaabi ganjey kul ga ka wircikoyney noo baani. ² A n'i sanba i ma Irkoy Laamaa ŝennoo waazu, i ma kate wircikoyney se baani. ³ A nee i se: «War masi haya kul zaa diraa se, a ma tee gobu, wala bolbol, wala ņaayan, wala nooru. War masi darbay hinka mo zaa. ⁴ Hugu kul kaŋ ra war zunbu, war ma cindi no din da ra. No din ra war ma tun ka koy. ⁵ Nda borey wanji ka war zumandi, war ma hun koyraa din ra, war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga, woo ga tee seede kaŋ haya futa no i n'a tee.» ⁶ Taalibey ŝerre. I koy koyra kanboo kul ra ka Alhabar Boryaa toonandi, de nongoo kul ra i kate borey se baani.

Herod boŋhawaa

(Matiyu 14.1–12; Marku 6.14–29)

⁷ Kokoy kaccaa kaŋ se i ga nee Herod maa hayey kul kaŋ teendi, boŋoo haw, zama boro fooyaŋ ga nee Yehiya tun bukawey ra. ⁸ Affooyaŋ ga nee Ilyasu ka bangay. Affooyaŋ mo ga nee annabi jina-jinawey affoo ka tun koyne. ⁹ Herod nee: «Yehiya, ay na boŋoo kaa jindoo ga. May ti boraa woo kaŋ ay ga maa i ga hayey wey har a ga?» A ga ceeci nga ma dii Isa.

Isa na boro zenber guu (5.000) ņandi

(Matiyu 14.13–21; Marku 6.30–44; Yehiya 6.1–14)

¹⁰ Waatoo kaŋ diyawey willi kate, i na hayaa kul filla Isa se kaŋ ngi n'a tee. A n'i ka koy nga bande, ka yee jere ga koyra ra kaŋ se i ga nee Betsayda. ¹¹ Kaŋ alžamaa bay, i hanga a. Isa n'i kubay henna, de a ŝelan i se Irkoy Laamaa ga. De mo borey kaŋ ga baa gaaham baani, a kate i se baani.

¹² Kaŋ zaaroo ga sintin ka ben, taalibi woy cindi hinkaa (12) man a ka nee a se: «Alžamaa naŋ hala i ma koy koyra kanbey kaŋ ga man ne ga nda hawsaa borey do ka duu kanidoo nda ņaayan, zama nongoo kaŋ ra ir ne, haya kul sii a ra.» ¹³ Amma Isa nee i se: «War hunday m'i noo ņaayan!» I nee: «Ir sii nda haya kaŋ bisa takula guu nda hamiisa hinka, nda man'ti ir nka koy ņaayan day jamaa woo kul se.» ¹⁴ Woo gar kaŋ arey ga too boro zenber guu (5.000) cine. Isa nee nga taalibey se: «W'i gorandi nda soofu-soofu. Soofu foo kul ma tee boro woyguu (50) cine.» ¹⁵ I n'a tee nda takaa din, i n'i kul gorandi. ¹⁶ Woo banda ga, Isa na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka daŋ i ra. A n'i dunbu. A n'i noo taalibey se i m'i zamna alžamaa game. ¹⁷ Borey kul ņaa hala i kungu. I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda wey kaŋ cindi.

May ti Isa?

(Matiyu 16.13–20; Marku 8.27–30)

¹⁸ Han foo, kaŋ Isa goo ma Irkoy ņaaray jere ga, nga taalibey goo a bande. A n'i hãa ka nee: «Alžamaa mma nee, may ti agay?» ¹⁹ I n'a zaabi ka nee: «Boro fooyaŋ ga nee Yehiya kaŋ ti batizekaa ti ni, affooyaŋ ga nee Ilyasu ti ni, affooyaŋ mo ga nee kaŋ annabi jina-jinawey affoo ti ni kaŋ tun ka huna.» ²⁰ Woo banda ga, a nee i se: «De war, war mma nee, may ti agay?» Piyer zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu kaŋ Irkoy n'a sanba.» ²¹ Isa zahã i ga kaŋ i mas'a har boro kul se.

Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Matiyu 16.21–23; Marku 8.31–33)

²² A nee i se koyne: «Kala Bora a kanj tee Adamize ma dii zarabi booboyan. Boro beerey nda sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey g'a yankar. A ga wiiyandi, de jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

Takaa kanj ga kate boro ma hanga Isa

(Matiyu 16.24–28; Marku 8.34–9.1)

²³ Isa nee borey kul se: «Boro kanj ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nanj, zaari kul a ma nga kanjandibundoo zaa* jina, a ma hanga agay. ²⁴ Boro kanj ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kanj ga nga hundoo mursandi ay maaganda se g'a hallasi. ²⁵ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu adupna kul, nda a ga nga boŋ halaci wala ka nga boŋ mursandi?»

²⁶ Boro kul kanj agay nda ay meešenney g'a haawandi borey game, Bora a kanj tee Adamize ga haw a borey game waati kanj a kaa nga daržaa, nda Baaboo wanoo, nda almalayka henanantey wanoo ra.

²⁷ Ay g'a har war se nda cimi, boroyan goo ne kanj si buuyan taba i mana dii Irkoy Laamaa.»

Isa kunturoo alhaaloo barmay

(Matiyu 17.1–8; Marku 9.2–8; Piyer bataga 2to 1.17–18)

²⁸ Kanj Isa na šenney wey har, jirbi yaaha cine banda ga, a na Piyer, nda Yehiya, nda Žak zaa ka žigi nga bande tondi hondoo boŋ ka Irkoy ŋaaray. ²⁹ Waatoo kanj a goo ma Irkoy ŋaaray nga ndumoo alhaaloo barmay. Nga darbaa tee ikaaray far. ³⁰ Nga ne, aru hinka cindi ka šelan a bande kanjanj ti Musa nda Ilyasu. ³¹ I bangay darža ra, i ga šelan Isa bande nga adupna hunyanoo ga kanj ga kaa ka tee Žerizalem. ³² Woo gar kanj Piyer nda nga hangasiney jirbi guusa n'i dii. Kanj i tun i dii Isa daržaa nda aru hinka kanj ga kay a bande.

³³ Waatoo kanj borey din hun Isa do, Piyer nee a se: «Alfagaa, a ga boori ir ma cindi ne ra, adiši ir ma hukku hinza cin, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» Piyer si hayaa bay kanj nga g'a har. ³⁴ A goo ma šenney wey har kanj duula foo na nga biyoo k'i gum. Taalibey hunbur kanj i dii ngi goo duulaa ra. ³⁵ Jinde foo fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo kanj ay n'a suuba, wa hanajer a se!» ³⁶ Šennoo woo waati, Isa hinne ka cindi. Jirbey din taalibey dangay, hayaa kanj i dii a, i mana baffoo har boro kul se a ra.

Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra

(Matiyu 17.14–18; Marku 9.14–27)

³⁷ Subaa ra, kanj i zunbu tondi hondoo boŋ, alžama boobo na Isa kubay. ³⁸ Nga ne, alžamaa ra, aru foo wurru ka nee: «Alfagaa, ay g'a ŋaaray ni ga, ma neli ay iz'aroo ga, zama nga hinne bara ya ne. ³⁹ Ganji foo bara no kanj, nda a tun a se, dogoo din da a mma kaati. Ganjoo g'a jijirandi nda gaabi, a ga kufu kar. A ga gay a g'a gurzugay hala a g'a nanj. ⁴⁰ Ay n'a ŋaaray ni taalibey ga i m'a gaaray, amma i mongu.» ⁴¹ Isa zaabi ka nee: «Dumi kanj si naanay, a ga Irkoy hoo, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande ka war suuri? Kate ni

* **9:23** 9.23 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kanj nda Isa na nga wanoo noo.

iz'aroo.» ⁴² A goo ma man kaŋ ganjoo n'a cetaw ganda k'a guzuguzu. Amma Isa zahã ganjoo ga, a na zankaa noo baani, a n'a yeeti baaboo ga. ⁴³ Borey kul na almunkar nda Irkoy jeeraa.

*Isa yee ka šelanŋ nga buuyanoo ga
(Matiyu 17.22–23; Marku 9.30–32)*

Waatoo kaŋ borey kul boŋey haw nda hayaa kaŋ Isa n'a tee, nga no a nee nga taalibey se: ⁴⁴ «Wa war haŋawey kayandi ka maa hayaa kaŋ ay g'a har. Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋandi adamizey kabey ra.» ⁴⁵ Amma taalibey mana faham šennoo woo se. Šenni daabante no i se hala i masi duu almaganaa. I ga hunbur k'a hãa nda šennoo.

*May ka bisa borey kul?
(Matiyu 18.1–5; Marku 9.33–41)*

⁴⁶ Taalibey na cere kakaw. Kakaa man'ti kala, ŋgi ra, may ka bisa borey kul. ⁴⁷ Isa ga hayaa bay kaŋ goo biney ra. A na zanka kaccu foo zaa k'a daŋ nga jeroo ga, ⁴⁸ de a nee i se: «Boro kul kaŋ yadda ka zankaa woo dii ay maaganda se, bora a, agay hunday ga a yadda. Boro kul kaŋ yadda ay ga, bora a kaŋ n'ay sanba ga a yadda. Bora a kaŋ kacca nda war kul, nga ti ibeeroo.»

⁴⁹ Yehiya na šennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ir dii aru foo kaŋ ga ni maŋnoo cee ka ganjey gaaray. Ir n'a ganji a m'a tee, zama a sii ir bande ka ni gana.» ⁵⁰ Isa nee a se: «War mas'a ganji, zama boro kaŋ si konna war, goo war bande.»

Samari koyra kanbe foo borey wanji Isa ma zunbu ŋgi do

⁵¹ Kaŋ waatoo man kaŋ ra Isa ga hima ka zandi ka hun aduŋŋa ra, a kayandi kaŋ haya kul kaŋ no kala nga ma koy Žerizalem. ⁵² A na dontokawyaŋ sanba nga jine, kaŋyaŋ na fondaa zaa ka koy Samari borey koyra kanbe foo ra ka zunbudoo soolu a se. ⁵³ Amma koyraa din borey mana yadda a ma zunbu no din, zama Žerizalem fondaa ra a goo. ⁵⁴ Kaŋ taalibi hinkaa kaŋ ti Žak nda Yehiya dii woo, i nee: «Ir Koyoo, n'ga baa ir ma beenaa nuunaa cee a ma kaŋ i boŋ k'i halaci?» ⁵⁵ Isa bere ka citi i ga. ⁵⁶ Woo banda ga, i koy cere bande koyra kanbe foo ra koyne.

*Boro kaŋ ga baa nga ma hanga Isa
(Matiyu 8.19–22)*

⁵⁷ Kaŋ i goo ma dira fondaa ra, aru foo nee Isa se: «Ay ga hanga ni bande nongu kul kaŋ ra n'ga koy.» ⁵⁸ Isa nee a se: «Nzungey goo nda guusu, cirawey goo nda teji, amma Bora a kaŋ tee Adamize sii nda nongu kaŋ ra a ga nga boŋoo kanandi.»

⁵⁹ Isa nee aru foo se koyne: «Hanga ay bande.» A nee: «[Ay Koyoo,] naŋ ya koy ay baaba sutura jina.» ⁶⁰ Amma Isa nee a se: «Naŋ bukawey ma ŋgi bukawey sutura, ni, koy Irkoy Laamaa fee.»

⁶¹ Affoo yee ka nee koyne: «Ay ga hanga ni, ay Koyoo, amma naŋ ya koy ay hugey borey hoy baani jina.» ⁶² Isa nee a se: «Boro kul kaŋ na nga beeriguuroo dii nga kaboo ra, de a ga neli ka lakkal daŋ banda se, bora a din sii nda nafaw Irkoy Laamaa se.»

10

Isa na taalibi woyye cindi hinka (72) sanba

¹ Hayey kanj tee banda ga, ir Koyoo yee koyne ka taalibi woyye cindi hinka (72) zaa k'i sanba nga jine boro hinka-hinka koyrawey nda nongey kul kanj ra a ga hima ka kaa ka koy. ² A nee i se: «Hegaa ga beeri, amma goykey si boobo. Adiši wa hegaa Koyoo ñaaray a ma goykawayan sanba nga hegaa ra. ³ Wa koy, nga ne, ay ga war sanba sanda feeji-izeyan kanj ga koy ganjihansiyar game. ⁴ War masi fortomaani, wala bolbol, wala taami zaa, de mo war masi sallam boro kul ga fondaa ra.

⁵ Hugu kul kanj ra war huru, war mma jin ka nee: «Alaafiyaa ma kaa hugoo woo ga!» ⁶ Nda alaafiyakoyne goo no din, war alaafiyaa ga kani a ga, nda man'ti woo, war alaafiyaa ga yee war ga. ⁷ Wa cindi hugoo din da ra. War ma ñaa i do, war ma hanj i do, zama goykaw ga hima nda nga banaa. War masi hun hugoo woo ra ka huru hugoo woo ra.

⁸ Koyra kul kanj ra war huru, de borey na war yawzunbay, war ma hayey ñaa kanj i ga kate ey war se. ⁹ Wircikoyney kanj goo no din, war ma kate i se baani, wa nee i se: «Irkoy Laamaa man war ga.» ¹⁰ Amma koyra kul kanj ra war huru, de i mana war yawzunbay, wa koy nga lolawey ra, war ma nee: ¹¹ «Ba war koyraa kusaa kanj denja ir cewey, ir g'a kokobu war ga. Amma war ma haya foo bay kanj ti Irkoy Laamaa man.» ¹² Ay ga war bayrandi kanj hanoo din, Sodom gurzugaa ga kacca nda koyraa din wanoo.»

Koyrayan kanj wanji ka tuubi

(Matiyu 11.20–24)

¹³ «Ni bone, Korazin! Ni bone, Betsayda! Zama nda a gar kayfey kanj teendi war game nka teendi Tir nda Sidonj ra, i gay i na saaku danj ngi ga ka goro boosu ra, ka cebe kanj ngi tuubi. ¹⁴ Woo se kayandoo hane, Tir nda Sidonj gurzugaa ga kacca nda war wanoo. ¹⁵ Ni Kaparnahum, n'ga hongu kanj n'ga jerandi hala ma too beenaa? Žahannam no i ga ni zumandi! ¹⁶ Boro kanj na hanajer war se, agay se a na hanajer. Boro kanj wanji war ga, agay ga a wanji. A gar, boro kanj wanji ay ga, boraa kanj n'ay sanba ga a wanji.»

Taalibi woyye cindi hinkaa (72) yee kateyanoo

¹⁷ Taalibi woyye cindi hinkaa (72) yee kate nda jaali, i nee: «Ir Koyoo, ba ganjey huru ir hinoo cire ni maanoo ga.» ¹⁸ Isa nee i se: «Ay dii Ibilisi, a ga kanj ka hun beenaa ra ma nee meli. ¹⁹ Nga ne, ay na war noo hini war ma dira gondey nda dontoney nda iberoo hinoo kul ga, bila nda baffoo ma ifutu tee war se. ²⁰ War masi jaali nda kanj ganjey ga war yaamarey tee, amma wa jaali nda haya kanj se war maaney hantumandi beenaa ra.»

Isa jaali

(Matiyu 11.25–27; 13.16–17)

²¹ Alwaati follokaa din da ra, Isa jaali Hundi Henanantaa albarkaa ra, de a nee: «Ay ga albarka danj ma ne, Baaba, beenaa nda gandaa Koyoo, zama n'na hayey wey tugu lakkalkoyney nda borey kanj ga faham se, amma n'n'i bangandi zanka kaccey se. Cimi, ya Baaba, zama takaa woo no n'baa m'a tee.»

²² «Ay Baaba Irkoy na hayey kul dan ay kaboo ra. Boro kul si bay may ti Iz'aroo nda man'ti Baaba Irkoy. Boro kul si bay may ti Baaba Irkoy nda man'ti Iz'aroo, nda boro kanj se Iz'aroo baa nga m'a bangandi.»

²³ Woo banda ga, a bere taalibey here, nga nda ey foo, a nee: «Moje duu gomni kanj ga dii hayaa kanj war goo ma dii a! ²⁴ Ay ga war bayrandi kanj annabi booboyan nda kokoyyan baa ngi ma dii woo kanj war goo ma dii a, amma i mana dii a. I baa ngi ma maa woo kanj war goo ma maar'a, amma i mana maar'a.»

Samari boro hinnantaa filla yaasayantaa

²⁵ Ašariyaa baykaw foo ne ka tun ka Isa sii ka nee: «Alfagaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?» ²⁶ Isa nee a se: «Macin ka hantumandi ašariyaa ra? Macin no n'n'a caw?» ²⁷ A zaabi ka nee: «Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni gaaboo kul, nda ni lakkaloo kul.* Koyne mo: Ma baa ni cinaa sanda takaa kanj nda n'ga baa ni boŋ.»[†] ²⁸ Isa nee a se: «N'tuuru nda fondaa. Woo tee, de n'ga huna.»

²⁹ Amma aroo baa nga ma nga boŋ henanandi, a nee Isa se: «De may ti ay cinaa?»

³⁰ Isa na šennoo zaa, a nee: «Woo ti aru foo kanj ga doo ka hun Žerizalem ka koy Žeriko. A kanj fondodunbukey ga, i na nga hayey kul taa a kone, i n'a kar, de i koy. I n'a nanj buuyan nda hunayan game. ³¹ Sargari juwalkaw foo kanj mana bay, kaa ka doo nda fondaa din, a dii aroo, a ceesi ka bisa a ga. ³² Takaa din da Lewi boro foo too nongu follokaa din ra, a dii aroo, a ceesi ka bisa a ga. ³³ Amma Samari boro foo kanj goo ma naaru too no din ra. Kanj a dii a kul, a hanse ka hinna a se. ³⁴ A man a do ka nga dorey safar nda jii nda alaneb hari moora, a n'i didiji nda zaara. Woo banda ga, a n'a žigandi nga boŋ kaarumaa ga. A n'a ka koy yawzunbudoo foo ra ka huga nda a. ³⁵ Subaa ra, a na nzorfu kaaray tamma boŋ hinka kaa, a n'i noo yawzumandikaa se, a nee a se: Ma huga nda a, haya kul kanj n'n'a dan a ra ka bisa woo kanj ay n'a noo ma ne, ay g'a bana ma ne ay yee kateroo ga.»

³⁶ Woo banda ga, Isa nee a se: «Ni do, boro hinzaa woo ra, may no ka bora kanj kanj fondodunbukey gamey ra tee nga cinaa?» ³⁷ A nee: «Bora kanj hinna a se.» Isa nee a se: «Koy, de ma takaa din da tee.»

Isa koy Mart nda Maryama do

³⁸ Waatoo kanj Isa nda taalibey na fondaa zaa, i huru koyra-ize foo ra. Woy foo kanj maanoo ti Mart n'i zumandi nga do. ³⁹ A goo nda woyme kanj se i ga nee Maryama kanj cindi a ga goro ir Koyoo cewey cire ka hanajer nga šennoo se. ⁴⁰ A gar Mart hunday goo hugoo goy boobey gamey ra. A kaa ka nee Isa se: «Ay Koyoo, woo si ni dor kanj ay woymaa g'ay nanj agay hinne goyey game? Nee a se adiši a m'ay gaa.» ⁴¹ Ir Koyoo zaabi ka nee a se: «Mart, Mart, n'ga huzun, n'ga jijiri haya booboyan se. ⁴² Amma haya folloku ka tilasu. Maryama na baa henna zaa kanj si hun a kone.»

* **10:27** 10.27 Alhukumoo 6.5. † **10:27** 10.27 Sargarey 19.18.

11

Isa na nga taalibey cawandi Irkoy njaarayyan
(*Matiyu 6.9–13; 7.7–11*)

¹ Han foo Isa goo ma Irkoy njaaray nongu foo ra. Waatoo kan̄ a benandi, nga taalibey affoo nee a se: «Ay Koyoo, ir waanandi takaa kan̄ nda ir ga Irkoy njaaray, sanda takaa kan̄ nda Yehiya n'a waanandi nga taalibey se.» ² A nee i se: «Nda war ga Irkoy njaaray, wa nee: «Ya Baaba Irkoy!

Yala ni maano ma zandi sanda henanante,
ni Laamaa ma kaa.

³ Ir noo zaari kul ir meehunaa.

⁴ Ir zunubey yaafa ir se,

zama ir hunday ga yaafa boro foo kul se kan̄ n'ir tooje.

Masi nan̄ ir ma siyandi ka kan̄ zunubu ra.»

⁵ Isa yee ka nee i se: «War ra, may ti boraa kan̄ goo nda cere kan̄ do a koy cijinoo gamoo ra ka nee a se: «Ay ceroo, ay faaba nda takula hinza, ⁶ zama ay cere foo ka hun diraydoo ra ka kaa ay do, ay sii nda baffoo k'a nandi a se.» ⁷ Ceroo kan̄ goo hugoo gundoo ra ga hin k'a zaabi ka nee: «Mas'ay zaa ka kay, hugoo mijoo daaba, agay nda ay zankey kani. Ay si hin ka tun ka ni noo.» ⁸ Ay ga war bayrandi kan̄ ba nda a mana tun k'i noo a se nga ceretaraa se, a ga tun k'a noo haya kul kan̄ ga a ga too nga kula janjaa sabbu se.

⁹ Agay da mo ga nee war se: Wa Irkoy njaaray, a ga war noo, wa ceeci, war ga duu, wa kara-kara, a ga feera war se. ¹⁰ Zama boro kul kan̄ njaaray, i g'a noo, boro kan̄ ceeci ga duu, de mo i ga feera boro kan̄ kara-kara se. ¹¹ War ra, may ti baaboo kan̄, nda izoo n'a wiri hamiisa, a g'a noo gondi hamiisaa dogoo ra? ¹² Wala mo, nda a n'a wiri guuri, a g'a noo donton? ¹³ Nda war kan̄ ga laala ga wan ka war izey noo haya hennayan̄, taka foo nda Baaba Irkoy kan̄ goo beenaa ra si Hundi Henanantaa noo boro kan̄ g'a njaaray se?»

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi wanoo
(*Matiyu 9.32–34; 12.22–30; Marku 3.22–27*)

¹⁴ Isa na ganji foo gaaray kan̄ na aru foo benbandi. Waatoo kan̄ ganjoo hun a ra, benbaa šelan̄, jamaa bonjhaway. ¹⁵ Amma boro fooyan̄ i ra nee: «Belzebil* kan̄ ti ganjey bonkoynoo nda a ga ganjey gaaray. ¹⁶ Affooyan̄ n'a sii ka wiri a ga a ma tammaasa kayfante tee kan̄ hun beenaa ra.»

¹⁷ Amma Isa ga ngi anniyawey bay, a nee i se: «Laama kul kan̄ izey dunbu, laamaa din ga halaci, hugey ga kan̄ cere bon̄. ¹⁸ Nda Ibilisi na nga bon̄ zamna, taka foo nda nga laamaa ga kay, zama war nee kan̄ Belzebil nda ay ga ganjey gaaray? ¹⁹ Nda agay, Belzebil nda ay ga ganjey gaaray, de may nda war borey g'i gaaray? Woo se ngi no ma tee war ciitikey. ²⁰ Amma nda Irkoy hinoo nda ay ga ganjey gaaray, adiši Irkoy Laamaa kaa war ga.

²¹ Nda aru gaabikoyini kan̄ goo nda wongu jinayyan̄ ga nga hugoo lakkal, haya kul si duu nga almaanoo. ²² Amma nda aru kaa kan̄ gaabi nda a kan̄ ga hin a, a ga wongu jinawey kul taa a kone kan̄ ti nga gaaboo, de a ga nga alganiimaa zamna borey se.

* **11:15** 11.15 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

²³ Boro kanj sii ay bande, mma konna agay. Boro kanj si borey marga ay bande, mm'i say-say.

Ganjoo yee kateyanoo
(Matiyu 12.43–45)

²⁴ Waati kanj ganji hun boro ra, a mma koy nongey kanj goo saajoo ra ka hunanzamay wiri. Nda a mana duu a kul, a ga nee: «Ay ga yee ay hugoo kanj ra ay hun.» ²⁵ Nda a too no din, a g'a gar a haaba, a taalam. ²⁶ Woo banda ga, a ga yee ka koy ka ganji iyye zaa kanj laala nda a. I ga huru hugoo ra ka goro. Bora a din cee koraa ga jaase ijinaa.»

Borey kanj duu gomni

²⁷ Isa nka šennoo woo har kanj woy foo na nga jindoo jer jamaa ra ka nee a se: «Gundoo duu gomni kanj na ni zaa, fafey duu gomni kanj na ni naanandi.» ²⁸ Amma Isa n'a zaabi ka nee: «Gomni sii kala borey se kanj ga hanjajer Irkoy meešennoo se, de i ga gaabu a ga.»

Yunusa tee tammaasa
(Matiyu 12.38–42)

²⁹ Waatoo kanj alžama beeri foo marga Isa bonj, a nee: «Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayanj. Tammaasa kayfante no i ga ceeci, amma i s'i noo tammaasa kanj man'ti woo kanj Yunusa n'a tee. ³⁰ Zama takaa kanj nda Yunusa tee tammaasa Niniwe borey se, takaa din da no Bora a kanj tee Adamize ga ti a zamanoo woo izey se. ³¹ Gurma here kokoy woyoo ga tun kayandoo hane, nga nda zamanoo woo borey, a ga alhukum zurandi i ga, zama a nka hun adurpa kanjoo ga ka kaa ka hanjajer Sulaymaana lakkaloo se. Sohō boro ne kanj bisa Sulaymaana. ³² Niniwe borey ga tun kayandoo hane ka alhukum zurandi zamanoo woo izey ga, zama Niniwe borey nka tuubi kanj i maa Yunusa waazoo. Sohō boro ne kanj bisa Yunusa.»

Moo ti gaaham fitillaa
(Matiyu 5.15; 6.22–23)

³³ «Boro kul si fitilla diinandi k'a danj nongu tugante ra [wala ka kusu gum a bonj], amma a s'a danj kala fitilla gorodogoo ga hala borey kanj ga huru ma dii gaayoo. ³⁴ Ni mojnoo ti ni gaahamoo fitillaa. Nda ni mojnoo ga boori, ni gaahamoo mo kul goo gaay ra. Amma nda ni mojnoo ga laala, ni gaahamoo goo kubay ra. ³⁵ Adiši hawgay, gaayoo kanj goo ni ra masi tee kubay. ³⁶ Nda ni gaahamoo kul tee gaay, nongu si cindi a ra kanj ga tee kubay. Nga kul ga tee gaay sanda waati kanj fitilla ga ni noo gaay.»

Isa citi Fariziyeney nda Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1–36; Marku 12.38–40)

³⁷ Waatoo kanj Isa šelanj ka ben, Fariziyeney foo n'a wiri a ga a ma kaa ka koy ŋaa nga do. A huru hugoo ra ka goro ŋaadogoo ra. ³⁸ Fariziyeneyoo bonjoo haw kanj a dii Isa mana alwala jina ka ŋaa. ³⁹ Amma ir Koyoo nee a se: «War Fariziyeney, war ga potoo nda taasaa dumaa jumay, amma war kuneheroo ga too nda komari nda laalay. ⁴⁰ Lakkal janantey, man'ti tarayheroo teekaa, nga da ka kuneheroo tee wala? ⁴¹ Hayey kanj goo kunehere no war ga hima k'i sarga, nga ra hayey kul ga henan war se.»

⁴² Amma war bone, Fariziyeney, zama war ga anaanawoo, nda suboo, nda dumaray kul azakkaa noo Irkoy se. Amma war dirpa Irkoy šerretaraa nda nga bajoo. Wey ti hayey kaŋ war hima k'i tee bila nda war ma jerey yankar.

⁴³ War bone, Fariziyeney, zama war ga baa jine gorodogey margahugey ra, war ga baa borey ma war foo nda beeray farrey ra.

⁴⁴ War bone, zama war ga hima nda saarayyan kaŋ ga boro ga dira bila nda ma bay wala saarayyan no.»

⁴⁵ Ašariyaa baykaw foo n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, takaa kaŋ nda n'goo ma šelan, ir mo, n'goo m'ir wow.»

⁴⁶ A nee: «War mo ašariyaa baykey, war bone, zama war ga jeejeyan dan adamizey ga kaŋ i si hin ey, ka gar kaŋ war si kabe-ize folloku dan i se.»

⁴⁷ War bone, zama war ga annabey saarawey cin, wey kaŋ war baabey n'i wii. ⁴⁸ War takaa ga cebe kaŋ war baabey teegoyey ga kan war se. Ngi, i na annabey wii, war, war ga ngi saarawey cin k'i kayandi.

⁴⁹ Woo se Irkoy lakkaloo nee: «Ay ga annabiyeney nda diyawyan sanba i ga. I ga wiiya i ra, i ga boroyan gurzugay i ra», ⁵⁰ hala i ma zamanoo woo izey hãa nda annabey kul kaŋ kurey mun za aduŋna daaruroo ga.

⁵¹ M'a dii za Habila kuroo munyanoo hala Zakarya kuroo munyanoo ga kaŋ i n'a wii sargari tonadogoo nda Irkoy hugoo game.† Ay ga war bayrandi kaŋ i ga zamanoo woo izey hãa nda hayey wey.

⁵² War bone, ašariyaa baykey, zama war na bayraa kufal-izoo dii. War hunday mana huru, war na borey ganji mo kaŋ ga baa ngi ma huru.»

⁵³ Waatoo kaŋ Isa fatta no din, Citaaboo baykey nda Fariziyeney sintin ka marga a ga ka gaabi k'a hãa nda haya booboyan: ⁵⁴ i na kumsayyan hirri a se, wala ngi ga duu mijoo ra šenni futu k'a wurru.

12

Dolobiroo kaŋ ga boro ga hima ka nga boŋ hawgay
(Matiyu 10.26–27; 16.5–12; Marku 8.14–21)

¹ Alwaatoo woo ra, alžama nda alžama marga hala nongu kaŋ ra i mma cere taama. Isa jin ka šelan nga taalibey se ka nee: «Wa war boŋ hawgay Fariziyeney dolobiroo ga kaŋ ti almunafikitaray.

² Haya tugante sii no kaŋ si kaa ka bangay, sirri sii no kaŋ si kaa ka bayrandi. ³ Woo se haya kul kaŋ war n'a har kubaa ra ga mandi gaayoo ra. Haya kaŋ war n'a ciinay haŋa ra hugoo gundoo ra, ga feendi soorawey boŋ.»

May no boro ga hima ka hunbur a?
(Matiyu 10.28–31)

⁴ «Ay g'a har war se kaŋ ti ay cerey: War masi hunbur borey kaŋ ga boro kunturoo wii, amma woo banda ga, i si hin ka haya kul tee. ⁵ Ay ga boraa cebe war se kaŋ war ga hima ka hunbur a. Wa hunbur boraa kaŋ, nda a wiiya banda ga, a goo nda hini ka boro warra žahannam. Ay ga war bayrandi, nga no war ma hunbur a.

⁶ Takirya guu si neerandi kala tamma hinka wala? Woo kul, Irkoy jine, ba affoo si dirnandi i ra. ⁷ De koyne mo ba war boŋ hinbirey, i

† 11:51 11.51 Sintinoo 4.8; Taarikey 2to 24.20–22.

kul kabandi. Adişi war masi hunbur, takirya boobo cere ra, war bisa ey.»

*Ka yadda wala ka wani Isa ga
(Matiyu 10.32–33; 12.32; 10.19–20)*

⁸ «Ay g'a har war se, boro kul kan nee nga goo ay mayraa ra adamize jine, Bora kan tee Adamize mo ga nee Irkoy almalaykey jine kan bora din goo nga mayraa ra. ⁹ Amma boro kan n'ay yankar adamizey jine, ga yankarandi Irkoy almalaykey jine.

¹⁰ Boro kul kan na ifutu har Bora kan tee Adamize se, ga yaafandi. Amma boro kan na Hundi Henanantaa wow, si yaafandi.

¹¹ Waati kan i ga war gongu ka koy margahugey ra, wala alkaaley jine, wala hinoo do ka war ciiti, war masi alhuzun nda takaa kan nda i ga faasa war se, nda hayaa kan war g'a har, ¹² zama Hundi Henanantaa ga war bayrandi alwaatoo din da hayaa kan war ga hima k'a har.»

Almankoyi saama filla yaasayantaa

¹³ AlZamaa ra, boro foo nee Isa se: «Alfagaa, nee ag'armaa se a m'ir tuboo zamna agay nda nga game.» ¹⁴ A nee a se: «Aroo, may k'ay tee war se alkaali wala zamnakaw?» ¹⁵ Woo banda ga, a nee i se: «Wa hanse ka lakkal dan ka war bon hawgay haya ceeci nda albahiiritaray dumi kul ga, zama adamize hunaroo alman s'a hallasi, taka kul kan nda a goo nda a.»

¹⁶ Isa na filla yaasayante deede i se ka nee: «Almankoyi foo faarey hanse ka taasu tee. ¹⁷ A ga ŧelan nga binoo ra ka nee: «Macin no ay g'a tee, zama ay sii nda nongu kan ra ay g'ay taasoo fanji?» ¹⁸ A nee koyne: «Hayaa ne kan ay g'a tee. Ay g'ay taasu fanjidogey kayri ka ibeeriyar cin. Ay ga ag'alkamaa kul nda ag'arzakaa kul fanji i ra.» ¹⁹ Woo banda ga, ay ga nee ay bon se: «Ay baakaa, arzaka boobo fanjandi ma ne jiiri booboyan se: ni bon hunanzam, ŋaa, ma han, ma yafarhã.» ²⁰ Amma Irkoy nee a se: «Saama, hõ cijinoo hunday ni hundoo ga taandi. Hayey kan n'n'i soolu, may no ma duu ey?» ²¹ Woo no ma tee boro ga kan na alman marga nga bon se, de Irkoy do a sii nda gomni.»

*War masi huzun
(Matiyu 6.25–34)*

²² Isa nee nga taalibey se: «Woo se ay ga war bayrandi kan war masi huzun war hundoo se, nda war ŋaahayaa, wala war gaahamoo se, woo kan nda war ga daabu. ²³ Hundi bisa ŋaayan. Gaaham bisa bankaaray.

²⁴ Wa gaaru-gaarey guna: i si duma, i si hegay, i sii nda mangasa, i sii nda taasu fanjidoo, amma Irkoy g'i ŋandi, soko war kan bisa cirawey! ²⁵ War ra, may ti bora kan nga alhuzunoo ga kate a ma hin ka ba alwaati kayna tonton nga aloomuroo ga? ²⁶ Adişi nda war si hin ka ba woo tee, cin se war ga huzun nda hayey cindey?

²⁷ Wa kutukuryey guna takaa kan nda i ga zay. I si taabi, i si haabu bii. Ay ga war bayrandi kan Sulaymaana nda nga daržaa kul, a mana bankaaray dan ka too ngi affoo. ²⁸ Nda suboo kan hõ a goo faarey ra, suba a ga warrandi alforonoo ra, Irkoy g'a bankaaray nda takaa woo, taka foo nda a si war bankaaray, naanaykaccukoyney? ²⁹ War, war masi war bon zarabi ka hayaa ceeci kan war g'a ŋaa wala k'a han. ³⁰ Zama hayey wey kul adupna kutakey no m'i ceeci. Amma war

Baaba Irkoy ga bay kan war ga too i ga. ³¹ Hayaa kan war ga hima k'a ceeci man'ti kala Irkoy Laamaa, de hayey wey mo ga tontonandi war se. ³² Feeji kur kaccaa, masi hunbur, zama a kan war Baaba Irkoy se nga ma war noo Laamaa.»

Alman cimoo
(Matiyu 6.19–21)

³³ «Wa war arzakaa neere ka hayoo sarga. Wa fortomaaniyan tee war bon se kan si zen nda alman kan si ben kan goo beenaa ra kan zay si man a, dusu s'a njaa. ³⁴ Zama nongoo kan ra war almaanoo goo, nga ra war binoo mo goo.»

Tamey kan ga hanna

³⁵ «War gamey ma hawa, war fitillawey ma dii. ³⁶ War, war ma hima nda boroyan kan ga ngi koyoo yee kateroo batu kan koy hijjay ra, hala za a kaa ka kara-kara ngi ma feeri a se. ³⁷ Tamey wey duu gomni kan ngi koyoo kaayanoo ga, a gar i goo ma hanna. Cimoo ne kan ay g'a har war se, a ga gamahaw k'i alhaadimay, de a ga sonbu k'i noo njaa. ³⁸ A ma kaa cijinoo gamoo ra wala woo din banda ga, tamey ga duu gomni nda a n'i gar i ga hanna.

³⁹ War ma haya foo bay kan ti, nda a gar hugukoy ga bay waatoo kan ga zayoo ga kaa, a si nan a ma nga hugoo kayri. ⁴⁰ War mo ma soolu, zama waatoo kan war s'a hongu ra Bora kan tee Adamize ga kaa.»

Tam dumi hinkaa
(Matiyu 24.45–51)

⁴¹ Piyer nee: «Ay Koyoo, filla yaasayantaa woo ir da ga n'goo wala borey kul ga n'goo?» ⁴² Ir Koyoo nee: «May ti jinay talfikaw laadirante lakkalkoynoo kan nga koyoo g'a dan nga tamey jine hala a m'i noo njaa kan ga hima waatoo ra kan ga hima? ⁴³ Tamoo din duu gomni kan nga koyoo kaayanoo ga, a g'a gar a ga takaa woo tee! ⁴⁴ Ay g'a har war se nda cimi, a g'a dan nga almaanoo kul jine. ⁴⁵ Amma nda tamoo woo nee nga binoo ra: «Ay koyoo ga gay hala a ga kaa», nda a sintin ka banney nda konney kar, ka njaa, ka han ka suu, ⁴⁶ tamoo woo koyoo ga kaa zaari kan a s'a hongu ra nda waati kan a s'a bay ra. A g'a zukandi futu ka nga nda borey kan si naanay tee affoo. ⁴⁷ Tamoo kan na nga koyoo ibaayoo bay, amma a mana soolu ka goy nda nga ibaayoo, i g'a barzu, barzu futu. ⁴⁸ Amma boro kan mana bay, de a na haya tee kan ga hima nda barzuyan, i g'a barzu kayna. Boro kan i n'a noo iboobo, i ga haya boobo ceeci a ga. Boro kan ga i na iboobo talfi, i g'a haa haya kan bisa woo kan i n'a talfi a ga.»

Borey ga dunbu Isa maaganda se
(Matiyu 10.34–36)

⁴⁹ «Nuune no ay kaa k'a cetaw adunya bon, cin no ay g'a wiri kala a ma dii? ⁵⁰ Batizeyan goo no kan nda ay ga hima ka batizandi. Ay ga hanse ka gurzugay hala a ga tee. ⁵¹ War mma hongu kan alaafiyaa no ay kaa ka zumandi adunya ra? Kalaa, kalaa! Ay ga war bayrandi kan dunbuan no ay kate a. ⁵² Ho banda ga, boro guu kan goo hugu foo ra ga dunbu. Boro hinzaa nda ihinkaa si cere zaa, ihinkaa nda ihinzaa si cere zaa. ⁵³ Baaba nda ize ga dunbu, ize nda baaba ga dunbu. Naa

nda ize woy ga dunbu, ize woy nda jaa ga dunbu. Nzura woy nda nga izoo wandoo ga dunbu, izoo wandoo nda nzura woyoo ga dunbu.»

Waatey bayyanoo

(Matiyu 16.2–3)

⁵⁴ Isa nee koyne jamaa se: «Waati kaŋ war ga dii duula ga marga waynakaŋay here, dogoo din da war ga nee: «Ncirŋi ga kaŋ», de mo a ga kaa da. ⁵⁵ Nda war dii dandi kaboo here hewoo ga hēe, war ga nee: «Konni ga tee», de mo a ga tee da. ⁵⁶ Almunafikey! War ga wan ka beenaa nda gandaa alhaaley kaa cere ra, taka foo nda war si wan ka zamanoo woo bay?»

Waafakay ceeci bora a ga kaŋ ni nda a ga ciiti

(Matiyu 5.25–26)

⁵⁷ «Macin se war si hayaa kayandi kaŋ ga šerre, war hunday? ⁵⁸ Waati kaŋ ni nda ni yenjekasinaa ga koy alkaaloo do, ni hinoo kul tee fondaa ra war ma waafaku, a masi koy ni daŋ alkaaloo jine, alkaaloo ma ni noo alkaatoo se, alkaatoo ma ni warra kasaa ra. ⁵⁹ Ay g'a har ma ne, n'si fatta no din mana nooroo bana hala nongu kaŋ ra ba koboro si cindi.»

13

Tuubiyar wala halaciyar

¹ Alwaati follokaa din da ra, boro fooyar kaa Isa do ka deede a se takaa kaŋ nda Pilat na Galile boroyar kurey mun waatoo kaŋ ra i ga ngi sargarey kaa. ² Isa n'i zaabi ka nee: «War nka hongu kaŋ Galile borey din nka tee zunubanteyar ka bisa Galile borey jerey, zama i zarabi takaa woo? ³ Ay ga nee war se, abada. Amma nda war mana tuubi, war kul ga halaci nda taka follokaa.

⁴ Wala mo boro woy cindi yaahaa (18) kaŋ boŋ Silowe soorohugu kukoo kaŋ, a n'i wii, war mma nee kaŋ i nka goy futu tee ka bisa Žerizalem borey jerey? ⁵ Ay ga nee war se, abada. Amma nda war mana tuubi, war kul ga halaci nda taka follokaa.»

Jeejayanoo kaŋ si hay filla yaasayantaa

⁶ Isa yee ka filla yaasayantaa woo deede i se ka nee: «Aru foo kaŋ goo nda jeejaynaa kaŋ a n'a duma nga alaneb faaroo ra. A kaa ka ize ceeci a ga, a mana duu. ⁷ A nee faaroo goykaa se: «Jiiri hinza ne kaŋ ay ga kaa ka ize ceeci jeejayanoo woo ga, amma ay si duu. A dogu, macin se a ga nongoo too yaada?» ⁸ A n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo, a naŋ jiiroo woo hinne, hala ya ciroo tunandi ka birji daŋ a ra. ⁹ A ga hin ka tee a ma ize tee yeeši, nda a man'a tee, m'a dunbu.»

Isa na woy noo baani hunanzam zaari hane

¹⁰ Han foo Isa goo ma cawandi margahugey affoo ra hunanzam zaari hane. ¹¹ Woy foo goo no din kaŋ ganji goo a ra kaŋ n'a tee borjere jiiri woy cindi yaaha (18). Nga kul ka gum, a si hin ka nga boŋ šerre ba kaccu. ¹² Waatoo kaŋ Isa dii woyoo, a ciya a se, a nee a se: «Woyoo, ni borojeretaraa ben.» ¹³ A na nga kabey fur a ga. Dogoo din da woyoo kunturoo šerre, de a na Irkoy beerandi. ¹⁴ Amma margahugoo boŋkoynoo futu nda hayaa kaŋ se Isa na boro noo baani hunanzam zaari hane. A na šennoo zaa ka nee jamaa se: «Jirbi iddu

ka kayandi kanj ra goy ga tee. Wa kaa jirbey din ra ka duu baani, amma man'ti hunanzam zaaroo hane.»¹⁵ Ir Koyoo n'a zaabi ka nee: «Almunafikey! War affoo kul nka si nga hawoo wala nga farkaa feeri kaloo ra hunanzam zaaroo hane ka koy a hanjandi wala?»¹⁶ De woyoo woo kanj ti Ibrahima haamaa kanj Ibilisi ne k'a haw jiiri woy cindi yaaha (18), a mana hima hawaroo din ma hun a ga hunanzam zaaroo hane wala?»¹⁷ Kanj Isa goo ma šelanj, nga nkuwawey kul haw. Amma jamaa kul jaali nda haya daržantey kanj a n'i tee.

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa
(Matiyu 13.31–32; Marku 4.30–32)

¹⁸ Isa nee: «Macin nda Irkoy Laamaa ga hima, macin ga ay g'a sawandi?»¹⁹ A si hima nda kala dumi gurunbu-ize kaccu foo kanj se i ga nee mutardi kanj boro n'a zaa k'a say nga saddinjaa ra. A zay ka tee tuurinja, cirawey na teji tee kabey ra.»

Dolobiroo filla yaasayantaa
(Matiyu 13.33)

²⁰ Isa yee ka nee: «Macin ga ay ga Irkoy Laamaa sawandi?»²¹ A si hima nda kala dolobiri kanj woy n'a zaa k'a danj dika hinza cine farin ra, hala a kul ma tun.»

Hugu mee kaccaa
(Matiyu 7.13–14, 21–23)

²² Isa koy cawandi koyrawey nda koyra kanbey ra waatoo kanj a ga naaru ka koy Žerizalem.²³ Boro foo nee a se: «Ay Koyoo, boro kaynayanj no ma hallasi wala?» A nee i se: ²⁴ «Wa war bonj gaabi ka huru nda hugu mee kaccaa. Ay g'a har war se, zama boro boobo ga ceci ka huru, amma i si hin.²⁵ Za hugoo koyoo tun, de a na nga hugoo mijoo daabu, a gar war goo taray, war ga sintin ka ganboo kar-kar ka nee: «Ir Koyoo, feeri ir se!» A ga zaabi ka nee war se: «Ay si war bay, ay si war hundogoo bay.»

²⁶ Waatoo din war ga sintin ka nee: «Ir ŋaa ni bande, ir hanj ni bande, n'n'ir cawandi ir farrey ra.»²⁷ A ga tuuru war se ka nee: «Ay si war bay, ay si war hundogoo bay. Wa mooru agay, war kul kanj ti goy futu teekawyanj.»²⁸ No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee, waati kanj war ga dii Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba, nda annabey kul Irkoy Laamaa ra, amma war, war ga warrandi taray.

²⁹ Boroyanj ga hun dandi nda dangay, hawsa nda gurma ka kaa ka goro ganda ka ŋaa Irkoy Laamaa ra.³⁰ Nga ne, boro kokoranteyanj goo no kanj ga kaa ka tee ijinayanj, ijinayanj goo no kanj ga kaa ka tee ikokoranteyanj.»

Isa hēe Žerizalem ga
(Matiyu 23.37–39)

³¹ Waati follokaa din da ra, Fariziyenj fooyanj man Isa ka nee a se: «Koy, ma nongoo woo nanj, zama Herod ga baa nga ma ni wii.»³² A nee i se: «Wa koy nee nzungu-izoo din se: «Nga ne, ay ga ganjey gaaray, ay ga kate borey se baani hō nda suba, jirbi hinzantoo ga, ay ga benandi.»³³ Amma kala y'ay fondaa zaa hō, nda suba, nda subasi, zama a si hima annabi ma wiiani nongu ra kanj man'ti Žerizalem.

³⁴ Žerizalem, Žerizalem kanj ga annabey wii, a ga tondi ka borey warra k'i wii kanj sanbandi a ga. Cee marje ay baa ya ni izey marga sanda takaa kanj nda gorgo ga nga izey marga nga fatawey cire, amma war wanji! ³⁵ Nga ne, war hugoo ga nanjandi. Ay g'a har war se kanj war si dii agay koyne hala waati kanj ra war ga nee: «Albarka ma huru bora ra kanj ga kaa ir Koyoo maajoo ga.»*

14

Isa na boro foo kanj gaahamoo funsu noo baani

¹ Hunanzam zaari foo hane, Isa huru ka ŋaa Fariziyeney jineboro foo hugoo ra. Borey kanj goo no din ga hanse k'a koroši. ² Nga ne, aru foo goo a jine kanj wirci bara a ga kanj g'a funsandi. ³ Isa ŋelanj ašariyaa baykey nda Fariziyeney se ka nee: «A ga bisa hunanzam zaaroo hane boro ma wircikoyne noo baani wala a si bisa?» ⁴ I dangay. Isa na aroo dii, a n'a noo baani k'a nanj a ma koy. ⁵ Woo banda ga, a nee i se: «May ti bora war ra kanj, nda izoo wala nga hawoo kanj day ra, a s'a kaa dogoo din da ba nda hunanzam zaari hane no?» ⁶ I mana hin k'a zaabi nda baffoo.

Ma ni boŋ yeeti ganda, ni kaboo ma don

⁷ Isa ga dii kanj hoyandikey goo ma jine gorodogey ceeci, a ŋelanj i se nda filla yaasayante, a nee i se: ⁸ «Nda boro na ni cee hiijay hoyandi ra ma kaa ka ŋaa, masi koy goro jinehere dogey ra, zama a ga hin ka tee hoyandikaw foo goo no kanj bisa ni. ⁹ De bora kanj na ni nda a kul cee, ma kaa ka nee ma ne: «Bora woo noo dogoo.» N'ga haw ka koy gorodogey kul ikokorantaa ra. ¹⁰ Amma nda boro na ni hoyandi, ni mma hima ka koy goro gorodoo kokorantaa ra. Nga ra, nda bora kanj na ni hoyandi kaa, a ga nee ma ne: «Ay ceroo, kaa ka goro jine.» Woo ga tee ma ne beeray borey kul jine kanj goo ni bande ŋaadogoo ra. ¹¹ Zama boro kul kanj na nga boŋ jer ga yee ganda, boro kanj na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

¹² Isa nee bora kanj n'a hoyandi se: «Nda n'na cirkosay wala hawray tee ka borey ŋandi, masi ciya ni cerey, wala ni armey, wala ni boro maanawey, wala taalammey kanj goo nda haya se, zama ngi, i ga hin ka ni hoyandi ka hayaa bana kanj n'a tee i se. ¹³ Amma nda n'ga hoyandi tee, ciya misikiiney, nda borojerewey, nda bongey, nda danawey se. ¹⁴ Woo ra n'ga duu gomni, zama i sii nda a k'a yeeti ni ga. Irkoy g'a yeeti ma ne hanoo hane kanj boro šerrantey ga tun.»

Hoyandikey filla yaasayantaa
(*Matiyu 22.1–10*)

¹⁵ Kanj hoyandikaw foo maa ŋenney wey, a nee: «Bora duu gomni kanj ga ŋaayan ŋaa Irkoy Laamaa ra.»

¹⁶ Isa nee a se: «Aru foo na hawray beeri tee kanj ra a na boro boobo cee i ma kaa ka ŋaa. ¹⁷ Waatoo kanj hawraa waatoo too, a na nga tamoo sanba a ma nee borey kanj a g'i ŋandi se: «Wa kaa, hayey kul soolu ka ben.» ¹⁸ I kul sintin ka addalil noo kanj se ngi si hin ka kaa. Boro jinaa nee a se: «Faari no ay n'a day, a tilasu ya koy dii a. Ay g'a wiri ni ga, ma alha nanj ya ne, ay si hin ka kaa.» ¹⁹ Affoo mo nee: «Haw yaaru hinka-hinka hala igguu no ay n'i day, ya mma koy i sii. Ay g'a

* 13:35 13.35 Zabur 118.26.

wiri ni ga, ma alha nan ya ne, ay si hin ka kaa.» ²⁰ Affoo mo nee: «Ay hiijaa ka tee, woo se ay si hin ka kaa.» ²¹ Waatoo kan tamoo yee kate, a na hayey har nga koyoo se. Hugoo koyoo futu, de a nee nga tamoo se: «Fatta nda cahāyan ka koy koyraa farrey nda nga lolawey ra ma misikiiney, nda borojerewey, nda danawey, nda bongey dan kate ne ra.» ²² Alwaati kayna banda ga, tamoo nee a se: «Ay koyoo, yaamaroo kan n'n'a noo teendi, amma hala sohō doo cindi.» ²³ Tamoo koyoo nee a se: «Koy fondawey nda kaley bande, ma borey gaabi i ma kaa ka huru hala ay hugoo ma too. ²⁴ Haya kan se, ay ga war bayrandi: arey din kan ay jin k'i cee, ba ngi affoo s'ay hawraa taba.»»

*Hayey kan boro ga hima k'i tee jina ma Isa gana
(Matiyu 10.37–38)*

²⁵ Han foo alžama beeri hanga Isa ka koy. A bere i here ka nee i se: ²⁶ «Boro kan kaa ay do, de a man'ay dan nga baaba, nda nga naa, nda wandoo, nda nga zankey, nda armey, nda woymey jine, a man'ay dan mo nga bon hundoo jine, bora si hin ka tee ay taalibi. ²⁷ Boro kul kan mana nga kanjandibundoo jeeje* ka hanga ay bande si hin ka tee ay taalibi.

²⁸ War ra, may ti bora kan, nda a ga baa nga ma soorohugu kuku cin, si goro jina ka hayey laasaabu kan ga huru a ra, ka dii wala nga goo nda hini kan g'a benandi? ²⁹ Nda man'ti woo, nda a na asaasoo kaa, amma a mongu ka cinaroo benandi, boro kan dii a kul g'a kašikaši ³⁰ ka nee: «Bora woo sintin ka cina, amma a mana hin k'a benandi.»

³¹ Wala mo, may ti kokoyoo kan ga koy kokoy foo wongu, nda a mana goro jina ka laasaabu wala nda aru zenber woy (10.000) nga ga hin ka wongoo kubay kan goo kaa nga ga nda boro zenber waranka (20.000)? ³² Nda a si hin, za a mana man, nga no a ga boro sanba a do ka alaafiyaa wiri a ga.

³³ Takaa din da, war ra, boro kul kan mana haya kul kan goo maapoo ga nan, si hin ka tee ay taalibi.»

*Ciiroo kan tenbaa hun
(Matiyu 5.13; Marku 9.50)*

³⁴ «Ciiri ga boori, amma nda ciiri tar, macin nda boro g'a noo tenbe? ³⁵ A si laboo nafa, a si faaroo birjoo nafa, a mma warrandi taray. Boro kan goo nda hanja ka maa, ma hanajer!»

15

*Feejoo kan dere filla yaasayantaa
(Matiyu 18.12–14)*

¹ Alkaasidiikey kul nda zunubu teekey man Isa ka hanajer a se. ² Fariziyeney nda Citaaboo baykey nuunununu ka nee: «Woo, zunubu teekey no a g'i barraku, koyne mo a ga naa i bande!»

³ Amma Isa na filla yaasayantaa woo filla i se ka nee: ⁴ «War ra, may ti bora kan goo nda feeji bon zangu (100), de affoo dere i ra, a si woyyaga cindi yaggaa (99) nan saajoo ra ka huru woo kan dere cewoo ra hala nga ma duu a? ⁵ Nda a duu a, a mma paali k'a fur nga jesey ga. ⁶ Waati kan a yee hugey do, a ga ciya nga cerey nda nga taalamme se ka nee i se: «Wa paali ay bande, zama ay duu ay feejoo kan dere.» ⁷ Ay

* 14:27 14.27 Zamnaa 9.23.

g'a har war se, takaa din da, jaali ga tee beenaa ra zunubante folloku kanj tuubi se ka bisa boro woyyagga cindi yagga (99) šerrante kanj si too tuubiyan ga.»

Nzorfu kaaraa kanj dere filla yaasayantaa

⁸ «May ti woyoo kanj goo nda nzorfu kaaray tamma bonj woy (10), de nda affoo dere, a si fitilla diinandi ka hugoo haabu k'a fisi henna hala nga ma duu a? ⁹ Nda a duu a, a ga ciya nga cere woyey nda nga taalamme se ka nee: «Wa jaali ay bande, zama ay duu nzorfoo kanj dere ya ne.» ¹⁰ Takaa din da, ay g'a har war se, jaali ga tee Irkoy almalaykey nda cere game zunubante folloku kanj tuubi se.»

Iz'aroo kanj dere filla yaasayantaa

¹¹ Isa yee ka nee: «Aru foo kanj goo nda iz'aru hinka, ¹² ikaccaa nee baaboo se: «Baaba, ay noo ay bagaa almaanoo ra.» Baaboo na nga almaanoo zamna i se. ¹³ Jirbi kayna banda ga, iz'aru kaccaa na nga bagaa marga ka koy ganda mooro ra. No din ra a na nga almaanoo hasara woy nda aru izefututaray ra. ¹⁴ Waatoo kanj a na nga almaanoo kul ŋaa, heray beeri kaa ganda din ga. A sintin a ga tilasu. ¹⁵ A koy goy ganda-izey affoo se kanj n'a danj nga faarey ra, a ma nbirŋawey kur. ¹⁶ A heray hala nongu kanj ra a boonay nga ma tuuri-izey ŋaa kanj nbirŋawey g'i ŋaa, amma boro kul s'a noo a se.

¹⁷ Waati foo, lakkaloo zunbu, a nee nga bonj se: «Ay baaba goykaw boobey ga ŋaa ka kungu hala jeroo ma cindi, amma agay ne, ne ra, ay ga buu nda heray. ¹⁸ Ay ga tun ka koy ay baaba do, de ay ga nee a se: «Baaba, ay na zunubu tee Irkoy jine, ay duu zunubu ni ga, ¹⁹ ay si hima ka ciyandi koyne ni izey ra. Ay himandi ni goykey affoo.» ²⁰ Woo banda ga, a tun, a koy nga baaba do. A goo nongu mooro ra kanj baaboo g'a honnay, a hanse ka tamalla a se, a zuru ka gum a ga k'a naagu nga gandoo ra. ²¹ Izoo nee a se: «Baaba, ay na zunubu tee Irkoy jine, ay duu zunubu ni ga, ay si hima ka ciyandi koyne ni izey ra.» ²² Amma baaboo nee nga tamey se: «Wa cahã ka kate darbawey kul ihennaa k'a danj jindoo ra, war ma korbay danj kaboo ra, war ma taami danj cewey ra. ²³ Wa kate haw-ize biirimaa, war m'a wii, ir ma ŋaa, ir ma hooray, ²⁴ zama ay izoo woo nka buu ka yee ka huna. A nka dere, a yee ka duwandi.» Woo banda ga, i na hooraa sintin.

²⁵ Woo gar kanj iz'aru beeroo goo faarey ra. Waatoo kanj a ga kaa, kanj a man hugoo, a maa hoorawey nda gaaney jindey. ²⁶ A ciya tam foo se k'a hãa haya kanj ti woo. ²⁷ Tamoo nee a se: «Ni armaa ka yee kate. Ni baaba na haw-ize biirimaa wii, zama a duu a, a goo gaaham baani ra.» ²⁸ Beeroo futu, de a mana baa nga ma huru. Baaboo fatta k'a suurandi. ²⁹ A na nga baaba zaabi ka nee: «Nga ne, jiiri marje kanj ay goo ni cire, ya na bay ka ni yaamarey affoo hoo. Amma mana bay k'ay noo wala hancin-ize foo hala agay nda ay cerey ma hooray. ³⁰ Amma kanj ni izoo woo kaa kanj na ni almaanoo hasara woykuurey bande, nga, n'na haw-ize biirimaa wii a se.» ³¹ Baaboo nee a se: «Ay izoo, ni, waati kul n'goo ay bande, haya kul kanj goo ay maapoo ga, man'ti kala ni wane. ³² A nka tilasu ir ma hooray ka jaali, zama ni armaa woo nka buu ka huna. A nka dere ka duu ka duwandi.»»

16

Jinay talfikaw carmantaa

¹ Isa yee ka nee nga taalibey se: «Aru almankoyoni foo goo nda jinay talfikaw foo. A duu alhabar kanj a na nga almaanoo hasara. ² A ciya a se ka nee: «Cimi ti hayaa kanj ay ga maar'a ni ga wala? Kaa ka ni goyoo laasaaburoo tee ya ne, zama n'si hin ka tee ya ne jinay talfikaw koyne.» ³ Talfikaa nee nga boŋ se: «Macin no ay g'a tee, ay koyoo goo m'ay kaa jinay talfikawtaraa ra? Labu goyyan? Ay sii nda nga gaaboo. Gariibutaray? Ay ga haw. ⁴ Ay ga hayaa bay kanj ay g'a tee, nga ra waati kanj ay hun jinay talfikawtaraa ra, borey ga nanj ya man ngi.» ⁵ A ciya nga koyoo garawkoyney se nda affoo-foo. A nee ijinaa se: «Marje no ay koyoo g'a may ni ga?» ⁶ A nee a se: «Dilwil bargu zangu (100).» Talfikaa nee a se: «Ni garaa-kaddaasey zaa, cahã ka goro, hantum woyguu (50).» ⁷ Woo banda ga, a nee affoo se: «Ni, marje bara ni ga?» A nee a se: «Alkama saaku zangu guu (500).» A nee a se: «Ni garaa-kaddaasey zaa, hantum zangu taaci (400).»

⁸ Almankoynoo* na talfikaa kanj si šerre saabu nda carmaa kanj nda a na woo tee, zama zamanoo woo borey ga carmay ka goy ngi alwaddey bande ka bisa borey kanj goo gaayoo ra.

⁹ Agay mo ga nee war se kanj war ma cereyanj tee nda nooroo kanj ga boro derandi, nga ra waati kanj a ben, i ga nanj war ma huru ngi gorodoo abadantey ra. ¹⁰ Boro kanj ti laadirante hayey kul ikaccaa ra, ba iboobo ra laadiray goo a ga. Boro kanj man'ti šerrante haya kaccu ra, ba iboobo ra a si šerre. ¹¹ Nda war mana laadir nooroo ra kanj ga boro derandi, may no ma alman cimoo talfi war ga? ¹² Nda alman waani ra war mana laadir, may no ma war noo haya kanj ti war hunday wane?»

*Irkoy wala nooru?**(Matiyu 6.24)*

¹³ «Tam sii no kanj ga hin ka goy gaakoy hinka se. A mma konna affaa ka baa affaa wala a ma denji affaa ga ka donda affaa. War si hin ka tee tam Irkoy se war ma tee tam nooru se.»

Irkoy ašariyaa bisa alman

¹⁴ Fariziyeney kanj ti nooru baakaw maa hayaa kul kanj Isa n'a har, i n'a noono. ¹⁵ A nee i se: «War, war ga ceeci ka tee boro šerranteyan adamizey jine, amma Irkoy ga war biney bay, zama haya kanj adamizey n'a jer, haya harramante no Irkoy do.

¹⁶ Ašariyaa nda annabey cindi i ga bara hala Yehiya waatoo ga. Za woo banda ga, Irkoy Laamaa šennoo kanj ti Alhabar Boryaa harandi, de boro foo kul ga gaabi danj hala nga ma huru. ¹⁷ A ga faala beenaa nda gandaa ma dere ka bisa ašariyaa tonbi-ize folloku ma hun.»

*Isa šelanj fayyan ga**(Matiyu 5.31–32; Marku 10.11–12)*

¹⁸ «Aru kul kanj na nga wandoo fay ka hiiji affoo, a na zina tee. Aru mo kanj hiiji woy kanj kurŋoo n'a fay na zina tee.»

Almankoynoo nda misikiinoo

* 16:8 16.8 «Almankoynoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo».

¹⁹ «Aru foo kaŋ goo nda alman, darbay ūukka ciray nda ūukka baana hay ūendayan no a g'i daŋ. Zaari kul ŋaaliyan ra a ga huna, a ga maakaani. ²⁰ Amma misikiini foo kaŋ maŋŋoo ti Lazar† ga daaru almankoynoo hugoo miŋoo ga, nga kul ti futta kaŋ ra hinni ga hun. ²¹ A ga boonay nga ma duu ka ba meecindey ŋaa kaŋ ga kaŋ almankoynoo ŋaadogoo ra. Koyne mo ba hanŋey ga kaa ka nga futtawey logu. ²² Hanoo kaŋ misikiinoo buu, almalaykey n'a zaa ka koy Ibrahima jeroo ga. Nga dumaa ga, almankoynoo mo buu, a suturandi. ²³ Almankoynoo goo alaaharaa, a goo gurzugay ra kaŋ a na nga boŋoo jer, a dii nongu mooro ra Ibrahima kaŋ Lazar goo jeroo ga. ²⁴ A ciya ka nee: «Baaba Ibrahima, hinna ay ga, ma Lazar sanba ay do a ma nga kabe-izoo boŋoo sufa haroo ra k'ay deenoo tayandi, zama ay gurzugay nuunaa woo ra.» ²⁵ Ibrahima nee a se: «Ay izoo, hongu kaŋ n'duu ni bagaa gomnoo ni hunaroo ra, amma Lazar laazaaba, sohō binoo yay, ni, n'goo ma zarabi. ²⁶ Koyne mo farru beeri ka daŋandi ir nda war game hala borey kaŋ ga baa ŋi ma hun ne ka koy war do wala war do ka kaa ne masi hin k'a tee.» ²⁷ Almankoynoo nee: «Adiŋi ay g'a wiri ni ga, baaba Ibrahima, ma Lazar sanba ay baaba hugoo do, ²⁸ zama ay goo nda arma guu, a ma koy i bayrandi hala i masi kaa gurzugay dogoo woo ra.» ²⁹ Ibrahima nee: «Musa citaaboo nda annabey waney goo i kone, i ma haŋajer i se.» ³⁰ A nee: «Kalaa, baaba Ibrahima, nda bukawey ra, boro foo tun ka koy i do, i ga tuubi.» ³¹ Ibrahima nee a se: «Nda i mana haŋajer Musa citaaboo nda annabey waney se, ba nda bukawey ra boro foo tun, i si naanay.»»

17

Zunubu nda yaafayan

(*Matiyu 18.6–7, 21–22; Marku 9.42*)

¹ Isa nee nga taalibey se: «Hayey kaŋ ga adamize kaŋandi zunubu ra si hin ka goro i mana tee, amma bora a bone kaŋ ti addaliloo kaŋ nda i ga teendi. ² Fufutondi ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa bora a se a ma boro kaccey wey affoo kaŋandi zunubu ra. ³ Wa war boŋ hawgay. Nda ni armaa na zunubu tee ma ne, a yaamar, nda a nimsi, ma yaafa a se. ⁴ Nda zaaroo ra cee iyye a ga zunubu tee ma ne, de cee iyye a ga yee kate ka nee ma ne: «Ay nimsi nda woo kaŋ ay n'a tee, yaafa a se.»»

Naanay

⁵ Diyawey nee ir Koyoo se: «Tonton ir se ir naanaa ga.» ⁶ Ir Koyoo nee: «Nda a gar war naanaa ga too mutardi gurunbu-ize foo, war ga hin ka nee tuuriŋaŋoo woo kaŋ maŋŋoo ti sikomor se: «Dogu ka koy sinja teekoo ra», de a ga war yaamaroo tee.»

Tamoo goyoo

⁷ «War ra, may ti bora a kaŋ nda a goo nda tam beerikaw wala kurkaw kaŋ kaa ka hun faarey ra, a ga nee a se: «Cahā ka kaa ka goro ka ŋaa?» ⁸ Amma man'ti a mma nee a se: «Ay hawraa soolu ya ne, ni gamoo haw ka goy ya ne jina, ya ŋaa ka haŋ jina ma duu ka ŋaa ka haŋ?» ⁹ A g'a bay nga tamoo se wala, zama tamoo na hayey tee kaŋ

† 16:20 16.20 Lazar maanaa ti «Irkoy faabaroo».

yaamarandi? ¹⁰ War mo, takaa din da, waati kanj war na hayey kul tee kanj yaamarandi, war ma nee: «Tamyanj yaada ti iri, ir goyoo de no ir n'a tee.»

Isa na jiraykoyni woy (10) noo baani

¹¹ Waatoo kanj Isa goo ma koy Žerizalem, a bisa Samari nda Galile game. ¹² A mma huru koyra-ize foo ra kanj jiraykoyni aru woy (10) n'a kubay. I kay a se nongu mooro ra, ¹³ de i na ngi jindey jer ka nee: «Isa, Alfagaa, hinna ir ga.» ¹⁴ Waatoo kanj Isa dii ey, a nee i se: «Wa koy war boŋ cebe sargari juwalkey se.» Kanj i goo ma koy, i henan. ¹⁵ Affoo i ra dii kanj nga duu baani, a yee kate ka nga jindoo jer ka Irkoy beerandi. ¹⁶ A sujudu Isa cewey cire ka albarka tee a se. Aroo woo man'ti kala Samari boro. ¹⁷ Isa na ţennoo zaa ka nee: «Man'ti war boro woy (10) ka henan, man yaggaa? ¹⁸ Boro kul mana fatta i ra ka yee kate ka darža daŋ Irkoy ga nda man'ti yawoo din hinne?» ¹⁹ Woo banda ga, a nee a se: «Tun ni boŋ ga ka koy, ni naanaa na ni hallasi.»

*Takaa kanj nda Irkoy Laamaa ga kaa
(Matiyu 24.23–28, 37–41)*

²⁰ Fariziyeney na Isa hāa wala han foo no Irkoy Laamaa ga kaa. Isa n'i zaabi ka nee: «Irkoy Laamaa si kaa nda taka kanj nda a ga gunandi. ²¹ Borey si kaa ka nee: «Nga ne, ne ra» wala «Nga ne, ne here», zama war ma bay kanj Irkoy Laamaa goo war game.»

²² A nee nga taalibey se: «Hanyanj ga kaa kanj war ga boonay war ma dii Bora a kanj tee Adamize nga zaari folloku, amma war si dii a. ²³ Borey ga nee war se: «Nga ne, ne here» wala: «Nga ne, ne ra. War masi koy, war masi hanga ey. ²⁴ Zama takaa kanj nda meloo ga nere ka dii beenaa boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga, takaa din no Bora a kanj tee Adamize ga ti a [nga zaaroo hane]. ²⁵ Amma a tilasu a ma dii zarabi booboyanj, zamanoo woo borey m'a yankar jina. ²⁶ Sanda takaa kanj tee Nuhu zaarey hane, takaa din da no ma tee Bora a kanj tee Adamize zaarey hane. ²⁷ Borey ga ŋaa i ga hanj, i ga hiiji i ga ngi izey hiijandi hala hanoo kanj Nuhu huru sunduku beeroo ra kanj tee harihii. Hari beeroo kaa, de a n'i kul halaci. ²⁸ Takaa din da, takaa kanj tee Lotu zaarey hane no ma kaa ka tee: borey ga ŋaa i ga hanj, i ga day i ga neere, i ga fari i ga cina, ²⁹ amma hanoo kanj ra Lotu fatta Sodom, nuune nda ganjibaali kanj tee ncirni kaa ka hun beenaa ra k'i kul halaci. ³⁰ Takaa din da no ma kaa ka tee han kanj Bora a kanj tee Adamize zaaroo bangay. ³¹ Hanoo din, boro kanj goo sooro boŋ, amma nga jinawey goo hugoo ra, masi zunbu ka koy i zaa. Boro kanj goo faarey ra mo masi yee kate. ³² Wa hongu hayaa kanj duu Lotu wandoo. ³³ Boro kanj ga ceeci ka nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kanj g'a mursandi, g'a hallasi.

³⁴ Ay ga war bayrandi kanj cijinoo din boro hinka goo daari folloku ra, affaa ga zandi, affaa ga naŋandi. ³⁵ Woy hinka kanj ga fufu cere bande, affaa ga zandi, affaa ga naŋandi. ³⁶ [Boro hinka kanj goo faari ra, affaa ga zandi, affaa ga naŋandi.]» ³⁷ Taalibey na ţennoo zaa ka nee Isa se: «Ir Koyoo, man ra a g'a tee?» A nee i se: «Nongoo kanj ra bukaa goo, no din ra dutaley mo ga marga.»

18

Alkaaloo kanj si hunbur Irkoy filla yaasayantaa

¹ Isa na filla yaasayante deede i se k'i cebe kanj boro ga hima ka Irkoy njaarar waati kul, boro binoo masi hun. ² A nee: «Alkaali foo cindi koyra foo ra, a si hunbur Irkoy, a si boro kul beerandi. ³ Woy foo kanj kurjoo buu kanj goo koyra follokaa din da ra, kaa a do ka nee a se: «Ciiti agay nda ay yenjekasinaa game.» ⁴ A na waati tee a ga wanji. Woo banda ga, a nee nga boŋ se: «Ba kanj ay si hunbur Irkoy, ay si boro kul beerandi, ⁵ woyoo woo g'ay farandi, ay ga ciiti a se, a masi kaa k'ay zaa ka kay.»»

⁶ Ir Koyoo yee ka nee: «Wa haŋajer hayaa kanj alkaaloo woo kanj si ŋerre n'a har. ⁷ De Irkoy, a si ciiti borey se kanj a n'i suuba kanj ga kaati k'a cee cijin nda zaari wala? A ga gay a mana tuuru i se wala?»* ⁸ Ay ga war bayrandi kanj a ga ciiti i se nda cahāyan. Amma waati kanj Boraa kanj tee Adamize kaa, a ga naanayyanoo gar aduŋna ra wala?»

Fariziyenoo nda alkaasidiikaa filla yaasayantaa

⁹ Isa yee ka filla yaasayantaa woo har borey se kanj ga hongu boro ŋerranteyan ti ngi, de i ga borey cindey kaynandi. ¹⁰ A nee: «Boro hinka žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra ka Irkoy njaarar. Affaa ti Fariziyen, affaa ti alkaasidiikaw. ¹¹ Fariziyenoo kay ka Irkoy njaarar nga binoo ra ka nee: «Irkoy, ay ga albarka tee ma ne, zama ay man'ti sanda adamizey cindey kanj ti komakawyan, i si ŋerre, zinateeri, wala mo boraa woo kanj ti alkaasidiikaw. ¹² Ay ga meehaw cee hinka jirbiiyyaa ra. Ay duuraa kul kanj goo ya ne, ay ga azakkaa noo ma ne.» ¹³ Alkaasidiikaa hunday ga kay nongu mooro ra, a si yadda ka ba nga boŋoo jer ka beena guna, amma a ga nga gandey kar ka cebe kanj nga nimsi, a nee: «Irkoy, hinna ay ga, agay kanj ti zunubante.» ¹⁴ Ay g'a har war se kanj boraa woo zunbu ka koy nga hugoo do, a tee boro ŋerrante. Zama boro kul kanj na nga boŋ jer ga yee ganda, de boro kanj na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

Isa na albarka danj zankey ra

(Matiyu 19.13–15; Marku 10.13–16)

¹⁵ Boroyan kate Isa do ba zanka kaccuyan hala a m'i taaru. Amma kanj taalibey dii woo, kul i citi i ga. ¹⁶ Isa n'i cee ka nee i se: «Wa zankey nanj i ma kaa ay do, war mas'i ganji, zama borey kanj ga hima nda ey wane nda Irkoy Laamaa. ¹⁷ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kul kanj mana Irkoy Laamaa dii sanda takaa kanj nda zanka kaccu g'a dii, ŋikka sii kanj boraa si huru a ra.»

Aru almankoynoo

(Matiyu 19.16–30; Marku 10.17–31)

¹⁸ Alwakiili foo na Isa hāa ka nee: «Alfa boryaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?» ¹⁹ Isa nee a se: «Macin se n'ga nee ay ga boori? Boro kul si boori nda man'ti Irkoy hinne. ²⁰ N'ga yaamarey bay: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi taari seedetaray tee, ni paa nda ni baaba beerandi.»†» ²¹ Aroo nee a se: «Wey

* **18:7** 18.7 «A ga gay a mana tuuru i se wala?» Grek ŋenni ra, almaganaa faa ti «Ba nda a ga gay i ga, a ga ciiti i se.» † **18:20** 18.20 Fattaroo 20.12–16; Alhukumoo 5.16–20.

kul ay n'i dii za zankataray.» ²² Isa maa, a nee a se: «Haya foo ga ni kuma hala sohō: hayey kul kanj goo ma ne neere, de ma hayoo zamna talkey game, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.» ²³ Kanj a maa woo, binoo hanse ka maray, zama boro no kanj ga hanse ka bara nda alman. ²⁴ Isa dii kanj binoo maray, a nee: «A ga šendi borey kanj goo nda alman se i ma huru Irkoy Laamaa ra. ²⁵ Yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyini ma huru Irkoy Laamaa ra.»

²⁶ Nga hanajerkey nee: «Adiši may no ma hin ka hallasi?» ²⁷ Isa nee: «Hayey kanj ga mongu adamize se, si mongu Irkoy se.»

²⁸ Woo banda ga, Piyer nee a se: «Ir ne, ir n'ir hayey kul nanj kanj goo ir se ka hanga ni bande.» ²⁹ A nee i se: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se kanj boro kul sii no kanj na nga hugoo nanj, wala nga wandoo, wala nga armye, wala nga hayragey, wala nga izey Irkoy Laamaa maaganda se ³⁰ kanj si kaa ka duu zamanoo woo ra haya kanj bisa a, de mo zamanoo kanj ga kaa ra, a ga duu hunayan abadantaa.»

Isa cee hinzantoo kanj a ga šelanj

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 20.17–19; Marku 10.32–34)*

³¹ Isa na taalibi woy cindi hinkaa (12) zaa nga bande, a nee i se: «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem, hayey kul kanj annabey n'i hantum Bora a kanj tee Adamize ga, ga tabati. ³² I g'a nondi kutakey se. I g'a kaynandi, i g'a zarabi, i ga tufa a ga. ³³ De waati kanj i n'a barzu ka ben, i g'a wii. Jirbi hinzantoo hane a ga tun.» ³⁴ Amma taalibey mana faham šennoo kanj a n'a har ra haya kul. Šenni daabante no i se, i si hayey kanj harandi maanaa bay.

*Isa na danaw moŋey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Matiyu 20.29–34; Marku 10.46–52)*

³⁵ Kanj Isa ga man Žeriko, danaw foo goo ma goro fondaa jeroo ga, a ga gariibu. ³⁶ Kanj a ga maa jamaa ga bisa, a hāa wala macin no. ³⁷ I bayrandi a se kanj Isa Nazaret bora a no ma bisa. ³⁸ A kaati ka nee: «Isa, Dawda Haamaa, hinna ay ga!» ³⁹ Borey kanj goo jine ga citi a ga a ma dangay. Amma nga, a mma kaati ka tonton ka nee: «Dawda Haamaa, hinna ay ga!» ⁴⁰ Isa kay, de a na yaamar noo kanj i ma kate a nga do. Kanj a man a do, a n'a hāa ka nee: ⁴¹ «Macin no n'ga baa y'a tee ma ne?» A nee: «Ay Koyoo, ya mma baa ya yee ka dii.» ⁴² Isa nee a se: «Ni moŋey ma yee ka dii, ni naanaa na ni hallasi.» ⁴³ Dogoo din da a yee ka dii, a hanga Isa bande, a ga Irkoy beerandi. Jamaa kul kanj dii woo na albarka tee Irkoy se.

19

Isa koy Zaše do

¹ Waatoo kanj Isa huru Žeriko koyraa ra, a dira a ra ka bisa. ² Aru foo ne kanj maŋnoo ti Zaše, alkaasidikey boŋkoynoo no, de mo a goo nda alman. ³ A ceeci nga ma dii bora a kanj ti Isa, amma a mana hin alžamaa booboyanoo se, zama boro dunba no. ⁴ Woo se a zuru ka koy jine ka žigi tuuriŋaa foo boŋ kanj maŋnoo ti sikomor hala nga ma duu ka dii a, zama no din nda a ga hima ka bisa. ⁵ Waatoo kanj Isa too

nongoo din ra, a na nga boŋoo jer, a nee a se: «Zaše, cahã ka zunbu, zama kala ya hoy ni hugoo do hõ.» ⁶ Zaše zunbu nda cahãyan, de a na Isa kubay nda jaali. ⁷ Kan̄ borey dii woo, i kul ŋuunuŋuunu ka nee: «Aru zunubante do a koy goro.» ⁸ Zaše ga kay, a nee ir Koyoo se: «Nga ne, ay Koyoo, ay ga ag'almaanoo jere faa noo misikiiney se. Boro kan̄ ay n'a zanba ka nga hayaa taa, ay ga nga cine taaci yeeti a se.» ⁹ Isa nee a se: «Hõ hallasiroo huru hugoo woo ra, zama bora a woo mo man'ti kala Ibrahima haama. ¹⁰ Zama Bora a kan̄ tee Adamize nka kaa ka derantey ceeci k'i hallasi.»

Nooru talfantaa filla yaasayantaa
(*Matiyu 25.14–30*)

¹¹ Kan̄ borey goo ma han̄ajer šenney wey se, Isa tonton ka filla yaasayante foo deede i se, zama a goo ma man Žerizalem, de i mma hongu kan̄ waatoo din da Irkoy Laamaa ga kaa. ¹² Woo se a nee: «Boro foo kan̄ ti boro kayante koy ganda mooro foo ra ka koy kokoy fuulaa zaa jina, woo banda ga, nga ma yee kate. ¹³ Za a mana koy, a ciya nga tamey ra boro woy (10) se. A n'i noo wura tamma woy (10). A nee i se: «W'i ka maamala hala ay ga yee kate.» ¹⁴ Amma nga gandaa borey ga konna a. I na dontokawyan̄ tunandi dumaa ga i ma koy nee: «Ir si baa aroo din m'ir laama.»

¹⁵ Waatoo kan̄ a duu kokoytaray fuulaa, a yee kate. A nee i ma ciya nga tamey din se kan̄ nga n'i noo nooroo, hala nga ma bay haya kan̄ i duu a maamalaa ra. ¹⁶ Ijinaa kaa, a nee: «Ay koyoo, ni wuragoo kate wura woy (10) tana.» ¹⁷ A nee a se: «A boori, tam henna, zama ni laadir hayey kul ikaccaa ra, ay ga ni noo koyra woy (10) m'i laama.» ¹⁸ Woo banda ga, ihinkantoo kaa, a nee: «Ay koyoo, ni wuragoo kate wura guu.» ¹⁹ A nee nga mo se: «Ni mo, ma koyra guu laama.» ²⁰ Woo banda ga, affoo kaa, a nee: «Ay koyoo, ni wuragoo ne kan̄ ay n'a dan̄ zaara ra k'a jisi, ²¹ zama ya nka hunbur ni, boro šenda ti ni. N'ga haya zaa kan̄ man'a jisi, de n'ga haya hegay kan̄ man'a duma.» ²² A nee tamoo se: «Ni deene šennoo nda ay ga ni dii, tam laalaa. N'ga bay kan̄ boro šenda ti agay kan̄ ga haya zaa kan̄ ya n'a jisi, ay ga haya hegay kan̄ ay man'a duma. ²³ Adiši macin se man'ay nooroo dan̄ bankoo ra? Nga ra, nda ay kaa, ay ga duu nga nda albaha.» ²⁴ A nee borey kan̄ goo no se: «Wa wuragoo taa a kone k'a noo bora a se kan̄ kone iwoyaa (10) goo.» ²⁵ I nee a se: «Ir koyoo, nga ya goo nda wura woy (10).» ²⁶ A nee: «Ay ga bayrandi war se kan̄ boro kul kan̄ goo nda a, i g'a noo koyne. Amma boro kan̄ sii nda a, ba woo kan̄ a goo nda a, ga taandi. ²⁷ Koyne mo ag'iberey kan̄ mana baa ya ngi laama, wa kate ey k'i wii ay jine.»»

Isa huru Žerizalem sanda kokoy
(*Matiyu 21.1–11; Marku 11.1–11; Yehiya 12.12–19*)

²⁸ Kan̄ Isa na fillaa woo deede ka ben, a dira ka koy jine ka žigi ka koy Žerizalem. ²⁹ Waatoo kan̄ Isa man Betefaže nda Betani kan̄ goo tondi hondoo jeroo ga kan̄ se i ga nee Zaytupaŋey tondi hondoo, a na taalibi hinka sanba ³⁰ ka nee: «Wa koy koyra-izoo ra kan̄ ga tenje ne ga. Za war too, nga no war ga farka-ize foo gar kan̄ ga hawa kan̄ boro kul mana bay ka žigi a boŋ. W'a feeri, war ma kate a. ³¹ Nda boro na war hãa ka nee: «Macin se war g'a feeri?», war ma nee a se: «Ir Koyoo no ma too a ga.»»

³² Dontokey koy, de i na hayey gar sanda takaa kaŋ nda a n'a har i se. ³³ I goo ma farka-izoo feeri kaŋ koyey nee i se: «Macin se war ga farka-izoo feeri?» ³⁴ I nee: «Ir Koyoo no ma too a ga.» ³⁵ I kate a Isa do. I na ngi darbawey fur farka-izoo boŋ ka Isa kaarandi a ga.

³⁶ Kaŋ a goo ma koy, borey ga ngi darbawey daaru fondaa ra. ³⁷ Waatoo kaŋ a man, Zaytunaŋey tondi hondoo zunbudogoo, taalibey jamaa kul jaali, de i na jinde jer ka Irkoy saabu nda kayfey kul kaŋ ngi dii ey. ³⁸ I nee:

«Albarka ma huru kokoyoo ra
kaŋ goo kaa ir Koyoo maanoo ga.
Alaafiyaa ma bara beenaa ra,

daržaa ma tee beenaa se beene.»*

³⁹ Fariziyen fooyan kaŋ goo alžamaa ra nee Isa se: «Alfagaa, šelan ni taalibey se i ma dangay.» ⁴⁰ Isa zaabi ka nee: «Ay ga war bayrandi kaŋ, nda borey wey dangay, tondey no ma kaati.»

Isa hēe Žerizalem se

⁴¹ Waatoo kaŋ Isa goo ma man koyraa, a dii a, a hēe a ga ⁴² ka nee: «Nda a gar ni mo mma ba bay hō haya kaŋ ti ni alaafiyaa, amma sohō woo ti haya kaŋ ga tugu ni moyey se. ⁴³ Zaariyan ga kaa ni ga kaŋ ni iberey ga žigidoo dan ni cetaa ga kaŋ ga ni kuubi. I ga ni daabu ka ni šiita nongu kul here. ⁴⁴ I ga ni say, ni nda ni izey kaŋ game n'goo. I si tondi foo naŋ affoo boŋ, zama mana waatoo bay kaŋ Irkoy kaa ni do ka ni faaba.»

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Matiyu 21.12–17; Marku 11.15–19; Yehiya 2.13–22)

⁴⁵ Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, de a sintin ka maamalakey gaaray k'i kaa taray. ⁴⁶ A nee i se: «A hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay hugoo ga tee hugu kaŋ ra Irkoy ga ŋaarayandi†, amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

⁴⁷ Zaari kul a goo Irkoy hugu beeroo ra, a ga cawandi. Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey nda gandaa jineborey ga ceci ngi m'a halaci. ⁴⁸ Amma i si bay taka kaŋ no ngi m'a tee, zama jamaa kul goo ma lakkal dan ka hanajer a se.

20

Man ra Isa duu nga hinoo?

(Matiyu 21.23–27; Marku 11.27–33)

¹ Zaarey din affoo, Isa goo ma jamaa cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a ga Alhabar Boryaa toonandi kaŋ sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey kaa a do. ² I šelan a se ka nee: «Hinoo har ir se kaŋ nda n'ga wey tee, wala mo, may no ka ni noo hinoo woo?» ³ A n'i zaabi ka nee: «Agay mo ga war hāa nda haya foo. Wa tuuru ya ne: ⁴ Yehiya batizeyanoo, beenaa ra a hun wala adamizey do?» ⁵ I šelan-šelan cere game ka nee: «Nda ir nee: «Beenaa ra», a ga nee: «Macin se war mana naanay a?» ⁶ Nda ir nee mo: «Adamizey», alžamaa kul ga tondi k'ir warra k'ir wii. Zama i ga naanay ka bay kaŋ Yehiya man'ti kala annabi.» ⁷ I n'a zaabi ka nee: «Ir si bay nongu kaŋ

* 19:38 19.38 Zamnaa 2.14; Zabur 118.26. † 19:46 19.46 Ezayi 56.7.

ra a hun.»⁸ Isa nee i se: «Agay da si hinoo har war se kanj nda ay ga wey tee.»

Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa

(Matiyu 21.33–46; Marku 12.1–12)

⁹ Woo banda ga, Isa yee ka sintin ka filla yaasayantaa woo deede jamaa se. A nee: «Aru foo na alaneb faari tee. A n'a nanj beerikawayan kone, de a naaru ka waati kuku tee. ¹⁰ Waatoo kanj hegaa too, a na tam foo sanba beerikey do hala i m'a noo faari-izey ra. Amma beerikey n'a kar, k'a gaaray a ma koy kabe koonu. ¹¹ A yee koyne ka tam foo sanba. Nga mo, i n'a kar, k'a kaynandi, k'a gaaray a ma koy kabe koonu. ¹² A yee ka ihinzantoo sanba. Nga mo, i n'a maray, i n'a warra taray. ¹³ Faaroo koyoo nee: «Macin no ay g'a tee? Ay g'ay iz'aroo, ay baakaa sanba. A ga hin ka tee, i ma nga hunday beerandi.» ¹⁴ Amma kanj beerikey dii a, i šelan-šelan cere game ka nee: «Woo ti tubukaa. Ir m'a wii hala tubuhayaa ma tee ir wane.» ¹⁵ I n'a warra taray k'a kaa faaroo ra, i n'a wii. Sohō macin no faaroo koyoo g'a tee i se? ¹⁶ A ga kaa ka beerikey wey halaci ka faaroo yeeti itanayar se.» Waatoo kanj hanajerkey maa woo, i nee: «Jam!»

¹⁷ Amma Isa na moo fur i ga, a nee: «Macin ti šennoo kanj hantumandi Citaaboo ra maanaa kanj ga nee:

«Tondoo kanj cinakey n'a fur,

nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo»*?

¹⁸ Boro kul kanj kanj tondoo din boj ga say.

Boro kanj ga a kanj ga motti.»

¹⁹ Citaaboo baykey nda sargari juwalkey jineborey ceeci ngi m'a dii alwaatoo din da, amma i hunbur jamaa. I bay kanj filla yaasayantaa woo kanj a n'a deede, ngi ga a goo.

Alkaasoo kanj ga banandi kokoy beeroo se

(Matiyu 22.15–22; Marku 12.13–17)

²⁰ I ga Isa koroši. I na korošikaw almunafiki fooyan kanj ga ngi boj tee boro šerranteyan, sanba a do, i m'a dii nda nga meešennoo hala ngi m'a nondi hinoo nda goforneroo se. ²¹ Kanj i too a do, i n'a hãa ka nee: «Alfagaa, ir ga bay kanj fondaa nda n'ga šelan, n'ga cawandi. N'si ndum guna, ni mma Irkoy fondaa cawandi nda cimi. ²² A ga hima ir ma alkaasi bana kokoy beeroo se wala a si hima?» ²³ Isa bay ngi carmaa ga, a nee i se: ²⁴ «W'ay cebe nzorfu kaaray tamma foo. Bora kanj biyoo nda maapoo goo a ga, may no?» I nee a se: «Kokoy beeroo.» ²⁵ A nee i se: «Adiši wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» ²⁶ I mana hin ka šenni futu dii mijoo ra jamaa jine. Nga zaaboo na bojey haw, i dangay.

Hāayan bukawey tunyanoo ga

(Matiyu 22.23–33; Marku 12.18–27)

²⁷ Sadusiyeney kanj ga nee tunyan si bara, boro fooyan i ra man Isa k'a hãa ²⁸ ka nee: «Alfagaa, Musa na yaamar hantum ir se ka nee: «Nda aru kanj goo nda wande buu, woyoo mana duu a se ize, aroo armaa ga hima ka hiiji woyoo hala a ma duu bukaa se ize.»[†] ²⁹ Nga binde, arma iyye bay ka bara kanj ijinaa hiiji, a buu bila ize. ³⁰ Arma

* **20:17** 20.17 Zabur 118.22. † **20:28** 20.28 Alhukumoo 25.5–6.

hinkantoo hiija woyoo, ³¹ ihinzantoo hiiji a. Takaa din da, iyyaa kul hiija woyoo affoo-foo, i buu, i mana ize nan. ³² Woo banda ga, woyoo mo buu. ³³ Adişi woyoo woo, tunyanoo hane, iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama ngi boro iyyaa hiiji woyoo ka bisa.»

³⁴ Isa nee i se: «Zamanoo woo arey ga hiiji, woyey ga nondi hiijay. ³⁵ Amma wey kan ga hima ka dii zamanoo kan goo kaa nda bukawey tunyanoo, wey din si hiiji, woyey si nondi hiijay. ³⁶ I si hin ka buu koyne, zama ngi nda almalaykey kul ga sawa. I ga tee Irkoy izeyan, zama i ga tun. ³⁷ Bukawey ma tun, woo ti hayaa kan Musa n'a bayrandi saabaynanoo ga, waatoo kan a g'ir Koyoo cee ka nee a se: «Ibrahim Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.»[†] ³⁸ Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no, zama nga se, borey kul ga huna.» ³⁹ Citaaboo baykey affooyan na šennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ni šelan ka boori.» ⁴⁰ I mana yadda k'a hãa nda haya kul koyne.

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo
(Matiyu 22.41–46; Marku 12.35–37)

⁴¹ Isa yee ka nee i se: «Taka foo nda i ga nee Almasihu man'ti kala Dawda Haamaa? ⁴² Dawda hunday bayrandi Zabur citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

⁴³ hala waati kan ra ay na ni iberey tee taari

k'i dan ni cewey cire.”[§]

⁴⁴ Adişi Dawda g'a cee nda Koy, taka foo nda a ga tee a se Haama?»

Wa hawgay Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1–36; Marku 12.38–40)

⁴⁵ Waatoo kan jamaa kul goo ma hanajer Isa se, a nee nga taalibey se: ⁴⁶ «Wa war bon hawgay Citaaboo baykey ga kan ga baa kaayi beeri danyan ka yaara. I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra. I ga baa mo jine gorodogey margahugey ra nda naadogey ra. ⁴⁷ I ga woyey kan kurney faati kabey koonandi. Nda i ga Irkoy njaaray, i si cahã ka ben hala borey ma dii ngi. Ngizukandoo ga hanse ka boobo.»

21

Nooroo kan woy talkaa n'a noo
(Marku 12.41–44)

¹ Waatoo kan Isa na nga bonoo jer, a dii almankoyney kan goo ma ngi sargarey dan nooroo jinaa ra. ² A dii mo woy talka foo kan kurjoo buu kan na nooru tamma hinka dan. ³ A nee: «Ay g'a har war se nda cimi, woy talkaa woo kan kurjoo buu dan ka bisa borey kul. ⁴ Zama borey wey kul, woo kan ga i si too, nga no i n'a dan nooroo jinaa ra. Amma nga, nga talkataraa ra, nga hunaa kul kan goo a se no a n'a dan.»

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Matiyu 24.1–2; Marku 13.1–2)

⁵ Waatoo kan boroyan goo ma šelan tondi henney nda sargarey ga kan ga Irkoy hugu beeroo taalam, Isa nee: ⁶ «Hayey wey kan war ga

[†] 20:37 20.37 Fattaroo 3.6, 15. [§] 20:43 20.43 Zabur 110.1.

dii ey, hanyañ ga kaa kañ ra tondi foo si cindi affoo boñ kañ si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Matiyu 24.3–14; Marku 13.3–13)

⁷ I na Isa hãa ka nee: «Alfagaa, waati foo no woo ga tee, de mo macin ti tammaasaa kañ g'ir bayrandi kañ hayey wey ga kaa ka tee?»
⁸ A nee: «Wa hawgay i masi war darga, zama boro booboyañ ga kaa ay maanoo ga, i ga nee kañ ngi ti Almasihu, i ga nee mo waatoo man. War masi hanga i bande. ⁹ Waati kañ war ga maa wonguyañ tun nda tureyañ, war masi jiti, zama kala hayey wey ma teendi jina. Amma man'ti sanadin da ti benantaa.»
¹⁰ A yee ka nee i se: «Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga laama foo wongu. ¹¹ Labu jijiri beeriyañ ga tee, nongu booboyañ ra heray nda wirci beranteyañ ga tee. Hunburayhayayañ ga fatta, de mo tammaasa beeriyañ ga bangay beenaa ra.

¹² Amma za hayey wey kul mana kaa, i ga war dii, i ga war gurzugay, i ga war nondi margahugey ra, i ga war dañ kasawey ra. I ga war ka koy kokoyey nda gofornerey jine ay maanoo maaganda se. ¹³ Woo ga kate war m'ay seedetaraa too. ¹⁴ W'a dañ war lakkaley ra, war masi alhuzun nda takaa kañ nda i ga faasa war se. ¹⁵ Agay hunday ga war noo mee nda lakkal kañ war nkuway kul si hin ka kay war jine wala ka kakaw. ¹⁶ War hayragey, nda war armey, nda war boro maanawey, nda war cerey ga war dañ kabe ra. Boroyañ ga wiiyandi war ra. ¹⁷ Borey kul ga konna war ay maanoo sabbu se. ¹⁸ Amma ba war boñ hinbirey affoo si dere. ¹⁹ Nda war gaabandi, war hundey ga hallasi.»

Isa na Žerizalem halaciroo bayrandi
(Matiyu 24.15–21; Marku 13.14–19)

²⁰ «Waati kañ war dii wongu-izeyañ na Žerizalem kuubi, waatoo din war ma bay kañ nga halaciroo man. ²¹ Waatoo din borey kañ goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra, wey kañ goo koyraa gundoo ra ma fatta, wey kañ goo hawsaa ra masi huru koyraa ra. ²² Zaarey wey man'ti kala faasa zaariyañ hala hayey kul kañ hantumandi Citaaboo ra ma tabati. ²³ Woyey bone kañ ga tee boro hinka nda wey kañ ga naanandi haney din. Zama tilasu beeri ga tee gandaa ra, de Irkoy ga nga futaa kañandi jamaa din boñ. ²⁴ Takuba g'i kañandi, i ga koy tee kasa-izeyañ gandawey kul ra. Gandawey ga dira Žerizalem boñ hala waati kañ ngi waatoo timme.»

Bora kañ tee Adamize kaayanoo
(Matiyu 24.29–31; Marku 13.24–27)

²⁵ «Tammaasayañ ga tee waynaa, nda handoo, nda handarawey ra. Laboo boñ hunburay beeri ga duu gandawey, teekoo nda nga bondawey jindoo g'i alhuzunandi. ²⁶ Hunburaa ga borey biney kayandi nda hayaa batuyanoo kañ ga kaa ka tee aduñna ra. Beenaa hayey ga jijiri. ²⁷ Waatoo din i ga dii «Bora kañ tee Adamize ga kaa duula ra» * nda gaabi nda darža beeri. ²⁸ Waati kañ hayey wey sintin ka tee, wa kay war cewey ga ka war boñey jer, zama war feeriyanoo man.»

* 21:27 21.27 Daniyel 7.13.

Bayraa kaŋ jeejaynaŋoo g'a noo

(Matiyu 24.32–44; Marku 13.28–37)

²⁹ Isa na filla yaasayante deede i se ka nee: «Wa jeejaynaa guna nda tuurinaŋey kul. ³⁰ Za war dii kaŋ a na fita taagayan tee, war ga bay kaŋ konnoo waatoo man. ³¹ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey teendi, war ma bay kaŋ Irkoy Laamaa man. ³² Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala wey kul ma teendi. ³³ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meeŋenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari

(Matiyu 24.36–44; Marku 13.32–37)

³⁴ «Wa war boŋ hawgay, war biney masi koy hanga ŋaayan, nda suuyan, nda hundi alhuzun bande hala zaaroo din ma kaa war ga waati kaŋ war s'a hongu. ³⁵ A ga zunbu sanda kumsay borey kul boŋ kaŋ goo aduŋna ra. ³⁶ Wa hanna cijin nda zaari, war ma Irkoy ŋaaray waati kul hala war ma duu saha ka hun hayey wey kul cire kaŋ ga hima ka tee, nda ka kay Bora a kaŋ tee Adamize jine.»

³⁷ Zaari here Isa goo Irkoy hugu beeroo ra, a ga cawandi, de cijin here a ga koy kani tondi hondoo boŋ kaŋ se i ga nee Zaytupaŋey tondi hondoo. ³⁸ Jamaa kul, za subbaahi biya i ga koy a do Irkoy hugu beeroo ra ka hanajer a se.

22

Boŋkoyney hawandifutay Isa ga

(Matiyu 26.1–5; Marku 14.1–2; Yehiya 11.45–53)

¹ Takulawey kaŋ ra dolobiri sii jingaroo kaŋ ti Borcintaraa jingaroo ga baa ka too. ² Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey ga taka ceeci ka Isa wii tuguyan ra, zama i hunbur alžamaa.

Žudas soolu ka Isa zanba

(Matiyu 26.14–16; Marku 14.10–11)

³ Ibilisi huru Žudas ra kaŋ se i ga nee Iskariyot, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo no. ⁴ A koy sargari juwalkey jineborey nda lakkalkey boŋkoyney do ka waafaku nda ey takaa ga kaŋ nda nga ga Isa nondi i se. ⁵ I ŋaali, de i n'a noo allaahidu kaŋ ŋi g'a noo nooru. ⁶ A yadda, a cindi a ga dimma henna ceeci ka Isa nondi bila nda alžamaa ma bay.

Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu

(Matiyu 26.17–19; Marku 14.12–16)

⁷ Takulawey kaŋ ra dolobiri sii jingaroo zaaroo too kaŋ ra i ga hima ka Borcintaraa jingaroo feeji-izoo wii. ⁸ Isa na Piyer nda Yehiya donto ka nee: «Wa koy Borcintaraa jingaroo soolu ir se hala ir ma duu k'a ŋaa.» ⁹ I nee a se: «Man ra n'ga baa ir m'a soolu?» ¹⁰ A nee i se: «Nga ne, waati kaŋ war huru koyraa ra, war ga aru foo kubay kaŋ kone hoobu goo kaŋ ra hari goo. War ma hanga a hala hugoo kaŋ ra a ga huru. ¹¹ War ma nee hugoo koyoo se: «Alfagaa nee ir ma nee ma ne wala man yawzunbu hugoo kaŋ ra nga nda nga taalibey ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo ŋaa?» ¹² A ga hugu beeri foo kaŋ goo sooro boŋ cebe war se, hayey kaŋ ga ir ga too goo a ra. No din ra war m'a soolu.» ¹³ I koy, i na hayey gar nda takaa kaŋ nda a n'a har, de i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Amaanaa kanj zandi nda kuri

(*Matiyu 26.26–30; Marku 14.22–26; Korent borey bataga 1na 11.23–25*)

¹⁴ Kanj alwaatoo too, Isa koy goro ka nja, nga nda nga diyawey. ¹⁵ A nee i se: «Ay hanse ka boonay ya Borcintaraa jingaroo feeji-izoo woo nja war bande jina, ya zarabi. ¹⁶ Ay ga war bayrandi kanj ay si yee ka woo nja hala waati kanj a tabati Irkoy Laamaa ra.» ¹⁷ Woo banda ga, Isa na poti zaa kanj ra alaneb hari moora goo, a na albarka danj. A nee: «Wa dii woo, w'a zamna cere game. ¹⁸ Ay ga war bayrandi kanj waatoo woo banda ga, ay si alaneboo izoo haroo hanj hala waati kanj ra Irkoy Laamaa kaa.» ¹⁹ Woo banda ga, a na takula zaa, a na albarka danj, a n'a dunbu. A n'i noo ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kanj ga nondi war sabbu se. Wa woo tee hala war ma hongu agay.»

²⁰ Hawraa banda ga, taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa ka nee: «Potoo woo haroo man'ti kala amaana taagaa kanj ga zandi ay kuroo munyanoo ra war se.»

Isa bayrandi kanj nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi

(*Matiyu 26.20–25; Marku 14.17–21; Yehiya 13.21–30*)

²¹ «Amma nga ne, boraa kanj g'ay nondi kaboo goo ay bande njaadogoo woo ra. ²² Šikka sii, Boraa kanj tee Adamize ga koy nda takaa kanj nda a kayandi. Amma boraa din bone kanj g'a nondi.» ²³ Taalibey sintin ka cere hãa wala may ti ngi ra boraa kanj ga yadda ka woo tee.

Jineboro mma tee alhaadimaykaw

(*Matiyu 20.25–28; Marku 10.42–45*)

²⁴ Kakaw tun taalibey nda cere game kanj ti may no ma hima ngi ra boraa kanj bisa borey kul. ²⁵ Amma Isa nee i se: «Gandawey kokoyey g'i juwal, nda wey kanj ga hini fur i bonj, borey ga nee i se teegoy henna teekey. ²⁶ War, war masi takaa woo tee. Amma war kul ibeeroo ma nga bonj tee sanda i kul ikaccaa. Jineboraa ma tee sanda alhaadimaykaa. ²⁷ War do, may ti ibeeroo, boraa kanj ga goro njaadogoo ra wala boraa kanj ga njaayanoo gorandi? N'bay boraa kanj ga goro njaadogoo ra no. Agay da, ay goo war game sanda alhaadimaykaa.»

²⁸ War, war ti borey kanj denji ay ga ag'alwaati šendey ra. ²⁹ Woo se takaa kanj nda ay Baaba Irkoy n'ay noo Laamaa, agay da mo g'a noo war se, ³⁰ hala war ma duu ka nja ka hanj ay njaadogoo ra ay Laamaa ra. War ga goro kokoy gorodogey ra ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) ciiti.»

Isa bayrandi kanj Piyer ga nga yankar

(*Matiyu 26.31–35; Marku 14.27–31; Yehiya 13.36–38*)

³¹ «Simon, Simon, Ibilisi ceeci ka war guzuguzu sanda alkama kanj goo teme ra. ³² Amma ay na Irkoy njaaray ma ne hala ni naanaa masi gaza. Waati kanj ni yee kate ay ga, ma ni armey biney danj.» ³³ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, nda kasa no wala buuyan no ay ga koy ni bande.» ³⁴ Amma a nee a se: «Ay ga ni bayrandi, Piyer, kanj gorgaa si ciya hõ jina kanj n'g'ay yankar cee hinza ka nee n's'ay bay.»

Isa nee nga taalibey se i ga hima ka soolu

³⁵ Isa nee nga taalibey se koyne: «Waatoo kanj ay na war sanba bila nda war ma fortomaani, nda bolbol, nda taami zaa, haya na war kuma

wala?» I n'a zaabi ka nee: «Baffoo man'ir kuma.»³⁶ A nee i se: «Amma sohō, boro kanj goo nda fortomaani m'a zaa, boro kanj goo nda bolbol mo m'a zaa. Boro kanj sii nda takuba ma nga burmusoo neere ka takuba day.³⁷ Zama ay ga war bayrandi kanj šennoo kanj hantumandi Citaaboo ra nee: «I n'a kabu goy futu teekey ra.»* Šennoo woo ga hima ka tabati ay ga, zama hayaa kanj hantumandi ay ga, ga tabati.»³⁸ I nee: «Ir Koyoo, nga ne, takuba hinka ne.» A nee i se: «A wasa.»

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray
(Matiyu 26.36–46; Marku 14.32–42)

³⁹ Waatoo kanj Isa fatta, a koy sanda nga alaadaa ra Zaytupanjey tondi hondoo do, nga taalibey hanga a.⁴⁰ Kanj i too no din, a nee i se: «Wa Irkoy ŋaaray war masi koy siyandi ka kanj zunubu ra.»⁴¹ Woo banda ga, a mooru ey ka koy haya kanj ga too tondi kanj boro n'a jindaw kaydogoo. A sonbu kanjey ga ka Irkoy ŋaaray⁴² ka nee: «Baaba Irkoy, nda ni yadda, gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma yala agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma teendi.»⁴³ [Waatoo din da, almalayka foo hun beenaa ra ka bangay ka binoo danj.⁴⁴ Binekankamay beeri duu a, a hanse ka Irkoy ŋaaray ka tonton. Nga sungaa tee sanda kuri gunguti-izeyan kanj ga kanj laboo ra.]⁴⁵ Waatoo kanj a na Irkoy ŋaaray ka ben, a tun ka yee nga taalibey do, a n'i gar i ga jirbi nda binemarayyan.⁴⁶ A nee i se: «Taka foo nda war ga jirbi? Wa tun ka Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kanj zunubu ra.»

Takaa kanj nda Isa diyandi
(Matiyu 26.47–56; Marku 14.43–50; Yehiya 18.3–11)

⁴⁷ Isa goo ma šelanj da kanj alžama foo ne ma kaa. Taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kanj maapoo ti Žudas goo jiney ra. A man Isa k'a summu.⁴⁸ Amma Isa nee a se: «Žudas, summuyan nda n'ga Bora kanj tee Adamize zanba!»⁴⁹ Borey kanj goo Isa bande kanj ga dii hayaa kanj ga baa ka tee, nee: «Ir Koyoo, ir ma takuba ka kara?»⁵⁰ Ngi affoo na sargari juwalkey jineboraa tamoo kabe hennaa here hanjaa kar k'a kaa.⁵¹ Isa zaabi ka nee: «Wa kay, a wasa.» A too aroo hanjaa do k'a noo baani.⁵² Woo banda ga, a nee borey se kanj kaa a ga kanj ti sargari juwalkey jineborey, nda Irkoy hugu beeroo lakkalkey bonkoyney, nda boro beerey: «War kaa ay ga nda takubayanj nda gobuyanj sanda zay beeri.⁵³ Zaari kul ay goo war game Irkoy hugu beeroo ra, amma war mana bay ka kabe fur ay ga. Amma alwaatoo woo, war nda kubaa hinoo wane nda a.»

Piyer na Isa yankar

(Matiyu 26.57–58, 69–75; Marku 14.53–54, 66–72; Yehiya 18.12–18, 25–27)

⁵⁴ Waatoo kanj i na Isa dii, i n'a ka koy sargari juwalkey jineboraa hugoo do. Piyer goo nongu mooro ra, a ga hanga ey.

⁵⁵ I na nuune diinandi batumaa gamoo ra ka goro. Piyer goro i bande.⁵⁶ Konŋa woy-ize foo dii a, a ga goro gaayoo here, a na moo bakam a ra. A nee: «Woo mo cindi a bande.»⁵⁷ Amma a n'a yankar ka nee: «He woyoo, ay s'a bay walla.»⁵⁸ Alwaati kayna banda ga, boro foo dii a kanj nee: «Ni mo goo i ra.» Amma Piyer nee: «He aroo, ay sii

* 22:37 22.37 Ezayi 53.12.

i ra.» ⁵⁹ Guuru foo cine banda ga, boro foo yee ka jindegaabay ka nee: «Nda cimi, aroo woo cindi a bande, zama nga mo, Galile boro no.» ⁶⁰ Piyer nee: «He aroo, ay si hayaa bay kanj n'goo m'a har.» A mma bara no a ga šelanj kanj dogoo din da gorgaa ciya. ⁶¹ Ir Koyoo bere ka nga moŋey kanji Piyer ga, de Piyer hongu šennoo kanj a n'a har nga se: «Gorgaa si ciya hō jina kanj n'g'ay yankar cee hinza.»[†] ⁶² Woo banda ga, a fatta taray ka hēe ka zana.

Isa danjandi hoyraykey margaroo jine

(*Matiyu 26.59–66; Marku 14.55–64; Yehiya 18.19–24*)

⁶³ Arey kanj kabey ra Isa goo, i g'a kašikaši, i g'a kar. ⁶⁴ I na moŋey haw k'a hāa ka nee: «Annabitaray tee! May ka ni kar?» ⁶⁵ I na šenni ceferante booboyanjan danj hanjaa ra.

⁶⁶ Waatoo kanj subbaahoo too, gandaa boro beerey margaroo, nda sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey na cere marga ka Isa ka koy ngi hoyraykey margaroo do. ⁶⁷ I nee a se: «Ir bayrandi nda ni ti Almasihu.» A nee i se: «Nda ay n'a har war se war si naanay, ⁶⁸ nda ay na war hāa mo war s'ay zaabi. ⁶⁹ Ne nda kayna Bora kanj tee Adamize ga goro Irkoy hinoo kabe hennaa ga.»[‡] ⁷⁰ I kul nee: «Adiši ni ti Irkoy Iz'aroo?» A nee i se: «War hunday k'a har, agay zaati no.» ⁷¹ I nee: «Cin no ir g'a tee seede se koyne? Zama ir hunday n'a dii mijoo ra.»

23

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(*Matiyu 27.1–2, 11–14; Marku 15.1–5; Yehiya 18.28–38*)

¹ Alžamaa kul tun ka Isa ka koy Pilat jine. ² I sintin ka danj a ga ka nee: «Aroo woo, ir nk'a gar a g'ir gandaa borey tuti i ma ture, i masi alkaasi bana kokoy beeroo se, a ga nee mo kanj nga ti Almasihu, kokoy ti nga.» ³ Pilat na Isa hāa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» A n'a zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har.» ⁴ Pilat nee sargari juwalkey jineborey nda jamaa se: «Ya na dii haya kanj se bora woo ga hima ka zukandi.» ⁵ Amma i tonton nda gaabi ka nee: «A nka jamaa turandi nda nga cawandoo Žude kul ra. Galile nda a sintin ka kaa hala ne ra.»

I na Isa ka koy Herod do

⁶ Waatoo kanj Pilat ga maa i ga nee Galile, a hāa wala bora woo Galile boro no. ⁷ Kanj a faham kanj laamaa kanj ra Isa hun Herod ti kokoyoo, a n'a sanba a do. A gar kanj haney din Herod mo goo Žerizalem. ⁸ Kanj Herod dii Isa, a hanse ka jaali, zama a gay a baa nga ma dii a hayey kanj a ga maa a g'i tee sabbu se. A ga naata nga ma dii tammaasa kayfante kanj a g'a tee. ⁹ A na Isa hāa nda šenni booboyanjan, amma Isa, nga, a mana tuuru baffoo se. ¹⁰ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey tun ka danj a ga nda gaabi. ¹¹ Herod nda nga lakkalkey n'a kaynandi. I n'a pooŋo ka darbay nerante foo danj a ga k'a yeeti Pilat do. ¹² Zaari follokaa din da ra Herod nda Pilat tee cereyanjan, ngey kanj waati din iberiyanjan no cere se.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(*Matiyu 27.15–26; Marku 15.6–15; Yehiya 18.39–19.16*)

[†] 22:61 22.61 Sorro 34to. [‡] 22:69 22.69 Zabur 110.1.

¹³ Pilat ciya sargari juwalkey jineborey nda alwakiiley nda alžamaa se ¹⁴ ka nee i se: «War kate ya ne bora a woo ka nee kanj gandraa no a g'a tuti i ma ture. Nga ne, ay n'a hãa war jine, hayey kanj war g'i har a ga, ya na dii a ga baffoo. ¹⁵ Herod mo mana dii a ga haya kul, a n'a yeeti ir do. Nga ne, a mana haya kul tee kanj ga hima nda buuyan. ¹⁶ Adiši ay g'a barzu, y'a nanj.» ¹⁷ [Jingar kul ga, a tilasu Pilat ma kasa-ize foo nanj i se.] ¹⁸ I kul kaati cere bande ka nee: «Woo wii, ma Barabas tanj ir se!» ¹⁹ Barabas mana huru kasaa ra kala tureyan kanj tee koyraa ra nda borowiiyan maaganda se. ²⁰ Pilat yee ka šelanj i se, zama a mma baa nga ma Isa tanj. ²¹ Amma borey kaati ka nee: «A kanji! A kanji kanjandibundu ga!» ²² Woo ti cee hinzantoo kanj Pilat nee i se: «Macin ti goy futaa kanj bora a woo n'a tee? Ya na dii a ga haya kul kanj ga kate i m'a wii. Ay g'a barzu, y'a nanj.» ²³ I yee ka kaati nda gaabi ka nee kanj a ma kanjandi. Ngı kaatiyaney duu fondo. ²⁴ Pilat kayandi kanj hayaa kanj i g'a wiri ma teendi. ²⁵ A na bora a tanj kanj i n'a wiri kanj huru kasaa ra tureyan nda borowiiyan maaganda se, amma a n'i noo Isa i ma ngi ibaayoo tee.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Marku 15.21–32; Yehiya 19.17–27)

²⁶ Waatoo kanj i ga Isa ka koy, i na aru foo dii kanj ga hun faarey ra, maapoo ti Simonj, nga koyraa ti Siren. I na Isa kanjandibundoo jeeje a ga, a ma dira nda a Isa dumaa ga. ²⁷ Alžamaa beeri hanga a nda woy booboyanj kanj ga hëe, i ga zonk'a ga. ²⁸ Isa bere woyey here ka nee: «Žerizalem izey, war masi hëe ya ne, wa hëe war boŋ se nda war zankey se, ²⁹ zama nga ne, hanyanj ga kaa kanj ra i ga nee: «Woy guney, nda gundey kanj mana bay ka hay, nda fafey kanj mana bay ka naanandi duu gomni.» ³⁰ Waatoo din borey ga sintin ka šelanj tondi hondey se ka nee: «Wa kanj ir boŋ!» I ga nee tondey se: «Wa gum ir boŋ!»* ³¹ Zama nda i na hayey wey tee bundu firzoo se, de bundu kogaa, macin no a ga ti a?»†

³² I na goy futu teekaw hinka ka koy kanj i ga hima k'i wii Isa bande. ³³ Waatoo kanj i too nongoo kanj maapoo ti Bonğaasu, i n'a kanji no din, nga nda goy futu teekaw hinkaa. I na affoo kanji Isa kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here. ³⁴ [Isa nee: «Baaba Irkoy, yaafa i se, zama i si hayaa bay kanj ngi goo m'a tee.»] I na alkurra kar ka Isa bankaarawey zamna cere game. ³⁵ Alžamaa ga kay i ga guna. Alwakiiley g'a fude ka nee: «A na boroyanj hallasi, a ma nga boŋ hallasi, nda Almasihu no, Bora a kanj Irkoy n'a suuba.» ³⁶ Soojey mo n'a joojoo ka man a ka binegar šerre a se. ³⁷ I nee a se: «Nda Alyahuudey kokoyoo ti ni, ni boŋ hallasi!» ³⁸ Hantum goo nga se beene kanj ga nee: «Woo ti Alyahuudey kokoyoo.» ³⁹ Goy futu teekey kanj kanjandi, affaa n'a wow ka nee: «Man'ti ni ti Almasihu? Ni boŋ hallasi, m'ir hallasi!» ⁴⁰ Amma goy futu teekaw faa tuuru affaa se ka citi a ga ka nee: «Ba ni kanj si hunbur Irkoy, n'goo ma duu zukandi follokaa? ⁴¹ Ir, ir ga hima nda zukandoo woo, zama ir teegoyey banaa ti woo. Amma woo mana ifutu kul tee.» ⁴² A nee: «Isa, hongu agay waati kanj n'kaa nda

* 23:30 23.30 Oze 10.8. † 23:31 23.31 Ezekiyel 21.3.

ni Laamaa.» ⁴³ Isa nee a se: «Cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, hõ n'ga goro ay bande alženna ra.»

Isa buuyanoo

(*Matiyu 27.45–56; Marku 15.33–41; Yehiya 19.28–30*)

⁴⁴ Guuru woy cindi hinkantoo (12to) dimma ga, kubay tee ka ben laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga. ⁴⁵ Waynaa dere, Irkoy hugoo ridowoo[†] kottu gamoo ga. ⁴⁶ Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Baaba Irkoy, ay g'ay hundoo danj ni kaboo ra.»[§] Kanj a na woo har ka ben, hundoo hun. ⁴⁷ Jalakoynoo kanj dii hayaa kanj tee, a na Irkoy beerandi ka nee: «Šikka sii kanj boraa woo boro šerrante no.»

⁴⁸ Alžamaa kul kanj marga, waatoo kanj i dii hayaa kanj tee, yee i ga ngi gandey kar ka ngi binemarayyanoo cebe. ⁴⁹ Isa cerey kul ga kay nongu mooro ra ka dii hayaa kanj goo ma tee, ngi nda woyey kanj hanga a bande ka hun za Galile.

Isa danjandi saaraa ra

(*Matiyu 27.57–61; Marku 15.42–47; Yehiya 19.38–42*)

⁵⁰ Aru foo goo no kanj maapoo ti Isufi, a goo hoyraykey margaroo ra, boro henna no kanj ga šerre. ⁵¹ A mana hanga margaroo borey jerey ngi šenney nda ngi teegoyey ra. Alyahuudey koyra foo kanj se i ga nee Arimate, woo din boro no. Boro no kanj ga Irkoy Laamaa batu. ⁵² Aroo woo koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga. ⁵³ A n'a zumandi kanjandibundoo ga k'a didiji kasance ra ka koy a danj saaray ra kanj fanšandi tondi ra kanj ra boro kul mana bay ka kanandi. ⁵⁴ Woo gar kanj hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no, zama hunanzam zaaroo ga baa ka too.

⁵⁵ Woyey kanj hanga Isa bande za Galile na Isufi dum. I dii Isa saaraa nda takaa kanj nda kunturoo jisandi a ra. ⁵⁶ Woo banda ga, i yee ka koy ka jii hew kaanayanj nda turaarey soolu. Hunanzam zaaroo hane, i na ngi boŋ hunanzam sanda takaa kanj nda a yaamarandi.

24

Isa tunyanoo

(*Matiyu 28.1–10; Marku 16.1–8; Yehiya 20.1–10*)

¹ Jirbiyyaa zaari jinaa kanj ti alhadoo, za subbaahi tayaa, woyey koy saaraa do. I koy nda ngi bande jii hew kaaney kanj i n'i hanse. ² I gar kanj tondoo kanj ga saaraa mijoo daabu gungurayandi ka hun a ga. ³ I huru, amma i man'ir Koyoo Isa kunturoo gar. ⁴ I si bay haya kanj ngi m'a tee. Nga ne, aru hinka bangay i se kanj ga darbay neranteyanj goo. ⁵ Woyey hunbur, i na ngi boŋey sinji ganda. Aru hinkaa nee i se: «Macin se, boraa kanj ga huna, war g'a ceeci bukawey ra? ⁶ A sii ne ra, a tun. Wa hongu takaa kanj nda a ga šelanj war se waatoo kanj ra a cindi Galile, ⁷ kanj a ga nee: «Kala Boraa kanj tee Adamize ma kanj boro zunubantey kabey ra ka kanjandi, amma jirbi hinzantoo hane a ga hima ka tun.»

⁸ Woo banda ga, i hongu kanj Isa na šenney wey har. ⁹ I hun saaraa do ka yee ka koy hayey wey deede taalibi woy cindi faa (11) nda borey cindey se. ¹⁰ Woyey kanj na hayey wey kul filla diyawey se man'ti kala:

[†] 23:45 23.45 Ridowoo no kanj ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay.

[§] 23:46 23.46 Zabur 31.6.

Maryama Magdala boraa, nda Tahiya, nda Maryama, Žak jaa, nda woyey cindey kaŋ goo i bande. ¹¹ Šenney din tee i se sanda hollokom šenni. I mana naanay ey. ¹² Amma Piyer tun ka zuru ka koy saaraa do. A gunguma ka fuuni, de a si dii kala kasancaa hinne. A koy nga do nda hayaa kaŋ tee bonjhawaa.

*Isa bangay taalibi hinka se
(Marku 16.12–13)*

¹³ Nga ne, zaari follokaa din da ra, taalibey boro hinka koy koyra-ize foo ra kaŋ maano ti Emawus. A goo Žerizalem se haya kaŋ ga koy too kilomeetar woy cindi foo (11) cine. ¹⁴ I cindi i ga faajikaaray cere bande hayey wey kul kaŋ tee ga. ¹⁵ Kaŋ i goo ma faajikaaray, i ga šelan, Isa zaati man ey ka fondaa tee i bande. ¹⁶ Amma haya foo na moŋey ganji i ma hin k'a bay. ¹⁷ A nee i se: «Macin ga war goo ma dira ka boyray?» I kay, biney maray. ¹⁸ Affaa kaŋ maano ti Klewopas n'a zaabi ka nee: «Ni foo ti boro kaŋ goo Žerizalem kaŋ mana maa hayey kaŋ tee a ra jirbey wey?» ¹⁹ A nee i se: «Macin?» I nee a se: «Hayey kaŋ tee Isa Nazaret boraa ga kaŋ ti annabi. A na nga hinoo cebe nga teegoyey nda nga šenney ra Irkoy jine nda jamaa kul jine, ²⁰ de nda takaa kaŋ nda sargari juwalkey jineborey nda ir alwakileey n'a noo i m'a wii. I n'a kanji. ²¹ Ir na jiti dan kaŋ nga no ma kaa ka Izirayel feeri. Amma woo kul, nga ne, jirbi hinzantoo ti woo kaŋ hayey wey teendi. ²² Koyne mo woy fooyan kaŋ goo ir ra n'ir boŋey haw. I biya ka koy saaraa do, ²³ i mana nga kunturoo gar. I yee kate ka nee ir se kaŋ almalaykayan bangay kaŋ bayrandi ngi se kaŋ a ga huna. ²⁴ Ir borey jerey mo koy saaraa do, i na hayey gar sanda takaa kaŋ nda woyey n'a har. Amma nga hunday, i mana dii a.»

²⁵ Isa nee i se: «He lakkal janantey kanyan ga gay hala biney ga naanay hayey kul kaŋ annabey n'i har. ²⁶ Man'ti kala Almasihu ma zarabi jina a ma huru nga daržaa ra?» ²⁷ A sintin nda Musa citaaboo ka koy annabey waney kul ga k'i fahamandi hayey kaŋ hantumandi nga ga Irkoy citaaboo kul ra.

²⁸ Waatoo kaŋ i man koyra-izoo kaŋ ra i ga koy, Isa tee sanda nga mma koy jine. ²⁹ Amma i n'a dii nda gaabi ka nee a se: «Goro ir do, waynaa kaŋ, cijinoo ga baa ka too.» A huru ka goro i bande. ³⁰ A goro ŋaadogoo ra i bande, a na takulaa zaa ka albarka dan jina, a n'a dunbu k'i noo. ³¹ Waatoo din kul no moŋey feera, de i n'a bay, amma a menne i se. ³² Woo banda ga, i nee cere se: «Ir biney nka mana hanse ka jaali ir gundey ra waatoo kaŋ ra a ga šelan ka hayey kaŋ hantumandi Citaaboo ra feeri ir se fondaa ra wala?»

³³ Taalibi hinkaa tun dogoo din da ka yee Žerizalem. I na taalibi woy cindi faa (11) nda borey kaŋ goo i bande gar i ga marga, ³⁴ i ga nee: «Cimi no kaŋ ir Koyoo tun, a bangay Simon se.» ³⁵ Ngi mo na hayey deede kaŋ tee fondaa ra nda takaa kaŋ nda ngi n'a bay waatoo kaŋ a ga takulaa dunbu.

Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se

(Matiyu 28.16–20; Marku 16.14–18; Yehiya 20.19–23; Teegoyey 1.6–8)

³⁶ I goo ma šenney din deede kaŋ Isa hunday fatta kate gamey ra, a nee i se: «Alaafiyaa ma kaa war ga!» ³⁷ I jiti, i hunbur, i mma hongu

kaŋ zin no. ³⁸ Amma a nee i se: «Macin se war ga hunbur, macin se war biney ga šikka? ³⁹ W'ay kabey guna nda ay cewey: agay hunday no. W'ay taaru ka dii. Zin sii nda ham, a sii nda biri sanda takaa kaŋ war ga dii ay goo nda a.» ⁴⁰ Kaŋ a na woo har, a na nga kabey nda nga cewey cebe i se. ⁴¹ Naaliyanoo se, i mana hin ka naanay hala sohō, i goo bonhaway ra. A nee i se: «Ŋaayan goo war kone ne ra wala?» ⁴² I kate a se hamiisa tonante dunbu foo. ⁴³ A n'a zaa k'a ŋaa jiney ra.

⁴⁴ A nee i se: «Wey ti šenney kaŋ ay n'i har war se waatoo kaŋ ay goo war game. Kala hayey kul kaŋ hantumandi ay ga Musa ašariyaa nda annabey citaabey nda Zabur citaaboo ra ma tabati.» ⁴⁵ Woo banda ga, a na lakkaley feeri hala i ma faham hayey kaŋ hantumandi Citaaboo ra se. ⁴⁶ A nee i se: «A hantumandi kaŋ kala Almasihu ma zarabi, de a ga tun bukawey ra jirbi hinzantoo hane. ⁴⁷ De mo tuubiroo, zunubey yaafaa se, ga waazandi nga maajoo ga gandawey kul se ka sintin nda Žerizalem. ⁴⁸ War ti hayey wey seedewey. ⁴⁹ Nga ne, woo kaŋ ay Baaba Irkoy nee nga g'a noo, agay, ay g'a sanba war se. Amma war, war ma cindi koyraa woo ra hala Irkoy beene hinoo ma zunbu war ga.»

Isa yee beenaa ra

(Marku 16.19–20; Teegoyey 1.9–11)

⁵⁰ Isa na borey ka koy taray hala Betani koyraa here. A na nga kabey jer ka gaara i se. ⁵¹ Kaŋ a goo ma gaara i se, a fay nda ey, de a zandi ka koy beenaa ra. ⁵² Ngi, i sujudu a se, de i yee Žerizalem nda jaali beeri. ⁵³ Alwaati kul i goo Irkoy hugu beeroo ra, i g'a saabu.

Linžiloo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya ka Linžiloo woo hantum. Citaaboo woo nda cindey si šelan nda takaa foo. A si šelan kala Isa meešenney nda nga teegoyey ga kaŋ almaganaaway si kaaray borey se. Wey din no a g'i feeri.

Yehiya ga cebe kaŋ Isa ti Irkoy meešenni abadantaa kaŋ na nga boŋ tee adamize ka kaa ka huna ir game. Isa cawandoo ra, Isa ga cebe kaŋ nga ti:

- *Ŋaahayaa kaŋ hun beenaa ra.*
- *Adamizey kurkaw hennaa.*
- *Aduŋŋa gaayoo.*
- *Kaloo miŋoo.*
- *Fondaa kaŋ ga koy Irkoy do.*
- *Cimoo.*
- *Boraa kaŋ ga bukaway tunandi.*
- *Hunayan abadantaa nookaa.*

Linžiloo cawkaa ga hima ka faham kaŋ Isa ti Almasihu Irkoy Iz'aroo kaŋ amaanaa zandi. Isa ra hunayan ga duwandi sanda takaa kaŋ nda nga hunday n'a har ka nee: «Agay ti fondaa, nda cimoo, nda hunaroo.» (zamnaa 14.6).

Kaŋ Isa bayrandi kaŋ nga goo nda hinoo woo, woo se Alyahuudey addinaa jineborey n'a wii. Amma a tun, a na nga boŋ cebe nga taalibey se.

Boraa kaŋ ti Irkoy Šennoo

¹ Hayey kul sintinoo ga, Šennoo ga bara. Šennoo goo Irkoy bande, Šennoo ti Irkoy. ² Sintinoo ga, a goo Irkoy bande. ³ Hayaa kul mana teendi kala nda nga. Haya kul sii no kaŋ teendi bila nga. ⁴ Nga ra hunaroo goo, hunaroo ti adamizey gaayoo. ⁵ Gaayoo goo ma dii kubaa ra, amma kubaa mana hin a.

⁶ Boro foo kaa, Irkoy dontokaw no, maajoo ti Yehiya*. ⁷ Nga ka kaa sanda seede ka seedetaray too gaayoo se hala nga bande, borey kul ma naanay. ⁸ Man'ti nga ti gaayoo, amma a nka kaa ka seedetaray too gaayoo se. ⁹ Gaay alhakiikaa woo kaa aduŋŋa ra ka adamizey kul noo gaay.

¹⁰ Šennoo goo aduŋŋa ra, aduŋŋa mana teendi kala nda nga, amma aduŋŋa man'a bay. ¹¹ A kaa nga gandaa ra, nga borey mana yadda a ga. ¹² Amma borey kul kaŋ n'a dii, kaŋ naanay maajoo, a n'i noo hini i ma tee Irkoy izeyan, ¹³ kaŋyan mana hayandi nda borey hayandiroo takaa, wala nda assobon ibaayi, wala nda aru ibaayi, Irkoy k'i hay.

¹⁴ Šennoo tee boro, a goro ka waati tee ir game. Ir na nga daržaa guna sanda Iz'aru bajja folloku daržaa kaŋ hun Baaba Irkoy do. A ga too nda anneema nda cimi. ¹⁵ Yehiya na seedetaray tee a ga ka kaati ka nee: «Woo ti boraa kaŋ ga ay nee: «Boraa kaŋ ga kaa ay dumaa ga n'ay jin ka kaa, zama a n'ay jin ka bara.»» ¹⁶ Hayaa kaŋ n'a too, ir kul duu a ra, anneema ka kaa anneema. ¹⁷ Zama Musa bande ašariyaa

* 1:6 1.6 Yehiya woo man'ti kala batizekaa.

kaa, Isa Almasihu bande anneemaa nda cimoo kaa. ¹⁸ Boro sii no kan bay ka dii Irkoy. Iz'aru follokaa kan goo Baaba Irkoy binoo ra, nga ti bora kan n'a bayrandi.

Yehiya kan ti batizekaa seedetaraa

(*Matiyu 3.1–12; Marku 1.1–8; Luka 3.1–18*)

¹⁹ Yehiya seedetaraa ne, waatoo kan Alyahuudey na sargari juwalkawyan nda Lewi borey sanba [a ga] ka hun Žerizalem k'a hãa ka nee: «Ni, ni ti may?» ²⁰ A na cimoo har, a man'a yankar, a bayrandi ka nee: «Agay, ay man'ti Almasihu.» ²¹ Woo banda ga, i n'a hãa ka nee: «Adiši, ni ti may? Ni ti Ilyasu?» A nee: «Ay man'ti a.» «Ni ti annaboo†?» A zaabi ka nee: «Kalaa!» ²² I nee a se: «Aywa, ni ti may? Ir ga hima ka borey fahamandi kan n'ir sanba. Ni hunday, macin no n'nee ni boŋ ga?» ²³ A nee:

«Agay ti <jindoo kan ga kaati saajoo ra ka nee:

“Wa ir Koyoo fondaa šerrandi”‡,

sanda takaa kan nda annabi Ezayi n'a har.» ²⁴ Borey kan sanbandi Yehiya do, Fariziyeney jerey no. ²⁵ I n'a hãa ka nee: «Adiši macin se n'ga borey batize nda ni man'ti Almasihu, ni man'ti Ilyasu, ni man'ti annaboo?» ²⁶ Yehiya n'i zaabi ka nee: «Agay, ay ga borey batize nda hari, amma boro goo war gamey ra kan war s'a bay. ²⁷ A ga kaa ay dumaa ga, ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri.» ²⁸ Woo mana teendi kala Betani, isaa kan se i ga nee Žurden se banda, nongoo kan ra Yehiya ga borey batize.

Isa ti Irkoy Feeji-izoo

²⁹ Subaa ra, Yehiya ga dii kan Isa goo ma kaa nga here, a nee: «Irkoy Feeji-izoo ne kan ga aduŋna zunuboo kaa. ³⁰ Bora ti woo kan ga ay nee: «Ay dumaa ga, aru foo ga kaa kan n'ay jin ka kaa, zama a n'ay jin ka bara.» ³¹ Agay, ya n'a bay, amma hala a ma bayrandi Izirayel se, woo se ay kaa ka borey batize nda hari.» ³² Yehiya na seedetaray too ka nee: «Ay dii Irkoy Hundoo kan ga zunbu sanda tuuzun alhaali ka hun beenaa ra ka kaa ka kay a boŋ. ³³ Agay, ya n'a bay, amma bora kan n'ay sanba ya borey batize nda hari, nga no ka nee ya ne: «Bora kan ga n'dii Hundoo zunbu ka kay, bora din no ma borey batize Hundi Henanantaa ra.» ³⁴ Agay, ay dii a, ay na seedetaray too kan nga ti Irkoy Iz'aroo.»

Isa taalibi jina-jinawey

(*Matiyu 4.18–22; Marku 1.16–20; Luka 5.1–11*)

³⁵ Subaa ra, Yehiya goo no koyne, nga nda taalibi hinka. ³⁶ A na Isa guna kan goo ma bisa, de a nee: «Irkoy Feeji-izoo ne.» ³⁷ Taalibi hinkaa maa šennoo kan Yehiya n'a har, i hanga Isa. ³⁸ Isa peli, a dii kan i hanga nga bande, a nee i se: «Macin no war ga ceeci?» I nee a se: «Rabbi, – kan maanaa ti «Alfagaa» – man ra n'goo nda goray?» ³⁹ A nee i se: «Wa kaa ka dii a.» Alaasar dimma no, i koy, de i dii nongoo kan ra a goo. I na zaaroo cindoo tee a bande. ⁴⁰ Andere kan ti Simon Piyer armaa ti boro hinkaa affaa kan maa Yehiya šenney ka hanga Isa. ⁴¹ Andere jin ka dii nga armaa gundoo Simon ka nee a se: «Ir dii Isuubantaa» – kan maanaa ti «Almasihu». ⁴² A n'a ka koy Isa do. Isa

† 1:21 1.21 Alhukumoo 18.15–18. ‡ 1:23 1.23 Ezayi 40.3.

n'a guna, a nee: «Ni ti Simonj YehiyaŠ izoo. Ni maanoo ga kaa ka tee Kefas» – kanj maanaa ti «Piyer» (Tondi).

Filip nda Nataniyel hanga Isa bande

⁴³ Subaa ra, Isa baa nga ma koy Galile gandaa here. A dii Filip, a nee a se: «Hanga agay.» ⁴⁴ Filip man'ti kala Betsayda boro, koyraa kanj ra Andere nda Piyer ga hun. ⁴⁵ Filip dii Nataniyel, a nee a se: «Ir duu bora a kanj ga Musa hantum ašariyaa ra, annabey mo šelanj a ga kanj ti Isa, Isufi Nazaret bora a, izoo.»* ⁴⁶ Nataniyel nee a se: «Haya henna ga hin ka hun Nazaret wala?» Filip nee a se: «Kaa ka dii.» ⁴⁷ Isa dii kanj Nataniyel goo ma kaa nga do, a šelanj a ga ka nee: «Izirayel boro cimoo ne kanj ra zambayan sii.» ⁴⁸ Nataniyel nee a se: «Taka foo nda n'g'ay bay?» Isa n'a zaabi ka nee: «Za Filip mana ni cee jeejaynanoo cire, ay dii ni.» ⁴⁹ Nataniyel n'a zaabi ka nee: «Rabbi, Irkoy Iz'aroo ti ni, Izirayel kokoyoo ti ni.» ⁵⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Zama ay nee ay dii ni jeejaynanoo cire, nga se n'ga naanay wala? N'ga kaa ka dii haya kanj bisa woo.» ⁵¹ A yee ka nee a se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war ga dii beenaa ga feeri, Irkoy almalaykey ga žigi i ga zunbu Bora a kanj tee Adamize boj.†»

2

Hijaa kanj tee Kana koyraa ra

¹ Jirbi hinzantoo hane, hijjay foo tee Kana kanj goo Galile. Isa jaa goo no din. ² Isa nda nga taalibey mo ciyandi hijjaa ra. ³ Alaneb hari mooraa kuma, Isa jaa nee a se: «Borey sii nda alaneb hari koyne.» ⁴ Isa nee a se: «Nanjay, macin ka agay nda ni danj woo ra? Ay waatoo mana too jina.» ⁵ Nanjoo nee tamey se: «Haya kul kanj a n'a har war se, war m'a tee.»

⁶ Woo gar tondi kusu iddu goo no din Alyahuudey alwalaa haroo se. Affoo kul ga liitar woyyaaha (80) ka koy zangu nda waranka (120) cine zaa. ⁷ Isa nee i se: «Wa hari kusey wey too nda hari.» I n'i too hala mijey ga. ⁸ A nee i se: «Sohō wa gur ka koy nda a ŋaayaney jineboraa se.» I koy nda a. ⁹ Waatoo kanj ŋaayaney jineboraa na haroo kanj bere ka tee alaneb hari moora taba, a si bay nongu kanj ra a hun, ka gar kanj tamey kanj na haroo gur ga bay, a na aruhijji taagaa cee ¹⁰ ka nee a se: «Boro kul, alaneb hari moora henna no a ga jin k'a zamna, nda hoyandikey too, waatoo din i m'i noo woo kanj si hanse ka boori. Ni, n'gaabu alaneb hari henna ga kala sohō.»

¹¹ Isa tammaasa kayfantey ijinaa ti woo kanj a n'a tee Kana ra kanj goo Galile. A na nga daržaa bangandi, de nga taalibey naanay a. ¹² Woo banda ga, a doo ka koy Kaparnahum, nga, nda nga jaa, nda nga armye, nda nga taalibey. I cindi no din, amma i mana jirbi boobo tee.

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Matiyu 21.12–13; Marku 11.15–17; Luka 19.45–46)

¹³ Alyahuudey Borcintaraa jingaroo man, Isa žigi ka koy Žerizalem. ¹⁴ A na haw nda feeji neerekawyan, nda tuuzun neerekawyan, nda nooru barmaykawyan kanj goo ma goro gar Irkoy hugu beeroo ra. ¹⁵ A

Š 1:42 1.42 Yehiya da se i ga nee Yunusa, Matiyo 16.17ra. * 1:45 1.45 Alhukumoo 18.18; Ezayi 9.5–6; Ezekiyel 34.23. † 1:51 1.51 Sintinoo 28.12.

na karfuyan tee barzu. A na borey kul, nda feejey, nda hawey gaaray k'i kaa Irkoy hugu beeroo ra. A na barmaykey noorey mun, a na taabaley gum. ¹⁶ A nee tuuzun neerekey se: «Wa wey kaa ne ra! War mas'ay Baaba Irkoy hugoo tee maamalahugu!» ¹⁷ Nga taalibey hongu kanj a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ni hugoo bajoo alhuzunoo g'ay njaa nda kunehere.»*

¹⁸ Woo banda ga, Alyahuudey šelanj ka nee: «Macin ti tammaasa kayfanta a kanj n'ga tee ir se ka cebe kanj n'goo nda hini ka hayey wey tee?» ¹⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa Irkoy hugoo woo kayri, jirbi hinza ra ay g'a kayandi.» ²⁰ Alyahuudey nee: «Jiiri woytaaci cindi iddu (46) no Irkoy hugoo woo n'a tee cinayan ra, ni, n'g'a kayandi jirbi hinza ra?» ²¹ Amma Irkoy hugoo kanj ga Isa šelanj man'ti kala nga hunday gaahamoo. ²² Woo se waatoo kanj ra a tun bukawey ra, nga taalibey hongu kanj a n'a har. I naanay Citaaboo nda šennoo kanj Isa n'a har.

Haya kul kanj goo adamize ra, Isa g'a bay

²³ Kanj Isa goo Žerizalem, Borcintaraa jingaroo waati, boro boobo naanay maajoo kanj i dii tammaasa kayfante y kanj a g'i tee. ²⁴ Amma Isa si naanay ey, a g'i kul bay, ²⁵ zama a si too boro ma šelanj a se adamize ga. Nga, a ga haya bay kanj goo adamize ra.

3

Isa nda Nikodem faajikaaraa

¹ Boro foo kanj goo Fariziyeney ra kanj maajoo ti Nikodem, Alyahuudey bonkoyni foo no, ² a kaa Isa do cijin here ka nee a se: «Rabbi, ir ga bay kanj cawandikaw ti ni kanj hun Irkoy do, zama boro kul si hin ka tammaasa kayfante y wey tee kanj n'goo m'i tee nda man'ti Irkoy bara a bande.» ³ Isa zaabi ka nee a se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, nda boro mana hayandi taaga*, a si hin ka dii Irkoy Laamaa.»

⁴ Nikodem nee a se: «Taka foo nda boro kanj žen ga hin ka hayandi? A mma hin ka yee nga njaa gundoo ra ka yee ka hayandi?» ⁵ Isa zaabi ka nee: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, nda boro mana hayandi hari nda Irkoy Hundoo albarkaa ra, a si hin ka huru Irkoy Laamaa ra. ⁶ Haya kanj hayandi adamize albarkaa ra ti adamize, haya kanj hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra ti hundi. ⁷ A masi ni bonjoo haw kanj ay nee: «Kala war ma hayandi taaga.»† ⁸ Hewoo ga hēe nongu kanj ra a baa, n'ga maa jindoo, amma n'si bay nongu kanj ra a hun, n'si bay nongu kanj ra a ga koy. Takaa woo da ti boro kul kanj hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra.»

⁹ Nikodem n'a zaabi ka nee: «Taka foo nda woo ga hin ka tee?» ¹⁰ Isa zaabi ka nee a se: «Ni kanj ti Izirayel cawandikaa, amma n'si hayey wey bay? ¹¹ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, hayaa kanj ir g'a bay no ir g'a har, hayaa kanj ir dii a, nga ga ir ga seedetaray tee, amma war si yadda ir seedetaraa ga. ¹² Nda ay šelanj war se laboo hayey ga, war si naanay, taka foo nda war ga naanay nda ay šelanj war se beenaa hayey ga? ¹³ Boro kul mana žigi beenaa ra, nda man'ti Bora a kanj tee Adamize kanj zunbu ka hun beenaa ra.

* 2:17 2.17 Zabur 69.10. * 3:3 3.3 «hayandi taaga», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hayandi ka hun beene». † 3:7 3.7 Sorro 3to.

¹⁴ Sanda takaa kaŋ nda Musa na gondoo jer bundu ga saajoo ra[†], takaa din da kala Bora a kaŋ tee Adamize ma jerandi ¹⁵ hala boro kul kaŋ naanay a ma duu hunayan abadantaa. ¹⁶ Zama Irkoy hanse ka baa aduŋna[§], a na nga Iz'aru bajja follokaa nondi hala boro kul kaŋ naanay a masi halaci, a ma duu hunayan abadantaa. ¹⁷ Irkoy mana nga Iz'aroo sanba aduŋna ra hala a ma aduŋna ciiti, amma a nk'a sanba a ma aduŋna hallasi. ¹⁸ Boro kaŋ naanay a si ciitandi, amma boro kaŋ si naanay, ciitandi ka ben, zama a mana naanay Irkoy Iz'aru follokaa maanoo. ¹⁹ Ciitoo ti, gaayoo kaa aduŋna ra, adamizey baa kubaa ka bisa gaayoo, zama ngi teegoyey ga laala. ²⁰ Zama boro kul kaŋ ga goy laala tee, mma konna gaayoo, a si kaa gaayoo here, nga teegoyey masi bangay. ²¹ Amma boro kaŋ ga goy nda cimi ga kaa gaayoo here hala nga teegoyey ma bangandi kaŋ i teendi nda Irkoy ibaayoo.»

Yehiya kaŋ ti batizekaa ŧelan Isa Almasihu ga

²² Woo banda ga, Isa nda nga taalibey koy Źude gandaa ra, a na waati tee i bande no din, a ga borey batize. ²³ Yehiya mo ga borey batize Enoŋ kaŋ ga man Salim, zama hari boobo goo no din. Boroyaŋ ga kaa hala i ma batizandi. ²⁴ Woo ti za Yehiya mana huru kasaa ra.

²⁵ Kakaw huru Yehiya taalibey nda Alyahuudu foo game henanandiyanoo ga. ²⁶ I koy Yehiya do ka nee a se: «Rabbi, bora a kaŋ cindi ni bande Źurdeŋ isaa se banda, kaŋ ga n'na seedetaray too, nga ne, a goo ma borey batize, de borey kul goo ma koy a do.» ²⁷ Yehiya zaabi ka nee: «Boro kul si hin ka duu baffoo kala woo kaŋ hun a se Irkoy do beenaa ra. ²⁸ War zaati ga tee ya ne seede kaŋ ay nee: «Ay man'ti Almasihu, amma ya nka sanbandi a jine.» ²⁹ Bora a kaŋ wane nda woyhiiŋoo man'ti kala aruhiiŋoo, amma aruhiiŋoo ceroo kaŋ goo jeroo ga, ga hanajer a se, a ga hanse ka jaali nda aruhiiŋoo jindoo kaŋ se a ga maa. Woo ti ay jaaloo, haya kul s'a gaza. ³⁰ Bora a din, kala a ma tonton, agay ya yee ganda.»

Bora a kaŋ hun beenaa ra

³¹ «Bora a kaŋ hun beene goo borey kul boŋ. Boro kaŋ goo laboo ga, laboo wane nda a, laboo hayey ga a ga ŧelan. Bora a kaŋ hun beenaa ra [goo borey kul boŋ], ³² hayey kaŋ a dii ey, a maar'ey, a ga seedetaray tee i ga. Amma boro kul si yadda nga seedetaraa ga. ³³ Boro kaŋ na nga seedetaraa dii tabatandi kaŋ Irkoy ti cimi. ³⁴ Zama bora a kaŋ Irkoy n'a sanba, Irkoy ŧenney no a g'i har, zama Irkoy si nga Hundoo neeŧi k'a noo. ³⁵ Baaba Irkoy ga baa Iz'aroo, de mo a na haya kul daŋ kaboo ra. ³⁶ Boro kaŋ naanay Iz'aroo duu hunayan abadantaa, boro kaŋ na Iz'aroo kuta si kaa ka dii hunaroo, amma Irkoy futayyanoo ga cindi a ga.»

4

Isa nda Samari koyraa woyoo ŧennoo

¹ Kaŋ Isa bay kaŋ Fariziyeney maa kaŋ nga ga taalibi tee k'i batize ka bisa Yehiya, ² – woo gar man'ti Isa hunday no ma borey batize, nga taalibey no – ³ a hun Źude ka yee ka koy Galile. ⁴ A tilasu a ma bisa

[†] **3:14** 3.14 Kabuyaney 21.7–9. **§** **3:16** 3.16 «Zama Irkoy hanse ka baa aduŋna», Grek ŧenni ra, almaganaa faa ti «Zama takaa ne kaŋ nda Irkoy baa aduŋna: a na...».

nda Samari gandaa. ⁵ A too Samari koyraa foo ra kanj se i ga nee Sišar kanj ga man faaroo kanj Yakuba bay k'a noo nga iz'aroo Isufi se.* ⁶ No din ra Yakuba dayoo goo. Isa fara diraa ra, a goro de dayoo jeroo ga, woo ti guuru woy cindi hinka (12) dimma ga.

⁷ Samari woy foo kaa ka hari gur. Isa nee a se: «Ay noo ya hanj.» ⁸ Woo gar nga taalibey koy koyraa ra ka ŋaayan day. ⁹ Samari woyoo nee a se: «Taka foo ni, Alyahuudu, ga agay kanj ti Samari woy wiri hari?» Alyahuudey nda Samari borey si marga haya kul ra, nga se a na woo har. ¹⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Nda a gar ni mma Irkoy nooyanoo bay nda boraa kanj goo ma nee ma ne: «Ay noo ya hanj», ni hunday no m'a wiri ma hanj, de a ga ni noo hari hunante.» ¹¹ [Woyoo] nee a se: «Ay koyoo, aja sii ma ne, dayoo ga guusu, adiši man ra n'ga duu hari hunantaa?» ¹² Ni nka bisa ir baaba Yakuba kanj n'ir noo dayoo, nga hunday hanj a ra, izey nda nga almaney hanj a ra?» ¹³ Isa n'a zaabi ka nee: «Boro kul kanj na haroo woo hanj ga jaw koyne, ¹⁴ amma boro kanj na haroo hanj kanj ay g'a noo a se, šikka sii kanj a si jaw hala abada. Haroo kanj ay g'a noo a se ga tee a ra isapaa kanj ga boosu hala hunayan abadantaa ra.» ¹⁵ Woyoo nee Isa se: «Ay koyoo, ay noo haroo woo hala ya si yee ka jaw, ya si yee ka kaa ne ra ka hari gur.»

¹⁶ Isa nee a se: «Koy ni kurŋoo cee, ma kaa ne ra.» ¹⁷ Woyoo n'a zaabi ka nee: «Ay sii nda kurŋe.» Isa nee a se: «N'na har ka boori ka nee: «Ay sii nda kurŋe», ¹⁸ zama kurŋe guu no n'n'a tee ka bisa, woo kanj goo ni kone sohō da man'ti ni kurŋoo. N'na cimi har woo ra.» ¹⁹ Woyoo nee a se: «Ay Koyoo, ay ga dii kanj annabi ti ni. ²⁰ Ir kaagey sujudu Irkoy se tondi hondoo woo bonj, amma war, war ga nee kanj Žerizalem ti nongoo kanj ra boro ga hima ka sujudu.» ²¹ Isa nee a se: «Woyoo, naanay agay, waatoo ga kaa kanj ra man'ti tondi hondoo woo bonj wala Žerizalem no war ga sujudu Baaba Irkoy se. ²² War ga sujudu haya se kanj war s'a bay, ir ga sujudu haya se kanj ir g'a bay, zama hallasiroo si hun kala Alyahuudey do. ²³ Amma waatoo ga kaa, de mo waatoo kaa ka ben kanj ra sujudukaw cimey ga sujudu Baaba Irkoy se nda Hundi nda cimi, zama wey ti sujudukey kanj Baaba Irkoy g'i ceeci. ²⁴ Irkoy ti Hundi, adiši borey kanj ga sujudu a se mma hima ka sujudu a se nda Hundi nda cimi.» ²⁵ Woyoo nee a se: «Ay ga bay kanj Isubantaa kanj se i ga nee Almasihu ga hima ka kaa. Nda nga woo kaa, a ga haya kul bayrandi ir se.» ²⁶ Isa nee a se: «Agay no, agay kanj ga šelanj ma ne.»

²⁷ I goo woo da ra kanj nga taalibey kaa, bonjey haw kanj Isa ga šelanj woy bande. Amma boro kul mana nee: «Macin no n'ga wiri?» wala «Macin no n'goo m'a har a bande?» ²⁸ Woo banda ga, woyoo na nga hooboo nanj ka koy koyraa ra ka nee borey se: ²⁹ «Wa kaa ka dii boro foo kanj na hayaa kul har ya ne kanj ay n'a tee. A ga hin ka tee nga ti Almasihu?» ³⁰ Borey fatta koyraa ra ka koy a do.

³¹ Waatoo woo, Isa taalibey n'a suurandi ka nee: «Rabbi, ŋaa!» ³² Amma a nee i se: «Agay, ay goo nda ŋaayan kanj war, war s'a bay.» ³³ Taalibey nee cere se: «Boro ka kate a se ŋaayan?» ³⁴ Isa nee i se: «Ay ŋaahayaa man'ti kala ya boraa kanj n'ay sanba ibaayoo tee, ka nga goyoo benandi. ³⁵ War hunday si nee kanj ne nda handu taaci hegaa

* 4:5 4.5 Sintinoo 33.19; Žozuwe 24.32.

ga tee? Nga ne, ay ga nee war se, war ma war boŋey jer ka faarey guna, zama i nin hegaa se. Za sohō da ³⁶ hegaykaa ga duu banaw, a ga faari-izey marga hunayan abadantaa se. Woo ra boro hinkaa kaŋ ti dumakaa nda hegaykaa ga jaali cere bande. ³⁷ Zama woo ra yaasaa na cimi har kaŋ nee: «Affoo ga дума, affoo ga hegay.» ³⁸ Agay, ay na war sanba war ma hayaa hegay kaŋ war man'a goy. Affooyan goy, de war huru ngi goyoo ra.»

³⁹ Koyraa din Samari boro boobo naanay Isa, woyoo deedaa maaganda se kaŋ na seedetaray tee ka nee: «A na hayaa kul kaŋ ay n'a tee har ya ne.» ⁴⁰ Koyne mo kaŋ Samari borey kaa a do, i n'a suurandi a ma cindi ngi bande. A cindi no din jirbi hinka. ⁴¹ Boro boobo kaŋ bisa borey wey naanay nga ţennoo maaganda se. ⁴² I nee woyoo se: «Man'ti ni fillaa se ir ga naanay, zama ir hunday maa a se, ir ga bay mo kaŋ nda cimi, nga ti aduŋna Hallasikaa.»

Isa na kokoyoo goykaw beeri foo iz'aroo noo baani

⁴³ Jirbi hinkaa woo banda ga, Isa hun no din ka koy Galile, ⁴⁴ zama nga zaati ka bayrandi kaŋ annabi si beerandi nga boŋ gandaa ra. ⁴⁵ Waatoo kaŋ a too Galile, Galile borey n'a kubay henna, za i dii hayey kul kaŋ a n'i tee Ŵerizalem jingaroo hane, zama ngi hunday koy jingaroo ra.

⁴⁶ A yee Kana kaŋ goo Galile kaŋ ra a bay ka haroo bere k'a tee alaneb hari moora. Kaparnahum ra, kokoyoo goykaw beeri foo goo kaŋ iz'aroo ga wirci. ⁴⁷ Kaŋ a maa kaŋ Isa hun Galile ka koy Ŵude, a koy a do k'a ŋaaray a ma doo nga iz'aroo do k'a noo baani, zama a ga baa ka buu. ⁴⁸ Isa nee a se: «Nda war mana dii tammaasayan nda kayfiyan, ţikka sii war si naanay.» ⁴⁹ Kokoyoo goykaa nee a se: «Ay Koyoo, doo za ay izoo mana buu.» ⁵⁰ Isa nee a se: «Koy, ni iz'aroo ga huna.» Aroo naanay ţennoo kaŋ Isa n'a har, a koy. ⁵¹ A goo ma doo da kaŋ nga tamey n'a kubay ka nee a se kaŋ nga izoo ga huna. ⁵² A n'i hāa wala waati foo no a baa a se. I nee a se: «Bi, zaarikay guuru foo dimma ga no gaaham konnoo ben a ga.» ⁵³ Baaboo lakkaloo zunbu kaŋ waatoo din hunday no Isa nee nga se: «Ni iz'aroo ga huna.» A naanay, nga nda nga hugoo borey kul. ⁵⁴ Woo ti Isa tammaasa kayfante hinkantoo kaŋ a yee k'a tee kaŋ a hun Ŵude ka koy Galile.

5

Isa na wircikoyni noo baani Betezata bangoo jeroo ga

¹ Woo banda ga, Alyahuudey jingar foo tee, Isa ųigi ka koy Ŵerizalem. ² Woo gar kaŋ Ŵerizalem ra, koyraa mee foo kaŋ se i ga nee Feejey Wanoo, nga jeroo ga, bangu foo nda galliya guu goo no, bangoo maapoo ti Betezata Ebere ţenni ra. ³ Galliyawey din ra, wircikoyni boobo kaŋ ti danawyan, nda borojereyan, nda bonguyan goo ma kani [ka haroo guzuguzuyanoo batu. ⁴ Zama ir Koyoo almalayka foo no ma zunbu bangoo ra, waati ka kaa waati ka haroo guzuguzu, de boro jinaa kaŋ ga doo haroo ra guzuguzuyanoo banda ga, ga duu baani, a ma tee wirci dumi kul kaŋ goo a ga.] ⁵ Aru foo goo no din kaŋ ga wirci jiiri waranza cindi yaaha (38). ⁶ Isa dii a, a ga kani, a bay kaŋ a gay a ga wirci, a nee a se: «N'ga baa ma duu baani?» ⁷ Wircikoynoo n'a

zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay sii nda boro kanj g'ay warra bangoo ra waati kanj haroo guzuguzandi. Waati kanj agay, ay ga koy, boro foo ga zunbu ay jine.»⁸ Isa nee a se: «Tun, ma ni daarijoo zaa, ma dira.»⁹ Dogoo din da aroo duu baani, a na nga daarijoo zaa, a dira. Hanoo din hunanzam zaari no.¹⁰ Alyahuudey nee bora aroo kanj duu baani se: «Hunanzam zaari ti hõ, a si hima ma ni daarijoo zaa.»¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Boraa kanj n'ay noo baani ka nee ya ne: «Ni daarijoo zaa, ma dira.»¹² I n'a hãa ka nee: «May ti boraa kanj nee ma ne: «Zaa ka dira?»¹³ Amma aroo kanj duu baani si boraa bay, zama Isa dere jamaa ra* kanj goo no din ra.

¹⁴ Woo banda ga, Isa n'a gar Irkoy hugu beeroo ra, a nee a se: «Nga ne, n'duu baani, masi zunubu tee koyne, haya masi koy duu ni kanj jaase ijinaa.»¹⁵ Aroo koy, a bayrandi Alyahuudey se kanj Isa ka nga noo baani.¹⁶ Woo se Alyahuudey ga Isa gurzugay, zama a na hayey wey tee hunanzam zaaroo hane.¹⁷ Amma [Isa] n'i zaabi ka nee: «Ay Baaba Irkoy goo goyoo ga hala hõ, agay da goo a ga.»¹⁸ Woo maaganda se Alyahuudey ga hanse ka ceeci koyne ngi m'a wii, zama a ga hunanzam zaaroo hoo. Koyne mo a ga nee Irkoy se nga Baaba gundoo, a ga nga boŋ sawandi nda Irkoy.

Irkoy Iz'aroo hinoo

¹⁹ Isa na ŝennoo zaa ka nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, Iz'aroo si hin ka haya kul tee nda nga boŋ nda man'ti haya kanj a dii Baaba Irkoy g'a tee. Zama hayey kanj Baaba Irkoy g'i tee, ngi no Iz'aroo mo g'i tee.»²⁰ Zama Baaba Irkoy ga baa Iz'aroo, de a ga haya kul cebe a se kanj a g'a tee. A g'a cebe hayayan kanj a m'i tee kanj bisa wey, de a ga tee war se boŋhaway.²¹ Zama takaa kanj nda Baaba Irkoy ga bukawey tunandi k'i hunandi, takaa din da Iz'aroo mo ga boro hunandi kanj a baa.²² Koyne mo Baaba Irkoy si boro kul ciiti, amma a na ciitoo kul noo Iz'aroo se,²³ hala borey kul ma Iz'aroo beerandi sanda takaa kanj nda i ga Baaba Irkoy beerandi. Boro kanj si Iz'aroo beerandi si Baaba Irkoy beerandi kanj n'a sanba.

²⁴ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kanj ga hanajer ay ŝennoo se, de a naanay boraa kanj n'ay sanba, boraa ga duu hunayan abadantaa, a si ciitandi, amma a nka hun buuyan ra ka koy hunayan ra.²⁵ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, waatoo ga kaa, de mo waatoo kaa ka ben kanj ra bukawey ga maa Irkoy Iz'aroo jindoo, de wey kanj ga maar'a ga huna.²⁶ Zama takaa kanj nda hunayan goo Baaba Irkoy kone, takaa din da nda hunayan goo Iz'aroo mo kone.²⁷ A n'a noo hini a ma ciiti, zama nga ti Boraa kanj tee Adamize.²⁸ Woo masi war boŋey haw, zama waatoo ga kaa kanj ra borey kul kanj goo saarawey ra ga maa jindoo,²⁹ de i ga fatta. Goy henna teekey ga tun ka huna, amma goy laala teekey ga tun ciitoo se.»

Hayey kanj ga seedetaray tee Isa ga

³⁰ «Ay si hin ka haya kul tee nda ay boŋ. Woo kanj ay maa Irkoy n'a har nda ay ga ciiti. Ay ciitoo ga ŝerre, zama man'ti agay ibaayoo no ay g'a ceeci, amma boraa kanj n'ay sanba ibaayoo no ay g'a ceeci.³¹ Nda agay hunday no ma seedetaray tee ay boŋ ga, ay seedetaraa

* 5:13 5.13 «zama Isa dere jamaa ra», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «zama Isa dere jamaa maaganda se».

man'ti cimi. ³² Boro foo no ma seedetaray tee ay ga, ay ga bay mo kan nga seedetaraa ti cimi kan a g'a tee ay ga. ³³ War, war na boroyan sanba Yehiya† do, a na seedetaray tee cimoo ga. ³⁴ Agay, ay si too boro seedetaray ga, amma ya mma woo har hala war, war ma duu ka hallasi. ³⁵ Yehiya ti fitillaa kan ga dii, a ga gaay noo, amma war, war baa war ma naali nga gaayoo ra guuru foo. ³⁶ Agay, ay goo nda seedetaray kan bisa Yehiya wanoo, zama teegoyey kan Baaba Irkoy n'i noo ya ne y'i benandi, teegoyey din hunday kan ay g'i tee no ma seedetaray tee kan Baaba Irkoy k'ay sanba. ³⁷ Baaba Irkoy hunday kan n'ay sanba na seedetaray tee ay ga. War mana bay ka maa jindoo, war mana bay ka dii nga alhaaloo, ³⁸ nga šennoo si cindi war ra, zama bora kan nga, a n'a sanba, woo din, war si naanay a. ³⁹ War ga Citaaboo caw k'a fesufesu, zama war ga hongu nga ra war ga duu hunayan abadantaa, nga no ma seedetaray tee ay ga. ⁴⁰ War si baa war ma kaa ay do ka duu hunaroo.

⁴¹ Man'ti adamizey do ay ga duu darža. ⁴² Amma ay ga war bay kan Irkoy bajoo sii war ra. ⁴³ Agay, ay kaa ay Baaba Irkoy maapoo ga, war mana yadda ay ga. Nda boro foo kaa nga boŋ maapoo ga, war ga yadda a ga. ⁴⁴ Taka foo nda war, war ga hin ka naanay, war kan ga baa daržaa kan hun borey do, de war si daržaa ceeci kan ga hun Irkoy follokaa do? ⁴⁵ War masi hongu kan agay, ay ga war wurru Baaba Irkoy do. Musa kan ga war ga naata ti war wurrukaa. ⁴⁶ Nda a gar war nka naanay Musa war ga naanay agay mo, zama agay ti bora kan ga a hantum. ⁴⁷ Amma nda war si naanay hayey kan a n'i hantum, taka foo nda war ga naanay ay šenney?»

6

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi

(Matiyu 14.13–21; Marku 6.30–44; Luka 9.10–17)

¹ Woo banda ga, Isa koy Galile kan se i ga nee Tiberiyad, isabangoo boŋ faa ga. ² Alžama beeri hanga a, zama i ga dii tammaasa kayfantey kan a g'i tee wircikoyney se. ³ Isa žigi tondi hondoo boŋ ka goro, nga nda nga taalibey. ⁴ Borcintaraa jingaroo kan ti Alyahuudey jingaroo man. ⁵ Isa na nga boŋoo jer, de a dii alžama beeri kan ga kaa nga do, a nee Filip se: «Man ra ir ga ŋaayan day hala borey wey ma ŋaa?» ⁶ A nka šennoo woo har k'a sii, zama a ga hayaa bay kan nga g'a tee. ⁷ Filip n'a zaabi ka nee: «Ba nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200) takula si wasa hala boro kul ma duu a ra ikaccu-kaccu.» ⁸ Nga taalibey affoo kan ti Andere, Simon Piyer armaa nee a se: ⁹ «Zankaaru foo goo ne kan kone orž takula guu nda hamiisa hinka goo, amma macin no woo g'a hanse alžama beeroo se?» ¹⁰ Isa nee a se: «Wa borey gorandi.» Subu boobo goo no din. I goro, arey hinnaa ga too zenber guu (5.000) cine. ¹¹ Isa na takulawey zaa, a na Irkoy foo nda goy, a n'i zamna borey kan ga goro se, takaa din da hamiisawey mo, a n'i noo haya kan ga wasa i se. ¹² Waatoo kan i kungu, a nee nga taalibey se: «Wa wey kan cindi marga hala haya kul masi mursu.» ¹³ I n'i marga, i na kokondo woy cindi hinka (12) too nda woo kan cindi orž takula guu dunbu-dunbantey ŋaayanoo banda ga. ¹⁴ Kan borey dii

† 5:33 5.33 Yehiya woo man'ti kala batizekaa.

tammaasa kayfantaa kanj Isa n'a tee, i nee: «Nda cimi, woo ti annaboo kanj ga hima ka kaa adujna ra.» ¹⁵ Isa bay kanj i ga kaa ka nga dii ka nga tee kokoy, a hun no din ka yee koyne tondi hondoo bonj nga hinne.

Isa dira nda nga cewey hari bonj
(*Matiyu 14.22–33; Marku 6.45–52*)

¹⁶ Waynaa kanjanoo ga, Isa taalibey koy isabangoo mijoo ga. ¹⁷ I huru harihii foo ra ka denj ka koy isabangoo bonj faa ga, Kaparnahum here. Kubaa huru, amma Isa mana koy i do. ¹⁸ Hew beeri tun, isabangoo boosu. ¹⁹ Taalibey na hiyoo hun ka koy haya kanj ga too kilomeetar guu ka koy iddu taka kanj i ga dii Isa ga dira nda nga cewey isabangoo bonj ka man hiyoo. I hunbur. ²⁰ Amma Isa nee i se: «Agay no, war masi hunbur.» ²¹ I baa ngi m'a zaa harihiyoo ra, amma dogoo din da hiyoo too nongoo kanj ra i ga koy guraa ga.

Jamaa ga Isa ceeci

²² Subaa ra, alžamaa kanj cindi isabangoo bonj faa ga, dii kanj harihii sii no din kala afolloku, Isa mana huru nga taalibey bande a ra, amma taalibey hinne ka koy. ²³ Harihii fooyanj mo hun Tiberiyad ka kaa nongoo jeroo ga kanj ra i na takulawey njaa waatoo kanj ir Koyoo na albarka danj Irkoy se ka ben. ²⁴ Waatoo kanj jamaa dii kanj Isa sii no, nga taalibey mo sii no, i huru hiyey ra ka koy Kaparnahum k'a ceeci.

Isa ti hunayan takulaa

²⁵ Waatoo kanj i na Isa gar isabangoo bonj faa ga, i nee a se: «Rabbi, waati foo no n'kaa ne ra?» ²⁶ A n'i zaabi ka nee: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war g'ay ceeci, man'ti tammaasa kayfantey kanj war dii ey se, amma war goo ay bande, zama war njaa, war kungu. ²⁷ War masi goy njaa hayaa kanj ga mursu se, amma wa goy njaa hayaa se kanj ga cindi hala hunayan abadantaa ra. Njaa hayaa, Bora kanj tee Adamize g'a noo war se, zama nga no Baaba Irkoy n'a tabatandi.»

²⁸ I nee Isa se: «Macin no ir m'a tee hala ir ma hin ka Irkoy teegoyey tee?» ²⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Irkoy teegoyoo ti, war ma naanay bora kanj nga, a n'a sanba.» ³⁰ I nee a se: «Macin ti tammaasa kayfantaa kanj ni, n'g'a tee hala ir ma dii a ka naanay ni? Macin no n'g'a tee?» ³¹ Ir kaagey na njaa hayaa kanj se i ga nee man njaa saajoo ra sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «A n'i noo takula kanj hun beenaa ra i m'a njaa.*» ³² Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, man'ti Musa ka war noo takulaa kanj hun beenaa ra, amma ay Baaba Irkoy no ma war noo beenaa takula alhakiikaa, ³³ zama Irkoy takulaa man'ti kala bora kanj zunbu ka hun beenaa ra ka adujna noo hunayan.» ³⁴ I nee a se: «Ir Koyoo, ir noo takulaa woo waati kul.» ³⁵ Isa nee i se: «Agay, agay ti hunayan takulaa. Boro kanj kaa ay do, šikka sii, a si heray, boro kanj ga naanay agay, šikka sii, a si jaw abada.»

³⁶ Amma ay ga nee war se, war dii [agay], amma war si naanay. ³⁷ Haya kul kanj Baaba Irkoy n'a noo ya ne ga kaa ay do. Boro kanj kaa ay do, šikka sii ay s'a warra taray. ³⁸ Zama man'ti ya agay ibaayoo tee se ay zunbu ka hun beenaa ra, amma bora kanj n'ay sanba ibaayoo no ay g'a tee. ³⁹ A gar bora kanj n'ay sanba ibaayoo man'ti kala haya

* 6:31 6.31 Fattaroo 16.4, 15; Zabur 78.24.

kul kanj a n'a noo ya ne ba affoo masi dere i ra, de zaari koraa hane y'i tunandi. ⁴⁰ Ay Baaba Irkoy ibaayoo man'ti kala boro kul kanj dii Iz'aroo, a naanay a, ma duu hunayan abadantaa, de ya boraa tunandi zaari koraa hane.»

⁴¹ Alyahuudey njuunjuunu Isa ga, zama a nee: «Agay ti takulaa kanj zunbu ka hun beenaa ra.» ⁴² I nee: «Man'ti Isa Isufi iz'aroo ti woo, ir ga nanoo nda baaboo bay? Taka foo sohō a ga nee: «Beenaa ra ay zunbu ka hun?»» ⁴³ Isa n'i zaabi ka nee: «War masi njuunjuunu cere ra. ⁴⁴ Boro kul si hin ka kaa ay do, nda man'ti ay Baaba Irkoy kanj n'ay sanba k'a cendi, de agay, ay g'a tunandi zaari koraa hane. ⁴⁵ A hantumandi annabey citaabey ra ka nee: «Irkoy g'i kul cawandi.»† Takaa din da, boro kul kanj maa Baaba Irkoy se ka hayey kanj a g'i cawandi dii, ga kaa ay do. ⁴⁶ Man'ti boro nka bay ka dii Baaba Irkoy, boraa hinne kanj hun Irkoy do, nga ti boraa kanj dii Baaba Irkoy.

⁴⁷ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kanj ga naanay duu hunayan abadantaa. ⁴⁸ Agay, agay ti hunayan takulaa. ⁴⁹ War kaagey na man nja saajoo ra, i buu. ⁵⁰ Woo ti takulaa kanj ga zunbu ka hun beenaa ra, hala boro ma nja a masi buu. ⁵¹ Agay, agay ti takula hunantaa kanj zunbu ka hun beenaa ra. Boro kanj nja takulaa woo ra, a ga huna hala abada. Takulaa kanj agay, ay g'a noo man'ti kala ay hamoo kanj ay g'a noo adunja hunaroo se.»

⁵² Woo ga, Alyahuudey na cere kakaw ka nee: «Taka foo nda woo ga hin k'ir noo nga hamoo ir m'a nja?» ⁵³ Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, nda war mana Boraa kanj tee Adamize hamoo nja ka nga kuroo hanj, hunayan sii war ra. ⁵⁴ Boro kanj n'ay hamoo nja k'ay kuroo hanj, boraa duu hunayan abadantaa, de agay, ay g'a tunandi zaari koraa hane. ⁵⁵ Zama ay hamoo ti njaayan cimoo, ay kuroo ti hanhaya cimoo. ⁵⁶ Boro kanj n'ay hamoo nja k'ay kuroo hanj ga duumi ay ra, agay mo ga duumi boraa ra. ⁵⁷ Takaa kanj nda Baaba Irkoy hunantaa n'ay sanba, agay, ay ga duu hunayan Baaba Irkoy ra, takaa din da boro kanj n'ay nja ga duu hunayan ay ra. ⁵⁸ Woo ti takulaa kanj zunbu ka hun beenaa ra. Man'ti war kaagey kanj na man nja, i buu, takaa no. Boro kanj na takulaa woo nja ga huna hala abada.»

⁵⁹ Isa mana hayey wey cawandi kala Kaparnahum margahugoo ra.

Hunayan abadantaa šenney

⁶⁰ Isa taalibi boobo maa a se, de i nee: «Woo man'ti šenni, may no ma hin ka hanjajer a se?» ⁶¹ Isa bay hayaa kanj nga taalibey g'a njuunjuunu šennoo woo ga, a nee i se: «Woo mma war maray? ⁶² De nda war dii Boraa kanj tee Adamize ga žigi ka koy nongoo kanj ra a bay ka cindi...? ⁶³ Irkoy Hundoo no ma hunandi, gaaham si baffoo hanse. Šenney kanj ay n'i har war se man'ti kala Hundi nda hunayan. ⁶⁴ Amma boroyanj goo war ra kanj si naanay.» Zama, za sintinoo ga, Isa ga borey bay kanj si naanay nda boraa kanj ga nga nondi. ⁶⁵ A tonton ka nee: «Woo se ay nee war se kanj boro kul si hin ka kaa ay do nda man'ti Baaba Irkoy k'a donandi a se.»

⁶⁶ Woo maaganda se nga taalibey boro boobo yee nda banda, i mana dira a bande koyne. ⁶⁷ Woo banda ga, Isa nee taalibi woy cindi hinkaa (12) se: «De war mo, war ga baa war ma koy wala?» ⁶⁸ Simoj Piyer

† 6:45 6.45 Ezayi 54.13.

n'a zaabi ka nee: «Ir Koyoo, may do ir ga koy? Hunayan abadantaa šenney sii kala ni kone. ⁶⁹ De mo ir naanay, ir bay mo kaŋ ni ti Irkoy Boro Henanantaa.» ⁷⁰ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti agay ka war, taalibi woy cindi hinkaa (12) suuba? Amma war affoo man'ti kala šaytan.» ⁷¹ A si šelaŋ kala Žudas ga kaŋ ti Simon Iskariyot iz'aroo. Nga no ma kaa ka Isa nondi, nga taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo.

7

Isa koy Tendewey jingaroo ra

¹ Woo banda ga, Isa na Galile dira, a si baa nga ma Žude dira, zama Alyahuudey ga ceeci ngi m'a wii. ² Woo gar, Alyahuudey Tendewey jingaroo man. ³ Isa armyey nee a se: «Hun ne ka koy Žude hala ni taalibey ma dii ni teegoyey kaŋ n'g'i tee. ⁴ Zama boro kul si goy tuguyan ra nda a ga baa borey ma nga bay. Nda n'ga teegoyey wey tee, ni boŋ bayrandi aduŋna se.» ⁵ Ba nga armyey mana naanay a. ⁶ Isa nee i se: «Agay alwaati hennaa mana kaa jina, amma war, alwaatey kul ti war wane. ⁷ Aduŋna si hin ka konna war, amma agay, a ga konna agay, zama ay goo ma seedetaray tee a ga kaŋ nga teegoyey ga laala. ⁸ War, wa žigi ka koy jingaroo ra, agay, ay si žigi ka koy jingaroo ra [jina], zama agay alwaati hennaa mana too.» ⁹ Kaŋ a na hayey wey har ka ben, nga hunday cindi Galile.

¹⁰ Waatoo kaŋ Isa armyey žigi ka koy jingaroo ra, waatoo din nga mo žigi. Man'ti borey mma dii a kaaray, amma [a ga hima nda sanda] tuguyan ra a koy. ¹¹ Alyahuudey g'a ceeci jingaroo ra, i nee: «Man boraa din?» ¹² Alžamaa na kakaw beeri tee a ga. Boroyaŋ ga nee: «Boro boryo no.» Affooyaŋ ga nee: «Kalaa, a mma borey derandi.» ¹³ Woo kul, boro kul si šelaŋ a ga kaaray alžamaa jine, Alyahuudey hunburay se.

Isa cawandi Irkoy hugu beeroo ra

¹⁴ Waatoo kaŋ jingaroo too nga gamoo ga ka ben no Isa žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi. ¹⁵ Alyahuudey boŋey haw, de i ga nee: «Taka foo nda woo ga Citaaboo bay, ka gar a mana caw?» ¹⁶ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti agay wane nda hayaa kaŋ ay g'a cawandi, boraa kaŋ n'ay sanba wane nda a. ¹⁷ Boro kaŋ ga baa nga ma nga ibaayoo tee, a ga bay wala hayaa kaŋ ay g'a cawandi, Irkoy do a hun wala ay boŋ ga ay ga šelaŋ. ¹⁸ Boro kaŋ ga šelaŋ nga boŋ ga, nga boŋ daržaa no a g'a ceeci. Amma boro kaŋ ga boraa kaŋ na nga sanba daržaa ceeci, boraa din ti cimi, taari sii a ra. ¹⁹ Man'ti Musa ka war noo ašariyaa wala? Boro sii war ra kaŋ ga ašariyaa dii. Macin se war ga ceeci k'ay wii?» ²⁰ Alžamaa zaabi ka nee: «Ganji bara ni ra, may no ma ceeci ka ni wii?» ²¹ Isa n'i zaabi ka nee: «Ay na teegoy folloku tee, de war kul boŋey haw. ²² Musa na war noo yaamar kaŋ war ma hurubangu, amma man'ti nga do a hun, a mana hun kala kaagey do, woo se ba hunanzam zaari hane war ga boro danbangu. ²³ Nda boro ga hurubangu hunanzam zaari hane hala Musa ašariyaa masi hoondi, taka foo nda war ga futu ay ga, zama ay na boro kunturoo kul noo baani hunanzam zaari hane? ²⁴ War masi boro guna ka ciiti, amma wa ciiti nda fondaa.»

Borey ga cere h̄aa wala Isa ti Almasihu

²⁵ Žerizalem boro fooyan̄ nee: «Man'ti woo da no i ga ceeci ngi m'a wii? ²⁶ Nga ne, jamaa ra a ga šelan̄, amma i si haya kul har a se. Alwakiiley bay nda cimi kan̄ boraa woo ti Almasihu? ²⁷ Woo, ir ga nongoo bay kan̄ ra a hun, amma Almasihu, waati kan̄ a kaa, boro kul si bay nongu kan̄ ra a hun.» ²⁸ Isa ga cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a kaati ka nee: «War g'ay bay, war ga nongoo bay kan̄ ra ay hun? Ya na kaa nda ay bon̄, boraa kan̄ n'ay sanba ti cimi, war, war s'a bay. ²⁹ Agay, ay g'a bay, zama nga do ay hun, nga k'ay sanba.» ³⁰ Woo se i ceeci k'a dii, amma boro kul mana kabe fur a ga, zama nga waatoo mana kaa jina. ³¹ Alžamaa ra, boro boobo naanay a, i nee: «Almasihu, waati kan̄ a kaa, a mma tammaasa kayfante tee ka bisa wey kan̄ boraa woo n'i tee wala?»

Lakkalkawyan̄ sanbandi i ma Isa dii

³² Fariziyen̄ey maa kan̄ jamaa goo ma nuunuunu ka hayey wey har Isa ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyen̄ey na lakkalkawyan̄ sanba i m'a dii. ³³ Isa nee: «Ay goo war bande waati kayna koyne, nga banda ga, ay ga koy boraa kan̄ n'ay sanba do. ³⁴ War ga kaa k'ay ceeci, amma war si duu [agay], nongoo kan̄ ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra.» ³⁵ Alyahuudey nee cere se: «Man ra a ga baa nga ma koy kan̄ ra ir si hin ka duu a? Alyahuudey kan̄ say-say Grekey ra do a ga baa nga ma koy ka Grekey cawandi? ³⁶ Macin ti šennoo woo kan̄ a n'a har ka nee: «War g'ay ceeci, amma war si duu [agay], nongoo kan̄ ra agay, ay ga koy, war si hin ka koy a ra.»

Hari hunanteyan̄

³⁷ Zaari kokorantaa hane, jingaroo zaari beeroo, Isa tun ka kay ka kaati ka nee: «Boro kan̄ ga jaw, a ma kaa ay do ka han̄. ³⁸ Boro kan̄ ga naanay agay, isa hari hunanteyan̄ ga fatta a ra sanda takaa kan̄ nda Citaaboo n'a har.»* ³⁹ A si šelan̄ kala Irkoy Hundoo ga kan̄ boro kan̄ naanay a ga duu a. Hundoo mana nondi jina, zama Isa mana huru nga daržaa ra.

Alžamaa fay-fay Isa maaganda se

⁴⁰ Alžamaa ra boroyan̄ kan̄ maa šenney wey nee: «Nda cimi, woo ti annaboo.» ⁴¹ Affooyan̄ nee: «Woo ti Almasihu.» Affooyan̄ mo nee: «Galile da no Almasihu ga hun wala? ⁴² Citaaboo mana nee kan̄ Dawda banda-ka-zunboo, Betelehem koyraa kan̄ ra Dawda bay ka bara, nga ra Almasihu ga hun?»† ⁴³ Alžamaa fay-fay Isa maaganda se. ⁴⁴ Boroyan̄ i ra baa ngi m'a dii, amma boro kul mana kabe fur a ga.

Alyahuudey jineborey naanay janaa

⁴⁵ Lakkalkey yee sargari juwalkey jineborey nda Fariziyen̄ey do. I nee i se: «Macin se war mana kate a?» ⁴⁶ Lakkalkey zaabi ka nee: «Abada adamize kul mana bay ka šelan̄ sanda boraa woo takaa!» ⁴⁷ Fariziyen̄ey n'i zaabi ka nee: «War mo, war nka dere wala? ⁴⁸ Ir

* **7:38** 7.37–38 «Boro kan̄ ga jaw, a ma kaa ay do ka han̄. 38 Boro kan̄ ga naanay agay, isa hari hunanteyan̄ ga fatta a ra sanda takaa kan̄ nda Citaaboo n'a har», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Boro kan̄ ga jaw, a ma kaa ay do ka han̄, 38 woo ti boro kan̄ ga naanay agay. Sanda takaa kan̄ nda Citaaboo n'a har, isa hari hunanteyan̄ ga fatta a ra.», Ezekiyel 47.1; Zakarya 14.8. † **7:42** 7.42 Samiyel 2to 7.12; Miše 5.1.

jineborey wala Fariziyeney, boro goo i ra kaŋ naanay a wala? ⁴⁹ Amma alžamaa woo kaŋ si ašariyaa bay, laalihayayan no.»

⁵⁰ Nikodem kaŋ bay ka koy Isa do, ngi affoo no, a nee i se: ⁵¹ «Ir ašariyaa ga alhukum zurandi boro ga za i mana hanajer a se, ka bay hayaa kaŋ a n'a tee wala?» ⁵² I n'a zaabi ka nee: «Ni mo, Galile boro ti ni? Fisi ka guna, n'ga dii kaŋ annabi si hun Galile.»

⁵³ [Woo banda ga, boro foo kul koy nga hugoo do.

8

Woy zinateeroo šennoo

¹ Isa koy Zaytunaney tondi hondoo boŋ. ² Subbaahi tayaa ra, a yee koyne Irkoy hugu beeroo ra, alžamaa kul koy a do. A goro k'i cawandi. ³ Citaaboo baykey nda Fariziyeney kate a do woy foo kaŋ diyandi zinaa ra. I n'a daŋ ngi game ⁴ ka nee Isa se: «Alfagaa, woyoo woo nka diyandi a goo ma zinaa tee kaaray. ⁵ Ašariyaa ra, Musa n'ir yaamar kaŋ woyey wey ciney i m'i warra nda tondi k'i wii. De ni, macin no n'nee?» ⁶ I nka woo har k'a sii, hala ngi ma duu a ga fondo k'a wurru. Amma Isa gunguma ka nga kabe-izoo ka hantum laboo ra. ⁷ Kaŋ i mana fay nda i g'a hãa, a tun ka nee i se: «Boraa kaŋ ga zunubu sii war ra ma jin k'a warra nda tondi.» ⁸ A yee koyne ka gunguma ka hantum laboo ra. ⁹ Kaŋ i maa šennoo woo, i fatta affoo-foo ka sintin nda boro beerey. Isa cindi nga hinne nda woyoo kaŋ cindi gamey ra. ¹⁰ Isa tun, a nee woyoo se: «Woyoo, man borey? Boro na alhukum zurandi ni ga wala?» ¹¹ Woyoo nee: «Baffoo, ay Koyoo.» Isa nee: «Agay mo, ay si alhukum zurandi ni ga. Koy, amma hõ banda ga, masi yee ka zunubu tee.»]

Isa ti aduŋŋa gaayoo

¹² Isa yee koyne ka šelan i se ka nee: «Agay, agay ti aduŋŋa gaayoo. Boro kaŋ hanga ay bande, šikka sii a si dira kubaa ra, hunayan gaayoo no a ga duu a.» ¹³ Fariziyeney nee a se: «Ni, ni boŋ ga n'ga seedetaray tee. Ni seedetaraa man'ti cimi.» ¹⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Ba nda agay hunday no ma seedetaray tee ay boŋ ga, ay seedetaraa ti cimi, zama ay ga nongoo bay kaŋ ra ay hun, ay ga nongoo bay kaŋ ra ay ga koy. War binde, war si nongoo bay kaŋ ra ay hun wala nongoo kaŋ ra ay ga koy. ¹⁵ War, adamizey takaa nda war ga ciiti, agay, ay si boro kul ciiti. ¹⁶ Nda a gar kaŋ ya mma ciiti, ay ciitoo ti cimi, zama man'ti agay hinne no, amma agay nda Baaba Irkoy kaŋ n'ay sanba no. ¹⁷ War hunday ašariyaa ra, a hantumandi kaŋ boro hinka seedetaraa, nga ti cimi. ¹⁸ Agay, ay ga seedetaray tee ay boŋ ga, Baaba Irkoy mo kaŋ n'ay sanba ga seedetaray tee ay ga.» ¹⁹ I nee Isa se: «Man ni Baaba?» Isa zaabi ka nee: «War s'ay bay, war s'ay Baaba bay. Nda a gar war mm'ay bay, war g'ay Baaba mo bay.»

²⁰ Isa mana šenney wey har kala nooroo jinaa hugoo ra, waatoo kaŋ a goo ma cawandi Irkoy hugu beeroo ra. Boro kul man'a dii, zama nga waatoo mana kaa jina.

Baaba Irkoy ka Isa sanba

²¹ Isa nee i se koyne: «Agay, ay ga koy, war ga kaa k'ay ceeci, amma war ga buu war zunuboo ra. Nongoo kaŋ ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra.» ²² Alyahuudey nee: «A mma nga boŋ wii, zama a

nee: «Nongoo kanj ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra?» ²³ A nee i se: «War, ganda wane nda war, agay, beene wane nda agay. War, adupna woo wane nda war, agay, adupna woo s'ay may. ²⁴ Woo se ay nee war se kanj war ga buu war zunubey ra, zama nda war si naanay kanj agay ti «a ga bara», war ga buu war zunubey ra.» ²⁵ I nee a se: «Ni, may ti ni?» Isa nee i se: «Woo kanj ay n'a har war se za sintinoo ga. ²⁶ Haya boobo goo ay kone kanj ay g'a har war ga, nda ka war ciiti. Amma bora kanj n'ay sanba ti cimi, de agay, woo kanj ay n'a dii mijoo ra, ay g'a har adupna se.»

²⁷ I mana bay kanj Baaba Irkoy ga a ga šelanj ngi se. ²⁸ Isa nee [i se]: «Waati kanj war ga kaa ka Bora kanj tee Adamize jer, war ga bay kanj agay ti «a ga bara», kanj ay si haya kul tee nda ay bonj, amma haya kanj Baaba Irkoy n'a cawandi ya ne, woo din no ay g'a har. ²⁹ Bora kanj n'ay sanba goo ay bande, a man'ay nanj agay hinne, zama agay, hayey kanj ga kan a se no ay g'i tee waati kul.» ³⁰ Waatoo kanj Isa goo ma wey har, boro boobo naanay a.

Ibrahim banda boro cimi-cimey

³¹ Isa nee Alyahuudey se kanj ga naanay a: «Nda war duumi ay šennoo ra, nda cimi ay taalibey ti war. ³² Woo ra war ga cimoo bay, de cimoo ga war sawal.» ³³ I n'a zaabi ka nee: «Ibrahim hayroo ti ir, abada ir mana bay ka tee boro bajnaa. Taka foo n'ga nee ir ga sawalandi?» ³⁴ Isa zaabi ka nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se kanj boro kul kanj ga zunubu tee, man'ti kala zunubu bajna. ³⁵ Ka gar bajnaa si cindi hugoo ra hala abada, hugoo koyoo izoo ga cindi hala abada. ³⁶ Adiši nda Iz'aroo na war sawal, nda cimi war ga sawalandi. ³⁷ Ay ga bay kanj Ibrahim hayroo ti war, amma war ga ceeci k'ay wii, zama ay šennoo si tee war se. ³⁸ Hayey kanj agay, ay dii ey Baaba Irkoy do no ay g'i har. War, hayey kanj war maar'ey war baaba do no war g'i tee.»

³⁹ I na Isa zaabi ka nee: «Ir baaba ti Ibrahim.» Isa nee i se: «Nda a gar Ibrahim izeyanj ti war, war ga Ibrahim teegoyey tee. ⁴⁰ Sohō war ga ceeci k'ay wii, ka gar kanj agay ka cimoo har war se kanj ay maar'a Irkoy do. Woo, Ibrahim man'a tee. ⁴¹ War, war ga war baaba teegoyey tee.» I nee a se: «Ir, ir mana hayandi woy nda aru izefututaray ra, Baaba folloku bara ir se, Irkoy.» ⁴² Isa nee i se: «Nda a gar Irkoy war Baaba no, war ga baa agay, zama Irkoy do ay hun ka kaa. Ya na kaa nda ay bonj, nga k'ay sanba. ⁴³ Macin se war s'ay deene šennoo bay? Zama war si hin ka maa ay šennoo se. ⁴⁴ War, war hun war baaba ga kanj ti Ibilisi. War baaba boonawey no war ga baa war m'i tee. Woo din, za sintinoo ga borowiikaw no. A si kay cimoo ra, zama cimi sii a kone. Waati kanj a ga taari, nga bonj hayey ga a goo, zama taariharkaw no, taarey baaba no. ⁴⁵ Agay, haya kanj se ay ga cimoo har, woo se war si naanay agay. ⁴⁶ War ra, may ma kay ka cebe kanj ay na zunubu tee. Nda ay ga cimoo har, macin se war, war si naanay agay? ⁴⁷ Irkoy boro ga hanajer Irkoy šenney se, woo se war si hanajer, zama war man'ti Irkoy boro.»

Isa bisa Ibrahim

⁴⁸ Alyahuudey na Isa zaabi ka nee: «Man'ti cimi no ir n'a har kanj ir nee kanj Samari boro ti ni, ganji goo ni ra?» ⁴⁹ Isa zaabi ka nee:

«Agay, ganji sii ay ra, ay Baaba Irkoy no ay g'a beerandi, war, war g'ay kaynandi. ⁵⁰ Agay, man'ti ay bon daržaa no ay g'a ceeci. Boro goo no kan g'a ceeci ya ne, a ga ciiti. ⁵¹ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan n'ay šennoo dii, šikka sii, bora si dii buuyan hala abada.»

⁵² Alyahuudey nee a se: «Sohō ir bay kan ganji goo ni ra. Ibrahima nda annabey buu, nga no ni, n'ga nee: «Boro kan n'ay šennoo dii, šikka sii, a si buuyan taba hala abada.» ⁵³ Adiši ni, ni nka bisa ir baaba Ibrahima kan buu? Annabey mo buu. Ni ti may?» ⁵⁴ Isa zaabi ka nee: «Nda a gar ya mm'ay bon daržandi, ay daržaa ti yaada. Ay Baaba no m'ay daržandi, nga kan war, war nee: «Nga ti ir Koyoo.» ⁵⁵ War s'a bay, agay binde g'a bay. Nda ay nee ay s'a bay, ay ga hima nda war, taariharkaw. Amma ay g'a bay, de ay ga nga šennoo dii. ⁵⁶ War baaba Ibrahima binoo kan nda kan nga ga dii ay zaaroo. A dii a mo, a jaali.» ⁵⁷ Alyahuudey nee a se: «N'sii nda jiiri woyguu (50) jina, amma n'dii Ibrahima?» ⁵⁸ Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, za Ibrahima mana hayandi, agay ti «a ga bara.»

⁵⁹ Woo ga, i na tondiyan zaa ka nee ngi m'a cetaw nda ey, amma Isa tugu ka fatta Irkoy hugu beeroo ra.

9

Isa na aru kan hayandi nda danawtaray moŋey feeri

¹ Kan Isa ga bisa, a dii boro foo kan hayandi nda danawtaray. ² Nga taalibey n'a hāa ka nee: «Rabbi, may ka zunubu tee, bora woo wala nga hayragey, kan se a hayandi nda danawtaray?» ³ Isa zaabi ka nee: «Man'ti woo wala nga hayragey ka zunubu tee se, amma a nka teendi hala Irkoy hinoo ma bangay a ga. ⁴ Ir, a tilasu ir ma bora kan n'ay sanba teegoyey goy kullihinne zaaroo no. Cijinoo ga kaa kan ra boro kul si hin ka goy. ⁵ Kullihinne ay goo aduŋŋa ra, agay ti aduŋŋa gaayoo.»

⁶ Kan a na hayey wey har ka ben, a tufa laboo ra, a na labu diibi nda nga meeharoo, a na danaa moŋey yon nda laboo. ⁷ A nee a se: «Koy, ma ŋumay bangoo ra kan se i ga nee Silowe» – kan maanaa ti «Dontokaa». A koy, a ŋumay, a yee kate a ga dii.

⁸ Nga taalammey nda borey kan bay ka dii a waatoo kan a ga tee gariibu, nee: «Man'ti woo da ka cindi ka goro ka gariibu?» ⁹ Boro fooyan ga nee: «Nga no.» Affooyan ga nee: «Abada, a mma hima nda a.» A nee: «Agay hunday no.» ¹⁰ I nee a se: «[Adiši] taka foo nda ni moŋey feera?» ¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Bora kan maŋnoo ti Isa ka labu diibi k'ay moŋey yon ka nee ya ne: «Koy Silowe, ma ŋumay.» Ay koy, ay ŋumay, ay dii.» ¹² I nee a se: «Man ra a goo?» A nee: «Ay si bay.»

Fariziyeney na danaa kan moŋey feera hāa

¹³ I na aroo kan cindi ka dana ka koy Fariziyeney do. ¹⁴ Woo gar hunanzam zaari hane no Isa na labu diibi ka aroo moŋey feeri. ¹⁵ Fariziyeney mo yee k'a hāa wala taka foo nda a dii. A nee i se: «Labu no a n'a diibi k'a dan ay moŋey ga, ay ŋumay, ay dii.» ¹⁶ Fariziyeney ra boroyan nee: «Bora woo mana hun Irkoy do, zama a si hunanzam zaaroo kayandi.» De affooyan ga nee: «Taka foo nda adamize zunubante ga hin ka tammaasa kayfantey wey dumi tee?»

Fay-fayyan huru i game. ¹⁷ I yee koyne ka nee danaa se: «De ni, macin no n'nee a ga, ni kanj a na ni moŋey feeri?» A nee: «Annabi no.»

¹⁸ Alyahuudey mana naanay kanj a cindi ka tee danaw jina, a dii, hala waatoo kanj i na danaa kanj dii, hayragey cee kate. ¹⁹ I n'i hãa ka nee: «War iz'aroo ti woo kanj war ga nee a hayandi a ga dana? Taka foo a ga dii sohõ?» ²⁰ Nga hayragey zaabi ka nee: «Ir ga bay kanj ir iz'aroo ti woo, a hayandi mo a ga dana. ²¹ Amma takaa kanj nda a dii sohõ wala bora a kanj na moŋey feeri, ir hunday s'a bay. W'a hãa, aru beeri no, a ga hin ka šelanj nga boŋ maapoo ga.» ²² Wey ti hayey kanj hayragey n'i har, zama i ga hunbur Alyahuudey, hayaa kanj se, Alyahuudey nka waafaku kanj, nda boro nee nga deene boŋoo ga Almasihu no, i ga bora a kaa margahugoo ra. ²³ Woo se nga hayragey nee: «Aru beeri no, w'a hãa.»

²⁴ Ngi cee hinkantoo, i ciya bora a se kanj cindi ka dana, i nee a se: «Irkoy beerandi ka cimoo har, ir ga bay kanj bora a din zunubante no.»

²⁵ A zaabi ka nee: «Nda zunubante no, ay si bay. Haya foo ay g'a bay kanj ti ay cindi ka dana, sohõ ay ga dii.» ²⁶ I nee a se: «Macin no a n'a tee ma ne? Taka foo nda a na ni moŋey feeri?» ²⁷ A n'i zaabi ka nee:

«Ay n'a har war se ka bisa, war mana hanjajer ya ne. Macin se war ga baa war ma maa koyne? War mo mma baa war ma tee nga taalibey?»

²⁸ I n'a wow ka nee: «Ni ti nga taalibi. Ir, ir man'ti kala Musa taalibey.

²⁹ Ir, ir ga bay kanj Musa se Irkoy šelanj, amma woo, ir si bay nongu kanj ra a hun.» ³⁰ Aroo zaabi ka nee i se: «Woo ti boŋhaway kanj war si nongoo bay kanj ra a hun, amma a n'ay moŋey feeri. ³¹ Ir ga bay kanj

Irkoy si hanjajer zunubante se, amma boro kanj ga hunbur a, de a ga nga ibaayoo tee, bora a din se a ga hanjajer. ³² Abada, ir mana bay ka

maa boro kanj hayandi a ga dana moŋey ma feera. ³³ Nda a gar bora a woo nka mana hun Irkoy do, a si hin ka baffoo tee.» ³⁴ I n'a zaabi

ka nee: «Ni kul mana hayandi kala zunubu ra, de nga no, ni no m'ir cawandi?» I n'a warra taray.

Mayyanj ti danaw cimi-cimey?

³⁵ Isa maa kanj i na aroo warra taray. A n'a kubay, a nee a se: «Ni, n'ga naanay Bora a kanj tee Adamize wala?» ³⁶ A n'a zaabi ka nee:

«May no, ay Koyoo, hala ya naanay a?» ³⁷ Isa nee a se: «N'dii a, bora a kanj goo ma šelanj ni bande no.» ³⁸ A nee: «Ay naanay, ay Koyoo.» A

sujudu Isa jine.

³⁹ Isa nee: «Ciitiyan se agay, ay kaa aduŋna ra, hala borey kanj si dii ma dii, wey kanj ga dii ma tee danaw.» ⁴⁰ Fariziyenyanj kanj goo jeroo

ga maa hayey wey, i nee a se: «Ir mo, danawyanj ti ir wala?» ⁴¹ Isa nee i se: «Nda a gar danawyanj ti war, zunubu si duwandi war ra. Amma

sohõ war ga nee: «Ir ga dii», war zunuboo ga cindi.»

10

Kurkaa nda feejeý filla yaasayantaa

¹ Isa nee: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kanj mana huru nda feejeý kaloo mijoo, a sar ka huru nda nongu foo, bora a din zay no, komakaw no. ² Amma boro kanj huru nda kaloo mijoo, nga ti feejeý kurkaa. ³ Bora a woo kaloo mijoo hawgaykaa ga feeri a se, feejeý ga maa jindoo. Nga boŋ feejeý, a g'i cee nda maapney, de a g'i ka

koy taray. ⁴ Waati kaŋ a na nga waney kul fattandi, a ga dira i jine, de feejey ga hanga a, zama i ga jindoo bay. ⁵ Yaw, šikka sii, i si hanga a, amma i mma zuru a ga, zama i si yawey jindey bay.»

⁶ Isa na filla yaasayantaa woo har i se, amma i mana faham hayaa kaŋ ti woo kaŋ ga a šelaŋ i se.

Isa ti kurkaw hennaa

⁷ Isa nee koyne: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ agay, agay ti feejey kaloo mijnoo. ⁸ Borey kul kaŋ kaa [ay jine], zayyanŋ nda komakawyanŋ no, feejey mana haŋajer i se. ⁹ Agay, agay ti kaloo mijnoo, boro kaŋ huru nda agay, a ga hallasi, a ga huru, a ga fatta, de a ga duu kurdo. ¹⁰ Zayoo si kaa haya kul se kala nga ma zay, ka jinde kaa, k'i halaci. Agay, ay kaa hala i ma duu hunayan, i ma duu a nda baayan.

¹¹ Agay, agay ti kurkaw hennaa. Kurkaw hennaa ga nga hundoo noo buuyan se feejey sabbu se. ¹² Bora a kaŋ ga goy banaw hinne se kaŋ man'ti kurkaw, a si feejey may, ga dii ganjihansoo ga kaa, a ga feejey naŋ ka zuru. Ganjihansoo g'i haamay, a g'i say. ¹³ Bora a ga zuru, zama banaw de se a ga goy, a si huzun nda feejey. ¹⁴ Agay, agay ti kurkaw hennaa, ay g'ay waney bay, ay waney mo g'ay bay, ¹⁵ sanda takaa kaŋ nda Baaba Irkoy g'ay bay, agay da mo ga Baaba Irkoy bay, ay g'ay hundoo noo buuyan se feejey sabbu se. ¹⁶ Ay goo nda feejiyanŋ kaŋ sii kaloo woo ra. Wey din mo, kala ya kate ey. I ga maa ay jindoo, i ga tee kur foo, kurkaw foo.

¹⁷ Woo se Baaba Irkoy ga baa agay, zama agay, ay g'ay hundoo noo buuyan se, hala ya yee ka duu a. ¹⁸ Boro kul s'a kaa ay ra, agay hunday no m'a noo nda ay boŋ. Ay goo nda hini k'a nondi, ay goo nda hini ka yee k'a zaa. Woo ti yaamaroo kaŋ ay duu a ay Baaba Irkoy ga.»

¹⁹ Fay-fayyan yee koyne ka huru Alyahuudey game šenney wey maaganda se. ²⁰ Boro booboyanŋ i ra nee: «Ganji bara a ra, a mma hollo. Cin se war ga haŋajer a se?» ²¹ Affooyanŋ nee: «Šenney wey man'ti boro kaŋ ra ganji goo šenney. Ganji ga hin ka danawyanŋ moŋey feeri wala?»

Alyahuudey wanji Isa ga

²² Waatoo woo Irkoy hugu beeroo yeetiyanoo jere ga Irkoy se jingaroo no, Žerizalem ra. Jiyaw waati no. ²³ Isa goo ma dira-dira Sulaymaana galliyaa ra kaŋ goo Irkoy hugu beeroo ra. ²⁴ Alyahuudey n'a kuubi k'a bere, de i nee a se: «Waati foo no n'g'ir lakkaley kaa kulba? Nda ni, ni ti Almasihu, a har ir se kaaray.» ²⁵ Isa n'i zaabi ka nee: «Ay n'a har war se, war si naanay. Teegoyey kaŋ agay, ay n'i tee ay Baaba Irkoy maanoo ga, ngi no ma seedetaray tee ay ga. ²⁶ Amma war, war mana naanay, zama war sii ay feejey ra [sanda takaa kaŋ nda ay n'a har war se]. ²⁷ Ay feejey ga maa ay jindoo se, agay, ay g'i bay, de i ga hanga agay. ²⁸ Agay, ay g'i noo hunayan abadantaa, šikka sii kaŋ i si halaci abada, de boro s'i kom k'i kaa ay kaboo ra. ²⁹ Ay Baaba Irkoy kaŋ n'i noo ya ne bisa haya kul, de mo boro kul si hin k'i kom k'i kaa Baaba Irkoy kaboo ra. ³⁰ Agay nda Baaba Irkoy, ir ti affoo.»

³¹ Alyahuudey yee koyne ka tondi zaa ka nee ngi mm'a warra nda a k'a wii. ³² Isa na šennoo zaa ka nee i se: «Teegoy henna booboyanŋ ay n'i cebe war se kaŋ hun ay Baaba Irkoy do. Teegoy foo se war ga tondi

k'ay warra k'ay wii?» ³³ Alyahuudey n'a zaabi ka nee: «Man'ti teegoy henney se ir ga tondi ka ni warra ka ni wii, amma Irkoy wowyanoo se, zama ni kanj ti adamize, n'ga ni boŋ tee Irkoy.» ³⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «A mana hantumandi war ašariyaa ra ka nee: «Agay hunday nee, koyyanj ti war?»* ³⁵ Nda a nee borey se «koyyanj» kanj Irkoy meešennoo kaa i se, de Citaaboo si hin ka tuusandi, ³⁶ boraa kanj Baaba Irkoy n'a jisandi jere ga nga boŋ se k'a sanba aduŋna ra, war, war nee: «Ni mma Irkoy wow», zama ay nee: «Irkoy Iz'aroo ti agay.» ³⁷ Nda ay s'ay Baaba Irkoy teegoyey tee, war masi naanay agay. ³⁸ Amma nda ay g'i tee, ba nda war si naanay agay, wa naanay teegoyey, hala war ma bay, war ma faham kanj Baaba Irkoy goo ay ra, ay goo Baaba Irkoy ra.» ³⁹ [Woo banda ga,] i ceeci k'a dii koyne, amma a hun i ra.

⁴⁰ A koy koyne Žurdeŋ isaa se banda, nongoo kanj ra Yehiya bay ka borey batize. A cindi no din. ⁴¹ Boro boobo koy a do, i nee: «Yehiya mana tammaasa kayfante kul tee, amma hayaa kul kanj a n'a har aroo woo ga ti cimi.» ⁴² Boro boobo naanay a no din.

11

Lazar buuyanoo

¹ Aru foo kanj maŋnoo ti Lazar, a cindi ka wirci, Betani boro no kanj ti Maryama nda Mart nga woymaa koyraa. ² Maryama kanj n'ir Koyoo yon nda turaari ka nga hinbirey ka cewey tuusu, nga no nga armaa Lazar wirci. ³ Woymey sanba Isa do ka nee: «Ir Koyoo, nga ne, ni baakaa ga wirci.» ⁴ Kanj Isa maa woo, a nee: «Woo man'ti buuyan wirci, amma Irkoy daržaa se a goo, hala Irkoy Iz'aroo ma daržandi woo ra.»

⁵ A gar Isa ga baa Mart, nda nga woymaa Maryama, nda Lazar. ⁶ Waatoo kanj a maa kanj a ga wirci, a cindi nongoo kanj ra a goo ka jirbi hinka tee koyne. ⁷ Woo banda ga, a duu ka nee taalibey se: «Ir ma koy koyne Žude.» ⁸ Taalibey nee a se: «Rabbi, sohō da Alyahuudey ceeci ka tondi ka ni warra ka ni wii, de n'ga koy no din koyne?» ⁹ Isa zaabi ka nee: «Man'ti guuru woy cindi hinka (12) bara zaari ra? Boro kanj ga dira zaaroo ra, a si kati, zama a ga dii aduŋna woo gaayoo. ¹⁰ Amma, boro kanj ga dira cijinoo ra, a ga kati, zama gaayoo sii a ra.»

¹¹ Woo no Isa n'a har. Woo banda ga, a nee i se: «Lazar, ir ceroo nka jirbi, amma ay ga koy hala y'a tunandi jirboo ra.» ¹² Woo se taalibey nee a se: «Ir Koyoo, nda a nka jirbi, a ga hallasi.» ¹³ Isa mana šelan kala Lazar buuyanoo ga, amma i mma nee kala hunanzamay jirbi ga a goo. ¹⁴ Waatoo din Isa nee i se kaaray: «Lazar buu. ¹⁵ A kan ya ne war maaganda se kanj ay sii no din, hala war ma duu ka naanay, amma ir ma koy a do.» ¹⁶ Toma kanj se i ga nee Taway, nee taalibey cindey se: «Ir mo ma koy hala ir ma buu a bande.»

Isa ti tunyanoo nda hunaroo

¹⁷ Waatoo kanj Isa koy, a gar Lazar goo saaraa ra za jirbi taaci. ¹⁸ Betani ga man Žerizalem, kilomeetar hinza cine bara gamey ra. ¹⁹ Alyahuudey ra, boro boobo kaa Mart nda Maryama do ka fondi i se nda ngi armaa buuroo. ²⁰ Waatoo kanj Mart maa kanj Isa goo ma kaa, a koy a kubay. Amma Maryama goro hugey do. ²¹ Mart nee Isa

* 10:34 10.34 Zabur 82.6.

se: «Ay Koyoo, nda a gar ni mma bara ne, ag'armaa si buu, ²² [amma] ba sohõ da hunday ay ga bay kan̄ haya kul kan̄ n'n'a wiri Irkoy ga, Irkoy g'a noo ma ne.» ²³ Isa nee a se: «Ni armaa ga tun.» ²⁴ Mart nee a se: «Ay ga bay kan̄ a ga tun zaari koraa tunyanoo hane.» ²⁵ Isa nee a se: «Agay, agay ti tunyanoo nda hunaroo, boro kan̄ ga naanay agay, ba nda a buu, a ga huna. ²⁶ Baahunante kul kan̄ ga naanay agay, šikka sii a si buu abada. N'ga naanay woo wala?» ²⁷ A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, agay, ay ga naanay kan̄ ni ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo kan̄ ga kaa adup̄na ra.»

Isa mundawey doo

²⁸ Kan̄ Mart na woo har ka ben, a koy nga woymaa Maryama do k'a cee tuguyan ra ka nee: «Alfagaa goo ne, a ga ciya ma ne.» ²⁹ Za a maar'a, a tun nda cahāyan ka koy a do. ³⁰ Isa mana too kate koyraa ra jina, a sii kala nongoo kan̄ ra Mart n'a kubay. ³¹ Waatoo kan̄ Alyahuudey kan̄ kaa Maryama hugoo ra ka fondi, dii kan̄ a cahā ka tun ka fatta, i hanga a, zama i mma hongu kan̄ a mma koy saaraa do ka hēe.

³² Kan̄ Maryama too nongoo kan̄ ra Isa goo, a dii a, a sujudu a jine cewey cire ka nee a se: «Ay Koyoo, nda a gar ni mma bara ne, ag'armaa si buu.» ³³ Kan̄ Isa dii a ga hēe, Alyahuudey kan̄ kaa a bande mo ga hēe, a futu nga binoo ra, a maray. ³⁴ A nee: «Man ra war n'a dan̄?» I nee a se: «Ir Koyoo, kaa ka dii.» ³⁵ Isa mundawey doo. ³⁶ Alyahuudey nee: «Guna takaa kan̄ nda a ga bag'a.» ³⁷ Affooyan̄ i ra nee: «Man'ti nga ka danaa moŋey feeri, a mana taka tee kan̄ ra woo mo masi buu wala?»

Isa na Lazar tunandi

³⁸ Isa yee koyne ka futu nda kunehere ka koy saaraa do. Guusu no, de tondi no ma miŋoo daabu. ³⁹ Isa nee: «Wa tondoo kaa!» Bukaa woymaa kan̄ ti Mart nee a se: «Ay Koyoo, a na hew zaa, zama jirbi taacantoo ra a goo.» ⁴⁰ Isa nee a se: «Ay mana nee ma ne kan̄ nda n'naanay, n'ga dii Irkoy daržaa?» ⁴¹ I na tondoo kaa. Isa na nga boŋoo jer beene, a nee: «Baaba Irkoy, ay ga albarka tee ma ne, zama n'na han̄ajer ya ne. ⁴² Agay, ay ga bay kan̄ waati kul n'ga han̄ajer ya ne, amma alžamaa kan̄ g'ay kuubi k'ay bere maaganda se ay šelan̄ hala i ma naanay kan̄ ni k'ay sanba.» ⁴³ Kan̄ a na hayey wey har ka ben, a na jinde jer ka kaati ka nee: «Lazar, fatta kate!» ⁴⁴ Bukaa tun ka fatta, cewey nda kabey ga hawa nda kasance, ndumoo ga guma nda šukka. Isa nee i se: «W'a feeri, war m'a nan̄ a ma koy.»

Boŋkoyney hawandifutay Isa ga

(*Matiyu 26.1–5; Marku 14.1–2; Luka 22.1–2*)

⁴⁵ Alyahuudey ra, boro booboyan̄ kan̄ kaa Maryama do kanyan̄ dii hayey kan̄ Isa n'i tee, i naanay a. ⁴⁶ Affooyan̄ i ra koy Fariziyen̄ey do ka hayey har i se kan̄ Isa n'i tee. ⁴⁷ Woo ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyen̄ey na hoyraykey margaroo gorandi ka nee: «Macin no ir g'a tee, zama boraa woo ga tammaasa kayfante boobo tee?» ⁴⁸ Nda ir n'a nan̄ takaa woo, boraa kul ga kaa ka naanay a, Rom borey ga kaa k'ir dogoo nda ir gandaa taa.»

⁴⁹ Affoo i ra kan̄ se i ga nee Kayif, jiiroo din sargari juwalkey jineboraa no, a nee i se: «War, war si haya kul bay, ⁵⁰ war si laasaabu

kanj boro folloku ma buu jamaa dogoo ra baa war se gandaa kul ma halaci.»⁵¹ A mana woo har nda nga bonj, nga ti sargari juwalkey jineboraa jiiroo din, a nka annabitaray tee ka bayrandi kanj Isa ga hima ka buu gandaa se,⁵² de man'ti gandaa hinne se, amma ka Irkoy izey mo kanj say-say marga k'i tee affoo.

⁵³ Za hanoo din, i kayandi kanj ngi g'a wii. ⁵⁴ Woo se Isa si yee ka dira Alyahuudey gamey ra i ma dii nga. A mooru no din ka koy laamaa kanj ga man saajoo, koyraa ra kanj se i ga nee Efrayim. A cindi no din, nga nda nga taalibey.

⁵⁵ Alyahuudey Borcintaraa jingaroo man, boro boobo hun gandaa ra ka žigi ka koy Žerizalem ka ngi bonj henanandi za jingaroo mana too. ⁵⁶ I ga Isa ceeci, de i ga nee cere se Irkoy hugu beeroo ra: «Macin no war nee? Šikka sii kanj a si kaa jingaroo ra wala?» ⁵⁷ Woo gar, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na yaamar noo kanj boro kanj na nongoo bay kanj ra a goo m'a har hala ngi m'a dii.

12

Maryama na turaari doori Isa cewey ga
(Matiyu 26.6–13; Marku 14.3–9)

¹ A cindi jirbi iddu Borcintaraa jingaroo ma tee kanj Isa koy Betani, nongoo kanj ra Lazar kanj a n'a tunandi bukawey ra goo. ² I na hawray tee a se no din, Mart ga alhaadimay, Lazar goo borey ra kanj ga goro ŋaadogoo ra Isa bande. ³ Maryama na liitar jere turaari alhakiika hay šenda kanj se i ga nee nar ka Isa cewey yon, a na nga hinhirey ka cewey tuusu, hugoo too nda turaaroo hewoo. ⁴ Žudas Iskariyot, taalibey affoo kanj ga kaa k'a nondi nee: ⁵ «Cin se turaaroo woo mana neerandi nzorfu kaaray tamma bonj zangu hinza (300) ka nondi talkey se?» ⁶ Man'ti a mma huzun talkey se, nga se a na woo har, amma zay no, nga ti nooroo talfikaa, a ga haya zaa kanj huru a ra. ⁷ Woo se Isa nee: «A nanj, a m'a jisi ay suturayanoo zaaroo se. ⁸ War nda talkey no waati kul, amma agay si cindi war bande waati kul.»

Sargari juwalkey jineborey hawandifutay Lazar ga

⁹ Alyahuudey ra, jama beeri bay kanj Isa goo no din, man'ti Isa hinne se i kaa, amma hala ngi ma dii Lazar mo kanj a n'a tunandi bukawey ra. ¹⁰ Sargari juwalkey jineborey kayandi kanj ngi ga Lazar mo wii, ¹¹ zama nga maaganda se boro boobo mooru Alyahuudey ka naanay Isa.

Isa huru Žerizalem sanda kokoy

(Matiyu 21.1–11; Marku 11.1–11; Luka 19.28–40)

¹² Subaa ra, waatoo kanj alžama beeroo kanj kaa jingaroo ra maa kanj Isa ga kaa Žerizalem, ¹³ i na teenaynaa kabeyanj zaa ka fatta k'a kubay. I ga kaati ka nee:

«Hozaana!

Albarka ma huru bora ra

kanj goo kaa ir Koyoo maapoo ga

kanj ti Izirayel kokoyoo.»*

* 12:13 12.13 Zabur 118.25–26.

14 Isa duu farka-ize foo, a goro a ga sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

15 «Masi humbur, Siyonj koyraa ize woyoo, nga ne, ni kokoyoo ga kaa,

a goo ma goro farka woy, nga izoo ga.»†

16 Hayey wey, nga taalibey mana faham i se jina, amma waatoo kanj Isa jeerandi, i hongu kanj a hantumandi a ga, de mo ngi n'i tee a se.

17 Alžamaa kanj goo Isa bande waatoo kanj a na Lazar cee k'a fattandi saaraa ra k'a tunandi bukawey ra, na seedetaray tee. 18 Woo se alžamaa n'a kubay, zama i maa kanj a na tammaasa kayfantaa woo tee. 19 Fariziyeney nee cere se: «War ga dii kanj war si duu baffoo. Nga ne, adupna kul koy a bande.»

Grekyan goo ma Isa ceeci

20 Grekyan goo borey ra kanj žigi ka koy sujudu jingaroo ra. 21 I koy Filip do kanj ti Betsayda kanj goo Galile boro k'a wiri a ga ka nee: «Ir koyoo, ir ga baa ir ma dii Isa.» 22 Filip koy a har Andere se jina, Andere nda Filip koy a har Isa se. 23 Isa n'i zaabi ka nee: «Waatoo kaa kanj ra Bora a kanj tee Adamize ga jeerandi. 24 Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, nda alkama gurunboo mana kanj laboo ra ka buu, a ga cindi nga foo, amma nda a buu, a ga ize boobo hay. 25 Boro kanj ga baa nga hundoo g'a mursu, bora a kanj konna nga hundoo adupna woo ra, a nk'a gaabu hunayan abadantaa se. 26 Boro kanj ga alhaadimay ya ne, kala a ma hanga agay, de mo nongu kanj ra agay, ay goo, nga ra ay tamoo mo goo. Boro kanj ga alhaadimay ya ne, Baaba Irkoy g'a beerandi.»

Isa šelanj nga buuyanoo ga

27 «Sohō ay binoo g'ay maray, cin no ay ga nee? – «Baaba Irkoy, ay hallasi waatoo woo ra»? Amma woo da se ay kaa alwaatoo woo ra. 28 Baaba Irkoy, ni maapoo daržandi!» Jinde foo hun beenaa ra ka nee: «Ay n'a daržandi, ay g'a daržandi koyne.» 29 Jamaa kanj ga kay no din kanj maa, nee kanj beenaa jinjinjanoo no, affooyan nee: «Almalayka ka šelanj a se.» 30 Isa zaabi ka nee: «Man'ti agay se jindoo woo fatta, amma war maaganda se. 31 Sohō no adupna woo ciitoo ga tee. Sohō adupna woo bonkoynoo ga warrandi taray. 32 Agay, waati kanj ay jerandi laboo ga, ay ga borey kul cendi kate ay ga.» 33 A nka woo har ka cebe buuyanoo kanj nda nga ga hima ka buu. 34 Alžamaa n'a zaabi ka nee: «Ir nka maa ašariyaa ra kanj Almasihu ga duumi hala abada, de taka foo ra n'ga nee kala Bora a kanj tee Adamize ma jerandi? May ti Bora a kanj tee Adamize woo?» 35 Isa nee i se: «Gaayoo goo war game waati kayna koyne. Hala de war goo nda gaay, wa dira a ra, kubaa masi koy hin war. Boro kanj ga dira kubaa ra si bay nongu kanj ra nga ga koy. 36 Hala de gaayoo goo war do, wa naanay gaayoo, hala war ma tee gaay izeyan.» Kanj Isa na wey har, a mooru ka koy tugu i se.

Alžamaa mana naanay Isa

37 Tammaasa kayfantey kul kanj a n'i tee i jine, i mana naanay a, 38 hala hayaa kanj annabi Ezayi n'a har ma tabati, a nee:

† 12:15 12.15 Sofoni 3.16; Zakarya 9.9.

«Ir Koyoo, may ka naanay ir šennoo?

May se ir Koyoo hinoo bayrandi?»[‡]

³⁹ Woo se i si hin ka naanay, zama Ezayi yee koyne ka nee:

⁴⁰ «Irkoy na moŋey danandi,

a na biney šendandi,

hala moŋey masi duu ka dii,

biney masi faham, Irkoy nee:

«I masi koy tuubi

y'i noo baani.»[§]

⁴¹ Ezayi na woo har, zama a nka dii Isa daržaa, a šelan a ga.

⁴² Woo kul, ba jineborey ra, boro boobo naanay a. Amma Fariziyeney maaganda se i si ngi boŋ bangandi, i masi koy ngi gaaray margahugoo ra. ⁴³ Zama i ga baa adamizey ma ngi noo darža ka bisa Irkoy wanoo.

Isa šennoo ga borey ciiti

⁴⁴ Isa kaati ka nee: «Boro kaŋ ga naanay agay, man'ti agay no a naanay a, amma bora a kaŋ n'ay sanba no a naanay a. ⁴⁵ Boro kaŋ dii agay, bora a kaŋ n'ay sanba no a dii a. ⁴⁶ Agay, ay kaa aduŋna ra sanda gaay, hala boro kul kaŋ ga naanay agay masi cindi kubaa ra. ⁴⁷ Boro kaŋ maa ay šenney, a mana gaabu i ga, man'ti agay no m'a ciiti, zama ay mana kaa hala ya aduŋna ciiti, amma ya nka kaa ka aduŋna hallasi.

⁴⁸ Boro kaŋ wanji ay ga, a mana yadda ay šenney ga, a goo nda nga ciitika: šennoo kaŋ ay n'a har no m'a ciiti zaari koraa hane. ⁴⁹ Zama ya na šelan nda ay boŋ, amma Baaba Irkoy kaŋ n'ay sanba hunday k'ay noo yaamaroo woo kaŋ ay g'a har nda woo kaŋ ga ay ga šelan.

⁵⁰ Ay ga bay mo kaŋ nga yaamaroo ti hunayan abadantaa. Woo se hayey kaŋ ay g'i har, ay g'i har sanda takaa kaŋ nda Baaba Irkoy n'i har ya ne.»

13

Isa na nga taalibey cewey jumay

¹ Za Borcintaraa jingaroo mana too, Isa ga bay kaŋ nga waatoo kaa ka hun aduŋna woo ra ka koy Baaba Irkoy do. A baa nga borey kaŋ goo aduŋna ra, a bag'ey hala nongu kaŋ ga a si bisa.*

² Hawraa ga, Ibilisi daŋ ka ben Žudas, Simoŋ Iskariyot iz'aroo binoo ra a m'a nondi. ³ Isa kaŋ ga bay kaŋ Baaba Irkoy na hayey kul daŋ nga kaboo ra, a bay mo kaŋ Irkoy do nga hun, Irkoy do nga ga koy. ⁴ A tun hawraa ga, a na nga darbawey kaa k'i jisi ka zaara zaa ka gamahaw.

⁵ Woo banda ga, a na hari doori tuu ra ka duu ka taalibey cewey jumay k'i tuusu nda zaaraa kaŋ ga gamoo haw. ⁶ Kaŋ a too Simoŋ Piyer ga, a nee a se: «Ay Koyoo, ni no m'ay cewey jumay?» ⁷ Isa n'a zaabi ka nee: «Hayaa kaŋ agay, ay goo m'a tee, n'si maanaa bay sohō da, amma woo banda ga, n'ga kaa ka faham a se.» ⁸ Piyer nee a se: «Abada n's'ay cewey jumay!» Isa n'a zaabi ka nee: «Nda ay mana ni jumay, n'sii nda ay do baa.» ⁹ Simoŋ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, man'ti ay cewey hinne, amma ay kabey nda ay boŋoo mo!» ¹⁰ Isa nee a se: «Boro kaŋ jumay ka ben si too kala cee jumayyan hinne ga, za nga kul no ma

[‡] 12:38 12.38 Ezayi 53.1. [§] 12:40 12.40 Ezayi 6.9–10. * 13:1 13.1 «hala nongu kaŋ ga a si bisa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hala benantaa ga».

henan. War, war henan, amma man'ti war kul.» ¹¹ A ga bora bay kan g'a nondi, woo se a nee: «Man'ti war kul no ma henan.»

¹² Kan a na ngi cewey jumay ka ben, a na nga darbawey zaa, a goro ŋaadogoo ra koyne, a nee i se: «War faham woo kan ay n'a tee war se wala? ¹³ War, war ga nee ya ne «Alfagaa» nda «Koy», war ŋelan ka boori, zama nga ti agay. ¹⁴ Nda agay, ay na war cewey jumay, agay kan ti Koy nda Alfagaa, war mo, war ga hima ka cere cee jumay. ¹⁵ Zama himakasinay no kan ay n'a noo war se hala takaa kan ay n'a tee war se, war mo m'a tee. ¹⁶ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, tam si bisa nga koyoo, diyaw mo si bisa bora kan n'a sanba. ¹⁷ Nda war ga hayey wey bay, war ga duu gomni nda war g'i tee. ¹⁸ Man'ti war kul ga ay goo, agay, ay ga borey bay kan ay n'i suuba, amma hala Citaaboo ŋennoo ma tabati kan nee: «Bora kan goo ma takula ŋaa ay bande bere ay ga k'ay tafa.»† ¹⁹ Za sohō ay g'a har war se za woo mana tee, hala waati kan a tee, war ma naanay kan agay ti «a ga bara». ²⁰ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kan na diyaa dii kan ay g'a sanba, bora n'ay dii. Boro kan n'ay dii, a na bora kan n'ay sanba dii.»

Isa bayrandi kan nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Matiyu 26.20–25; Marku 14.17–21; Luka 22.21–23)

²¹ Kan Isa na hayey wey har ka ben, binoo maray, a nee kaaray: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, war affoo g'ay nondi.» ²² Taalibey na cere guna-guna, i si bay boro kan ga a goo. ²³ Nga taalibey affoo, woo kan Isa ga bag'a, goo ŋaadogoo ra Isa gandey here. ²⁴ Simon Piyer na kabe ka ŋelan a se a ma hãa boro kan ga Isa goo. ²⁵ Taaliboo din bere Isa gandey here, a nee a se: «Ay Koyoo, may no?» ²⁶ Isa zaabi ka nee: «Bora ti woo kan se ay ga takula dunba sufa k'a noo.» Kan a na dunboo sufa, a n'a [zaa k'a] noo Žudas, Simon Iskariyot iz'aroo se. ²⁷ Za takulaa dunboo nondi, nga no Ibilisi huru Žudas ra. Isa nee a se: «Hayaa kan n'g'a tee, a tee nda cahãyan.» ²⁸ Woo, borey kul kan goo ŋaadogoo ra mana faham haya kan se a na woo har a se. ²⁹ Haya kan se Žudas ti nooroo talfikaa, woo se boro fooyan ga hongu kan Isa nka nee a se kan a ma koy hayey day kan ga ngi ga too jingaroo se, wala a nka nee a se kan a ma misikiiney noo haya. ³⁰ A na takulaa dunboo taa, a fatta dogoo din da. Cijinoo too.

Yaamar taaga

³¹ Waatoo kan Žudas fatta, Isa nee: «Sohō Bora kan tee Adamize jeerandi, Irkoy jeerandi a ra. ³² [Nda Irkoy jeerandi a ra,] Irkoy mo g'a jeerandi nga bon ra, a g'a jeerandi sohō da. ³³ Ay zankey, ay goo war bande alwaati kayna koyne. War g'ay ceeci, de sanda takaa kan nda ay n'a har Alyahuudey se ka nee: «Nongoo kan ra ay ga koy, war si hin ka koy a ra», war mo ay g'a har war se sohō. ³⁴ Ay ga war noo yaamar taaga kan ti war ma baa cere sanda takaa kan nda ay baa war, war mo ma baa cere. ³⁵ Woo ra borey kul ga bay kan ay taalibey ti war, nda war goo nda baji cere se.»

Isa bayrandi kan Piyer ga nga yankar
(Matiyu 26.31–35; Marku 14.27–31; Luka 22.31–34)

† 13:18 13.18 Zabur 41.10.

³⁶ Simonj Piyer nee a se: «Ay Koyoo, man ra n'ga koy?» Isa zaabi ka nee [a se]: «Nongoo kanj ra ay ga koy, sohō n'si hin ka hanga agay. Amma n'ga kaa ka hanga agay waati tana.» ³⁷ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, macin se ay si hin ka hanga ni sohō da? Ay g'ay hundoo noo buuyan se ni maaganda se.» ³⁸ Isa zaabi ka nee: «N'ga ni hundoo noo buuyan se ay maaganda se? Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, šikka sii gorgaa si ciya kanj n'g'ay yankar cee hinza.»

14

Isa ti fondaa kanj ga koy Baaba Irkoy do

¹ Isa nee i se: «War biney masi hasara, wa naanay Irkoy*, war ma naanay agay mo. ² Gorodoo boobo goo ay Baaba Irkoy hugoo ra. Nda a gar man'ti cimi no, ay ga nee war se: «Ay ga doo hanse war se» wala? ³ De waati kanj ay koy, ay ga doo hanse war se, ay ga yee kate, ay ga war zaa ay bande hala nongu kanj ra agay, ay goo, war mo ma bara a ra. ⁴ Nongoo kanj ra [agay,] ay ga koy, war ga nga fondaa bay.»

⁵ Toma nee a se: «Ay Koyoo, ir si nongoo bay kanj ra n'ga koy, taka foo nda ir ga nga fondaa bay?» ⁶ Isa nee a se: «Agay, agay ti fondaa, nda cimoo, nda hunaroo. Boro kul si too Baaba Irkoy do nda man'ti nda agay. ⁷ Nda war n'ay bay, war g'ay Baaba Irkoy mo bay. Za sohō war g'a bay, war dii a.»

⁸ Filip nee a se: «Ay Koyoo, Baaba Irkoy cebe ir se, a ga wasa ir se.» ⁹ Isa nee a se: «Alwaatoo kul kanj ay n'a tee war bande, man'ay bay, Filip? Boro kanj dii agay, a dii Baaba Irkoy. Taka foo n'ga nee: «Baaba Irkoy cebe ir se?» ¹⁰ Mana naanay kanj agay, ay goo Baaba Irkoy ra, Baaba Irkoy goo ay ra? Šenney wey kanj ay g'i har war se, ay s'i har nda ay bonj. Baaba Irkoy kanj ga duumi ay ra no ma nga teegoyey tee. ¹¹ Wa naanay agay kanj ay goo Baaba Irkoy ra, Baaba Irkoy mo goo ay ra, wala war ma naanay teegoyey wey sabbu se. ¹² Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kanj ga naanay agay, teegoyey mo kanj ay g'i tee, a g'i tee. Koyne mo a ga hayayanj tee kanj bisa wey, zama agay, ay ga koy Baaba Irkoy do, ¹³ de mo haya kul kanj war n'a njaaray ay maanoo ga, ay g'a tee, hala Baaba Irkoy ma jeerandi Iz'aroo ra. ¹⁴ Nda war na haya wiri ay ga ay maanoo ga, agay, ay g'a tee.»

Isa na allaahidu noo kanj Hundi Henanantaa ga kaa

¹⁵ «Nda war ga baa agay, war g'ay yaamarey dii. ¹⁶ De agay, ay ga Baaba Irkoy njaaray a ma war noo Faabakaw tana hala a ma cindi war bande abada. ¹⁷ Nga ti Hundi cimikoynoo kanj adujna si hin ka duu a, zama a si dii a, a s'a bay. War, war g'a bay, zama a cindi war bande, a ga kaa ka bara war ra. ¹⁸ Ay si war nanj sanda alyatimyanj, ay goo kaa war do. ¹⁹ Ne nda kayna adujna si dii agay koyne, amma war, war ga dii agay, zama agay, ay ga huna, war mo, war ga huna. ²⁰ Hanoo din, war ga bay kanj ay goo ay Baaba Irkoy ra, de war, war goo ay ra, agay, ay goo war ra.

²¹ Boro kanj kone ay yaamarey goo, de a n'i dii, nga no ma baa agay. Boro kanj ga baa agay, ay Baaba Irkoy ga baa boraa, ay ga bag'a, de agay hunday g'ay bonj bayrandi a se.»

* **14:1** 14.1 «wa naanay Irkoy», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war ga naanay Irkoy».

²² Žud kaŋ man'ti Iskariyot nee a se: «Ay Koyoo, macin se ir se n'ga baa ma ni boŋ bayrandi, amma man'ti aduŋŋa se?» ²³ Isa zaabi ka nee a se: «Boro kaŋ ga baa agay, a g'ay ŝennoo dii. Ay Baaba Irkoy ga bag'a. Ir ga koy a do, ir ga gorodoo tee a do. ²⁴ Boro kaŋ si baa agay, a s'ay ŝenney dii. ŝennoo kaŋ war ga maar'a, man'ti agay wane nda a, amma Baaba Irkoy kaŋ n'ay sanba wane nda a.

²⁵ Ay na hayey wey har war se kaŋ ay cindi war bande. ²⁶ Faabakaa kaŋ ti Hundi Henanantaa kaŋ Baaba Irkoy g'a sanba ay maajoo ga, nga, a ga haya kul cawandi war se. A ga war hongandi haya kul kaŋ [agay,] ay n'a har war se.

²⁷ Ay ga alaafiyaa cindandi war bande, ay ga war noo ag'alaafiyaa. Man'ti takaa kaŋ nda aduŋŋa g'a noo nda agay, ay g'a noo war se. War biney masi hasara, i masi jiti. ²⁸ War maa kaŋ agay, ay nee war se: «Ay ga koy, de ay goo kaa war do.» Nda a gar war ga baa agay, war ga jaali nda kaŋ ay ga koy Baaba Irkoy do, zama Baaba Irkoy bisa agay. ²⁹ Sohō ay na woo har war se za a mana tee, hala waati kaŋ a tee, war ma naanay. ³⁰ Ay si ŝenni boobo har war bande koyne, zama aduŋŋa boŋkoynoo goo kaa. A sii nda ay ga hini kul. ³¹ Amma kala aduŋŋa ma bay kaŋ ay ga baa Baaba Irkoy, ay ga goy nda sanda takaa kaŋ nda a n'ay yaamar. Wa tun, ir ma hun ne.»

15

Isa ti alanebŋaa cimoo

¹ «Agay, agay ti alanebŋaa cimoo, ay Baaba Irkoy ti alaneb faaroo beerikaa. ² Tuuri kabe kul kaŋ goo ay ga kaŋ si ize tee, a g'a dunbu, amma wey kaŋ ga ize tee, a g'i henanandi hala i ma ize tee ka tonton. ³ War, war henan ka ben ŝennoo kaŋ ay n'a har war se maaganda se. ⁴ Wa duumi ay ra, agay, ay ga duumi war ra. Takaa kaŋ nda tuuri kabe si hin ka ize tee nda nga boŋ, nda man'ti a mma duumi alanebŋaŋoo ga, takaa din da war mo, sanda tuuri kabe war si hin ka ize kul tee* nda man'ti war nka duumi ay ra. ⁵ Agay, agay ti alanebŋaŋoo, war, war ti kabey. Boro kaŋ duumi ay ra, agay, ay ga duumi a ra, a ga ize boobo tee† sanda tuuri kabe, zama bila agay war si hin ka haya kul tee. ⁶ Boro kaŋ si duumi ay ra ga warrandi taray, a ga kogu sanda tuuri kabe, woo banda ga, tuuri kabey ga margandi ka warrandi nuune ra, de i ga ton. ⁷ Nda war duumi ay ra, ay ŝenney duumi war ra, wa haya ŋaaray kaŋ war ga baa, a ga teendi war se. ⁸ Woo ra ay Baaba Irkoy ga jeerandi: war ma ize boobo tee‡ sanda tuuri kabe, war ma tee ay taalibey. ⁹ Takaa kaŋ nda Baaba Irkoy bag'ay, takaa din da nda agay mo baa war. Wa duumi ay bajoo ra. ¹⁰ Nda war g'ay yaamarey dii, war duumi ay bajoo ra sanda takaa kaŋ nda ay n'ay Baaba Irkoy yaamarey dii, de ay duumi nga bajoo ra.

¹¹ Ay na hayey wey har war se hala ay jaaloo ma bara war ra, haya kul mas'a gaza. ¹² Ay yaamaroo ne: war ma baa cere sanda takaa kaŋ nda ay baa war. ¹³ Baji beeri sii no kaŋ bisa boro ma nga hundoo noo buuyan se nga cerey maaganda. ¹⁴ Ay cerey ti war nda war ga hayey tee kaŋ ay g'i ka war yaamar. ¹⁵ Ay si nee war se tam koyne, zama tam

* 15:4 15.4 «ka ize tee» man'ti kala haya kaŋ boro g'a tee Irkoy maaganda se. † 15:5 15.5 Sorro 4to. ‡ 15:8 15.8 Sorro 4to.

si hayaa bay kaŋ nga koyoo g'a tee. Ay nee war se ay cerey, zama haya kul kaŋ ay maar'a ay Baaba Irkoy do, ay n'a bayrandi war se. ¹⁶ Man'ti war k'ay suuba, amma agay ka war suuba ka war daŋ hala war ma koy, war ma hin ka izeyaŋ tee§ sanda tuuri kabe, war izey ma duumi hala haya kaŋ war n'a wiri Baaba Irkoy ga ay maapoo ga, a m'a noo war se. ¹⁷ Hayey wey nda ay na war yaamar hala war ma baa cere.»

Adupɲa konna Isa nda nga ganakey

¹⁸ «Nda adupɲa konna war, war ma bay kaŋ agay no a jin ka konna agay. ¹⁹ Nda a gar adupɲa wane nda war, adupɲa ga baa borey kaŋ ti nga wane, amma zama a si war may, de mo ay na war suuba ka war kaa a game, woo se a ga konna war. ²⁰ Wa hongu ŋenoo kaŋ ay n'a har war se kaŋ ti: <Tam si bisa nga koyoo.> Nda i n'ay gurzugay, i ga war mo gurzugay, nda i n'ay ŋenoo dii, i ga war mo ŋenoo dii. ²¹ Amma wey kul i g'i tee war se ay maapoo sabbu se, zama i si boraa bay kaŋ n'ay sanba. ²² Nda a gar ya nka mana kaa ka ŋelan i se, i si duu zunubu. Sohõ i si duu kobay ka nee ngi mana zunubu tee. ²³ Boro kaŋ konna agay, konna ay Baaba Irkoy mo. ²⁴ Nda a gar ya nka mana teegoyey tee i jine kaŋ boro kul man'i tee, i si duu zunubu. Sohõ i dii ey, de i konna agay nda ay Baaba Irkoy. ²⁵ Amma woo tee hala ŋenoo kaŋ hantumandi ngi aŋariyaa ra ma tabati kaŋ nee: <I konna agay bila addalil.>*

²⁶ Waati kaŋ Faabakaa kaa kaŋ ay g'a sanba war se ka hun Baaba Irkoy do, nga ti Hundi cimikoynoo kaŋ ga hun Baaba Irkoy do, a ga seedetaray tee ay ga. ²⁷ War mo, war ga tee seede, zama za sintinoo ga, war goo ay bande.»

16

¹ «Ay na hayey wey har war se hala war masi koy naanay naŋ. ² I ga war kaa ngi margahugey ra, de mo waati ga kaa kaŋ boro kul kaŋ na war wii ga hongu nga nka Irkoy gana. ³ I ga wey tee, zama i man'ay Baaba Irkoy bay, i man'ay bay. ⁴ Amma ya nka wey har war se hala waati kaŋ ngi waatoo kaa, war ma hongu kaŋ agay, ay n'i har war se. Hayey wey, ya n'i har war se za sintinoo ga, zama ay goo war bande.»

Hayey kaŋ Faabakaa g'i tee

⁵ «Sohõ ay ga koy boraa do kaŋ n'ay sanba, boro kul s'ay hãa war ra ka nee: <Man ra n'ga koy?> ⁶ Amma kaŋ se ay na woo har, nga se war biney hanse ka maray. ⁷ Agay, ay ga cimoo har war se: A baa war se ya koy, zama nda ay mana koy, Faabakaa si kaa war do, amma nda ay koy, ay g'a sanba war do. ⁸ Waati kaŋ a kaa, a ga adupɲa layboo cebe a se haya kaŋ ti zunubu here, haya kaŋ ti ŋerretaray here, nda haya kaŋ ti ciitoo here. ⁹ Haya kaŋ ti ŋerretaray here, zama i mana naanay agay. ¹⁰ Haya kaŋ ti ŋerretaray here, zama ay ga koy Baaba Irkoy do, de mo war si dii agay koyne. ¹¹ Haya kaŋ ti ciitoo here, zama adupɲa bonkoynoo ciitandi.

¹² Haya booboyaŋ goo ay kone kaŋ ay ga baa y'i bayrandi war se, amma war si hin k'i dii sohõ da. ¹³ Waati kaŋ a kaa, nga, Hundi cimikoynoo, a ga war gongu cimoo kul ra, zama a si ŋelan nga bon ga, amma a ga hayaa har kaŋ a maar'a, de a ga hayey har war se kaŋ

ga kaa ka kaa. ¹⁴ A g'ay jeerandi, zama a ga hayaa zaa kanj ti agay wane k'a bayrandi war se. ¹⁵ Haya kul kanj ti Baaba Irkoy wane, agay wane, woo se ay ga nee kanj a ga hayaa zaa kanj ti agay wane k'a bayrandi war se.»

Binemarayyanoo ga bere ka tee jaali

¹⁶ «Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay.» ¹⁷ Nga taalibey ra, affooyanj nee cere se: «Macin no a ga baa k'a har ir se: «Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay?» Macin no a ga baa k'a har kanj a nee: «Zama ya mma koy Baaba Irkoy do?»» ¹⁸ I nee mo: «Macin no a ga baa k'a har [kanj a nee]: «Ne nda kayna?» Ir si bay haya kanj no a ga baa ka nee.» ¹⁹ Isa bay kanj i mma baa i ma nga hãa, a nee i se: «War ga cere hãa nda hayaa kanj ay n'a har ka nee: «Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay.»» ²⁰ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war ga kaa ka hãe ka yooyo, de adujna ga jaali. War, war biney ga kaa ka maray, amma war binemarayyanoo ga bere ka tee jaali. ²¹ Waati kanj woy ga duu nga bonj, binemarayyan ga tee a se, zama nga waatoo ka kaa. Waati kanj a na zankaa danj adujna ra, a si yee ka hongu nga zaraboo, jaaloo maaganda se, zama adamize foo kaa adujna ra. ²² Takaa din da, war mo, war biney ga maray sohõ da, amma ay ga kaa ka dii war koyne, de war biney ga jaali, de war jaaloo, boro kul s'a kaa war ra.

²³ Hanoo din, war s'ay hãa nda haya kul. Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, haya kanj war n'a ñaaray Baaba Irkoy ga ay maajnoo ga, a g'a noo war se. ²⁴ Hala sohõ war mana haya kul ñaaray ay maajnoo ga. Wa ñaaray, war ga duu hala haya kul masi war jaaloo gaza.»

Isa duu adujna ga hinay

²⁵ «Ay na wey har war se nda filla yaasayanteyanj. Waatoo ga kaa kanj ay si yee ka šelanj war se nda filla yaasayanteyanj, amma ay ga šelanj war se kaaray Baaba Irkoy ga. ²⁶ Hanoo din, war ga ñaaray ay maajnoo ga, ay si nee war se kanj ay ga Baaba Irkoy ñaaray war se, ²⁷ zama Baaba Irkoy hunday ga baa war, zama war baa agay, de mo war, war naanay kanj agay, ay mana hun kala Irkoy do. ²⁸ Ay hun Baaba Irkoy do ka kaa adujna ra, ay ga yee ka hun adujna ra ka koy Baaba Irkoy do.» ²⁹ Nga taalibey nee a se: «Nga ne, sohõ n'ga šelanj kaaray, de n'si haya kul har nda filla yaasayante. ³⁰ Sohõ ir bay kanj n'ga haya kul bay, a si too boro kul ma ni hãa, woo se ir ga naanay kanj Irkoy do ni hun.» ³¹ Isa zaabi ka nee i se: «War ga naanay sohõ?» ³² Nga ne, waatoo goo kaa, de mo waatoo kaa ka ben kanj ra war ga say-say, boro foo kul ga koy nga do, de war g'ay nanj agay hinne, amma man'ti agay hinne no, zama Baaba Irkoy goo ay bande. ³³ Ay na wey har war se hala ay bande war ma duu alaafiyaa. War ga zarabi adujna ra, amma wa bine tee, agay, ay duu adujna ga hinay.»

17

Isa na Irkoy ñaaray nga bonj se

¹ Kanj Isa na hayey wey har, a na nga bonoo jer ka beenaa guna, a nee: «Baaba Irkoy, waatoo kaa. Ni Iz'aroo daržandi hala a ma ni daržaa cebe, ² sanda takaa kanj nda n'n'a noo hini hundikoyne kul ga, hala

borey kul kaŋ n'n'i noo a se, a m'i noo hunayan abadantaa. ³ Hunayan abadantaa man'ti kala, i ma ni bay, ni, Irkoy follokaa cimikoynoo nda boraa kaŋ n'n'a sanba kaŋ ti Isa Almasihu. ⁴ Ay na ni daržaa cebe laboo ga. Ay na goyoo benandi kaŋ n'n'a noo ya ne y'a tee. ⁵ Sohō ni, Baaba Irkoy, ay daržandi ni hunday jeroo ga nda daržaa kaŋ cindi ya ne ni jere za aduŋna mana tee.»

⁶ «Ay na ni maapoo bayrandi borey se kaŋ n'n'i noo ya ne aduŋna ra. Ni wane nda ey, amma n'n'i noo ya ne, i na ni šennoo dii. ⁷ Sohō i bay kaŋ hayaa kul kaŋ n'n'a noo ya ne mana hun kala ni do. ⁸ Zama ay na šenney har i se kaŋ n'n'i har ya ne, i n'i dii, i bay nda cimi kaŋ ni do ay hun, de i naanay kaŋ ni k'ay sanba.

Isa na Irkoy ŋaaray nga taalibey se

⁹ Ngi se agay, ay ga ŋaaray, man'ti aduŋna se ay ga ŋaaray, amma borey kaŋ n'n'i noo ya ne se, zama ni wane nda ey. ¹⁰ De mo haya kul kaŋ goo ay kone ti ni wane, haya kaŋ goo ma ne ti agay wane, de i n'ay jeerandi. ¹¹ Ay si cindi aduŋna ra koyne, ngi, i goo aduŋna ra, agay, ay goo ma koy ni do. Baaba Irkoy henanantaa, m'i hawgay ni maapoo kaŋ n'n'a noo ya ne maaganda se hala i ma tee affoo, takaa kaŋ nda agay nda ni ti affoo. ¹² Waatoo kaŋ ay goo i bande, ay n'i gaabu ni maapoo kaŋ n'n'a noo ya ne maaganda se. Ay n'i hawgay, ba affoo mana dere i ra, nda man'ti halacintaa hala Citaaboo šennoo ma tabati.* ¹³ Sohō ay goo ma koy ni do, ay ga woo har aduŋna ra hala ay ŋaaloo ma bara i ra, haya kul mas'a gaza. ¹⁴ Agay, ay n'i noo ni šennoo, aduŋna konna ey, zama a s'i may sanda takaa kaŋ nda a s'ay may. ¹⁵ Man'ti ya mma ŋaaray hala m'i daŋ aduŋna se jere ga, amma ya mma baa m'i hallasi boro laalaa ra kaŋ ti Ibilisi. ¹⁶ Aduŋna s'i may takaa kaŋ nda a s'ay may. ¹⁷ Cimoo k'i henanandi, ni šennoo, nga ti cimoo. ¹⁸ Takaa kaŋ nda n'n'ay sanba aduŋna ra, agay mo n'i sanba aduŋna ra. ¹⁹ [Agay,] ay g'ay boŋ jisandi jere ga ma ne ngi maaganda se, hala ngi mo ma jisandi jere ga ma ne nda cimi.»

Isa na Irkoy ŋaaray nga ganakey kul se

²⁰ «Man'ti ngi hinne se ay ga ŋaaray, amma borey mo se kaŋ ga naanay agay ngi šennoo sabbu se, ²¹ hala i kul ma tee affoo, sanda takaa kaŋ nda ni, Baaba Irkoy n'goo ay ra, de agay, ay goo ni ra. Ngi mo ma tee affoo ir ra, hala aduŋna ma naanay kaŋ ni k'ay sanba. ²² Agay, ay n'i noo daržaa kaŋ n'n'a noo ya ne, hala i ma tee affoo sanda takaa kaŋ nda ir ti affoo. ²³ Ay goo i ra, ni goo ay ra, hala i ma tee affoo ka timme, de aduŋna ma bay kaŋ ni k'ay sanba, de mo n'bag'ey sanda takaa kaŋ nda n'baa agay. ²⁴ Baaba Irkoy, borey kaŋ n'n'i noo ya ne, ay si baa kala nongu kaŋ ra agay, ay goo, ngi mo ma bara ay bande hala i ma dii ay daržaa, woo kaŋ n'n'a noo ya ne, zama n'baa agay za aduŋna mana daara. ²⁵ Baaba Irkoy šerrantaa, aduŋna mana ni bay, amma agay, ay na ni bay, de borey wey bay kaŋ ni k'ay sanba. ²⁶ Ay na ni maapoo bayrandi i se, ay ga kaa k'a bayrandi i se hala bajoo kaŋ nda n'baa agay ma bara i ra, de agay, ya bara i ra.»

* 17:12 17.12 Zabur 41.10.

18

*Takaa kaŋ nda Isa diyandi**(Matiyu 26.47–56; Marku 14.43–50; Luka 22.47–53)*

¹ Waatoo kaŋ Isa na hayey wey har ka ben, a fatta nda nga taalibey ka koy Sederon gooroo bonŋ faa ga kaŋ ra saddinŋa foo goo, nga nda ey. ² Žudas kaŋ g'a nondi mo ga nongoo bay, zama Isa nda nga taalibey ga doona ka cere marga no din. ³ Žudas huru lakkalkawyanŋ kaŋ hun sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney do, nda soojey jine ka koy no din, fitillayanŋ, nda bundu bonŋ diinanteyanŋ, nda wongu jinayyanŋ goo i kone. ⁴ Isa kaŋ ga hayey kul bay kaŋ ga kaa ka duu nga, a man ka nee i se: «May no war g'a wiri?» ⁵ I n'a zaabi ka nee: «Isa Nazaret bora.» Isa nee i se: «Agay ne.» Žudas kaŋ g'a nondi goo i bande.

⁶ Waatoo kaŋ Isa nee i se: «Agay ne», i yee nda banda ka kaŋ ganda. ⁷ A yee koyne k'i hãa ka nee: «May no war g'a wiri?» I nee: «Isa Nazaret bora.» ⁸ Isa zaabi ka nee: «Ay nee war se kaŋ agay no. Nda agay no war g'ay wiri, wa wey nanŋ i ma koy.» ⁹ Woo ti hala ţennoo ma tabati kaŋ ra a nee: «Borey kaŋ n'n'i noo ya ne, ba affoo mana dere ya ne.»*

¹⁰ Simonŋ Piyer kaŋ kone takuba foo goo n'a hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka kabe hennaa here hanŋaa dunbu. Tamoo maapoo ti Malŋus. ¹¹ Isa nee Piyer se: «Ni takubaa yeeti nga hugoo ra. Ay si gurzugaa potoo hayaa hanŋ kaŋ Baaba Irkoy n'a noo ya ne wala?»

*I na Isa ka koy Hannu do**(Matiyu 26.57–58; Marku 14.53–54; Luka 22.54)*

¹² Sooje margaroo, nda ngi bonkoyne beeroo, nda Alyahuudey lakkalkey na Isa dii k'a haw. ¹³ I n'a ka koy Hannu do jina, zama Kayif kaŋ ti sargari juwalkey jineboraa jiiroo din, nga wandoo baaba no. ¹⁴ Kayif ti bora kaŋ bay ka Alyahuudey hoyray ka nee: «Boro folloku ma buu jamaa dogoo ra baa.»†

*Piyer na Isa yankar**(Matiyu 26.69–70; Marku 14.66–68; Luka 22.55–57)*

¹⁵ A gar, Simonŋ Piyer nda taalibi foo hanga Isa. Taaliboo din, sargari juwalkey jineboraa g'a bay, a huru Isa bande sargari juwalkey jineboraa batumaa ra. ¹⁶ Amma Piyer goo ma kay taray, hugoo mijoo jeroo ga. Taalibi faa kaŋ sargari juwalkey jineboraa g'a bay fatta ka ţelanŋ woyoo kaŋ ga hugoo mijoo hawgay se ka Piyer hurandi. ¹⁷ Konŋaa kaŋ ga hugoo mijoo hawgay nee Piyer se: «Ni mo, n'goo aroo woo taalibey ra wala?» A nee: «Ay sii i ra.» ¹⁸ Tamey nda lakkalkey goo ma kay no din, i na nuune diinandi ka cankan, zama hargu goo. Piyer goo i ra, a ga kay ka cankan.

*Isa danandi sargari juwalkey jineboraa jine**(Matiyu 26.59–66; Marku 14.55–64; Luka 22.66–71)*

¹⁹ Sargari juwalkey jineboraa na Isa hãa nga taalibey nda nga cawandoo ga. ²⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Agay, ay ţelanŋ kaaray adupŋa se. Waati kul ay ga cawandi margahugoo nda Irkoy hugu beeroo kaŋ

* 18:9 18.9 Zamnaa 6.39; 17.12. † 18:14 18.14 Zamnaa 11.49–50.

ra Alyahuudey ga cere marga, de mo ya na haya kul har tuguyan ra.
²¹ Macin se n'g'ay hãa? Borey hãa kaŋ maa hayaa kaŋ ay n'a har. Nga ne, ngi, i ga hayey bay kaŋ ay n'i har.» ²² Šenney wey ga, lakkalkaw foo kaŋ goo no na Isa saŋ ka nee: «Takaa woo nda n'ga tuuru sargari juwalkey jineboraa se?» ²³ Isa n'a zaabi ka nee: «Nda ay mana šelaŋ ka boori, haya laalaa cebe ya ne kaŋ ay n'a har, nda ay šelaŋ ka boori, macin se n'g'ay kar?» ²⁴ Woo banda ga, Hannu n'a sanba a ga hawa sargari juwalkey jineboraa Kayif do.

Piyer yee ka Isa yankar

(Matiyu 26.71–75; Marku 14.69–72; Luka 22.58–62)

²⁵ Simoŋ Piyer goo ma kay no din a ga cankan. I nee a se: «Ni mo, n'goo nga taalibey ra wala?» A n'a yankar ka nee: «Ay sii i ra.» ²⁶ Sargari juwalkey jineboraa tamey affoo kaŋ ti boraa kaŋ Piyer na haŋjaa dunbu boro, nee a se: «Ya na dii ni a bande saddiŋaa ra wala?» ²⁷ Piyer yee koyne k'a yankar, dogoo din da gorgaa ciya.

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Matiyu 27.1–2, 11–14; Marku 15.1–5; Luka 23.1–5)

²⁸ I na Isa ka hun Kayif do ka koy goforneroo tuujidogoo ra. Subbaahi tayaa no. Ngi hunday mana huru goforneroo batumaa ra hala ngi masi žiibi, de ngi ma hin ka Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo ŋaa. ²⁹ Pilat fatta taray ka koy i do ka nee: «Macin no war nee aroo woo n'a tee?» ³⁰ I n'a zaabi ka nee: «Nda a gar woo man'ti goy futu teekaw, ir si kate a ni do.» ³¹ Woo ga, Pilat nee i se: «W'a dii war hunday, war m'a ciiti nda war ašariyaa.» Alyahuudey nee a se: «Ir sii nda fondo ka boro wii.» ³² Woo ti hala šennoo ma tabati kaŋ Isa n'a har ka cebe buuyanoo kaŋ nda nga ga buu.† ³³ Pilat yee goforner tuujidogoo ra, a na Isa cee ka nee a se: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» ³⁴ Isa zaabi ka nee: «Ni nka woo har nda ni boŋ, wala boroyaŋ ka šelaŋ ma ne ay ga?» ³⁵ Pilat zaabi ka nee: «Alyahuudu ti agay wala? Ni gandaa nda sargari juwalkey jineborey na ni daŋ ay kaboo ra, macin no n'n'a tee?» ³⁶ Isa zaabi ka nee: «Ay Laamaa, man'ti aduŋŋa woo wane nda a. Nda a gar ay Laamaa, aduŋŋa woo wane nda a, ay tamey ga wongu hala ya si huru Alyahuudey kabey ra, amma sohõ da ay Laamaa, man'ti laboo woo wane nda a.» ³⁷ Pilat nee a se: «Adiši kokoy ti ni?» Isa zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har kokoy ti agay. Hayaa kaŋ se ay hayandi, hayaa kaŋ se ay kaa aduŋŋa ra, man'ti kala ka seedetaray tee cimoo ga. Boro kul kaŋ ti cimoo wane ga haŋajer ay jindoo se.» ³⁸ Pilat nee a se: «Cimoo ti macin?»

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Matiyu 27.15–31; Marku 15.6–20; Luka 23.13–25)

Šennoo woo banda ga, Pilat yee koyne ka fatta ka koy Alyahuudey do ka nee i se: «Agay, ya na dii a ga addalil kul. ³⁹ Alaada no war se, ya boro foo taŋ war se Borcintaraa jingaroo ga. Adiši war ga baa ya Alyahuudey kokoyoo taŋ war se wala?» ⁴⁰ I yee koyne ka kaati ka nee: «Man'ti nga, amma Barabas.» Ka gar Barabas man'ti kala zay beeri.

† 18:32 18.32 Zamnaa 3.14; 12.32–33.

19

¹ Woo banda ga, Pilat dan kanji ma Isa dii k'a barzu. ² Soojey na tuuri fita karjikoyaniyan tur k'i tee kokoy fuula k'a dan bonoo ra. I na darbay ciray zaram dan a ga. ³ I man a ka nee a se: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!» De i g'a noo sanfariyan.

⁴ Pilat yee koyne ka fatta ka nee Alyahuudey se: «Nga ne, ay kate a war se taray hala war ma bay kanji ya na duu a ga addalil kul.» ⁵ Isa fatta taray, karji fuulaa nda darbay ciraa goo a ga. Pilat nee i se: «Boraa ne!» ⁶ Kanji sargari juwalkey jineborey nda lakkalkey dii a, i kaati ka nee: «A kanji! A kanji kanjandibundu ga!» Pilat nee i se: «W'a dii war hunday, war m'a kanji, zama agay, ya na duu a ga addalil.» ⁷ Alyahuudey n'a zaabi ka nee: «Ir, ir goo nda ašariyaa, ir ašariyaa ra, a mma hima ka buu, zama a na nga bonji tee Irkoy Iz'aroo.»

⁸ Waatoo kanji Pilat maa šennoo woo, a hunbur ka tonton. ⁹ A huru goforner tuujidogoo ra, a nee Isa se: «Man ra ni, n'ga hun?» Amma Isa man'a zaabi. ¹⁰ Pilat nee a se: «N'si tuuru ya ne? N'si bay kanji ay goo nda hini ka ni tan, ay goo nda hini ka ni kanji?» ¹¹ Isa zaabi ka nee [a se]: «N'si duu ay ga hini kul nda man'ti a nka hun ma ne beene. Woo se boraa kanji n'ay noo ma ne duu zunubu ka tonton.» ¹² Za waatoo woo, Pilat ceeci k'a tan. Amma Alyahuudey ga kaati ka nee: «Nda n'na woo tan, ni man'ti kokoy beeroo cere. Boro kul kanji nee kokoy ti nga cebe kanji kokoy beeroo iberi ti nga.» ¹³ Kanji Pilat maa šenney wey, a na Isa ka koy taray, a goro ciitidogoo ra, nongoo ra kanji se i ga nee Tondi Daarantey, Ebere šenni ra Gabata.

¹⁴ Borcintaraa jingaroo soolurey zaaroo no, guuru woy cindi hinka (12) dimma ga. A nee Alyahuudey se: «War kokoyoo ne!» ¹⁵ I kaati ka nee: «A ma buu! A ma buu! A kanji kanjandibundu ga!» Pilat nee i se: «Ya war kokoyoo kanji?» Sargari juwalkey jineborey zaabi ka nee: «Ir sii nda kokoy kanji man'ti kokoy beeroo.» ¹⁶ Woo banda ga, Pilat n'a noo i se a ma kanjandi.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Marku 15.21–32; Luka 23.26–43)

I na Isa dii ka koy. ¹⁷ Isa hunday ka nga kanjandibundoo jeeje, ka fatta ka koy nongoo kanji se i ga nee Bongaasoo dogoo, Ebere šenni ra Golgota. ¹⁸ No din ra i n'a kanji, nga nda boro hinka, i na affoo kul dan Isa kabe foo here, a goo gamey ra.

¹⁹ Pilat hantum haya ga k'a dan kanjandibundoo ga. Hantumoo ti: «Isa Nazaret boraa, Alyahuudey kokoyoo». ²⁰ Alyahuudey ra, boro boobo na hantumoo caw, zama nongoo kanji ra Isa kanjandi ga man koyraa. Hantumoo sii kala Ebere, nda Laten, nda Grek šenni ra. ²¹ Alyahuudey ra, sargari juwalkey jineborey nee Pilat se: «Masi hantum (Alyahuudey kokoyoo), amma hantum kanji nga ka nee: (Agay ti Alyahuudey kokoyoo).» ²² Pilat zaabi ka nee: «Haya kanji ay n'a hantum, hantumandi ka ben.»

²³ Waatoo kanji soojey na Isa kanji ka ben, i na nga bankaarawey zaa k'i zamna, zamna taaci, sooje foo kul zamna foo. I na nga kaayoo mo zaa kanji mana taandi, šukka folloku no kanji i n'a kay za beene hala ganda. ²⁴ I nee cere se: «Ir mas'a kottu, ir ma alkurra kar ka dii boro kanji ga duu a.» Woo teendi hala Citaaboo šennoo ma tabati kanji nee: «I n'ay bankaarawey zamna,

i na alkurra kar ay darbaa ga.»*
Woo ti hayey kanj soojey n'i tee.

²⁵ Isa kanjandibundoo jeroo ga, nga naa, nda nga naa woymaa, nda Maryama kanj ti Klopas wandoo, nda Maryama Magdala boraa goo ma kay. ²⁶ Waatoo kanj Isa dii nga naa, taaliboo kanj a ga bag'a goo ma kay jeroo ga, a nee nga naa se: «Nanay, ni iz'aroo ne.» ²⁷ Woo banda ga, a nee taaliboo se: «Ni naa ne.» Za waatoo woo, taaliboo n'a dii nga do.

Isa buuyanoo

(*Matiyu 27.45–56; Marku 15.33–41; Luka 23.44–49*)

²⁸ Woo banda ga, Isa kanj ga bay kanj hayey kul teendi ka ben, hala Citaaboo šennoo ma tabati, a nee: «Ay jaw.»† ²⁹ Jinay foo goo no kanj ga too nda binegar. I na zaara didiji izopu bundu ga k'a sufa k'a too nda binegar k'a manandi minoo ga. ³⁰ Waatoo kanj Isa na binegaroo taba, a nee: «Hayaa kul teendi.» Woo banda ga, a na nga bonjoo sinji, hundoo hun.

Sooje foo na Isa caraa fun

³¹ Hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no kanj ti alzumaa, hala kunturey masi koy cindi kanjandibundey ga hunanzam zaaroo hane, haya kanj se hunanzam zaaroo woo man'ti kala hunanzam zaari beeri, woo se Alyahuudey wiri Pilat ga i ma cewey kayri k'i zumandi. ³² Soojey kaa, i na ijinaa cewey kayri, nda woo kanj kanjandi a bande. ³³ Kanj i kaa Isa ga, kanj i dii a buu ka ben, i mana cewey kayri. ³⁴ Amma soojey affoo n'a hay nda yaaji caraa ra, dogoo din da kuri nda hari doo. ³⁵ Boraa kanj dii a ka seedetaray tee, nga seedetaraa ti cimi, boraa din ga bay kanj cimi no nga g'a har, hala war mo, war ma naanay. ³⁶ Woo teendi hala Citaaboo šennoo ma tabati kanj nee: «Nga birey, ba affoo mana kayri.»‡ ³⁷ Citaaboo šenni foo nee koyne: «I ga boraa guna kanj i n'a fun.»§

Isa danjandi saaraa ra

(*Matiyu 27.57–61; Marku 15.42–47; Luka 23.50–56*)

³⁸ Woo banda ga, Isufi Arimate koyraa boro kanj ti Isa taalibi, amma tuguyan ra Alyahuudey hunburay se, wiri Pilat ga nga ma Isa kunturoo zumandi. Pilat yadda. Isufi kaa, a na kunturoo zumandi. ³⁹ Nikodem mo kaa kanj cee jinaa a koy Isa do cijin here. A kate nga bande mir kanj i n'a naami nda alowe, i ga too kilo waranza (30) cine. ⁴⁰ I na Isa kunturoo zaa k'a didiji nda kasance, ka jii hew kaanayanj danj a ga, sanda takaa kanj Alyahuudey alaadaa g'a tee suturayan ra. ⁴¹ Woo gar, saddinja foo goo nongoo kanj ra a kanjandi. Saddinja din ra saaray taaga foo goo no kanj ra boro mana bay ka jisandi. ⁴² No din ra i na Isa jisi, zama saaraa ga man, Alyahuudey hunanzam zaaroo soolurey zaaroo maaganda se.

20

Saaray koonoo šennoo

(*Matiyu 28.1–8; Marku 16.1–8; Luka 24.1–12*)

* **19:24** 19.24 Zabur 22.19. † **19:28** 19.28 Zabur 69.22. ‡ **19:36** 19.36 Fattaroo 12.46; Kabuyaney 9.12; Zabur 34.21. § **19:37** 19.37 Zakarya 12.10.

¹ Jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, Maryama Magdala bora koo saaraa do za subbaahi tayaa kan kubay goo, a dii kan tondoo kan ga saaraa mijoo daabu hun a ga. ² A zuru ka koo Simoŋ Piyer nda taaliboo kan Isa ga bag'a do ka nee i se: «I n'ir Koyoo zaa saaraa ra, de mo ir si bay nongu kan ra i n'a dan.»

³ Piyer nda taalibi faa fatta ka koo saaraa do. ⁴ Ngi boro hinkaa zuru cere bande, taalibi faa zuru ka bisa Piyer, de a n'a jin ka too saaraa do. ⁵ A gunguma ka fuuni, a dii kan kasancaa jisandi, amma a mana huru. ⁶ Simoŋ Piyer kan goo dumaa ga kaa. A huru saaraa ra, a dii kan kasancaa jisandi ⁷ nda šukkaa kan bay ka bara Isa boŋoo ga, a mana jisandi kasance faa ra, amma a kunkunandi jere ga. ⁸ Waatoo din taalibi faa kan jin ka too saaraa do huru nga mo, a dii, a naanay. ⁹ Zama hala waatoo din i mana faham Citaaboo šennoo se kan nee kan Isa ga hima ka tun bukawey ra.* ¹⁰ Woo banda ga, taalibey yee ngi do.

*Isa bangay Maryama Magdala bora se
(Matiyu 28.9–10; Marku 16.9–11)*

¹¹ Maryama ga kay taray, saaraa jeroo ga, a ga hēe. Kan a goo ma hēe, a gunguma ka fuuni saaraa ra, ¹² de a dii almalayka hinka kan ga bankaaray kaarayyan goo, i goo ma goro nongoo kan ra Isa kunturoo bay ka jisandi, affoo goo boŋoo heroo ra, affaa goo cewey heroo ra. ¹³ I nee a se: «Woyoo, macin se n'ga hēe?» A n'i zaabi ka nee: «I nk'ay Koyoo zaa, de mo ay si bay nongu kan ra i n'a dan.» ¹⁴ Kan a na woo har kul a jeli, de a dii Isa goo ma kay, amma a mana bay wala Isa no. ¹⁵ Isa nee a se: «Woyoo, macin se n'ga hēe? May no n'g'a wiri?» A mma nee saddinaa koyoo no, a nee a se: «Ay koyoo, nda ni, ni k'a ka koy, nongoo har ya ne kan ra n'n'a dan, ya koy a zaa.» ¹⁶ Isa nee a se: «Maryama!» A jeli, de a nee a se Ebere šenni ra: «Rabbuni!» – maanaa «Alfagaa». ¹⁷ Isa nee a se: «Mas'ay dii, zama ya na žigi ka koy [ay] Baaba Irkoy do jina. Amma koy ag'armey do, de ma nee i se kan ay ga žigi ka koy ay Baaba do kan ti war Baaba, ay Koyoo do kan ti war Koyoo.»

¹⁸ Maryama Magdala bora koo bayrandi taalibey se ka nee i se kan nga dii ir Koyoo, de a na hayey wey har nga se.

*Isa bangay nga taalibey se
(Matiyu 28.16–20; Marku 16.14–18; Luka 24.36–49)*

¹⁹ Hanoo din hunday, jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, alaasaroo ra, hugoo kan ra taalibey goo mijey ga daaba Alyahuudey hunburay se. Isa kaa ka kay gamey ra, a nee i se: «Alaafiyaa ma kaa war ga!» ²⁰ Kan a na woo har, a na nga kabey nda nga caraa cebe i se. Taalibey jaali nda ir Koyoo diiroo. ²¹ [Isa] nee i se koynē: «Alaafiyaa ma kaa war ga!» Takaa kan nda ay Baaba Irkoy n'ay sanba, agay mo ga war sanba. ²² Šennoo woo banda ga, a na mijoo hewoo funsu i ga ka nee i se: «Wa dii Hundi Henanantaa! ²³ Borey kan war ga ngi zunubey yaafa, i ga yaafandi, wey kan war wanji ka ngi zunubey yaafa, i si yaafandi.»

Isa bangay Toma se

* 20:9 20.9 Zabur 16.10.

²⁴ Toma kanj se i ga nee Taway, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo sii i bande waatoo kanj Isa bangay. ²⁵ Taalibey cindey cindi i ga nee a se: «Ir dii ir Koyoo.» Amma a nee i se: «Nda ay mana dii nga kabey pontey dogey, nda ay man'ay kabe-izoo danj pontey dogey ra, nda ay man'ay kaboo danj caraa ra, laabudda, ay si naanay.»

²⁶ Jirbi yaaha banda ga, Isa taalibey goo kunehere koyne, de Toma goo i bande. Isa kaa, hugoo mijney ga daaba, a kay gamey ra. A nee i se: «Alaafiyaa ma kaa war ga!» ²⁷ Woo banda ga, a nee Toma se: «Ni kabe-izoo danj ne, ay kabey guna, kate ni kaboo mo, a danj ay caraa ra. Masi tee boro kanj si naanay, amma ma naanay!» ²⁸ Toma n'a zaabi ka nee: «Ni ti ay Koyoo, ay Irkoy!» ²⁹ Isa nee a se: «Zama n'dii agay, nga se ni naanay. Borey duu gomni kanj mana dii agay, amma i naanay.»

Citaaboo woo hantumyanoo addaliloo

³⁰ Isa yee ka tammaasa kayfante booboyan tee koyne [nga] taalibey jine kanj mana hantumandi citaaboo woo ra. ³¹ Hayey wey hantumandi hala war ma naanay kanj Isa ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo, de nda war naanay, war ma duu nga maapoo ra hunayan.

21

Isa bangay taalibi iyye se

¹ Woo banda ga, Isa bangay koyne taalibey se Tiberiyad isabangoo jeroo ga. Takaa ne kanj nda a bangay: ² Simonj Piyer, nda Toma kanj se i ga nee Taway, nda Nataniyel kanj Kana kanj goo Galile boro no, nda Zebede iz'arey, nda nga taalibey boro hinka koyne goo cere bande. ³ Simonj Piyer nee i se: «Ay ga koy hamiisa hoo.» I nee a se: «Ir mo, ir ga koy ni bande.» I fatta ka koy huru harihiyoo ra. Cijinoo woo, i mana baffoo dii.

⁴ Subbaahi tayaa ra, Isa goo ma kay guraa ga, amma taalibey mana bay wala Isa no. ⁵ Isa nee i se: «Zankey, hamiisa sii war kone?» I n'a zaabi ka nee: «Kalaa.» ⁶ A nee i se: «Wa filijoo warra hiyoo caraw gumaa here, war ga duu.» I n'a warra, i mana hin k'a cendi koyne, hamiisaa booboyanoo maaganda se. ⁷ Taaliboo kanj Isa ga bag'a nee Piyer se: «Ir Koyoo no!» Za Simonj Piyer maa kanj ir Koyoo no, a na nga kaayoo danj, zama gaa koonu no a goo, de a na nga bonj cetaw isabangoo ra. ⁸ Taalibey cindey kaa nda hiyoo, i na filijoo kanj ga too nda hamiisa kursu, zama i si mooru guraa, kabedaaru zangu hinka (200) cine bara ngi nda guraa game.

⁹ Kanj i zunbu guraa ga, i dii denji-ciray kanj hamiisa goo a bonj nda takula. ¹⁰ Isa nee i se: «Wa kate hamiisawey ra kanj war ne k'i dii.» ¹¹ Simonj Piyer huru hiyoo ra ka filijoo cendi kate guraa ga, a ga too nda hamiisa beeri zangu nda woyguu cindi hinza (153). Woo kul kanj duwandi, filijoo mana kottu. ¹² Isa nee i se: «Wa kaa ka n'aa.» Taalibey ba affoo mana yadda k'a hãa ka nee: «May ti ni?» Zama i ga bay kanj ir Koyoo no. ¹³ Isa man, a na takulaa zaa k'i noo, hamiisaa mo takaa din da. ¹⁴ Cee hinzantoo ti woo kanj Isa ga nga bonj bangandi nga taalibey se, za a tun bukawey ra banda ga.

Isa nda Piyer faajikaaraa

¹⁵ Waatoo kan i n̄aa ka ben, Isa nee Simon̄ Piyer se: «Simon̄, Yehiya* iz'aroo, n'ga baa agay ka bisa borey wey wala?» A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, ni, n'ga bay kan ay ga baa ni.» Isa nee a se: «Ay feeji-izey kur!»
¹⁶ Cee hinkantoo, a nee koyne: «Simon̄, Yehiya iz'aroo, n'ga baa agay wala?» A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, ni, n'ga bay kan ay ga baa ni.» Isa nee a se: «Tee ay feejeý kurkaa.»
¹⁷ A nee a se cee hinzantoo ra: «Simon̄, Yehiya iz'aroo, n'ga baa agay wala?» Piyer binoo maray kan hala cee hinza a ga nee nga se: «N'ga baa agay wala?» A nee a se: «Ay Koyoo, ni, n'ga haya kul bay, n'ga bay kan ay ga baa ni.» [Isa] nee a se: «Ay feejeý kur.»
¹⁸ Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, waatoo kan n'ga zanka, n'ga ni gamoo haw nda ni bon̄, n'ga koy nongu kan ra n'baa. Amma waati kan ni žen, n'ga ni kabey šerre, de boroyan̄ ga ni gamoo haw, i ga ni ka koy nongu kan n'si baa ra.»
¹⁹ A nka woo har ka cebe buuyanoo kan̄ nda Piyer ga kaa ka Irkoy jeerandi. Kan̄ a šelan̄ ka ben, a nee a se: «Hanga agay.»

Isa nda taaliboo kan̄ a ga bag'a faajikaaraa

²⁰ Piyer neli, de a ga dii taaliboo kan̄ Isa ga bag'a goo ma kaa ngi bande, boraa kan̄ hawraa waati a bere Isa gandey here ka nee a se: «Ay Koyoo, may ma ni nondi?»[†]
²¹ Kan̄ Piyer ga dii a, a nee Isa se: «De woo, ay Koyoo, macin no ma kaa ka tee a ga?»
²² Isa nee a se: «Nda ay baa a ma cindi hala ya kaa, ni baa foo? Ni, hanga agay.»
²³ Woo ga, šennoo dira armey game kan̄ taaliboo din si buu. Ka gar Isa mana nee a se kan̄ a si buu, amma a nka nee: «Nda ay baa, a ma cindi hala ya kaa, [ni baa foo?]

Isa na haya booboyan̄ tee kan̄ mana hantumandi

²⁴ Taaliboo din no ma hayey wey seedetaraa too, nga k'i hantum. Ir ga bay mo kan̄ nga seedetaraa ti cimi.

²⁵ Haya booboyan̄ goo no kan̄ Isa n'i tee koyne. Nda i n'i fesufesu k'i hantum affoo-foo, ay si tammahā wala ba aduŋŋa ga hin ka citaabey zaa kan̄ ra i ga hantumandi.

* **21:15** 21.15–17 Yehiya da se i ga nee Yunusa, Matiyu 16.17ra. † **21:20** 21.20 Zamnaa 13.25.

Diyawey teegoyey citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Diyawey teegoyey citaaboo man'ti kala Luka citaabu hinkantoo kan a n'a hantum. Luka Linziloo ra a si šelan kala Isa waatoo ga kan a n'a tee laboo ga. Amma ne ra a si šelan kala Isa koyyanoo beenaa ra, nda takaa kan nda Isa na Hundi Henanantaa sanba nga diyawey ga. A ga šelan mo takaa ga kan nda Egilizoo sintin Alyahuudey game, nda Žerizalem, nda nongey kan man'ti Alyahuudey dogey sanda Antiyoš koyraa, nda Korent koyraa, nda Filipi koyraa ra. Boro ga dii a ra mo Pol tuubiroo nda nga diyawtaray naarumay beerey kul. Boro ga dii mo Egilizey kan sintin, zarabey kan i dii ey, nda takaa kan nda Hundi Henanantaa n'i faaba k'i gorandi.

Citaaboo woo ga Egilizey faaba nda takaa kan nda Irkoy goyoo ga teendi: ka Isa Almasihu Alhabar Boryaa har laboo kul ga ka koy hala aduŋna kaydogoo ga.

Isa na allaahidu zaa kan Hundi Henanantaa ga sanbandi

¹ Tewofil, citaabu jinaa kan ay n'a hantum ra, ay šelan hayey kul ga kan Isa sintin k'i tee, k'i cawandi mo, ² hala hanoo kan ra a zandi ka koy beenaa ra. Amma za a mana zandi, a na Hundi Henanantaa ka diyawey yaamar kan a n'i suuba. ³ Ngi mo se a na nga azzaatoo cebe a ga huna nda tammaasa alhakiikanteyan, nga zarabiyanoo banda ga, jirbi woytaaci (40) a ga nga bon cebe i se, ka šelan i se Irkoy Laamaa ga. ⁴ Waatoo kan nga nda ey goo ma goro, a n'i yaamar ka nee: «War masi mooru Žerizalem, war ma woo kan Baaba Irkoy nee nga g'a noo batu, woo kan war maar'a ay mijoo ra. ⁵ Zama Yehiya, hari nda a na borey batize, amma war, war ga batize Hundi Henanantaa ra ne nda jirbi kayna.»

Isa yee beenaa ra

(Marku 16.19–20; Luka 24.50–53)

⁶ Diyawey, waatoo kan i marga i na Isa hãa ka nee: «Ir Koyoo, alwaatoo woo da ra n'ga laamaa gorandi koyne Izirayel se wala?» ⁷ A nee i se: «Waatey wala dimmawey kan Baaba Irkoy n'i kayandi nga bon hinoo ra bayyanoo sii war ga. ⁸ Amma war ga duu gaabi waati kan Hundi Henanantaa zunbu war ga, de war ga tee ay seedewey Žerizalem, nda Žude gandaa kul ra, nda Samari gandaa ra, nda hala aduŋna kaydogoo ga.»

⁹ Waatoo kan Isa na hayey wey har ka ben, i goo m'a guna kan a zandi ka koy beene, duula foo n'a kaa moyey cire. ¹⁰ Taalibey cindi i ga moo bakam beenaa here, a koy, de aru hinka ne ka kay jerey ga kan ga darbay kaarayyan goo. ¹¹ I nee: «Galile arey, macin se war ga kay ka beenaa heroo guna? Isa woo kan zandi war jerey ga ka koy beenaa ra, a ga yee kate nda taka follokaa kan nda war dii a, a ga koy beenaa ra.»

Boraa kan ga huru Žudas dogoo ra

¹² Woo banda ga, i yee Žerizalem ka hun tondi hondoo do kaŋ se i ga nee Zaytunaŋey tondi hondoo kaŋ goo Žerizalem jere, kilomeetar foo cine bara gamey ra. ¹³ Waatoo kaŋ i huru koyraa ra, i žigi soorohugoo boŋ kaŋ ra i ga doona ka marga. Borey ti: Piyer, nda Yehiya, nda Žak, nda Andere, nda Filip, nda Toma, nda Bartelemi, nda Matiyu, nda Žak Alfe iz'aroo, nda Simon kaŋ ti Zelot boraa, nda Žud Žak iz'aroo. ¹⁴ Ngi kul tee bine foo ka gaabandi Irkoy ŋaarayyan ra. Ngi nda woyyaŋ, nda Maryama Isa ŋaa, nda Isa armye.

¹⁵ Jirbey din ra, Piyer tun ka kay ganakey gamey ra. Alžamaa kaŋ goo nongu follokaa ra ga too boro zangu nda waranka (120) cine. A nee: ¹⁶ «Arma arey, a nka waazibi Citaaboo šennoo ma tabati kaŋ Hundi Henanantaa n'a har za a mana tee nda Dawda miŋoo Žudas ga kaŋ na borey gongu i ma Isa dii. ¹⁷ Zama a cindi ka kabandi ir ra, a n'ir goy follokaa woo da tee. ¹⁸ Nga, a na faari day nda goy futaa nooro, a kaŋ boŋoo ga, a faca gamoo ga, teeley kul doo. ¹⁹ Woo, Žerizalem borey kul ga haya bay a se, hala nongu kaŋ ra i mma nee faaroo din se ngi boŋ meešennoo ra Hakeldama, maanaa «Kuroo hayoo faaroo». ²⁰ Zama a hantumandi Zabur citaaboo ra ka nee:
«Nga gorodogoo ma tee saaji,
boro kul masi goro a ra»*,

de mo:

«Nga jinehuntaraa goyoo ra, boro tana ma huru dogoo ra.»†

²¹ Adiši, kala arey kaŋ goo ir bande waatoo kul kaŋ ir Koyoo Isa n'a tee, a ga huru a ga fatta ir game, ²² ir m'a dii za batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a tee ga hala hanoo kaŋ a zandi ka hun ir game, borey wey affoo ma tee ir bande nga tunyanoo seede.»

²³ I na boro hinka kayandi: Isufi kaŋ se i ga nee Barsabas kaŋ i n'a maagaaru Žustus, nda Matiyas. ²⁴ I na Irkoy ŋaaray ka nee: «Ni, ir Koyoo kaŋ ti biney kul baykaa, boro hinkaa woo ra, boraa cebe kaŋ n'n'a suuba ²⁵ hala a ma nga bagaa zaa goyoo woo ra nda diyawtaraa woo ra kaŋ ga Žudas na nga boŋ moorandi ka koy nongoo ra kaŋ nda a ga hima.» ²⁶ I na alkurra kar boro hinkaa game, alkurraa na Matiyas dii, a huru ka tonton diyaw woy cindi faa (11) ga.

2

Hundi Henanantaa kaayanoo

¹ Hanoo kaŋ Pantekotoo zaaroo* too, taalibey kul goo cere bande nongu folloku ra. ² Dogoo din da kaati foo tee ka hun beenaa ra, ma nee hew beeri hēeni, de a na hugoo kul too kaŋ ra i goo ma goro. ³ Hayayaŋ kaŋ ma nee deene bangay i se, i ga hima nda nuune kaŋ zamna-zamna, i zunbu ngi boro foo kul ga, ⁴ de i kul too met nda Hundi Henanantaa, de i sintin ka šenni tanayaŋ šelaŋ, woo kaŋ Irkoy Hundoo n'a noo i se i m'a har.

⁵ Woo gar Alyahuuduyaŋ goo ma goro Žerizalem, Irkoy hun-burkawyaŋ, gandawey kul kaŋ goo beenaa cire ra i hun. ⁶ Waatoo kaŋ kaatiroo woo tee, alžamaa marga, boŋey ŋaami nda taka kaŋ nda boro

* **1:20** 1.20 Zabur 69.26. † **1:20** 1.20 Zabur 109.8. * **2:1** 2.1 «Pantekotoo zaaroo», Grek šenni ra, maanaa ti «(jirbi) woyguwantoo» kaŋ goo Borcintaraa jingaroo dumaa ga, Sargarey 23.15–21; Alhukumoo 16.9–11.

foo kul ga maa i se nga boŋ meeŋenoo ra. ⁷ I [kul] gaga, boŋey haw, i nee: «Nga ne, borey wey kul kaŋ goo ma ūelanŋ man'ti Galile boroyaŋ wala? ⁸ De taka foo ra, ir affoo kul ga maa i se nga boŋ meeŋenoo ra, woo kaŋ ra ir hayandi? ⁹ Part, nda Med, nda Elam gandawey borey, nda Mezopotami gandaa borey, nda Źude, nda mo Kapados, nda Poŋ, nda Azi, ¹⁰ nda Friži, nda Panfili mo, nda Misira gandawey, nda Libi gandaa laamawey kaŋ goo Siren koyraa here, nda Rom koyraa borey, ¹¹ Alyahuudey nda mo borey kaŋ huru alyahuudutaray, nda Kret gungoo borey, nda Laarabey, ir ga maa i ga Irkoy teegoy beerey ūelanŋ ir ūenoo ra.» ¹² I gaga, i kul na alaabiina ka nee cere se: «Macin ti woo maanaa?» ¹³ Boro fooyaŋ ga taalibey fude ka nee: «Alaneb hari moora kaana nda i too.»

Piyer waazoo Pantekotoo hane

¹⁴ Waatoo woo, Piyer tun ka kay, nga nda diyaw woy cindi faa (11), a na nga jindoo jer ka nee jamaa se: «Źude borey nda Źerizalem borey kul, war ma haya foo bay, war ma haŋajer ay ūenney se. ¹⁵ Man'ti woo din no kaŋ war g'a hongu kaŋ borey wey nka suu, zama subbaahoo guuru yaggantoo ti woo.† ¹⁶ Amma woo ti hayaa kaŋ annabi Źowel n'a har ka bisa, a nee:

¹⁷ ‹Zaari korawey ra, Irkoy nee:

“Ay g'ay Hundoo doori borey kul ga,
war iz'arey nda war ize woyey ga annabitaray tee,
war soogey ga dii bangayyaŋ,
war boro ūeeney ga handiri.

¹⁸ De mo ba ay baŋŋey nda ay koŋŋey, haney din ay g'ay Hundoo doori i boŋ,

de i ga annabitaray tee.

¹⁹ Ay ga kayfiyaŋ daŋ beene beenaa ra,
nda tammaasayaŋ ganda laboo ga,
kuri nda nuune, nda dullu duula.

²⁰ Waynaa ga bere ka tee kubay,
handoo ga bere ka ciray ma nee kuri,
za ir Koyoo zaari beeri jerantaa mana kaa.

²¹ De mo boro kul kaŋ n'ir Koyoo maapoo cee ga hallasi.”†

²² Izirayel borey, wa haŋajer ūenney wey se: Isa Nazaret boraa, boraa kaŋ Irkoy yadda a ga, a na tabatandi war se nda kayfiyaŋ, nda almunkaryaŋ, nda tammaasayaŋ kaŋ Irkoy n'a k'a tee war game sanda takaa kaŋ nda war hunday ga bay. ²³ Boraa woo kaŋ nondi nda Irkoy kayandiroo takaa, a bay hayaa kaŋ ga kaa ka tee nga ga, war n'a daŋ goy futu teekey kabey ra i m'a kanji k'a wii. ²⁴ Amma Irkoy n'a tunandi bukawey ra, a n'a kaa buuyan naajoo ra, a si hin ka tee buuyan ma gaabu a ga. ²⁵ Dawda ūelanŋ a ga ka nee:

‹Ay ga dii ir Koyoo ay jine waati kul,
zama a goo ay kabe henna ga hala ya si jijiri.

²⁶ Woo se ay binoo jaali,
de ay ūelanŋ nda binekaanay,
ay gaahamoo ga hunanzam naataa ra.

† 2:15 2.15 Waatoo din Alyahuudey si alaneb hari moora haŋ kala waati kaŋ i na ham ŋaa. I si ham ŋaa kala cijin here, Fattaroo 16.8; Tesalonik borey bataga 1na 5.7. † 2:21 2.17–21 Źowel 3.1–5.

27 Zama n's'ay hundoo nanj alaaharaa,
n'si nanj ni boro henanantaa ma dii funbuyan.

28 N'na hunaroo fondawey bayrandi ya ne,
n'g'ay too nda jaali ni jine.»§

29 Arma arey, ya duu fondo ka šelanj war se nda naanay ir kaagaa Dawda ga, a buu, a suturandi, de mo nga saaraa goo ir game hala hō zaaroo. 30 Haya kanj se annabi no, a bay mo kanj Irkoy na allaahidu zaa nga se ka žee kanj nga ga nga banda-ka-zunboo affoo gorandi fuulaa ra,* 31 Almasihu tunyanoo no a dii a za a mana tee ka nee kanj a mana nga nanj alaaharaa, de mo nga gaahamoo mana dii funbuyan. 32 Isa din, Irkoy n'a tunandi bukawey ra, woo ti haya kanj se ir, ir kul tee seede. 33 A jerandi ka koy Irkoy kabe hennaa ga, a duu Baaba Irkoy ga Hundi Henanantaa kanj a na nga allaahidoo zaa a se. A na hayaa kanj war, war ga dii a, war ga maar'a doori ir boŋ. 34 Dawda mana žigi beenaa ra, amma nga hunday nee:

«Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

35 hala waati kanj ra ay na ni iberey tee taari

k'i danj ni cewey cire.”†

36 Adiši Izirayel hugoo kul ma bay bila šikka kanj Isa din kanj war n'a kanji, Irkoy n'a tee Koy, a n'a tee Almasihu mo.»

37 Waatoo kanj i maa šenney wey, biney maray, i nee Piyer nda diyawey cindey se: «Macin no ir m'a tee, arma arey?» 38 Piyer nee i se: «Wa tuubi, de war affoo kul ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga, war zunubey yaafaa se, de war ga duu nooyanoo kanj ti Hundi Henanantaa.

39 Zama war, nda war zankey, nda borey kul kanj ga mooru‡ kanj ir Koyoo Irkoy ciya i se i ma kaa nga do, wane nda allaahidoo.» 40 A na šenni booboyanj ka seedetaray tee i se k'i hoyray ka nee: «Wa war boŋ hallasi war zamankasinay golbantey wey ga.» 41 Wey kanj yadda Piyer šennoo ga batizandi, hanoo din, boro zenber hinza (3.000) cine tonton ganakey ga. 42 I cindi diyawey cawandoo, nda ngi margakasinaa ra, nda takula dunbuyanoo, nda Irkoy ŋaarayroo ra.

Ganakey margaroo šennoo

43 Hunburay kaa borey kul ga, Irkoy na diyawey ka kayfi nda tammaasa booboyanj tee. 44 Ganakey kul goo nongu folloku ra, hayey kul ra i ga marga. 45 I na ngi halaalawey nda ngi jinawey neere k'i zamna boro foo kul ma duu haya kanj ga too ra. 46 Zaari kul i ga tee bine foo ka marga nda cimi Irkoy hugu beeroo ra, i ga takulaa dunbu ngi hugey ra, i ga ŋaa nda jaali nda bine kaaray. 47 I ga Irkoy beerandi, jamaa kul ga fondo nanj i se. Zaari kul ir Koyoo ga borey kanj hallasi tonton i ga.

3

Piyer nda Yehiya na bongu noo baani

1 Piyer nda Yehiya žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra Irkoy ŋaarayroo waati kanj ti aluulaa guuru hinzantoo ga. 2 Aru foo kanj za ŋanoo

§ 2:28 2.25–28 Zabur 16.8–11. * 2:30 2.30 Zabur 132.11. † 2:35 2.35 Zabur 110.1. ‡ 2:39 2.39 «kanj ga mooru», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «kanj goo waati mooro ra».

gundoo ra a bongu katandi windoo mee foo ga kanj se i ga nee Ihennaa, zaari kul boroyan no m'a jisi no din hala a ma sargari wiri Irkoy hugu beeroo hurukey ga. ³ Waatoo kanj a dii Piyer nda Yehiya ga baa ka huru Irkoy hugu beeroo ra, a n'i njaaray i ma sarga nga ga. ⁴ Piyer nda Yehiya na ngi moyey kanji a ga, Piyer nee: «Ir guna.» ⁵ A na lakkal tee i se, a ga hongu nga ma duu i ga haya. ⁶ Amma Piyer nee: «Ay sii nda nzorfu kaaray, ay sii nda wura, woo kanj goo ya ne, ay g'a noo ma ne: Isa Almasihu Nazaret boraa maapoo ga, [tun ma] dira.» ⁷ A na aroo dii nda kabe hennaa, a n'a tunandi, dogoo din da cewey nda kanjey hanse. ⁸ A sar ka kay ka dira, a huru i bande Irkoy hugu beeroo ra, a ga dira a ga sar ka Irkoy beerandi. ⁹ Jamaa kul dii a kanj a ga dira, a ga Irkoy beerandi. ¹⁰ I bay kanj nga no ka cindi Irkoy hugu beeroo Mee Hennaa ga ka sargari ceeci, i hanse ka alaabiina, de bonjey hanse ka haw nda takaa kanj teendi a ga.

Piyer waazoo Irkoy hugu beeroo ra

¹¹ Aroo denji Piyer nda Yehiya ga, jamaa kul almunkar, de i zuru ka koy i do galliyaa ra kanj se i ga nee Sulaymaana galliyaa. ¹² Kanj Piyer dii jamaa, a nee i se: «Izirayel borey, macin se war bonjey ga haw nda woo? Macin se war ga moo bakam ir ra, sanda ir, ir bonj hinoo wala ir ganayanoo nda ir na aroo woo dirandi? ¹³ Ibrahima Koyoo, Isiyaka [Koyoo], Yakuba [Koyoo], ir baabey Koyoo na nga tamoo Isa jeerandi kanj war, war n'a nondi, war n'a yankar Pilat jine kanj kayandi nga g'a taj. ¹⁴ Amma war, war na Irkoy Boro Henanantaa kanj ti Boro Serrantaa yankar, war wiri borowiikaw ma tanjandi war se. ¹⁵ War na hunayan koyoo wii, Irkoy n'a tunandi bukawey ra, woo ti hayaa kanj se ir ga tee seede. ¹⁶ Nga maapoo naanaa ra, maapoo na boraa woo kanj war ga dii a, war g'a bay noo gaabi. Naanaa kanj a g'a noo ka boraa woo kanj goo war kul jine noo baani timmante.

¹⁷ Sohō, ag'armey, ay ga bay kanj bonjitaray ka kate war n'a tee, war alwakiiley mo takaa din da. ¹⁸ Takaa woo da, hayaa kanj Irkoy gay a n'a har nda annabey kul mijey kanj ti nga Almasihu ga zarabi, a n'a tabatandi. ¹⁹ Wa tuubi ka bere hala war zunubey ma tuusandi. ²⁰ Woo ra bineyaynay waatiyan ga hun ir Koyoo do ka kaa war do, a ma Almasihu kanj ti Isa sanba kanj suubandi war se. ²¹ Nga kanj a nka tilasu a ma cindi beenaa ra hala waati kanj hayey kul taagandi koyne kanj Irkoy n'a har za alwaatey kul ra nda annabi henanantey mijey, ma tabati. ²² Musa nee: «Ir Koyoo Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armey ra*», war ma hanjajer a se hayey kul kanj a g'i har war se ra. ²³ Boro kul kanj mana hanjajer annaboo din se, ga tuusandi ka hun jamaa ra.† ²⁴ De mo annabey kul, za Samiyel hala wey kanj kaa ka šelanj dumaa ga, i kul na zaarey wey bayrandi. ²⁵ Annabey iz'arey ti war, nda amaanaa kanj Irkoy n'a danj nga nda war baabey game ka nee Ibrahima se: «Ni hayroo bande adunna hayragey kul ga duu albarka.»‡ ²⁶ War do Irkoy jin ka nga tamoo donto k'a sanba war

* 3:22 3.22 «Ir Koyoo Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armey ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ir Koyoo Irkoy ga annabi foo fattandi war se war armey ra k'a sanba sanda ay takaa». † 3:23 3.22–23 Alhukumoo 18.15, 18, 19. ‡ 3:25 3.25 Sintinoo 22.18; 26.4.

se hala a ma albarka dan war ra ka war affoo kul bere k'a kaa nga laalaroo ra.»

4

I na Piyer nda Yehiya kayandi hoyraykey margaroo jine

¹ Piyer nda Yehiya goo ma šelan jamaa se kan sargari juwalkey, nda Irkoy hugu beeroo lakkalkey boŋkoynoo, nda Sadusiyeney kaa i ga. ² I hottu nda ngi cawandiyanoo kan ra i ga Isa ka bukawey tunyanoo bayrandi. ³ I na diyawey dii, i n'i dan kasu hala subaa ra, zama cijinoo too ka ben. ⁴ Amma borey ra kan maa šennoo, ibooboyan naanay, arey hinnaa ga too zenber guu (5.000) [cine].

⁵ Subaa ra, ngi alwakiiley, nda ngi boro beerey, nda ngi Citaaboo baykey marga Žerizalem, ⁶ nda sargari juwalkey jineboraa Hannu, nda Kayif, nda Yehiya, nda Aleksander, nda boro kul kan hun sargari juwalkey jineborey ga. ⁷ I n'i dan ngi game k'i haa ka nee: «Hini foo wala maa foo nda war wey na woo tee?» ⁸ Waatoo din Piyer too met nda Hundi Henanantaa, a nee i se: «Jamaa alwakiiley, nda boro beerey, ⁹ hō nda ir hāandi goy henna ga kan teendi wircikoyne se k'a noo baani, ¹⁰ war nda Izirayel jamaa kul ma bay kan Isa Almasihu Nazaret boraa kan war, war n'a kanji, de Irkoy n'a tunandi bukawey ra, nga maapoo ka kate boraa woo ma duu baani ka kay war jine.

¹¹ «Nga ti tondoo kan war kan ti cinakey konna a, amma a kaa ka tee hugoo kanjoo tondoo.»*

¹² Boro tana sii no kan ra hallasiyan goo, zama maa tana mana nondi koyne beenaa cire adamizyey game kan bande ir ga hima ka hallasi.»

¹³ Kan i dii naanaa kan nda Piyer nda Yehiya ga šelan, i bay kan boroyan no kan mana caw, jamaa ra i goo, boŋey haw, amma i n'i bay sanda boroyan kan cindi Isa bande. ¹⁴ I ga dii boraa kan duu baani goo ma kay ngi jere, i si bay haya kan no ngi m'a har. ¹⁵ I nee i ma fatta hoyraykey margaroo hugoo ra, i cindi i ga cere haa ¹⁶ ka nee: «Macin no ir g'a tee borey wey se? Zama Žerizalem borey kul bay tammaasaa kan i n'a tee ga, a ga kaaray i se, de mo ir si hin k'a yankar. ¹⁷ Amma hala alhabaroo woo masi dira jamaa game ka tonton, ir ma kašeta i ga, i masi yee ka maapoo woo waazu boro kul se.»

¹⁸ I n'i cee k'i yaamar i masi yee ka Isa maapoo har wala k'a cawandi. ¹⁹ Amma Piyer nda Yehiya n'i zaabi ka nee: «Irkoy jine, war se ir ga hima ka harjajer wala Irkoy? Wa šelan. ²⁰ Ir, ir si hin ka goro ir mana hayey har kan ir dii ey ir maar'ey.»

²¹ I kašeta i ga koyne, i n'i nan, i mana duu taka kul kan nda ngi g'i zukandi, jamaa maaganda se, zama borey kul ga Irkoy beerandi nda hayaa kan tee. ²² Koyne mo boraa kan ga tammaasaa woo teendi k'a noo baani goo nda haya kan bisa jiiri woytaaci (40).

Ganakey Irkoy ŋaarayroo

²³ Kan Piyer nda Yehiya nanandi, i koy ngi borey do ka hayaa kul filla kan sargari juwalkey jineborey nda boro beerey n'a har ngi se. ²⁴ Waatoo kan i maa woo, i tee bine foo ka Irkoy ŋaaray ka nee: «Ir Koyoo, ni kan na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda haya kul kan

* 4:11 4.11 Zabur 118.22.

goo i ra tee, ²⁵ ni kaŋ nee nda ir kaagaa Dawda ni tamoo miŋoo, Hundi Henanantaa albarkaa ra:

«Macin se gandawey ga batu nda futay,
de jamaa ga miile haya yaadayan ga?»

²⁶ Laboo kokoyey nda alwakiiley tun ka cere marga

k'ir Koyoo nda nga Almasihu yenje.†

²⁷ Zama nda cimi, koyraa woo ra ni tam henanantaa kaŋ ti Isa kaŋ n'n'a yon k'a tee Almasihu ga Herod, nda Pons Pilat mo, nda gandawey, nda Izirayel jamaa marga ²⁸ ka hayaa kul tee kaŋ ni kaboo nda ni kayandiroo n'a dunbandi za gayyan a ma teendi. ²⁹ Sohō ir Koyoo, ngi kašetayaney guna, ma ni tamey noo i ma ni meešennoo har nda naanay timmante. ³⁰ [Ni] kaboo šerre ka borey noo baani, ka tammaasayan nda kayfiyan tee nda ni tam henanantaa Isa maapoo.»

³¹ Waatoo kaŋ i na Irkoy ŋaaray ka ben, nongoo kaŋ ra i goo ma marga jijiri. Hundi Henanantaa n'i too, i ga Irkoy meešennoo har nda naanay.

Ganakey na ngi hayey zamna cere game

³² Jamaa borey kul kaŋ naanay tee bine foo nda anniya foo, boro kul haya kaŋ goo a se, a si nee nga wane nda a, borey ga marga hayaa kul ra. ³³ Diyawey g'ir Koyoo Isa tunyanoo seedetaraa too nda saha beeri, albarka beeri goo i kul ra. ³⁴ Boro kul sii i ra kaŋ ga tilasu, zama borey kul kaŋ goo nda faari wala hugu n'i neere ka kate ngi hayoo ³⁵ k'a jisi diyawey jine, de a ga zamnandi i kul game, boro foo kul ga duu woo kaŋ ga a ga too.

³⁶ Isufi kaŋ diyawey n'a maagaaru Barnabas kaŋ maanaa ti «Bineyaynandikaw», Lewi boro no, Šipir gungoo wane. ³⁷ A goo nda faari foo, a n'a neere ka kate nooroo k'a jisi diyawey jine.

5

Ananias nda Safira taari

¹ Amma aru foo kaŋ maapoo ti Ananias nda Safira nga wandoo na ngi farru foo neere. ² A lanbandi hayoo ra, nga nda wandoo waafakay ga, a koy nda jere foo k'a jisi diyawey jine. ³ Piyer nee a se: «Ananias, macin se Ibilisi na ni binoo too hala nongu kaŋ ra n'ga taari Hundi Henanantaa se ka lanbandi farroo hayoo ra? ⁴ Nda a nka cindi man'ti ni wane nda a wala, nda a neerandi mo man'ti ni halaalaa no wala? Macin se n'na teegoyoo woo daŋ ni binoo ra? Man'ti adamizey se n'taari, amma Irkoy.» ⁵ Kaŋ Ananias maa šenney wey, a kaŋ, hundoo hun. Hunburay beeri duu borey kul kaŋ maar'a. ⁶ Arusoogey tun, i n'a kasance, i n'a ka koy taray k'a sutura.

⁷ Guuru hinza cine banda ga, Ananias wandoo kaa, a mana bay hayaa kaŋ tee, a huru. ⁸ Piyer nee a se: «Har ya ne, hinnaa woo da no war na farroo neere wala?» A nee: «Ayyo, nga no.» ⁹ Piyer nee a se: «Macin se war waafaku k'ir Koyoo Hundoo sii? Nga ne, kabey kaŋ na ni kurŋoo sutura goo hugoo miŋoo ga, i ga koy nda ni.» ¹⁰ A kaŋ dogoo din da diyaa cewey cire, de hundoo hun. Kaŋ arusoogey huru, i gar kaŋ a buu, i n'a zaa ka koy taray, i n'a sutura kurŋoo jere. ¹¹ Hunburay beeri duu Egilizoo kul nda borey kul kaŋ maa šenney wey.

† 4:26 4.26 Zabur 2.1-2.

Kayfi booboyan teendi

¹² Diyawey na tammaasa nda kayfi booboyan tee jamaa game. I kul marga ka tee bine foo Sulaymaana galliyaa ra. ¹³ Borey cindey ra, boro kul si yadda ka koy tonton i ga, amma jamaa ga hanse k'i beerandi. ¹⁴ Koyne mo borey kan naanay ir Koyoo tonton i ga, aru jama nda woy jama. ¹⁵ Borey ga kate wircikoyney balankaryan nda daarijiyan ga k'i jisi farrey ra hala waati kan Piyer ga bisa ba a tee nga biyoo ma hin ka kani ngi affoo ga. ¹⁶ Koyrawey kan ga man Žerizalem mo jamaa kate wircikoyniyan nda boroyan kan ganjiyan g'i zaa ka kay, i marga, i kul duu baani.

Diyawey laazaabandi

¹⁷ Sargari juwalkey jineboraa tun, nga nda borey kul kan goo a bande, maanaa Sadusiyeney kondaa, de biney too met nda canseyan. ¹⁸ I na diyawey dii, i n'i dan kasa beeroo ra. ¹⁹ Amma ir Koyoo almalayka foo, cijinoo ra, a na kasaa mijey feeri k'i fattandi, a nee: ²⁰ «Wa koy, war ma kay ka hunaroo woo ŝenney kul waazu jamaa se Irkoy hugu beeroo ra.» ²¹ Kan i maa woo, i huru za alfazar Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi.

Waatoo kan sargari juwalkey jineboraa nda borey kan goo a bande kaa, i na hoyraykey margaroo nda Izirayel boro beerey kul marga, i sanba i m'i ceci kasaa ra ka kate ey. ²² Kan lakkalkey too, i man'i gar kasaa ra, i yee k'a har i se. ²³ I nee: «Ir na kasaa gar a ga daaba henna, lakkalkey ga kay mijey ga, waatoo kan ir na gundoo feeri, ir mana boro kul gar a ra.» ²⁴ Waatoo kan Irkoy hugu beeroo lakkalkey bonkoynoo nda sargari juwalkey jineboraa maa ŝenney wey, i na alaabiina nda ey nda hayaa kan ga kaa ka tee. ²⁵ Boro foo kaa ka nee: «Nga ne, arey kan war n'i dan kasaa ra goo Irkoy hugu beeroo ra i ga kay i ga jamaa cawandi.»

²⁶ Bonkoynoo nda lakkalkey koy kate ey bila nda i m'i žilla, zama i ga hunbur jamaa ma ngi warra nda tondi ka ngi wii. ²⁷ Kan i kate ey, i n'i dan hoyraykey margaroo jine. Sargari juwalkey jineboraa n'i hãa ²⁸ ka nee: «Ir mana war yaamar kan war masi cawandi boraa woo maano ga wala? Amma nga ne, war na Žerizalem too nda war cawandoo, war mma baa war ma aroo woo hundoo alhakoo kanandi ir bon!» ²⁹ Piyer nda diyawey cindey zaabi ka nee: «Boro ma hanajer Irkoy se ka bisa adamize. ³⁰ Ir kaagey Koyoo na Isa tunandi kan war, war kabey n'a deji k'a wii bundu ga. ³¹ Nga, Irkoy n'a jer k'a tee Koy nda Hallasikaw nga gaaboo ra ka Izirayel noo fondo a ma tuubi, a ma duu zunubu yaafaa. ³² Ir ga tee seede hayey wey kul se, ir nda Hundi Henanantaa kan Irkoy n'a noo borey se kan ga hanajer a se.»

³³ Kan i maa woo, i futu, i baa ngi ma diyawey wii. ³⁴ Fariziyen foo kan maano ti Gamaliyel tun ka kay hoyraykey margaroo ra, ašariyaa baykaw no, jamaa kul g'a beerandi, a yaamar kan i ma diyawey fattandi taray alwaati kayna. ³⁵ A nee i se: «Izirayel borey, wa war bon hawgay borey wey ga nda hayaa kan war ga baa k'a tee, ³⁶ zama a mana gay, Teda tun ka nga bon tee boro beeri, boro zangu taaci (400) cine hanga a, a wiiyandi, de mo borey kul kan nan a na ngi bonjey bere say, i tee yaada. ³⁷ Nga dumaa ga, Žudas Galile boraa tun borey kabuyanoo waati, a na jamaa boro boobo ka ture nga bande, a mursu,

borey kul kaŋ naŋ a na ngi boŋey bere say-say. ³⁸ Sohõ woo kaŋ ay g'a har war se ti: wa moora borey wey, war m'i naŋ, zama nda adamize kayandiroo wala nga goyoo no, a ga say. ³⁹ Amma nda Irkoy do a hun, war si hin k'i kayandi, abada a masi garandi kaŋ Irkoy bande war ga yenje.» I yadda a se.

⁴⁰ I ciya diyawey se, i n'i kar, i n'i yaamar i masi yee ka Isa maano har, i n'i taŋ. ⁴¹ I hun hoyraykey margaroo jine nda jaali haya kaŋ se ngi ciitandi ka kaynandi Isa maano se. ⁴² Zaari kul, Irkoy hugu beeroo nda hugey ra i si fay nda ka cawandi ka Isa AlmasihuAlhabar Boryaa har.

6

Aru iyye suubandi ka diyawey gaa

¹ Jirbey din, kaŋ taalibey hinnaa boobo, ganakey kaŋyaŋ ti Grek sintin ka Eberewey kakaw, zama ngi woyey kaŋ kurney buu ga yalandi zaari kul zamnarey ra. ² Diyaw woy cindi hinkaa (12) ciya taalibey jamaa se ka nee: «A si hima ir ma Irkoy meešennoo waazuroo naŋ ka huga nda ŋaayan zamnayan. ³ Adiši ag'armey, wa aru iyye kaŋ goo nda seedetaray henna ceeci war ra, i ma tee boroyaŋ kaŋ ga too met nda Irkoy Hundoo nda lakkal, ir m'i kayandi goyoo woo se. ⁴ Ir, ir ga gaabandi Irkoy ŋaarayroo nda Irkoy meešennoo goyoo ga.» ⁵ Šennoo woo kan jamaa kul se. I na Etiyen suuba, aru no kaŋ ga hanse ka naanay Irkoy, a ga too met nda Hundi Henanantaa, nda Filip, nda Prokor, nda Nikanor, nda Timon, nda Parmenas, nda Nikolas Antiyoš boraa kaŋ huru alyahuudutaray. ⁶ I n'i cebe diyawey se. Diyawey na Irkoy ŋaaray i se jina, i na ngi kabey fur i ga.

⁷ Irkoy meešennoo ga tonton ka harandi, taalibey hinnaa ga hanse ka tonton Žerizalem ra. Sargari juwalkaw jama boobo yadda naanaa ga.

I na Etiyen dii

⁸ Etiyen too met nda hini Irkoy anneemaa ra, a na kayfiyaŋ nda tammaasa beeriyaŋ tee jamaa game. ⁹ Amma boro fooyaŋ kaŋ goo margahugoo ra kaŋ se i ga nee Borey kaŋ Sawal hugoo, nda Siren boroyaŋ, nda Aleksandiri boroyaŋ, nda boroyaŋ kaŋ hun Silisi, nda Azi gandaa ra tun ka Etiyen kakaw. ¹⁰ I sii nda gaabi ka kay lakkaloo nda Hundoo jine kaŋ nda Etiyen ga šelaŋ. ¹¹ I na aruyaŋ sufuray i ma nee kaŋ ngi maa a ga šenni laalayaŋ har Musa nda Irkoy ga. ¹² I na jamaa, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey tusa, i gum Etiyen ga k'a dii ka koy hoyraykey margaroo jine. ¹³ I kate seede zooruyaŋ kaŋ nee: «Boraa woo, waati kul a mma šenni futuyaŋ har nongu henanantaa [woo] nda ašariyaa ga. ¹⁴ Ir maa mo a ga nee kaŋ Isa Nazaret boraa din ga nongoo woo kayri, a ga alaadawey barmay kaŋ Musa n'i noo ir se.» ¹⁵ Borey kul kaŋ goo ma goro hoyraykey margaroo ra na ngi moŋey kanji Etiyen ga, de i dii ndumoo tee ma nee almalayka ndum.

7

Etiyen šelaŋ hoyraykey margaroo jine

¹ Sargari juwalkey jineboraa nee: «Takaa woo da no wala?» ² Etiyen nee: «Arma arey nda ay baabey, wa haŋajer. Irkoy daržantaa bangay

ir baaba Ibrahima se waatoo kanj a goo Mezopotami za a mana koy goro Karañ. ³ De mo a nee Ibrahima se: «Fatta ni gandaa nda ni dumoo ra, ma koy gandaa ra kanj ay g'a cebe ma ne.»* ⁴ A fatta Kalde borey gandaa ra ka koy goro Karañ. No din ra baaboo buuyanoo banda ga, Irkoy n'a ganandi ka koy gandaa woo ra kanj ra sohō war goo ma goro. ⁵ A man'a noo tubu wala ba cee kanandi doo no din ra amma a nee nga g'a noo gandaa a m'a tee nga duuraa, nga nda nga hayroo kanj ga kaa dumaa ga, a gar a sii nda ize. ⁶ Takaa woo nda Irkoy šelanj ka nee kanj nga hayroo ga koy taabuši ganda waani ra, i g'i danj banjataray k'i žilla jiiri zangu taaci (400). ⁷ Irkoy nee: «Gandaa kanj se i ga tee banja, agay, ay g'a ciiti. Woo banda ga, i ga fatta, de i g'ay gana nongoo woo ra.»† ⁸ Irkoy na Ibrahima noo amaana kanj silbaa ti danjanguyanoo. Woo ra Ibrahima na Isiyaka hay k'a danjangu jirbi yaahantoo hane, Isiyaka na Yakuba hay k'a danjangu, Yakuba mo na kaaga woy cindi hinkaa (12) hay k'i danjangu.

⁹ Kaagey canse ngi armaa Isufi ga k'a neere a ma koy Misira. Amma Irkoy goo a bande. ¹⁰ A n'a kaa nga zarabey kul ra, a n'a noo alhormo nda lakkal Firawuuna, Misira kokoyoo do, a n'a tee jineboro Misira nda nga hugoo kul se. ¹¹ Heray tee Misira kul ra nda Karañ gandaa ra nda zarabiyan beeri, ir baabey si duu ŋaayan. ¹² Amma waatoo kanj Yakuba maa kanj hunay goo Misira, cee jinaa a n'ir baabey sanba. ¹³ Cee hinkantoo, Isufi na nga boñ bayrandi nga armyey se, de Firawuuna na Isufi dumoo bay. ¹⁴ Isufi sanba i ma ciya nga baaba Yakuba nda nga borey kul se, boro woyye cindi guu (75). ¹⁵ Yakuba doo ka koy Misira, a buu, nga nda ir baabey. ¹⁶ I n'i ka koy Šekem k'i danj saaraa ra kanj Ibrahima n'a day nda nooru Hamor iz'arey ga Šekem.‡

¹⁷ Kanj allaahidoo kanj Irkoy n'a zaa Ibrahima se waatoo man, jamaa tonton, de i hanse ka boobo Misira ra, ¹⁸ hala waatoo kanj kokoy tana huru kokoytaraa ra [Misira] kanj si Isufi bay. ¹⁹ Nga, a n'ir dumoo zanba k'[ir] baabey žilla ka taka tee ngi ize taanawey ma warrandi taray hala i masi huna. ²⁰ Waatoo din ra Musa hayandi, boro no kanj nga kunturoo ga kan Irkoy se. A biirandi handu hinza nga baaba hugoo ra. ²¹ Waatoo kanj a warrandi, Firawuuna ize woyoo n'a zaa k'a biiri a ma tee nga iz'aru gundo. ²² Musa aladabu nda Misira borey bayraa kul. Hini beeri goo nga šenney nda nga teegoyev ra.

²³ Kanj Musa duu jiiri woytaaci (40), a huru binoo ra nga ma koy nga armyey guna, Izirayel borey. ²⁴ A dii affoo kanj Misira boro goo m'a toope, a na bora a kanj goo ma zarabi faaba ka faasa a se ka Misira bora a kar. ²⁵ A ga hongu kanj [nga] armyey ga faham kanj nga no Irkoy na nga danj k'i hallasi. Amma i mana faham. ²⁶ Subaa ra, a na Izirayel izeyanj gar kanj goo ma yenje, a ceci k'i waafakandi i ma cere noo alaafiya, a nee: «Arey, armayanj ti war, macin se war ga cere toope?»§ ²⁷ Bora a kanj goo ma nga ceroo toope na Musa tuti ka nee: «May ka ni tee boñkoyni nda ciitikaw ir se?» ²⁸ Ni mma baa m'ay halaci sanda takaa kanj nda bi n'na Misira bora a wii?»* ²⁹ Šennoo woo ga, Musa zuru ka koy goro Majanj gandaa kanj ra a na iz'aru hinka hay.

* 7:3 7.3 Sintinoo 12.1. † 7:7 7.6–7 Sintinoo 15.13–14. ‡ 7:16 7.16 Sintinoo 23.3–16; 33.19; 50.7–13; Žozuwe 24.32. § 7:26 7.26 Fattaroo 2.13. * 7:28 7.27–28 Fattaroo 2.14.

³⁰ Jiiri woytaaci (40) banda ga, Sinay tondi hondoo saajoo ra almalayka foo bangay a se saabaynaa foo kanj ga dii nuunaa deenoo ra. ³¹ Kanj Musa dii woo, boŋoo haw nda hayaa kanj a ga dii a. A man ka guna, a maa ir Koyoo jindoo kanj ga nee: ³² «Agay ti ni baabey Koyoo, Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba Koyoo.»† Musa kul no ma gaši, a mana yadda ka guna. ³³ Ir Koyoo nee a se: «Taamey feeri k'i kaa ni cewey ra, zama nongoo kanj ra n'goo ma kay man'ti kala labu henanante. ³⁴ Ay dii gurzugaa kanj ay jamaa goo ma dii a Misira, ay maa ngi durayroo. Ay zunbu k'i kaa kabe. Sohō kaa, ay ga ni sanba Misira.»‡

³⁵ Musa din da kanj Izirayel borey n'a yankar ka nee: «May ka ni tee boŋkoyni nda ciitikaw?» Nga din da no Irkoy almalayka bangay a se saabaynaŋoo ra k'a sanba k'a tee boŋkoyni nda feerikaw. ³⁶ Nga no k'i fattandi ka kayfiyaŋ nda tammaasayaŋ tee Misira gandaa ra, nda teeko Hari Ciraa ra, nda saajoo ra jiiri woytaaci (40). ³⁷ Nga ti Musa kanj nee Izirayel borey se: «Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra.»§ ³⁸ Nga no ka cindi jama margaroo ra saajoo ra, nga nda almalaykaa kanj šelaŋ a se Sinay tondi hondoo boŋ nda ir baabey. A duu šenni hunanteyaŋ k'i noo ir se.

³⁹ Nga, ir baabey mana baa ngi ma yadda a se, i n'a tuti ka ngi biney yeeti Misira ⁴⁰ ka nee Haruna se: «Koyyaŋ tee ir se kanj ga dira ir jine, zama Musa din kanj n'ir fattandi Misira gandaa ra, ir si bay haya kanj a ti a.»* ⁴¹ Jirbey din ra, i na haw-ize foo tee ka sargari kaa tooroo se, i jaali nda ngi kabe teegoyey. ⁴² Irkoy na banda bere i se k'i taŋ i ma hayey kanj goo beenaa ra gana sanda takaa kanj nda a hantumandi annabey citaaboo ra ka nee:

«Man'ti agay se

war na alman koosu ka sargari kaa

jiiri woytaaci (40) saajoo ra wala, Izirayel hugu-izey?

⁴³ War koy nda tooroo kanj maapoo ti Molok hukkumoo

nda [war] koyoo Rafaŋ handaraa,

kanjaŋ ti hayey kanj war n'i tee ka sujudu i se.

Ay ga war ka koy Babiloŋ se jine.»†

⁴⁴ Seedetaray hukkumoo cindi ir baabey kone saajoo ra. Irkoy šelaŋ Musa se k'a yaamar a m'a fasal sanda woo kanj a dii a cine. ⁴⁵ Waatoo kanj ir baabey duu a, ngi nda Žozuwe n'a hurandi ka gandawey dii kanj Irkoy n'i gaaray ir baabey jine. A cindi no din hala Dawda waati. ⁴⁶ Nga ka duu alhormo Irkoy do ka ceeci ka duu gorodoo† Yakuba hugoo se. ⁴⁷ Amma Sulaymaana ka hugu cin a se. ⁴⁸ Jerantaa si goro nongu ra kanj kabe n'a tee, sanda takaa kanj nda annaboo nee:

⁴⁹ «Beenaa ti ay kokoy gorodogoo,

laboo ti taaroo kanj ga huru ay cewey cire.»

Ir Koyoo nee: «Hugu dumi foo no war cina ya ne,

wala hunanzam doo foo no war g'a tee ya ne?»

† 7:32 7.32 Fattaroo 3.6. ‡ 7:34 7.33–34 Fattaroo 3.5, 7–10. § 7:37 7.37 «Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy ga annabi foo fattandi war se war armye ra k'a sanba sanda ay takaa», Alhukumoo 18.15, 18. * 7:40 7.40 Fattaroo 32.1, 23. † 7:43 7.42–43 Amos 5.25–27. ‡ 7:46 7.46 Hantum fooyaŋ ga tonton ka nee: «Irkoy maapoo ga».

⁵⁰ Man'ti ay kaboo ka hayey wey kul tee wala?§

⁵¹ War boñey ga šendi, war biney nda war hañawey ga šendi, waati kul war mo, war ga wanji Hundi Henanantaa se sanda war baabey takaa. ⁵² May ti annaboo kanj war baabey man'a gurzugay? I na borey wii kanj ga Boro Šerrantaa kaayanoo bayrandi, bora a kanj sohō war, war tee nga zanbakaa nda nga wiikaa, ⁵³ war kanj duu ašariyaa almalaykey kabey ra, amma war mana gaabu a ga.»

Etiyen wiivanoo

⁵⁴ Waatoo kanj borey kul kanj goo hoyraykey margaroo ra maa šenney wey, biney hanse ka tun, i na meenama Etiyen ga. ⁵⁵ Amma woo gar, nga, a too met nda Hundi Henanantaa, a na nga moñey bakam beenaa here, de a dii Irkoy daržaa nda Isa kanj ga kay Irkoy kabe hennaa ga. ⁵⁶ A nee: «Nga ne, ay ga dii beenaa kanj feeri, de Bora a kanj tee Adamize goo ma kay Irkoy kabe hennaa ga.» ⁵⁷ I na jinde jer ka kaati, i na ngi hañawey daabu, de i tee mee foo ka gum a boñ. ⁵⁸ I n'a gaaray ka koy koyraa dumaa ga, i n'a warra nda tondi k'a wii. Seedewey na ngi darbawey jisi arusooga foo jeroo ga kanj se i ga nee Sol. ⁵⁹ I na Etiyen warra nda tondi k'a wii kanj a ga Irkoy cee ka nee: «Ay Koyoo Isa, ay hundoo taa.» ⁶⁰ A sonbu kanjey ga ka jinde jer ka kaati ka nee: «Ay Koyoo, masi zunuboo woo dii i se.» Kanj a na woo har, a faati.

8

¹ Sol yadda Etiyen wiivanoo ga.

Sol na Egilizoo gurzugay

Zarooro din da ra, Egilizoo hanse ka gurzugay Žerizalem, ganakey kul say-say Žude nda Samari gandaa ra nda man'ti diyawey. ² Irkoy hunburkawyanj ka Etiyen sutura, de i na nga buuyanoo hēe, hēeni beeri. ³ Sol ga ceeci ka Egilizoo halaci, a ga huru hugu nda hugu ra ka arey nda woyey cendi k'i dañ kasaa ra.

Filip na Alhabar Boryaa waazu Samari

⁴ Borey kanj say-say ga dira i ga Alhabar Boryaa šennoo har. ⁵ Filip zunbu ka koy Samari koyra[a] ra, a na Almasihu šennoo waazu i se. ⁶ Jamaa tee bine foo ka haña kayandi hayey kanj Filip g'i har se, i ga maa a se, i ga dii tammaasawey kanj a g'i tee. ⁷ Ganjiyanj kanj goo boro booboyan ra na jinde jer ka kaati ka fatta, bonguyan nda ceekayrayan duu baani. ⁸ Koyraa din hanse ka jaali.

⁹ Za woo mana tee, aru foo kanj se i ga nee Simonj goo koyraa din ra, kottekoynitaray no a ga tee, de a ga Samari jamaa boñoo haw, nga hunday ga nee kanj boro beeri ti nga. ¹⁰ Borey kul ga haña kayandi a se, za zanka hala boro beeri, i nee: «Woo ti Irkoy hinoo kanj se i ga nee ibeeroo.» ¹¹ I ga haña kayandi a se, zama a na waati kuku tee a g'i almunkarandi nda nga kottaa. ¹² Amma waatoo kanj i yadda Filip ga kanj na Irkoy Laamaa nda Isa Almasihu maapoo Alhabar Boryaa waazu, i batizandi, arey nda woyey mo. ¹³ Simonj hunday naanay, a batizandi, a denji Filip ga, a ga dii tammaasawey nda kayfi beerey kanj teendi, boñoo haw.

¹⁴ Waatoo kaŋ diyawey kaŋ goo Žerizalem maa kaŋ Samari yadda Irkoy meešennoo, i na Piyer nda Yehiya sanba i se. ¹⁵ Kaŋ i doo ka koy i do, i na Irkoy ŋaaray i se hala i ma duu Hundi Henanantaa. ¹⁶ Zama a mana zunbu ŋgi affoo kul ga jina, i nka batizandi de ir Koyoo Isa maanoo ga. ¹⁷ Woo banda ga, Piyer nda Yehiya na ŋgi kabey fur i ga, de i duu Hundi Henanantaa.

¹⁸ Kaŋ Simoŋ dii kaŋ diyawey kabe furyanoo nda Hundoo nondi, a na alman šerre i se ¹⁹ ka nee: «Wa agay mo noo hinoo woo hala boro kaŋ ga ay na kabe fur ma duu Hundi Henanantaa.» ²⁰ Amma Piyer nee a se: «Ni nda ni nooroo kul ma halaci, zama n'ga hongu Irkoy nooyanoo, alman nda n'ga duu a. ²¹ N'sii nda baa, n'sii nda fondo šennoo woo ra, zama ni binoo si šerre Irkoy jine. ²² Tuubi ka hun laalayyanoo woo ga, de m'ir Koyoo ŋaaray, nda a ga hin ka tee, ni binoo miilewey ma yaafandi, ²³ zama ay ga dii kaŋ ni binoo ga too met nda laalay, de n'goo ifutu kaboo ra.» ²⁴ Simoŋ zaabi ka nee: «War, wa ir Koyoo ŋaaray ya ne hala hayey kaŋ war n'i har ba affoo masi duu agay.»

²⁵ Waatoo kaŋ Piyer nda Yehiya na seedetaraa too, i n'ir Koyoo meešennoo waazu ka ben, i yee Žerizalem ka Alhabar Boryaa waazu Samari koyra kanbe booboyaŋ ra.

Filip na Ecopi boŋkoynoo kubay

²⁶ Ir Koyoo almalayka foo šelan Filip se ka nee: «Tun ma koy gurma here, fondaa kaŋ ga hun Žerizalem ka zunbu ka koy Gaaza kaŋ ti saaji.» ²⁷ A tun, a koy. Nga ne, Ecopi aru foo kaŋ daasandi kaŋ kone Ecopi kokoy woyoo kaŋ ti Kandas almaanoo kul goo, goykaw beeri no, a kaa ka sujudu Irkoy se Žerizalem. ²⁸ Waatoo kaŋ a ga yee, a goo ma goro nga bari torkaa ra a ga annabi Ezayi citaaboo caw. ²⁹ Irkoy Hundoo nee Filip se: «Man, too torkaa woo do.» ³⁰ Filip gaarandi, de a ga maa a ga annabi Ezayi citaaboo caw, Filip nee: «Woo kaŋ n'goo m'a caw, cimi da n'ga faham a se wala?» ³¹ A nee: «Taka foo nda ay ga hin ka faham nda boro man'a cawandi ya ne?» A n'a wiri Filip ga, a ma žigi ka goro nga bande. ³² Citaaboo nongoo kaŋ a goo m'a caw ti nongoo kaŋ ga nee:

«I n'a ka koy sanda feeji kaŋ i ga koy a koosu, sanda feeji-ize dangayante kaŋ goo nga kosukaa jine, takaa din da, a mana nga mijoo kaa cere ga.

³³ [Nga] boŋ yeeti gandayan ra, ciitoo ra, i na nga cimoo taa a kone. Nga hayroo fillaa, may no m'a deede?

Zama i na nga hundoo kaa aduŋna ra.»*

³⁴ Bora kaŋ daasandi na šennoo zaa ka nee Filip se: «Ay g'a ŋaaray ni ga, may ga annaboo goo? Nga boŋ ga a goo wala boro tana?» ³⁵ Filip na nga mijoo feeri ka sintin nda Citaaboo šennoo din ka Isa Alhabar Boryaa waazu a se. ³⁶ Kaŋ i goo ma koy fondaa bande, i too hari foo do, bora kaŋ daasandi nee: «Hari ne, macin no m'ay ganji ya batizandi?» ³⁷ [Filip nee a se: «Nda n'na ni binoo kul ka naanay, n'ga hin ka batizandi.» Bora kaŋ daasandi zaabi ka nee: «Ay naanay kaŋ Irkoy Iz'aroo ti Isa Almasihu.»] ³⁸ A yaamar kaŋ torkaa ma kay. ŋgi boro hinkaa kul zunbu haroo ra, Filip nda bora kaŋ daasandi, a n'a

* 8:33 8.32–33 Ezayi 53.7–8.

batize. ³⁹ Waatoo kaŋ i žigi ka fatta haroo ra, ir Koyoo Hundoo na Filip zaa, bora a kaŋ daasandi mana yee ka dii a, amma a koy nga fondaa ra nda ŋaali. ⁴⁰ Filip koy tun Azot koyraa ra, a na koyrawey kul dira a ga Alhabar Boryaa waazu ka koy too hala Sezare.

9

Sol tuubiroo

(*Teegoyev 22.6–16; 26.12–18*)

¹ Woo gar, hala waatoo din a goo Sol binoo ra nga ma ceeci ir Koyoo taalibey ma wiiyandi, a koy sargari juwalkey jineboraa do ² ka batagayan wiri a ga Damas koyraa margahugey se hala nda nga duu boroyan kaŋ ga fondaa din gana, aru no wala woy no, nga m'i haw ka kate ey Žerizalem.

³ Kaŋ a goo ma naaru, a man Damas kaŋ dogoo din da gaay foo kaŋ hun beenaa ra n'a kuubi k'a bere. ⁴ A kaŋ ganda, de a ga maa jinde kaŋ ga nee nga se: «Sol, Sol, macin se n'g'ay gurzugay?» ⁵ Sol nee: «May ti ni, ay Koyoo?» A nee: «Agay ti Isa kaŋ ni, n'g'a gurzugay. ⁶ Amma tun, huru koyraa ra, hayaa ga harandi ma ne kaŋ n'ga hima k'a tee.» ⁷ Arey kaŋ goo a bande fondaa ra kay i ga gaga takaa kaŋ nda i ga maa boro jinde, amma i si dii boro kul. ⁸ Waatoo kaŋ Sol tun laboo ra, moyey ga feera, amma a si dii haya kul. I n'a dii nda kaboo k'a gongu ka huru Damas. ⁹ A na jirbi hinza tee a si dii, a si ŋaa a si haŋ.

¹⁰ Taalibi foo goo Damas kaŋ maapoo ti Ananiyas. Ir Koyoo ŧelan a se bangayyan ra ka nee: «Ananiyas!» A nee: «Agay ne, ay Koyoo.» ¹¹ Ir Koyoo nee a se: «Tun ni boŋ ga, ma koy lolaa ra kaŋ se i ga nee Lolo Šerrantaa, ma Sol Tars bora a ceeci Žudas hugoo ra. Zama nga ne, a goo ma Irkoy ŋaaray, ¹² a dii [bangayyan ra] boro kaŋ maapoo ti Ananiyas huru ka [nga] kaboo fur nga ga hala nga moyey ma yee ka dii.» ¹³ Ananiyas zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay maa boro boobo hayey kaŋ i n'i har aroo woo ga, ifutawey kul kaŋ a n'i tee ni boro henanantey se Žerizalem. ¹⁴ Ne ra, a goo nda hini kaŋ a duu a sargari juwalkey jineborey do ka boro kul kaŋ ga ni maapoo cee haw.» ¹⁵ Amma ir Koyoo nee a se: «Koy, zama woo din, jinay suubante no ya ne kaŋ g'ay maapoo ka koy gandawey, nda kokoyey, nda Izirayel borey mo jine. ¹⁶ Agay, ay ga zaraboo kul cebe a se kaŋ ga duu a ay maapoo se.»

¹⁷ Ananiyas koy, de a huru hugoo ra, a na kabe fur Sol ga, a nee: «Ag'armaa Sol, ir Koyoo Isa kaŋ bangay ma ne fondaa ra kaŋ bande n'goo ma kaa k'ay sanba, hala ni moyey ma duu ka yee ka dii, de mo ma too met nda Hundi Henanantaa.» ¹⁸ Dogoo din da hayayan kaŋ ga hima nda kokoŧiyan kaŋ ka hun Sol moyey ga, a dii, a tun, a batizandi. ¹⁹ A ŋaa, a duu alfayda.

Sol waazu Damas ra

Sol na jirbiyan tee taalibey bande kaŋ goo Damas. ²⁰ Dogoo din da a koy Isa maapoo waazu margahugey ra ka nee: «Bora a din, Irkoy Iz'aroo no.» ²¹ Borey kul kaŋ ga maa a se na almunkar, de i nee: «Man'ti woo da no ma borey halaci Žerizalem ra kaŋ ga Isa maapoo cee, man'ti a nka kaa ne ra k'i haw ka koy nda ey sargari juwalkey jineborey do?» ²² Sol waazoo mma koy de a ga duu gaabi, de a ga

Alyahuudey almunkarandi kanj ga goro Damas ka tabatandi i se kanj Isa din da ti Almasihu.

²³ Jirbi boobo banda ga, Alyahuudey na cere guna ka dii taka kanj nda ngi ga Sol wii. ²⁴ Sol na ngi anniyaa bay. I ga koyraa miŋey lakkal cijin nda zaari hala ngi ma duu k'a wii. ²⁵ Amma taalibey n'a zaa nda cijin here k'a danj kokondo ra k'a zumandi nda cetaa.

Sol too Žerizalem

²⁶ Kanj Sol too Žerizalem, a ga ceeci ka man taalibey, amma i kul ga hunbur a, i si naanay wala taalibi no. ²⁷ Amma Barnabas na Sol dii nda kaboo k'a ka koy diyawey do ka takaa filla i se kanj nda fondaa ra Sol dii ir Koyoo, de mo ir Koyoo šelanj a se, nda takaa kanj nda Sol hunday šelanj nda naanay Isa maajoo ga Damas. ²⁸ A goo i bande Žerizalem, a ga huru, a ga fatta, a ga šelanj nda naanay ir Koyoo maajoo ga. ²⁹ A ga šelanj, a ga kakaw Alyahuudey kanyanj ti Grekey bande, amma ngi, i ceeci ngi m'a wii. ³⁰ Kanj ir armyey bay, i n'a ka doo Sezare k'a sanba a ma koy Tars.

³¹ Egilizoo kanj goo Žude kul ra, nda Galile, nda Samari goo nda alaafiyaa, nga naanaa ga tonton, a ga dira ir Koyoo hunburaa ra, de a ga tonton Hundi Henanantaa albarkaa ra.

Piyer na Ene noo baani

³² Waati tee kanj Piyer na nongoo kul dira, a doo Irkoy boro henanantey mo do kanj ga goro Lida. ³³ A na boro foo gar no din kanj maajoo ti Ene, jiiri yaaha a ga kani daariji boŋ, bongu no. ³⁴ Piyer nee a se: «Ene, Isa Almasihu ga ni noo baani, tun ni boŋ ga, ma ni daaroo marga nda ni boŋ.» Dogoo din da a tun. ³⁵ Borey kul kanj ga goro Lida nda Saronj ganganoo ra dii a, i bere ir Koyoo here.

Piyer na Dorkas tunandi k'a hunandi

³⁶ Žope koyraa ra taalibi woy foo goo kanj maajoo ti Tabita kanj Grek šenni ra i mma nee a se Dorkas*. Teegoy henney nda sargarey kanj a g'i tee ga hanse ka boobo. ³⁷ Jirbey din a wirci, a buu. Waatoo kanj a pumayandi ka ben, i n'[a] danj soorohugu ra. ³⁸ Lida ga man Žope, taalibey, kanj i maa Piyer goo no din, i na aru hinka sanba a do ka ciya a se ka wiri a ga ka nee: «Kaa ir do sohō da.» ³⁹ Piyer tun ka koy i bande. Kanj a too, i n'a ka koy sooraa boŋ. Woyey kul kanj kurŋey buu man jeroo ga ka hēe, i ga darbawey nda kaayi beerey cebe a se kanj Dorkas n'i tee waatoo kanj a goo ngi bande. ⁴⁰ Piyer n'i kul fattandi, a sonbu kanjey ga ka Irkoy ŋaaray, a bere kunturoo here ka nee: «Tabita, tun.» Tabita na nga moŋey feeri, kanj a dii Piyer, a tun ka goro. ⁴¹ A na nga kaboo šerre a se k'a tunandi. A ciya Irkoy boro henanantey nda woyey kanj kurŋey buu se, a n'a cebe i se a ga huna. ⁴² Žope kul ra woo bayrandi, boro boobo naanay ir Koyoo. ⁴³ Piyer na jirbi boobo tee Žope boro foo do kanj se i ga nee Simonj, kuuru musaykaw† no.

10

Kornay ciya Piyer se

* **9:36** 9.36 Dorkas maanaa ti «jeeri». † **9:43** 9.43 Kuuru musaykaw, nga goyoo, Alyahuudey se man'ti kala haya harramante (Sargarey 11.39–40).

¹ Aru foo goo Sezare kanj maapoo ti Kornay. Soojey kanj se i ga nee Itali soojey, wey din jalakoyni no. ² Ganakaw cimoo no, a ga hunbur Irkoy, nga nda nga hugoo kul, a ga hanse ka sarga jamaa ga, a ga Irkoy njaaray waati kul. ³ Han foo aluulaa guuru hinza dimma ga, a dii kaaray bangayyan ra Irkoy almalayka foo kanj ga huru nga do, a nee nga se: «Kornay!» ⁴ A na nga mojeje kanji a ga, a hunbur, de a nee a se: «Macin no, ay koyoo?» A nee a se: «Ni njaarayrey nda ni sargarey žigi Irkoy do, a hongu ey. ⁵ Sohō, aruyan sanba Žope i ma ciya kate boro foo kanj se i ga nee Simonj kanj i n'a maagaaru Piyer. ⁶ A sii kala boro foo do kanj se i ga nee Simonj, kuuru musaykaw no, nga hugoo sii kala teekoo mijoo ga.» ⁷ Waatoo kanj almalaykaa kanj šelanj a se koy, Kornay ciya nga goykaw-izey boro hinka se nda sooje foo kanj ti ganakaw cimi kanj ga hanse ka man a. ⁸ A na hayey kul filla i se, a n'i sanba Žope.

Piyer koy Kornay do

⁹ Subaa ra, i goo fondaa ra, kanj i man koyraa, Piyer žigi sooraa bonj zaarikay guuru woy cindi hinka (12) dimma ga ka Irkoy njaaray. ¹⁰ A too nongu kanj ra a heray, de a baa nga ma nja. I goo ma njaahayey hanse a se kanj a dii bangayyan. ¹¹ A ga dii beena feeri, a ga dii jinay foo kanj ma nee lej šukka kunta beeri kanj kanje taacaa ga hawa ga zunbu laboo ga. ¹² Haya kul kanj ti alman cee taacikoyni, nda laboo gandakoy, nda ciraw goo a ra. ¹³ Jinde foo šelanj a se ka nee: «Tun, Piyer, wiya ma nja.» ¹⁴ Piyer nee a se: «Abada, ay Koyoo, zama ya na bay ka haya žiiba wala iharramante nja!» ¹⁵ Jinde foo yee ka šelanj a se cee hinkantoo ka nee: «Haya kanj Irkoy nee a ga halal, ni, masi nee a ga žiibi.» ¹⁶ Woo teendi cee hinza, dogoo din da hayaa zandi ka koy beena ra.

¹⁷ Kanj Piyer goo bangayyanoo kanj a dii a, haya kanj ti nga maanaa, bonhawaa ra, nga ne, arey kanj Kornay n'i sanba na Simonj hugoo haa, i goo ma kay hugoo mijoo ga. ¹⁸ I ciya ka haa wala ne da ra Simonj kanj i n'a maagaaru Piyer goo. ¹⁹ Piyer goo ma miile bangayyanoo ga, Irkoy Hundoo nee [a se]: «Aru hinza ne ma ni ceeci, ²⁰ tun ma zunbu ka koy i bande, masi bine-bine, zama agay k'i sanba.» ²¹ Kanj Piyer zunbu, a nee arey se: «Agay ne, agay ti boraa kanj war g'a ceeci. Macin ti war kaayanoo addaliloo?» ²² I nee a se: «Kornay kanj ti jalakoyni, boro šerrante no, a ga hunbur Irkoy, Alyahuudey jamaa kul ga seedetaray henna har a ga, nga no almalayka henanante foo n'a bayrandi kanj a ma ciya ka kate ma ne nga hugoo ra ka maa ni meešenney.» ²³ Piyer n'i hurandi i ma zunbu nga do.

Subaa ra, a tun, a koy i bande. Armayanj Žope borey ra koy a bande. ²⁴ Subaa ra, a huru Sezare. Kornay g'i batu, a ciya nga borey nda nga cere kaaney se. ²⁵ Waatoo kanj Piyer huru, Kornay n'a kubay ka sujudu cewey cire. ²⁶ Amma Piyer n'a tunandi ka nee: «Tun ni bonj ga! Agay hunday, adamize ti agay.» ²⁷ A šelanj a bande, a huru, de a gar boro boobo margandi. ²⁸ A nee i se: «War, war ga bay kanj a si bisa Alyahuudu se a ma denja wala a ma man yaw. Amma Irkoy cebe ya ne kanj boro masi nee adamize kul se kanj a ga žiibi wala a ga harram. ²⁹ Woo se kanj i ciya ya ne ay kaa bila kakaw. Sohō ay ga war haa: «Macin ti addaliloo kanj se war ciya ya ne?»» ³⁰ Kornay nee: «A

goo nda jirbi taaci kaŋ ay ga Irkoy ŋaaray ay do hala aluulaa guuru hinza ga kaŋ nga ne, aru foo kaŋ ga darbaj nerante goo kaa ka kay ay jine. ³¹ A nee: «Kornay, ni ŋaarayroo taandi, Irkoy hongu ni sargarey. ³² Adiŋi boroyaŋ sanba Žope i ma ciya Simoŋ se kaŋ i n'a maagaaru Piyer. A sii kala Simoŋ kaŋ ti kuuru musaykaw hugoo ra, teekoo mijoo ga.» ³³ Dogoo din da ay na boroyaŋ sanba ni do, n'a haya boryo tee kaŋ n'kaa. Sohō, ir kul ne Irkoy jine ka haŋajer hayaa kul se kaŋ ir Koyoo n'a har ma ne.»

Piyer waazoo Kornay do

³⁴ Piyer na ŋennoo zaa ka nee: «Nda cimi, ay faham kaŋ Irkoy si borey fay-fay. ³⁵ Amma ganda kul kaŋ no ra, bora a kaŋ ga hunbur a, a ga goy nda ŋerretaray, nga no ma kan a se. ³⁶ A na ŋennoo sanba Izirayel borey se, ka Alhabar Boryaa waazu kaŋ ra boro ga duu alaafiyaa kaŋ Isa Almasihu g'a noo, nga ti borey kul Koyoo. ³⁷ War, war ga hayaa bay kaŋ tee Žude kul ra, ka sintin nda Galile, batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a waazu banda ga: ³⁸ Isa Nazaret bora a, takaa kaŋ nda Irkoy n'a yon nda Hundi Henanantaa nda hini, nga kaŋ ga koy nongu nda nonguyaŋ ra ka teegoy henna tee, ka borey noo baani kaŋ Ibilisi n'i daŋ nga hinoo cire, zama Irkoy goo a bande. ³⁹ Ir, ir ga tee seede hayaa kul se kaŋ a n'a tee Alyahuudey gandaa nda Žerizalem mo ra. Nga no i n'a deejj k'a wii bundu ga. ⁴⁰ Nga, Irkoy n'a tunandi jirbi hinzantoo hane k'a noo a ma cebe kaŋ nga ga huna, ⁴¹ man'ti jamaa kul se, amma seedejaŋ se kaŋ Irkoy n'i suuba za gayyan, maanaa ir kaŋ ŋaa a bande, ir haŋ a bande nga tunyanoo bukawey ra banda ga. ⁴² A n'ir yaamar ir ma borey waazu ka seedetaray tee kaŋ nga no, Irkoy na nga kayandi baahunantey nda bukawey ciitikaa. ⁴³ Annabey kul na seedetaray tee a ga kaŋ boro kaŋ naanay a ga duu zunubu yaafayan nga maapoo albarkaa ra.»

Hundi Henanantaa zunbuyanoo

boroyaŋ ga kaŋ man'ti Alyahuudu

⁴⁴ Piyer mma goo ma ŋenney wey har kaŋ Hundi Henanantaa zunbu borey kul boŋ kaŋ goo ma haŋajer ŋennoo se. ⁴⁵ Ganakey kaŋ hurubangu, borey kul kaŋ kaa Piyer bande boŋey haw nda kaŋ nooyanoo kaŋ ti Hundi Henanantaa doorandi dumiyaŋ mo boŋ kaŋ man'ti Alyahuudu. ⁴⁶ Zama i ga maa i ga ŋelaŋ ŋenni dumi fooyaŋ ra i ga Irkoy jer. Piyer na ŋennoo zaa ka nee: ⁴⁷ «Boro ga hin ka borey kaŋ duu Hundi Henanantaa sanda ir mo ganji i ma batizandi nda hari wala?» ⁴⁸ A yaamar i ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga.* Woo banda ga, i n'a wiri a ga a ma cindi jirbiyaŋ.

11

Piyer yee Žerizalem

¹ Diyawey nda ir armey kaŋ goo Žude gandaa ra maa kaŋ dumiyaŋ mo kaŋ man'ti Alyahuudu yadda Irkoy meeŋennoo. ² Kaŋ Piyer žigi

* **10:48** 10.48 «A yaamar i ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga», Grek ŋenni ra, almaganaa faa ti «A n'i yaamar Isa Almasihu maapoo ga i ma batizandi».

ka koy Žerizalem, borey kañ hurubangu na šenni cendi a bande ³ ka nee: «Ni huru jofoloyañ do, ni ŋaa i bande!»

⁴ Woo ga, Piyer sintin ka hayey filla i se affoo-foo cere bande ka nee: ⁵ «Žope koyraa ra ay goo ma Irkoy ŋaaray kañ kayfi ra, ay dii bangayyan kañ ra jinay foo kañ goo ma zunbu ma nee leñ šukka kunta beeri kanje taacikoyne ga hun beenaa ra, a kaa hala ay do. ⁶ Ay n'ay moyey kanji a ga nda lakkal, de ay dii laboo alman cee taacikoyney, nda ganjihoogawey, nda gandakoyey, nda cirawey. ⁷ Ay maa mo jinde foo kañ nee ya ne: «Tun, Piyer, wiyya ma ŋaa.» ⁸ Ay nee: «Abada, ay Koyoo, zama haya žiiba wala iharramante mana bay ka huru ay mijoo ra!» ⁹ Jinde šelan cee hinkantoo beenaa ra ka zaabi ka nee: «Haya kañ Irkoy nee a ga halal, ni, masi nee a ga žiibi.» ¹⁰ Woo teendi cee hinza, a duu ka yee ka žigi beenaa ra.

¹¹ Nga ne, dogoo din da aru hinza goo ma kay hugoo kañ ra ir* goo jine, i nka sanbandi ka hun Sezare i ma kaa ay do. ¹² Irkoy Hundoo nee ya ne ya koy i bande ya si bine-bine. Arma idduwaa din mo koy ay bande, ir huru aroo hugoo ra. ¹³ A na takaa deede ir se kañ nda nga dii almalaykaa nga hugoo ra, a kay ka nee: «Sanba Žope i ma ciya kate Simon kañ i n'a maagaaru Piyer se ¹⁴ kañ ga šenniyan har ma ne kañ ga ni nda ni hugoo kul hallasi.» ¹⁵ Waatoo kañ ay sintin ka šelan, Hundi Henanantaa zunbu i boñ sanda takaa kañ nda a zunbu ir boñ cee jinaa. ¹⁶ Ay hongga ir Koyoo šennoo kañ nee: «Yehiya, hari nda a na borey batize, amma war, war ga batize Hundi Henanantaa ra.»† ¹⁷ Nda Irkoy n'i noo nooyan follokaa sanda ir kañ naanay ir Koyoo Isa Almasihu, agay ti may ka Irkoy kakaw?»

¹⁸ Kañ i maa hayey wey, i dangay, i na Irkoy saabu ka nee: «Adiši Irkoy na fondo noo dumiyañ mo kañ man'ti Alyahuudu se i ma tuubi ka duu hunaroo.»

Antiyoš Egilizoo sintinoo

¹⁹ Borey kañ say-say zarabiyanoo kañ Etiyen maaganda se a teendi, bisa ka koy hala Fenisi, nda Šipir, nda Antiyoš, i si Šennoo har boro kul se kala Alyahuudey. ²⁰ Amma aru fooyañ goo i ra kañ ti Šipir boro, nda Siren boro, kañ i kaa Antiyoš, i g'ir Koyoo Isa Alhabar Boryaa har Grekey mo se. ²¹ Ir Koyoo goo i bande, borey hinnaa ga boobo kañ naanay ka bere ir Koyoo here.

²² Šennoo kañ Egilizoo haŋaa ra kañ goo Žerizalem, i na Barnabas sanba a ma koy hala Antiyoš. ²³ Kañ a too, a dii Irkoy anneema, a jaali, a n'i kul hoyray i ma denji ir Koyoo ga nda ngi binoo kul. ²⁴ Barnabas man'ti kala boro henna kañ ga too met nda Hundi Henanantaa nda naanay. Alžama beeri hanga ir Koyoo.

²⁵ A koy Tars ka Sol ceeci. ²⁶ A duu a, a kate a Antiyoš. Ngi boro hinkaa na haya tee kañ ga too jiiri foo timmante i ga marga ka Egilizoo jamaa boobo cawandi. Cee jinaa kañ i na taalibey cee nda kretiyeñ man'ti kala Antiyoš.

²⁷ Woo gar jirbey din, annabiyañ hun Žerizalem ka doo ka kaa Antiyoš. ²⁸ Affoo i ra kañ maŋnoo ti Agabus tun ka nee Irkoy Hundoo

* **11:11** 11.11 «ir», hantum fooyañ ga nee «ay». † **11:16** 11.16 Zamnaa 1.5.

albarkaa ra kan heray beeri ga tee ngi laboo kul ga, a teendi Klod† waati. ²⁹ I kayandi kan taalibey, ngi affoo kul nda nga hinagoo, ma faaba sanba ir armye se kan ga goro Žude. § ³⁰ I na tee da, i n'a dan Barnabas nda Sol kaboo ra k'a sanba boro beerey se.

12

Žak wiiyandi, Piyer danjandi kasaa ra

¹ Alwaatoo woo ra, kokoyoo Herod na Egilizoo boroyan dii k'i laazaaba. ² A na takuba ka Žak, Yehiya armaa wii. ³ A dii kan a kan Alyahuudey se, a dan koyne Piyer mo ma diyandi. Woo gar Takulawey kan ra dolobiri sii zaarey no. ⁴ Kan a na nga mo dii, a n'a dan kasaa ra, a na sooje taaci-taaci marga hala cee taaci k'a dan kabey ra i m'a lakkal. A ga baa Borcintaraa jingaroo banda ga, nga ma kate a jamaa jine. ⁵ Piyer goo ma lakkalandi kasaa ra, amma Egilizoo ga Irkoy njaaray a se nda soobay.

Piyer fatta kasaa ra

⁶ Waatoo kan Herod ga baa ka kate Piyer borey jine, cijinoo din Piyer mana kani kala sooje hinka nda cere game, guuru karfu hinka g'a haw, lakkalkawyan goo hugoo mijoo ga. ⁷ Nga ne, ir Koyoo almalayka foo bangay, gaay tee hugoo ra, a na Piyer kar-kar caraa ga k'a tunandi ka nee: «Tun nda cahāyan!» Guuru karfey kan ka hun kabey ga. ⁸ Almalaykaa nee a se: «Ni gamoo haw, ma ni taamey dan.» A na tee. A nee a se: «Ni kaayi beeroo dan ni ga ma hanga agay.» ⁹ A fatta, a hanga a, amma a si bay kan woo kan almalaykaa goo m'a tee cimi da no, a mma nee bangayyan no nga goo ma dii a. ¹⁰ I bisa lakkalkey kaydoo jinaa nda ihinkantoo ga, i too guuru ganboo do kan ga koy koyraa ra, a feera nda nga bonj i se. Kan i fatta, i hanga lolo folloku ka koy, amma dogoo din da almalaykaa na Piyer nanj.

¹¹ Piyer lakkaloo zunbu, a nee: «Sohō ay bay nda cimi kan ay Koyoo ka nga almalaykaa sanba a m'ay kaa Herod kaboo ra, nda haya kul kan Alyahuudey ga baa k'a tee ya ne.» ¹² Kan a faham, a koy Maryama, Yehiya kan i n'a maagaaru Marku, naa hugoo do kan ra boro booboyan marga, i ga Irkoy njaaray. ¹³ Kan a goo ma ganboo kar-kar, konja foo kan maajoo ti Rod man ka tuuru. ¹⁴ A na Piyer jindoo bay, amma jaali se a mana hugoo mijoo feeri, a nka zuru ka koy kunehere ka bayrandi kan Piyer goo hugoo mijoo ga. ¹⁵ I nee a se: «Ni nka hollo!» A na šikka kaa kan nga no. I nee: «Nga almalaykaa no.» ¹⁶ Piyer cindi a ga kara. Kan i feera, i dii a, de bonjey haw. ¹⁷ A na kaboo ka silbay foo tee i ma dangay, a na takaa deede [i] se kan nda ir Koyoo na nga gongu ka nga kaa taray kasaa ra. A nee: «Wa koy woo har Žak* nda ir armye se.» Kan a fatta, a koy nongu tana ra.

¹⁸ Suba subbaahoo ra, soojey lakkaley hanse ka tun nda haya kan Piyer ti a. ¹⁹ Herod n'a ceeci a mana duu a. A na soojey cee k'i hāa, woo din banda ga, a nee i m'i ka koy k'i wii. Herod hun Žude ka doo ka koy Sezare ka waati tee no din.

† **11:28** 11.28 Rom borey kokoy beeri no (41–54 Isa banda ga). § **11:29** 11.29 «ma faaba sanba ir armye se kan ga goro Žude», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ma haya sanba ir armye kan ga goro Žude goyoo se». * **12:17** 12.17 Žak man'ti kala Isa arma.

Herod buuyanoo

²⁰ Herod hanse ka futu Tir nda Sidon borey ga. Amma i tee affoo ka kaa a do, i na kokoyoo kanihugoo jineboraa kanj ti Blastus fahamandi a ma yadda. I na alaafiya wiri Herod ga, zama ngi gandaa hunaa si hun kala kokoyoo gandaa ra. ²¹ Zaaroo kanj kayandi ra, Herod na nga kokoy kaayey danj ga goro tintimoo bonj ka šenni har i se. ²² Jamaa ga kaati ka nee: «Koy jinde no, man'ti boro jinde no!» ²³ Dogoo din da ir Koyoo almalayka foo na Herod kar, zama a mana Irkoy jeeraa danj a ga. Nooniyarj n'a ŋaa, hundoo hun.

²⁴ Woo kul ra, Irkoy meešennoo ga tonton ka harandi ka koy jine. ²⁵ Kanj Barnabas nda Sol na ngi faabayanoo tee ka ben Žerizalem, i yee, i na Yehiya kanj i n'a maagaaru Marku ka koy ngi bande.

13

Barnabas nda Sol sanbandi i ma koy waazu

¹ Egilizoo kanj goo Antiyoš, annabiyarj nda cawandikawyarj cindi a ra: Barnabas, nda Simewonj kanj se i ga nee Nižer, nda Lusiyus Siren boraa, nda Manayen kanj nga nda kokoy kaccaa Herod biirandi cere bande, nda Sol. ² Waatoo kanj i goo m'ir Koyoo saabu, i ga meehaw, Hundi Henanantaa nee: «Wa Barnabas nda Sol danj ya ne jere ga goyoo se kanj se ay n'i cee.» ³ I meehaw, i na Irkoy ŋaaray, i na kabe fur i ga k'i nanj i ma koy.

Barnabas nda Sol koy gungoo ra kanj se i ga nee Šipir

⁴ Barnabas nda Sol kanj Hundi Henanantaa n'i sanba doo ka koy Selusi, i na harihii zaa ka hun no din ka koy Šipir. ⁵ Kanj i too Salamin, i na Irkoy meešennoo waazu Alyahuudey margahugey ra. Yehiya mo goo i bande sanda faabakaw.

⁶ I na gungoo kul dunbu ka bisa ka koy Pafos. I na aru foo gar kanj ti kottekoyni, taari annabi no, Alyahuudu no kanj maapoo ti Bar-Isa. ⁷ A sii kala goforneroo do kanj se i ga nee Seržiyus Pol kanj ti aru kanj goo nda lakkal. Seržiyus Pol danj i ma ciya Barnabas nda Sol se, a hanse ka ceeci nga ma maa Irkoy meešennoo. ⁸ Amma Elimas, kottekoynoo, zama nga maapoo maanaa ti woo, gaaru i se ka ceeci ka goforneroo bonjoo bere a masi naanay. ⁹ Sol kanj se i ga nee mo Pol too met nda Hundi Henanantaa, a na nga moyey kanji a ga ¹⁰ ka nee: «He! Ni kanj ga too met nda zambayan dumi kul nda binekogay dumi kul, Ibilisi izoo, šerretaray dumi kul iberoo, n'si fay nda k'ir Koyoo fondo šerrantey šiirandi? ¹¹ Sohō nga ne, ir Koyoo kaboo ga too ni do, n'ga dana, n'ga waati tee n'si dii waynaa.» Dogoo din da kokooru nda kubay zunbu a ga, a cindi a ga bere-bere, a ga gongukawyarj ceeci. ¹² Waatoo kanj goforneroo dii hayaa kanj tee, a naanay. Cawandoo kanj ga teendi ir Koyoo ga n'a almunkarandi.

Pol nda Barnabas koy Antiyoš kanj goo Pisidi

¹³ Pol nda nga hangasiney na harihii zaa ka hun Pafos ka koy Perž kanj goo Panfili. Amma Yehiya hun i bande, a yee Žerizalem. ¹⁴ Ng, i hun Perž ka koy too Antiyoš kanj goo Pisidi. Hunanzam zaaroo hane i huru margahugoo ra, i goro. ¹⁵ Ašariyaa nda annabey citaabey

cawyanoo banda ga, margahugoo bonkoyney sanba ka nee i se: «Arma arey, nda war goo nda šenni kanj ga jamaa binoo yaynandi, w'a har.»

¹⁶ Pol tun, a na kaboo ka silbay foo tee ka nee: «Izirayel borey nda war kanj ga hunbur Irkoy, wa hanajer: ¹⁷ Izirayel jamaa woo Koyoo n'ir baabey suuba, a na jamaa jer waatoo kanj se i ga tee yaw Misira gandaa ra. A na nga hinoo k'i fattandi a ra. ¹⁸ Jiiri woytaaci (40) cine a g'i suuri saajoo ra. ¹⁹ A na dumi iyye halaci Kananj gandaa ra. A n'i noo ngi gandaa i m'a tubu, ²⁰ jiiri zangu taaci nda woyguu (450) cine. Woo banda ga, a n'i noo alkaaliyanj hala annabi Samiyel waatoo ga. ²¹ Za alwaatoo woo, i na kokoy wiri, Irkoy n'i noo Sawul, Kiš iz'aroo, Benžamenj alkabiilaa ra a hun, a n'i laama jiiri woytaaci (40). ²² Kanj Irkoy n'a kaa, a na Dawda tee i se kokoy. Nga ga a na seedetaray tee ka nee: «Ay duu Dawda, Yišay iz'aroo, aru no kanj ay binoo ga bag'a, a ga agay ibaayoo kul tee.»* ²³ Aroo woo hayroo ra, Irkoy, nga allaahidoo ra, kate Izirayel se Hallasikaw kanj ti Isa. ²⁴ Za woo mana tee, Yehiya na Izirayel jamaa kul waazu i ma tuubi ka batize. ²⁵ Waatoo kanj Yehiya ga baa ka too nga goyoo benantaa ga, a nee: «Boraa kanj war g'a hongu, agay, ay man'ti a, amma nga ne, boro foo ga kaa ay dumaa ga kanj ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri.»†

²⁶ Arma arey, Ibrahima hayroo zankey, war nda borey war ra kanj ga hunbur Irkoy, ir se hallasiroo woo šennoo sanbandi. ²⁷ Zama borey kanj ga goro Žerizalem nda ngi alwakiiley mana yadda Isa ga, kanj i n'a zukandi, annabey kanj ga cawandi hunanzam zaari kul šenney no i n'i tabatandi. ²⁸ Ba kanj se i mana dii a ga haya kul kanj ga kate i m'a wii, i wiri Pilat ga, a ma wiiyandi. ²⁹ Waatoo kanj i na hayey kul kanj hantumandi a ga Citaaboo ra tee a se ka ben, i n'a zumandi bundoo ga k'a danj saaray ra. ³⁰ Amma Irkoy n'a tunandi bukawey ra. ³¹ A bangay jirbi booboyanj borey se kanj žigi a bande ka hun Galile ka koy Žerizalem, ngi ti nga seedewey [sohō da] jamaa do. ³² Ir, ir ga Alhabar Boryaa har war se kanj ti allaahidoo kanj Irkoy n'a zaa ir baabey se, ³³ Irkoy n'a tabatandi ir se kanj ti ngi izey ka Isa sanba. Sanda takaa kanj nda a hantumandi Zabur hinkantoo ra ka nee: «Ay Iz'aroo ti ni, hō ay na ni hay.»‡ ³⁴ Irkoy n'a tunandi bukawey ra hala a masi yee ka funbu. Woo no a n'a har ka nee: «Ay ga war noo Dawda haya henanantey, haya naanayantey.»§ ³⁵ Woo se nongu foo ra a ga nee: «N'si nanj ni boro henanantaa ma dii funbuyan.»* ³⁶ Dawda goy Irkoy ibaayoo se nga zamanoo ra, a faati, a koy nga hayragey gar alaaharaa, a funbu. ³⁷ Amma boraa kanj Irkoy n'a tunandi mana dii funbuyan. ³⁸ War ma bay, arma arey kanj nga maaganda se zunubu yaafayanoo ga harandi war se. De mo haya kul kanj ra Musa ašariyaa mana hin ka war tee boro šerrante, ³⁹ nga ra, boro kul kanj naanay ga tee boro šerrante. ⁴⁰ Wa hawgay hayaa kanj harandi annabey citaabey ra masi duu war. ⁴¹ I nee:

«Konnaykey, wa guna,
war bonjey ma haw, war ma dere,
zama ay ga teegoy foo tee war zamanoo ra,

* **13:22** 13.22 Samiyel 1na 13.14; Zabur 89.21; Ezayi 44.28. † **13:25** 13.25 Matiyu 3.11; Marku 1.7; Luka 3.16; Yehiya 1.20, 27. ‡ **13:33** 13.33 Zabur 2.7. § **13:34** 13.34 Ezayi 55.3.

* **13:35** 13.35 Zabur 16.10.

teegoy kaŋ war si naanay a abada

nda boro n'a deede war se.†»

⁴² Kaŋ Pol nda Barnabas ga fatta margahugoo ra, i n'a wiri i ga i ma šenney wey har ngi se hunanzam zaaroo kaŋ goo kaa hane. ⁴³ Waatoo kaŋ margahugoo jamaa say, Alyahuudey nda boroyan kaŋ huru alyahuudutaray kaŋ ga Irkoy gana, iboobo hanga Pol nda Barnabas. Pol nda Barnabas ga šelaŋ i se, i g'i hoyray i ma gaabu Irkoy anneemaa ga.

⁴⁴ Hunanzam zaaroo kaŋ kaa ra, a ga hima nda koyraa kul ka marga ka maa ir Koyoo meešennoo. ⁴⁵ Kaŋ Alyahuudey dii jamaa, biney too met nda canseyan, i koy šennoo kaŋ Pol g'a har kakaw k'a wow. ⁴⁶ Pol nda Barnabas šelaŋ nda naanay ka nee: «A nka tilasu war se Irkoy meešennoo ma jin ka harandi, amma zama war n'a warra, de mo war hunday cebe kaŋ war si hima nda hunayan abadantaa. Nga ne, ir ga bere dumiyay kaŋ man'ti Alyahuudu here. ⁴⁷ Zama ir Koyoo n'ir yaamar ka nee:

«Ay na ni kayandi ma tee dumiyay gaayoo,

hala ma koy nda hallasiroo

hala aduppa kaydogoo ga.»‡»

⁴⁸ Waatoo kaŋ borey kaŋ hun dumiyay ra kaŋ man'ti Alyahuudu maa woo, i jaali, i n'ir Koyoo meešennoo beerandi. Borey kul naanay kaŋ ga hima ka duu hunayan abadantaa. ⁴⁹ Ir Koyoo meešennoo say gandaa kul ra. ⁵⁰ Amma Alyahuudey na woyey kaŋ goo nda beeray kaŋ ga Irkoy gana nda koyraa boro beerey tusa i ma Pol nda Barnabas laazaaba k'i gaaray k'i kaa ngi laboo ga. ⁵¹ Pol nda Barnabas na kusaa kokobu k'a kaa ngi cewey ga, a ma yee i ga, i koy Ikoniyyom. ⁵² Taalibey biney too nda jaali, i too met nda Hundi Henanantaa.

14

Pol nda Barnabas koy Ikoniyyom

¹ Taka follokaa, Ikoniyyom koyraa ra, Pol nda Barnabas huru Alyahuudey margahugoo ra, i šelaŋ hala nongu kaŋ ra boro jamaa boobo naanay, Alyahuudey nda Grekey mo. ² Amma Alyahuudey kaŋ mana naanay na borey kaŋ hun dumiyay ra kaŋ man'ti Alyahuudu tusa ka biney bibandi ir armey ga. ³ Pol nda Barnabas na waati kuku tee no din. I ga šelaŋ nda naanay, ngi naataa goo ir Koyoo ga kaŋ ga seedetaray tee nga anneemaa šennoo* ga ka ngi kabey ka tammaasayan nda kayfiyan tee. ⁴ Koyraa jamaa zamna, affooyan goo Alyahuudey bande, jerey goo diyawey bande. ⁵ Borey kaŋ hun dumiyay ra kaŋ man'ti Alyahuudu, nda Alyahuudey, nda ngi alwakiiley na anniya zaa ngi ma Pol nda Barnabas zarabi k'i warra nda tondi k'i wii. ⁶ I bay, i zuru ka koy Likawoni koyrawey ra kaŋ ti Listir, nda Derbe, nda koyra kanbey. ⁷ I cindi no din ka Alhabar Boryaa har.

Pol nda Barnabas koy Listir

⁸ Aru foo goo Listir kaŋ cewey buu, a mma goro de, za ŋaŋoo gundoos ra a bongu, a mana bay ka dira. ⁹ Aroo ga maa Pol ga šelaŋ. Pol na

† 13:41 13.41 Habaku 1.5. ‡ 13:47 13.47 Ezayi 49.6. * 14:3 14.3 «nga anneemaa šennoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «nga šenni alhormantaa».

moo kanji a ga, a dii kanj a ga naanay kanj nga ga duu baani. ¹⁰ A na jinde jer ka nee a se: «Tun ka kay ni cewey ga ni boŋ ga.» A sar ka tun, a dira.

¹¹ Kanj jamaa dii hayaa kanj Pol n'a tee, i na jinde jer ka nee Likawoni šenni ra: «Koyey na ngi boŋ himandi nda adamize, i zunbu ir do.» ¹² I na Barnabas maajoo danj Zus, i na Pol wanoo danj Hermes, zama nga ti šenni toondikaa.† ¹³ Zus hugoo kanj goo koyraa jeroo ga, nga sargari juwalkaa kate haw jaaruyan nda boŋ taalam hayayanj hala koyraa mijoo ga. A nka baa nga nda jamaa ma sargari kaa.

¹⁴ Kanj diyawey, Pol nda Barnabas maar'a, i na ngi darbawey kottu ka ngi yadda janjaa cebe ka zuru ka koy taray jamaa game. I kaati ¹⁵ ka nee: «Arey, cin se war ga hayey wey tee? Ir mo man'ti kala war cine adamizeyanj, ir ga Alhabar Boryaa bayrandi war se, wa mooru haya yaadawey wey ga ka bere Irkoy hunantaa here kanj na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda haya kul kanj goo i ra tee. ¹⁶ Nga kanj zaman bisantey borey, a na gandawey kul nanj i ma dira, ngi affoo kul nga boŋ fondaa ra. ¹⁷ A mana fay nda a ga gomniyanj ka seedetaray tee, a na war noo beenaa cinreney nda kaydiya hennayanj, ka war noo ŋaayan boobo ka war biney too nda jaali.» ¹⁸ Takaa kul kanj nda i šelanj, amma a šendi hala i ga hin ka jamaa ganji i ma sargari kaa ngi maajney ga.

¹⁹ Alyahuuduyan kaa ka hun Antiyoš nda Ikoniyyom, i duu alžamaa, i na Pol warra nda tondi, k'a kursu ka koy koyraa banda ga, i hongu a buu. ²⁰ Amma waatoo kanj taalibey n'a kuubi k'a bere, a tun, a huru koyraa ra. Subaa ra, a koy Barnabas bande Derbe.

Pol nda Barnabas yee Antiyoš kanj goo Siiri

²¹ Pol nda Barnabas na Alhabar Boryaa waazu Derbe koyraa ra ka boro boobo tee taalibiyanj. I yee Listir, nda Ikoniyyom, nda Antiyoš ²² ka taalibey biney danj, k'i hoyray i ma gaabandi naanaa ga, ka bayrandi i se ka nee: «Kala zarabi boobo ma duu ir hala ir ga huru Irkoy Laamaa ra.» ²³ I na boro beeriyanj suuba Egiliz foo kul ra, i ga Irkoy ŋaaray, i ga meehaw, i n'i talfi ir Koyoo kanj i naanay a ga.

²⁴ I na Pisidi gandaa kottu ka koy Panfili. ²⁵ Kanj i na šennoo waazu Perž, i doo ka koy Ataliya. ²⁶ I na harihii zaa ka hun no din ka koy Antiyoš, nongoo kanj ra i n'i talfi Irkoy anneemaa ga goyoo kanj i n'a tee se. ²⁷ Kanj i too, i na Egilizoo marga, i na hayaa kul deede kanj Irkoy na tee nda ngi nda takaa kanj nda a na naanay fondaa mijoo feeri dumiyanj kanj man'ti Alyahuudu se. ²⁸ I na waati kuku tee taalibey do.

15

Margaroo kanj tee Žerizalem

¹ Boro fooyanj hun Žude ka doo Antiyoš k'ir armey cawandi ka nee: «Nda war mana hurubangu sanda Musa alaadaa, war si hin ka hallasi.» ² Kakaw nda šenni beeri huru ngi, nda Pol, nda Barnabas game. I kayandi kanj Pol, nda Barnabas, nda boroyanj ngi ra ma žigi ka koy Žerizalem diyawey nda boro beerey do šennoo woo se.

† **14:12** 14.12 Grekey addinaa ra, Zus man'ti kala koyey boŋkoynoo, Hermes, nga ti ngi šenni toondikaa.

³ Egilizoo n'i faaba ngi naarumaa ra, i na Fenisi nda Samari gandaa dira, i ga dumey kan man'ti Alyahuudu tuubiroo filla. I tee jaali beeri ir armyey kul se. ⁴ Kan Pol nda Barnabas too Žerizalem, Egilizoo, nda diyawey, nda boro beerey n'i kubay, i na hayaa kul deede kan Irkoy n'a tee nda ngi. ⁵ Fariziyeney kondaa borey kan naanay, affooyan i ra tun ka nee: «A nka waazibi taalibey kan man'ti Alyahuudu ma hurubangu k'i yaamar i ma Musa ašariyaa dii.»

⁶ Diyawey nda boro beerey na cere marga ka šennoo woo guna. ⁷ Kakaw beeri ra, Piyer tun ka nee i se: «Arma arey, war hunday ga bay kan za gayyan Irkoy n'ay suuba war ra hala ay minoo ma Alhabar Boryaa har dumey kan man'ti Alyahuudu se. I ma maa, i ma naanay. ⁸ Bine baykaa kan ti Irkoy cebe kan nga yadda i ga, a n'i noo Hundi Henanantaa sanda ir takaa. ⁹ A mana fay-fayyan kul dan ir nda i game. A na biney henanandi naanaa albarkaa ra. ¹⁰ Sohō macin se war ga Irkoy sii ka jeraw dan taalibey jindey ga kan ir baabey nda ir sii nda gaabi k'a jere? ¹¹ Amma ir ga naanay kan ir Koyoo Isa alhormaa ra ir hallasi sanda takaa kan nda ngi mo hallasi.»

¹² Jamaa kul dangay, i ga hanajer Pol nda Barnabas se kan ga tammasawey nda kayfey kul deede kan Irkoy n'i tee dumey kan man'ti Alyahuudu game. ¹³ Waatoo kan i dangay, Žak na šennoo zaa ka nee: «Arma arey, wa hanajer ya ne. ¹⁴ Simon na takaa filla kan nda Irkoy jin ka jeli dumey ga kan man'ti Alyahuudu ka jamaa tee i ra nga maano se. ¹⁵ Woo nda annabey šenney kul ti affoo kan hantumandi Citaaboo ra ka nee:

¹⁶ «Woo banda ga, ay ga yee ka kaa,
ay ga Dawda hukukumoo kan kan cin koyne,

ay ga kayrey cin koyne k'i kayandi,

¹⁷ hala adamizey cindey m'ir Koyoo ceeci

nda dumey kul kan goo ay maano ga,

wey ti hayayan kan war Koyoo n'i har

¹⁸ kan bayrandi za gayyan.»*

¹⁹ Woo se ay goo borey ra kan si baa šenday ma huru dumey ga kan man'ti Alyahuudu kan tuubi ka Irkoy gana. ²⁰ Amma a ma hantumandi i se kan i ma ngi bon dii toorey žiiboo, nda woy nda aru izefututaraa, nda haya kan kootandi ka buu, nda kuri ŋaayan ga. ²¹ Za zamanyan boroyan na Musa cawandoo waazu koyra foo kul margahugoo ra hunanzam zaari kul hane.»

Bataga sanbandi taalibey kan man'ti Alyahuudu se

²² Alwaatoo woo, diyawey, nda boro beerey, nda Egilizoo kul dii kan a ga boori ngi ma boroyan suuba ngi ra k'i sanba Antiyoš Pol nda Barnabas bande. Borey ti: Žud kan se i ga nee Barsabas, nda Silas, aruyan no kan goo nda beeray ir armyey game. ²³ I na batagaa kan i n'a hantum dan kabey ra. I nee batagaa ra: «Diyawey, nda boro beerey, nda war armyey kan hun dumey ra kan man'ti Alyahuudu ga sallam ir armyey ga kan goo Antiyoš koyraa, nda Siiri, nda Silisi gandaa ra. ²⁴ Ir maa kan boro fooyan [hun] ir do, ir man'ti noo yaamar kul, i na war jaami ka war biney maray nda ngi šenney.† ²⁵ Woo se ir kul tee

* **15:18** 15.16–18 Amos 9.11–12. † **15:24** 15.24 Hantum fooyan ga tonton ka nee: «ka nee kan war ma hurubangu ka Musa ašariyaa dii».

bine foo ka dii kaŋ a ga boori ir ma aruyaŋ suuba ir ra k'i sanba war do, ngi nda ir baakey Barnabas nda Pol ²⁶ kaŋ ti boroyaŋ kaŋ na ngi hundey fur ir Koyoo Isa Almasihu maapoo se. ²⁷ Ir na Žud nda Silas sanba kaŋ ga ngi mijey ka haya follokey har war se. ²⁸ Zama Hundi Henanantaa nda ir dii kaŋ a ga boori ir masi jeraw kul daŋ war ga nda man'ti wey kaŋ waazibi: ²⁹ ka war boŋ dii hayey ga kaŋ sargandi toorey maapney ga, nda kuri, nda haya kaŋ kootandi ka buu ŋaayan ga, nda woy nda aru izefututaray ga. Nda war ga war boŋ dii hayey wey ga, war na haya henna tee. Waatoo ma boori!»

³⁰ Kaŋ i hun no din ka doo Antiyoš, i na taalibey jamaa marga k'i noo batagaa. ³¹ Kaŋ i n'a caw, i paali nda bineyaynandiroo kaŋ goo a ra. ³² Žud nda Silas kaŋ ngi mo ti annabi, n'ir armey biney yaynandi nda šenni booboyaŋ, i na biney daŋ. ³³ Waatoo kaŋ i na waati tee no din, ir armey n'i sanba nda baani borey kaŋ n'i sanba do. ³⁴ [Amma Silas kayandi ka cindi no din.]

³⁵ Pol nda Barnabas na waati tee Antiyoš ka cawandi. Ngi nda boro booboyaŋ ga Alhabar Boryaa kaŋ ti ir Koyoo šennoo waazu.

Pol nda Barnabas hun cere bande

³⁶ Jirbiyaŋ banda ga, Pol nee Barnabas se: «Sohõ ir ma yee ka koy ir armey foo koyra kul kaŋ ra ir n'ir Koyoo šennoo waazu ka dii wala i ga saabu.» ³⁷ Barnabas baa nga ma Yehiya mo kaŋ se i ga nee Marku kanbe ngi bande. ³⁸ Amma Pol dii kaŋ a si hima ngi ma boro kaŋ na ngi naŋ za Panfili, a mana koy goy ngi bande, hangandi ngi. ³⁹ Citi huru gamey ra hala nongu kaŋ ra i fay. Barnabas na Marku dii ka harihii zaa ka koy Šipir. ⁴⁰ Pol na Silas suuba ka koy, ir armey n'a talfi ir Koyoo anneemaa ga. ⁴¹ A na Siiri nda Silisi gandaa dira ka Egilizey biney daŋ.

16

Timote na Pol nda Silas dum

¹ Pol too Derbe nda Listir. Nga ne, taalibi foo goo no kaŋ maapoo ti Timote. Naŋoo man'ti kala Alyahuudu kaŋ ga Isa gana, baaboo ti Grek, ² ir armey kaŋ goo Listir nda Ikoniom ga seedetaray henna tee a ga. ³ Pol baa a ma hanga nga bande, a n'a zaa, a n'a daŋbangu Alyahuudey kaŋ goo nongey din ra maaganda se, zama borey kul ga bay kaŋ baaboo Grek no.* ⁴ Kaŋ i ga bisa koyrawey ra, i ga yaamaryan noo i se i m'i dii kaŋ diyawey nda boro beerey kaŋ goo Žerizalem k'i kayandi. ⁵ Egilizey duu gaabi naanaa ra, zaari kul mo ngi hinnaa ga tonton.

Pol dii bangayyan Trowas

⁶ I na Friži nda Galati gandaa dunbu ka bisa, zama Hundi Henanantaa n'i ganji i ma šennoo har Azi gandaa ra. ⁷ Kaŋ i too Mizi gandaa ra, i ceeci ka naaru Bitini gandaa ra, amma Isa Hundoo man'i noo fondo. ⁸ Kaŋ i na Mizi kottu, i doo Trowas koyraa ra. ⁹ Pol dii cijinoo ra bangayyan kaŋ ra Masedoni gandaa aru foo ga kay ka nga ŋaaray ka nee: «Bisa ka kaa Masedoni k'ir faaba.» ¹⁰ Za a dii bangayyanoo,

* **16:3** 16.3 Grekey si hurubangu. Timote, nga ŋaa here no a ga duu alyahuudutaray. Alyahuudey cindey maaganda se a hurubangu.

dogoo din da ir ceeci ka koy Masedoni, zama ir bay kanj ir Koyoo k'ir cee ir ma koy Alhabar Boryaa waazu i se.

Lidi naanay ir Koyoo Filipi koyraa ra

¹¹ Ir na harihii zaa ka hun Trowas ka šerre Samotras, subaa ra, ir too Neyapolis. ¹² Ir hun no din ka koy Filipi kanj ti Masedoni zamna beeri koyra jinaa, Rom borey laamaa ra a goo. Ir na zaariyanj tee koyraa din ra. ¹³ Hunanzam zaaroo hane ir koy koyraa mijoo se banda ka koy isaa mijoo ga kanj ra ir ga hongu Irkoy naaraydoo foo goo. Ir goro ka šelanj woyey se kanj marga no din. ¹⁴ Woy foo kanj maapoo ti Lidi, Tiyatir koyraa boro no, šukka ciray hay šenda maamalakaw no. Irkoy ganakaw no, a ga hanajer, ir Koyoo na binoo feeri hala a ma hayey dii kanj Pol g'i har. ¹⁵ Waatoo kanj a batize, nga nda nga hugoo borey, a n'a naaray ir ga ka nee: «Nda war g'ay dii sanda boro kanj naanay ir Koyoo, wa huru ay hugoo ra ka zunbu ay do.» A n'ir gaabi.

Pol nda Silas danandi kasaa ra Filipi koyraa ra

¹⁶ Kanj ir goo ma koy Irkoy naaraydogoo ra, koŋŋa woy-ize foo kanj ra ganji kanj goyoo ti gunandiyar goo n'ir kubay. Koŋŋa woy-izoo ga gunandi, nga koyey ga duu nga gunandiyanoo ra nooru boobo. ¹⁷ A ga dira Pol nda ir bande, a ga kaati ka nee: «Borey wey man'ti kala Irkoy Jerantaa banney kanj ga hallasiroo fondaa waazu war se.» ¹⁸ A na woo tee zaari boobo. Pol fara, a bere ka nee ganjoo se: «Ay na ni yaamar Isa Almasihu maapoo ga, ma fatta a ra.» Waatoo din da, a fatta. ¹⁹ Amma kanj nga koyey ga dii hayaa kanj ga kate ngi se alman goo ma dere, i na Pol nda Silas dii k'i cendi ka koy farru beeroo ra alwakiiley do. ²⁰ I n'i danj lakkalkey bonkoyney jine ka nee: «Borey wey goo ma koyraa jaami, Alyahuuduyan no, ²¹ i ga alaadayar har kanj si bisa ir se ir m'i dii, a si bisa ir m'i tee, zama Rom boroyar ti ir.» ²² Cere bande jamaa tun i ga, bonkoyney na Pol nda Silas kaayey cendi k'i kaa i ga ka yaamar noo i m'i barzu. ²³ Kanj i na barzu mee boobo kaa i ra, i n'i warra kasaa ra, i nee lakkalkaa se a m'i lakkal boryo. ²⁴ Kanj a duu yaamaroo woo, a n'i warra kasaa hugoo kanj goo kunehere ka cewey gaala bundoo ga.

²⁵ Cijinoo gamoo ra, Pol nda Silas ga Irkoy naaray, i ga don k'a saabu, kasa-izey ga hanajer. ²⁶ Dogoo din da labu jijiri beeri tee hala nongu kanj ra kasaa asaasoo mma jijiri, waatoo din da hugoo mijey kul feera, i kul gaalawey feera. ²⁷ Lakkalkaa dirgasu, kanj a dii kasaa hugoo mijey feeri, a na nga takubaa hoobu ka nee nga ga nga bonj wii, zama a mma nee kasa-izey nka zuru. ²⁸ Pol na jinde jer ka kaati ka nee: «Masi haya laala kul tee ni bonj se, zama ir kul goo ne.» ²⁹ Waatoo din lakkalkaa nee i ma kate fitilla, a cahã ka huru ngi hugu-izoo ra, a ga jijiri, a kanj Pol nda Silas jine. ³⁰ A n'i ka koy taray ka nee: «Aru beerey, macin no ay m'a tee hala ya duu ka hallasi?» ³¹ I nee a se: «Naanay ir Koyoo Isa, de n'ga hallasi, ni nda ni hugoo borey.» ³² I n'ir Koyoo meešennoo waazu nga nda borey kul se kanj goo nga hugoo ra. ³³ Lakkalkaa, alwaatoo din da cijinoo ra, a n'i dii ka ngi dorey jumay. Dogoo din da nga nda nga borey kul batizandi. ³⁴ A na Pol nda Silas ka žigi ka koy nga hugoo do, a n'i gorandi k'i noo ŋaayan. A jaali kanj nga naanay Irkoy, nga nda nga hugoo kul.

³⁵ Kaŋ moo boo, boŋkoyney na wiisiyeyan† sanba i ma nee kaŋ i m'i naŋ. ³⁶ Lakkalkaa na ţenney [wey] ka too Pol do ka nee: «Boŋkoyney sanba ka nee war ma naŋandi, sohō wa fatta, war ma koy nda baani.» ³⁷ Amma Pol nee i se: «Sohō kaŋ i n'ir kar alžamaa jine bila nda ir ma ciitandi ka zukandi, Rom boro ti ir, i n'ir daŋ kasaa ra. Sohō i ga baa ngi m'ir kaa taray tuguyan ra. Kalaa! Kala i ma kaa ngi hunday k'ir fattandi taray.» ³⁸ Wiisiyewey na ţenney ka too boŋkoyney do. I hunbur kaŋ i maa kaŋ Rom boroyan no. ³⁹ I kaa ka alha-naŋ wiri i ga. I n'i fattandi taray k'a wiri i ga i ma koyraa naŋ. ⁴⁰ Kaŋ i fatta kasaa ra, i koy Lidi do. I dii ir armyey, i n'i hoyray, i koy.

17

Pol nda Silas koy Tesalonik koyraa ra

¹ Kaŋ Pol nda Silas bisa nda Anfipolis nda Apoloni koyrawey, i too Tesalonik kaŋ ra Alyahuudey margahugu foo goo. ² Sanda nga alaadaa, Pol huru i do. Hunanzam zaari hinza a ga ţelan j se hayaa ga kaŋ Citaaboo n'a har. ³ A n'i fahamandi ka cebe i se kaŋ kala Almasihu ma zarabi, a ma tun bukawey ra. A nee i se: «Isa woo kaŋ ay goo m'a har war se, nga ti Almasihu.» ⁴ Boroyan i ra yadda, i tonton Pol nda Silas ga, ngi, nda Grek jama beeri kaŋ ga Irkoy gana, nda woy cee-kayante booboyan.

⁵ Amma Alyahuudey canse, i na boro laala fooyan zaa furkey ra. I na koyraa borey marga-marga k'i daŋ cere ra. I koy Žason hugoo do k'i ceeci ka koy nda ey jamaa jine. ⁶ Kaŋ i mana duu ey, i na Žason nda armayan cendi ka koy koyraa alwakiiley jine ka kaati ka nee: «Borey wey kaŋ na laboo kul birji, sohō ne ra i kaa. ⁷ Žason n'i zumandi nga do, i kul na kokoy beeroo yaamarey hoo ka nee kaŋ kokoy tana goo no kaŋ ti Isa.» ⁸ Jamaa nda koyraa alwakiiley kaŋ maa hayey wey, boŋey jaami. ⁹ Žason nda borey jerey na haya noo tolme jina i duu k'i taŋ.

Pol nda Silas koy Beere koyraa ra

¹⁰ Dogoo din da ir armyey na Pol nda Silas sanba Beere cijin here. Kaŋ i too, i huru Alyahuudey margahugoo ra. ¹¹ Borey wey biney baa Tesalonik borey waney, i na Irkoy meeţennoo dii nda anniya henna. Zaari kul i ga Citaaboo fesufesu ka dii wala hayey kaŋ ga harandi cimiyay no. ¹² Boro boobo naanay i ra, Grek woy kayanteyan nda aru boobo. ¹³ Amma kaŋ Tesalonik Alyahuudey bay kaŋ Pol goo ma Irkoy meeţennoo waazu Beere, ngi mo koy no din ka jamaa boŋey jaami k'i turandi. ¹⁴ Dogoo din da ir armyey na Pol sanba a ma koy teekoo here, amma Silas nda Timote cindi no din. ¹⁵ Borey kaŋ ga Pol dum n'a ka koy hala Aten. Kaŋ i yee, i na Pol dontaa har Silas nda Timote se kaŋ i ma nga gar nda cahāyan. Silas nda Timote koy.

Pol koy Aten koyraa ra

¹⁶ Waatoo kaŋ Pol ga Silas nda Timote batu Aten, a dukur kaŋ a dii takaa kaŋ nda koyraa ga too met nda tooru. ¹⁷ Margahugoo ra, a ga ţelan Alyahuudey nda Irkoy ganakey bande, zaari kul mo a ga ţelan borey bande kaŋ goo farru beeroo ra. ¹⁸ Lakkalkoyniyan kaŋ se

† 16:35 16.35 Boroyan no kaŋ ga aţariyaa zurandi boro ga kaŋ ciitandi.

i ga nee Epikiri* nda Istoya boroyan†, affooyan i ra šelan Pol bande. Affooyan nee: «Cin no albuddantaa woo ga nee?» Affooyan mo nee: «A ga hima nda koy waaniyan ga a ga waazu.» I na woo har, zama a ga Isa nda tunyanoo Alhabar Boryaa waazu. ¹⁹ I n'a ka koy hoyraykey margaroo do kanj se i ga nee Aropaže‡, i nee: «Cawandi taagaa woo kanj n'goo m'a tee, ir ga hin ka nga koroo bay wala? ²⁰ Zama n'g'ir mandi hayayan kanj ir s'i bay. Ir ga baa ir ma ngi almaganaa bay.» ²¹ Aten borey kul nda yawey kanj goo Aten, ngi waatoo kul i s'a tee kala i ga šelan wala i ga hanjajer alhabar taagayan se.

²² Pol goo Aropažoo§ gamoo ra, a nee: «Aten borey, ay ga dii kanj haya kul here war ga koyey gana, ²³ zama waatoo kanj ay ga bisa ka war nongu henanantey guna, ay na ba mo sargari tonadoo gar kanj ga i hantum ka nee: «Woo mana teendi kala koy kanj ir s'a bay se!» Hayaa kanj war g'a gana bila nda war m'a bay, nga no agay, ay g'a har war se. ²⁴ Koyoo kanj na adupna nda haya kul kanj goo a ra tee, nga kanj ti beenaa nda gandaa Koyoo, a si goro huguyan ra kanj kabe n'i tee. ²⁵ Adamize kabe mo si alhaadimay a se, a ga hima nda a si too haya kul ga, nga kanj ga hundi, nda hunsar, nda haya kul noo borey se. ²⁶ Boro folloku nda a na adamize dumi kul tee hala i ma goro laboo kul ga. A na waatey nda borey gorodogey diidewey kayandi. ²⁷ A nka woo tee hala i ma Irkoy ceeci, i ma dadaba ka Irkoy taaru ka duu a, ba kanj se a si mooru ir affoo kul. ²⁸ Zama nga ra ir hunaroo goo, nga ra ir puutiroo goo, nga ra ir ga bara, sanda takaa kanj nda war donkey affoo nee: «Nda cimi, nga hayroo ti ir.» ²⁹ Nda Irkoy hayroo ti ir, ir si hima ka hongu kanj koytaray ga hima nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi, wala haya kanj adamize n'a fasal nda nga lakkaloo. ³⁰ Irkoy mana bonbitaraa waatey kabu borey se. Sohō a na yaamar noo adamizey kul se, nongu kul kanj ra i goo, i ma tuubi, ³¹ zama a na zaari danj kanj ra bora kanj a n'a kayandi ga hima ka adupna kul ciiti nda šerretaray. A na tammaasa kanj ga kaaray k'a cebe borey kul se k'a tunandi bukawey ra.»

³² Kanj borey maa Pol šelan bukawey tunyanoo ga, boroyan n'a kašikaši, affooyan nee: «Han foo ir ga kaa ka hanjajer ma ne šennoo woo ga koyne.» ³³ Woo ga, Pol fatta gamey ra. ³⁴ Amma boro fooyan denji a ga, i naanay. Denis, Aropažoo* hoyraykey margaroo boro foo, nda woy foo kanj maapoo ti Damaris goo borey ra, nda boro tanayan mo.

18

Pol koy Korent koyraa ra

¹ Woo banda ga, Pol hun Aten, a koy Korent. ² A na Alyahuudu foo gar no din kanj maapoo ti Akilas, Ponj gandaa wane, a mana gay kanj a hun Itali, nga nda nga wandoo Prisil, zama Klod* nka yaamar kanj Alyahuudey kul ma hun Rom. Pol hanga i bande. ³ Ngi kul ti goy

* **17:18** 17.18 Boroyan no kanj si baa hottay, kaani no i ga ceeci. I ga hongu kanj adupna mma dira nda nga bonj. † **17:18** 17.18 Boroyan no kanj ngi se lakkal man'ti kala ka ašariyawey bay kanj ga adupna dirandi. Boro masi nanj kaani wala hottay ma ni juwal. ‡ **17:19** 17.19 Aropaže man'ti kala tondi hondoo kanj goo Aten koyraa ra kanj bonj hoyraykey ga marga. Hoyraykey margaroo din no ma koyraa juwal. § **17:22** 17.22 Sorro 19to. * **17:34** 17.34 Sorro 19to. * **18:2** 18.2 Zamnaa 11.28.

foo, a cindi i bande ka goy, ngi goyoo man'ti kala hukukum teeyan. ⁴ Hunanzam zaari kul Pol ga šelan margahugoo ra Alyahuudey nda Grekey mo bande, nga šennoo na boŋey dii.

⁵ Waatoo kaŋ Timote nda Silas doo ka hun Masedoni, Pol na nga boŋ noo Irkoy meešennoo waazuroo se. A ga seedetaray tee Alyahuudey se kaŋ Isa ti Almasihu. ⁶ Amma Alyahuudey si yadda, i ga wowa, Pol ga nga darbawey kokobu ka nee: «War hundey alhakoo goo war ga! Agay ya ga henan. Hō banda ga, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu do ay ga koy.» ⁷ Pol hun no din, a koy huru aru foo hugoo ra kaŋ maŋnoo ti Titiyus Žustus, Irkoy ganakaw no. Nga hugoo sii kala margahugoo jeroo ga. ⁸ Margahugoo boŋkoynoo kaŋ ti Krispus naanay ir Koyoo, nga nda nga hugoo kul. Korent boro booboyaŋ kaŋ maa, naanay, i batizandi.

⁹ Cijin here ir Koyoo nee Pol se bangayyan ra: «Masi hunbur, šelan masi dangay, ¹⁰ zama agay, ay goo ni bande. Boro kul kaboo si too ni do ka ifutu tee ma ne. Zama ay goo nda jama beeri koyraa woo ra.» ¹¹ Pol goro no din jiiri foo nda handu iddu a ga Irkoy meešennoo cawandi i game.

¹² Waatoo kaŋ ra Galiyoŋ ga tee Akay gandaa goforneroo, Alyahuudey tee mee foo ka tun Pol se ka koy nda a alkaaloo jine ¹³ ka nee: «Aroo woo goo ma borey boŋey bere i ma Irkoy gana taka ra kaŋ ga ašariyaa hoo.» ¹⁴ Pol baa ka nga miŋnoo feeri kaŋ Galiyoŋ nee Alyahuudey se: «Nda šerretaray jaŋay no wala goy futu no, he Alyahuudey, šikka sii ay ga haŋajer war se. ¹⁵ Amma nda šenni ga war ga kakaw, wala maa, wala war boŋ ašariyaa, w'a guna war hunday, zama agay, ay si baa ya tee hayey wey se ciitikaw.» ¹⁶ A n'i gaaray i ma hun ciitidogoo ra. ¹⁷ I kul na Sosten dii, margahugoo boŋkoynoo, i n'a kar ciithugoo ra. Woo kul, Galiyoŋ mana kula.

Pol yee Antiyoš

¹⁸ Pol na jirbi boobo tee koyne Korent. Woo banda ga, a n'ir armye nan ka harihii zaa ka koy Siiri gandaa ra, Prisil nda Akilas goo a bande. A na nga boŋoo cebu Sankre koyraa ra, zama a nka meefur zaa. ¹⁹ Kaŋ i too Efez, a n'i naŋ no din. Nga hunday huru margahugoo ra ka šelan Alyahuudey bande. ²⁰ Amma kaŋ i n'a wiri a ga a ma goro ngi do ka gay koyne, a mana yadda. ²¹ A hun i do, a nee: «Ay goo kaa war do koyne nda Irkoy baa.» A huru harihii ra ka fatta Efez. ²² I kay Sezare, a žigi ka koy ka Egilizoo† foo, a doo Antiyoš. ²³ A na waati tee no din, a koy. A na Galati nda Friži gandaa kottu cere bande ka bisa. A na taalibey biney daŋ.

Apolos koy Efez nda Korent

²⁴ Alyahuudu foo kaa Efez kaŋ maŋnoo ti Apolos, Aleksandiri koyraa boro no. Aru no kaŋ ga wan šenni, a ga hanse ka Citaaboo bay. ²⁵ Nga, a nka cawandi ir Koyoo fondaa ra. Nga binoo kul si kala ka šelan, ka haya kaŋ ti Isa cawandi nda fondaa. Ka gar Yehiya batizeyanoo de no a g'a bay. ²⁶ A sintin ka šelan nda naanay margahugoo ra. Kaŋ Prisil nda Akilas maa a se, i n'a dii ngi do ka [Irkoy] fondaa fahamandi a se nda fondo henna. ²⁷ A baa nga ma koy Akay, ir armye hantum taalibey se k'i hoyray i m'a kubay henna. Kaŋ a too, a hanse ka borey kaŋ Irkoy

† 18:22 18.22 A ga hima ka tee Žerizalem Egilizoo.

anneemaa ra i naanay faaba. ²⁸ Alžamaa jine a ga Alyahuudey kakaw nda saha ka cebe i se Citaaboo ra kanj Isa ti Almasihu.

19

Pol koy Efez koyraa ra

¹ Kanj Apolos goo Korent, Pol bisa nda Azi gandaa tondi hondey, a doo ka kaa Efez. A na taalibi fooyan gar no din. ² A nee i se: «Waatoo kanj war naanay, war duu Hundi Henanantaa wala?» I nee a se: «Ir mana maa mo wala Hundi Henanante goo.» ³ Pol nee: «Adiši batizeyan foo nda war batizandi?» I nee: «Yehiya batizekaa wanoo.» ⁴ Pol nee: «Batizeyanoo kanj Yehiya n'a tee man'ti kala tuubiyen batizeyanoo. A nka nee jamaa se i ma naanay bora kanj ga kaa nga dumaa ga, maanaa Isa.»

⁵ Kanj i maa šenney wey, i batizandi ir Koyoo Isa maapoo ga. ⁶ Pol na kabe fur i ga, Hundi Henanantaa zunbu i bonj, i sintin ka šelan šenni dumi fooyan ra, i na annabitaray tee. ⁷ I kul man'ti kala aru woy cindi hinka (12) cine.

⁸ Pol huru margahugoo ra, a ga šelan nda naanay handu hinza, a šelan i bande k'i yaddandi Irkoy Laamaa hayey. ⁹ Amma boroyan i ra na bonšenday, i tee turanteyan, i g'ir Koyoo fondaa kaynandi alžamaa jine. Pol hibi i ga, a na taalibey yeeti jere ga ka šelan i bande zaari kul Tiranus lokkol hugoo ra. ¹⁰ Woo teendi jiiri hinka, hala nongu kanj ra Azi gandaa borey kul maa ir Koyoo meešennoo, a ma tee Alyahuudu wala Grek.

Sewa iz'arey ceeci ka ganjiyan gaaray

¹¹ Irkoy na kayfi beeriyan tee nda Pol kabey ¹² hala nongu kanj ra ba zaara-ize wala goydarbay kanj tuku nga gaahamoo ga, borey g'i ka koy k'i danj wircikoyney ga, wircoo ga ben i ga, ganjey ga hun i ra. ¹³ Alyahuudey kanj ga yaara-yaara ka ganjey kaa borey ra, ceeci k'ir Koyoo Isa maapoo cee borey ga kanj ra ganji goo, i nee: «Isa maapoo kanj nda Pol ga waazu ga, ay nee war ma koy!» ¹⁴ Borey kanj ga woo tee man'ti kala Alyahuudey sargari juwalkey jineboro kanj se i ga nee Sewa, nga iz'aru iyee. ¹⁵ Ganjoo zaabi ka nee i se: «Ay ga Isa bay, ay ga bora kanj ti Pol bay, amma war, war ti may?» ¹⁶ Bora kanj ra ganjoo goo gum i bonj ka hin i kul k'i žilla hala nongu kanj ra i gaa koonu, i maray, i zuru ka hun hugoo din ra. ¹⁷ Woo tee haya kanj borey kul kanj goro Efez g'a bay, Alyahuudey nda Grekey. I kul hunbur, ir Koyoo Isa maapoo ga beerandi.

¹⁸ Borey kanj naanay, ibooboyan i ra kaa borey jine ka šelan ngi bonj teegoyey ga, ka hayey har kanj ngi cindi k'i tee. ¹⁹ Borey kanj cindi ka tee kottekoyni, ibooboyan i ra kate kotte tiirawey borey kul jine k'i ton. Tiirawey, laasaabu ra ngi hayoo ga koy too nzorfu kaaray tamma bonj zenber woyguu (50.000). ²⁰ Hini beeroo woo nda ir Koyoo meešennoo ga tonton, a ga nga gaaboo cebe.

Tureyanoo kanj tee Efez

²¹ Kanj wey teendi ka ben, Pol kayandi nga lakkaloo ra* nga ma bisa Masedoni nda Akay gandaa ra ka koy Žerizalem. A nee: «Nda ay koy

* **19:21** 19.21 «Pol kayandi nga lakkaloo ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Pol kayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra».

no din, a nka tilasu ya koy dii Rom mo.» ²² A na nga faabakaw hinka sanba Masedoni, Timote nda Erast. Nga hunday cindi Azi ka waati tee no din.

²³ Alwaatoo woo ra, laazaaba beeri tee ir Koyoo fondaa maaganda se, ²⁴ zama boro foo kanj se i ga nee Demetris kanj ti garaasa, nga no ma Artemis† tooru hugey hanse nda nzorfu kaaray. Demetris bande kabe goyteerey ga hanse ka duu haya. ²⁵ A n'i marga, ngi nda borey kanj goo goymee foo. A nee: «Arey, war ga bay kanj ir almaanoo kul man'ti kala goyoo woo. ²⁶ War ga dii, war ga maa kanj man'ti Efez hinne ra, amma a ga hima nda ba Azi kul ra Pol din na alžama boobo naanayandi ka bonney bere ka nee kanj hayey kanj borey kabey n'i tee man'ti koyyanj. ²⁷ Man'ti ir goyoo addawlaa hinne no ma hin ka hasara, amma ir koy woy beeroo Artemis njaarayhugoo hunday masi koy tee yaada. Ir koyoo kanj Azi kul nda laboo kul g'a beerandi maano masi kaa ka dere.»

²⁸ Kanj i maa šenney wey, i too met nda futay, i kaati ka nee: «Artemis kanj ti Efez borey koyoo ga beeri!» ²⁹ Koyraa kul ka jaami cere ra. Borey tee mee foo, i koy tiyaatar hugoo do. I na Pol hangasiney kanj ngi nda a ga naaru kanj ti Masedoni boroyanj, Gayus nda Aristark ka koy ngi bande. ³⁰ Pol baa nga ma koy jamaa game, amma taalibey mana yadda a ma koy. ³¹ Azi gandaa boro beeriyanj kanj ti Pol cereyanj na dontokaw sanba a do kanj ngi g'a wiri a ga a masi kaa tiyaatar hugoo here. ³² Affooyanj ga kaati ka nee woo, jerey ga kaati ka nee woo, zama margaroo jaami, i mana yee ka bay haya kanj se ngi marga. ³³ Jamaa ra boroyanj na alhabar danj Aleksander ra kanj Alyahuudey n'a tuti jine. Aleksander na kaboo ka silbay foo tee, a baa nga ma faasa nga boj se jamaa jine. ³⁴ Amma kanj i bay Alyahuudu no, i kul kaati cere bande guuru hinka cine ka nee: «Artemis kanj ti Efez borey koyoo ga beeri!»

³⁵ Koyraa hantunkaa na jamaa dangayandi, a nee: «Efez borey, may ti boraa kanj si bay kanj Efez koyraa ti Artemis kanj ti iberoo njaarayhugoo lakkalkaa, nga nda nga assuura‡ kanj ti tooru kanj kanj ka hun beenaa ra? ³⁶ Kakaw sii hayey wey ra, a ga hima war ma tabati, war masi haya kul tee nda mookonnay. ³⁷ War kate arey wey ka gar i mana haya kul hasara njaarayhugoo ra, i man'ir koy woy beeroo mo wow. ³⁸ Nda Demetris nda kabe goyteerey kanj goo a bande ga baa ngi ma boro danj haya ra, ciitey zaariyanj goo no, goforneryanj goo no, i ma šennoo danj i jine. ³⁹ Nda haya goo no kanj war g'a wiri kanj man'ti woo, a ma hansandi jineborey margaroo jine. ⁴⁰ Ir si janj ka ciyandi jaamiyanoo kanj teendi hō sabbu se, zama ir sii nda addalil kul kanj se ir na margaroo woo tee.» Kanj a na woo har ka ben, a na jamaa nanj i ma koy.

20

Naarumaa kanj Pol n'a tee Masedoni nda Gres gandaa ra

¹ Waatoo kanj tureyanoo ben, Pol ciya kate taalibey se i ma kaa, a n'i hoyray. Woo banda ga, a n'i hoy baani ka hun no din ka koy Masedoni. ² A bisa nda laamawey din ka taalibey hoyray nda šenni

† 19:24 19.24 Artemis, tooru no kanj ga woy maa goo. ‡ 19:35 19.35 Tondi boro no kanj Artemis ganakey ga nee a ga hima nda Artemis, beenaa ra a hun.

booboyan. Woo banda ga, a koy Gres gandaa ra. ³ A na handu hinza tee no din. A baa nga ma harihii zaa ka koy Siiri gandaa ra, amma waatoo kanj Alyahuudey anniya futay a ga, a kayandi nga ma yee nda Masedoni here. ⁴ Borey kanj goo a bande ti: Sopater kanj ti Beere koyraa boro, Pirus iz'aroo no, nda Aristark nda Sekundus kanjanj ti Tesalonik boroyan, nda Gayus kanj ti Derbe boro, nda Timote, nda Tišik nda Trofim kanj ti Azi boroyan. ⁵ Wey din koy ir jine k'ir batu Trowas. ⁶ Amma ir, ir mana harihii zaa ka hun Filipi kala jirbi hinka Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo banda ga. Jirbi guu banda ga, ir toor'ey Trowas. Ir goro no din jirbi iyee.

Naarumaa kanj Pol n'a tee Trowas

⁷ Jirbiyyaa zaari jinaa*, ir marga ka takulaa dunbu. Pol kanj ga hima ka dira subaa ra n'i waazu, za a ga šelanj hala cijinoo gamoo ra. ⁸ Fitilla boobo goo soorohugoo kanj ra ir cindi ka marga. ⁹ Arusooga foo kanj maapoo ti Etiš cindi ka goro sooraa funeetaraa ra. Jirbi komante n'a zaa kanj Pol gay a ga šelanj, arusoogaa jirboo ra, a kanj ka hun sooro hinkantoo boŋ hala ganda. I na jer, i gar a buu. ¹⁰ Pol zunbu ganda, a na nga boŋ warra a ga k'a dii nga gandoo ra ka nee: «War lakkaley masi tun, nga hundoo goo a ra.» ¹¹ Waatoo kanj Pol žigi koyne, a na takulaa dunbu, a ŋaa, a cindi a ga šelanj hala alfazar. Woo banda ga, a koy. ¹² I kate zankaa, a ga huna, biney hanse ka yay.

Naarumaa kanj Pol n'a tee ka hun Trowas ka koy Mile

¹³ Ir jin ka harihii zaa ka koy Asos kanj ra ir ga hima ka Pol zaa, zama a nka kayandi kanj cee nda nga ga koy. ¹⁴ Waatoo kanj a n'ir kubay Asos, ir n'a zaa ka koy Mitilen. ¹⁵ Ir na harihiyoo zaa ka hun no din ka koy. Subaa ra, ir too Šiyo tenje. Subasiyoo ra, ir too Samos. Zaaroo din banda ga, ir too Mile. ¹⁶ Pol kayandi nga masi huru Efez, nga masi koy waati beeri tee Azi. Za a mma cahã, nda a ga hin ka tee Pantekotoo hane ma nga gar Žerizalem.

Pol šelanj Efez Egilizoo boro beerey se

¹⁷ Ka gar Pol goo Mile, a donto Efez ka Egilizoo boro beerey cee. ¹⁸ Kanj i kaa a do, a nee i se: «Za zaari jinaa kanj ay n'ay cewoo danj Azi gandaa ra, war ga takaa bay kanj nda ay goo war bande, waati kul, ¹⁹ ay g'ir Koyoo gana haya kul ra nda boŋ yeeti gandayan, nda mundayyanj, nda siijan kanj ay dii ey Alyahuudey anniya futawey ra. ²⁰ Ay mana haya kul tugu kanj ga hin ka war nafa. Ay na war waazu ka war cawandi, jamaa jine nda hugey ra ²¹ ka seedetaray tee Alyahuudey nda Grekey se i ma tuubi ka koy Irkoy ga ka naanay ir Koyoo Isa Almasihu. ²² Sohõ nga ne, Irkoy Hundoo n'ay gaabi, ay ga koy Žerizalem bila nda ya bay hayey kanj ga kaa ka tee ay ga. ²³ Hayaa de kanj ay g'a bay ti koyra kul kanj ra ay too, Hundi Henanantaa g'ay bayrandi gaalawey nda zarabey kanj g'ay batu. ²⁴ Amma ay hunaroo si tee ya ne baffoo, ya hin k'ay diraa de benandi nda goyoo kanj ay duu a ir Koyoo Isa Almasihu ga, ka Irkoy anneemaa Alhabar Boryaa seedetaraa tee.

²⁵ Sohõ nga ne, ay ga bay kanj war kul, borey kanj game ay na Irkoy Laamaa šennoo waazu ka bisa, war si yee ka dii agay ndumoo. ²⁶ Woo

* **20:7** 20.7 Boro fooyan mma nee asibtoo no, affooyan ga nee alhadoo no.

se hō ay g'a bayrandi war se kaŋ ay ga henan, boro kul hundoo alhakoo sii ay ga, ²⁷ zama ay na Irkoy ibaayoo kul har war se, ya na baffoo tugu. ²⁸ Wa war boŋ hawgay, war ma feeji kuroo kul hawgay kaŋ se Hundi Henanantaa na war tee jinehun, ka Irkoy Egilizoo kur kaŋ a n'a day nda nga boŋ Iz'aroo kuroo. ²⁹ Agay, ay ga bay kaŋ ay koyyanoo banda ga, ganjihanši futuyaŋ ga huru war gamey ra kaŋ si feeji kuroo naŋ. ³⁰ Boroyaŋ ga tun war hunday ra ka taariyaŋ cawandi hala ngi ma duu ka taalibey bere i ma hanga ngi bande. ³¹ Woo se war ma hanna cijin nda zaari, war ma hongu kaŋ jiiri hinza, cijin nda zaari ay mana fay nda ay ga war affoo kul hoyray nda munday.

³² Sohō ay ga war talfi Irkoy ga, nda nga anneemaa šennoo† ga kaŋ ga hin ka war tabatandi ka war noo hayey kaŋ war g'i tubu, war nda borey kul kaŋ na ngi boŋ daŋ jere ga Irkoy se. ³³ Ay mana boonay boro kul nzorfoo, wala nga wuragoo, wala nga darbaa. ³⁴ War hunday ga bay kaŋ ay kabey wey nda ay goy ka agay nda ay hangasiney almuraadey hanse. ³⁵ Ay n'a cebe war se nongoo kul here kaŋ nda boro goy nda takaa woo ma talkey faaba, ir ma hongu šenney kaŋ ir Koyoo Isa hunday n'i har, a nee: «Gomni goo nooyan ra ka bisa duuyan.»»

³⁶ Kaŋ Pol na šenney wey har ka ben, a sonbu kanjey ga, nga nda borey kul kaŋ goo a bande, a na Irkoy ŋaaray. ³⁷ Borey kul hēe, i hēe, i gum Pol jindoo ga k'a summu. ³⁸ Hayaa kaŋ hanse ka biney maray man'ti kala šennoo kaŋ Pol n'a har kaŋ ti i si yee ka dii nga ndumoo. I n'a dum hala harihiyoo do.

21

Pol naaru ka koy Žerizalem

¹ Kaŋ ir nda ey na cere naŋ, ir na harihii zaa ka šerre Kos. Subaa ra, ir koy Rodos. Ir hun no din ka koy Patara. ² Ir na harihii foo gar kaŋ ga koy Fenisi, ir huru a ra ka koy. ³ Waatoo kaŋ ir man Šipir, ir n'a naŋ ir kabe laalaa ga ka hun ka koy Siiri here ka koy fandi Tir, zama no din no hiyoo ga hima ka nga jinaa zumandi. ⁴ Ir na taalibey gar no din, ir na jirbi iyee tee no din. I nee Pol se Irkoy Hundoo albarkaa ra a masi žigi ka koy Žerizalem. ⁵ Waatoo kaŋ jirbi iyyaa timme, ir na fondaa zaa, i kul n'ir dum, ngi woyey nda zankey ka koy hala koyraa dumaa ga, ir sonbu ir kanjey ga haroo mijoo ga ka Irkoy ŋaaray. ⁶ Waatoo kaŋ ir na cere hoy baani ka ben, ir huru harihiyoo ra, ngi, i yee ngi do.

⁷ Kaŋ ir goo m'ir diraa benandi, ir hun Tir ka koy Petolomayis. Ir n'ir armey foo kaŋ goo no din, ir na zaari foo tee i do. ⁸ Subaa ra, ir hun no din, ir koy Sezare. Ir koy Filip kaŋ ti Alhabar Boryaa harkaw hugoo ra. A goo aru iyyaa ra kaŋ suubandi. Ir zunbu a do. ⁹ Woo gar a goo nda ize woy boro taaci kaŋ si aru bay, i ga annabitaray tee. ¹⁰ Ir na jirbi boobo tee no din, annabi foo kaŋ maapoo ti Agabus doo ka hun Žude. ¹¹ A kaa ir do, a na Pol gamahawoo zaa, a na nga cewey nda nga kabey haw, a nee: «Hayaa ne kaŋ Hundi Henanantaa n'a har: bora a kaŋ wane gamahawoo woo, Alyahuudey g'a haw nda takaa woo Žerizalem, i g'a daŋ kabeyaŋ ra kaŋ man'ti Alyahuudu.» ¹² Kaŋ ir maa šenney wey, ir nda borey mo kaŋ goo no din, ir na Pol suurandi a

† 20:32 20.32 Zamnaa 14.3.

masi žigi ka koy Žerizalem. ¹³ Amma Pol zaabi ka nee: «Macin se war ga hēe k'ay binoo hasara? Zama agay, ay soolu ya hawandi, man'ti ya hawandi hinne, amma ya buu mo Žerizalem ir Koyoo Isa maanoo maaganda se.» ¹⁴ Kaŋ a wanji ka yadda ir se, ir fay nda a, ir nee: «Ir Koyoo ibaayoo ma tee.»

¹⁵ Jirbey din banda ga, ir n'ir jinawey marga, ir žigi ka koy Žerizalem. ¹⁶ Sezare taalibey mo ra boroyan hanga ir bande k'ir ka koy boro foo kaŋ do ir ga hima ka zunbu. Maanoo ti Manason, Šipir boro no, a gay a ga tee taalibi.

Pol koy Žak foo

¹⁷ Kaŋ ir too Žerizalem, ir armye n'ir kubay henna nda jaali. ¹⁸ Nga subaa ra, Pol n'ir ka koy Žak hugoo do, Egilizoo boro beerey mo kaa no din. ¹⁹ Pol n'i foo jina a duu ka hayey filla affoo-foo kaŋ Irkoy n'i tee nda nga goyoo dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game. ²⁰ Kaŋ i maa a se, i na Irkoy beerandi. I nee Pol se: «Ir armaa, n'ga dii Alyahuudu zenber-zenberoy kaŋ naanay, i kul ga hanse ka ašariyaa dii. ²¹ Ka gar i nka maa kaŋ ni mma Alyahuudey kul kaŋ goo gandawey jerey ra cawandi ka nee i ma Musa ašariyaa nan, i masi ngi izey danbangu, i masi dira nda alaadawey. ²² Macin no ir m'a tee? Šikka sii a ra i ga maa kaŋ n'kaa ne ra. ²³ Adiši hayaa tee kaŋ ir g'a har ma ne. Aru taaci goo ir ra kaŋ na meefur zaa. ²⁴ I dii, war ma koy henan cere bande. Ma bana i se hala ngi boŋey ma duu ka cebandi. Woo ra borey kul ga bay kaŋ hayey kul kaŋ ngi maar'ey ni ga man'ti kala taari de. I ma bay kaŋ ni mo, n'ga ašariyaa dii. ²⁵ Dumey kaŋ man'ti Alyahuudu kaŋ naanay, ir waafaku ka hantum i se kaŋ i ma ngi boŋ hawgay i masi hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maaney ga, nda kuri ŋaayan, nda haya kaŋ kootandi ka buu, nda woy nda aru izefututaray ga.»

²⁶ Pol na arey ka koy nga bande. Subaa ra, a na nga boŋ henanandi i bande, a huru Irkoy hugu beeroo ra ka hanoo har kaŋ ra ngi henanandiyanoo jirbey ga timme nda hanoo kaŋ ngi affoo kul sargaroo ga teendi.

Pol diyandi Irkoy hugu beeroo ra

²⁷ Kaŋ jirbi iyyaa ga baa ka ben, Azi Alyahuuduyan dii Pol Irkoy hugu beeroo ra, i na jamaa kul turandi i m'a dii. ²⁸ I kaati ka nee: «Izirayel borey, wa faaba, boraa ti woo kaŋ ga borey kul cawandi nongoo kul ra, ka konna Izirayel borey, nda ašariyaa, nda nongoo woo. Koynē mo a na Grekey dan Irkoy hugu beeroo ra ka nongu henanantaa din žiibandi.» ²⁹ I nka bay ka dii koyraa ra Efez boraa kaŋ se i ga nee Trofim goo Pol bande, nga i mma nee kala Pol nka koy nda a Irkoy hugu beeroo ra. ³⁰ Koyraa kul ka tun cere ra, jamaa marga. I na Pol dii k'a cendi k'a ka fatta Irkoy hugu beeroo ra, dogoo din da hugoo miŋey daabandi. ³¹ Kaŋ i ceci ngi m'a wii, alhabaroo too soojey boŋkoyni beeroo do kaŋ Žerizalem kul ka birji cere ra. ³² Dogoo din da a na soojeyan nda jalakoyniyan zaa ka zuru ka doo i do. Za kaŋ borey dii sooje boŋkoyni beeroo nda soojey, i fay nda ka Pol kar. ³³ Waatoo kaŋ boŋkoynoo too i do, a na Pol dii, a na yaamar noo kaŋ i m'a haw nda guuru karfu hinka jina a duu ka hāa wala may no, macin ti hayaa kaŋ a n'a tee. ³⁴ Amma jamaa ra, affooyan ga kaati ka nee woo, jerey

ga kaati ka nee woo. Kanj a mana hin ka duu šenni naanayante kul tureyanoo maaganda se, a na yaamar noo i ma Pol ka koy soojey hugoo do. ³⁵ Waatoo kanj Pol too žigidogoo tintimey ga, kala soojey n'a zaa jamaa gaaboo maaganda se, ³⁶ zama jamaa kul hanga ey ka kaati ka nee: «W'a wii!»

Pol kay ka faasa nga boŋ se Alyahuudey jine

³⁷ Waatoo kanj ra i ga baa ka Pol danj soojey hugoo ra, a nee sooje boŋkoyni beeroo se: «Ay ga hin ka šenni foo har ma ne wala?» A nee: «Adiši n'ga wan Grek šenni? ³⁸ Man'ti Misira bora ti ni kanj a mana gay, a na tureyan tunandi ka turante boro zenber taaci (4.000) ka koy saajoo ra?» ³⁹ Pol nee: «Alyahuudu ti agay, Tars kanj goo Silisi gandaa ra, koyra beeroo din ize ti agay. Ay g'a wiri ni ga, nanj ya šelanj jamaa se.» ⁴⁰ Waatoo kanj boŋkoynoo na Pol nanj a ma šelanj, Pol kay žigidogoo tintimey ga, a na kaboo ka silbay foo tee jamaa se. Nongoo kul tee sōy. A šelanj i se Ebere šenni ra ka nee:

22

¹ «Arma arey nda ay baabey, wa maa hayaa kanj ay ga baa y'a har war se ka faasa ay boŋ se.» ² Kanj i maa Ebere šenni ra a ga šelanj ngi se, ngi dangayyanoo yee ka tonton. Pol nee: ³ «Alyahuudu ti agay, ya na hayandi kala Tars kanj goo Silisi gandaa ra, amma koyraa woo ra ay biirandi. Gamaliyel cewey cire ay caw. A n'ir baabey ašariyaa cawandi ya ne nda takaa kanj nda a ga hima. Ay ga hanse ka Irkoy hayey dii sanda takaa kanj war goo m'a tee hō. ⁴ Ay na borey kanj goo fondaa woo ga gurzugay hala buuyan ga. Ay na arey nda woyey mo haw k'i noo i m'i danj kasawey ra. ⁵ Sargari juwalkey jineboraa hunday nda boro beerey margaroo kul ga tee ya ne seede. Ay duu i ga mo batagayanj k'i ka koy ir armey do. Ay naaru ka koy Damas ka borey haw kanj goo no din ka kate ey Žerizalem i ma zukandi.»

Pol ga nga tuubiroo deede

(Teegoyev 9.1–19; 26.12–18)

⁶ «Kanj ay goo ma naaru, ay ga baa ka too Damas, zaarikay dimma ga, kanj dogoo din da gaay beeri hun beenaa ra, a n'ay kuubi k'ay bere. ⁷ Ay kanj ganda, de ay ga maa jinde kanj ga nee ya ne: «Sol, Sol, macin se ni, n'g'ay gurzugay?» ⁸ Ay zaabi ka nee: «May ti ni, ay Koyoo?» A nee ya ne: «Agay ti Isa Nazaret bora kanj ni, n'g'a gurzugay.» ⁹ Borey kanj goo ay bande dii gaayoo, amma i mana maa bora kanj šelanj ya ne jindoo. ¹⁰ Ay nee: «Ay Koyoo, macin no ay ga hima k'a tee?» Ay Koyoo nee ya ne: «Tun ma koy Damas, no din ra i ga hayey kul filla ma ne kanj yaamarandi m'i tee.» ¹¹ Ay si dii koyne, gaayoo annuuraa maaganda se. Borey kanj goo ay bande n'ay kaboo dii k'ay gongu ka koy Damas.

¹² Aru foo goo no din kanj se i ga nee Ananias, Irkoy hunburkaw no, a ga ašariyaa dii, Alyahuudey kul kanj goo no din ga seedetaray henna tee a ga. ¹³ A kaa ay do ka kay ay jeroo ga, a nee ya ne: «Ag'armaa Sol, ni moyey ma yee ka dii.» Waatoo din da, ay moyey yee ka dii, ay dii Ananias. ¹⁴ A nee: «Ir baabey Koyoo na ni kayandi hala ma nga ibaayoo bay, ma dii Boro Šerrantaa, ma maa šenniyanj mijoo ra. ¹⁵ Zama n'ga tee a se seede, adamizey kul do, hayey kanj n'dii ey nda

wey kaŋ ni maar'ey se. ¹⁶ Sohō macin no n'ga batu? Tun ma batizandi, ni zunubey ma tuusandi ka hun ni ga k'ir Koyoo maapoo cee.»

Pol ga takaa deede kaŋ nda nga sanbandi

borey do kaŋ man'ti Alyahuudu

¹⁷ «Waatoŋ kaŋ ay yee Žerizalem, ay goo ma Irkoy ŋaaray Irkoy hugu beeroo ra kaŋ ay dii bangayyan. ¹⁸ Ay dii ir Koyoo, a nee ya ne: «Tanba, ma cahā ka hun Žerizalem, zama seedetaraa kaŋ n'g'a tee ay ga, i si yadda a ga.» ¹⁹ Ay nee: «Ay Koyoo, ŋgi hunday ga bay kaŋ agay, ay cindi ka hun margahugu foo ra ka huru affoo ra ka borey kaŋ ga naanay ni daŋ kasaa ra k'i kar. ²⁰ Waatoŋ kaŋ i na ni seedaa Etiyen wii, kuroo mun, agay hunday goo no, ay yadda hayaa ga kaŋ teendi, ay na borey kaŋ g'a wii darbawey lakkal.» ²¹ A nee ya ne: «Koy, zama agay, ay ga ni sanba nongu mooro ra dumey do kaŋ man'ti Alyahuudu.»

Pol bayrandi kaŋ Rom bora ti nga

²² Jamaa na haŋajer Pol se hala ka too ūennoo woo ga jina i na jinde jer ka nee: «Wa aroo woo kaa aduŋŋa ra, a si hima ka huna!» ²³ I cindi i ga kaati, i ga ŋgi darbawey warra, i ga laboo say hewoo bande ka ŋgi futuyanoo cebe. ²⁴ Sooje boŋkoyni beeroo na yaamar noo kaŋ i ma Pol ka koy soojey hugoo do k'a barzu hala a ma duu ka hayaa bayrandi kaŋ se jamaa ga kaati ka konna a. ²⁵ Waatoŋ kaŋ i ga Pol haw barzuyanoo se, a nee jalakoynoo kaŋ goo nga jeroo ga se: «War goo nda fondo ka Rom boro barzu kaŋ mana ciitandi wala?» ²⁶ Za jalakoynoo maa ūennoo woo, nga no a koy a deede nga boŋkoynoo se ka nee: «Macin no n'g'a tee? Zama aroo din, Rom boro no.» ²⁷ Sooje boŋkoyni beeroo kaa Pol do ka nee a se: «Ay bayrandi, Rom boro ti ni wala?» A nee: «Ayyo.» ²⁸ Boŋkoynoo nee koyne: «Agay, nooru beeri no ay n'a kaa ka duu koyra-izetaraa woo.» Pol nee: «Agay binde nka hayandi nda a.» ²⁹ Dogoo din da borey kaŋ ga hima k'a hāa hibi a ga, boŋkoynoo mo hunbur waatoŋ kaŋ a bay Rom boro ti Pol, de mo nga n'a haw.

Pol danjandi hoyraykey margaroo jine

³⁰ Subaa ra, sooje boŋkoyni beeroo baa nga ma hakiika ka bay hayaa kaŋ se Alyahuudey na Pol wurru. A n'a feeri, a na yaamar noo kaŋ sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ma cere marga. A na Pol zumandi, a n'a kayandi i jine.

23

¹ Pol na nga moyey kanji hoyraykey margaroo ga, a nee: «Arma arey, ay binoŋ ga kani dabay hala hō ay Irkoy ganayanoo ra.» ² Sargari juwalkey jineboraa kaŋ ti Ananiyas yaamar kaŋ borey kaŋ goo jeroo ga m'a kar miŋoo ga. ³ Waatoŋ din Pol nee a se: «Irkoy ga ni kar, ni kaŋ ga hima nda cete kaŋ kaarayandi*. N'goo ma goro ne ra k'ay ciiti nda ašariyaa, n'ga nee i m'ay kar, ka gar woo ti ašariyaa hooyan!» ⁴ Borey kaŋ goo jeroo ga nee: «Irkoy sargari juwalkey jineboraa no n'g'a wow?» ⁵ Pol nee: «Ya na bay, ag'armey wala sargari juwalkey jineboraa no, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Masi ifutu har ni jamaa boŋkoynoo ga.»†»

* 23:3 23.3 Matiyu 23.27. † 23:5 23.5 Fattaroo 22.27.

⁶ Pol ga bay kan margaroo jere foo ti Sadusiyenyan, amma jere faa ti Fariziyenyan. A kaati hoyraykey margaroo game ka nee: «Arma arey, Fariziyen ti agay, Fariziyen k'ay hay. Bora kan ga Izirayel ga naata nda bukawey tunyanoo maaganda se [agay], ay goo ma ciitandi.»
⁷ Waatoo kan a na woo har, kakaw huru Fariziyeney nda Sadusiyeney game, jamaa zamna. ⁸ Zama Sadusiyeney ga nee kan tunyanoo si bara, almalayka si bara, hundi si bara, amma Fariziyeney ga nee kan i kul ga bara. ⁹ Hooloo beeri tee, Citaaboo baykawyan kan goo Fariziyeney kondaa ra tun ka kakaw beeri tee, i nee: «Ir mana dii aroo woo ga haya futu kul, amma nda hundi wala almalayka šelan a se...» ¹⁰ Kakaa beeri ka tonton, sooje bonkoyni beeroo hunbur i ma Pol dunbu-dunbu, a na soojey margaroo yaamar, i ma zunbu k'a kaa gamey ra k'a ka koy soojey hugoo ra.

¹¹ Cijinoo din ra, ir Koyoo kay Pol jeroo ga ka nee a se: «Bine tee, takaa kan nda n'na seedetaray tee ay hayey ga Žerizalem, takaa din da kala ma seedetaray tee ay hayey ga Rom mo ra.»

Alyahuudey hawandifutay Pol ga

¹² Suba subbaahoo ra, Alyahuudey hawandifutay, i na žeeyan beeri tee kan ngi si ŋaa ngi si han hala waati kan ngi na Pol wii. ¹³ Borey kan na hawandifutaa woo tee bisa boro woytaaci (40). ¹⁴ I koy sargari juwalkey jineborey nda boro beerey do ka nee: «Žeeyan beeri no ir n'a tee kan haya kul si huru ir miŋey ra kala waati kan ir na Pol wii. ¹⁵ Sohō war nda hoyraykey margaroo ma nee sooje bonkoyni beeroo se a ma Pol zumandi war se hala war ma hanse ka nga šennoo takaa guna, ir hunday soolu ir m'a wii za a mana man kate ne.»

¹⁶ Pol woymaa iz'aroo maa hawandifutaa, a koy huru soojey hugoo ra k'a har Pol se. ¹⁷ Pol ciya jalakoyne foo se, a nee: «Arusoogaa woo ka koy sooje bonkoyni beeroo do, zama a goo nda a se šenni foo.»
¹⁸ A n'a dii k'a ka koy bonkoynoo do, a nee: «Kasa-izoo kan se i ga nee Pol ciya ya ne k'a wiri ay ga ya koy nda ni do arusoogaa woo kan goo nda ni do šenni.» ¹⁹ Bonkoynoo n'a dii nda kaboo k'a ka koy jere ga k'a hāa ka nee: «Macin no n'ga baa m'a har ya ne?» ²⁰ A nee: «Alyahuudey waafaku, ngi ma ni ŋaaray suba ma Pol zumandi hoyraykey margaroo jine, a ma tee sanda ngi mma baa ngi ma nga misoo hāa ka faham kaaray. ²¹ Ni, masi yadda i se. I bisa boro woytaaci (40) kan hawandifutay a ga. I na žeeyan beeri tee kan ngi si ŋaa ngi si han nda man'ti ngi nka Pol wii. Sohō i soolu, i si haya kul batu kala ma ni jindoo noo.» ²² Bonkoynoo na arusoogaa yaamar ka nee: «Masi nee boro kul se kan n'na šennoo woo har ya ne!» A n'a nan a ma koy.

Pol sanbandi Sezare

²³ Sooje bonkoyni beeroo ciya boro hinka se jalakoyney ra, a nee: «Wa sooje zangu hinka (200) soolu k'i ka koy Sezare, nda barikaarukaw woyye (70), nda yaajikarkaw zangu hinka (200). War ma koy nda ey za cijinoo guuru yagga ga. ²⁴ War ma kaarumayyan soolu, nga ra war ga Pol žigandi a bon k'a ka koy bila albasi Feliks do kan ti goforneroo.»
²⁵ Woo banda ga, a na batagaa woo hantum ka nee:

²⁶ «Klod Lisiyas ka batagaa woo hantum ka ni foo, goforner beeroo Feliks! ²⁷ Alyahuudey na aroo woo dii, i baa ngi m'a wii, agay nda soojey koy a taa i kone, zama ay maa kan Rom boro no. ²⁸ Zama ay

baa ya hayaa bay kaŋ se i n'a torce, ay n'a zumandi ngi hoyraykey margaroo jine. ²⁹ Ay gar kaŋ ngi ašariyaa do a ga too, woo se i n'a torce, woo kul, a mana haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan wala gaalayan. ³⁰ Waatoo kaŋ ay maa anniya futaa kaŋ Alyahuudey n'a haw aroo woo ga, dogoo din da ay n'a sanba ni do. Borey kaŋ ga tuume a ga mo ay n'i yaamar i ma hayey har ma ne kaŋ se i n'a torce.»

³¹ Soojey na hayey tee nda takaa kaŋ nda a yaamarandi i se, i na Pol zaa cijin here k'a ka koy Antipatris. ³² Subaa ra, i na barikaarukey naŋ i ma koy nda Pol, i yee soojey hugoo do. ³³ I huru Sezare, i na batagaa noo goforneroo se, i na Pol mo cebe a se. ³⁴ Waatoo kaŋ a n'a caw ka ben, a hãa wala ganda foo wane Pol. Kaŋ a maa kaŋ Silisi wane nda a, ³⁵ a nee a se: «Ay ga kaa ka ni hãa waati kaŋ borey kaŋ na ni torce mo kaa.» A na yaamar noo kaŋ i ma Pol lakkal Herod tuujidogoo ra.

24

Alyahuudey na Pol torce gofornar Feliks do

¹ Jirbi guu banda ga, sargari juwalkey jineboraa Ananiyas doo nda boro beeriyan, nda awaka foo kaŋ se i ga nee Tertilus, i koy Pol torce goforneroo do. ² Kaŋ i ciya Pol se, Tertilus sintin ka šelan a ga ka nee: «Ir aru beeroo Feliks, alaafiyaa beeroo kaŋ ir duu a mana hun kala ni ra, gandaa woo, ni lakkaloo goyoo ka kate a barmay. ³ Woo tee haya kaŋ kan ir se, woo se ir ga albarka timmante dumi-dumi kul daŋ ma ne nongu kul ra nda waati kul. ⁴ Hala ya si koy ni torro koyne, ay g'a ŋaaray ni ga ni borohennataraa maaganda se, ma haŋajer ya ne kayna, ⁵ zama ir nka gar kaŋ aroo woo man'ti kala bone teekaw, a na Alyahuudey kul kaŋ goo laboo ga turandi, de mo Nazaret borey kondaa jineboro no. ⁶ A ceeci mo nga ma Irkoy hugu beeroo kaynandi, ir n'a dii. [Ir baa ir m'a ciiti nda ir ašariyaa fondaa. ⁷ Amma Lisiyas kaŋ ti sooje boŋkoyni beeroo kaa k'a cendi k'a kaa ir kabey ra nda gaabi. ⁸ A ciya nga torcekey se i ma kaa ni do.] Ni hunday ga hin k'a hãa ka dii hayey kul kaŋ se ir g'a torce.» ⁹ Alyahuudey na torceyanoo cimandi ka nee kaŋ takaa din nda a teendi.

Pol kay ka faasa nga boŋ se Feliks jine

¹⁰ Waatoo kaŋ goforneroo na Pol noo fondo a ma šelan, Pol zaabi ka nee: «Ay ga bay kaŋ za jiriyan ni ti gandaa woo ciitika. Woo se ay ga kay ka faasa ay boŋ se nda naanay. ¹¹ N'ga hin ka ceeci ka bay, a si too jirbi woy cindi hinka (12) kaŋ ay žigi ka koy Žerizalem ka sujudu Irkoy se. ¹² Ay mana garandi, agay nda boro ga kakaw wala ay goo ma jama turandi Irkoy hugu beeroo ra, wala margahugey ra, wala koyraa ra. ¹³ I si hin ka hayaa har ma ne nda cimi kaŋ se sohõ i n'ay torce. ¹⁴ Hayaa ne kaŋ ay g'a har ni jine kaaray, nda ay Koyoo fondaa kaŋ i ga nee konday no, takaa din da nda ay g'ay baabey Koyoo gana, ka naanay hayey kul kaŋ hantumandi ašariyaa nda annabey citaabey ra. ¹⁵ Ay naataa sii kala Irkoy ra, ngi mo ga naata kaŋ tunyan ga bara, a ma tee boro šerrantey wala wey kaŋ si šerre. ¹⁶ Woo maaganda se ay ga gaabandi waati kul žiibi masi huru ay binoo ra Irkoy nda adamizey jine. ¹⁷ Jiiri boobo banda ga, ay kaa ka sarga ay jamaa ga, ay na sargari kaa Irkoy maŋnoo ga. ¹⁸ Hayaa kaŋ i n'ay gar ay g'a tee man'ti kala ay henanandiyanoo Irkoy hugu beeroo ra bila nda jama margayan, bila

tureyan. ¹⁹ Amma Azi Alyahuudu fooyan goo no, ngi no ma hima ka bara ni jine k'ay torce, nda a gar i nka dii ay ga goy futu. ²⁰ Wala mo wey, ngi, i ma layboo har kanj i n'ay gar ay g'a tee hoyraykey margaroo jine, ²¹ nda man'ti šenni follokaa kanj ay na jinde jer ka kaati ka nee: «Bukawey tunyanoo kanj ay ga naanay a maaganda se agay, ay goo ma ciitandi hō war jine.»»

²² Feliks kanj ga bay nda cimi haya kanj ti ir Koyoo fondaa, n'i nanj i ma koy hala waati foo. A nee: «Nda Lisiyas kanj ti sooje bonkoyni beeroo zunbu kate, ay ga war šennoo guna.» ²³ A na jalakoynoo yaamar a ma Pol lakkal, a nee a mas'a šiita, a ma nanj nga borey m'a saajaw.

Feliks na Pol nanj a ma cindi kasaa ra

²⁴ Jirbiyan banda ga, Feliks kaa, nga nda nga wandoo Drusil kanj ti Alyahuudu. Feliks danj i ma ciya kate Pol se a ma kaa. A na hanajer Pol se šenney kanj a g'i har Almasihu Isa naanaa ga. ²⁵ Amma kanj Pol goo ma šelanj šerretaray ga, nda bonjiyan, nda ciitoo kanj goo kaa ga, Feliks hunbur, a zaabi ka nee: «Sohō koy, waati kanj ay duu ay bonj henna, ay ga ciya ma ne.» ²⁶ A mma naata mo kanj Pol ga nga noo nooru, woo se a ga ciya kate a se cee fooyan ngi ma faajikaaray.

²⁷ Jiiri hinka banda ga, Porsiyus Festus huru Feliks dogoo ra. Feliks baa Alyahuudey ma alhormo tee nga se, a na Pol nanj a ma cindi kasaa ra.

25

Pol ceeci i ma nga šennoo danj kokoy beeroo kaboo ra

¹ Festus kaa gandaa ra, jirbi hinza banda ga, a hun Sezare ka žigi ka koy Žerizalem. ² Sargari juwalkey jineborey nda Alyahuudey boro kayantey na Pol torce a do. I wiri a ga ³ k'a njaaray a ma alhormo tee ngi se ka kate Pol Žerizalem. I nka hawandifutay ngi m'a wii fondaa ra. ⁴ Festus zaabi ka nee kanj Pol sii kala Sezare kasaa ra, kanj ne nda kayna nga ga koy no din. ⁵ A nee: «War ra, jineborey ma hanga agay ka doo Sezare, nda aroo na goy futu tee, i m'a torce.»

⁶ Festus mana goro i do haya kanj bisa jirbi yaaha wala iwoy (10), woo din banda ga, a doo Sezare. Subaa ra, a goro ciitidogoo ra, a na yaamar noo i ma kate Pol. ⁷ Waatoo kanj Pol too kate, Alyahuudey kanj doo ka hun Žerizalem n'a kuubi k'a bere, i na haya boobo laalayan kanj i si hin k'i cebe danj Pol ga. ⁸ Pol kay ka faasa nga bonj se ka nee: «Ay mana laybu tee, a ma tee Alyahuudey ašariyaa se, wala Irkoy hugu beeroo se, wala kokoy beeroo se.» ⁹ Amma Festus kanj baa nga ma alhormo tee Alyahuudey se, a zaabi ka nee Pol se: «N'ga baa ma žigi ka koy Žerizalem ka ciitandi hayey wey se ay jine?»

¹⁰ Pol nee: «Ay sii kala kokoy beeroo hinoo cire, nga jine ay ga hima ka ciitandi. Alyahuudey, ay mana toope kul tee i se, sanda takaa kanj nda ni hunday ga hanse k'a bay. ¹¹ Adiši nda ay n'i toope wala nda ay na haya tee kanj ga hima nda buuyan, ay si wanji buuyanoo, amma nda hayaa kul kanj se i g'ay torce man'ti kala taari, boro kul si hin k'ay noo i se. Ay šennoo ga cindi kokoy beeroo kone.» ¹² Waatoo kanj Festus nda nga hoyraykey na cere guna ka ben, a zaabi ka nee: «Ni šennoo ma cindi kokoy beeroo kone, n'ga koy kokoy beeroo do.»

Festus na Agripa hoyraa ceeci

¹³ Jirbiyaŋ banda ga, kokoyoo kaŋ se i ga nee Agripa nda Berenis kaa Sezare ka Festus foo. ¹⁴ I na jirbi boobo tee no din. Festus na Pol misoo daŋ kokoyoo jine ka nee: «Feliks na aru foo naŋ a ma cindi kasaa ra, ¹⁵ bora no kaŋ waatoo kaŋ ay goo Žerizalem, sargari juwalkey jineborey nda Alyahuudey boro beerey n'a torce ka ceeci a ma zukandi. ¹⁶ Ay n'i zaabi ka nee: «Man'ti Rom borey alaadaa no i ma boro zukandi bila nda i ma bora torcekey kayandi a jine a ma kay ka faasa nga boŋ se hayaa ga kaŋ se i n'a torce.» ¹⁷ Waatoo kaŋ i kaa ka marga ne ra, ay mana naŋ a ma gay, subaa ra, ay goro ciitidogoo ra ka yaamar noo i ma kate aroo. ¹⁸ Torcekey marga no din, amma i mana hayey kaŋ se ay ga hongu i n'a torce ba affoo har a ga. ¹⁹ Hayaa kaŋ no man'ti kala ngi boŋ Irkoy ganayanoo ga i g'a kakaw nda boro foo kaŋ maanoo ti Isa kaŋ buu, amma Pol tabatandi kaŋ a ga huna. ²⁰ Ay boŋoo haw ůenney wey jine, ay n'a hãa wala a ga baa nga ma koy Žerizalem ka ciitandi hayey wey se no din. ²¹ Amma waatoo kaŋ Pol baa nga ůennoo ma cindi kokoy beeroo kone, ay na yaamar noo i m'a lakkal hala ay ga kaa k'a sanba kokoy beeroo do.» ²² Agripa nee Festus se: «Ay ga baa mo agay hunday ma maa bora woo se.» A nee a se: «Suba n'ga maa a se.»

Pol daŋandi Agripa nda Berenis jine

²³ Subaa ra, Agripa nda Berenis kaa nda foomataray, kaŋ i huru margadogoo ra, ngi, nda sooje boŋkoyni beerey, nda koyraa aru kayantey, Festus na yaamar noo i ma kate Pol. ²⁴ Festus nee: «Kokoyoo Agripa nda borey kul kaŋ goo ir bande ne ra, war ga dii bora kaŋ maaganda se Alyahuudey jamaa kul ůelaŋ ya ne, a ma tee Žerizalem wala ne, i kaati ka nee a si hima ka huna. ²⁵ Amma agay, ay dii kaŋ a mana haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan. Bora woo, nga hunday ka nee nga ůennoo ma cindi kokoy beeroo kone. Ay kayandi y'a sanba. ²⁶ Amma haya hakiikante kul sii no kaŋ ay g'a hantum a ga koyoo kaŋ ti kokoy beeroo se, woo se ay kate a war jine, cere-cereyan ra, ni, kokoyoo Agripa, hala waati kaŋ hãayanoo ben ya duu haya kaŋ ay na hantum a ga. ²⁷ Zama ay dii kaŋ a si hima boro ma kasa-ize sanba bila nda mo ma hayey hantum kaŋ harandi a ga.»

26*Pol kay ka faasa nga boŋ se Agripa jine*

¹ Agripa nee Pol se: «N'goo nda fondo ka kay ka ůelaŋ ka faasa ni boŋ se.» Pol na nga kaboo jer ka ůelaŋ ka faasa nga boŋ se ² ka nee: «Kokoyoo Agripa, a kan ya ne kaŋ hayey kul kaŋ se Alyahuudey n'ay torce, ay ga hima hõ ka kay ka faasa ay boŋ se ni jine. ³ Zama n'ga hanse ka alaada wey nda hayey kaŋ ga Alyahuudey ga kakaw bay, woo se ay g'a wiri ni ga, ma haŋajer ya ne nda suuri.

⁴ Takaa kaŋ ga ay cindi ay dumoo game za ay zankataraa sintinoo ga Žerizalem, Alyahuudey kul g'a bay. ⁵ I g'ay bay za gayyan, nda i ga baa ka seedetaray tee ka nee kaŋ ir addinaa kondawey kul iůendaa ra ay cindi kaŋ ti Fariziyeney wanoo. ⁶ Sohõ ay ga ciitandi, zama ay n'ay naataa daŋ allaahidoo ra kaŋ Irkoy n'a zaa ir baabey se. ⁷ Ir alkabiila woy cindi hinkaa (12) ga naata kaŋ allaahidoo ga tabati. I ga gaabandi

Irkoy ganayan ra cijin nda zaari. Kokoyoo, naataa woo maaganda se Alyahuudey goo m'ay torce. ⁸ Macin se war ga miile cere game ka nee a si hin ka tee Irkoy ma bukawey tunandi?

⁹ Agay hunday, ay tammahā kanj ay ga hima ka haya kul tee ka Isa Nazaret bora ma aapnoo haryanoo ganji. ¹⁰ Woo ti haya kanj ay n'a tee mo Žerizalem. Kanj sargari juwalkey jineborey n'ay noo hini, ay na Irkoy boro henanante boobo danj kasaa ra. Waati kanj i kayandi i ma wiiyandi, ay g'ay jindoo noo. ¹¹ Cee boobo margahugey kul ra ay g'i zukandi, ay g'i gaabi i ma Isa wow. Ay hanse ka futu i ga k'i gurzugay hala koyra waaney ra.»

Pol ga nga tuubiroo deede

(Teegoyey 9.1–19; 22.6–16)

¹² «Taka follokaa din da, ay duu hini nda fondo sargari juwalkey jineborey do ka naaru Damas. ¹³ Fondaa ra, zaarikay cululu, kokoyoo, ay dii gaay kanj nereroo bisa waynaa nereroo hun beenaa ra k'ay kuubi k'ay bere, agay nda borey kanj ga naaru ay bande. ¹⁴ Ir kul kanj ganda, ay maa jinde kanj ga šelan ya ne ka nee Ebere šenni ra: «Sol, Sol, macin se n'g'ay gurzugay? A ga šendi ma ne ma guuru mee cuutu kaaney zii nda cee*.» ¹⁵ Agay, ay nee: «May ti ni, ay Koyoo?» Ay Koyoo nee: «Agay ti Isa kanj ni, n'g'a gurzugay. ¹⁶ Amma tun, ma kay ni cewey ga, zama ya nka bangay ma ne hala ya ni kayandi ma tee ay tamoo nda ay seedaa hayey kanj ni, n'dii ey [ay ga], nda hayey kanj maaganda se ay ga kaa ka bangay ma ne. ¹⁷ Ay ga ni kaa jamaa nda dumey kanj man'ti Alyahuudu kabey ra kanj do agay, ay ga ni sanba, ¹⁸ hala ma moneyy feeri, i ma bere ka hun kubaa ra ka koy gaayoo ra, ka hun Ibilisi hinoo cire ka koy Irkoy do hala i ma duu zunubey yaafaa, ka duu baa borey bande kanj yeetandi jere ga Irkoy se ngi naanaa kanj i n'a danj ay ra maaganda se.»»

Pol šelan nga goyoo ga

¹⁹ «Adiši kokoyoo Agripa, bangayyanoo kanj hun beenaa ra, ya na wanji a ga. ²⁰ Ay jin ka borey kanj goo Damas, nda Žerizalem mo, nda Žude gandaa kul, nda gandawey waazu i ma tuubi ka bere Irkoy here ka teegoyyanj tee kanj ga cebe kanj i tuubi. ²¹ Woo maaganda se Alyahuudey n'ay dii [waatoo kanj ay goo] Irkoy hugu beeroo ra ka ceeci k'ay wii. ²² Irkoy n'ay faaba, agay ne ma kay hala hō ka seedetaray tee boro kaccey nda ibeerey do. Ay si haya kul har kala woo kanj annabey nda Musa nee i ga kaa ka tee ²³ kanj a nka tilasu Almasihu ma zarabi, nga ti boro jinaa kanj ga tun bukawey ra, a ga hima ka gaayoo har ir jamaa nda dumi waaniyanj se.»

Pol na Agripa cee a ma naanay

²⁴ Kanj Pol goo ma šenney wey har ka kay ka faasa nga boŋ se, Festus na jinde jer ka nee: «Pol, ni hollu! Ni bayray beeroo ka ni hollandi.» ²⁵ Pol nee: «Ay ga mooru hollay, aru beeroo Festus, amma cimi nda lakkal šenniyanj no ay g'i har. ²⁶ Kokoyoo ga haya bay wey kul se. Ay g'i har a se nda naanay, zama ay ga naanay ka bay kanj hayey wey ba affoo s'a yena, i mana teendi tuguyan ra. ²⁷ Kokoyoo Agripa, n'ga

* **26:14** 26.14 Gandaa din borey mma guurey wey dumey danj adabbawey se hala i ma duu ka dira fondaa bande. Adabbawey ga ceeci ka guurey zii nda cee.

naanay annabey? Ay ga bay kanj n'ga naanay.» ²⁸ Agripa nee Pol se: «Ne nda kayna n'g'ay bere k'ay tee kretiye!» ²⁹ Pol nee: «Ay ga Irkoy njaaray, a ma tee waati kayna wala waati kuku ra, a masi tee ni hinne, amma borey mo kul kanj ga maa ya ne hō, war ma tee takaa kanj ga ay goo, bila gaalawey wey.»

³⁰ Kokoyoo, nda goforneroo, nda Berenis, nda borey kul kanj goo ma goro i bande tun. ³¹ Waatoo kanj i fatta, i nee cere se: «Boraa woo si haya kul tee kanj ga hima nda buuyan wala gaalayan». ³² Agripa nee Festus se: «Boraa woo ga hin ka nanandi nda a nka mana nga šennoo danj kokoy beeroo kaboo ra.»

27

Pol sanbandi Rom

¹ Waatoo kanj i kayandi ir ma harihii zaa ka koy Itali, i na Pol nda kasa-ize fooyan danj jalakoyini foo kanj maapoo ti Žiliyus kaboo ra. Soojey kanj se i ga nee Ogist soojey, wey din jalakoyini no. ² Harihiyoo si hun kala Adramit ka ceesi nongey kanj goo Azi teekoo mijoo bande. Ir huru a ra ka koy. Aristark kanj ti Masedoni boro kanj hun Tesalonik goo ir bande. ³ Subaa ra, ir fandi Sidonj. Žiliyus na taka henna tee Pol se, a nanj Pol ma koy cerey do i ma huga nda a. ⁴ Ir tana ka hun no din ka koy Šipir dumaa ga, zama hewoo g'ir gande. ⁵ Ir na teekoo kottu ka ceesi Silisi nda Panfli here ka too Mira, Lisi gandaa ra. ⁶ No din ra jalakoynoo duu harihii foo kanj hun Aleksandiri, a ga koy Itali, a n'ir danj a ra. ⁷ Ir na jirbi boobo tee ir ga mossoyaada ka zurandi. Kanj ir ga baa ka too Kinid koyraa here nda šenday, hewoo n'ir ganji ir ma koy jine, ir koy Kret gungoo dumaa ga, Salmone tenje. ⁸ Kret bisayanoo šendi ir ga, ir too nongu foo ra kanj se i ga nee Kaydoo Henna. Nga jeroo ga koyraa goo kanj se i ga nee Lase.

⁹ Waati kuku banda ga, naarumaa tee farratay, zama meehawoo zaaroo* mo bisa ka ben. Pol n'i gagay ¹⁰ ka nee i se: «Arey, ay ga dii kanj albasi nda hasaraw boobo ga tee naarumaa ra, man'ti jinaa hinne here, wala hiyoo, amma ir hundey zaati here.» ¹¹ Amma jalakoynoo ga hanjajer hiyoo zurandikaa nda hiyoo jineboraa se ka bisa hayaa kanj Pol g'a har. ¹² Kanj hii kaydogoo din si boori jiyaw waati, borey jere beeroo nee kanj ngi ma koy jine, nda a ga hin ka tee ngi ma too Feniks kanj ti Kret hii kaydoo foo kanj goo hawsa nda dangay tenje, nda gurma nda dangay, hala ngi ma jiyaa tee no din.

Hew tun teekoo boj

¹³ Hew kaccu hēe ka hun dandi kaboo here, i hongu kanj hayaa kanj ngi ga baa ngi m'a tee, ngi ga hin k'a tee, i tun no din ka bisa Kret gungoo jere. ¹⁴ Amma hala kayna ga too, hew beeri kanj se i ga nee Erakilonj tun gungoo ra. ¹⁵ Hiyoo dandi, a si hin ka kay hewoo jine. Ir n'a nanj a m'ir ka doy. ¹⁶ Ir bisa gungu-ize kaccu foo jere kanj se i ga nee Koda, a šendi ir ga hala ir ga duu hii izoo kanj ga hawa hii beeroo ga se dabari. ¹⁷ I na hii izoo danj a ra. Faaba karfey, i n'i ka hii beeroo haw, i hunbur a masi koy googu labutaasoo boj kanj se i ga nee Sirt. Hayaa kanj ga hiyoo dii nda a kay, i n'a feeri ka hiyoo nanj a ma koy

* 27:9 27.9 Meehawoo zaaroo kanj goo Zunubu tuusuyanoo zaaroo banda ga, harihii naarumay ga farrati, zama hew waati no.

nda nga boŋ. ¹⁸ Kaŋ hewoo hanse k'ir kar, subaa ra, i na hiyoo jinaa jere foo doori haroo ra. ¹⁹ Jirbi hinzantoo hane, ngi hunday kabey ka hiyoo jinaa warra. ²⁰ Jirbi boobo waynaa si fatta, handaraway si fatta, hew beeri foo g'ir zaa ka kay, waatoo din ir naataa hun hallasiyan ra.

²¹ Kaŋ ir gay ir mana ŋaayan ŋaa, Pol kay i game ka nee: «He arey, war hima ka maa ya ne kaŋ ay nee war se ir masi hun Kret. Nda a gar war nka maa ya ne, albasoo nda hasaraa woo si duu ir. ²² Sohō ay g'a wiri war ga, war ma bine tee, zama war ra, boro kul hundoo si faati nda man'ti hiyoo hinne. ²³ Irkoy kaŋ mayray ra [agay,] ay goo, kaŋ ay g'a gana, nga almalayka foo kay ay jeroo ga cijin, ²⁴ a nee: «Masi hunbur, Pol, a tilasu ma kay kokoy beeroo jine. Nga ne, Irkoy na ni noo borey kul kaŋ goo ma naaru ni bande.» ²⁵ Woo se arey, wa bine tee, zama ay ga naanay Irkoy, ay ga bay kaŋ hayaa ga teendi nda takaa kaŋ nda a n'a har ya ne. ²⁶ Amma a nka tilasu ir ma koy googu gungu foo ra.»

²⁷ Ir cijin woy cindi taacantoo (14to) kaŋ ir goo Adriya teekoo boŋ hewoo g'ir ka koy ka kaa, cijinoo gamoo ra hiyoo goykey hongu kaŋ guray no ma man kate ngi do. ²⁸ I na haroo susura, i gar kaŋ nga guusuroo ti meetar waranza cindi iyye (37). I koy jine kayna i yee ka susura, i gar kaŋ nga guusuroo man'ti kala meetar waranka cindi yaaha (28). ²⁹ I hunbur hiyoo masi koy kara tondi nonguyan ga, i na langara taaci zaa hiyoo koroo ra k'i warra haroo ra, i ga cahā moo ma boo. ³⁰ Hiyoo goykey ceeci ka zuru ka hun a ra, i na hii izoo zumandi haroo ra ka nee ngi ma koy langaraway zaa hiyoo niinoo ra k'i zumandi teekoo ra. ³¹ Pol nee jalakoynoo nda soojey se: «Nda borey wey mana cindi hiyoo ra, war, war si hin ka hallasi.» ³² Waatoo din soojey na hii izoo karfey dunbu k'a taŋ a ma kaŋ haroo ra.

³³ Kaŋ moo ga baa ka boo, Pol n'a wiri i kul ga i ma ŋaa, a nee: «Hō ti jirbi woy cindi taacantoo (14to) kaŋ war si ŋaa, war ga batu, war si haya kul ŋaa.» ³⁴ Woo se ay g'a wiri war ga, war ma ŋaa, zama war ga too a ga war hunaroo se, war ra, ba boro foo hinbirey affoo si kaŋ. ³⁵ Kaŋ a na woo har ka ben, a na takula zaa ka albarka tee Irkoy se borey kul jine, a n'a dunbu, de a sintin ka ŋaa. ³⁶ Borey kul na bine tee, ngi mo ŋaa. ³⁷ Ka gar ir kul kaŋ goo hiyoo ra man'ti kala boro zangu hinka nda woyye cindi iddu (276). ³⁸ Waatoo kaŋ i ŋaa hala i kungu, i na alkamaa warra teekoo ra ka hiyoo felawandi.

Hiyoo munyanoo

³⁹ Waatoo kaŋ moo boo, i mana bay labu kaŋ ga ngi goo, amma i dii almun† kaŋ ra labutaasi goo. I kayandi nda ngi ga hin, ngi ma koy hiyoo fandandi no din. ⁴⁰ I na langaraway karfey dunbu k'i naŋ teekoo ra, i na leemoo karfey mo feeri, i na waalaa‡ kaŋ goo jine ka guraa ceeci. ⁴¹ I mana kaŋ kala nongu ga kaŋ caraw hinkaa kul goo haroo ra, i na hiyoo fandandi, hiyoo niinoo fiji labutaasoo ra, a mana hin ka ŋuuti, de [bondawey] gaaboo na hiyoo koroo kayri-kayri. ⁴² Soojey kayandi kaŋ ngi ma kasa-izey wii hala affoo masi koy zii ka zuru. ⁴³ Amma jalakoynoo baa nga ma Pol hallasi, a n'i ganji i ma hayaa tee kaŋ i n'a kayandi. A na yaamar noo kaŋ borey kaŋ ga wan ziiyan ma jin ka

† 27:39 27.39 Isa guray dumi no. ‡ 27:40 27.40 Zaara beeri no kaŋ i g'a dan harihii ga hala hewoo ma hiyoo tuti a ma koy.

doo haroo ra ka guraa ceeci. ⁴⁴ Borey cindey žigi bundey ga, affooyan hiyoo kayrey ga. Kaŋ i na woo tee, borey kul too guraa ga nda baani.

28

Pol too Malt gungoo ra

¹ Waatoo kaŋ ir too nda baani, nga no ir maa kaŋ gungoo maanoo ti Malt. ² Laboo izey n'ir kubay henna, kubayyan no kaŋ cine ga ŧendi. I na nuune diinandi k'ir kubay, ncirpoo kaŋ sintin ka kara nda hargoo maaganda se. ³ Pol na tuuri koga boobo marga, a n'i daŋ nuunaa ra, gondi foo fatta a ra konnoo maaganda se ka denji kaboo ga. ⁴ Kaŋ laboo izey dii gondoo deejii kaboo ga, i nee cere se: «Šikka sii kaŋ bora a woo borowiikaw no, zama a hallasi teekoo ra, amma Dike* s'a naŋ a ma huna.» ⁵ A na gondoo fittaw nuunaa ra, Pol mana maate albasi kul. ⁶ I mma nee a mma funsu wala a ma kaŋ ka buu dogoo din da. I gay i ga lakkal daŋ ka guna, amma kaŋ i dii baffoo mana duu a, i na ŧenni barmay ka nee kaŋ koy no.

⁷ Gamey din ra, boro jinaa kaŋ goro gungoo ra, maanoo ti Publiyuŋ, nga wane nda gungoo nongu foo. A n'ir kubay henna k'ir zumandi nga do nda borohennataray, ir na jirbi hinza tee a do. ⁸ Woo gar Publiyuŋ baaba goo no a ga kani, gaaham konni laala nda tooto bara a ga. Pol huru a do, a na Irkoy ŋaaray ka nga kabey fur a ga, a n'a noo baani. ⁹ Kaŋ woo tee, borey jeray kaŋ ga wirci kaŋ goo gungoo ra mo kaa, i duu baani. ¹⁰ I hanse k'ir beerandi mo, waatoo kaŋ ir ga koy i n'ir noo hayayan ir almuŧakkawey se.

Pol hun Malt ka koy Rom

¹¹ Handu hinza banda ga, harihii foo kaŋ hun Aleksandiri kaŋ na jiyaa tee gungoo ra, ir huru a ra ka koy. Diyoskirey† tammaasaa bara hiyoo ga. ¹² Kaŋ ir kay Sirakis, ir na jirbi hinza tee no din. ¹³ Ir tun no din ka koy Režiyo. Subaa ra, hew hēe ka hun dandi kaboo here, jirbi hinkantoo ra ir too Puzol. ¹⁴ Ir na armayan gar no din, i n'a wiri ir ga, ir ma jirbi iyye tee ngi do. Takaa woo nda ir koy Rom. ¹⁵ Ir armye kaŋ goo koyraa din ra, kaŋ i maa ir kaayanoo, i koy ir kubay hala Apiyuŋ Yoofoo nda Yawzunbu Hugu Hinzaa do. Kaŋ Pol dii ey, a na albarka daŋ Irkoy se, a na bine tee.

¹⁶ Waatoo kaŋ ir too Rom, i yadda Pol ma cindi nga boŋ do, nga nda soojaa kaŋ g'a lakkal.

Pol waazu Rom

¹⁷ Jirbi hinza banda ga, Pol ciya borey se kaŋ ti Alyahuudey jineborey. Waatoo kaŋ i marga, a nee i se: «Arma arey, agay, ba kaŋ se ya na haya kul hasara ir jamaa se, ya n'ir baabey alaadawey mo hoo, ay tee kasa-ize Žerizalem ka daŋandi Rom borey kabey ra. ¹⁸ Waatoo kaŋ i n'ay hāa ka ben, i baa ngi m'ay naŋ, zama haya futu kul mana garandi ay ga kaŋ ga hima nda buuyan. ¹⁹ Amma Alyahuudey mana yadda a ga, woo ka kate a tilasu ay ga y'ay ŧennoo daŋ kokoy beeroo kaboo ra. Man'ti ya nka baa y'ay jamaa torce. ²⁰ Woo ti hayaa kaŋ se ay ciya war se ka dii war ka ŧelan war se, Bora a kaŋ ga Izirayel ga naata, nga

* 28:4 28.4 Dike, waatoo din borey mm'a dii sanda koy, maanaa ti «alhukumoo». † 28:11 28.11 Diyoskirey, ntawayyan no kaŋ cee jinaa harihii goykey g'i dii sanda kooyan.

se guuru karfoo woo goo ay ga.» ²¹ I nee a se: «Batagayan mana hun Žude ir se kanj ga šelanj ni ga, ir armey ra mo, boro mana kaa ka ifutu har ni ga. ²² Amma ir ga baa ir ma maa hayaa kanj n'g'a hongu, zama ir ga bay kanj kondaa woo, nongoo kul ra a ga kakawandi.»

²³ I na zaari kayandi Pol se kanj ra ngi ma cere kubay. Kanj hanoo too, boro boobo kaa a do nongoo kanj ra a goo. Pol n'i fahamandi ka seedetaray tee i se Irkoy Laamaa ga za subbaahi hala cijinoo ra ka ceeci i ma yadda hayey ga kanj Musa ašariyaa nda annabey citaabey n'i har Isa ga. ²⁴ Boro fooyanj yadda hayey kanj harandi ga, affooyanj mana naanay. ²⁵ I mana faham cere se, i koy waatoo kanj Pol na šenni foo har i se ka nee: «Hundi Henanantaa ga cum kanj šelanj war baabey se nda annabi Ezayi mijoo ²⁶ ka nee:

«Koy jamaa din do ka nee:

“War ga hanjajer ka maa, amma war si faham baffoo se, war ga moo feeri ka dii, amma war si dii baffoo.”

²⁷ Zama jamaa woo binoo šendi, i na ngi hanjaway tijandi, i na ngi moyey daabu, hala ngi moyey masi duu ka dii, ngi hanjaway masi duu ka maa, ngi lakkaley masi faham, i masi tuubi, y'i noo baani.»[†]

²⁸ War ma bay kanj Irkoy hallasiroo sanbandi dumey do kanj man'ti Alyahuudu, ngi, i ga hanjajer a se.» ²⁹ [Kanj Pol na šenney wey har, Alyahuudey fatta, kakaw beeri huru ngi nda cere game.]

³⁰ Pol goro jiiri hinka timmante hugu foo ra kanj a n'a sufuray nga maajnoo ga. A na borey kul kubay henna kanj kaa a do. ³¹ A na Irkoy Laamaa šennoo waazu, a cawandi hayey ga kanj ga šelanj ir Koyoo Isa Almasihu ga, a šelanj nda naanay timmante, boro kul man'a ganji.

[†] **28:27** 28.26–27 Ezayi 6.9–10.

Batagaa kan Pol n'a sanba Rom borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka citaaboo woo hantum. Pol man'ti kala Alyahuudu. A cindi ka kretiyeŋey gurzugay hala waatoo kan Isa Almasihu na nga boŋ cebe a se Damas koyraa fonda a ra hala a ma tee nga se diyaw gandawey ra. Jiiri kaynayan Isa Almasihu buuyanoo nda nga tunyanoo banda ga, Alyahuudey kan naanay a sanda Akilas nda Prisil sintin ka Alhabar Boryaa waazu Rom koyraa ra. Egiliz gorandi Rom ra. Irkoy bayrandi Pol se kan a ma koy hala aduŋna kaydogoo ga ka nga meeseŋnoo waazu. Woo ka kate a kayandi nga ma koy Rom nda Espay. Ir si bay wala a hin ka koy Espay. Diraa sooluroo se a hantum kretiyeŋey se kan goo Rom kan ga marga Akilas nda Prisil do.

Pol maa kan kretiyeŋey kan goo Rom si waafaku. Pol bayrandi kan boro kul mana bisa ceroo. Alhabar Boryaa man'ti kala Alyahuudey nda borey kan man'ti Alyahuudu kul wane. A bayrandi kan borey kul na zunubu tee. A nee aŋariyaa ga boori, amma boro kul si hin ka aŋariyaa hayey kul tee, ir sii nda woo din gaaboo nda nga hinoo. Za sintinoo hala benantaa ga, naanayyan no ma boro tee boro ŋerrante (zamnaa 1.17).

Borey kan se batagaa sanbandi maanney

nda fooyanoo kan teendi i se

¹ Agay Pol kan ti Almasihu Isa tam, kan ciyandi diyaw, ka yeetandi jere ga Irkoy Alhabar Boryaa haryanoo se.

² Alhabar Boryaa no kan Irkoy jin ka allaahidoo zaa ka annabey donto i m'a hantum Citaabu henanantey ra. ³ Alhabar Boryaa ga ŋelan Irkoy Iz'aroo ga kan hun Dawda banda-ka-zunboo ra gaaham here.

⁴ Amma kan a tun bukawey ra, Irkoy Hundoo kan ga henan cebe nda hini kan Irkoy Iz'aroo no. Nga ti Isa Almasihu ir Koyoo. ⁵ Nga no k'ir noo anneemaa ir ma tee diyaw, hala dumi kul borey ma naanay a, i ma hanajer a se. ⁶ War mo, war goo borey din ra, zama Isa Almasihu nka war cee. ⁷ Irkoy baakey kul kan goo Rom koyraa ra, kan ciyandi i ma jisandi jere ga Irkoy se, war se ay ga batagaa woo sanba. Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol ga baa nga ma koy Rom kretiyeŋey do

⁸ Ay ga jin ka albarka dan ay Koyoo se Isa Almasihu albarkaa ra war kul se, zama war naanaa alhabaroo huru aduŋna kul ra. ⁹ Irkoy kan se ay ga goy nda ay binoo kul nga Iz'aroo Alhabar Boryaa fonda a ra ga tee ya ne seede kan waati kul war goo ay ŋaarayrey ra. ¹⁰ Waati kul ay ga Irkoy ŋaaray nda nga ibaayoo no a m'ay noo fondo ya koy war do. ¹¹ Ay ga hanse ka baa ya dii war, hala ya Irkoy Hundooanneemaa nooyan fooyan zamna war se, hala war ma duu gaabi. ¹² Maanaa war do, ir ma cere bine dan naanaa fonda a ra, naanaa kan goo agay nda war se. ¹³ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka bay kan cee booboyan ay kayandi ya koy war do, hala ya hin ka duu nafaw war game sanda takaa kan nda ay duu a dumey jerey game, amma ya na duu fondo

hala sohõ. ¹⁴ Grekey nda dumey jerey, nda borey kanj caw nda wey kanj mana caw ga may ay ga ya Alhabar Boryaa har i se. ¹⁵ Woo maaganda se agay hunday ga baa ya Alhabar Boryaa har war mo se kanj goo Rom.

Alhabar Boryaa hinoo

¹⁶ Ay si haw nda Alhabar Boryaa, zama Irkoy hinoo no kanj ga boro kul kanj naanay hallasi, Alyahuudey jina, Grekey*. ¹⁷ Zama Alhabar Boryaa ra Irkoy ga takaa cebe kanj nda nga ga borey dii boro šerrante, za sintinoo ga hala benantaa ga naanayyan no m'a noo, sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa.»†

Adamize kul man'ti kala zunubante

¹⁸ Irkoy futayyanoo ga bangandi ka hun beenaa ra adamizey Irkoy hunburay janjaa nda ngi šerretaray janjaa se. Ngì no ma cimi ganji nda ngi šerretaray janjaa. ¹⁹ Zama hayaa kanj boro ga hin k'a faham Irkoy ga, a ga henan i se, zama Irkoy n'a bangandi i se. ²⁰ Za aduppa takaroo ga nga atabiyaa kanj boro si hin ka dii a, maanaa nga hini abadantaa nda nga koytaraa, borey ga faham i se, i ga dii ey nga teegoyey ra, woo maaganda se i sii nda cimi ka Irkoy yankar. ²¹ Ba nda i na Irkoy bay, i man'a beerandi sanda Irkoy, i mana albarka danj a se. Ngì miilewey tee yaada, de ngi biney kanj sii nda lakkal too met nda kubay. ²² I na ngi boñ tee sanda lakkalkoyniyanj ka gar i nka hollo. ²³ Irkoy kanj si buu daržaa, i n'a bere k'a himandi nda adamize bukaw, nda cirawyanj, nda cee taacikoyniyanj, nda gandakoyyanj assuuraa.

²⁴ Woo se Irkoy n'i nanj žiibi se nda ngi bine boonay futawey ra, hala nongu kanj ra i na ngi boñ gaahamey kaynandi cere game. ²⁵ I na Irkoy cimoo barmay nda taari, i na takahayaa gana ka goy a se, ka Takakaa nanj kanj se albarka ma bara hala abada. Amin.

²⁶ Woo se Irkoy n'i nanj boonay futawey ra kanj ga boro haawandi, ngi woyey na daari kaniyan barmay k'a tee ka kani nda woy nda woy. ²⁷ Arey mo takaa din da, i na daari kaniyan ngi nda woyey game barmay ka cere boonay, ka teegoy haawanteyanj tee aru nda aru game, i duu ngi firkaa banaa kanj ga hima.

²⁸ Takaa kanj nda i mana ceci ngi ma Irkoy bay, Irkoy n'i nanj i ma hanga ngi lakkal šiirey bande hala i ma haya tee kanj si hima. ²⁹ Biney ga too nda šerretaray janjay dumi kul, nda laalay, nda albahiiritaray, nda binefutay. I ga too nda canseyan, nda borowiiyan, nda yenje, nda zanbayan, nda binebibtaray, nda almunafkitaray. ³⁰ Ciinaykawyanj no, nda Irkoy iberiyanj, nda boro wowkawyanj, nda boro binebeeriyanj, nda foomante, nda haya futu takakawyanj, i si ngi hayragey beerandi, ³¹ i sii nda lakkal, i si allaahidu kanj i n'a zaa too, biney ga kogu, i si tamalla. ³² Ba kanj i ga Irkoy šerretaraa bay kanj ti borey kanj ga hayey wey dumey tee ga hima nda buuyan, woo kul, i ga teegoyey wey tee, de mo a ga kan i se ngi ga dii borey g'i tee.

2

Irkoy ciitoo

* **1:16** 1.16 Grekey ne ra man'ti kala boro kul kanj man'ti Alyahuudu. † **1:17** 1.17 «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Boro kanj naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4.

¹ Woo se ni kaŋ ga borey ciiti, boro kul kaŋ ti ni, n'sii nda cimi ka borey ciiti, zama ţennoo kaŋ ra n'ga ni cinaa ciiti, ni mma ni boŋ hunday zukandi, zama ni kaŋ ga borey ciiti, haya follokey kaŋ i g'i tee no n'g'i tee. ² Ir ga bay kaŋ borey kaŋ ga hayey wey dumey tee, Irkoy g'i ciiti ka sawa nda cimoo. ³ He ni, n'ga hongu, ni kaŋ ga borey ciiti kaŋ ga hayey wey dumey tee, n'g'i ka goy, n'ga hallasi Irkoy ciitoo ra wala? ⁴ Ni mma Irkoy borohennataraa beeriyanoo, nda nga suuroo, nda nga batuyan kukoo kaynandi wala? N'si bay kaŋ Irkoy borohennataraa mma ni tuti ma tuubi? ⁵ N'ga ţendi, ni binoo si barmay, n'goo ma futay marga ni boŋ se futayyanoo zaaroo hane kaŋ ra Irkoy ciiti ţerrantaa ga bangay. ⁶ A ga boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyey. ⁷ Borey kaŋ ga cindi goy henna teeyan ga, ka darża, nda beeray, nda hunaroo kaŋ si ben ceeci, i ga duu hunayan abadantaa. ⁸ Amma borey kaŋ ga alhaasiday, i ga wanji cimoo ga, i ga yadda ţerretaray jaŋay ga, futay nda binetunay beeri ga duu ey. ⁹ Binemarayyan nda ţiitay ga duu boro kul kaŋ ga ilaala tee, Alyahuudey jina, Grekey* mo. ¹⁰ Darża, nda beeray, nda alaafiya ma kaa boro kul ga kaŋ ga ihenna tee, Alyahuudu jina, Grek mo, ¹¹ zama Irkoy si borey bisandi cere.

¹² Borey kul kaŋ na zunubu tee, ka gar aţariyaa sii no, ga halaci mo bila aţariyaa. Borey kul kaŋ na zunubu tee, ka gar aţariyaa goo no, Irkoy ga aţariyaa k'i ciiti. ¹³ Irkoy do man'ti borey kaŋ ga haŋajer aţariyaa se ti boro ţerrante, amma borey kaŋ g'a ka goy ti boro ţerrante. ¹⁴ Nda dumey jerey, wey kaŋ sii nda aţariyaa ga haya tee nda ngi boŋ kaŋ aţariyaa n'a har, i tee ngi boŋ se aţariya, ba kaŋ se i sii nda aţariya. ¹⁵ I ga cebe kaŋ hayaa kaŋ aţariyaa g'a har nka hantumandi lakkaley ra. Ngi biney ga woo seedetaraa tee, cee fooyaŋ ngi miilewey g'i gurzugay, cee fooyaŋ i ga ngi boŋ noo cimi. ¹⁶ I ga bangay zaaroo hane kaŋ Irkoy ga Isa Almasihu ka borey teegoy tugantey ciiti ka sawa nda Alhabar Boryaa kaŋ ay g'a har.

Alyahuudey nda aţariyaa ţennoo

¹⁷ Ni kaŋ ga Alyahuudu maa goo, n'ga ni boŋ kul fur aţariyaa ga, n'ga fooma nda Irkoy, ¹⁸ n'ga nga ibaayoo bay, n'ga wan ka haya henney fay k'i kaa cere ra, zama aţariyaa na ni cawandi. ¹⁹ N'ga naanay ka bay kaŋ danaw gongukaw ti ni, borey kaŋ goo kubaa ra gaayoo, ²⁰ borey kaŋ sii nda lakkal cawandikaa, zanka kaccey alfagaa, zama bayraa fondaa nda cimoo, n'duu ey aţariyaa ra. ²¹ De ni woo kaŋ ga boro waaney cawandi, n'si ni boŋ cawandi wala? Ni kaŋ ga waazu kaŋ boro masi zay, n'ga zay? ²² Ni kaŋ ga nee kaŋ boro masi zina, amma n'ga zina, ni kaŋ ga konna toorey, amma n'ga ngi hugey hayey zay! ²³ Ni kaŋ ga fooma nda aţariyaa, amma n'ga Irkoy kaynandi, zama n'ga aţariyaa hoo. ²⁴ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «War maaganda se Irkoy maapoo ga wowandi ganda tanawey ra.»†

²⁵ Ţikka sii hurubanguyan goo nda nafa nda n'ga dira nda aţariyaa, amma nda n'g'a hoo, ni hurubanguyanoo tee hurubanguyan jaŋay. ²⁶ Nda jofolaa gaabu aţariyaa ţerretaraa ga, nga hurubangu jaŋaa si kabandi a se sanda hurubanguyan wala? ²⁷ Boro kaŋ nga azzaatoo mana hurubangu, amma a ga aţariyaa tabatandi, ni kaŋ goo nda

* 2:9 2.9 Zamnaa 1.16. † 2:24 2.24 Ezayi 52.5.

ašariyaa hantumoo nda hurubanguyanoo, a si ni ciiti, ni kaŋ ga ašariyaa hoo wala? ²⁸ Man'ti haya kaŋ boro ga dii a no ma boro tee Alyahuudu, man'ti tammaasa kaŋ boro ga dii a gaaham ga ti hurubanguyan. ²⁹ Boro kaŋ ti Alyahuudu nga kunehero ra, woo din ti Alyahuudu cimoo. Bine hurubanguyanoo kaŋ Irkoy Hundoo g'a tee, a si teendi ašariyaa hantumoo harfoo ra, woo din ti hurubanguyan cimoo. Bora woo dumoo saabuyanoo si hun boro do, Irkoy do a ga hun.

3

Irkoy šerretaraa

¹ Adiši macin ti alyahuudataray nafaa, wala mo macin no hurubanguyan g'a hanse? ² Nga nafaa ga beeri nongoo kul here. Haya jinaa, Alyahuudey ga Irkoy na nga šenney talfi. ³ Adiši macin? Nda boro fooyaŋ i ra si laadir, ngi laadir jaŋaa ga Irkoy laadirtaraa kaa wala? ⁴ Abada! Ma bay kaŋ Irkoy ga diyandi cimi, adamize kul ti taariharkaw, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Hala ni šenney ma tee cimi,
nda i na ciiti dunbu, ma duu cimi.»*

⁵ Amma nda ir šerretaray jaŋaa ga Irkoy šerretaraa cebe, macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre waati kaŋ a ga nga futayyanoo doori? – Adamize takaa nda ay ga šelaŋ. – ⁶ Abada! Nda Irkoy si šerre, taka foo nda a ga aduŋŋa ciiti? ⁷ Nda Irkoy cimoo ga diyandi kaaray ay taaroo ra ka darža daŋ Irkoy ga, macin se ay ga ciitandi sanda zunubante? ⁸ Aywa woo ra, takaa foo ra ir si nee: «Ir ma goy futu tee hala goy henna ma hun a ra.» Boroyaŋ g'ir wow ka nee ir no ma woo har. I ga hima nda ngi zukandoo.

Boro šerrante sii no

⁹ Adiši macin koyne? Ir kaŋ ti Alyahuudu, ir nka bisa borey jerey? Kalaa, kalaa, zama ir n'a har ka bisa kaŋ Alyahuudu kul nda Grekey† kul sii kala zunubu cire, ¹⁰ sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boro šerrante sii no, ba boro foo.

¹¹ Lakkalkoyne sii no,
boro kul sii no kaŋ ga Irkoy ceeci.

¹² I kul mooru fondaa,
i tee boro kaŋ sii nda nafaw.

Boro kul sii no kaŋ ga goy henna tee, ba boro foo.»†

¹³ «Ngi kormollawey ga hima nda saaray kaŋ ga feera.
I ga borey darga nda ngi deeney.

Gondi naaji bara ngi meetuwey cire.»§

¹⁴ «Miŋey ga too nda dangayan nda laalay.»*

¹⁵ «Cewey ga cahã kuri munyan ra.

¹⁶ Halaciyān nda bone goo ngi fondaa ga.

¹⁷ I si alaafiya fondaa bay.»†

¹⁸ «Irkoy hunburay kul sii i ra.»†

* 3:4 3.4 Zabur 51.6. † 3:9 3.9 Zamnaa 1.16. ‡ 3:12 3.10–12 Zabur 14.1–3; 53.2–4. § 3:13 3.13 Zabur 5.10; 140.4. * 3:14 3.14 Zabur 10.7. † 3:17 3.15–17 Ezayi 59.7–8. ‡ 3:18 3.18 Zabur 36.2.

¹⁹ Ir ga bay kaŋ haya kul kaŋ ašariyaa g'a har, a s'a har kala borey se kaŋ goo ašariyaa hinoo cire, hala borey kul miŋey ma daabandi, aduŋna kul ma bay kaŋ ngi ti zunubante Irkoy jine. ²⁰ Woo se ašariyaa diiyanoo si boro kul tee šerrante Irkoy jine, ašariyaa no ma boro bayrandi zunubu.

Takaa kaŋ nda Irkoy ga boro tee boro šerrante

²¹ Sohō Irkoy na takaa cebe kaŋ nda nga ga boro dii boro šerrante bila ašariyaa. Ašariyaa nda annabey ga seedetaray tee a ga. ²² Woo man'ti kala takaa kaŋ nda Irkoy ga boro dii boro šerrante Isa Almasihu naanaa albarkaa ra borey kul se kaŋ ga naanay. Fay-fayyan sii no, ²³ zama borey kul na zunubu tee, i mooru Irkoy daržaa. ²⁴ Irkoy anneemaa k'i tee boro šerrante bila nda i ma haya kul tee, Isa Almasihu n'i feeri k'i kaa zunubu ra. ²⁵ Nga no Irkoy n'a kayandi k'a sanba kuroo ma tee sargari borey se kaŋ ga naanay a. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe, zama zunubey kaŋ teendi ka bisa, a man'i kabu ²⁶ nga suuroo maaganda se. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe waatoo woo ra, hala nga šerretaraa ma cindi, ka boro kaŋ naanay Isa tee boro šerrante.

²⁷ Man bolsiyan addaliloo? A sii no! Macin se a sii no? Teegoy henney k'a kaa wala? Kalaa, kalaa, naanaa k'a kaa. ²⁸ Ir ga laasaabu kaŋ naanaa albarkaa ra adamize diyandi boro šerrante bila ašariyaa ganayanoo. ²⁹ Wala Irkoy man'ti kala Alyahuudey hinne Koyoo? Man'ti dumey jerey mo Koyoo no wala? Šikka sii kaŋ dumey jerey mo Koyoo no, ³⁰ zama Irkoy folloku no ma borey kaŋ hurubangu tee boro šerrante naanaa albarkaa ra, ka borey kaŋ ti jofoloyan mo tee boro šerrante naanaa albarkaa ra. ³¹ Adiši ir mma ašariyaa tee yaada naanaa maaganda se wala? Abada! Ir mma ašariyaa kayandi.

4

Ibrahim himakasinaa

¹ Ibrahim kaŋ ti ir hayragoo gaaham here, ir ma nee, macin no a duu a? ² Nda a gar teegoy ka Ibrahim tee boro šerrante, a goo nda fondo ka bolsay, amma man'ti Irkoy jine. ³ Macin no Citaaboo nee?

A nka nee: «Ibrahim naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»*

⁴ Boro kaŋ na goy tee, nga banaa si kabandi a se nooyan, a mma hima nda a. ⁵ Boro kaŋ mana teegoy tee, amma a ga naanay boraa kaŋ ga boro laala tee boro šerrante, nga naanaa ga kabandi a se šerretaray.

⁶ Sanda takaa kaŋ nda Dawda mo šelan ka nee kaŋ boraa duu gomni kaŋ Irkoy g'a kabu boro šerrante bila teegoy. ⁷ A nee:

«Borey duu gomni kaŋ goy futawey yaafandi,
de ngi zunubey tuusandi.

⁸ Boraa duu gomni kaŋ abada ir Koyoo si nga zunuboo kabu a se.»†

⁹ Gomnoo woo si hun kala hurubanguyan ra wala hurubanguyan janjay mo goo a ra? Zama ir nee: «Ibrahim naanaa kabandi a se šerretaray.»‡

¹⁰ Waati foo no woo teendi? Kaŋ a hurubangu wala za a mana hurubangu? Kalaa, man'ti kaŋ a hurubangu, za a mana hurubangu no. ¹¹ Hurubanguyanoo nka tee Ibrahim se silbay, ka

* 4:3 4.3 Sintinoo 15.6. † 4:8 4.8 Zabur 32.1–2. ‡ 4:9 4.9 Sorro 3to.

cebe kaŋ Irkoy n'a tee boro šerrante nga naanaa maaganda za a mana hurubangu. Woo no ma kate Ibrahima ma tee ganakey kul kaŋ mana hurubangu hayragoo, hala ngi mo ma kabandi boro šerrante. ¹² Nga ti borey mo kaŋ hurubangu baaba, wey kaŋ kaŋ mana kay hurubanguyan hinne ga, amma i dira naanaa fonda ra sanda ir baaba Ibrahima, kaŋ naanay za a mana hurubangu.

Irkoy allaahidoo, boro kul kaŋ ga naanay ga duu a

¹³ Irkoy na allaahidu zaa Ibrahima nda nga hayroo se kaŋ i ma tee aduŋna tubukaa, man'ti ka dira ašariyaa bande ka woo tee, šerretaray no kaŋ ga duwandi naanay albarkaa ra. ¹⁴ Nda a gar borey kaŋ ga dira ašariyaa bande nka tee tubukawyan, naanaa sii nda nafaw, allaahidoo mo ga tee yaada. ¹⁵ Zama ašariyaa mma Irkoy futuyanoo tunandi, nongu kaŋ ra ašariya sii, hooyan sii no din.

¹⁶ Woo ka kate, allaahidoo mana zandi kala naanaa maaganda se, hala a ma sawa nda Irkoy anneemaa, a ma hakiika Ibrahima hayroo kul se. Man'ti wey kaŋ ga dira ašariyaa bande hinne, amma borey mo kaŋ duu ir kul baaba kaŋ ti Ibrahima naanaa. ¹⁷ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay na ni tee dumi boobo se hayraa.»[§] Ir baaba no Irkoy kaŋ a naanay a jine, Irkoy kaŋ ga bukawey hunandi, hayey kaŋ si bara, a ga šelan i se sanda hayayan kaŋ ga bara. ¹⁸ Nongoo kaŋ ra naatayan sii, a naanay ka nga naataa dan no din. Woo ra a tee dumi boobo se baaba, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi ka nee: «Takaa woo no ni hayroo booboyanoo ga ti a.»^{*}

¹⁹ Ibrahima ga miile nga gaahamoo kaŋ goo buuyan mee ga, nga jiirey kaŋ ga koy too zangu (100) cine sabbu se. A miile Sarata woyguntaraa mo ga, amma woo kul, nga naanaa mana kacca. ²⁰ A mana naanay janay dan Irkoy allaahidoo ra ka šikka-šikka, nga naanaa nka tonton, a na Irkoy beerandi. ²¹ Ibrahima hakiika ka bay kaŋ allaahidu kaŋ Irkoy n'a zaa a ga hin k'a tee. ²² Woo se nga naanaa kabandi a se [mo] šerretaray. ²³ Šennoo woo mana hantumandi nga hinne se, a kabandi a se šerretaray, ²⁴ amma a hantumandi ir mo se kaŋ a ga kaa ka kabandi ir se šerretaray, ir kaŋ ga naanay bora kaŋ na Isa ir Koyoo tunandi bukawey ra. ²⁵ A nondi ir hooyaney maaganda se, amma a tun hala ir ma tee boro šerrante Irkoy jine.

5

Alaafiya huru ir nda Irkoy game

¹ Sohō Irkoy g'ir dii boro šerrante naanaa albarkaa ra. Ir Koyoo Isa Almasihu na alaafiya dan ir nda Irkoy game. ² Irkoy anneemaa woo kaŋ ra ir goo, ir mana huru a ra kala [naanay albarkaa ra]. Ir ga bolsay Irkoy daržaa naataa ra. ³ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay mo ir zarabey ra, zama ir ga bay kaŋ zarabi ga mupeyan hay. ⁴ Mupeyan ga kate boro ma hin annešaa, hinyanoo woo ga naataa hay. ⁵ Naataa woo si boro haawandi abada, zama Irkoy bajoo doorandi ir biney ra Hundi Henanantaa albarkaa ra kaŋ nondi ir se.

⁶ Waatoo kaŋ ir sii nda hini, waatoo kaŋ kayandi ra, Almasihu buu, a buu boro laaley se. ⁷ Šenday ga boro ga yadda ka buu boro šerrante

se, a ga hin ka tee boro ma yadda ka buu boro henna maaganda se. ⁸ Amma takaa woo nda Irkoy ga nga bajoo cebe ir se: waatoo kanj ir man'ti kala zunubanteyan, Almasihu buu ir maaganda se. ⁹ Soko sohō kanj ir diyandi boro šerrante Isa kuroo albarkaa ra, ir ga kaa ka hallasi futayyanoo ra! ¹⁰ Nda waatoo kanj ir ga tee Irkoy iberi, nga Iz'aroo buuyyanoo n'ir waafakandi. Soko sohō kanj ir nda a waafaku, nga Iz'aroo hunaroo g'ir hallasi. ¹¹ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay nda Irkoy, ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa, nga kanj sohō a n'ir nda Irkoy waafakandi.

Adama kate buuyan, Almasihu kate hunayan

¹² Woo se takaa kanj nda boro folloku ka kate zunubu ma huru aduppa ra, zunubu mo kate buuyan. Takaa woo nda buuyan ga too adamizey kul do, zama i kul na zunubu tee. ¹³ Zunubu goo aduppa ra za Musa ašariyaa mana goro, amma zunubu si kabandi nda a gar ašariya nka sii no. ¹⁴ Woo kul, za Adama hala Musa ga, buuyan na borey kul laama, ba borey kanj mana zunubu tee sanda Adama Irkoy hooyanoo cine. Adama man'ti kala boraa kanj ga hima ka kaa biyoo.

¹⁵ Amma Adama layboo nda Irkoy anneemaa nooyanoo ga fay. Irkoy anneemaa nda nooyanoo kanj nondi yaada bisa boro folloku layboo kanj kate boro boobo ma buu. Anneemaa nda nooyanoo woo si duwandi kala boro folloku alhormaa ra kanj ti Isa Almasihu. ¹⁶ Hayey kanj boro folloku zunuboo kate ey nda Irkoy nooyanoo ga fay. Zama zunubu folloku maaganda se ciitoo ga teendi, zukandiyar mo ga kaa. Amma anneemaa nooyanoo kaa zunubu boobo banda ga, a na borey feeri. ¹⁷ Boro folloku zunuboo ka kate buuyyanoo ma laama, de borey kanj duu anneema beeroo nda šerretaray nooyanoo ga laama hunayan ra Isa Almasihu albarkaa ra.

¹⁸ Aywa, takaa kanj nda laybu folloku kate borey kul ma zukandi, takaa din da goy šerrante folloku ga kate borey kul ma tee boro šerrante, i ga duu hunaroo. ¹⁹ Zama takaa kanj nda boro folloku hanajeryan janjaa na boro boobo tee zunubante, takaa din da, boro folloku kanj dira nda fonda, ga boro boobo tee boro šerrante.

²⁰ Haya kanj ti ašariyaa, a mana goro kala hala laybey ma boobo, amma nongoo kanj ra zunubu boobo, anneemaa boobo ka bisa a, ²¹ hala takaa kanj nda zunubu laama buuyan ra, takaa din da Irkoy anneemaa ma laama šerretaray ra hunayan abadantaa se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

6

Irkoy anneemaa ga boro sawalandi zunubu banpataraa ra

¹ Macin no ir ma nee? Ir ma duumi zunubu ra hala Irkoy anneemaa ma tonton wala? ² Abada! Ir kanj zunubu tenje ir buu, taka foo nda ir ga yee ka huna a ra? ³ War nka si bay kanj ir kul kanj batizandi Almasihu Isa ra ka tee a bande affoo, ir batizandi ka tee a bande affoo nga buuyyanoo ra? ⁴ Batizeyanoo ka kate ir marga nda a ka fijandi cere bande buuyyanoo ra, hala takaa kanj nda Almasihu tun bukawey ra Baaba Irkoy daržaa albarkaa ra, ir mo ma dira hunayan taaga ra.

⁵ Ir nda a tee affoo ka hima nda a nga buuyyanoo ra, woo se nga tunyanoo hane ir ga hima nda a. ⁶ Ir ma haya foo bay kanj ti ir kunturu žeenaa nda Almasihu kanjandi cere bande. Gaaham zunubantaa ma

halaci hala ir masi yee ka tee zunubu baɲɲa. ⁷ Zama boro kaɲ buu, a duu nga boɲ zunubu here. ⁸ Ir nda Almasihu buu cere bande, woo se ir ga naanay kaɲ ir nda a ga kaa ka huna mo cere bande. ⁹ Ir ga bay kaɲ Almasihu tun ka hun bukawey game, a si buu koyne. Buuyan si yee ka duu a ga hini. ¹⁰ Kaɲ a buu, a mana buu kala cee folloku zunubu se. Hunaroo kaɲ ra a goo, a si huna kala Irkoy se. ¹¹ Takaa din da, war mo, zunubu ma war dii bukaw, amma Irkoy here war ma war boɲ guna sanda baahunante Almasihu Isa albarkaa ra.

¹² Adiši zunubu masi laama war gaaham bukawey ra, a masi war hangandi gaaham boonawey. ¹³ War masi war gaahamoo nongey naɲ zunubu se ka tee šerretaray jaɲay goy jinayyaɲ. Amma war ma war boɲ noo Irkoy se sanda boro hunanteyan kaɲ tun ka hun bukawey ra ka war gaahamey nongey noo a se sanda šerretaray goy jinayyaɲ. ¹⁴ Zunubu si kaa ka duu war ga hini, zama war sii Musa ašariyaa hinoo cire, war sii kala anneemaa hinoo cire.

Ir man'ti kala Irkoy baɲɲayan

¹⁵ Adiši macin? Ir ma zunubu tee, zama ir sii ašariyaa hinoo cire, Irkoy anneemaa hinoo cire ir goo? Abada! ¹⁶ War nka si bay kaɲ bora a kaɲ se war ga tee baɲɲa ka goy a se ka haɲajer a se, bora a kaɲ se war ga haɲajer baɲɲaa ti war? A ma tee zunubu buuyan se, wala haɲajeryan šerretaray se. ¹⁷ Albarka ma bara Irkoy se, war cindi ka tee baɲɲa zunubu se, amma war na haɲajer nda war biney kul cawandoo takaa se kaɲ war duu a. ¹⁸ War sawalandi ka hun zunubu ra, war tee šerretaray se baɲɲayan. ¹⁹ Ay ga takaa woo ka šelan war se, zama adamize de ti war. Takaa kaɲ nda war na war gaahamey nongey tee baɲɲa žiibi nda goy futu se kaɲ ga koy hooyan here, takaa din da, sohõ war ma war gaahamoo nongey tee baɲɲa šerretaray goyoo se kaɲ ga koy henanyan here.

²⁰ Waatoo kaɲ war ga tee baɲɲa zunubu se, šerretaray si haya kul may war ga. ²¹ Macin ti nafaa kaɲ war duu a waatoo din? Sohõ war ga haw nda ey, zama ngi benantaa man'ti kala buuyan. ²² Amma sohõ war sawalandi ka hun zunubu ra ka tee Irkoy baɲɲa, nafaa kaɲ war ga duu a ga war ka koy henanyan here, de benantaa man'ti kala hunayan abadantaa. ²³ Zunubu banaa man'ti kala buuyan, amma Irkoy anneemaa nooyanoo kaɲ a g'a noo yaada man'ti kala hunayan abadantaa kaɲ ga duwandi Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra.

7

Ganakaw sii ašariyaa hinoo cire koyne

¹ Ag'armey, ay ga šelan war se, war kaɲ ti ašariyaa baykey. War nka si bay kaɲ nda boro ga huna hinne no ašariyaa goo nda a ga hini? ² Takaa din da woyhiiji, ašariyaa g'a haw kurɲoo ga kullihinne kurɲoo ga huna, amma nda kurɲoo buu, ašariyaa kaɲ g'a haw kurɲoo ga hun a ga. ³ Woo se, nda a tee aru tana wande, ka gar kurɲoo ga huna, a ga ciyandi zinateeri. Amma nda kurɲoo buu, ašariyaa hun a ga. Woo ra, nda a tee aru foo wande, a man'ti zinateeri.

⁴ War mo takaa din da, ag'armey, Musa ašariyaa ga war dii bukaw Almasihu kunturoo albarkaa ra, hala war ma tee boro tana wane kaɲ tun bukawey ra hala ir ma hayayan tee kaɲ goo nda nafaw Irkoy se.

⁵ Zama waatoo kanj ir goo ir hundi-ibaayey ra, boonay zunubantey kanj ašariyaa n'ir tuti ir m'i tee, i ga goy ir gaahamoo nongey ra ka hayayan tee kanj ga koy buuyan here. ⁶ Sohō ir duu ir boj ašariyaa ra, hayaa kanj g'ir dii bukaw. Takaa woo ra ir ga goy Irkoy se nga Hundoo taka taagaa albarkaa ra, man'ti nda taka žeenaa ašariyaa hantumoo harfoo hinoo cire.

Musa ašariyaa ga cebe takaa kanj nda zunubu ga laala

⁷ Macin no ir ma nee? Ašariyaa, zunubu no wala? Abada! Amma nda man'ti ašariyaa sii a ra, ay si zunubu bay. Zama ay si bay haya kanj ti boonay futu nda a gar ašariyaa nka mana nee: «Masi boonay futu.»*

⁸ Yaamaroo bande zunubu duu fondo ka boonay futu dumi kul tunandi ay ra. Ka gar nda man'ti ašariyaa sii a ra, zunubu man'ti kala bukaw.

⁹ Agay, cee jinaa, ay huna bila ašariyaa. Amma za yaamaroo kaa, zunubu sintin ka huna, ¹⁰ agay kay buu. Yaamaroo kanj nondi hunayan maaganda se, nga hunday ka tee ya ne buuyan sabbu. ¹¹ Zama zunubu duu yaamaroo bande fondo, a n'ay darga, a na yaamaroo k'ay wii.

¹² Adiši ašariyaa ga henan, yaamaroo ga henan, a ga šerre, a ga boori.

¹³ Haya henna ka tee ay buuyanoo addaliloo wala? Abada! Amma zunubu no ka haya henna dii ka duu k'ay wii, hala zunuboo ma duu ka cebandi sanda zunubu, hala yaamaroo ma zunuboo meeroo kul cebe.

Gurgaa kanj goo adamize nda zunubu game

¹⁴ Ir ga bay kanj Irkoy Hundoo ka ašariyaa noo, zama agay, ay sii kala hundi-ibaayi bande, ay neerandi zunubu se. ¹⁵ Hayaa kanj ay g'a tee, ay si faham a se, zama man'ti hayaa kanj ay ga baa y'a tee no ay g'a tee, hayaa kanj ay ga konna no ay g'a tee. ¹⁶ Adiši nda hayaa kanj ay si bag'a no ay g'a tee, ay yadda ašariyaa ga, ay yadda kanj a ga boori. ¹⁷ Sohō man'ti agay no k'a tee koyne, zunuboo kanj ga goro ay ra no m'a tee.

¹⁸ Zama ay ga bay kanj ay ra, maanaa ay hamoo, haya henna kul sii a ra, zama ay goo nda anniya, amma ka ihenna tee, woo ay mongu a se. ¹⁹ Zama ihenna kanj ay ga bag'a, ay s'a tee, amma ilaalaa kanj ay si bag'a, nga no ay g'a tee. ²⁰ Nda hayaa kanj [agay,] ay si bag'a no ay g'a tee, man'ti agay k'a tee koyne, zunuboo kanj ga goro ay ra no.

²¹ Hayaa kanj ay n'a laasaabu ti: agay kanj ga baa ya ihenna tee, ilaala no ma kaa ka gaaru ya ne. ²² Irkoy ašariyaa ga kan ya ne ay hundoo ra. ²³ Amma ay gaahamoo nongey ra ay ga dii haya tana kanj ga gurgay ay lakkaloo bande. A g'ay tee zunuboo kanj goo ay gaahamoo nongey ra se baŋŋa. ²⁴ Agay ne ka bone! May m'ay kaa gaahamoo woo kanj g'ay wii kaboo ra? ²⁵ Albarka ma bara Irkoy se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

Adiši agay hunday ga goy Irkoy ašariyaa se nda ay lakkaloo, amma ay hundi-ibaayoo si goy kala zunubu se.

8

Diray taka henna Irkoy Hundoo albarkaa ra

¹ Adiši sohō borey kanj goo Almasihu Isa bande, zukandiyan kul si duu ey. ² Zama Irkoy Hundoo hinoo kanj ga hunayan noo Almasihu Isa albarkaa ra na ni sawal ka ni kaa zunubu nda buuyan hinoo cire.

³ Hayaa kanj Musa ašariyaa mongu k'a tee gaaham gaabi jaŋŋaa se,

* 7:7 7.7 Fattaroo 20.17; Alhukumoo 5.21.

Irkoy n'a tee. A na nga Iz'aru gundoo sanba ir gaaham zunubantaa cine ra, zunubu maaganda se a na zunubu zukandi nga Iz'aroo hamoo ra, ⁴ hala šerretaraa kaŋ ašariyaa g'a ceeci ma tabati ir ra kaŋ si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda ir ga dira. ⁵ Zama borey kaŋ ga dira hundi-ibaayi bande, i si miile kala hundi-ibaayoo hayey ga, wey kaŋ ga dira Irkoy Hundoo bande, i si miile kala Irkoy Hundoo hayey ga. ⁶ Hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala buuyan, Irkoy Hundoo miileyanoo man'ti kala hunayan nda alaafiya. ⁷ Zama hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala Irkoy iberitaray, a si cindi Irkoy ašariyaa cire, koyne mo a si hin ga. ⁸ Borey kaŋ goo ŋgi hundi-ibaayoo ra si hin ka kan Irkoy se.

⁹ War hunday si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda war ga dira, nda a gar Irkoy Hundoo nka war tee nga gorodogoo. Boro kaŋ ra Almasihu Hundoo sii, a si bora a may. ¹⁰ Nda Almasihu goo war ra, cimi no gaaham buu zunubu maaganda se, Hundoo ga war noo hunayan*, zama war diyandi boro šerrante. ¹¹ Nda bora a kaŋ na Isa tunandi bukawey ra Hundoo nka goro war ra, bora a kaŋ na Almasihu tunandi bukawey ra ga war gaaham bukawey hunandi nga Hundoo kaŋ ga goro war ra maaganda se.

¹² Adiši ag'armey, hundi-ibaayi garaw sii ir ga soko ir ma dira nda hundi-ibaayi. ¹³ Zama nda war ga dira nda hundi-ibaayi, war ga buu, amma nda war ga Hundoo ka gaaham teegoyey wii, war ga huna. ¹⁴ Borey kul kaŋ Irkoy Hundoo g'i gongu man'ti kala Irkoy ize. ¹⁵ Hundoo kaŋ war duu a man'ti baŋnataray hundi soko war ma yee ka hunbur, Hundoo kaŋ war duu a mma war tee ize kanbariyan kaŋ ga kate ir ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!» ¹⁶ Irkoy Hundoo hunday no m'ir hundoo hakiikandi kaŋ ir man'ti kala Irkoy izeyan. ¹⁷ Nda Irkoy izeyan ti ir, ir man'ti kala tubukawyan mo, Irkoy tubukaw kaŋ ga tubu Almasihu bande, nda a gar ir zarabi a bande, ir ga daržandi a bande.

Daržaa kaŋ goo kaa

¹⁸ Ay ga laasaabu kaŋ sohō da zarabey man'ti baffoo Irkoy daržaa jine kaŋ ga kaa ka bangandi ir se. ¹⁹ Zama takaroo ga batu nda cahāyan Irkoy ma nga izey bangandi. ²⁰ Takaroo yee haya yaada cire, man'ti ŋgi ibaayoo no, bora a kaŋ n'i daŋ a cire k'a tee, amma naata goo. ²¹ Zama takaroo hunday ga kaa ka duu nga boŋ baŋnataraa ra kaŋ ti funbuyan. A duu nga boŋ ka huna Irkoy izey daržaa ra. ²² Ir ga bay kaŋ takaroo kul cere ra ga taabi, i ga taama hala sohō sanda alhaamidu. ²³ Man'ti nga hinne, amma ir hunday mo kaŋ duu Irkoy Hundoo nooyan jina-jinawey, ir ga taabi ir kuneheroo ra, k'ir ize kanbaritaraa batu, ir gaahamoo sawalyanoo. ²⁴ Zama ir hallasi, amma naatayan ra, naata kaŋ boro ga dii a man'ti naata: may no ma naata haya ga kaŋ a duu a? ²⁵ Amma haya kaŋ ir si dii a, ir ga naata a ga, ir g'a batu nda mupeyan.

²⁶ Takaa din da Irkoy Hundoo g'ir faaba ir gaabi jaŋawey ra. Ir si takaa bay kaŋ nda ir ga hima ka ŋaaray. Amma Hundoo hunday ga ŋaaray ir dogey ra nda durayyan kaŋ si hin ka fillandi. ²⁷ Bora a kaŋ

* **8:10** 8.10 «Hundoo ga war noo hunayan», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hundoo ga huna».

ga biney fesufesu ga Hundoo anniyaa bay, zama a mma njaaray Irkoy boro henanantey se ka sawa nda Irkoy ibaayoo.

²⁸ Ir ga bay kan hayey kul no ma goy cere bande ka ihenna tee borey se kan ga baa Irkoy, wey kan ciyandi ka sawa nda nga dunbandiroo. ²⁹ Zama borey kan Irkoy jin k'i bay, a jin ka kayandi mo i ma hima nda nga Iz'aroo, hala Iz'aroo ma tee gunde jinaa arma boobo game. ³⁰ Borey kan a jin k'i suuba, a n'i cee mo. Borey kan a n'i cee, a n'i dii boro šerrante. Borey kan a n'i dii boro šerrante, a na darža mo dan i ga.

Haya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga

³¹ Macin no ir ma nee hayey wey ga? Nda Irkoy goo ir bande, may no ma kay k'ir gandu? ³² Nga kan mana nga Iz'aru gundoo kaa, amma a n'a nondi ir kul maaganda se, taka foo nda a s'ir noo haya kul nga boŋ Iz'aroo nooyanoo banda ga? ³³ Irkoy boro suubantey, may no m'i wurru? Irkoy no k'i dii boro šerrante. ³⁴ May no m'i zukandi? Almasihu [Isa] buu, koyne mo a tun, a goo Irkoy kabe henna ga, a ga njaaray ir se. ³⁵ May no m'ir fay k'ir kaa Almasihu bajoo ga? Binemarayyan, wala šiitay, wala gurzugay, wala heray, wala baji, wala farratayyan, wala takuba? ³⁶ Sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«I ga hoy k'ir wii ni maaganda se,

i g'ir dii feejiyan kan ga koy koosandi.»†

³⁷ Amma woo kul ra, bora kan ga baa ir n'ir noo haya kan bisa hinyan.

³⁸ Zama ay ga naanay ka bay kan a ma tee buuyan, wala hunayan, wala almalaykayan, wala kokoytarayyan, wala hayey kan ga bara, wala hayey kan goo kaa, wala hiniyan, ³⁹ wala beene hayey, wala laboo cire hayey, wala takahaya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga kan a n'a cebe ir se Isa Almasihu ir Koyoo bande.

9

Irkoy na Izirayel suuba

¹ Cimoo no ay g'a har Almasihu maapoo ga, ay si taari, ay binoo ti ay seedaa Hundi Henanantaa bande. ² Binemarayyan nda dooray kan si ben no ma tee ya ne ay binoo ra. ³ Agay hunday baa ya laali, ya mooru Almasihu, ay armey dogoo ra kan ti ay dumoo gaaham here. ⁴ I man'ti kala Izirayel borey. I tee Irkoy ize kanbarey. Irkoy na darža, nda amaanawey, nda ašariyaa, nda takaa kan nda boro ga Irkoy gana, nda hayey kan a n'i har tee ngi wane. ⁵ I hun ir baaba jina-jinawey ga, Almasihu mo mana hun kala ngi ga gaaham here, Irkoy kan goo haya kul boŋ, albarka ma bara a ga hala abada. Amin.

⁶ Man'ti Irkoy meešennoo nka mana baffoo hanse, zama man'ti borey kul kan ga hun Izirayel ti Izirayel [boro]. ⁷ Man'ti Ibirahima banda-ka-zunboo kul ti nga izeyan. A harandi ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kan ra ni maapoo si dere.»* ⁸ Woo almaganaa ti: man'ti gaaham izey ti Irkoy izey, allaahidoo izey ti nga hayroo. ⁹ Zama šennoo woo man'ti kala allaahidoo kan nee: «Yeeši dimmaa woo ga, ay ga kaa, Sarata ga duu iz'aru.»†

† 8:36 8.36 Zabur 44.23. * 9:7 9.7 Sintinoo 21.12. † 9:9 9.9 Sintinoo 18.10.

¹⁰ Man 'ti woo hinne, Rebeka mo duu ize hinka kanj kul ti ir hayragoo Isiyaka izeyan. ¹¹ Ka gar izey mana hayandi jina, i mana ihenna tee, i mana ilaala tee, hala woo kanj Irkoy n'a suuba k'a dunbandi ma cindi, ¹² man 'ti teegoy bande a goo, woo kanj boraa kanj ga ciya n'a tee de no ma kabu. A nee Rebeka se: «Ibeeroo ga yee ikaccaa cire.»[†] ¹³ Sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay baa Yakuba, ay konna Eso.»[§]

¹⁴ Macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre? Abada! ¹⁵ Zama a nee Musa se:

«Ay ga tamalla boro kanj se ay baa ya tamalla.

Ay ga hinna boro kanj se ay baa ya hinna.»^{*}

¹⁶ Woo, adamize ibaayoo sii a ra, nga durkutuyanoo sii a ra. Irkoy kanj ga tamalla no m'a tee. ¹⁷ Citaaboo ra Irkoy šelanj Firawuuna se ka nee: «Woo hunday maaganda se ay na ni gorandi hala ya duu k'ay hinoo cebe ni ra, hala ay maapoo ma fatta gandawey kul ra.»[†] ¹⁸ Woo se Irkoy ga tamalla boro kanj a baa se, boro kanj a baa, a ga binoo šendandi.

Irkoy futayyanoo nda nga tamallayanoo

¹⁹ Adiši n'ga nee ya ne: «Macin se Irkoy ga citi borey ga? May no ma nga ibaayoo ganji?» ²⁰ He ni, ni ti may kanj ga kakaw Irkoy bande? Haya kanj hansandi ga hin ka nee nga hansekaa se: «Macin se n'n'ay tee nda takaa woo?» ²¹ Yoonaa nka sii nda labudiinoo ga hini wala? Labu follokaa nda a ga jinay tee kanj goo nda beeray wala a ma jinay tee kanj sii nda beeray.

²² De nda Irkoy baa nga ma nga futaa cebe, nga ma nga hinoo bayrandi, a na nga futayyanoo jinawey kanjanj soolu halaciyen se muje nda suuri beeri. ²³ A na woo tee ka nga daržaa beeriyanoo cebe borey se kanj ti nga tamallaa jinawey kanj a n'i soolu za gayyan daržaa se. ²⁴ Ir ya, a n'ir cee, ir mana hun Alyahuudey hinne ra, ir mana hun mo kala dumi ra kanj man'ti Alyahuudu. ²⁵ Sanda takaa kanj nda Irkoy n'a har Oze citaaboo ra ka nee:

«Jamaa kanj man'ti ay jamaa, ay g'a cee ay jamaa, boraa kanj man'ti ay baakaa, ay g'a cee ay baakaa.»[†]

²⁶ «Nongoo hunday kanj ra a harandi i se ka nee: «War man'ti ay jamaa»,

no din ra i ga ciyandi Irkoy hunantaa iz'arey.»[§]

²⁷ Ezayi kaati Izirayel ga ka nee: «Ba nda Izirayel borey hinnaa tee sanda teekoo labutaasoo, boro kaynayanj no ma hallasi i ra. ²⁸ Zama šenney kanj ir Koyoo n'i har, a g'i timmandi k'i benandi nda cahāyan laboo ga.»^{*} ²⁹ Woo da no Ezayi n'a har za gayyan ka nee:

«Nda a gar ir Koyoo, Adupnakoyoo nka mana ize nanj ir se, ir ga tee sanda Sodom, ir ga hima nda Gomor.»[†]

Boro kul kanj naanay Isa Almasihu, Irkoy g'a dii boro šerrante

³⁰ Macin no ir ma nee? Dumey kanj man'ti Alyahuudu, ngi kanj mana šerretaray ceeci, i duu šerretaray, amma šerretaray no kanj ga

[†] 9:12 9.12 Sintinoo 25.23. § 9:13 9.13 Malaki 1.2-3. * 9:15 9.15 Fattaroo 33.19. † 9:17 9.17 Fattaroo 9.16. † 9:25 9.25 Oze 2.25. § 9:26 9.26 Oze 2.1. * 9:28 9.27-28 Ezayi 10.22-23. † 9:29 9.29 Sintinoo 19.23-28; Ezayi 1.9.

duwandi naanaa ra. ³¹ Ka gar Izirayel ga šerretaray ceeci ašariya ra, amma i mana duu a. ³² Macin se? Hayaa kan se i man'a ceeci naanaa fonda ra, teegoy nda i n'a ceeci. I cabu tondoo ga kan g'i kanandi. ³³ Sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay ga tondi kan ga boro cewoo cabu dan Siyoŋ koyraa ra, tondi no kan ga boro kanandi.

Amma boro kan naanay a si kaa ka haawi.»[†]

10

¹ Ag'armey, hayaa kan goo ay binoo ra, woo kan ay g'a ŋaaray Irkoy ga Izirayel borey se man'ti kala i ma hallasi. ² Ay ga tee i se seede kan biney kul sii kala Irkoy se, amma i si wan takaa. ³ I mana faham Irkoy šerretaraa se. I nka baa ngi ma ngi boŋ [šerretaraa] kayandi. I mana ngi boŋ yeeti Irkoy šerretaraa cire. ⁴ Almasihu ti Musa ašariyaa guwoo, maanaa boro kul kan naanay ga duu šerretaray.

Boro kul kan naanay Almasihu ga hallasi

⁵ Šerretaraa kan hun ašariyaa ra, Musa šelan a ga ka nee: «Boro kan ga hayey wey ka goy ga huna ngi albarkaa ra.»* ⁶ Šerretaraa kan ga hun naanaa ra mma nee: «Masi nee ni binoo ra: «May no ma žigi beenaa ra?» – maanaa ka Almasihu zumandi, – ⁷ wala: «May no ma zunbu guusu futaa ra?» – maanaa ka Almasihu žigandi k'a tunandi bukawey ra.» ⁸ Aywa, macin no a ga nee? A nee: «Šennoo goo ni jeroo ga, a goo ni mijoo ra, a goo ni binoo ra.»[†] Nga ti naanaa šennoo kan ir g'a waazu. ⁹ Nda n'na ni mijoo ka cimandi kan Isa ti Koy, de mo ni naanay ni binoo ra kan Irkoy n'a tunandi bukawey ra, n'ga hallasi. ¹⁰ Zama boro mma naanay nga binoo ra ka diyandi boro šerrante, boro kan mijoo na Isa koytaraa cimandi ga hallasi. ¹¹ Citaaboo nee: «Boro kul kan naanay a si haawi.»[‡] ¹² Fay-fayyan sii Alyahuudu nda Grek game, Koy follokaa ti ngi kul Koyoo, kabedoona no borey kul se kan g'a cee. ¹³ Zama «boro kul kan n'ir Koyoo maapoo cee ga hallasi.»[§]

¹⁴ Taka foo nda i ga boro cee k'a ŋaaray kan i mana naanay a? Taka foo nda i ga naanay boro kan i mana bay ka maa nga šennoo? Taka foo nda i ga maa nga šennoo bila waazukaw? ¹⁵ Taka foo nda i ga waazu nda i mana sanbandi? Sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Borey kan ga haya boryayan har cewey ga boori.»* ¹⁶ Woo kul, man'ti borey kul ka hanajer Alhabar Boryaa se, sanda takaa kan nda Ezayi nee: «Ir Koyoo, may ka naanay ir waazoo?»[†] ¹⁷ Adiši naanay si duwandi kala šennoo kan boro ga maar'a ra, šennoo kan boro ga maar'a si hun kala Almasihu šennoo ra. ¹⁸ Amma ay nee: «I nka mana maa wala?» Šikka sii kan i maa:

«Ngi jindey koy gandra kul ra.

Ngi šennoo too hala aduŋna kaydogoo ga.»[‡]

¹⁹ Ay nee koyne: «Izirayel nka mana faham šennoo se wala?» Za gayyan ga Musa nee Irkoy ka nee:

«Ay ga kate war ma canse dumi buuna ga.

[†] 9:33 9.33 Ezayi 28.16. * 10:5 10.5 Sargarey 18.5. † 10:8 10.8 Alhukumoo 30.12–14.

[‡] 10:11 10.11 Ezayi 28.16. § 10:13 10.13 Žowel 3.5. * 10:15 10.15 Ezayi 52.7. † 10:16

10.16 Ezayi 53.1. † 10:18 10.18 Zabur 19.5.

Ay ga war futandi dumi ga kaŋ sii nda lakkal.»§

²⁰ Ezayi koy hala nongu kaŋ ra a nee: «Irkoy nee:

«Borey kaŋ man'ay ceeci ka duu agay.

Ay n'ay boŋ bangandi borey se kaŋ man'ay hãa.»*

²¹ Amma Izirayel here a nee:

«Zaaroo kul ay g'ay kaboo šerre dumi se kaŋ si haŋajer, a ga kakaw.»†

11

Irkoy mana Izirayel fur

¹ Ay nee: «Irkoy nka nga jamaa fur wala?» Abada! Zama agay hunday man'ti kala Izirayel boro, Ibrahima hayroo, Benžamen alkabiilaa. ² Irkoy mana nga jamaa fur kaŋ a jin k'a bay. War nka mana maa šennoo kaŋ Citaaboo n'a har nongoo kaŋ ra a šelan Ilyasu ga, waatoo kaŋ a gaara Izirayel ga ³ ka nee: «Ay Koyoo, i na ni annabey wii, i na ni sargari tonadogey kayri. Agay hinne ka cindi, i ga ceeci ngi m'ay hundoo kaa.»* ⁴ Macin ti Irkoy zaaboo? Irkoy nee a se: «Ay na aru zenber iyye (7.000) jisi ay boŋ se kaŋ mana bay ka kanje sonbu tooroo kaŋ maanoo ti Bal se.»† ⁵ Takaa din da, sohõ da mo boroyan cindi kaŋ Irkoy n'i suuba ka sawa nda nga anneemaa. ⁶ Nda a teendi ka sawa nda nga anneemaa, man'ti teegoy k'a tee koyne. Nda man'ti woo, anneemaa man'ti anneemaa koyne.

⁷ Adiši macin? Hayaa kaŋ Izirayel g'a ceeci a mana duu a, amma Irkoy boro suubantey duu a. Borey cindey šendandi, ⁸ sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Irkoy n'i noo hundi kaŋ si kula,

nda moo kaŋ si dii,

nda haŋa kaŋ si maa,

hala hõ.»‡

⁹ Dawda mo nee:

«Ngi ŋaadogoo ma tee i se kumsay nda hirri haya,

a ma tee i se haya kaŋ g'i kaŋandi, i ma duu woo kaŋ nda i ga hima.

¹⁰ Moŋey ma kokooru hala i masi dii,

ma dumawey cindandi gungumayan ra.»§

¹¹ Aywa, ay nee: «I nka tanši hala i ma kaŋ cee folloku wala?» Abada! Amma Izirayel borey dereroo kate dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma hallasi hala Izirayel borey ma canse. ¹² Nda Izirayel borey dereyanoo ka kate aduŋna ma duu gomni, nda ngi kaŋyanoo ka kate gandawey ma duu gomni, de ngi timmantaa, a nka si haya tee kaŋ bisa woo wala?

Borey kaŋ man'ti Alyahuudu hallasiyanoo

¹³ War se ay ga šelan, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu. Agay, ay man'ti kala diyaw kaŋ sanbandi dumey jerey se, ay g'ay goyoo beerandi, ¹⁴ hala ya duu taka k'ay dumoo borey tuti i ma canse hala boroyan i ra ma hallasi. ¹⁵ Nda Irkoy n'i yala ka nga nda aduŋna waafakandi, waati kaŋ a yadda i ga koyne, macin no ma tee? Hayaa kaŋ ga tee man'ti kala borey hunayanoo buuyan banda ga. ¹⁶ Nda dumari-ize

§ **10:19** 10.19 Alhukumoo 32.21. * **10:20** 10.20 Ezayi 65.1. † **10:21** 10.21 Ezayi 65.2.

* **11:3** 11.3 Kokoyey 1na 19.10, 14. † **11:4** 11.4 Kokoyey 1na 19.18. ‡ **11:8** 11.8 Alhukumoo 29.3; Ezayi 6.10; 29.10. § **11:10** 11.9–10 Zabur 69.23–24.

jina-jinawey danjandi jere ga Irkoy se, laajinoo kul mo ti nga wane.*
Nda linjoo danjandi jere ga Irkoy se, tuuri kabey mo ti nga wane.

¹⁷ Nda tuuroo kabeyan fetandi ka hun a ga, ni kan bay ka tee hawsa zaytunaa, ni nka denjandi zaytunanoo kabey kan hun dogoo ra hala ma duu ka huna nda nga linjoo nda nga jiyoo. ¹⁸ Masi bolsay kabey ga, amma nda n'ga bolsay i ga, ma bay kan man'ti ni ga linjey goo, linjey no ma ni dii.

¹⁹ N'ga nee: «Kabey nka fetandi hala ya duu ka denji.» ²⁰ Cimi no. I nka fetandi ngi naanay janjaa maaganda se, n'ga kay ni naanaa maaganda se. Masi ni boj jer, amma ma hunbur. ²¹ Nda Irkoy mana hinna zaytunaa lasal kabey ga, a si hinna ni mo ga. ²² Ma Irkoy borohennataraa nda nga sendaa guna. A ga sendandi borey kan kan ga. Ni hunday, Irkoy borohennataraa goo ni ga nda n'ga duumi nga borohennataraa ra. Nda man'a tee, ni mo ga fetandi. ²³ Ng mo, nda i mana cindi ngi naanay janjaa ra, i ga denjandi, zama Irkoy goo nda hini k'i denji koyne. ²⁴ Nda ni fetandi ka hun hawsa zaytunanoo ga, ni denjandi zaytunaa cimoo ga, ka gar ni takaa nda ngi takaa man'ti affoo, macin no n'na har zaytunaa kabe cimey se, ngi kan ti zaytunaa kabe cimey, Irkoy g'i denji tuuroo ga kan ti ngi wane.

Izirayel kul ga hallasi waati koraa ra

²⁵ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka sirroo woo bay hala war masi koy war boj dii lakkalkoyini. Izirayel jere faa binešendaa ga cindi hala waati kan dumey jerey kul yee kate Irkoy ga. ²⁶ Takaa woo nda Izirayel kul ga hallasi sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boraa kan ga borey feeri si hun kala Siyon koyraa ra, a ga Irkoy hunburay janjaa kaa Yakuba ra.

²⁷ Woo ti amaanaa kan ay n'a zaa i se waati kan ay ga ngi zunubey kaa.»†

²⁸ Alhabar Boryaa here Irkoy iberiyan no war sabboo se, amma suubaroo here Irkoy baakawyan no ngi baabey maaganda. ²⁹ Zama Irkoy si nimsi nda nga anneemaa nooyaney nda nga ciyayanoo. ³⁰ Sanda takaa kan nda waatoo din war mana hanajer Irkoy se, amma sohō kan Izirayel borey si hanajer Irkoy se, war duu tamallayan, ³¹ takaa din da sohō ngi mo, i mana hanajer Irkoy se tamallaa kan war duu a maaganda se, hala ngi mo [sohō] ma duu tamallayan. ³² Irkoy nka borey kul daabu i masi duu ka hanajer nga se hala nga ma tamallayan dan i kul ga.

Irkoy ga hanse ka beeri

³³ Irkoy gomnoo beeriyanoo, nda nga lakkaloo, nda nga bayraa ga hanse ka guusu. Nga ciitey si neešandi, nga fondawey si hin ka fahamandi.

³⁴ Zama «may no m'ir Koyoo milewey bay?

Wala may ka tee nga hoyraykaa?»‡

³⁵ «May ka jin k'a noo haya hala a m'a yeeti a ga?»§

* 11:16 11.16 Kabuyaney 15.19–20. † 11:27 11.26–27 Ezayi 59.20–21; 27.9. ‡ 11:34 11.34 Ezayi 40.13. § 11:35 11.35 Ayuba 41.3.

³⁶ Zama haya kul mana hun kala Irkoy ga, nga no ma kate haya kul ma bara, nga se haya kul ga bara. Nga, darža ma bara a ga hala abada. Amin.

12

Hunayan taaga

¹ Ag'armey, woo maaganda se ay g'a njaarar war ga Irkoy tamallawey albarkaa ra, war ma war gaahamey noo sanda sargari hunante kan ga henan, a ga kan Irkoy se. Woo ga tee ganayan cimoo kan war g'a tee a se. ² War masi hanga zamanoo woo teegoyey bande. Wa nan Irkoy ma lakkal taaga ka war barmay hala war ma Irkoy ibaayoo laasaabu kan ga boori, a ga kan, a ga timme.

³ Alhormaa kan nondi ya ne maaganda se, ay g'a har war affoo kul se a masi nga bon dan nongu kan ra a si hima ka bara. Naanaa kan Irkoy n'a noo boro foo kul se, war ma war bon tee lakkalkoynian ka sawa nda a. ⁴ Sanda takaa kan nda ir gaaham follokaa ra nongu booboyan goo, de nongey si goy follokaa tee, ⁵ takaa din da, ir kan ti iboobaa, ir man'ti kala gaaham folloku Almasihu ra. Ir affoo kul man'ti kala cere gaaham nonguyan. ⁶ Irkoy anneemaa nooyan dumi-dumiyar kan ir duu a ga sawa nda nga anneemaa kan nondi ir se. Annabitaray no? Ir ma annabitaray tee ka sawa nda naanaa kan ir duu a. ⁷ Nda goy no, ir ma goy. A ma tee boro kan ga cawandi, a ma cawandi. ⁸ Boro kan ga hoyray, a ma hoyray. Boro kan ga noo, a m'a tee nda kabedoonay. Boro kan ti jineboro, a ma gaabandi k'a tee nda fonda. Boro kan ga tamalla, a m'a tee nda paaliyan.

⁹ Almunafikitaray masi bara baji ra. Wa konna ifutu, wa gaabandi ihenna ga. ¹⁰ Haya kan ti armataray baji, war ma too nda baji cere se. Haya kan ti boro beerandiyan, war ma tee boro jinaa kan ga nga ceroo beerandi. ¹¹ Wa gaabandi war masi tee fuyyanteyan. Wa war lakkaley kul dan ir Koyoo se. Wa goy a se. ¹² Wa paali naataa ra, wa zarabi mupe. Wa gaabandi Irkoy njaarayan ga. ¹³ Wa Irkoy boro henanantey faaba nda haya kan ga i ga too. Wa yawey zumandi henna.

¹⁴ Wa gaara borey se kan ga [war] gurzugay. Wa gaara, war masi danga. ¹⁵ Wa paali borey kan ga paali bande. Wa hee borey kan ga hee bande. ¹⁶ War miilewey ma tee affoo, war masi war bon jer. Wa baa wey kan ga ngi bon yeeti ganda. War masi war bon dii lakkalkoyni.

¹⁷ Boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa huga nda goy henna teeyan adamizey kul jine. ¹⁸ Nda a ga hin ka tee, kullihinne war ga hin k'a tee, alaafiya ma bara war nda borey kul game. ¹⁹ Ay baakey, war masi faasa war bon se, wa nan Irkoy futayyanoo ma goy, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee: «Agay no ma faasa, agay no ma boro bana.»*» ²⁰ Koyne mo Citaaboo nee: «Nda ni iberoo ga heray, a noo njaarayan. Nda a ga jaw, a noo a ma han. Zama nda n'na woo tee, denji cirayan no n'g'i jeeje bonoo bon.»† ²¹ Masi nan ilaala ma hin ni, ihenna ka hin ilaala.

13

Ganakey ma yee ganda hinoo se

* 12:19 12.19 Alhukumoo 32.35. † 12:20 12.20 Yaasawey 25.21–22.

¹ Boro foo kul ma yee hinoo cire kanj goo a boŋ, zama hini sii no kanj man'ti Irkoy do a hun, wey kanj ga bara mo, Irkoy k'i gorandi. ² Woo ra boro kanj kay hinoo se nka Irkoy fondaa gandu. Wey kanj g'a gandu ga kate ngi boŋ ga ciiti. ³ Boŋkoyney, borey kanj ga teegoy henna tee si hunbur ey, wey kanj ga teegoy laala tee no ma hunbur ey. N'si baa ma hunbur hinoo? Goy henna tee, a ga ni saabu. ⁴ Hinoo man'ti kala Irkoy goykaw ni nafaa se. Amma nda n'ga goy laala tee, ma hunbur de, zama a si takubaa zaa yaada. Irkoy goykaw no, a ga Irkoy futayyanoo cebe ka bora zukaŋ na ilaala tee. ⁵ Woo se a ga boori boro ma cindi hinoo cire, man'ti futayyanoo hinne se, amma binekanay se.

⁶ Woo maaganda se war ga alkaasi bana, zama Irkoy goykawyan no, i nka ngi boŋ noo goyoo woo se. ⁷ Boro foo kul woo kanj nda a ga hima, war m'a tee a se, alkaasidiikaa, ir ma alkaasoo bana a se, saaladiikaa, ir ma saalaa bana a se. Bora kanj boro ga hima ka hunbur a, ma hunbur a. Bora kanj ga hima nda beeray, ma beerandi.

Ir ma baa cere

⁸ Boro kul masi haya kul may war ga, nda man'ti war ma baa cere. Zama boro kanj ga baa nga cinaa, bora na Musa ašariyaa tabatandi. ⁹ Zama yaamarey kanj nee: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi moo danj waani ra»*, nda yaamar tana ga bara, i kul almaganaa man'ti kala šenni folloku: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kanj nda n'ga baa ni boŋ.»† ¹⁰ Baji si ifutu tee nga cinaa se, woo maaganda se baji man'ti kala ka ašariyaa tabatandi.

Boro ma soolu ka Almasihu kaayanoo batu

¹¹ War ga waatoo bay kanj ra ir goo, waatoo ti woo kanj ra war ga hima ka tun jirboo ra. Sohõ hallasiroo man ir ka bisa ba waatoo kanj ir naanay. ¹² Cijinoo bii, moo ga baa ka boo. Adiši ir ma kubaa teegoyey fur, ir ma gaayoo wongu jinawey danj ir ga sanda darbay. ¹³ Ir ma dira beeray ra, sanda zaari here, ir masi ŋaa-ka-hoo, ka suu, ka woy nda aru izefututaray tee, ir masi haya futu boonay, ir masi yenje, ir masi canse. ¹⁴ Amma wa ir Koyoo Isa Almasihu danj war ga sanda darbay, war masi huga nda hundi-ibaayi ka hayey kanj a g'i boonay tee a se.

14

Masi ni armaa ciiti k'a kaynandi

¹ Boro kanj naanaa ga kacca, w'a dii henna, war mas'a kakaw nga bine-bineyanoo ra. ² Boro foo ga hongu nga ga hin ka haya kul ŋaa, amma affoo kanj naanaa ga kacca, dumaray-ize de no a ga ŋaa. ³ Boro kanj ga ŋaa masi bora kaynandi kanj si ŋaa, bora kanj si ŋaa masi bora ciiti kanj ga ŋaa, zama Irkoy n'a dii henna. ⁴ Ni ti may kanj ga goykaw-ize waanoo ciiti? A ma kay ka boori wala a ma kanj, koyoo šenni no. A ga kay, zama ir Koyoo goo nda hini k'a kayandi.

⁵ Boro foo ga zaarey beerandi ka bisa cere, boro foo ga zaarey kul sawandi. Boro foo kul ma hakiika nda woo kanj nga binoo g'a har a se. ⁶ Boro kanj ga zaarey beerandi s'a tee kala ir Koyoo maapoo ga. Boro kanj ga ŋaa s'a tee kala ir Koyoo maapoo ga, zama a ga albarka tee Irkoy maapoo ga. Boro kanj si ŋaa, a s'a tee kala Irkoy maapoo

* 13:9 13.9 Fattaroo 20.13–17; Alhukumoo 5.17–21. † 13:9 13.9 Sargarey 19.18.

ga, a ga albarka daŋ Irkoy se. ⁷ Boro sii ir ra kaŋ ga huna nga boŋ se, boro kul si buu nga boŋ se. ⁸ Zama nda ir ga huna, ir si huna kala ir Koyoo maapoo ga, nda ir buu, ir mana buu kala ir Koyoo maapoo ga. A ma tee ir ga huna wala ir buu, ir man'ti kala ir Koyoo wane. ⁹ Woo maaganda se Almasihu buu ka huna taaga, hala a ma duu ka bukawey nda baahunantey laama. ¹⁰ De ni, macin se n'ga ni armaa ciiti? Ni mo, macin se n'ga ni armaa kaynandi? Ir kul ga kaa ka kay Irkoy ciitidogoo ra. ¹¹ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee: «Ay g'ay hunaroo ka tabatandi, kanje kul ga kaa ka sonbu ya ne, deene kul ga Irkoy daržaa har kaaray.»*

¹² Woo se ir boro foo kul ma tuuru [Irkoy se] nga boŋ se.

Masi tee addalil kaŋ ga ni armaa kaŋandi

¹³ Adiŋi ir ma fay nda ka cere ciiti, amma ir ma gaabandi ir masi haya kul tee ir armaa se kaŋ g'a kaŋandi zunubu ra wala kaŋ g'a tusa ifutu ra. ¹⁴ Ay ga bay kaaray ir Koyoo Isa albarkaa ra kaŋ haya kul sii no kaŋ žiibi nda nga boŋ, amma boro kaŋ na haya dii žiibi, a ga tee a se žiibi. ¹⁵ Zama nda ŋaahayaa woo kaŋ n'g'a ŋaa, nga se ni armaa binoo ga maray, n'si dira baji ra koyne. Bora a kaŋ se Almasihu buu, mas'a halaci nda hayaa kaŋ n'g'a ŋaa. ¹⁶ Ihenna a kaŋ war duu a masi wowandi. ¹⁷ Zama Irkoy Laamaa man'ti ŋaayan nda haŋyan, a man'ti kala ŋerretaray, nda alaafiya, nda jaali Hundi Henanantaa albarkaa ra. ¹⁸ Boro kaŋ ga goy Almasihu se nda takaa woo ga kan Irkoy se, adamizey ga yadda a ga.

¹⁹ Woo maaganda se ir ma hanga hayey kaŋ ga koy alaafiya here nda wey kaŋ ti ir cere tontonyanoo. ²⁰ Hayaa kaŋ n'g'a ŋaa masi Irkoy goyoo hasara. Cimi no haya sii no kaŋ si henan, amma a si boori boro ma haya ŋaa kaŋ ga nga cinaa kaŋandi zunubu ra. ²¹ A ga boori boro masi ham ŋaa, a masi harifutu haŋ, boro masi haya kul tee kaŋ ga ni armaa kaŋandi. ²² Naanaa kaŋ goo ma ne, a dii ni boŋ se Irkoy jine. Bora a duu gomni kaŋ si nga boŋ ciiti nda a kayandi ka haya tee. ²³ Amma boro kaŋ ga ŋaa nda ŋikka-ŋikkayan, bora a ga zukandi, zama a man'a tee nda naanay. Haya kul kaŋ mana teendi nda naanay, zunubu no.

15

Ir ma haya tee kaŋ ga kan ir cinaa se

¹ Ir kaŋ goo nda gaabi naanaa fondaa ra, wey kaŋ gaaboo ga kacca, ir ga hima k'i suuri ŋgi gaabi jaŋawey ra, ir masi hayey ceeci kaŋ ga kan ir se. ² Ir affoo kul ma ceeci ka kan nga cinaa se ihenna here nga tontonyanoo se. ³ Almasihu mana haya ceeci kaŋ ga kan a se, a nka hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ni wowkey wowey kaŋ ay boŋ.»* ⁴ Zama haya kul kaŋ bay ka hantumandi mana hantumandi kala ir cawandiyanoo se, hala muŋeyanoo nda bineyaynandiroo kaŋ Citaaboo g'a noo m'ir noo naataa. ⁵ Irkoy kaŋ ti Muŋeyanoo nda Bineyaynandiroo koyoo ma war noo war ma tee anniya folloku sanda Almasihu Isa ibaayoo, ⁶ hala war ma tee mee foo, nda jinde folloku, war ma Irkoy kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba beerandi.

* 14:11 14.11 Ezayi 45.23. * 15:3 15.3 Zabur 69.10.

*Alhabar Boryaa ga harandi**dumey mo se kan man'ti Alyahuudu*

⁷ Woo se, wa cere dii henna sanda takaa kan nda Almasihu mo na war dii henna Irkoy beerandiyanoo se. ⁸ Ay ga bayrandi kan Almasihu tee Alyahuudey goykaw, Irkoy laadirtaraa maaganda se, ka Irkoy allaahidey tabatandi kan a n'i tee ir baabey se. ⁹ Hala dumey kan man'ti Alyahuudu ma Irkoy beerandi nga tamallaa maaganda se, sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Woo se ay ga ni saabu dumey jerey game.

Ay ga ni maapoo ka don.»†

¹⁰ A nee mo:

«Gandawey, wa jaali nga jamaa bande.»‡ ¹¹ A nee mo koyne:

«Dumey kul, war m'ir Koyoo saabu.

Gandawey kul m'a sifa.»§

¹² Ezayi mo šelan Citaaboo ra ka nee:

«Yišay banda-ka-zunboo ga hima nda tuuri kabe taaga kan zay ka fatta tuuroo kan dunbandi linjoo ga.

Boraa kan ga tun i ra kan ga gandawey kan man'ti Alyahuudu laama, nga ga dumey jerey ga naata.»*

¹³ Irkoy kan ti Naatakoyoo ma war too nda jaali kul nda alaafiya naanayyanoo albarkaa ra, hala war naataa ma boobo Hundi Henanantaa gaaboo albarkaa ra.

*Addaliloo kan se Pol hamaaninay**ka batagaa woo nongu fooyan hantum*

¹⁴ Ag'armey, haya kan ti war mo here, agay, ay ga naanay ka bay kan war zaati too met nda borohennataray, war too mo nda bayray kul, war ga hin ka cere hoyray. ¹⁵ Amma ay na hamaaninay ka haya fooyan hantum war se hala war lakkaley ma zunbu, anneemaa kan Irkoy n'a noo ya ne sabbu se, ¹⁶ hala ya tee Almasihu Isa goykaw dumey se kan man'ti Alyahuudu, ka sargari juwalkaw goyoo tee Irkoy Alhabar Boryaa here, hala gandawey wey kan tee sargari ma kan a se. Hundi Henanantaa ma sargaroo henanandi. ¹⁷ Adiši Almasihu Isa albarkaa ra ay [goo nda fondo ka] fooma hayey here kan ay g'i tee Irkoy maapoo ga. ¹⁸ Ay si yadda ka haya kul har nda man'ti kala woo hinne kan Almasihu n'a tee nda agay hala dumey kan man'ti Alyahuudu ma hanajer Irkoy se. A n'a tee nda šenni nda teegoy, ¹⁹ a n'a tee nda tammaasawey nda kayfey gaaboo, a n'a tee nda Irkoy Hundoo gaaboo. Takaa woo nda za Žerizalem koyraa nda nga kuubi-ka-beraa hala Iliri gandaa ra, ay na Almasihu Alhabar Boryaa har ka timme. ²⁰ Ay kayandi ka Alhabar Boryaa har nongey kan ra Almasihu maapoo mana harandi hala ya si koy cina boro foo asaasoo ga, ²¹ sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Borey kan se nga maapoo mana harandi ga dii a,

Borey kan mana maar'a ga faham.»†

Pol šennoo nga Rom koyyanoo ga

† 15:9 15.9 Zabur 18.50; Samiyel 2to 22.50. ‡ 15:10 15.10 Alhukumoo 32.43. § 15:11 15.11 Zabur 117.1. * 15:12 15.12 Ezayi 11.10. † 15:21 15.21 Ezayi 52.15.

²² Woo ti hayaa kaŋ n'ay ganji cee boobo ya koy war do. ²³ Amma sohō goy kul mana cindi ya ne laamawey wey ra. A ga too jiiri boobo kaŋ ay hanse ka baa ya koy war do. ²⁴ Waati kaŋ ay ga naaru ka koy Eŋpaŋ gandraa ra, ay ga naata ya koy war do, zama ay ga baa ya dii war ay bisayanoo ga ka duu war ga faabari ay diraa se waati kaŋ ay na waati kayna tee war game k'ay faajoo kaa. ²⁵ Amma sohō ay si koy kala Žerizalem, Irkoy boro henanantey faabaroo se. ²⁶ Zama a kan Masedoni nda Akay gandawey ganakey se ngi ma gaakasinay tee boro henanante talkey se kaŋ goo Žerizalem. ²⁷ Ngi ka kayandi ngi m'a tee nda ngi boŋ, i g'a may i ga mo, zama nda gandawey duu Žerizalem borey Irkoy naanaa ra, i ga hima mo k'i faaba aduŋŋa hayey ra. ²⁸ Waati kaŋ ay na goyoo woo benandi ka faabaroo noo Žerizalem borey se, ay ga bisa war do ka koy Eŋpaŋ. ²⁹ Ay ga bay kaŋ nda ay koy war do, ay s'a tee kala Almasihu albarka beeri ra.

³⁰ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga nda ir Koyoo Isa Almasihu nda Irkoy Hundoo bajoo, war ma wongu ay bande Irkoy ŋaarayrey ra kaŋ war g'i tee ya ne. ³¹ Wa Irkoy ŋaaray ya hallasi Žude gandraa borey kabey ra kaŋ si haŋajer Irkoy se, hala faabaroo kaŋ ay ga koy nda a Žerizalem ma kan Irkoy boro henanantey se. ³² Hala ya koy war do nda ŋaali Irkoy ibaayoo ra ka hunanzam kayna. ³³ Irkoy kaŋ ti Alaafiyakoyoo ma bara war kul bande. Amin.

16

Pol ga Rom borey foo

¹ Ay ga ŋelan war se ir woymaa Febe ga, boro henna no, Sankre koyraa Egilizoo goykaw no. ² W'a kubay henna ir Koyoo maapoo ga sanda takaa kaŋ boro ga hima k'a tee Irkoy boro henanante se. War m'a faaba haya kul kaŋ ga a too war game, zama a na boro boobo faaba, agay hunday, a n'ay faaba.

³ Wa Priska nda Akilas foo, ay goykasinawey no Isa Almasihu goyoo ra. ⁴ I na ngi boŋ hundey dan farratay ra hala ngi m'ay hallasi. Man'ti agay hinne no m'a bay i se, dumeŋ mo kaŋ man'ti Alyahuudu Egilizey kul g'a bay i se. ⁵ Wa Egilizoo foo kaŋ ga marga ngi hugoo ra. W'ay baakaa Epanet foo, nga ti boro jinaa kaŋ naanay Almasihu Azi gandraa ra. ⁶ Wa Maryama foo kaŋ hanse ka durkutu war se. ⁷ Wa Andronikus nda Žuniyas foo, ay borey no, ay hangasiney no kasaa ra. I ga hanse ka bayrandi diyawey ra*, koyne mo i n'ay jin ka hanga Almasihu.

⁸ Wa Anplyiatus foo, ay baakaa no ir Koyoo albarkaa ra. ⁹ Wa Irbenj foo, ir goykasinaa no Almasihu goyoo ra, nda Stakis ay baakaa. ¹⁰ Wa Apeles foo kaŋ na nga laadirtaraa cebe Almasihu bande. Wa Aristobil hugoo borey foo. ¹¹ Wa Herodiyon foo, ay boraa no. Wa Narsis hugoo borey foo, wey kaŋ goo ir Koyoo bande. ¹² Wa Trifen nda Trifos foo kaŋ ga goy ir Koyoo se. Wa Persid ay baakaa foo kaŋ hanse ka goy ir Koyoo se. ¹³ Wa Rufus foo, ir Koyoo boro suubante no, nda nga ŋaa kaŋ agay mo ŋaa foo no. ¹⁴ Wa Asenkrit, nda Flegon, nda Hermes, nda Patrobas, nda Hermas, nda ir armey kaŋ goo i bande foo. ¹⁵ Wa Filolog

* **16:7** 16.7 «I ga hanse ka bayrandi diyawey ra», Grek ŋenni ra, almaganaa faa ti «Diyawey ga hanse k'i bay».

nda Žuli foo, nda Nere, nda nga woymaa, nda Olenpas, nda Irkoy boro henanantey kul kaŋ goo i bande.

¹⁶ Wa cere foo nda summuyan henanante. Almasihu Egilizey kul ga war foo.

Hoyray kokorantaa

¹⁷ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga, war ma war boŋ hawgay borey ga kaŋ ga kate waafakay jaŋay nda wey kaŋ ga gaaru war nda cawandoo game kaŋ war duu a hala ŋgi ma war kaŋandi zunubu ra. Wa mooruyey. ¹⁸ Zama borey wey dumey si goy ir Koyoo Almasihu se, ŋgi boŋ gundey se i ga goy. I ga ŋgi šenni kaaney nda šenniyan kaŋ ga boro sifa ka borey kaŋ si ifutu miile darga. ¹⁹ Borey kul bay kaŋ war ga haŋajer ir Koyoo se. Woo se ay ga ŋaali nda war, amma ay ga baa war ma tee lakkalkoyini ihenna here, war ma henan ifutu here. ²⁰ Irkoy kaŋ ti Alaafiyakoyoo si gay a mana Ibilisi motti war cewey cire. Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara war bande.

²¹ Ay goykasinaa Timote ga war foo, nga, nda Lusiyus, nda Žason, nda Sosipater kaŋ ti ay borey. ²² Agay Tersiyus kaŋ ti Pol hantumkaa batagaa woo ra, ay ga war foo ir Koyoo maapoo ga.

²³ Gayus kaŋ do ay ga zunbu, kaŋ do Egilizoo kul ga zunbu ga war foo. Erast kaŋ ti koyraa nooroo talfikaa nda ir armaa Kartus ga war foo.

²⁴ [Yala ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war kul bande. Amin.]

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁵ Ir ma Irkoy saabu! A goo nda hini ka war noo gaabi ka sawa nda Alhabar Boryaa kaŋ ay g'a har nda Isa Almasihu hayey waazoo. Waazoo ga sawa nda sirroo bangayyanoo kaŋ cindi ka tugandi waati kul. ²⁶ Amma sohō annabey hantumey n'a bayrandi ka sawa nda Irkoy abadantaa yaamaroo, ka dumey kul gongu i ma naanay, i ma haŋajer.

²⁷ Irkoy kaŋ hinne ti lakkalkoyini, darža ma bara a ga Isa Almasihu albarkaa ra hala abada. Amin.

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Korent man'ti kala koyra beeri kaŋ goo Gres gandaa ra. Zamanoo din koyraa borey ga tooru booboo gana. Pol na jiiri foo nda jere tee no din. Irkoy nk'a sanba a ma Alhabar Boryaa har no din. Boroyan naanay Isa. Amma kaŋ Pol hun no din, waafakay janjay huru kretiyeŋey nda cere game. Waatoo kaŋ Pol maar'a, a na batagaa woo sanba i se ka biney dan k'i bayrandi kaŋ Isa ganakey man'ti kala gaaham foo. I ga hima ka baa cere, ka cere faaba.

I na bataga sanba Pol se k'a hãa nda hayayan. Hãayan fooyan ne kaŋ Pol n'i zaabi:

- *Isa ganakey ga hima ka hiiji wala?*
- *Ganakey ga hima ka ŋaa tooru ganakey do wala?*
- *Taka foo nda boro ga hima ka goy nda Hundi Henanantaa nooyaney?*
- *Macin no ganakey ga ti a buuyan banda ga?*

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw kaŋ a n'a cee Irkoy ibaayoo ra nda ir armaa Sosten ² ka batagaa woo sanba Irkoy Egilizoo se kaŋ goo Korent koyraa ra, borey kaŋ jisandi jere ga Irkoy se Almasihu Isa albarkaa ra. I ciyandi ka tee Irkoy boro henananteyan, ŋgi nda borey kul kaŋ nongu kul kaŋ ra no i g'ir Koyoo Isa Almasihu maapoo cee. Nga ti ŋgi nda ir Koyoo. ³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Gomnoo kaŋ ga duwandi Almasihu bande

⁴ Ay ga albarka dan waati kul ay Koyoo se war sabbu se Irkoy anneemaa maaganda kaŋ nondi war se Almasihu Isa albarkaa ra. ⁵ Nda mo haya kaŋ se nga ra war duu gomni haya kul ra, šenni kul ra nda bayray kul ra, ⁶ zama Almasihu seedetaraa tabati war game. ⁷ Woo ra anneemaa nooyan si war kuma alwaatoo kaŋ ra war goo m'ir Koyoo Isa Almasihu bangayroo batu nda naanay. ⁸ Nga no ma war tabatandi hala benantaa ga, hala war ma tee boroyan kaŋ ga laybu sii ir Koyoo Isa [Almasihu] zaaroo hane. ⁹ Irkoy ga laadir, nga no ka war cee ka war tee affoo nda nga Iz'aroo Isa Almasihu ir Koyoo.

Korent Egilizoo fay-fay

¹⁰ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga ir Koyoo Isa Almasihu maapoo albarkaa ra, war ma tee jinde foo. Fay-fayyan masi huru war game. Wa tee affoo ka timme, war ma tee miileyan foo, ibaayi foo. ¹¹ Ag'armey, Klowe hugoo borey n'ay bayrandi kaŋ yenjeyan goo war game. ¹² Hayaa ne kaŋ ay ga baa y'a har, war ra, boro foo kul mma nee: «Agay Pol bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Piyer bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Almasihu bande ay goo.» ¹³ Almasihu nka zamnandi wala? Agay Pol

ka kanjandi war se wala? Wala mo agay Pol maapoo ga war batizandi wala?

¹⁴ Ay ga Irkoy foo nda goy kan ay mana boro kul batize war ra nda man'ti Krispus nda Gayus. ¹⁵ Adişi boro kul masi nee kan nga batizandi ay maapoo ga. ¹⁶ Cimi no ay na Stefanas mo hugoo borey batize, woo banda ga, ay si boro bay kan ay n'a batize. ¹⁷ Almasihu man'ay sanba ya borey batize, a nk'ay sanba ya Alhabar Boryaa har bila adamize lakkaloo šennoo, hala Almasihu kanjandibundoo addaliloo masi koy tee yaada.

Isa Almasihu ti Irkoy hinoo nda nga lakkaloo

¹⁸ Almasihukanjandiyanoo waazoo man'ti kala hollokomtaray borey kan ga halaci se, amma ir kan ga hallasi se, Irkoy hinoo no, ¹⁹ zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay ga lakkalkoyney lakkaloo halaci,

ka bayraykey bayraa tee yaada.»*

²⁰ Man lakkalkoynoo? Man Citaaboo baykaa? Man zamanoo šenni baykaa? Man'ti Irkoy nka adupna lakkaloo bere k'a tee hollokomtaray?

²¹ Irkoy lakkaloo kan cebandi adupna se, adupna nda nga lakkaloo kul a mana hin ka Irkoy bay a ra. Woo maaganda se a kan Irkoy se nga ma kanjandiyanoo waazoo kan ma nee hollokomtaray no ka borey hallasi kan ga naanay. ²² Alyahuudey ga tammaasa kayfante wiri, Grekey ga lakkal ceeci. ²³ Ir, ir si haya waazu kala Almasihu kan kanjandi. Alyahuudey se waazoo woo ga boro tuti ifutu ra. Dumey kan man'ti Alyahuudu se hollay no. ²⁴ Amma borey kan ciyandi, a tee Alyahuudu wala Grek, Almasihu man'ti kala Irkoy hinoo nda Irkoy lakkaloo, ²⁵ zama Irkoy hayaa kan ga hima nda hollokomtaray goo nda lakkal ka bisa adamizey. Irkoy gaabi janjaa goo nda gaabi ka bisa adamizey.

²⁶ Ag'armey, wa hongu waatoo kan Irkoy na war cee, borey kan adupna g'i dii lakkalkoynei, i si boobo war ra, hinikoyney si boobo war ra, borciney si boobo war ra. ²⁷ Irkoy na borey suuba kan adupna g'i dii sanda hollokomyan kan borey haawandi kan se i ga nee lakkalkoynei. Irkoy na borey kan sii nda gaabi suuba ka borey kan goo nda gaabi haawandi. ²⁸ Irkoy na borey kan adupna g'i yeeti banda, i g'i kaynandi, i s'i tee baffoo, suuba ka borey tee yaada kan se i ga nee kayante, ²⁹ hala boro kul masi bolsay Irkoy jine. ³⁰ Amma Irkoy albarkaa ra war, war goo Almasihu Isa bande kan Irkoy n'a tee ir se lakkal, a n'ir tee boro šerrante, a n'ir henanandi, a n'ir feeri k'ir kaa zunubu ra, ³¹ hala a ma teendi nda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kan ga bolsay, ma bolsay nda ir Koyoo.»†

2

Isa kanjandiyanoo šennoo

¹ Ag'armey, agay hunday, waatoo kan ay koy war do, ya na koy nda šenni kaanay wala lakkal ka Irkoy sirroo* bayrandi war se, ² zama ay kayandi kan war game, ay si baa ya haya kul bayrandi nda man'ti

* 1:19 1.19 Ezayi 29.14. † 1:31 1.31 Žeremi 9.23. * 2:1 2.1 «Irkoy sirroo», hantum fooyan ga nee «Irkoy meešennoo».

Isa Almasihu, Isa Almasihu kanj kanjandi. ³ Agay, ay cindi war game, ay ga yalaafu, ay ga hunbur, ay ga hanse ka jijiri. ⁴ Ay šennoo nda ay waazoo mana harandi nda [šenni] kaanay nda adamize lakkal, a diyandi kaaray Irkoy Hundoo nda nga hinoo albarkaa ra, ⁵ hala war naanaa masi jer adamize lakkaloo ga, a ma jer Irkoy hinoo ga.

Irkoy no ma lakkal cimoo noo

⁶ Woo kul ra, borey kanj tee ka timme Irkoy fonda ra, ir ga lakkal cawandi i se, amma man'ti zamanoo woo lakkaloo no, man'ti zamanoo woo hinikoyney† no kanj ga bisa. ⁷ Amma Irkoy lakkaloo kanj ti sirri no ir g'a har. Irkoy na lakkaloo woo soolu za aduɲna mana tee hala ir ma huru daržaa ra. ⁸ Zamanoo hinikoyney‡ sii no kanj ga lakkaloo woo bay. Nda a gar i nk'a bay i s'ir Koy daržantaa kanji. ⁹ Sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Haya kanj moo mana dii a,
de mo haɲa mana maar'a,

haya kanj adamize binoo mana bay k'a miile,

woo ti hayaa kanj Irkoy n'a soolu borey se kanj ga bag'a.»§

¹⁰ Amma Irkoy na hayey wey bangandi ir se nga Hundoo albarkaa ra, zama Irkoy Hundoo ga haya kul fesufesu, ba Irkoy hayey kanj ga guusu. ¹¹ Adamizey ra, may no ma hayey bay kanj goo adamize ra nda man'ti adamize hundoo kanj goo a ra? Takaa din da boro kul si hayaa bay kanj goo Irkoy ra nda man'ti Irkoy Hundoo. ¹² Ir, ir mana duu aduɲna lakkaloo, Hundoo kanj hun Irkoy do no ir duu a, hala ir ma duu ka hayey bay kanj Irkoy n'i noo ir se yaada. ¹³ Ir ga hayey wey har nda šenni kanj adamize lakkaloo s'a cawandi, Irkoy Hundoo no m'a cawandi. Woo ra ir ga Irkoy Hundoo hayey fahamandi borey se nda šenney kanj hun Irkoy Hundoo do.

¹⁴ Adamize kanj si hongu nda kala nda adamize takaa, si Irkoy Hundoo hayey dii, nga se hollokomtaray no, a si hin ka faham i se, zama Irkoy Hundoo albarkaa ra boro g'i kaa cere ra. ¹⁵ Boro kanj ra Irkoy Hundoo goo ga haya kul fesufesu, amma nga, boro kul si nga lakkaloo fesufesu, ¹⁶ zama:

«May no m'ir Koyoo miilewey bay,

hala a ma hin k'ir Koyoo cawandi?»*

Amma ir, ir duu Almasihu miilewey.

3

Irkoy goykey

¹ Ag'armey, agay, ay mana hin ka šelan war se sanda boroyan kanj Irkoy Hundoo g'i gongu, amma ya nka šelan war se sanda aduɲna izeyan, sanda zanka kaccuyan Almasihu ganaroo ra. ² Waa no ay na war noo war ma haɲ, man'ti ɲaayan tiɲa, zama war si hin k'a ɲaa. Koyne mo hala sohō war si hin k'a ɲaa, ³ zama war man'ti kala aduɲna izeyan. Canseyan nda yenje kanj goo war game si cebe kanj aduɲna izeyan ti war wala? Man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala? ⁴ Waati kanj war affoo ga nee: «Agay Pol bande ay goo», affoo ga nee:

† 2:6 2.6 Hinikoyney man'ti kala hinikoyney kanj boro ga dii ey nda wey kanj boro si dii ey.

‡ 2:8 2.8 Sorro 3to. § 2:9 2.9 Ezayi 64.3; 52.15. * 2:16 2.16 Ezayi 40.13.

«Agay Apolos bande ay goo», man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala?

⁵ Apolos ti may? Pol ti may? Ir man'ti kala Irkoy goykawyan kanjan bande war naanay. Ir affoo kul nka goy nda nooyanoo kan ir Koyoo n'a noo a se. ⁶ Agay, ay duma, Apolos n'a hanandi, amma Irkoy no ma zayandi. ⁷ Woo ra bora kan ga duma man'ti baffoo, bora kan ga hanandi man'ti baffoo, Irkoy kan ga zayandi ti haya. ⁸ Bora kan ga duma nda woo kan ga hanandi kul ti affoo, affoo kul, Irkoy g'a bana nda woo kan nda a g'a hima. ⁹ Irkoy goykasina wey ti ir, Irkoy faaroo ti war, Irkoy hugoo kan goo ma cina ti war. ¹⁰ Ka sawa nda Irkoy anneema kan nondi ya ne, sanda cinakaw lakkalkoyini, ay na feraw jinawey gorandi kan ti asaasoo, boro tana cina a ga. Amma boro foo kul ma hawgay nda takaa kan nda a ga cina a ga. ¹¹ Boro kul si hin ka asaasu tana tee kan man'ti woo kan teendi kan ti Isa Almasihu. ¹² Nda boro cina asaasoo woo ga nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi hay sendayan, wala bundu, wala subu koga, wala diiri, ¹³ boro foo kul goyoo ga kaa ka bayrandi, zama ciitoo zaaroo g'a cebe. Zaaroo ga bayrandi nuunaa ra, boro foo kul goyoo dumoo, nuunaa g'[a] bayrandi. ¹⁴ Boro kan goyoo duumi, a mana ton, bora ga duu nga sufuraa. ¹⁵ Amma boro kan goyoo ton, nga banaa ga mursu, nga hunday ga hallasi, amma a ga hima nda nuune ra a bisa.

¹⁶ War nka si bay kan war ti Irkoy hugoo wala? War si bay kan Irkoy Hundoo na war tee nga gorodogoo wala? ¹⁷ Boro kan na Irkoy hugoo halaci, Irkoy ga bora halaci, zama Irkoy hugoo kan ti war nka jisandi jere ga a se.

¹⁸ Boro kul masi nga bon darga! Nda war ra, boro goo kan ga hongu nga goo nda lakkal zamanoo woo ra, a ma tee hollokom hala a ma duu ka duu lakkal. ¹⁹ Zama aduppa lakkaloo man'ti kala hollokomtaray Irkoy do. A nka hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Nga no ma lakkalkoyney dii ngi carmaa ra.»* ²⁰ A hantumandi mo koyne ka nee: «Ir Koyoo ga lakkalkoyney miilewey bay, a ga bay kan i man'ti kala yaada.»† ²¹ Adisi boro kul masi bolsay nda adamize, zama hayey kul man'ti kala war wane. ²² A ma tee Pol, wala Apolos, wala Piyer, wala aduppa, wala hunayan, wala buuyan, wala hayey kan ga bara sohō da, wala wey kan goo kaa: i kul man'ti kala war wane. ²³ Amma war, Almasihu wane nda war, Almasihu, Irkoy wane nda a.

4

Almasihu diyawey

¹ Takaa woo ra borey m'ir laasaabu sanda Almasihu tamyān nda Irkoy sirrey talfikawyan. ² Hayaa kan i ga wiri talfikaw ga man'ti kala a ma garandi laadirante. ³ Agay woo, a ga sawa ay ga, war m'ay ciiti wala adamize m'ay ciiti. Agay, ay s'ay bon ciiti, ⁴ zama ay binoo s'ay gurzugay, amma hayaa woo ra, man'ti ya nka tee boro šerrante, bora kan g'ay ciiti man'ti kala ir Koyoo. ⁵ Woo se war masi baffoo ciiti nda nga waatoo mana too, hala waati kan ir Koyoo kaa kan ga hayey mo kan ga tugu kubaa ra dan gaayoo ra, ka borey biney miilawey

* 3:19 3.19 Ayuba 5.13. † 3:20 3.20 Zabur 94.11.

fatawandi. Waatoo din Irkoy ga boro foo kul saabu nda woo kanj nda a ga hima.

⁶ Ag'armey, šenney wey kanj ay n'i har agay nda Apolos ga, ya n'i har kala hala war m'ir guna ka tee se. A ga war ganji war ma bisa woo kanj hantumandi ga, hala war masi bolsay ka boro foo bisandi affoo. ⁷ Macin no ma ni nda borey jerey fay? Macin bara ma ne kanj mana nondi ma ne? Nda a nka nondi ma ne, macin se n'ga bolsay sanda a mana nondi ma ne?

⁸ War kungu ka ben! War duu alman ka ben! War sintin ka laama bila ir! Yala war ma laama nda cimi hala ir mo ma laama war bande! ⁹ Zama ni mma nee kanj Irkoy nka doo kokorantey noo ir kanj ti diyawey se: ir ga hima nda sanda boroyanj kanj kayandi i ma buu, zama ir tee gaayahaya adupna se, maanaa almalaykey nda borey se. ¹⁰ Ir wey ya, ir tee hollokomyanj Almasihu maaganda se, amma war ya, war duu lakkal Almasihu bande, ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi. War duu beeray, amma ir kayna. ¹¹ Hala nongoo kanj ra ir goo, ir ga zarabi nda heray nda jaw, ir baji, i na kabe k'ir kar, ir sii nda gorodoo foo. ¹² Ir ga goy nda ir kabey ka fara, i g'ir wow, ir ga gaara, i g'ir gurzugay, ir ga mupe, ¹³ i g'ir maapey futandi, ir ga šenni henna har i se. Hala sohō ir tee sanda adupna žiiboo, sanda haya žiiba kanj ga warrandi.

¹⁴ Man'ti ya mma baa ya war haawandi, nga se ay ga hayey wey hantum, amma ya mma baa ya war hoyray sanda ay zankey, ay baakey. ¹⁵ Ba nda war duu gongukaw zenber woy (10.000) Almasihu ganaroo ra, amma woo kul, war sii nda baaba boobo, zama agay, ay na Alhabar Boryaa ka war danj adupna ra Almasihu Isa albarkaa ra. ¹⁶ Woo maaganda se ay g'a njaaray war ga, war ma tee ay dendenkey. ¹⁷ Woo ka kate ya Timote sanba war do kanj ti ay izoo kanj ay ga hanse ka bag'a, laadirante no ir Koyoo albarkaa ra. A ga war lakkaley zumandi fondawey kanj ra ay dira Almasihu [Isa] albarkaa ra nda takaa kanj nda ay g'i cawandi nongoo kul ra, Egiliz foo kul ra.

¹⁸ Boroyanj war ra too nda hew, i mma tammahā kanj ay si kaa war do. ¹⁹ Amma ne nda kayna ay ga koy war do nda ir Koyoo baa. Nda ay too kate ay si borey kanj ga bolsay šenney danj assal, hayey kanj i ga hin k'i tee no ma kabu, ²⁰ zama Irkoy Laamaa man'ti šenni de, hini no. ²¹ Macin no war ga baa, ya koy war do nda gobu wala ya koy nda baji nda bineyaynay?

5

Hayey kanj ga Egiliz žiibandi

¹ Nongoo kul ra boro ga maa kanj woy nda aru izefututaray ga tee war game, woy nda aru izefututaray dumi kanj si diyandi ba kutakey game, war affoo ga marga nda nga baaba wandoo. ² Woo kul, war ga hew, war biney nka hima ka hanse ka maray, hala boraa kanj na woo tee, war m'a gaaray k'a kaa war game. ³ Agay, ba nda ay kunturoo sii war game, ay hundoo goo war game, ay na boraa kanj na hayaa woo dumoo tee nda takaa woo ciiti ka ben sanda ya mma bara war game: ⁴ waatoo kanj ay hundoo nda war ga marga [ir] Koyoo Isa maapoo ra, ir Koyoo Isa hinoo bande, ⁵ boraa woo cine ma tanjandi Ibilisi se hala hamoo ma duu ka halaci, hundoo ma hallasi ir Koyoo zaaroo hane.

⁶ War foomayanoo si boori, war nka si bay kaŋ dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi wala? ⁷ Wa dolobiri žeenaa warra ka war boŋ henanandi, hala war ma tee laajin taaga. Woo gar dolobiri sii war ra, zama Almasihu kaŋ ti ir BorcintaraaFeeji-izoo sargandi. ⁸ Woo maaganda se ir ma jingaroo tee, amma man'ti nda dolobiri žena, wala laalay nda binefutay dolobiri. A ma teendi nda laajin kaŋ ra dolobiri sii kaŋ ti henanyan nda cimi.

⁹ Ay batagaa faa ra, ay hantum war se kaŋ war nda borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee masi marga haya kul ra. ¹⁰ Man'ti aduŋŋa woo borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiirey, wala komakey, wala tooru ganakey ga ay goo, nda a gar ngi ga ay goo, kala war ma fatta aduŋŋa ra. ¹¹ Amma sohō ya nka hantum war se kaŋ nda boro goo war ra kaŋ i g'a cee nda ir armaa, de boro no kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiiri, wala tooru ganakaw, wala boro wowkaw, wala harifutu hanjkaw, wala komakaw, bora woo cine, war masi ba ŋaa a bande. ¹² Adiši agay no ma taray borey ciiti wala? War, man'ti war borey no war g'i ciiti? ¹³ Taray borey, Irkoy g'i ciiti.

«Wa boro laalaa kaa war game.»*

6

Ciitoo kaŋ huru ganakey nda cere game

¹ Nda yenje huru war affoo nda affoo game, taka foo nda a ga yadda ka koy nda a borey kaŋ si šerre do i m'a ciiti? Macin se a si koy nda a Irkoy boro henanantey do? ² War nka si bay kaŋ nga boro henanantey no ma kaa ka aduŋŋa ciiti? Aywa, nda war no ma aduŋŋa ciiti, war si hima nda ka haya buunayan ciiti wala? ³ War nka si bay kaŋ ir ga kaa ka almalaykey ciiti soko aduŋŋa almuraadey? ⁴ Nda ciiti huru war game aduŋŋa almuraadey maaganda se, borey kaŋ Egilizoo s'i guna no war g'i zaa ciitikaw wala? ⁵ Ya nk'a har war se hala war ma haw. Woo ti lakkalkoyni sii war game, ba affoo, kaŋ ga hin ka ciiti nga armyey nda cere game wala? ⁶ Arma foo ga koy ciiti nda nga armaa, koyne mo borey do kaŋ si naanay Irkoy!

⁷ [Nda cimi,] haya kul kaŋ no, ciiti ma huru war nda cere game, war kaŋyanoo no. Macin se war si baa war ma boro kaŋ si šerretaray tee mupe? Macin se war si baa war ma toonayan mupe? ⁸ Amma war, war hunday no ma šerretaray janay tee, de mo war ga borey toone, war armyey se war g'a tee! ⁹ War nka si bay kaŋ borey kaŋ si šerre si Irkoy Laamaa tubu? War masi war boŋ darga, borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda tooru ganakey, nda zinateerey, nda arey kaŋ ga marga nda arey, ¹⁰ nda zayey, nda albahiirey, nda harifutu hanjkey, nda boro wowkey, nda komakey si Irkoy Laamaa tubu. ¹¹ Woo ti haya kaŋ war affooyan cindi ka ti a. Amma war numayandi, war jisandi jere ga Irkoy se, war tee boro šerranteyan ir Koyoo Isa Almasihu maapoo nda Irkoy Hundoo albarkaa ra.

Wa war gaahamey ka Irkoy beerandi

¹² «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma man'ti haya kul ra nafaw goo ya ne. «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma ay si nanj haya kul m'ay danj nga cire. ¹³ Naayan mana teendi kala gunde se, gunde mana

* 5:13 5.13 Alhukumoo 17.7; 19.19; 21.21; 22.22, 24; 24.7.

teendi kala njaayan se, amma Irkoy ga kaa k'i kul halaci. Gaaham mana teendi woy nda aru izefututaray se, gaaham mana teendi kala ir Koyoo se, ir Koyoo wane nda gaaham, gaaham wane nda ir Koyoo. ¹⁴ Irkoy kan n'ir Koyoo tunandi, a g'ir mo tunandi nda nga hinoo.

¹⁵ War nka si bay kan war gaahamey man'ti kala Almasihu gaahamoo nonguyan? Ay ga hima ka Almasihu gaahamoo nonguyan zaa k'i tee woykuuru gaaham se nonguyan wala? Abada! ¹⁶ [Wala] war nka si bay kan aru kan denji woykuuru ga, nga nda a tee gaaham foo? Zama Citaaboo nee: «Ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku».* ¹⁷ Aru kan denji ir Koyoo ga, nga nda a ga tee hundi foo.

¹⁸ Wa zuru woy nda aru izefututaray se! Zunubu kul kan boro n'a tee sii kala nga gaahamoo se taray, amma boro kan na woy nda aru izefututaray tee ga duu zunubu nga bon gaahamoo ga. ¹⁹ War nka si bay kan war gaahamoo man'ti kala Irkoy hugoo kan ra Hundi Henanantaa kan goo war ra goo, de mo Irkoy k'a noo war se? War si war bon may, ²⁰ war nka dayandi, war hayoo banandi. Adisi war gaahamey ma goy Irkoy darzaa se.

7

Hāayaney kan teendi hiijay here zaabey

¹ Sohō ir ma šelan hayey ga kan ga war hantum ya ne:

A ga boori aru se a masi too woy do. ² Amma hala boro ma mooru woy nda aru izefututaray ga, aru foo kul ma bara nda nga bon wandoo, de mo woy foo kul ma bara nda nga bon kurpoo. ³ Kurpe ma wande noo woo kan nda a ga hima, takaa din da woo kan nda kurpe ga hima, wande m'a noo a se. ⁴ Woy si nga gaahamoo may, kurpoo wane nda a, takaa din da kurpe si nga gaahamoo may, wandoo wane nda a. ⁵ War masi war bon wanji cere se, nda man'ti haya no kan war waafaku a ga, ka waati nan hala war ma war bon noo Irkoy njaarayyan se. Woo banda ga, war ma yee cere ga hala Ibilisi masi war sii, zama war si hin ka war bon dii.

⁶ Woo kan ay n'a har war se hoyrayyan no, man'ti gaabi no. ⁷ Ay si baa kala borey kul ma tee ay cine, amma boro foo kul goo nda nga bon anneemaa nooyanoo kan Irkoy n'a noo a se, affoo ga tee takaa woo, affoo mo ga tee takaa woo.

⁸ Ay ga nee borey kan mana hiiji nda woyey se kan kurpey buu, a ga boori i se i ma cindi takaa din da sanda agay. ⁹ Amma nda i si hin ka ngi bon dii, i ma hiiji, zama i ma hiiji baa i ma too nda alhawa.

¹⁰ Borey kan hiiji, ay g'i yaamar, man'ti agay ka nee, amma ir Koyoo ka nee: woy masi fay nga kurpoo. ¹¹ Nda a fay, a ma cindi takaa din da, a masi hiiji, wala a ma waafaku nda nga kurpoo ka yee a se. Aru mo masi fay nga wandoo.

¹² Borey jerey, agay, ay ga nee i se, amma man'ti ir Koyoo ka nee: nda ir arma foo goo nda wande kan man'ti ganakaw, de woyoo yadda ka goro nda a, a masi fay a. ¹³ Takaa din da, nda woy goo nda kurpe kan man'ti ganakaw, de kurpoo yadda ka goro nda a, a masi fay kurpoo, ¹⁴ zama kurpoo kan man'ti ganakaw, nga wandoo g'a henanandi, de mo woyoo kan man'ti ganakaw, ir armaa kan ti kurpoo g'a henanandi.

* 6:16 6.16 Sintinoo 2.24.

Nda man'ti woo, war izey ga žiibi, ka gar i henan. ¹⁵ Nda boraa kan man'ti ganakaw ga baa nga ma fay, a ma fay, woo ra ir armaa wala ir woymaa mana hawa koyne. Irkoy nk'ir cee ir ma dira alaafiya ra. ¹⁶ Woyoo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni kurpoo hallasi, aroo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni wandoo hallasi?

Boro ma cindi takaa kan ga a goo ga waati kan a ga ciyandi

¹⁷ Amma boro foo kul ma dira nda takaa kan ir Koyoo n'a noo a se, nda takaa kan ra a cindi waatoo kan Irkoy g'a cee. Woo ti haya kan nda ay ga Egilizey kul yaamar. ¹⁸ Boro kan, waatoo kan a ga ciyandi gar a hurubangu, a ma cindi takaa din da ga. Boro kan, waatoo kan a ga ciyandi gar jofolo no, a masi hurubangu. ¹⁹ Hurubanguyan man'ti baffoo, hurubanguyan janay man'ti baffoo, hayaa kan ga kabu ti Irkoy yaamarey diyanoo. ²⁰ Boro foo kul ma cindi takaa kan ga a goo ga waatoo kan Irkoy n'a cee. ²¹ Bajna ti ni waatoo kan ni ciyandi? Masi alhuzun, amma nda n'ga hin ka sawal, ma sawal baa, ²² zama bajna kan ir Koyoo n'a cee mma tee borcin ir Koyoo albarkaa ra. Takaa din da, borcin kan ciyandi mma tee Almasihu bajnaa. ²³ War nka dayandi, war hayoo banandi, war masi tee borey se bajna. ²⁴ Ag'armey, boro foo kul ma duumi Irkoy jere nda takaa kan ra a cindi waatoo kan a g'a cee.

Woysoogey nda woyey kan kurney buu

²⁵ Haya kan ti woysoogey, ir Koyoo man'ay noo yaamar, amma ay lakkaloo no ay g'a noo sanda boro kan duu ir Koyoo tamallaa ka tee laadirante. ²⁶ Ay ga hongu woo haya henna no, waati šendaa kan ga bara sabbu se, a ga boori boro ma cindi takaa kan ga a goo. ²⁷ N'goo nda wande, masi ceeci ka fay, n'sii nda wande, masi wande ceeci. ²⁸ Amma woo kul, nda ni hiiji, mana zunubu tee. Nda woysoogo hiiji, a mana zunubu tee. Borey kan hiiji ga zarabi beeri mupe, amma agay, ay ga baa ya war kaa a cire.

²⁹ Ag'armey, hayaa kan ay g'a har ti: alwaatoo ga šiita, hō banda ga, borey kan goo nda wande ma tee sanda i sii nda a. ³⁰ Borey kan ga hēe ma tee sanda boroyan kan si hēe. Borey kan ga jaali ma tee sanda boroyan kan si jaali. Borey kan ga day ma tee sanda boroyan kan mana haya day k'a jisi. ³¹ Wey kan ga ngi almuraadey hanse nda adujna hayey ma tee sanda boroyan kan s'i hanse nda ey, zama adujna woo nda nga azzaatoo ga ben.

³² Amma ay si baa war ma alhuzun zaa. Boro kan mana hiiji ga alhuzun zaa ir Koyoo hayey se, a ga ceeci taka kan nda nga ma kan ir Koyoo se. ³³ Boro kan ga hiiji mma alhuzun nda adujna hayey, a mma taka ceeci kan nda nga ma kan nga wandoo se, ³⁴ a ga zamna haya hinka game. Woy kan mana hiiji nda hondiyaw ga alhuzun nda ir Koyoo hayey hala nga ma duu ka henan nga gaahamoo ra nda nga lakkaloo ra. Woy kan hiiji si alhuzun nda kala adujna hayey ka guna taka kan nda nga ma kan nga kurpoo se.

³⁵ War gomnoo se ay ga woo har, man'ti ya mma baa ya war šiita. Ya mma baa war ma haya tee kan ga hima, war ma duumi ir Koyoo ga bila jere-jere.

³⁶ Nda boro ga hongu kan nga ga hondiyaa tooje kan nga ga hima ka hiiji a*, hiijaa gay a mana tee, woo mana kan aroo se, a nee kala nga ma hiiji a, a ma nga ibaayoo tee, a mana duu zunubu, i ma hiiji. ³⁷ Amma boro kan lakkaloo ga kani, a sii šiitay ra, de a goo nda nga ibaayoo se hini, a kayandi kan nga ma cindi bila nda nga ma hiiji, a na haya henna tee. ³⁸ Woo ra boro kan hiiji nga hondiyaa na haya henna tee, amma boro kan mana hiiji, na goy henna tee ka bisa woo kan hiiji. ³⁹ Woy ga denji nga kurjoo ga kullihinne kurjoo ga huna. Amma nda kurjoo faati, a goo nda fondo ka hiiji boro kan a se, amma a ma tee ir Koyoo ibaayoo ra. ⁴⁰ Ay lakkaloo ra, a goo nda gomni beeri nda a cindi takaa kan ga a goo. Ay ga hongu kan agay mo, Irkoy Hundoo goo ay bande.

8

Hamey kan sargandi toorey maaney ga

¹ Haya kan ti hayey kan sargandi toorey maaney ga, ir ga faham kan ir kul goo nda bayray. Bayray mma boro ka fooma, amma baji mma boro tonton. ² Nda boro ga hongu kan nga ga haya bay, a mana baffoo bay jina sanda takaa kan nda boro ga hima ka waana haya. ³ Amma boro kan ga baa Irkoy, Irkoy no m'a bay.

⁴ Aywa, haya kan ti hayey kan sargandi toorey maaney ga nyaayanoo, ir ga bay kan tooru man'ti baffoo adujna ra. De mo ir ga bay kan irkoy sii kan man'ti Irkoy folloku. ⁵ Koyne mo cimi no kan hayayan goo kan se i ga nee «irkoyyan», a ma tee beenaa ra wala laboo ga sanda takaa kan nda «irkoy» booboyan nda «koy» booboyan goo no. ⁶ Woo kul, ir se Irkoy folloku bara kan ti Baaba Irkoy kan ga haya kul ga hun, kan se ir ga huna, nda Koy folloku kan ti Isa Almasihu kan ga kate haya kul ma bara, nga ra ir hunaroo goo.

⁷ Amma bayraa woo, man'ti boro kul bara nda a, boro fooyan, hala sohō tooru bara lakkaley ra, i ga hayey nya kan sargandi toorey maaney ga, ngi fahamaa ga kacca, a žiibi. ⁸ Ka gar man'ti nyaayan no m'ir manandi Irkoy, nda ir mana nya, a si haya kul kaa ir ga. Nda ir nya, a si haya kul tonton ir ga.

⁹ Amma wa hawgay fondaa kan war duu a masi koy tee kanyan borey kan mana nin se. ¹⁰ Zama nda ni kan goo nda bayray, nda boro kan fahamaa ga kacca dii ni tooru hugu ra n'ga nya, woo si kate nga mo ma hayey nya kan sargandi toorey maaney ga wala? ¹¹ Woo se ni bayraa maaganda se, bora kan fahamaa ga kacca ga halaci, ni armaa din da kan se Almasihu buu. ¹² Nda war duu zunubu war armey ga nda takaa woo, ka ngi fahamay kaccaa maray, war na zunubu tee Almasihu jine. ¹³ Woo maaganda se, nda ham ga tee addalil kan ga ag'armaa kanandi, ay si ham nya abada, hala ya si tee addalil kan na ag'armaa kanandi.

9

Diyaw ga hima nda faabayan

¹ Ya nka s'ay boj may wala? Man'ti diyaw ti agay wala? Ay mana dii Isa kan ti ir Koyoo wala? Man'ti war ti ay goyoo silbaa kan ay n'a

* 7:36 7.36 A ga hin ka tee mo baaba no kan ga nga ize woyoo noo hiijay se.

tee ir Koyoo se wala? ² Nda boro fooyan se ay man'ti diyaw, war ya se diyaw ti agay, zama war ti ay diyawtaraa silbaa ir Koyoo albarkaa ra.

³ Ay zaaboo ne borey kan ga dan ay ga se: ⁴ ir sii nda fondo ka nna ka han wala? ⁵ Ir nka sii nda fondo ka wande zaa ir woymey ra sanda takaa kan diyawey jerey, nda ir Koyoo armey, nda Piyer n'a tee? ⁶ Wala mo agay hinne nda Barnabas no ma hima ka goy k'ir bon nandi wala? ⁷ May no ma huru soojetaray a ma yee ka nga bon zaa? May no ma alaneb faari duma, de a si izoo nna? Wala mo, may no ma adabba kur boy, de a si adabbaa wawaa han?

⁸ Hayey wey kan ay g'i har, adamize šenni no wala ašariyaa mo nka s'i har? ⁹ Zama a hantumandi Musa ašariyaa ra ka nee: «Heejoo kan goo ma taasoo musay, masi minoo haw.»* Irkoy mma alhuzun nda heeji wala? ¹⁰ N'bay ir se a ga šelan? Zama ir se a na woo hantum, beerikaw ga hima ka beeri nda naata, de mo bora kan ga taasoo musay ga hima ka naata kan nga ga duu a ra nga bagaa. ¹¹ Nda ir na Irkoy Hundoo gomney duma war game, nda ir na war kabehayanan hegay, haya beeri no wala? ¹² Nda boro fooyan goo nda fondo ka duu war ga haya, ir sii nda fondo ka duu war ga haya ka bisa ey wala? Woo kul ra, ir mana cimi ceci, amma ir ga haya kul mupe hala haya kul masi AlmasihuAlhabar Boryaa ganji.

¹³ War nka si bay kan borey kan ga goy kayantey tee Irkoy hugu beeroo ra si huna kala nda Irkoy hugu beeroo [hayey]? De mo war nka si bay kan borey kan ga goy sargari tonadogoo ra, ngi bagaa goo sargaroo ra kan ga kaandi? ¹⁴ Takaa din da, ir Koyoo yaamar kan borey kan ga Alhabar Boryaa har ma huna nda Alhabar Boryaa.

Pol mana cenda hayey ga kan a ga hima ka duu ey

¹⁵ Amma agay, ya na tonton nda hayey wey affoo kul. Ya na woo hantum hala ya duu ey, zama ay baa ya buu nda boro m'ay foomayanoo taa ay kone. ¹⁶ Nda ay ga Alhabar Boryaa har, man'ti foomayan no, zama haya tilasante no kan waazibi ay ga. Ay bone nda ay mana Alhabar Boryaa har! ¹⁷ Nda ay g'a tee nda ay bon, ay ga hima nda banaw, amma nda ay g'a tee ba nda ay si baa, a mma tee goy kan talfandi ay ga, ¹⁸ adiši macin ti ay banaa? Ay banaa man'ti kala ya Alhabar Boryaa har k'a dan borey jine yaada, bila nda ya hayey ceci kan Alhabar Boryaa g'i noo ya ne.

¹⁹ Borcin ti agay, boro kul s'ay may, amma ay n'ay bon tee banja borey kul se hala ya duu ka duu boro boobo. ²⁰ Alyahuudey bande, ay tee sanda Alyahuudu hala ya duu ka duu Alyahuudey. Borey kan goo ašariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kan goo ašariyaa hinoo cire, ka gar agay woo sii ašariyaa hinoo cire, amma ay n'a tee hala ya duu ka duu wey kan goo ašariyaa hinoo cire. ²¹ Borey kan sii ašariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kan sii ašariyaa hinoo cire, ka gar man'ti ya nka sii Irkoy jine bila ašariya, ay goo Almasihu ašariyaa cire, ay na woo tee hala ya duu ka duu borey kan sii ašariyaa hinoo cire. ²² Yalaafantey bande, ay tee yalaafante hala ya duu ka duu yalaafantey. Ay n'ay bon tee haya kul borey kul se hala taka kul kan no ya boroyan hallasi. ²³ Hayey kul, ay s'i tee kala Alhabar Boryaa maaganda se hala ya duu ka duu nga albarkaa ra haya.

* 9:9 9.9 Alhukumoo 25.4; Timote bataga 1na 5.18.

²⁴ War nka si bay kan borey kan ga zuru ganganoo ra, i kul no ma zuru, amma boro folloku no ma duu konkošaa gomnoo? Wa zuru taka kan ra war ma duu a. ²⁵ Boro kul kan ga gurgay ga nga bonj dii ka sawa haya kul ra. I g'a tee hala ngi ma duu ka duu fuula kan ga waati kayna tee, amma ir, hala ir ma duu ka duu fuula duumante. ²⁶ Woo se agay, ay ga zuru nda takaa woo, man'ti ya nka si guwoo bay. Ay ga kara nda takaa woo, amma man'ti hewoo no ay g'a dunbu. ²⁷ Ay g'ay gaahamoo šiita k'a dan ay cire, zama ay ga hunbur agay kan na borey waazu, Irkoy masi koy agay hunday gaaray.

10

Wa mooru tooru

¹ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka bay kan ir baabey kul cindi duulaa cire, i kul bisa nda teekoo.* ² I kul batizandi Musa maapoo ga duulaa nda teekoo ra. ³ I kul na njaayan follokaa nja kan Irkoy n'a noo, ⁴ de mo i kul na hanhaya follokaa han kan Irkoy n'a noo, zama i ga hayaa kan Irkoy n'a noo han tondoo ra, tondoo man'ti kala Almasihu. ⁵ Amma boro boobo i ra mana kan Irkoy se, woo se i buu saajoo ra.

⁶ Hayey wey teendi hala i ma tee ir se himakasinayyan, hala ir masi haya laaley boonay sanda takaa kan nda ngi, i n'i boonay. ⁷ War masi tee tooru ganakaw sanda takaa kan nda ngi affooyan n'a tee, nda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Jamaa goro ka nja ka han, nga banda ga, i tun ka hooray.»† ⁸ Ir masi woy nda aru izefututaray mo tee. Boroyan i ra n'a tee, zaari folloku boro zenber waranka cindi hinza (23.000) kan i ra ka buu. ⁹ Koyne mo ir masi Almasihu sii. Boroyan i ra n'a tee, gondey n'i halaci. ¹⁰ War masi nuununuunu. Boroyan i ra n'a tee, wiyakaa n'i halaci.

¹¹ Hayey wey duu ey hala i ma tee himakasinayyan, i hantumandi k'ir gagay, ir kan zamanoo benantaa kaa ir ga. ¹² Woo se boro kan ga hongu nga nka sinji henna Irkoy ganaroo ra, a ma hawgay a masi kan. ¹³ Siyyan sii no kan kaa war ga kan mana duu adamize ka bisa, Irkoy ga laadir, a si nan war ma siyandi hala nongu kan ra war si hin a. Nda siyyan kaa, a ga war cebe fattadoo hala war ma hin k'a mupe.

¹⁴ Woo maaganda se, ay baakey, wa mooru tooru ganayan. ¹⁵ Ya mma šelan war se sanda boroyan kan goo nda lakkal. War hunday ma hayaa guna kan ay g'a har. ¹⁶ Waati kan ir g'ir Koyoo njaahayaa nja, poti albarkantaa kan nda ir ga albarka dan Irkoy se, borey kan ga han nda a, man'ti i nka tee affoo Almasihu kuroo bande wala? Takulaa kan ir g'a dunbu, borey kan g'a nja, man'ti i nka tee affoo Almasihu gaahamoo bande wala? ¹⁷ Takula folloku bara, ir kan ti iboobaa man'ti kala gaaham foo, zama ir ga marga takula follokaa ra.

¹⁸ Wa Izirayel borey jamaa guna. Borey kan ga hayey nja kan sargandi, man'ti i nka tee affoo sargari tonadogoo bande wala? ¹⁹ Macin no ay ga baa y'a har? Haya kan sargandi toorey maapey ga, cin no a g'a hanse? Wala mo tooru, cin no a g'a hanse? ²⁰ Kalaa, kalaa! Sargarey kan i g'i kaa, i s'i kaa kala ganjey se, man'ti Irkoy se i g'i kaa. Ay si baa war nda ganjey ma marga. ²¹ War si hin ka han nda ir Koyoo potoo war ma han nda ganjey potoo. War si hin ka nja ir

* **10:1** 10.1 Fattaroo 14.22–29. † **10:7** 10.7 Fattaroo 32.6.

Koyoo njaadogoo ra war ma njaaganjey njaadogoo ra. ²² Wala ir mma baa ir Koyoo ma canse wala? Ir mma bara nda gaabi nda a wala?

Ir teegoyey kul ma Irkoy beerandi

²³ «Haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul ra nafaw goo, «haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul no ma boro tonton. ²⁴ Boro kul masi nga bonj gomnoo ceeci, a ma nga cinaa gomnoo ceeci.

²⁵ Haya kul kanj ga neerandi hamey yooboo ra, w'a njaaganj, war biney masi war gurzugay ngi maaganda se, ²⁶ zama «adupnja nda haya kul kanj goo a ra man'ti kala ir Koyoo wane»†.

²⁷ Nda borey kanj si naanay Irkoy ra, affoo na war cee war ma kaa ka hoyandi nga do, de war yadda ka koy, haya dumi kul kanj gorandi war jine, w'a njaaganj, war biney masi war gurzugay. ²⁸ Amma nda boro nee war se: «Hamoo woo nka sargandi toorey maapey ga», war mas'a njaaganj, boraa kanj na war bayrandi maaganda se, binoo masi koy a gurzugay. ²⁹ Woo kanj ay goo m'a har, man'ti war biney šennoo ga ay goo, ngi wanoo ga ay goo. Zama macin se boro foo bine šennoo g'ay borcintaraa kanj ay duu a ciiti? ³⁰ Nda agay, ay ga albarka tee Irkoy se njaahayaa kanj ay g'a njaaganj maaganda se, macin se ay ga wowandi hayaa kanj ay na albarkaa danj a se maaganda?

³¹ Woo se, a ma tee war mma njaaganj, wala war mma hanj, wala haya kul kanj war goo m'a tee, w'a tee ka Irkoy beerandi. ³² War masi tee addalil kanj ga boro kanjandi, a ma tee Alyahuudey, wala Grekey, wala Irkoy Egilizoo. ³³ W'ay takaa tee, ay ga ceeci ya kan borey kul se haya kul here, man'ti ay bonj gomnoo no ay g'a ceeci, boro boobaa wanoo no ay g'a ceeci hala i ma duu ka hallasi.

11

¹ W'ay guna ka tee takaa kanj nda ay ga Almasihu guna ka tee.

Boro bankaaray takaa Egilizoo ra

² Ay ga war saabu nda kanj war ga hongu agay haya kul ra nda mo kanj war ga alaadawey dii nda takaa kanj nda ay n'i noo war se. ³ Amma ay ga baa war ma bay kanj Almasihu ti aru kul bonjkoynoo, woy bonjkoynoo ti kurjoo, Almasihu bonjkoynoo ti Irkoy. ⁴ Aru kul kanj ga Irkoy njaaganj wala a ga annabitaray tee, de bonjoo ga guma, boraa na nga bonjkoynoo kaynandi. ⁵ Amma woy kul kanj ga Irkoy njaaganj wala a ga annabitaray tee bonjoo si guma, boraa na nga bonjkoynoo kaynandi, zama nga nda woy kanj na nga bonjoo cebu kul ti affoo. ⁶ Woy kanj si nga bonjoo gum, a ma nga hinbirey mo kosu. Aywa, nda haawi no woy se a ma nga hinbirey kosu wala a m'i cebu, a ma nga bonjoo gum. ⁷ Aru si hima ka nga bonjoo gum, zama Irkoy himakasinaa nda nga daržaa no, amma woy man'ti kala aru daržaa. ⁸ Zama haya kanj se man'ti aru ka hun woy ra, woy ka hun aru ra. ⁹ Koyne mo aru mana takandi woy se, amma woy mana takandi kala aru se. ¹⁰ Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy bonj ga* almalaykey sabbu se. ¹¹ Woo kul, ir Koyoo do woy sii no bila aru, aru sii no bila woy. ¹² Zama takaa

† 10:26 10.26 Zibur 24.1. * 11:10 11.10 «Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy bonj ga», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Woo maaganda se woyoo bonjoo takaa, hinoo ma bara a kone».

kaŋ nda woy mana hun kala aru ra, takaa din da woy no ka aru hay, i kul mana hun kala Irkoy do.

¹³ War hunday ma guna: a ga hima woy ma Irkoy ŋaaray boŋoo si guma wala? ¹⁴ Adamizetaray hunday nka si bayrandi war se kaŋ aru, nda nga hinbirey ga kuu, kaynayan no a se? ¹⁵ Amma woy, nda nga hinbirey ga kuu, man'ti beeray no a se wala? Zama hinbiroo mana nondi [a se] kala sanda gumtaafa. ¹⁶ Amma nda boro goo no kaŋ ga baa nga ma hayey wey kakaw, a sii ir nda Irkoy Egilizey alaadaa ra.

Takaa kaŋ nda ir Koyoo ŋaahayaa ga ŋandi

¹⁷ Nda ay na war yaamar nda hayey wey, ay si war saabu, zama nda war marga, war si koy jine, amma war mma jaase. ¹⁸ Haya jinaa ti, waati kaŋ Egilizoo marga, ay maa kaŋ fay-fayyan goo war game, ay ga naanay kaŋ cimi goo ŋennoo woo ra. ¹⁹ Kala mo kondayyan ma bara war game hala borey kaŋ ga laadir ma bayrandi. ²⁰ Waati kaŋ war ga marga, man'ti ir Koyoo ŋaahayaa no war g'a ŋaa, ²¹ zama ŋaayanoo waatoo ga, boro foo kul mma cahã ka nga boŋ ŋaahayaa ŋaa. Woo ra affooyan ga heray, affooyan ga suu. ²² Adiŋi war nka sii nda hugu kaŋ ra war ga ŋaa ka haŋ? Wala Irkoy Egilizoo no war g'a kaynandi ka borey haawandi kaŋ sii nda haya? Macin no y'a har war se? Ya war saabu wala? Kalaa, woo ga ay si war saabu.

²³ Hayaa kaŋ ay n'a noo war se, ya na duu a kala ir Koyoo ga: ir Koyoo Isa, cijinoo kaŋ ra i g'a nondi, a na takula zaa ²⁴ ka albarka dan Irkoy se, a n'a dunbu ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kaŋ ga nondi war sabbu se, wa woo tee hala war ma hongu agay.»† ²⁵ Taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa hawraa banda ga, a nee: «Potoo woo man'ti kala amaana taagaa kaŋ ga zandi ay kuroo ra. Wa woo tee, waati kul kaŋ war n'a haŋ, a ma tee hala war ma hongu agay.»‡ ²⁶ Zama waati kul kaŋ war na takulaa woo ŋaa ka potoo hayaa haŋ, ir Koyoo buuyanoo no war g'a har hala waati kaŋ a ma kaa.

²⁷ Woo sabbu se boro kaŋ na takulaa ŋaa, wala a n'ir Koyoo potoo hayaa haŋ nda taka kaŋ si hima, bora n'ir Koyoo gaahamoo nda nga kuroo kuta. ²⁸ Woo se kala boro foo kul ma nga boŋ guna jina a ma duu ka ŋaa takulaa ra ka haŋ potoo hayaa ra, ²⁹ zama boro kaŋ ŋaa, a haŋ bila nda a ma hongu ir Koyoo gaahamoo, bora kate nga boŋ ga ciiti. ³⁰ Woo maaganda se war ra, boro boobo ga felaw, i ga wirci, de mo iboobo faati. ³¹ Nda a gar ir nk'ir boŋ guna jina, ir si ciitandi. ³² Amma ir Koyoo no m'ir ciiti k'ir aladabu hala ir nda adunna masi zukandi cere bande.

³³ Adiŋi ag'armey, waati kaŋ war ga marga ka ŋaa, wa cere batu. ³⁴ Boro kaŋ ga heray, a ma ŋaa hugey do jina, hala war masi marga ciitiyan se. Hayey kaŋ cindi ŋennoo, ay g'i hanse waati kaŋ ay kaa war do.

12

Irkoy Hundoo nooyaney

¹ Ag'armey, haya kaŋ ti Irkoy Hundoo nooyaney, ay si baa war ma jaŋ ka duu ŋi fahamaa. ² War ga bay kaŋ waatoo kaŋ war ga tee kutakaw, tooru benbawey no ma war gongu ka koy. ³ Woo se ay ga

† 11:24 11.24 Luka 22.19. ‡ 11:25 11.25 Luka 22.20.

war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ Irkoy Hundoo n'a tuti a ma ūelan si nee: «Isa ma laali»*, boro kul mo si hin ka nee: «Ay Koyoo Isa» nda man'ti Hundi Henanantaa k'a tuti a m'a har.

⁴ Anneemaa nooyaney dumi-dumiyaŋ no, amma Hundi follokaa no m'i noo, ⁵ Irkoy goyey dumi-dumiyaŋ no, amma Koy follokaa se i ga teendi. ⁶ Irkoy goy takawey dumi-dumiyaŋ no, amma Irkoy follokaa k'i kul tee k'i daŋ borey biney ra. ⁷ Nooyanoo kaŋ Irkoy Hundoo g'a noo boro foo kul se ga Irkoy Hundoo hinoo cebe nafaw se. ⁸ Irkoy Hundoo ga boro foo noo lakkal ūenni, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo bayray ūenni. ⁹ Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo naanayyan, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo anneemaa nooyanyaŋ kaŋ ti ka boro duubaanandi. ¹⁰ A ga boro foo noo kayfi teeyan, a ga boro foo noo annabitaray, a ga boro foo noo a ma Irkoy Hundoo hayey nda hayey kaŋ man'ti Irkoy Hundoo wane fay-fay k'i kaa cere ra, a ga boro foo noo ka ūenni dumi-dumiyaŋ ūelan, a ga affoo mo noo a ma ūenney feeri. ¹¹ Amma wey kul, Irkoy Hundi follokaa no m'i tee ka nooyaney zamna boro foo kul se nda woo kaŋ ga kan Irkoy Hundoo se.

Gaaham man'ti kala affoo, amma nga nongey ga boobo

¹² Sanda takaa kaŋ nda gaaham man'ti kala affoo, amma a goo nda nongu booboyaŋ, gaahamoo nongey nda ngi booboyanoo kul, i man'ti kala gaaham folloku, takaa din da ti Almasihu mo. ¹³ Zama ir kul batizandi ka tee gaaham folloku Hundi folloku albarkaa ra†, a ma tee Alahuudu, wala Grek, wala baŋna, wala borcin, ir kul haŋ Hundi folloku ra.

¹⁴ Gaaham mo man'ti nongu folloku, nga nongey ga boobo. ¹⁵ Nda cee nka nee: «Zama ay man'ti kabe, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala? ¹⁶ Nda haŋa nee: «Zama ay man'ti moo, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala? ¹⁷ Nda boro gaahamoo kul man'ti kala moo, man nongoo kaŋ nda boro ga maa? Nda gaaham kul man'ti kala nongu kaŋ nda boro ga maa, man nongoo kaŋ nda boro ga maa haya hew? ¹⁸ Irkoy nka nongu foo kul daŋ gaaham ra nda takaa kaŋ ga kan a se. ¹⁹ Nda a kul man'ti kala nongu folloku, man ra gaahamoo goo? ²⁰ Nongu boobo goo gaaham ra, amma gaaham folloku no.

²¹ Moo si hin ka nee kabe se: «Ay si almuraadu nda ni.» Wala koyne mo boŋ ma nee cee se: «Ay si almuraadu nda ni.» ²² Nda cimi, gaaham nongey kaŋ ir g'i himandi hayayaŋ kaŋ sii nda gaabi, ngi ga ir ga hanse ka too. ²³ Boro gaahamoo nongey kaŋ ir g'i himandi nonguyaŋ kaŋ si hima nda beeray beeri, ir g'i kuubi k'i bere nda beeray kaŋ ga hanse ka beeri, de mo ir nongey kaŋ ir ga haw i ma diyandi, ir ga hanse ka lakkal tee i se. ²⁴ Nongey kaŋ ir si haw nda ey, si too boro ma hanse ka lakkal tee i se. Irkoy nka gaaham tee ka nongey kaŋ sii nda beeray beeri noo beeray kaŋ ga hanse ka beeri, ²⁵ hala fay-fayyan masi huru gaaham ra, gaaham nongey kul ma lakkal follokaa daŋ cere se. ²⁶ Nda

* **12:3** 12.3 «Isa ma laali», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «Isa laali». † **12:13** 12.13 «Zama ir kul batizandi ka tee gaaham folloku Hundi folloku albarkaa ra», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «Zama ir kul batizandi Hundi folloku ra gaaham follokaa nafaa se», affaa ti «Zama ir kul batizandi Hundi folloku ra ka tee gaaham folloku».

nongu foo ga zarabi, nongey kul mma zarabi a bande, nda nongu foo duu darža, nongey kul mma paali a bande.

²⁷ War, war man'ti kala Almasihu gaahamoo, war affoo kul man'ti kala nga gaahamoo nongey affoo. ²⁸ Irkoy na boroyan gorandi Egilizoo ra: ijinaa man'ti kala diyawey, ihinkantoo annabey, ihinzantoo cawandikey, woo banda ga, nooyaney kanj ti: kayfi teeyan, nda anneemaa nooyaney ka boro duubaanandi, nda ka gaakasinay, nda ka Egilizoo juwal, nda ka šenni dumi-dumiyan har. ²⁹ Borey kul ti diyaw wala? Borey kul ti annabi wala? Borey kul ti cawandikaw wala? Borey kul no ma kayfi tee wala? ³⁰ Borey kul ka duu anneemaa nooyanoo ka borey duubaanandi wala? Borey kul no ma šenni dumi-dumiyan šelan wala? Borey kul no ma hin ka šenney feeri wala? ³¹ Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey.†

Sohō ay ga war cebe fondawey ihenna.

13

Baji bisa haya kul

¹ Ba nda ay ga šenney šelan kanj borey g'i šelan hala ka šenney šelan kanj almalaykey g'i šelan, amma nda ay si baa boro*, ay ga hima nda guuru kanj ga kara-kara de, wala haya kanj ga dundun de.

² Koyne mo nda ay duu annabitaray, de ay ga sirrey kul bay, de ay duu bayraa kul, de mo nda ay duu naanay beeri kanj ga kate ya hin ka tondi honduyan ganandi,

amma nda a gar ay si baa boro, ay man'ti baffoo.

³ Ba nda ay g'ay almaanoo kul zamna heraykoyney se, de ay g'ay kunturoo noo i m'a ton†, amma nda a gar ay si baa boro, a si haya kul hanse ya ne.

⁴ Baji ga suuri, a ga boori, a si canse, [baji] si bolsay, a si fooma,

⁵ a si goy meera tee, a si nga boŋ nafaa ceeci, a si dukur, a si dori dii,

⁶ a si paali nda šerretaray janj, a ga paali nda cimi.

⁷ Baji ga hinžee haya kul ra, a ga naanay haya kul, a ga haya kul naata, a ga haya kul muje.

⁸ Baji si ben abada.

Annabitaray ga kaa ka ben, šenney ga kaa ka nanandi, bayray ga kaa ka ben.

⁹ Sohō bayray jere bara ir se, ir annabitaraa man'ti kala jere.

¹⁰ Amma waati kanj woo kanj ga timme kaa, woo kanj ti jere ga kaa ka ben.

† **12:31** 12.31 «Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «War ga hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey». * **13:1** 13.1 Bajoo woo ti: boro ma baa boro, ma baa Irkoy. † **13:3** 13.3 «i m'a ton», hantum fooyan ga nee «hala ya duu ka bolsay».

11 Waatoo kaŋ ay ga tee zanka kaccu, ay ga šelaŋ sanda zanka kaccu, ay ga miile sanda zanka kaccu, ay ga hongu sanda zanka kaccu. Waatoo kaŋ ay tee aru, ay benandi nda zankakaccutaray hayey.

12 Sohō diji† nda ir ga dii, a si kaaray, amma ir ga kaa ka dii moo nda moo.

Sohō ay bayraa man'ti kala jere, amma ay bayraa ga kaa ka timme sanda takaa kaŋ nda Irkoy g'ay bay.

13 Haya hinzaa kaŋ ga cindi ne: naanay, nda naata, nda baji, amma hayey wey kul iberoo man'ti kala baji.

14

Takaa kaŋ nda Irkoy Hundoo nooyaney ga goy Egilizoo ra

¹ Wa hanga baji, wa hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, waaniwaani ka annabi goy tee. ² Boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ, man'ti borey se a ga šelaŋ, Irkoy se a ga šelaŋ, zama boro kul si faham a se. Irkoy Hundoo albarkaa ra a ga sirriyaŋ har. ³ Amma boro kaŋ ga annabi goy tee si šelaŋ kala borey se hala i ma duu nafaw, nda hoyray, nda bineyaynay. ⁴ Boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ, nga boŋ no a g'a nafa, amma boro kaŋ ga annabi goy tee ga Egilizoo nafa.

⁵ Ay si baa kala war kul ma šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, amma ay baa war ma annabi goy tee ka bisa ey. Boro kaŋ ga annabi goy tee bisa boro kaŋ ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, wala mo bora a kaŋ ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ ma šenney feeri kaŋ a n'i har hala Egilizoo ma duu nafaw. ⁶ Sohō ag'armey, ir ma daŋ kaŋ ay koy war do ka šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ: macin no ay g'a hanse war se nda man'ti Irkoy bangayyan no, wala bayray, wala annabi šenni, wala cawandiyan no ay g'a har?

⁷ Takaa kaŋ nda hayey kaŋ ra hundi sii goo nda jinde, sanda laati wala kurbu beeri, nda jindey si fay, taka foo nda boro ga bay hayaa kaŋ laatoo wala kurbu beeroo hēenoo g'a har? ⁸ Nda a gar laati beeri jindoo nka si henan, may no ma soolu wongoo se? ⁹ Takaa din da war, nda war deenoo si filla deede kaŋ ga fahamandi, taka foo nda boro ga hayaa bay kaŋ harandi? War mma šelaŋ hewoo ra. ¹⁰ Šenni dumi hinna kul kaŋ bara aduppa ra, affoo sii i ra kaŋ sii nda almagana. ¹¹ Deene šenni kaŋ ay s'a bay, ay ga tee bora a kaŋ g'a šelaŋ se yaw, bora a mo ga tee ya ne yaw. ¹² War mo, takaa din da, zama war ga hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, w'i ceeci nda booboyan Egilizoo nafaa se.

¹³ Woo maaganda se boro kaŋ ga šenni tana šelaŋ ma Irkoy ŋaaray nga m'a feeri. ¹⁴ [Zama] nda ay ga ŋaaray šenni tana ra, ay hundoo ga ŋaaray, amma ay lakkaloo si baffoo tee. ¹⁵ Macin no y'a tee? Ay ga ŋaaray nda ay hundoo, amma ay ga ŋaaray nda ay lakkaloo mo. Ay ga dooni nda ay hundoo, amma ay ga dooni nda ay lakkaloo mo. ¹⁶ Zama nda n'ga albarka daŋ Irkoy se nda ni hundoo hinne, boro kaŋ si faham hayaa kaŋ n'goo m'a har se kaŋ goo margaroo ra, taka foo

† 13:12 13.12 Waatoo din dijey si tee kala guuru ra. Woo se boro si dii a ra ka boori. * 14:8 14.8 Zamanoo din ra laati beeroo hēenoo, wongu tammaasa no.

nda a ga hin ka nee: «Amin» ni albarka danyanoo se, ka gar hayaa kanj n'n'a har a si faham a se? ¹⁷ Cimi no n'na albarka danj ka boori, amma boro faa mana duu nafaw.

¹⁸ Ay ga albarka danj Irkoy se kanj ay ga šenni dumi-dumiyaj šelan ka bisa war kul, ¹⁹ amma Egiliz margaroo ra, ay baa ya kalima guu šelan nda ay lakkaloo ka borey cawandi ka bisa kalima zenber woy (10.000) šenni tana ra.

²⁰ Ag'armey, war masi miile sanda zankayan, ifutu here wa tee zankayan, amma miileyen here wa tee boroyan kanj tee ka timme.

²¹ A hantumandi ašariyaa ra ka nee:

«Šenni tanayan
nda mee waaniyan nda
ay ga šelan jamaa woo se,
ba woo ra i si hanajer ya ne.»
Ir Koyoo k'a har.»†

²² Adiši šenni dumi-dumey man'ti kala tammaasa, man'ti ganakey se, borey kanj man'ti ganakawyan se a ga tee tammaasa. Amma annabitaray man'ti tammaasa borey kanj man'ti ganakaw se, ganakey se a ga tee tammaasa.

²³ Nda Egilizoo kul marga, de i kul ga šenni dumi-dumiyaj šelan, de boroyan kanj si faham wala boroyan kanj man'ti ganakaw huru kate, i si nee kanj war nka hollo wala? ²⁴ Amma nda borey kul ga annabi goy tee, de boro kanj man'ti ganakaw wala boro kanj si faham huru kate, i kul ga hayaa har a se kanj ti a, borey kul ga nga lakkaloo bay. ²⁵ Hayey kanj a g'i tugu nga binoo ra ga fatawandi, woo ra a ga nga ndumoo ka sujudu ka Irkoy beerandi ka bayrandi ka nee: «Cimi no kanj Irkoy goo war game.»‡

Takaa kanj nda Egilizoo hayey ma teendi

²⁶ Ag'armey, macin no ir m'a tee? Waati kanj war ga marga, boro foo ga bayti don, affoo ga cawandi, affoo ga šenni tana šelan, affoo ga bangayyan har, affoo ga šenney feeri, war affoo kul ma haya tee. Haya kul kanj war g'a tee ma tee nafaw se. ²⁷ Nda boro ga šenni tana šelan, a ma tee boro hinka, nda a boobo a ma tee boro hinza, i m'a tee affoo-foo, boro foo m'a feeri. ²⁸ Nda šenni feerikaw sii no, a ma dangay Egilizoo ra, a ma šelan nga boŋ se nda Irkoy se. § ²⁹ Annabey, ngi boro hinka wala ihinza ma šelan, borey jerey ma ngi šennoo guna. ³⁰ Nda Irkoy na haya bangandi boro tana se kanj goo no, boro jinaa ma dangay. ³¹ War kul ga hin ka annabi goy tee affoo-foo, hala borey kul ma caw, i kul ma hoyrayandi. ³² Annabey kanj goo ngi annabitaraa ra ga hin ngi boŋ. ³³ Irkoy man'ti hoolo-hoolo Irkoy, alaafiya Irkoy no.

Sanda takaa kanj nda a ga teendi Irkoy boro henanantey Egilizoy kul ra, ³⁴ woyey ma dangay Egilizoo margarey ra, zama a si bisa i se i ma šelan. I ma ngi boŋ yeeti ganda takaa kanj nda ašariyaa hunday n'a har.* ³⁵ Nda haya goo no kanj i ga baa ngi ma faham a se, i ma ngi kurpey hãa nda a hugey do, zama haawi no woy ma šelan Egilizoo margari ra.

† 14:21 14.21 Ezayi 28.11–12. ‡ 14:25 14.25 Ezayi 45.14; Zakarya 8.23. § 14:28 14.28 «Irkoy se», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy maapoo ga». * 14:34 14.34 Sintinoo 3.16.

³⁶ War do Irkoy meešennoo hun wala? War hinne ti borey kan duu a wala? ³⁷ Nda boro ga hongu annabi ti nga wala boro kan duu Irkoy Hundoo nooyan, a ma bay kan hayey kan ay g'i hantum war se ir Koyoo yaamar no. ³⁸ Boro kan wanji woo, Irkoy si yadda boraa ga.

³⁹ Woo se ag'armey, wa hanse ka baa ka annabi goy tee, war masi šenni dumi-duniyan haryanoo ganji. ⁴⁰ Amma hayey kul ma teendi beeray ra, i kul ma teendi nda fondaa.

15

Almasihu tunyanoo

¹ Ag'armey, ay ga war hongandi kan Alhabar Boryaa kan ay n'a har war se, kan war duu a, de mo war tabati a ra, ² nga albarkaa ra war goo ma hallasi nda war na šennoo dii nda takaa kan nda ay n'a har war se, nda man'ti woo, war nka naanay yaada.

³ Woo kan ay duu a ti haya jinaa kan ay n'a har war se kan ti Almasihu mana buu kala ir zunubey se, sanda takaa kan nda Citaaboo n'a har.* ⁴ I n'a dan saaraa ra, amma jirbi hinzantoo hane a tun, sanda takaa kan nda Citaaboo n'a har.† ⁵ A bangay Piyer se, nga banda ga, a bangay taalibi woy cindi hinkaa (12) mo se. ⁶ Woo banda ga, waati follokaa ra a bangay haya kan bisa boro zangu guu (500) se ir armye ra, ngi jere beeroo kul ga huna hala hō, amma affooyan faati. ⁷ Woo banda ga, a bangay Žak se, nga banda ga, a bangay diyawey kul se.

⁸ Woo kul banda ga, a bangay ba agay se, agay kan ga hima nda zanka kan hayandi za nga waatoo mana too. ⁹ Zama agay ti diyawey ikaccaa, agay kan si hima ka ciyandi diyaw, zama ay na Irkoy Egilizoo gurzugay. ¹⁰ Amma Irkoy anneemaa ra, ay tee woo kan ay ti a. Nga anneemaa ay here mana tee yaada. Ay hanse ka taabi ka bisa i kul, amma man'ti agay no, Irkoy anneemaa no kan goo ay bande. ¹¹ A ma tee agay wala a ma tee ngi, woo ti hayaa kan ir g'a waazu, woo ti hayaa kan war naanay a.

Bukawey tunyanoo

¹² Nda ir ga waazu kan Almasihu tun bukawey ra, taka foo nda war affooyan ga nee kan bukawey tunyanoo si bara? ¹³ Nda bukawey tunyanoo si bara, adiši Almasihu mo mana tun. ¹⁴ Nda Almasihu mana tun, adiši ir waazoo [mo] man'ti kala yaada, ir naanaa mo man'ti kala yaada. ¹⁵ De mo ir ga kaa ka garandi seedezooru Irkoy se, zama ir na seedezooraray tee ka nee kan Irkoy na Almasihu tunandi, ka gar a man'a tunandi, nda cimi no kan bukawey si tun. ¹⁶ Nda bukawey si tun, Almasihu mo mana tun. ¹⁷ Nda Almasihu mana tun, war naanaa man'ti kala yaada, hala sohō war zunubey no ma war juwal. ¹⁸ Borey mo kan faati i goo Almasihu bande halaci. ¹⁹ Nda adupna woo de ra ir ga naata Almasihu ra, ir jaase borey kul.

²⁰ Sohō, nda cimi Almasihu tun bukawey ra, borey kan faati, nga ti ngi boro jinaa kan tun. ²¹ Zama boro foo sabboo ka kate buuyan, takaa din da bukawey tunyanoo kaa boro foo sabboo ra. ²² Takaa kan nda Adama sabboo se borey kul ga buu, takaa din da, i kul ga kaa ka huna Almasihu sabboo ra. ²³ Boro foo kul nda nga waatoo: Almasihu ti boro

* 15:3 15.3 Ezayi 53.5–12. † 15:4 15.4 Zabur 16.10; Oze 6.2.

jinaa, nga banda ga, borey kanj ti Almasihu wane nga kaayanoo ga. ²⁴ Woo kul banda ga, benantaa ga kaa, waatoo kanj a ga jineborotaray kul, nda hini kul, nda gaabi kul halaci ka Laamaa danj Irkoy ir Baaba kaboo ra. ²⁵ Zama a tilasu a ma laama hala waati kanj Irkoy ma iberey kul danj nga cewey cire. ²⁶ Iberi kokorantaa kanj ga halacandi man'ti kala buuyan. ²⁷ Woo maaganda se Citaaboo nee: «A na hayey kul danj cewey cire.»[‡] Amma nda i nee hayey kul sii kala a cire, šikka sii kanj bora a kanj na hayey kul danj a cire sii a ra. ²⁸ Waati kanj hayey kul huru Almasihu cire ka ben, waatoo din Irkoy Iz'aroo hunday [mo] huru bora a cire kanj na hayey kul danj Iz'aroo cire, hala Irkoy ma bara haya kul boj.

²⁹ Nda man'ti woo, macin no borey kanj batize bukawey se g'a tee? Nda šikka sii kanj bukawey si tun, macin se borey ga batize i se? ³⁰ Ir hunday, macin se waati kul ir goo farratay ra? ³¹ [Ag'armey,] zaari kul ay goo buuyan mee ga. Addaliloo kanj kate ya woo har man'ti kala war nda ay ga fooma Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra. ³² Nda a gar ya nka ganjihoogawey tangam Efez koyraa ra nda adamizey hinne takaa, macin ti nafaa kanj ay ga duu a nda bukawey si tun? Adiši «ir ma ŋaa, ir ma haŋ, zama suba ir ga buu»[§].

³³ War masi war boj darga: cere futu ga boro bere. ³⁴ Wa yee kate fonda a ga, war masi zunubu tee, zama boroyan war ra si Irkoy bay, ay g'a har hala war ma haw.

Takaa kanj nda bukawey ga tun

³⁵ Boro foo ga hin ka hãa ka nee: «Adiši taka foo nda bukawey ga tun? Gaaham dumi foo nda i ga kaa?» ³⁶ Saama! Dumi kanj n'n'a say ni faaroo ra, a mma buu jina a ma yee ka huna. ³⁷ Woo kanj n'g'a say man'ti dumaroo kanj ga kaa ka fatta no n'n'a say, amma garunbu de no n'g'a say, a ma tee alkama wala dumi foo, ³⁸ Irkoy g'a noo kunturu kanj a baa. Dumi kul a g'a noo kunturu kanj nda a ga hima.

³⁹ Baahunantey affoo nda affoo gaahamoo si hima. Adamizey wanoo ti dumi foo, adabbawey wanoo ti affoo, cirawey wanoo ti affoo, hamiisawey wanoo ti affoo. ⁴⁰ Wa hayey guna kanj goo beenaa ra. Ngi kunturey nda laboo waney kunturey ga fay, hayaa kanj g'i fay man'ti kala beene waney annuuraa nda laboo waney annuura man'ti affoo. ⁴¹ Affoo ti waynaa annuuraa, affoo ti handoo annuuraa, affoo ti handarawey annuuraa, ba handaray foo annuuraa ga fay nda affoo wanoo.

⁴² Takaa din da ti bukawey tunyanoo takaa, kunturoo mma huru laboo cire ka funbu, a ga tun bila funbuyan. ⁴³ A ga huru laboo ra sanda yaada, a ga tun nda darža, a ga huru laboo ra, a sii nda gaabi, a ga tun nda hini. ⁴⁴ A ga huru laboo ra nga koonu, amma a ga tun nda kunturu kanj hun Irkoy do. Nda kunturu koonu goo no, kunturu mo goo no kanj hun Irkoy do. ⁴⁵ Woo se a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro jinaa kanj ti Adama tee hundikoyni.»* Adama kokorantaa[†] tee hundi kanj ga hunayan noo. ⁴⁶ Amma woo kanj hun Irkoy do man'ti ijinaa, kunturu koonoo ti ijinaa, nga banda ga, woo kanj hun Irkoy do ga kaa. ⁴⁷ Adama jinaa kanj zandi labuhamnoo ra sii kala laboo ga,

[‡] 15:27 15.27 Zabur 8.7. [§] 15:32 15.32 Ezayi 22.13. * 15:45 15.45 Sintinoo 2.7. [†] 15:45 15.45 Adama kokorantaa ti Almasihu.

Adama hinkantoo mana hun kala beenaa ra. ⁴⁸ Takaa kan boraa kan teendi nda labu ga hima a, nga da no wey kan goo laboo ga, ga hima nda a. Koyne mo takaa kan boraa kan goo beenaa ra ga hima a, nga da no wey kan goo beenaa ra ga hima nda a. ⁴⁹ Takaa kan nda ir ga hima nda boraa kan goo laboo ga, ir ga kaa ka hima nda woo kan goo beenaa ra.

⁵⁰ Ag'armey, hayaa kan ay g'a har ti: gaaham nda kuri si hin ka Irkoy Laamaa tubu, haya kan ga hin ka funbu si hin ka nongu kan ra haya kul si funbu tubu.

⁵¹ Nga ne, ay ga sirri foo har war se: ir kul si kaa ka faati, amma ir kul ga kaa ka barmay, ⁵² dogoo din da, moomiti foo ga, laati beeroo hēeni koraa ga, laatoo ga hēe da, bukawey ga tun, i si hin ka funbu, de ir, ir ga barmay. ⁵³ Zama a nka tilasu kunturoo woo kan ga kaa ka funbu ma haya kan si hin ka funbu dan k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kan ga kaa ka buu ma haya kan si hin ka buu dan k'a tee sanda darbay. ⁵⁴ Waati kan kunturoo woo kan ga kaa ka funbu na haya kan si hin ka funbu dan k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kan ga kaa ka buu na haya kan si hin ka buu dan k'a tee sanda darbay, waatoo din šennoo kan hantumandi Citaaboo ra ga kaa ka tabati: «Buuyan gonandi ka dere pat.»[†]

⁵⁵ «Aywa, buuyan, man ni hinoo?

Buuyan, man ni naajoo kan ga wiiya?»[§]

⁵⁶ Buuyan naajoo kan ga wiiya ti zunubu, zunubu gaaboo ti ašariyaa. ⁵⁷ Amma albarka ma bara Irkoy se kan n'ir noo hini ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa ra.

⁵⁸ Woo se ag'armey, ay baakey, wa gaabandi, war masi bere-bere, war ma koy jine waati kul ir Koyoo goyoo ra, zama war ga bay kan war goyoo si tee yaada ir Koyoo albarkaa ra.

16

Nooroo kan ga margandi k'ir armey faaba

¹ Haya kan ti nooroo kan ga margandi Irkoy boro henanantey* se, woo kan ay n'a yaamar Galati gandaa Egilizey se, war mo ma takaa din da tee. ² Jirbiyye foo kul, zaari jinaa kan ti alhadoo, war boro foo kul, woo kan a ga hin a, a m'a kaa nga duuraa ra k'a dan jere ga nga do, i masi koy nan hala waati kan ay kaa war do ka noorey marga. ³ Waati kan ay too no din, borey kan war n'i suuba, ay g'i sanba Žerizalem nda batagayan nda war gaakasinaa. ⁴ Nda ay koyyanoo goo nda addalil mo, ay ga huru i jine ir ma koy.

Pol ga šelan nga naarumawey ga

⁵ Ay ga naaru ka Masedoni gandaa kottu ka koy war do, zama ay ga bisa nda no din. ⁶ A ga hin ka tee ya waati tee war do, wala hunday ya jiyaa tee war do hala war m'ay faaba naarumaa nongu kul kan ra ay ga koy. ⁷ Zama hiino ay si baa ya dii war hinne ka bisa, ay ga naata ya waati tee war bande nda ir Koyoo yadda.

[†] 15:54 15.54 Ezayi 25.8. [§] 15:55 15.55 Oze 13.14. * 16:1 16.1 Boro henanantey sii kala Žerizalem, Rom borey batagaa 15.25–26.

⁸ Amma ay ga cindi ne Efez hala Pantekotoo jingaroo ga, ⁹ zama mee beeri feeri ya ne kaŋ ga hanse ka boori ay goyoo se, amma ag'iberey ga boobo.

¹⁰ Nda Timote kaa, war masi naŋ a ma hunbur haya kul war game, zama ir Koyoo goyoo ra a goo sanda agay. ¹¹ Boro kul mas'a kaynandi, w'a faaba hala a ma kaa ay do nda alaaŋfiya, zama ay goo m'a batu, nga nda ir armyey.

¹² Haya kaŋ ti ir armaa Apolos, cee booboyaŋ ay n'a wiri a ga a ma koy war do, nga nda ir armyey, amma man'ti nga anniyaa no, nga ma koy sohō da. Za a duu fondo, a ga koy.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹³ Wa hanna cijin nda zaari, wa gaabandi ka cindi naanaa ra, wa bine tee, wa tee gaabikoyniyaŋ. ¹⁴ Hayey kul kaŋ ga teendi war game, i ma teendi baji ra.

¹⁵ Ag'armey, ay ga war hoyray, war ga bay kaŋ Stefanas nda nga hugoo borey ti boro jinawey kaŋ naanay Akay gandaa ra. I hanse ka Irkoy boro henanantey faaba. ¹⁶ Borey wey mo, wa hanajer i se, nga nda ngi goykasinawey kul.

¹⁷ Ay ga jaali nda Stefanas, nda Fortinatus, nda Akayik kaayanoo, zama war dumaa ga, i yee ya ne war dogoo ra. ¹⁸ I na agay nda war biney yaynandi. Wa borey wey dumey beerandi.

¹⁹ Azi gandaa Egilizey ga war foo. Akilas, nda Priska, nda Egilizoo kaŋ ga marga ngi hugoo ra ga hanse ka war foo ir Koyoo maapoo ra. ²⁰ Ir armyey kul ga war foo. Wa cere foo nda summuyan henanante.

²¹ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum.

²² Boro kaŋ si baa ir Koyoo, bora ma laali. Maranata! (maanaa «kaa, ir Koyoo!») ²³ Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara war bande.

²⁴ Ay ga baa war kul Almasihu Isa albarkaa ra.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol bataga hinkantoo ti woo kaŋ a g'a hantum Korent borey se. Korent borey sintin ka naanay dargantey kaŋ ga ceeci k'i bere. I ga nee kaŋ Irkoy mana Pol donto, man'ti diyaw no. Woo hanse ka Pol dor, woo se a na bataga hinkantoo woo hantum i se. A bay ka šenniyanj har i se kaŋ n'i dor, amma Pol bayrandi kaŋ ngi doraa kan nga se, zama nga šenney n'i bere hala i ma hanga fondaa.

Pol ga nga diyawtaraa cebe, amma man'ti maa no a ga ceeci. A si baa kala borey ma yadda Alhabar Boryaa ga kaŋ a g'a har, i ma naanay Isa Almasihu sanda ngi Koyoo nda ngi Hallasikaa.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maajney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra, nda ir armaa Timote ka batagaa woo sanba Irkoy Egilizoo se kaŋ goo Korent koyraa ra nda Irkoy boro henanantey kul kaŋ goo Akay gandaa kul ra. ² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyya ma kaa war ga.

Pol ga albarka tee Irkoy se

nga binoo kaŋ a n'a yaynandi maaganda

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba, nga ti tamallawey Baaba, nga ti bineyaynandiyan kul Irkoy ⁴ kaŋ g'ir biney yaynandi ir zarabey kul ra, hala ir ma hin ka borey kaŋ goo zarabi dumi kul kaŋ no ra biney yaynandi nda bineyaynandiroo kaŋ nda Irkoy n'ir zaati biney yaynandi. ⁵ Takaa kaŋ nda Almasihu zarabey ga boobo ka kaa ir ga, takaa din da nda Almasihu g'ir bineyaynandiroo boobandi. ⁶ Taka kul kaŋ nda ir biney maray, a man'ti kala war bineyaynandiroo nda war hallasiroo se. Nda ir biney yay, a man'ti kala war bineyaynandiroo se kaŋ ga kate war ma zarabey muje kaŋ ir zaati g'i muje. ⁷ Ir naataa war here ga hanse ka gaabi, zama ir ga bay kaŋ nda war na zarabey muje ir bande, war ga duu war bagaa bineyaynandiroo mo ir bande.

⁸ Ir armey, ir si baa war ma jaŋ ka bay kaŋ zaraboo kaŋ duu ir Azi gandaa ra hanse k'ir šiita hala nongu kaŋ ra a bisa ir gaaboo. Ir too nongu kaŋ ra ir naataa hun hunayan se. ⁹ Ir hongu ir biney ra kaŋ buuyan kayandi ir se. Woo teendi hala ir masi duu ka naanay ir boŋ, ir ma naanay Irkoy kaŋ ga bukawey tunandi. ¹⁰ A n'ir soolam buuyan beeroo woo ra, a g'ir soolam da. Ir ga naata a ga [kaŋ] a g'ir soolam koyne. ¹¹ War mo g'ir faaba nda Irkoy ŋaarayroo kaŋ war g'a tee ir se, hala Irkoy anneemaa nooyanoo woo kaŋ ir duu a ma kate boro boobo ma albarka daŋ Irkoy se ir maaganda.

Addaliloo kaŋ se Pol mana willi Korent jina

¹² Hayaa kanj nda ir ga fooma man'ti kala: ir biney ga tee seede nda takaa kanj nda ir dira adupna ra, waaniwaani war jine, a teendi nda taka sasawante nda henanyan kanj hun Irkoy do, a mana teendi nda adamize lakkal, amma Irkoy anneemaa nda a teendi. ¹³ Ir si haya kul hantum k'a sanba war se nda man'ti haya kanj war ga hin k'a caw ka faham a se. Ay ga naata kanj war ga kaa ka duu fahamay timmante, ¹⁴ sanda takaa kanj nda war faham kaccu ir se sohõ da, kanj war ga fooma nda ir sanda takaa kanj nda ir ga fooma nda war [ir] Koyoo Isa zaaroo hane.

¹⁵ Naanaa woo ka kate ay baa ya koy war do jina hala war ma duu anneema foo koyne. ¹⁶ Maanaa ya mma bisa war do ka koy Masedoni gandaa ra, ya hun Masedoni ka yee war do hala war m'ay faaba naarumaa se ka koy Žude gandaa ra, amma a mana tee. ¹⁷ Waatoo kanj ay ga woo kayandi, ay lakkaloo nka sii ay ga wala? Hayey kanj ay ga nee ay m'i tee ya mm'i tee sanda hundi-ibaayi kanj ra ay ga nee «ayyo, ayyo» nda «kalaa, kalaa» waati follokaa ra? ¹⁸ Amma Irkoy ga laadir, ir šennoo kanj ir n'a har war se, a man'ti «ayyo» nda «kalaa». ¹⁹ Zama Irkoy Iz'aroo kanj ti Almasihu Isa, nga šennoo kanj agay, nda Silweŋ, nda Timote n'a waazu war game mana kaa ka nee «ayyo» nda «kalaa» nongu follokaa ra, amma «ayyo» de no. ²⁰ Irkoy allaahidey kul ti «ayyo» Almasihu albarka ra. Woo maaganda se ir ga nee «amin» nga albarkaa ra ka Irkoy beerandi. ²¹ Bora a kanj g'ir nda war tabatandi cere ga Almasihu albarkaa ra, kanj n'ir yon k'ir danj jere ga, bora a man'ti kala Irkoy, ²² nga ka nga tammaasaa danj ir ga, ka nga Hundoo gomney gorandi ir biney ra. Hundoo woo ti tolmaa kanj g'ir hakiikandi kanj ir ga duu nga gomney jerey.

²³ Agay, ay hundoo ga Irkoy ga tee ya ne seede kanj hala war masi duu šiitay, nga se ya na koy koyne Korent. ²⁴ Man'ti ir mma hini fur war naanaa boŋ, amma ir mma goy nda cere war jaaloo maaganda se, zama naanaa ka war kayandi.

2

¹ Woo se ay nee ay boŋ se ay si yee war do nda binemarayyan. ² Nda agay, ay na war biney maray, may no m'ay jaalandi, nda man'ti war kanj ay na war biney maray? ³ Ya nka woo hantum, hala nda ay kaa, borey kanj ga hima ka tee ya ne jaali masi tee ya ne binemarayyan. War here, ay ga naanay ka bay kanj ay jaaloo ti war kul jaaloo. ⁴ Ay hantum war se zarabi beeri ra, nda binešiitay, nda munday boobo, man'ti war binemarayyan se, amma hala war ma duu ka bajoo bay kanj ay g'a tee war se cere-cere ga.

Pol nee kanj toŋpekaa ma yaafandi

⁵ Nda boro na binemarayyan tee, man'ti agay hinne binoo no a n'a maray, amma nongu foo ra, bila nda ay ma alhaddu hoo, war kul no a na war maray. ⁶ Bora a woo, zukandoo kanj boro boobo n'a danj a ga wasa a se. ⁷ Woo se war mas'a dii a se, war mma hima ka yaafa a se, war ma binoo danj hala binemarayyan beeri masi koy duu a. ⁸ Adiši ay g'a wiri war ga, war ma cebe a se kanj war ga bag'a. ⁹ Hayaa mo kanj se ay bay ka hantum war se man'ti kala ka dii war laadirtaraa wala war g'ay šenney dii haya kul ra. ¹⁰ Nda war na haya yaafa boro se, agay mo ga yaafa bora a se. Nda ay na haya yaafa, ay man'a tee kala

war maaganda se Almasihu jine, ¹¹ hala Ibilisi mas'ir darga, zama nga anniyawey si dere ir se.

Binemarayyanoo kaŋ duu Pol Trowas

¹² Kaŋ ay too Trowas koyraa ra AlmasihuAlhabar Boryaa waazuroo maaganda se, ba kaŋ ir Koyoo na mee feeri ya ne no din, ¹³ ay hundoo mana duu hunanzamay kul, zama ay man'ay armaa Tit gar no din. Woo se ay n'i hoy baani ka koy Masedoni.

Irkoy ga kate boro ma duu hinay Almasihu albarkaa ra

¹⁴ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ waati kul a g'ir hangandi Almasihu bande hayey kaŋ a hin ey ra, de mo ir no a n'ir daŋ ir ma Almasihu bayrandi nongoo kul ra, sanda turaari hew kaŋ ga say nongoo kul ra, ¹⁵ zama ir man'ti kala Almasihu sunnaara Irkoy se, borey kaŋ ga hallasi game nda wey kaŋ ga halaci game. ¹⁶ Affooyaŋ se buuyan hew no kaŋ ga kate buuyan, affooyaŋ se hunayan hew no kaŋ ga kate hunayan. May no ma bara nda haya kaŋ ga a wasa ka goyoo woo tee?

¹⁷ Zama ir si Irkoy meešenoo tee maamala haya sanda boro boobey din. Ir ga šelaŋ henanyan ra, ir ga šelaŋ sanda boroyaŋ kaŋ hun Irkoy do ka šelaŋ Irkoy jine Almasihu albarkaa ra.

3

Amaana taagaa goykey

¹ Ir mma sintin ka yee k'ir boŋ saabu wala? A mma too ir ma bataga hantum war se kaŋ g'ir saabu sanda takaa kaŋ boro fooyaŋ g'a tee, wala mo ka duu bataga ka hun war do wala? ² War hunday ti batagaa kaŋ g'ir saabu, a hantumandi ir biney ra, adamizey kul g'a bay i g'a caw. ³ A ga kaaray kaŋ war man'ti kala Almasihu batagaa kaŋ ir goyoo n'a tee. Man'ti dawa nda a hantumandi, Irkoy hunantaa Hundoo k'a hantum. Man'ti tondi walha ga a hantumandi, war biney bašoo ga a hantumandi.

⁴ Woo kaŋ ir n'a har, ir ga naanay ka bay kaŋ ir mana duu a kala Almasihu albarkaa ra Irkoy jine. ⁵ Man'ti ir mma hongu kaŋ ir goo nda hini kaŋ ir duu a ir boŋ ra, ir hinoo si hun kala Irkoy do. ⁶ Nga no k'ir noo hini ir ma tee amaana taagaa se goykaw. Amaanaa woo mana hun ašariyaa hantumoo harfu ra, Irkoy Hundoo ra a hun, zama ašariyaa hantumoo harfoo mma wiya, Irkoy Hundoo ga hunayan noo.

⁷ Buuyan goyoo* žeerandi ka hantumandi tondiyaŋ ga, de annuura g'a kuubi k'a bere hala nongu kaŋ ra Izirayel borey si hin ka moo kanji Musa ndumoo ga, annuuraa kaŋ goo ndumoo ga se, ka gar haya bisante no. ⁸ De Irkoy Hundoo goyoo si annuura cebe kaŋ bisa woo wala? ⁹ Nda zukandoo goyoo goo nda darža, goyoo kaŋ ga kate šerretaray ga hanse ka bisa a darža. ¹⁰ Ka sawa nda woo, ba darža bisantaa man'ti baffoo darža beeroo woo jine. ¹¹ Zama nda haya bisantaa duu darža, de woo kaŋ ga duumi si hanse ka bisa a darža wala?

¹² Naataa dumoo woo kaŋ goo ir se, nga se ir goo nda naanay timmante. ¹³ De mo ir si Musa takaa tee kaŋ na sanfiti daŋ nga ndumoo ga hala Izirayel borey masi dii annuuraa benyanoo kaŋ ti haya bisante. ¹⁴ Amma ngi lakkaley šendi, hala hō, nda i ga amaana žeenaa caw

* 3:7 3.7 Ne ra «buuyan goyoo» man'ti kala ašariyaa kaŋ nondi Izirayel borey se, Fattaroo 34.29–30.

sanfitoo follokaa no ma cindi moyey ga. Sanfitoo woo si hun, amma Irkoy g'a kaa Almasihu albarkaa ra. ¹⁵ Hala hō, waati kan i ga Musa citaaboo caw, sanfiti ga guma biney ga. ¹⁶ Amma waati kan boro bere ir Koyoo here, sanfitoo ga hun, ¹⁷ ka gar «ir Koyoo» man'ti kala Irkoy Hundoo, de mo nongu kan ra ir Koyoo Hundoo goo, borcintaray goo no din. ¹⁸ Ir kul, ir ndumey si guma, ir ga dii ir Koyoo annuuraa sanda diji ra†. Ir goo ma bere ka tee nga himakasinaa darža ra kan mma koy de a ga tonton ir Koyoo kan ti Irkoy Hundoo albarkaa ra.

4

Alman kan goo labu kusuyan ra

¹ Irkoy tamalla ir se ka goyoo woo talfi ir ga, woo se ir biney si hun. ² Ir wanji hayey ga kan ga teendi tuguyan ra kan ti haawi hayayan. Ir si dira carmay ra, ir si Irkoy meešennoo barmay. Ir mma cimoo har a ga kaaray, hala boro foo kul m'ir saabu Irkoy jine. ³ Koyne mo nda ir Alhabar Boryaa goo tuguyan ra, a sii tuguyan ra kala borey kan ga halaci se, ⁴ borey kan si naanay kan zamanoo woo koyoo na lakkaley danandi hala i masi dii Alhabar Boryaa annuuraa kan ti Almasihu daržaa kan ti Irkoy biyoo. ⁵ Man'ti ir boŋ no ir g'a har ir waazey ra, Isa Almasihu no ir g'a har sanda Koy ir waazey ra. Amma ir, ir ga nee war tamey ti ir Isa maaganda se. ⁶ Zama Irkoy nee: «Gaayoo ma dii kubaa ra»*, nga no ka dii ir biney ra ka nga daržaa kan ga dii [Isa] Almasihu ndumoo ga bayrandi ir se.

⁷ Amma ir ga hima nda labu kusuyan kan ra almaanoo woo goo hala boro ma dii kaaray kan hinoo woo kan cine sii mana hun kala Irkoy do, a mana hun ir do. ⁸ Ir biney ga maray nongoo kul here, amma ir mana mongandi, ir boŋey goo kulba, amma ir naataa mana hun. ⁹ Ir gurzugandi, amma ir mana nanjandi, ir warrandi ganda, amma ir mana halaci. ¹⁰ Waati kul ir ga Isa buuyanoo maate ir gaahamoo ra, hala mo Isa hunaroo ma bangandi ir gaahamey ra. ¹¹ Zama ir kan ga huna, waati kul ir ga nondi buuyan se Isa maaganda se hala mo Isa hunaroo ma bangandi ir hamey kan ga kaa ka buu ra. ¹² Woo ra buuyanoo goo ma goy ir ra, amma hunaroo goo ma goy war ra.

¹³ Ir kul goo nda lakkal follokaa naanaa ra sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ya nka naanay, woo se ay šelan.»† Ir mo, ir nka naanay, woo se ir ga šelan, ¹⁴ zama ir ga bay kan boraa kan n'ir Koyoo Isa tunandi, g'ir mo tunandi Isa bande, k'ir nda war dan nga jere. ¹⁵ Woo kul si teendi kala war se, hala Irkoy anneemaa ma tonton ka too boro boobo do, i ma hanse ka albarka tee Irkoy se k'a beerandi.

Ir ga naanaa ka dira

¹⁶ Woo se ir biney si hun, ba nda ir tarayheroo goo ma hasara, ir kuneheroo mma taaga zaari ka kaa zaari. ¹⁷ Ir zaraboo kan si beeri man'ti kala waati kayna, darža beeri abadante kan si neešandi hansandi ir se. ¹⁸ Ir s'ir moyey kanji hayey kan ir ga dii ey ga, wey kan si diyandi ga ir g'ir moyey kanji, zama hayey kan boro ga dii ey

† 3:18 3.18 «ir ga dii ir Koyoo annuuraa sanda diji ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo annuuraa ga dii garaw ir ga sanda diji». * 4:6 4.6 Sintinoo 1.3. † 4:13 4.13 Zabur 116.10.

man'ti kala waati kayna hayayan, wey kan boro si dii ey man'ti kala haya abadanteyan.

5

¹ Zama ir ga bay kan nda ir hugoo kan ti gaahamoo kan ra ir goo halaci kan man'ti kala hukukum yaada laboo ga, ir goo nda hugu abadante beenaa ra kan Irkoy n'a cin ir se, hugu no kan kabe man'a cin. ² Hukkumoo woo ra ir ga taabi, ir ga hanse ka baa ir ma huru ir gorodogoo ra kan goo beenaa ra, ³ woo ra ir ga garandi kan darbay goo ir ga, ir sii gaa koonu. ⁴ Zama ir wey kan goo hukukumoo cire, ir ga taabi, jeraw goo ir bon. Man'ti ir mma baa ir ma darbaa kaa ir ga kan ti ir gaahamoo, amma beenaa wanoo no ir ga baa ir m'a dan ir ga, hala hunaroo ma haya kan ga kaa ka buu gon. ⁵ Bora kan n'ir tee woo hunday se man'ti kala Irkoy kan n'ir noo nga Hundoo. Hundoo woo ti tolmaa kan g'ir hakiikandi kan ir ga duu nga gomney jerey.

⁶ Waati kul ir ga naanay ka bay kan hala de ir goo kunturoo woo ra, ir ga mooru ir Koyoo dogoo. ⁷ Zama naanay nda ir ga dira, man'ti woo kan ir moyey ga dii a nda ir ga dira. ⁸ Ir ga hanse ka naanay, ir baa mo ir ma hun kunturoo woo ra hala ir ma koy goro ir Koyoo jere. ⁹ Woo maaganda se a ma tee ir goo kunturoo woo ra wala ir sii a ra, ir ga gaabandi ir ma kan ir Koyoo se. ¹⁰ Zama a nka tilasu ir kul ma bangay Almasihu ciitidogoo ra, hala boro foo kul ma duu woo kan a n'a tee ihenna ra wala ilaala ra waatoo kan a goo nga kunturoo ra.

Almasihu n'ir nda Irkoy waafakandi

¹¹ Sohō kan ir ga hunburaa kan ga hima ka teendi ir Koyoo se bay, woo se ir ga taka tee borey ma yadda ir se. Irkoy ga hanse k'ir takaa bay. Ay ga naata kan war mo ga hanse k'ir bay war lakkaley ra. ¹² Man'ti ir mma yee k'ir bon saabu war se koyne, ir mma war noo takaa kan nda war ma fooma nda ir, hala war ma hin ka borey zaabi kan ga fooma nda ngi tarayheroo bila ngi biney. ¹³ Nda ir lakkaley hasara, a mana teendi kala Irkoy se, nda ir lakkaley boori, a mana teendi kala war se. ¹⁴ Almasihu bajoo g'ir šiita, ir ga hakiika ka bay kan boro folloku buu borey kul dogoo ra, adiši borey kul buu. ¹⁵ A buu borey kul se hala borey kan ga huna masi huna ngi bon se koyne, amma i ma huna bora se kan buu i se, a tun i se.

¹⁶ Woo maaganda se sohō ir si boro kul dii nda takaa kan nda adamizey g'a dii. Ba nda ir na Almasihu dii nda adamizey takaa, sohō ir si yee k'a dii nda takaa din. ¹⁷ Woo se boro kan goo Almasihu bande, bora nka tee takari taaga, haya žeeney ben, nga ne, hayey [kul] tee itaji. ¹⁸ Woo kul mana hun kala Irkoy ra kan n'ir nda nga waafakandi Almasihu albarkaa ra, de mo a na waafakandiyan goyoo talfi ir ga. ¹⁹ Irkoy mma goy nda Almasihu* ka nga nda aduḡna waafakandi. A mana ngi laybey dii i se. A na waafakandiyanoo šennoo dan ir biney ra.

²⁰ Adiši ir man'ti kala dontokawyan Almasihu maḡnoo ga. A ga tee sanda ir miḡey nda Irkoy ga šelan. Ir g'a ḡaaray Almasihu maḡnoo ga war ma nan war nda Irkoy ma waafaku. ²¹ Bora kan mana zunubu

* 5:19 5.19 «Irkoy mma goy nda Almasihu», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy cindi Almasihu ra».

tee, Irkoy n'a tee zunubu ir maaganda se, hala nga bande ir ma tee Irkoy boro šerranteyan.

6

¹ Adiši ir kanj ti Irkoy goykasinawey, ir g'a wiri war ga, war kanj duu Irkoy anneemaa, war masi nanj a ma tee yaada, ² zama Irkoy nee:

«Ay na ni njaarayroo taa waatoo kanj kan ya ne ra.

Hallasiroo zaaroo hane, ay na ni faaba.»*

Nga ne, sohō da ti waatoo kanj kan a se. Nga ne, hō ti hallasiroo zaaroo.

³ Taka kul ra, ir si haya tee kanj ga boro kanjandi, hala boro mas'ir goyoo maapoo hasara. ⁴ Ir mm'ir boŋ cebe sanda Irkoy tam hennayanj haya kul ra. Ir g'a cebe nda muŋeyan beeri, nda zarabiyanj, nda tilasuyan, nda šiitayyan, ⁵ nda barzuyan, nda kasa huruyan, nda tureyan, nda taabiyanj, nda hannayan, nda meehawyan, ⁶ nda henanyan, nda bayray, nda suuri, nda borohennataray, nda Hundi Henanantaa, nda baji kanj ra almunafikitaray sii, ⁷ nda cimoo šennoo, nda Irkoy hinoo, nda šerretaray wongu jinawey kanj nda ir ga kara, ir ga gagay. ⁸ Borey g'ir dii nda jeeray nda kaynandiyān, maa hennay nda maa futay ra. K'ir dii sanda boro derandikawyan, ka gar ir kone cimoo goo. ⁹ I g'ir tee boroyanj kanj si bayrandi, ka gar ir ga hanse ka bayrandi, sanda boroyanj kanj buu, ka gar ir ga huna, sanda boroyanj kanj zukandi, amma ir mana wiiyandi. ¹⁰ I g'ir dii sanda boroyanj kanj biney maray, ka gar waati kul ir ga jaali, sanda talkayan, amma ir ga boro boobo tee almankoyini, sanda boroyanj kanj sii nda baffoo, ka gar ir goo nda haya kul.

¹¹ Korent borey, ir n'ir mijey feeri ka šelanj war se kaaray, ir hanse k'ir biney feeri war se. ¹² Ir mana war šiita, amma war hunday ka war bajoo kaccandi. ¹³ Sohō ay ga šelanj war se sanda ay izey, war mo, war ma taka follokaa tee ir se, war ma hanse ka war biney feeri.

Irkoy hunantaa hugoo

¹⁴ War masi marga nda borey kanj man'ti ganakaw ka tee affoo. Zama macin margari bara šerretaray nda ifutu game? Macin margari bara gaayoo nda kubaa game? ¹⁵ Macin ti waafakaa kanj goo Almasihu nda Ibilisi† game? Macin bara Irkoy ganakaa nda boraā kanj man'ti ganakaw game? ¹⁶ Cin ti hayaa kanj goo Irkoy hugoo nda tooruyan game? Ka gar ir man'ti kala Irkoy hunantaa hugoo, sanda hayaa kanj Irkoy n'a har ka nee nga Citaaboo ra:

«Ay ga goro i game, ay ga dira i bande.

Ay ga tee ngi Irkoy, i ga tee ay jamaa.»‡

¹⁷ Woo maaganda se

«wa fatta i game ka fay nda ey.» Ir Koyoo n'a har.

«War masi tuku haya žiiba ga,

de agay, ay ga yadda war ga.»§

¹⁸ «Ay ga tee war se baaba,

war ga tee ya ne iz'aruyan nda ize woyyanj.»

Ir Koyoo Hini-kul-koyoo k'a har.»*

* 6:2 6.2 Ezayi 49.8. † 6:15 6.15 Grek šenni ra, ne ra Ibilisi da se i ga nee Beliyar. ‡ 6:16 6.16 Sargarey 26.12; Ezekiyel 37.27. § 6:17 6.17 Ezayi 52.11. * 6:18 6.18 Samiyel 2to 7.14; Oze 2.1.

7

¹ Ay baakey, allaahidey wey kaŋ ir duu ey maaganda se, ir m'ir boŋ henanandi ka kaaray ka hun gaaham nda hundi ziiibi dumi kul ga. Ir ma henanyan timmante tee Irkoy hunburaa ra.

Pol naaloo Korent borey tuubiroo se

² Wa yadda ir ga, ir mana boro kul tooŋe, ir mana boro kul halaci, ir mana boro kul haya ŋaa. ³ Man'ti ya mma hayey wey har ka war zukandi, zama ay n'a har ka bisa kaŋ war goo ir biney ra, nda hunayan no wala buuyan no ir goo cere bande. ⁴ Ay ga hanse ka naanay war, ay ga hanse ka fooma nda war. Ay binoo yay hala nongu kaŋ ga a si bisa, ir binemarayyaney kul ra, ay ga hanse ka jaali.

⁵ Nda cimi, waatoo kaŋ ir too Masedoni, ir mana duu hunanzamay, ir biney maray nongu kul here, tarayhere wongu, kunehere hunburay. ⁶ Amma bora kaŋ ga borey kaŋ biney maray biney yaynandi kaŋ ti Irkoy n'ir biney yaynandi nda Tit kaayanoo. ⁷ Man'ti nga kaayanoo hinne, amma bineyaynandiroo mo kaŋ nda war na binoo yaynandi, a hanse k'ir mo biney yaynandi. A n'ir bayrandi kaŋ ir faajoo ga hanse ka bara war ra, nda war hēeney, nda war gaabandiyan beeroo kaŋ war g'a tee ya ne. Woo kate ya jaali ka tonton.

⁸ Ba nda ay batagaa kaŋ ay bay k'a hantum war se na war biney maray, ay si nimsi. Waatoo kaŋ ay dii batagaa din na war biney maray waati kayna, ay nimsi. ⁹ Sohō ay ga jaali, man'ti kaŋ se war biney maray, amma ay ga jaali, zama war biney maray hala nongu kaŋ ra war tuubi. War binemarayyanoo sawa nda Irkoy ibaayoo, ka gar ir mana ifutu kul tee war se. ¹⁰ Zama binemarayyan kaŋ teendi ka sawa nda Irkoy ibaayoo ga kate boro binoo ma maray ka tuubi ka duu hallasiyan, boro si nimsi a ra, amma adupna binemarayyanoo ga kate buuyan. ¹¹ Zama nga ne, war binemarayyanoo hunday kaŋ sawa nda Irkoy ibaayoo mana kate kala war ma duu ka hayey tee nda cahāyan nda jaali, nda faasayan beeri, nda binetunyan beeri, nda hunburay beeri, nda faajiyan beeri, nda gaabandiyan beeri, nda ba zukandiyan beeri. Nongoo kul here war cebe kaŋ war ga henan hayaa woo ra.

¹² Adiši, nda ay hantum war se mo, man'ti goy futu teekaa wala bora kaŋ se goy futaa teendi se. Ya nka hantum hala bajoo kaŋ war g'a tee ir se Irkoy jine ma bayrandi war se. ¹³ Woo ti haya kaŋ n'ir biney yaynandi. Ka tonton ir bineyaynandiroo ga, ir hanse ka jaali nda Tit jaaliyanoo, zama war kul na binoo kaanandi. ¹⁴ Ay na war ka fooma a jine, amma ay mana haw. Takaa kaŋ nda ir ga cimoo har war se haya kul ra, takaa din nda ir na war ka fooma Tit jine, a tee cimi. ¹⁵ Bajoo kaŋ a g'a tee war se ga hanse ka tonton nda a hongu takaa kaŋ nda war kul ga hayey tee kaŋ a n'i har, nda takaa kaŋ nda war n'a kubay henna nda hunburay nda jijiriyan. ¹⁶ Ay ga jaali nda kaŋ haya kul here ay ga naanay war.

8

Kabedoonay nooyan

¹ Ir armeey, ir ga Irkoy anneemaa kaŋ a n'a noo Masedoni Egilizey se bayrandi war se. ² Binemarayyanoo kaŋ duu ey siiyan beeri ra, ngi jaali beeroo kate i ma hanse ka tee kabedoonaa ka noo, ba nda

i ga hanse ka talka. ³ I na ngi hinagoo tee. Ay ga seede kanj i bisa ngi hinagoo bila gaabi. ⁴ I n'ir gaabi ir ma nanj ngi ma ngi bagaa danj faabaroo ra kanj ga sanbandi Irkoy boro henanantey* se. ⁵ I n'a tee haya kanj bisa woo kanj ir g'a naata. I nka jin ka ngi bonj noo ir Koyoo se, woo banda ga, i na ngi bonj noo ir se ka sawa nda Irkoy ibaayoo. ⁶ Woo se ir na Tit suurandi ka nee a se kanj takaa kanj nda a na faabaroo sintin war se, takaa din da a ma koy a ga k'a timmandi. ⁷ War duu haya nongoo kul here: naanay ra, šenni ra, bayray ra, gaabandiyan kul here, nda bajoo kanj ir na war tuti war m'a tee, war ma tee mo kabedoona faabaroo woo ra.

⁸ Man'ti ya mma šelanj war se ka war noo yaamar, amma ya mma boro fooyanj gaabandiroo har war se hala ya war bajoo guna wala baji cimi no. ⁹ War g'ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa bay, takaa kanj nda nga kanj goo nda haya kul, a na nga bonj tee talka war maaganda se, hala nga talkataraa ra war ma duu haya kul.

¹⁰ Ay lakkaloo no kanj ay g'a har war se woo ga, haya no kanj ga war nafa, war kanj za manna, war mana sintin hinne ka faabaroo tee, amma war nka kayandi mo k'a tee. ¹¹ Sohō, wa guna k'a tee k'a timmandi, hala anniya kanj war n'a zaa a se, a ma tee nda a ka sawa nda war hinagoo. ¹² Nda anniya henna goo ka noo, haya kanj n'n'a noo ga too, woo kanj sii ma ne si hāandi.

¹³ Man'ti war mma boroyanj feeri ka war bonj tilasandi, amma war kul ma sawa. ¹⁴ Sohō war duuray beeroo ma tilasu kaa i ga, hala ngi mo han foo, ngi duuray beeroo ma tilasu kaa war ga, hala war kul ma sawa. ¹⁵ Sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boraa kanj na iboobo kuuna, a mana boobo a se. Woo kanj na ikaccu kuuna, a mana kacca a se.»†

Tit nda nga hangasiney sanbandi Korent

¹⁶ Albarka ma bara Irkoy se kanj danj Tit binoo ra a ma gaabandi war se, sanda woo kanj ir goo m'a tee. ¹⁷ A n'ir hoyraa dii. A goo nda anniya henna, a koy nda nga bonj war do. ¹⁸ Ir n'ir armaa kanj Egilizey kul g'a saabu Alhabar Boryaa here sanba a bande. ¹⁹ Man'ti woo hinne, naarumaa kanj ir goo m'a tee faabaroo fondaa ra, Egilizey† hunday k'a suuba a ma hanga ir bande. Ir si diraa woo tee kala ka darža danj ir Koyoo ga, k'ir anniya henna cebe.

²⁰ Ir ga taka kul tee hala boro kul mas'ir maapoo hasara nooru beeroo woo goyoo ra kanj ir g'a tee. ²¹ Ir ga ceeci ka goy henna tee, man'ti ir Koyoo hinne jine, ir g'a tee adamizey mo jine.

²² Ir n'ir armaa sanba i bande. Cee boobo ir n'a sii haya boobo ra, ir kaa ka gar kanj a goo nda anniya henna. Sohō a goo nda anniya ka bisa, naanay beeroo maaganda kanj a g'a tee war se. ²³ Tit, a man'ti kala ay hangasino, ay goykasinaa no war here. Ir armey jerrey, Egilizey‡ dontokawyanj no. Ngi ti Almasihu daržaa. ²⁴ Woo se w'i cebe kanj war ga bag'ey nda cimi, hala Egilizey ma dii a, i ma bay kanj ir goo nda cimi ka fooma nda war.

* 8:4 8.4 Boro henanantey sii kala Žerizalem, Rom borey batagaa 15.25–26. † 8:15 8.15 Fattaroo 16.18. ‡ 8:19 8.19 Egilizey man'ti kala Masedoni Egilizey. § 8:23 8.23 Sorro 19to.

9

Pol na hoyray foo noo koyne faabaroo here

Irkoy boro henanantey se kanj goo Žerizalem

¹ Haya kanj ti gaakasinaa kanj war g'a tee Irkoy boro henanantey* se, a sii nda addalil ya hantum war se a ga koyne. ² Ay ga war anniya hennaa bay, ay n'a ka fooma Masedoni borey jine ka nee: «Akay borey soolu za manna.» War gaabandiroo na ngi jere beeroo tuti kabedoonay ra. ³ Ay n'ir armey sanba war do hala takaa kanj nda ir na war ka fooma masi koy tee yaada. Ya mma baa war ma soolu sanda takaa kanj nda ay n'a har. ⁴ Nda man'ti woo, nda Masedoni boroyanj kaa ay bande, de i gar war mana soolu, ir ga haw, zama ir ga naanay war. War, war haawoo no. ⁵ Woo maaganda se ay dii kanj a ga hima y'a wiri ir armey ga i m'ir jin war do hala gaakasinaa kanj war n'a har, i ma huga nda a hala ay ga kaa. Woo ra a ga soolu hala ay ga kaa, a ma tee kabedoonay haya, a masi tee gaabi.

⁶ War ma bay kanj boro kanj na ikaccu duma ga ikaccu hegay, boro kanj na iboobo duma ga iboobo hegay. ⁷ Boro foo kul ma noo nda woo kanj a n'a kayandi nga binoo ra, bila nimsay, bila gaabi, zama Irkoy ga baa boro kanj ga noo nda paaliyan. ⁸ Irkoy goo nda hini ka anneema dumi kul doori war boj hala waati kul war ma bara nda woo kanj ga war ga too hala a ma hoo, war ma hin ka teegoy henna dumi kul tee, ⁹ sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boro kanj ga talkey noo ka gomni doori i boj, nga šerretaraa ga cindi hala abada.»†

¹⁰ Bora kanj ga sayakaa noo dumi, a ga takula noo a ma tee ŋaayan. A ga war noo ka war dumiyoo boobandi, a ga tonton war šerretaraa teegoy hennawey ga. ¹¹ A ga war tee almankoyini nongoo kul here nda kabedoonay dumi kul, ir bande boro booboo ma albarka danj Irkoy se. ¹² Zama faabaroo kanj war g'a tee si hima ka tee Irkoy boro henanantey hinne nafaa, a ga hima ka kate boro booboo ma hanse ka albarka tee Irkoy se. ¹³ Nda i duu faabaroo woo, i ga Irkoy saabu nda takaa kanj nda war ga cebe kanj war ga hanjajer AlmasihuAlhabar Boryaa se nda kabedoonay gaakasinaa kanj war g'a tee ngi nda borey kul se. ¹⁴ Anneema beeroo kanj Irkoy n'a noo war se sabbu se i ga Irkoy ŋaaray war se, ka baa war ka tonton. ¹⁵ Albarka ma bara Irkoy se nga nooyan beeroo kanj si hin ka fillandi maaganda se.

10

Pol na borey zaabi kanj ga šelanj nga goyoo ga

¹ Agay hunday Pol, ay ga haya foo wiri war ga Almasihu bineyaynaa nda nga borohennataraa maaganda se, agay kanj borey ga nee kanj nda ay goo war game ka dii cere moo nda moo, ay ga tee boro yayna, amma nda ay mooru war, ay ga tee war se boro konna. ² Ay g'a ŋaaray war ga, waati kanj ay goo war game, ay mas'ay borokonnotaraa cebe war se takaa kanj nda ay ga yadda k'a cebe borey se kanj ga hongu adamizey takaa nda ir ga dira. ³ Cimi no adamizeyanj ti ir, amma ir si wongu nda adamizey takaa. ⁴ Zama ir wongu jinawey man'ti adamizey waney,

* 9:1 9.1 Boro henanantey sii kala Žerizalem, zamnaa 8.4. † 9:9 9.9 Zabur 112.9.

jinay gaabanteyan no kan hun Irkoy do ka hayey kan ga wongu kubay, k'i kayri, ka taari miilewey halaci, ⁵ ka hini kul kan ga nga bon jer ka kay Irkoy bayraa se halaci, ka kate miile kul ma yee Almasihu cire k'a beerandi. ⁶ Ir soolu, waati kan war ga hanajer ir se haya kul ra, ir ga zunubu kul zukandi.

⁷ Wa hayey guna nda cimi! Nda boro ga naanay kan nga goo Almasihu bande, a ma haya foo bay: takaa kan nda a goo Almasihu bande, takaa din da ir mo Almasihu wane nda ir. ⁸ Ba nda ay ga bolsay kayna nda hinoo kan ir Koyoo n'a noo ya ne, a man'ti kala war tontonyanoo se, man'ti war kayriyanoo se. Woo si ay haawandi. ⁹ Ay si baa a ma tee sanda ya mma war hunburandi nda ay batagawey, ¹⁰ zama i nee batagawey wey ga tin, i goo nda gaabi, amma agay azzaatoo sii nda gaabi, ay meešenney man'ti baffoo. ¹¹ Boro kan ga woo hongu ma bay kan takaa kan ti ir šennoo ir batagawey ra nda ir ga mooru, nga da ti ir teegoyey nda ir goo war game.

¹² Ir mma yadda hunday k'ir bon sawandi nda boroyan kan goo borey ra kan ga ngi bon saabu, wala k'ir bon kar i ga. Amma ngi, i mma ngi bon neši ngi bon ga, ka ngi bon kar ngi bon ga, i si faham baffoo. ¹³ Ir, ir si bolsay ka hoo, amma kaydogoo kan Irkoy n'a dan ir ga, ir ga kay kaydogoo din ga, nga ka kate ir too kate mo hala war do. ¹⁴ Ir si bisa ir kaydogoo din ga, sanda ir mana too kate hala war do. Ir nka mana too kate hala war do nda Almasihu Alhabar Boryaa wala? ¹⁵ Ir si hanse ka bolsay nda goy waaney, amma ir ga naata, nda war naanaa koy jine ka tonton, ir goyoo ga tonton ka sawa nda kanje kan ir n'i kayandi. ¹⁶ Woo ra ir ga Alhabar Boryaa ka koy koyrawey kan goo war se jine, bila nda ir ma bolsay nda goyey kan teendi ka ben farru waaney ra. ¹⁷ «Boro kan ga bolsay ma bolsay nda ir Koyoo.»* ¹⁸ Man'ti boraa kan ga nga bon saabu no i g'a dii laadirante, boraa kan ir Koyoo g'a saabu ti laadirante.

11

Boroyan kan ga ngi bon himandi diyaw

¹ Nda a gar ba war mma hin k'ay hollokomtaraa ikayna muje, wa alha nan, war m'ay suuri kayna. ² Ay ga canse war se nda canseyan kan hun Irkoy do, zama ya nka war cewoo dii kurpe folloku se, ka war kayandi Almasihu jine sanda hondiyaw henanante kan si aru bay. ³ Amma ay ga hunbur, sanda takaa kan nda gondoo na nga carmaa ka Haawa darga, takaa din da war lakkaley masi koy bere ka laadirtaray [nda henanyan] nan kan Almasihu ga hima nda a. ⁴ Zama nda boro kaa ka Isa tana waazu war se kan man'ti woo kan ir n'a har, wala war duu hundi tana kan man'ti Irkoy Hundoo kan war duu a ka bisa, wala alhabar borya tana kan man'ti Alhabar Boryaa kan war duu a, war ga yadda ngi mo ga.

⁵ Agay do war diyaw beerey mana bisa agay nda baffoo. ⁶ Ba nda ay si waana šenni, man'ti bayray here, taka kul kan no nda nongu kul kan no, ir n'a cebe war se.

⁷ Wala zunubu no y'ay bon yeeti ganda hala war ma duu ka jer waatoo kan ay na Irkoy Alhabar Boryaa har war se yaada? ⁸ Ay na Egiliz tanayan kabey kokobu ka banaw taa i kone ka kaa ka war

* 10:17 10.17 Žeremi 9.23.

alhaadimay goyoo ra. ⁹ Waatoo kan ay goo war do, kan tilasu duu agay, ya na tee boro kul ga jeraw, zama ir armye kan kaa ka hun Masedoni n'ay noo hayey kan ga ay ga too. Haya kul here ay n'ay bon dii ya si tee war ga jeraw, ay ga koy a ga mo k'ay bon dii. ¹⁰ Hala de cimi no kan Almasihu cimoo goo ay ra, boro kul s'ay ganji ya fooma Akay gandaa laamawey ra. ¹¹ Macin se? Ya nk'a tee, zama ay si baa war wala? Irkoy ga bay kan ay ga baa war.

¹² Woo kan ay goo m'a tee, ay ga cindi a ga, hala ya borey gagay kan ga waati henna ceeci ka bolsay ka ngi bon sawandi nda ir. ¹³ Borey wey dumey man'ti kala taari diyawyan, goykaw darganteyan kan ga ngi bon himandi Almasihu diyawyan. ¹⁴ A si bonhaw, Ibilisi hunday mma nga bon himandi annuura almalayka. ¹⁵ Adişi a si bonhaw nga goykey mo ma ngi bon himandi şerretaraa goykawyan. Amma ngi kokoroo ra i ga duu ngi teegoyey banaa.

Laazaabawey kan duu Pol nga diyawtaraa ra

¹⁶ Ay ga yee k'a har, boro kul mas'ay dii sanda hollokom, wala mo war m'ay dii sanda hollokom hala agay mo, ya duu ka bolsay kayna. ¹⁷ Woo kan ay g'a har, ay s'a har nda ir Koyoo takaa, hollokom takaa nda ay g'a har, nga ra ay ga naanay ka duu haya kan nda ay ga bolsay. ¹⁸ Boro boobo ga fooma nda adamizetaray hayey, agay mo ga fooma.

¹⁹ War ga wan ka hollokomey hayey mupe, war kan ga nee lakkalkoyniyan ti war! ²⁰ War ga boro mupe kan ga war tee bajna, wala boro kan ga war hayaa taa, wala boro kan ga war kabey koonandi, wala boro kan ga war kaynandi, wala boro kan ga war sanj. ²¹ Ay g'a har, ir haawoo no, a ga hima nda sanda ir nka yalaafu.

Haya kul kan boro ga yadda k'a tee, ay ga şelan sanda hollokom, ay ga yadda mo. ²² Ebereyan no wala? Agay da mo, nga da ti agay. Izirayel boroyan no? Agay da, nga da ti agay. Ibrahima hayrey no wala? Agay da, nga hayroo ti agay. ²³ Almasihu goykawyan no wala? Ay ga şelan sanda saama, agay tiya ka bisa ey: ay taabi ka bisa ey, ay na kasu tee ka bisa ey, ay karandi laala ka bisa ey, cee boobo ay huru buuyan mee ga. ²⁴ Cee guu Alyahuudey na barzu mee woytaaci (40) kan affoo g'a kuma kaa ay ra.* ²⁵ Cee hinza ay barzandi, cee foo ay warrandi nda tondi hala ya duu ka buu, cee hinza harihii n'ay mun, ay na zaari foo nda cijin foo tee teekoo ra. ²⁶ Cee booboyan ay naarumawey ra, ay huru farratay ra isawey bon, ay huru farratay ra zay beerey game, ay huru farratay ra ay dumoo borey game, ay huru farratay ra dumey kan man'ti Alyahuudu game, ay huru farratay ra koyraa ra, ay huru farratay ra saajoo ra, ay huru farratay ra teekoo bon, ay huru farratay ra taari armye game. ²⁷ Ay goo taabi nda farayan ra, cee booboyan ay ga hanna, ay goo heray nda jaw ra, cee booboyan ay mana duu ka nja, ay goo argu nda baji ra. ²⁸ Woo ti ya na hayey jeray kabu, hayaa kan g'ay kankam zaari kul ti Egilizay kul alhuzunoo. ²⁹ May ka sii nda gaabi takaa kan nda agay mo sii nda gaabi? May no ka kan zunubu ra, de a s'ay dor?

³⁰ Nda ay ga hima ka fooma, ay si fooma kala nda ay gaabi janaa. ³¹ Irkoy kan ti ir Koyoo Isa Baaba, albarka ma bara a ga hala abada, ga bay kan ay si taari. ³² Kan ay goo Damas koyraa ra, goforneroo

* 11:24 11.24 Alhukumoo 25.2-3.

kanj goo kokoyoo Aretas cire na koyraa boroyanj danj i m'ay koroši hala i m'ay dii. ³³ Kokondo ra i n'ay danj k'ay zumandi nda koyraa cetaa funeetaraa, woo k'ay kaa kaboo ra.

12

Hayey kanj Pol dii ey bangayyan ra

¹ A nka tilasu ya fooma. Ba nda nafaw sii a ra, ay ga koy a ga k'ir Koyoo hayey kanj boro ga dii ey nda nga bangayyaney deede. ² Ay ga Almasihu ganakaw foo bay kanj zandi ka koy hala beene hinzantoo ra, a ga too jiiri woy cindi taaci (14). Nda nga azzaatoo no ka koy wala man'ti nga azzaatoo no, ay si bay, Irkoy no ma bay. ³ Ay ga bay kanj bora din koy beenaa ra, nda nga azzaatoo ra no, wala man'ti nga azzaatoo ra no, ay si bay, Irkoy no ma bay, ⁴ a zandi ka koy hala alženna ra, a maa šenniyanj kanj si deedandi, i si bisa boro se a m'i har. ⁵ Bora woo dumoo nda ay ga fooma, amma agay hunday, ay si fooma nda haya kul kala ay gaabi janjaa.

⁶ Nda ay ga baa ya fooma ay si tee hollokom, zama cimoo no ay g'a har. Amma ay g'ay bonj dii hala boro mas'ay jer ka bisa woo kanj a ga dii a ay ga wala woo kanj a ga maa ay g'a har, ⁷ bangayyan beerey wey mo kanj a ga dii ey maaganda se. Haya huru ay hamoo ra kanj ma nee karji hala ya si duu k'ay bonj jer. Ibilisi almalayka ka sanbandi a m'ay kar hala ya si duu k'ay bonj jer. ⁸ Hayaa woo se, ay n'ir Koyoo ŋaaray cee hinza a m'a moorandi ay ga. ⁹ A nee ya ne: «Agay anneemaa ga ni wasa, zama gaabi janjay ra ay hinoo ga diyandi kaaray.» Adiši a ga hanse ka kan ya ne ya bolsay nda ay gaabi janjaa hala Almasihu hinoo ma cindi ay ga. ¹⁰ Woo se ay ga jaali nda ay gaabi janjaa, nda maahasarayyanj, nda tilasuyan, nda gurzugayyanj, nda šiitayyanj ra Almasihu sabbu se, zama waati kanj ay sii nda gaabi, waatoo din no Almasihu g'ay noo gaabi.

Pol ga alhuzun Korent borey se

¹¹ Ay tee hollokom, war k'ay gaabi ya ti a, war ti borey kanj hima k'ay saabu, zama diyaw beerey wey mana bisa agay nda haya kul, ba kanj ay man'ti baffoo. ¹² Šikka sii diyaw silbawey, war dii ey war game nda ngi mupeyan beeroo. I teendi nda tammaasayanj, nda almunkaryanj, nda kayfiyanj albarkaa ra. ¹³ Macin no Egilizey jerey duu a kanj war mana duu a? Nda man'ti haya folloku kanj ti ya na tee war ga jeraw. Wa tooperoo woo yaafa ya ne!

¹⁴ Nga ne, cee hinzantoo ti woo ay ga soolu ka koy war do, de mo ay si tee war ga jeraw, zama man'ti war almaanoo bande ay goo, war hunday bande ay goo. Man'ti zankey no ma haya marga hayragey se, hayragey no ma marga zankey se. ¹⁵ A ga kan ya ne y'ay kabehayaa noo war se, ka agay hunday noo war se. Nda ay ga baa war ka tonton, haya no ma hun war bajoo ra ya ne wala?

¹⁶ Haya kul kanj no, agay, ya na tee war ga jeraw, amma boro fooyanj ga nee kanj ay ga caram, de mo carmay nda ay na war dii. ¹⁷ Borey kanj ay n'i sanba i ma koy war do, boro goo i ra kanj kate ya war haya ŋaa wala? ¹⁸ Ay n'a wiri Tit ga a ma koy war do. Ay n'ir armaa sanba a bande. Tit nka war haya ŋaa wala? Man'ti lakkal follokaa ra ir dira? Man'ti fondo follokaa ra ir dira?

¹⁹ A gay war ga hongu kanj ir mma faasa ir boŋ se war jine, man'ti cimi no. Ir si ŧelanj kala Irkoy jine Almasihu albarkaa ra. Woo kul, ir baakey, ir s'a tee kala war tontonyanoo se. ²⁰ Ay ga hunbur waati kanj ay kaa ya si war gar taka kanj ga kan ya ne ga, de mo war mo mas'ay gar taka kanj ga kan war se ga. Ay ga hunbur ya yenjeyanj gar war game, nda canseyanj, nda binetunyanj, nda alhaasiditarayyanj, nda cere maahasaraw, nda miimandayanj, nda bolsay, nda taka ŧiirayanj. ²¹ Ay ga hunbur kanj hiino nda ay kaa war do, ay Koyoo masi koy ay yeeti ganda war jine. Boro booboyanj kanj na zunubu tee, de i mana tuubi ka hun ngi ŧiiboo ga, nda woy nda aru izefututaraa ra, nda haya futu boonayyan ra kanj i n'i tee, ay ga hēe ngi maaganda se.

13

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹ Cee hinzantoo ti woo kanj ay ga koy war do. «Ciiti kul masi dunbandi kala seede hinka wala ihinza seedetaraa ga.»* ² Borey kanj na zunuboo tee za ya na koy war do nda borey jerey kul, ay ga lakkaley zumandi kanj ba nda ay sii no, sanda takaa kanj nda ay n'a har i se ay koyyan hinkantoo ga kanj hiino nda ay kaa, ay si boro kul kaa. ³ Sohō kanj war ga tammaasa ceeci kanj ay miŋoo nda Almasihu ga ŧelanj, war ga dii a. Almasihu hinagoo si kacca war here, a ga nga hinoo cebe war game. ⁴ Zama a kanjandi sanda boro kanj sii nda gaabi. Sohō, a ga huna Irkoy hinoo albarkaa ra. Ir mo, takaa din da, ir sii nda gaabi, amma ir ga huna a bande Irkoy hinoo albarkaa ra war here.

⁵ Wa war boŋ sii ka war boŋ guna ka dii wala war goo naanaa fondaa ra. War nka si maate kanj Isa Almasihu goo war ra? Nda man'ti woo, war ga mongandi war naanaa ra. ⁶ Ay ga naata kanj war ga kaa ka bay kanj ir, ir mana mongu. ⁷ Ir ga Irkoy ŋaaray war masi goy futu kul tee. Man'ti ir mma baa ir ma cebe war se kanj ir n'ir goyoo tee ka boori, ir mma baa war ma teegoy henna tee, ba nda a ga hima nda sanda ir man'ir goyoo tee ka boori. ⁸ Zama ir sii nda hini ka cimi tangam, ir sii kala cimi bande. ⁹ Waati kanj ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi, ir ga ŋaali, koyne mo ir ga ŋaaray war ma tee boro timmanteyanj. ¹⁰ Woo maaganda se, waati kanj ay sii war do, ay ga hayey wey hantum war se, nga ra waati kanj ay goo war do ya si hayey ŧendandi war ga, ya hin k'a tee nda hinoo kanj ir Koyoo n'a noo ya ne. A n'ay noo hinoo woo war nafaa se, a man'a noo hasaraw se.

¹¹ Aywa ag'armey, wa ŋaali, wa yadda ka tee boro kanj tee ka timme, wa yadda hoyray, wa tee anniya foo, alaafiya ma bara war game. Woo ra Irkoy kanj ti Bajikoyoo nda Alaafiyakoyoo goo war bande.

¹² Wa cere foo nda summuyan henanante. Irkoy boro henanantey kul ga war foo.

¹³ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa, nda Irkoy bajoo, nda Hundi Henanantaa margaroo ma bara war kul bande.

---

* 13:1 13.1 Alhukumoo 19.15.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Galati borey se

Citaaboo fahamandiroo

Galati ganda sii kala ganda kaŋ se i ga nee Tirki laboo jere foo ga. Pol naarumawey ra a koy Galati borey do. Woo ka kate i ma naanay Isa Almasihu. Egilizyaŋ gorandi no din. Pol banda ga, Alyahuuduyaŋ bangay kaŋ nee kaŋ ka naanay Isa hinne si boro hallasi, kala ma Alyahuudey alaada wey mo kayandi. Waatoo kaŋ Pol maa kaŋ Galati borey na fondo cimoo naŋ ka hanga taari cawandey wey, a hantum i se k'i hoyray, i ma duumi borcintaraa ra ka hanga fondo cimoo.

A n'i bayrandi kaŋ man'ti Alyahuudey ašariyaa no ma boro hallasi. Ka naanay Isa hinne no ma boro hallasi. A nee i se i ma naŋ Hundi Henanantaa m'i gongu, zama nga no ma boro faaba ma hin ka teegoy henna tee.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maqney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti diyaw, boroyaŋ man'ay tee diyaw, boro man'ay ti a, amma Isa Almasihu nda Baaba Irkoy kaŋ n'a tunandi bukawey ra k'ay ti a. ² Agay nda ir armyey kul kaŋ goo ay bande ka batagaa woo sanba Galati ganda Egilizzey se. ³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga. ⁴ Almasihu na nga boŋ noo ir zunubey maaganda se k'ir cendi k'ir kaa zaman laalaa woo ra. Woo ti Irkoy ir Baaba ibaayoo. ⁵ Nga, darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Alhabar Borya folloku bara

⁶ Ay boŋoo haw nda takaa kaŋ nda war cahā ka banda bere boraa se kaŋ na war cee nda [Almasihu] anneemaa. War koy alhabar borya tana dui, ⁷ ka gar alhabar borya kul sii no koyne, boroyaŋ de bara no kaŋ ga war boŋey jaami, i ga baa ngi ma Almasihu Alhabar Boryaa bere. ⁸ Amma ba nda ir wala beenaa almalayka foo na alhabar borya foo waazu war se kaŋ ga fay nda woo kaŋ ir n'a waazu war se, koyoo ma laali. ⁹ Sanda takaa kaŋ nda ir n'a har ka bisa, sohō ay g'a har koyne: nda boro foo na alhabar borya foo har war se kaŋ man'ti woo kaŋ war duu a, koyoo ma laali.

¹⁰ Aywa, sohō adamizey alhormaa wala Irkoy alhormaa no ay g'a ceeci? Wala mo adamizey se ay ga ceeci ya kan? Nda ya mma ceeci hala sohō ka kan adamizey se, ay si tee Almasihu tamoo.

Takaa kaŋ nda Pol tee diyaw

¹¹ Ag'armey, ay ga war bayrandi kaŋ Alhabar Boryaa kaŋ ay n'a waazu mana hun adamize do. ¹² Zama agay, ya na duu a adamize ga, a mana cawandi ya ne, amma Isa Almasihu k'a bangandi ya ne.

¹³ War maa ay jogolaa waatoo kaŋ ay goo Alyahuudey addinaa ra, takaa kaŋ nda ay hanse ka Irkoy Egilizoo gurzugay ka ceeci k'a halaci, ¹⁴ takaa kaŋ nda ay bisa ag'alwadde boobo ay jamaa ra Alyahuudey addinaa ra, zama ay ga hanse ka canse ay baabey alaada wey se.

¹⁵ Amma kaŋ a kan [Irkoy] se kaŋ n'ay daŋ jere ga za ay ŋaa gundoora, de mo kaŋ n'ay cee nga anneemaa ra, ¹⁶ ka nga Iz'aroo bangandi ya ne, hala y'a har dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu, ya na nbunadam hoyraa ceeci. ¹⁷ Ya na žigi mo ka koy Žerizalem, borey do kaŋ n'ay jin ka tee diyaw, amma dogoo din da ya nka koy Arabi jina, ay yee koyne Damas.

¹⁸ Jiiri hinza banda ga, ay žigi ka koy Žerizalem ka Piyer bay, ay cindi jeroo ga jirbi woy cindi guu (15). ¹⁹ De mo ya na dii diyawey jerey boro kul nda man'ti Žak, ir Koyoo armaa. ²⁰ Hayey kaŋ ay g'i hantum war se, nga ne, Irkoy ga bay kaŋ ay si taari.

²¹ Woo banda ga, ay koy Siiri nda Silisi gandawey ra. ²² Egilizey kaŋ goo Almasihu maŋnoo ga Žude gandaa ra mana bay ka dii agay. ²³ Amma i ga maa hinne i ga nee: «Boraa kaŋ cindi k'ir gurzugay goo ma naanaa waazu kaŋ a cindi ka ceeci k'a halaci.» ²⁴ De i ga Irkoy beerandi ay maaganda se.

2

Hayey kaŋ Pol nda diyawey cindey n'i kayandi

¹ Jiiri woy cindi taaci (14) banda ga, agay nda Barnabas žigi ka koy koyne Žerizalem, ay na Tit mo ka koy ay bande. ² Irkoy ka bangandi ya ne ka kate ya žigi, ay na Alhabar Boryaa kanandi Egilizey jine kaŋ ay g'a waazu dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu. Boro kayantey, ay n'a kanandi i jine jere ga hala goyoo kaŋ ay goo m'a tee wala woo kaŋ ay n'a tee masi tee yaada. ³ Ba Tit kaŋ cindi ay bande kaŋ ti Grek, a mana tilasandi a ga a ma hurubangu.* ⁴ Woo kul, haya mana kate a kala ir taari armey kaŋ zanba ka huru ir ra, ka borcintaraa derandi kaŋ ir duu a Almasihu Isa bande k'ir tee baŋŋayan. ⁵ Ir mana yadda i se ka cindi i cire ba alwaati kayna, hala Alhabar Boryaa cimoo ma cindi war kone.

⁶ Wey kaŋ i g'i dii sanda boro kayante, haya kul kaŋyaŋ no ay si kula, Irkoy si boro ndum guna. Borey kaŋ se i ga nee kayante mana haya daŋ ay ga ka tonton. ⁷ Amma kaŋ i bay Alhabar Boryaa talfandi ay ga y'a waazu dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu se, sanda takaa kaŋ nda a talfandi Piyer ga Alyahuudey se, ⁸ zama Irkoy kaŋ na Piyer soolu a ma tee Alyahuudey diyaa, nga da ka agay mo soolu ya tee diyaw dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se, ⁹ kaŋ i yadda goyoo kaŋ nondi ya ne Irkoy anneemaa ra, Žak, nda Piyer, nda Yehiya kaŋyaŋ ti Egilizoo hugoo ganjiyaŋ na kabe daŋ agay nda Barnabas kaboo ra ka cebe kaŋ ngi yadda ir ga, ir, ir ma koy goy dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game, ngi, ngi ma koy goy Alyahuudey game. ¹⁰ I baa de ir ma hongu talkey, woo ti haya kaŋ ay soobay y'a tee.

Pol citi Piyer ga Antiyoš

¹¹ Amma kaŋ Piyer kaa Antiyoš, ay citi a ga borey kul jine, zama a tooŋe. ¹² Waatoo kaŋ boro fooyaŋ kaŋ hun Žak do mana too kate, a ga ŋaa boro bande kaŋ man'ti Alyahuudu, amma za i too kate, a hun borey ra ka yee jere ga, a mana yee ka yadda ka ŋaa i bande, Alyahuudey kaŋ ga hurubanguyanoo kayandi hunburay

* **2:3** 2.3 «... a ma hurubangu» maanaa ti: a ma huru alyahuudutaray.

se. ¹³ Alyahuudey cindey mo na almunafikitaray tee ka hanga a hala nongu kanj ra i na Barnabas mo hangandi ngi bande ngi almunafikitaraa ra. ¹⁴ Amma waatoo kanj ay dii i si dira borey kul jine: «Nda ni kanj ti Alyahuudu, n'ga huna sanda boro kanj man'ti Alyahuudu, taka foo n'ga dumey kanj man'ti Alyahuudu gaabi i ma tee sanda Alyahuudu?»

Alyahuudey nda dumey jerrey kul

si hallasi kala naanaa albarkaa ra

¹⁵ Ir, ir nka hayandi alyahuudutaray, ir man'ti zunubu teekey kanj hun dumey ra kanj man'ti Alyahuudu. ¹⁶ Amma ir ga bay kanj ašariyaa diivanoo si boro tee boro šerrante, boro ma naanay hinne Isa Almasihu no ma boro tee boro šerrante. Ir mo, ir naanay Almasihu Isa hala naanaa kanj ir na danj a ra m'ir tee boro šerranteyan, amma man'ti nda ašariyaa diivanoo, zama ašariyaa diivanoo si boro kul tee boro šerrante. ¹⁷ Nda ir ga ceeci k'ir boŋ tee boro šerrante Almasihu albarkaa ra, ka gar mo zunubanteyan ti ir hunday, Almasihu ti zunubu cere wala? Abada! ¹⁸ Zama nda ay yee ka hayey cin kanj ay n'i kayri, ya mma cebe kanj ašariyaa hookaw ti agay. ¹⁹ Agay hunday ašariyaa k'ay tee bukaw, ay buu a here hala ya duu ka huna Irkoy here. Ay kanjandi Almasihu bande, ²⁰ man'ti agay no ma huna koyne, amma Almasihu no ma huna ay ra. Hunaroo kanj ay goo m'a tee sohō da ay gaahamoo ra, ay s'a huna kala naanaa kanj ay n'a danj Irkoy Iz'aroo ra, nga kanj bajoo kanj a n'a tee ya ne maaganda se, a na nga boŋ noo i ma nga wii ay sabboo se. ²¹ Ay si Irkoy anneemaa kaa, zama nda a gar šerretaray mma duwandi ašariyaa ra, adiši Almasihu nka buu yaada.

3

Ašariyaa diivanoo wala ka naanay Isa no ma boro tee boro šerrante?

¹ He Galati borey, war sii nda lakkal, may ka dabari danj war se? War kanj takaa kanj nda Isa Almasihukanjandi harandi war se kaaray, ma nee haya kanj war dii a. ² Hayaa hinne kanj ay ga baa y'a bay war ga ti: ašariyaa diivanoo albarkaa ra war duu Irkoy Hundoo wala naanaa šennoo kanj war maar'a albarkaa ra war duu a? ³ War sii nda lakkal takaa woo kul? War sintin ka dira nda Irkoy Hundoo, sohō war ga benandi nda hundi-ibaayoo wala? ⁴ War farawoo kul tee yaada wala? A si hin ka tee yaada. ⁵ Irkoy kanj ga war noo nga Hundoo, nga kanj ga kayfiyanj tee war game, ašariyaa diivanoo albarkaa ra wala naanaa šennoo kanj war maar'a albarkaa ra a g'i tee?

⁶ Takaa kanj nda «Ibrahimia naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray»*, ⁷ war ma bay kanj borey kanj ga ngi naanaa danj Irkoy ra, ngi ti Ibrahimia haamawey. ⁸ Citaaboo bayrandi za a mana tee kanj Irkoy ga dumey kanj man'ti Alyahuudu tee boro šerrante nda i naanay. Woo se a jin ka alhabar boryaa woo har Ibrahimia se ka nee: «Ni bande gandawey kul ga duu albarka.»† ⁹ Takaa woo ra borey kanj ga ngi naanaa danj Irkoy ra, ga duu albarka Ibrahimia bande kanj naanay.

¹⁰ Borey kul kanj ga ašariyaa dii sii kala laaliyan cire, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kul kanj si hayey kul kanj

* 3:6 3.6 Sintinoo 15.6. † 3:8 3.8 Sintinoo 12.3.

hantumandi ašariyaa citaaboo ra dii k'i ka goy, bora laali.»[†] 11 A ga henan kaŋ ašariyaa si boro kul tee boro šerrante Irkoy jine, zama «boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa.»[§] 12 Ašariyaa mana hun naanaa ra, amma «boro kaŋ ga hayey wey ka goy ga huna nda ey.»*

13 Almasihu n'ir day k'ir kaa ašariyaa laaliyanoo ra, a tee laalihaya ir maaganda se, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kul kaŋ deejandi bundu ga, laali.»[†] 14 Woo teendi hala Ibirahima albarkaa, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma duu a Almasihu Isa bande hala ir ma duu naanaa ra Irkoy Hundoo kaŋ allaahidoo zandi.

Hayaa kaŋ ga ašariyaa nda allaahidoo fay

15 Ag'armey, ay ga šelan war se sanda adamizey alaadaa: takaa kaŋ nda boro kaŋ na nga wasiyyoo hantum, boro foo s'a kaa, a si tonton a ga. 16 Irkoy na allaahiduyan zaa Ibirahima nda nga hayroo se. A mana nee «nda nga hayrey se», sanda boro booboyan, amma boro folloku ga a goo, a nka nee «nda ni hayroo se»[†], maanaa Almasihu. 17 Hayaa ne kaŋ ay g'a har: amaanaa kaŋ Irkoy n'a zaa k'a jisi henna, ašariyaa kaŋ goro jiiri zangu taaci nda waranza (430) amaanaa banda ga si allaahidoo kaa k'a derandi ka nga alkadaroo kaa. 18 Zama nda ašariyaa bande boro ga duu tuboo, adiši man'ti allaahidoo ra a ga hun koyne. Ka gar allaahidoo ra Irkoy na Ibirahima noo anneemaa.

19 Adiši macin se ašariyaa gorandi? A nka tontonandi allaahidoo ga ka borey hooyaney cebe, hala waati kaŋ hayroo kaŋ se allaahidoo zandi kaa. Ašariyaa woo, almalaykey k'a gorandi k'a daŋ waafakandikaw kaboo ra. 20 Ka gar waafakandikaw man'ti boro folloku no a ga waafakandi, amma Irkoy nga folloku no.

21 Ašariyaa ga Irkoy allaahidey kuta wala? Abada! Zama nda a gar ašariya nka nondi kaŋ ga hunayan noo, kul nda cimi šerretaray mana hun kala ašariyaa diiyanoo ra. 22 Amma Citaaboo na hayey kul daŋ zunubu gaaboo cire hala allaahidoo kaŋ Irkoy n'a zaa ma nondi ganakey se ngi naanaa kaŋ i n'a daŋ Isa Almasihu ra maaganda se.

23 Kaŋ naanaa waatoo mana kaa, ir man'ti kala ašariyaa kasa-izey, ir daabandi hala naanaa fonda cebandiyanoo ga. 24 Takaa woo da, ašariyaa ti ir gongukaa kaŋ g'ir gongu hala Almasihu ga, hala ir ma tee boro šerranteyan naanaa albarkaa ra. 25 Sohō kaŋ naanaa kaa, ir sii gongukaw bande koyne.

War man'ti baŋŋayan koyne, Irkoy izeyan ti war

26 War kul man'ti kala Irkoy izeyan Almasihu Isa kaŋ war naanay a maaganda se, 27 zama war kul kaŋ batize Almasihu ra, war na Almasihu daŋ war ga sanda darbay. 28 Woo ra Alyahuudu wala Grek sii no, baŋŋa wala borcin sii no, aru wala woy sii no, zama war kul ti affoo Almasihu Isa bande. 29 Haya kaŋ se Almasihu wane nda war, adiši Ibirahima hayroo ti war, war ti tubukey sanda takaa kaŋ nda allaahidoo n'a har.

[†] 3:10 3.10 Alhukumoo 27.26. § 3:11 3.11 «boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa», Grek šenni ra, algamanaa faa ti «boro kaŋ naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4. * 3:12 3.12 Sargarey 18.5. † 3:13 3.13 Alhukumoo 21.23. ‡ 3:16 3.16 Sintinoo 17.7.

4

¹ Ay nee: hala de tubukaa ga tee zanka kaccu, haya kul si nga nda baɲɲa fay, ba kaɲ se nga ti hayaa kul koyoo. ² A sii kala boroyan cire kaɲ ga huga nda nga nda nga jinawey hala waatoo kaɲ baaboo na kayandi ga. ³ Ir mo takaa din da, waatoo kaɲ ir ga zanka, ir man'ti kala baɲɲayan aduɲɲa hayey se. ⁴ Amma kaɲ alwaatoo too kaɲ kayandi, Irkoy na nga Iz'aroo sanba kate. Woy-boro k'a daɲ aduɲɲa ra, a hayandi ašariyaa waati ⁵ hala a ma duu ka borey kaɲ goo ašariyaa hinoo cire day k'i kaa kabe ra. Woo ra ir ga hin ka tee Irkoy ize kanbari. ⁶ Haya kaɲ se Irkoy izeyan ti war, woo se Irkoy na nga Iz'aroo Hundoo sanba ir biney ra. Hundoo din no ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!» ⁷ Takaa woo ra ni man'ti baɲɲa koyne, iz'aru ti ni. Haya kaɲ se iz'aru ti ni, woo se Irkoy sabboo ra tubukaw mo ti ni.

Alhuzunoo kaɲ Pol n'a zaa Galati borey se

⁸ Waatey kaɲ bisa ra war mana Irkoy bay, war cindi ka tee koyyan se tam kaɲ nda cimi man'ti koyyan no. ⁹ Amma sohō war ga Irkoy bay, wala hunday sohō ir ma nee Irkoy ga war bay. Taka foo war ga war boɲ yeeti haya buunayan kaɲ sii nda nafaw cire kaɲyan se war ga baa war ma tee tam koyne? ¹⁰ War ga zaariyan, nda handuyan, nda waatiyan, nda jiiriyay beerandi. ¹¹ Ay ga hunbur war here farayanoo kaɲ ay n'a tee war se ma tee yaada.

¹² Ag'armey, ay g'a ɲaaray war ga, war ma tee sanda agay, zama agay mo, ya nka tee sanda war. War mana ifutu kul tee ya ne. ¹³ War ga bay kaɲ cee jinaa, ay wircoo ka kate ya koy war do ka Alhabar Boryaa har war se. ¹⁴ Ay wircoo hanse ka war farandi, war man'ay konnay war man'ay hesu, amma war nk'ay dii sanda Irkoy almalayka, sanda Almasihu Isa. ¹⁵ Macin no war gomnoo ti a? Ay ga tee war se seede kaɲ, nda a mma hin ka tee waatoo din, war ga war moɲey dogu k'i noo ya ne. ¹⁶ Cimoo kaɲ ay g'a har war se kate ya tee war se iberi wala?

¹⁷ Borey din kaɲ ga war ceeci nda gaabi, alkuniyanteyan no, i mma baa ngi ma agay nda war kaa cere ga hala war ma duu ka gaabandi ngi hayey ra. ¹⁸ A ga boori boro ma gaabandi teegoy henna ga waati kul, a masi tee haya kaɲ, nda ay goo war gamey ra de no, war g'a tee. ¹⁹ Ay zankey, ay goo hayyan taamari ra* koyne war se hala waati kaɲ Almasihu ma timme war hunaroo ra. ²⁰ Ay si baa kala ya bara war do hala ya takaa kaɲ nda ay ga šelan barmay, zama ay ga almunkar nda war.

Koɲɲa woyoo nda borcin woyoo

²¹ W'ay bayrandi, war kaɲ baa war ma goro ašariyaa hinoo cire, war si haɲajer ašariyaa se wala? ²² A hantumandi Citaaboo ra kaɲ Ibrahima duu iz'aru hinka, affoo koɲɲaa ga, affaa borcin woyoo ga. ²³ Koɲɲaa wanoo mana hayandi kala hundi-ibaayi ra. Borcin woyoo wanoo mana hayandi kala Irkoy allaahidoo albarkaa ra. ²⁴ Šennoo woo goo nda maana, zama ihinkaa man'ti kala sanda amaana hinka. Amaana foo zandi Sinay tondi hondoo boɲ, woo ti Hažatta, a ga izeyan hay kaɲ ga tee baɲɲayan. ²⁵ Hažatta ti Sinay tondi hondoo kaɲ goo Arabi, a ga hima nda Žerizalem kaɲ ga bara sohō da, zama nga nda

* 4:19 4.19 Pol mma nga boɲ himandi nda woy kaɲ ga taama.

nga izey goo baɲɲataray. ²⁶ Amma Žerizalem kaɲ goo beene ti borcin woyoo kaɲ ti ir ɲaa. ²⁷ A hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ŋaali, woy gunoo kaɲ si hay,
hanse ka ɲaali, ma kaati, ni kaɲ si taama,
zama woyoo kaɲ cindi nga foo ga duu ize boobo
ka bisa woyoo kaɲ goo kurɲoo kone.»†

²⁸ War kaɲ ti ag'armey, sanda Isiyaka war man'ti kala Irkoy allaahidoo izey. ²⁹ Sanda cee jinaa takaa kaɲ woo kaɲ hayandi hundi-ibaayoo ra na woo kaɲ hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra gurzugay, taka follokaa no hala sohō. ³⁰ Amma macin no Citaaboo nee? A nee: «Koɲɲaa nda nga iz'aroo gaaray, zama abada koɲɲaa iz'aroo si tubu borcin woyoo iz'aroo bande.»‡ ³¹ Woo se ag'armey, ir man'ti koɲɲaa izey, borcin woyoo izey ti ir.

5

Almasihu n'ir sawal

¹ Borcintaray se Almasihu n'ir sawal. Adiŋi wa gaabandi, war masi war boɲ yeeti baɲɲataray cire.

² Nga ne, agay Pol ga nee war se kaɲ, nda war na war boɲ daɲbangu, Almasihu si haya kul hanse war se. ³ Ay ga yee ka adamize kul kaɲ hurubangu bayrandi kaɲ a ga hima ka hayey kul tee kaɲ aŋariyaa n'i har. ⁴ War dunbu nda Almasihu, war kaɲ ga ceeci aŋariyaa ma war tee boro ŋerrante. War fay nda Irkoy anneemaa. ⁵ Ir hunday naataa goo kaɲ Irkoy Hundoo albarkaa ra ir ga duu ŋerretaray. Ir g'a batu nda naanay. ⁶ Almasihu Isa bande, hurubanguyan wala hurubanguyan janay kul sii nda alfayda. Naanaa kaɲ ga goy baji ra bara nda alfayda.

⁷ War zuru henna, may ka war ganji war ma cimoo dii? ⁸ Boɲbereyanoo woo mana hun Irkoy do kaɲ na war cee. ⁹ Dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi. ¹⁰ Agay, ay ga naanay ka bay ir Koyoo maaganda se war mana miile tana zaa. Amma bora kaɲ ga war boɲoo bere, boro kul kaɲ no, koyoo ga nga zukandoo zaa.

¹¹ Ag'armey, nda a gar agay, ya mma hurubanguyan waazu, macin se ay ga gurzugandi? Adiŋi Isa kanjandibundoo si tee boro kul se albasi. ¹² Borey kaɲ ga war boɲey bere, i ma ngi boɲ daasu zaati.

¹³ Ag'armey, war, war mana ciyandi kala sawalyan se, amma war masi sawalyanoo tee haya kaɲ ga kate war ma dira hundi-ibaayi ra, war ma cere alhaadimay baji ra. ¹⁴ Zama aŋariyaa kul si tabati kala ŋenni folloku ra, ŋennoo ti: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaɲ nda n'ga baa ni boɲ.»* ¹⁵ Amma nda war ga cere ɲama ka cere ɲaa, war ma hawgay war masi koy cere halaci.

Irkoy Hundoo m'ir juwal, hundi-ibaayi mas'ir juwal

¹⁶ Hayaa kaɲ ay ga baa y'a bayrandi war se man'ti kala war ma dira Irkoy Hundoo bande, nga ra war si dira nda hundi-ibaayi boonawey. ¹⁷ Zama hayey kaɲ boro hundi-ibaayoo g'i boonay si kan Irkoy Hundoo se, takaa din da hayey kaɲ ga kan Irkoy Hundoo se si kan hundi-ibaayi se. Haya hinkaa woo si cere zaa, taka kaɲ ra war masi duu ka hayey

† 4:27 4.27 Ezayi 54.1. ‡ 4:30 4.30 Sintinoo 21.10. * 5:14 5.14 Sargarey 19.18.

tee kanj war ga baa war m'i tee. ¹⁸ Amma nda Irkoy Hundoo no ma war gongu, war sii ašariyaa hinoo cire.

¹⁹ Hundi-ibaayi teegoyey si tugu, ngi ti: woy nda aru izefututaray, žiibi, haya futu boonayyan, ²⁰ tooru ganayan, kottekoynitaray, iberitaray, yenje, canseyan, binetunyaney, alhaasiditarawey, waafakay janawey, fay-fayyaney, ²¹ boonayyaney, suuyaney, ŋaa-ka-hooyan, nda hayey kanj ga hima nda wey. Ay ga war bayrandi sanda takaa kanj nda ay bay k'a tee kanj borey kanj ga hayey wey dumey tee si Irkoy Laamaa tubu.

²² Amma hayaa kanj Irkoy Hundoo g'a hay ti: baji, jaali, alaafiya, suuri, borohennataray, binehennay, allaahidutaray, ²³ bineyaynay, bonjdiyan. Ašariya sii no kanj ga konna hayey wey dumey. ²⁴ Borey kanj ti Almasihu [Isa] borey na hayey kanj hundi-ibaayi ga bag'ey nda wey kanj a g'i boonay kanji. ²⁵ Nda ir ga huna Irkoy Hundoo bande, ir ma dira mo Irkoy Hundoo bande. ²⁶ Ir masi tee foomanteyan ka cere ceci, ka canse cere ga.

6

War ma cere jeraw zaa

¹ Ag'armey, nda boro diyandi laybu kul kanj teeyanoo ra no, war kanj Irkoy Hundoo ga war gongu, wa bora a danj fondaa ra nda bineyaynay. Ma hawgay ni hunday masi koy siyandi. ² Wa jeraw zaa cere se, woo ra war ga Almasihu ašariyaa tabatandi. ³ Boro kanj ga hongu haya ti nga, ka gar a man'ti baffoo, a mma nga bonj darga. ⁴ Boro foo kul ma nga bonj teegoyoo fesufesu, woo ra a ga hin ka fooma nga bonj de here, amma man'ti boro foo here a ga fooma. ⁵ Zama boro foo kul ga tuuru nga bonj maanoo ga.

⁶ Bora a kanj se Irkoy meešennoo ga cawandi ma cawandikaa noo hayey kul ra kanj goo a se.

⁷ War masi war bonj darga, Irkoy si nanj boro ma nga ŋooŋo. Zama woo kanj boro n'a duma, nga no a g'a hegay. ⁸ Boro kanj duma nga bonj hundi-ibaayoo se ga hayaa hegay kanj hundi-ibaayi g'a hay kanj ti halaciyān. Amma boro kanj duma Irkoy Hundoo se ga hayaa hegay kanj Irkoy Hundoo g'a hay kanj ti hunayan abadantaa. ⁹ Ir masi fara nda gomni teeyan, nda ir biney mana hun, ir ga nga gomnoo hegay waatoo kanj ga hima ra. ¹⁰ Woo se, nda ir duu fondo, ir ma gomni tee borey kul se, waaniwaani borey kanj ir nda ey goo naanaa fondaa ra.

Kašeta koraa nda fooyanoo

¹¹ Wa harfu beerey guna, agay hunday kaboo k'i hantum war se. ¹² Borey kanj ga baa ngi ma ngi bonj boryandi borey se, ngi no ma war waazibi war ma hurubangu. I si woo tee kala hala borey masi ngi gurzugay Almasihu kanj buu kanjandibundoo ga maaganda se. ¹³ Zama wey kanj hurubangu hunday si ašariyaa dii. I si baa kala war ma hurubangu hala ngi ma fooma ka nee ngi tammaasaa goo war hamey ga. ¹⁴ Agay, abada ay si fooma nda haya kul nda man'ti ir Koyoo Isa Almasihu buuyanoo kanjandibundoo ga kanj albarkaa ra aduŋŋa kanjandi ya ne sanda takaa kanj nda agay mo kanjandi aduŋŋa se. ¹⁵ Hurubanguyan wala hurubanguyan janay sii nda nafaw kul. Ma tee takari taaga bara nda nafaw. ¹⁶ Borey kul kanj ga dira fondaa woo

bande, alaafiyaa nda tamallaa ma bara i ga, ngi kanj ti Izirayel borey kanj ti Irkoy wane!

¹⁷ Hō banda ga, boro kul masi yee k'ay farandi, zama agay, Isa busawey goo ay gaahamoo ga.*

¹⁸ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande, ag'armey! Amin.

---

* **6:17** 6.17Busawey man'ti kala gurzugaa kanj Pol duu a Isa naanaa maaganda se.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Efez borey se

Citaaboo fahamandiroo

Efez man'ti kala koyra beeri. A sii kala gandaa ra kaŋ se i ga nee Tirki. Pol diyawtaray naarumay hinzantoo ra, a na jiiri hinza tee Efez. Waatoo kaŋ Pol ga batagaa woo sanba Efez borey se, a sii kala kasaa ra. Hayaa kaŋ a g'a har batagaa ra ga hin ka zamnandi ihinka:

1. *Nongu jinaa ra boro ga dii kaŋ Pol ga nee kaŋ hayey kaŋ goo beenaa ra nda wey kaŋ goo laboo ga kul ga kaa ka tee affoo Almasihu ra (zamnaa 1.10).*
2. *Nongu hinkantoo ra Pol ga nga batagaa cawkey bayrandi kaŋ i ma tee affoo. Woo ti haya kaŋ ga ngi hunayan taagaa cebe kaŋ ga duwandi Almasihu bande. A ga šelaŋ Irkoy hinoo ga, a nee mo ganakey ma Irkoy hinoo tee wongu jinay.*

Batagaa woo ra ir ga dii kaŋ ganakey si hin ka tee affoo nda i mana denji Hallasikaa ga kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra ka batagaa woo sanba Irkoy boro henanantey se kaŋ ti Almasihu Isa boro laadirantey* [kaŋ goo Efez koyraa ra]. ² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Albarkaa kaŋ Irkoy n'a noo ir se Almasihu bande

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba. A na nga Hundoo albarka dumey kul dan ir ra beenaa nongey ra Almasihu alhormaa ra. ⁴ Irkoy n'ir suuba Almasihu albarkaa ra za aduŋna mana daara, hala ir ma tee Irkoy boro henananteyan nda boroyan kaŋ ga laybu sii nga jine nga bajoo ra. ⁵ A n'a kayandi za gayyan k'ir tee ize kanbariyan Isa Almasihu albarkaa ra ka sawa nda nga ibaayoo kaŋ ga kan a se, ⁶ hala ir ma Irkoy daržaa saabu nda nga anneemaa kaŋ a n'a doori ir boŋ nga Baakaa albarkaa ra.

⁷ Nga k'ir feeri k'ir kaa zunubu ra nga kuroo albarkaa ra, a n'ir laybey yaafa ka sawa nda nga anneemaa beeriyanoo. ⁸ A hanse ka anneemaa woo boobandi ir se nda lakkal nda fahamay dumi kul. ⁹ A na nga ibaayoo sirroo bayrandi ir se ka sawa nda woo kaŋ ga kan a se kaŋ a n'a kayandi za gayyan Almasihu ra. ¹⁰ Nga ibaayoo ra, nda waatey timme, a ga hayey kaŋ goo beenaa ra nda hayey kaŋ goo laboo ga kul tee affoo Almasihu ra.

¹¹ Almasihu albarkaa ra ir duu ir bagaa tuboo†, ir kaŋ a bay k'ir kayandi ka sawa nda Irkoy dunbandiroo. Nga da no ma haya kul tee ka sawa nda woo kaŋ a n'a kayandi nga ibaayoo ra, ¹² hala ir kaŋ jin k'ir naataa dan Almasihu ra, ir ma Irkoy daržaa saabu.

* **1:1** 1.1 «Almasihu Isa laadirantey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu Isa ganakey». † **1:11** 1.11 «Almasihu albarkaa ra ir duu ir bagaa tuboo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu albarkaa ra ir danjandi jere ga».

¹³ Almasihu albarkaa ra war mo, war maa cimoo šennoo kanj ti Alhabar Boryaa kanj na war hallasi. War naanay a, woo banda ga, tammaasaa kanj allaahidoo zandi kanj ti Hundi Henanantaa huru war ga. ¹⁴ Hundi Henanantaa woo ti tolmaa ir tuboo se kanj g'ir hakiikandi kanj ir ga duu gomnoo ir feeriyanoo ga ka Irkoy daržaa saabu.

Pol ga Irkoy ŋaaray Efez borey se

¹⁵ Woo se agay mo, za ay maa naanaa kanj war n'a danj ir Koyoo Isa ra, nda takaa kanj nda war ga baa Irkoy boro henanantey kul, ¹⁶ ay mana fay nda ka albarka danj Irkoy se war here, ay ŋaarayrey ra ay ga hongu war. ¹⁷ Ay g'a ŋaaray ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo ga kanj ti Baaba Irkoy daržantaa, a ma war noo nga Hundoo kanj ga lakkal noo ka Irkoy bayraa bangandi war se. ¹⁸ A ma war biney moŋey feeri hala war ma naataa bay kanj se a na war cee, ka nga daržaa beeriyanoo bay kanj Irkoy boro henanantey g'a tubu, ¹⁹ ka hini beeroo bay kanj a n'a danj ir kanj ga naanay ga. Hinoo woo, a n'a sanba nda nga gaaboo kul. ²⁰ A n'a cebe Almasihu bande waatoo kanj a n'a tunandi bukawey ra k'a gorandi nga kabe henna ga beenaa nongey ra. ²¹ A n'a gorandi kokoytaray kul boŋ, nda hini kul boŋ, nda gaabi kul boŋ, nda koytaray kul boŋ, nda maa kanj ga harandi kul boŋ, a ma tee zamanoo woo ra wala zamanoo kanj ga kaa ra. ²² Irkoy na haya kul danj Almasihu cewey cire, a n'a danj haya kul jine k'a tee Egilizoo boŋoo. ²³ Egilizoo man'ti kala nga gaahamoo, nga no ma haya kul too nongu kul here.

2

Ka hun buuyan ra ka huru hunayan ra

¹ War mo kanj bay ka buu war laybey nda war zunubey maaganda se, ² war cindi ka dira i ra sanda takaa kanj nda aduŋna ga dira ka sawa nda Ibilisi kanj ti hewoo hini laalaa boŋkoynoo, hundoo kanj ga goy sohō da borey ra kanj si haŋajer. ³ Ir mo cindi i ra, ir nda ey kul marga ka hanga hayey kanj hundi g'i boonay, nda nga ibaayey, nda ir miilewey bande. Ir azzaatoo kate ir ma tee sanda borey cindey kanj ti boroyan kanj goo Irkoy futayyanoo cire.

⁴ Amma Irkoy kanj ga hanse ka tamalla, baji beeroo kanj a n'a tee ir se maaganda, ⁵ ka gar ir buu ir laybey ra, a n'ir hunandi Almasihu bande. Irkoy anneemaa albarkaa ra war hallasi. ⁶ A n'ir tunandi a bande k'ir gorandi a bande beenaa nongey ra Almasihu Isa albarkaa ra. ⁷ A na woo tee hala zamaney kanj ga kaa ra, a ma borohennataray ka nga anneemaa beeriyanoo kanj ga bisa haya kul cebe ir se Almasihu Isa albarkaa ra. ⁸ Zama Irkoy anneemaa albarkaa ka war hallasi, naanay k'a noo war se, man'ti war k'a tee de, Irkoy nooyan no. ⁹ Man'ti teegoy henna k'a tee, hala boro kul masi bolsay. ¹⁰ Zama ir man'ti kala Irkoy teegoy. A na Almasihu Isa k'ir taka hala ir ma teegoy henney kanj a n'i soolu za gayyan ir ma hin k'i ka dira.

Ir kul ti affoo Isa Almasihu ra

¹¹ Woo maaganda se wa hongu takaa kanj ga war cindi: waatoo din gaaham here war man'ti kala dumiyay kanj man'ti Alyahuudu. Borey kanj se i ga nee borey kanj hurubangu ga war dii nda jofolo, alaada kanj kabe g'a danj ŋi gaahamey ga maaganda se. ¹² Waatoo din war cindi ka mooru Almasihu, war sii nda fondo ka huru Izirayel jamaa ra,

Irkoy amaanawey allaahidoo kanj a n'a zaa, war sii nda i ra haya kul. Naata sii war se, aduppa ra war cindi ka mooru Irkoy. ¹³ Amma sohõ, Almasihu Isa bande, war kanj waatoo din war ga mooru, Almasihu kuroo na war manandi. ¹⁴ Nga hunday ti ir alaafiyaa, hayey kanj fay ka tee ihinka, a n'i tee affoo. Nga hamoo ra, cetaa kanj ga faya kanj ti iberitaray, a n'a kayri. ¹⁵ A na Musa ašariyaa nda nga yaamarey kanj goo alhukumey ra tuusu hala nga ma ihinkaa kanj ti Alyahuudey nda dumey kanj man'ti Alyahuudu kul tee boro taaga foo nga albarkaa ra ka alaafiyaa gorandi, ¹⁶ ka ihinkaa kul tee gaaham folloku ka ngi nda Irkoy waafakandi kanjandibundoo albarkaa ra, ka iberitaray wii. ¹⁷ A kaa ka alaafiyaa Alhabar Boryaa har war kanj ga mooru se, a n'a har wey kanj ga man se. ¹⁸ Zama Almasihu albarkaa ra ir nda ngi kul, Hundi folloku ra ir ga hin ka too Baaba Irkoy do.

¹⁹ Woo ra war man'ti yawyanj koyne, wala taabušiyanj, war goo Irkoy boro henanantey jamaa ra, war goo Irkoy hugoo borey ra. ²⁰ War tee cinaroo nongu, cinaroo asaasoo boŋ war cinandi kanj man'ti kala diyawey nda annabey. Almasihu Isa hunday ti hugoo kanjoo tondoo. ²¹ Almasihu ra hugoo kul ga cere dii ka kay ka tee ir Koyoo hugu henanantaa. ²² Nga da ra war mo goo ma marga ka tee cinaroo nongu ka tee gorodoo Irkoy se nga Hundoo albarkaa ra.

3

Goyoo kanj Pol n'a tee dumey here kanj man'ti Alyahuudu

¹ Woo maaganda se agay Pol tee kasa-ize Almasihu [Isa] sabboo se, war kanj man'ti Alyahuudu maaganda. ² Šikka sii kanj war maa Irkoy anneemaa goyoo kanj nondi ya ne war maaganda se. ³ [Zama] Irkoy nka nga sirroo cebe ya ne bangayyan ra, sanda takaa kanj nda agay ne k'a hantum šenni kayna ra. ⁴ Nda war n'a caw, war ga hin k'ay fahamaa bay Almasihu sirroo ra. ⁵ Sirroo woo, Irkoy man'a bayrandi zamaney kanj bisa adamizey se sanda takaa kanj nda sohõ a n'a cebe nda nga Hundoo nga diyaw henanantey nda nga annabey se. ⁶ Sirroo ne: Alhabar Boryaa albarkaa ra dumey kanj man'ti Alyahuudu nda Alyahuudey ga duu tubu follokaa, i ga tee kunturu follokaa, i ga marga Irkoy allaahidu follokaa ra kanj a n'a zaa Almasihu Isa alhormaa ra.

⁷ Ay tee a se goykaw ka sawa nda Irkoy anneemaa nooyanoo kanj nondi ya ne nga hinoo albarkaa ra. ⁸ Agay kanj kacca nda Irkoy boro henanantey kul, anneemaa woo nondi ya ne ka Almasihu gomnoo beeriyanoo kanj si hin ka bayrandi ka ben har dumey kanj man'ti Alyahuudu se. ⁹ Sirroo goyoo din kanj nda Irkoy kanj na haya kul taka, kanj tugandi za zamanyanj, a n'ay noo y'a kaarandi [borey kul se], ¹⁰ hala Egilizoo bande sohõ Irkoy lakkaloo kanj ga dumi-dumi, a ga waaniwaani ma cebandi hini nda gaabey se kanj goo beenaa nongey ra. ¹¹ A na woo tee ka sawa nda dunbari abadantaa kanj a n'a ka goy Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra. ¹² Almasihu bande, lakkalkanaa kanj ir duu a, a ra, no ma kate ir ma hin ka man Irkoy nda naanay timmante. ¹³ Woo se ay g'a wiri war ga, zarabey kanj ga duu agay war maaganda se masi war biney kaa. War daržaa no.

Bajoo kanj Almasihu n'a cebe

¹⁴ Woo se ay ga kanje sonbu Baaba Irkoy se ¹⁵ kan ra hayragey kul maanoo hun kan goo beenaa ra nda laboo ga. ¹⁶ A ma kate war kunehere bora albarkaa ma tonton nda hini nga Hundoo albarkaa ra ka sawa nda nga daržaa beerianoo, ¹⁷ hala a ma naanaa ka Almasihu gorandi war biney ra, de mo war ma linji sinji ka tabati baji ra. ¹⁸ Woo ra war nda Irkoy boro henanantey kul ga hin ka duu gaabi ka Almasihu bajoo hayyanoo, nda nga kuuyanoo, nda nga kayyanoo, nda nga guusuyanoo bay. ¹⁹ Koyne mo ka Almasihu bajoo bay kan bisa bayray kul ka too met nda Irkoy beerianoo kul.

²⁰ Bora kan ga hin ka haya tee kan bisa haya kul kan ir g'a naaray wala woo kan ir g'a hongu ka sawa nda hinoo kan ga goy ir ra, ²¹ darža ma bara a ga Egilizoo ra, a ma bara a ga Almasihu Isa albarkaa ra, zamaney kul izey ma darža dan ga abada hala abada. Amin.

4

Egilizoo tee affoo Almasihu albarkaa ra

¹ Woo maaganda se ay g'a naaray war ga, agay kan ti kasa-ize ir Koyoo maanoo se, ciyayanoo kan nda war ciyandi, war ma dira nda taka kan ga hima nda a, ² nda boŋ yeeti gandayan, nda bineyaynay, nda suuri, war ma cere muŋe nda baji. ³ War ma gaabandi war cere diiyanoo ga Irkoy Hundoo albarkaa ra, alaafiyaa ma tee linjoo kan ga war dii cere ga. ⁴ Gaaham folloku bara, Hundi folloku bara, takaa kan nda war ciyandi naata folloku se kan ti war ciyayanoo naataa. ⁵ Koy folloku bara, nda naanay folloku, nda batizeyan folloku. ⁶ Irkoy folloku bara, nga ti boro kul Baaba, a goo boro kul boŋ, a ga goy boro kul ra, a goo boro kul ra.

⁷ Amma ir affoo kul duu anneemaa, boro foo kul duu nga bagaa takaa kan nda Almasihu baa. ⁸ Woo se a harandi Citaaboo ra ka nee: «Kan a žigi ka koy beene, a na kasa-izeyan kan žigi ka koy nga bande, a na gomniyan tee adamizey se.»*

⁹ «A žigi» ti macin nda man'ti kan a zunbu jina [nongey kan goo] laboo koroo ra? ¹⁰ Bora kan zunbu da no ka žigi beenaa kul se beene hala a ma haya kul too. ¹¹ Nga no ka boroyan noo i ma tee diyaw, a na affooyan noo i ma tee annabiyan, affooyan a n'i noo i ma tee Alhabar Boryaa harkawyan, affooyan a n'i noo i ma tee alfayan nda cawandikawyan, ¹² hala Irkoy boro henanantey ma soolu nga goyoo teeyanoo se ka Almasihu gaahamoo cin k'a kayandi, ¹³ hala ir kul ma tee affoo naanaa fondaa ra nda Irkoy Iz'aroo bayraa ra, ka tee adamize timmante, ka too ka tee boroyan kan nin sanda Almasihu. ¹⁴ Woo ra ir si cindi ka tee zanka kaccuyan kan ga doy-doy de cawandiyan kul kan kaa hewoo g'i zaa ka koy, nda adamizey dargaa, nda ngi carmaa ra kan ga borey firkandi. ¹⁵ Amma ir ga cimoo har baji ra, woo ra ir ga tonton haya kul here bora kan ti boŋoo albarkaa ra, Almasihu. ¹⁶ Nga no ma kate kunturoo kul ma denji ka cere dii nda dobey kul kan goo a ra, nongu foo kul nda nga goy takaa. Nga no ma kate kunturoo ma cinandi ka tonton nga boŋ ga baji ra.

Hunyan taaga Almasihu bande

* 4:8 4.8 Zabur 68.19.

¹⁷ Hayaa kaŋ ay g'a har k'a bayrandi ay Koyoo maajnoo ga man'ti kala war masi yee ka dira sanda dumey kaŋ si Irkoy bay dira takaa, ngi lakkal yaadaa bande. ¹⁸ Ngi lakkaley sii kala kubay ra. Yawyaŋ no hunaroo here kaŋ hun Irkoy do ngi lakkal jaŋaa nda ngi binešendaa maaganda se. ¹⁹ Biney mana yee ka kula, i na ngi boŋ noo haya futu boonayyan se ka haya žiiba dumi kul tee bila haawi.

²⁰ Amma war, man'ti takaa woo nda war na Almasihu bay. ²¹ Nda a gar war maar'a, i na war cawandi ka sawa nda cimoo kaŋ goo Isa ra, ²² maanaa war na war teegoy žeeney naŋ, ka attabiya žeenaa kaa war ga kaŋ ga funbu ka hanga boonay dargantey bande. ²³ War goo ma duu fahamay taaga war lakkaley ra. ²⁴ War na attabiya taagaa daŋ war ga sanda darbay, woo kaŋ takandi ka hima nda Irkoy. A si diyandi kala cimoo šerretaraa ra nda nga henanyanoo ra.

²⁵ Woo maaganda se wa taari naŋ, war affoo kul ma cimi har ceroo se, zama ir man'ti kala cere gaaham nonguyaŋ. ²⁶ «Nda war futu, war masi zunubu tee.»† Waynaa masi kaŋ war futuyanoo ga. ²⁷ War masi Ibilisi noo fondo kul. ²⁸ Boro kaŋ ga zay, a ma fay nda zaytaray, a ma gaabandi ka [nga] kabey ka goy henna tee hala a ma hin ka tilasante faaba. ²⁹ Šenni futu kul masi hun war miŋey ra, wa šenni hinne har kaŋ ga boori, a ma borey nafa hala a ma tee borey kaŋ ga haŋajer se anneema. ³⁰ War masi Irkoy Hundi Henanantaa binoo maray, Irkoy n'a daŋ war ga sanda tammaasa, feeriyanoo zaaroo se. ³¹ War ma dooray kul, nda binetunay, nda futay, nda zahāyan, wala wowi, nda laalay kul moorandi war. ³² Wa boori cere se, war ma hinna, war ma yaafa cere se sanda takaa kaŋ nda Irkoy yaafa war se Almasihu albarkaa ra.

5

Wa dira gaayoo ra

¹ War ma tee Irkoy dendenkey, war man'ti kala nga izey, nga baakey. ² Wa dira baji ra, sanda takaa kaŋ nda Almasihu baa ir, a na nga boŋ noo sanda sargari ir maaganda se, a tee sargari kaŋ sunnaaraa ga kan Irkoy se.

³ Woy nda aru izefututaray, wala žiibi dumi kul kaŋ no, wala albahiiritaray, wey ngi maapey masi ba ciyandi war game, a si hima Irkoy boro henanantey ma wey tee. ⁴ Haya haawinte mo, wala šenni yaada, wala šenni futay, i kul si hima. Woo kaŋ ga hima ti albarka daŋyan Irkoy se. ⁵ Zama war ma bay kaŋ boro kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda boro žiiba, nda albahiiri – tooru ganakaw no – si duu tubuhaya Almasihu nda Irkoy Laamaa ra.

⁶ Boro kul masi war darga nda šenni koonuyaŋ, zama hayey wey maaganda se Irkoy futayyanoo ga kaa borey ga kaŋ si haŋajer a se. ⁷ War masi marga nda ey ka ngi hayey tee. ⁸ Waatoo din kubay ti war, amma sohō gaay ti war ir Koyoo albarkaa ra. Wa dira sanda gaay izeyaŋ. ⁹ Zama hayaa kaŋ gaay g'a hay man'ti kala: borohennataray dumi kul, nda šerretaray, nda cimi. ¹⁰ Wa hayey ceeci k'i laasaabu kaŋ ga kan ir Koyoo se. ¹¹ War masi marga nda kubaa teegoyey, i sii nda nafa, amma w'i fatawandi. ¹² Hayey kaŋ i g'i tee tuguyan ra, haawi no

† 4:26 4.26 Zabur 4.4.

a ma ba harandi. ¹³ Haya kul kanj ga fatawandi, gaayoo g'a fattandi, ¹⁴ zama haya kul kanj fatawandi ga diyandi gaayoo ra, woo se i nee: «Tun, ni kanj ga jirbi, tun ka hun bukawey game, Almasihu ga nga annuura daŋ ni ga.»

¹⁵ Wa hanse ka takaa laasaabu kanj nda war ga dira. War masi dira sanda hollokomyanj, wa dira sanda lakkalkoynianj ¹⁶ kanj ga goy nda waatoo kanj war duu a, zama zaarey wey ga laala. ¹⁷ War masi tee boroyanj kanj sii nda lakkal, war ma hayaa bay kanj ti ir Koyoo ibaayoo.

¹⁸ War masi war boŋ suwandi nda harifutu, izefututaray no, amma war ma too met nda Irkoy Hundoo. ¹⁹ Cere bande war ma zaburyanj har, ka saabu doonianj, nda doonianj don kanj Irkoy n'i noo, war ma don k'ir Koyoo saabu nda war binoo kul. ²⁰ Alwaati kul, haya kul kanj no, war ma albarka tee Irkoy ir Baaba se ir Koyoo Isa Almasihu maŋoo ga.

²¹ Wa yee cere cire Almasihu beerandian maaganda se.

Woyey nda ngi kurŋey

²² Woyey, wa ben war kurŋey cire sanda takaa kanj nda war ga ben ir Koyoo cire. ²³ Zama kurŋe ti woy boŋkoynoo sanda takaa kanj nda Almasihu ti Egilizoo boŋkoynoo. Nga ti gaahamoo* Hallasikaa. ²⁴ Takaa kanj nda Egilizoo ga ben Almasihu cire, takaa din da haya kul ra woyey ma ben ngi kurŋey cire.

²⁵ Kurŋey, wa baa war wandey sanda takaa kanj nda Almasihu baa Egilizoo, de a na nga boŋ noo nga maaganda se ²⁶ hala nga m'a jisi jere ga Irkoy se k'a henanandi nda hari. A na nga meeŋenoo k'a pumay. ²⁷ Ka Egilizoo kayandi nga jine nda darža, bila žiibi, bila ndella, wala haya kanj ngi nda ey ga hima hala nga ma Egilizoo tee henanante kanj ga laybu sii. ²⁸ Takaa din da kurŋe mo ga hima ka baa nga wandoo sanda nga boŋ gaahamoo. Boro kanj ga baa nga wandoo, ga baa nga boŋ. ²⁹ Boro kul mana bay ka konna nga boŋ gaahamoo, boro mm'a huna k'a saajaw, sanda takaa kanj Almasihu mo g'a tee Egilizoo se, ³⁰ zama ir man'ti kala nga gaahamoo nonguyan. ³¹ Citaaboo nee: «Woo maaganda se aru ga hun nga jaa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»† ³² Sirroo woo ga beeri. Agay, ay si ŋelanj kala Almasihu nda Egilizoo ga. ³³ Haya kul kanj no, war affoo kul ma baa nga wandoo sanda takaa kanj nda a ga baa nga boŋ, haya kanj ti woy, a ma nga kurŋoo beerandi.

6

Zankey nda ngi hayragey

¹ Zankey, wa hanajer war hayragey se [ir Koyoo maaganda se], haya no kanj ga hima. ² «Ni jaa nda ni baaba beerandi», yaamar jinaa ti woo kanj bande allaahidu goo kanj ga nee: ³ «hala ma duu albarka, ma duu aloomur laboo ga.»* ⁴ War mo baabey, war masi war izey biney hasara, w'i biiri aladabu henna ra ka sawa nda ir Koyoo hoyrawey.

Baŋney nda ngi koyey

* 5:23 5.23 Gaahamoo woo man'ti kala Egilizoo. † 5:31 5.31 Sintinoo 2.24. * 6:3 6.2-3 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16.

⁵ Baḥney, wa haḥajer war aduḥḥa koyey se nda hunburay, nda jijiriyān, nda bine boryo sanda takaa kaḥ nda war ga haḥajer Almasihu se. ⁶ War masi hayey tee ngi ndumey maaganda se sanda ka ceeci ka kan adamize se, amma wa tee sanda Almasihu baḥḥayan kaḥ ga goy ka Irkoy ibaayoo tee nda ngi biney kul. ⁷ Wa goy nda bine hennay sanda haya kaḥ ir Koyoo se war g'a tee, man'ti adamize se, ⁸ zama war ga bay kaḥ boro foo kul, a ma tee baḥḥa wala borcin, haya henna kul kaḥ a n'a tee, a ga duu nga sufuraa ir Koyoo do.

⁹ War mo baḥḥey koyey, war ma takaa din da tee war baḥḥey se, wa fay nda burbusuyan, zama war ga bay kaḥ ngi Koyoo nda war wanoo goo beenaa ra, de mo nga, a si borey bisandi cere.

Irkoy wongu jinawey kaḥ a n'i noo ganakey se

¹⁰ Woo kul banda ga, wa duu gaabi ir Koyoo ra nda nga hini gaabantaa. ¹¹ Wa Irkoy wongu jinawey kul daḥ war ga, hala war ma hin ka kay Ibilisi carmauey se. ¹² Zama wey kaḥ ir nda ey ga wongu sii nda kuri, i sii nda gaaham, i man'ti kala hiney, nda gaabey, nda kubaa woo koyey, nda ganjeḥ kaḥ goo beenaa nongey ra. ¹³ Woo se war ma Irkoy wongu jinawey kul zaa, hala zaari laalaa hane war ma hin ka kay i jine, tangamyanoo banda ga, war ma hin ka kay.

¹⁴ War ma kay war boḥ ga, cimi ma tee hayaa kaḥ nda war ga war gamey haw, šerretaray ma tee guuru darbay kaḥ ga huru war jindey ra. ¹⁵ Sooluyan ka alaafiyaa Alhabar Boryaa har ma tee taamey kaḥ goo war cewey ra. ¹⁶ Haya kul kaḥ no, war ma naanaa zaa kaḥ ti koraa, a ga war faaba war ma boro laalaa kaḥ ti Ibilisi biraw diinantey kul wii. ¹⁷ War ma hallasiroo guuru fuulaa mo daḥ. War ma Irkoy Hundoo takubaa zaa, maanaa Irkoy meešennoo. ¹⁸ Wa Irkoy ḥaaray waati kul nga Hundoo albarkaa ra nda ḥaaray nda suurandiyān dumi kul, war ma hanna cijin nda zaari ka gaabandi a ga. War ma Irkoy suurandi nga boro henanantey kul se, ¹⁹ ka ḥaaray agay mo se, hala waati kaḥ ay ga šelan, Irkoy m'ay noo taka kaḥ nda ay ga Alhabar Boryaa sirroo har kaaray. ²⁰ Alhabar Boryaa woo se ay tee dontokaw, nga se ay goo gaalayan ra. Wa Irkoy ḥaaray hala ya hin k'a har kaaray, sanda takaa kaḥ ay ga hima k'a tee.

Fooyan kokorantaa

²¹ Sohō war mo ma hayaa bay kaḥ ra ay goo, nda woo kaḥ ay g'a tee, ir armaa, ir baakaa nda ir Koyoo goykaw laadirantaa Tišik g'a har war se. ²² Ya nka cere-cere k'a sanba war do hala war m'ir misoo bay, de mo a ma war biney daḥ.

²³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu ma alaafiyaa, nda bajoo, nda naanaa noo ir armey se. ²⁴ Irkoy anneemaa ma bara borey kul bande kaḥ ga baa ir Koyoo Isa Almasihu nda baji kaḥ si ben.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Filipi borey se

Citaaboo fahamandiroo

Waatoo kaŋ Pol koy Filipi koyraa ra ka Irkoy meešennoo har, nga ra boroyan naanay Isa no din. Filipi, koyra no kaŋ mana cindi kala Masedoni gandaa ra, sohō a sii kala Gres gandaa ra. Alyahuudey ra, borey kaŋ naanay ga kacca.

Pol goo ma Alhabar Boryaa waazu no din kaŋ hinoo n'a dii k'a daŋ kasaa ra. Jiiriyan banda ga, a yee ka huru kasa koyra tana ra. Kaŋ Filipi koyraa ganakey maar'a, i na boro sanba a do kasaa ra nda hayayan ka gomni tee a se. Woo se kaŋ a goo kasaa ra, a na batagaa woo hantum i se k'i foo, k'i noo nga alhabarey. Batagaa šenney ga cebe kaŋ Pol ga baa Filipi borey. Ba kaŋ se a goo kasaa ra, za nga batagaa sintinoo ga hala benantaa ga, a ga cebe kaŋ nga ga jaali Isa Almasihu maaganda se.

Pol g'i hoyray i ma ngi boŋ yeeti ganda cere se sanda takaa kaŋ nda Isa na nga boŋ yeeti ganda Baaba Irkoy se. I masi ngi boŋ kar cere ga.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol nda Timote kaŋ ti Almasihu Isa tamey ka batagaa woo sanba Irkoy boro henanantey kul se kaŋ goo Almasihu Isa bande nda Egilzoo jinehuney nda goykey se kaŋ goo Filipi koyraa ra. ² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol Irkoy ŋaarayroo Filipi borey se

³ Ay ga albarka tee ay Koyoo se waati kul kaŋ ay hongaa war. ⁴ Waati kul, ay ŋaaray foo kul ra, ay ga Irkoy ŋaaray war kul se nda jaali, ⁵ gaakasinaa kaŋ war n'a tee Alhabar Boryaa ra za zaari jinaa* hala hō. ⁶ Ay ga naanay ka bay kaŋ boraa kaŋ na goy henna sintin war ra ga koy a ga hala a m'a timmandi Almasihu Isa zaaroo hane. ⁷ A ga henan ya ne ya miileyanoo woo ka war hongu, zama war goo ay binoo ra, war kaŋ ay kasa-izetaraa ra, nda faasaroo, nda seedetaraa kaŋ ay g'a tee Alhabar Boryaa se, war kul duu Irkoy anneemaa kaŋ ay duu a. ⁸ Zama Irkoy ga tee ya ne seede kaŋ ay ga faaji war kul se nda baji cimi kaŋ ti Almasihu Isa bajoo.

⁹ Hayaa kaŋ ay g'a ŋaaray Irkoy ga man'ti kala war bajoo ma tonton, a ma hanse ka tonton ka koy bayray nda fahami here, ¹⁰ hala war ma wan ka haya kayantey bay. War ma henan ka tee boro kaŋ ga laybu sii Isa Almasihu zaaroo se ¹¹ ka too met nda šerretaraa kaŋ Isa Almasihu g'a noo. A ma tee Irkoy daržaa nda nga saabuyanoo se.

Pol kasa-izetaraa nda Alhabar Boryaa koyjineyanoo

¹² Ag'armey, ay ga baa war ma bay kaŋ hayey kaŋ duu agay, i nka teendi hala Alhabar Boryaa ma koy nda jine ¹³ hala nongu kaŋ ra gaalawey kaŋ huru ay ga kaaray goforneroo tuujidogoo kul nda borey cindey kul se kaŋ Almasihu se i huru ay ga. ¹⁴ Ay kasa-izetaraa n'ay

* 1:5 1.5 Teegoyey 16.12.

arma booboyan biney dan ir Koyoo bande. I duu bine ka tonton ka šennoo har bila hunburay.

¹⁵ Boro fooyan, cimi no i ga Almasihu šennoo waazu nda canseyan nda yenje, amma affooyan g'a waazu nda anniya hennay. ¹⁶ Borey din, i ga goy nda baji, zama i ga bay kan Alhabar Boryaa se ay ga faasa. ¹⁷ Affooyan ga Almasihu šennoo waazu nda alhaasiditaray, ngi anniyawey si boori. I ga tammahā ngi ma tonton ay kasaa zaraboo ga.

¹⁸ Man albasoo, haya kul kan no wala taka kul kan no, a ma teendi cimi janay wala cimi ra, Almasihu šennoo ya ga waazandi, ay ga jaali, ay ga jaali koyne. ¹⁹ Ay ga bay kan woo kul ga kate ay hallasiroo ma doonandi war njaarayroo nda Isa Almasihu Hundoo faabaa albarkaa ra. ²⁰ Ay ga batu nda cahāyan, ay ga naata kan ay si haw. Ay goo nda naanay timmante, sohō da sanda waati kul takaa kan ay kunturoo ga Almasihu beeraa cebe hunayan wala buuyan ra.

²¹ Zama agay se hunaroo ti Almasihu, buuyan man'ti kala duuray, ²² amma nda ay hunaroo laboo ga, ga goyoo hanse, woo kan ay g'a suuba, ay s'a bay. ²³ Ay ga šiita nongu hinkaa kul here, ay ga boonay ya hun ne ka koy Almasihu jeroo ga, [zama] woo ti haya kan ga hanse ka baa hunday. ²⁴ Amma war maaganda se ya cindi kunturoo woo ra nafaa bisa ya koy. ²⁵ Ay ga naanay ka bay kan ay ga cindi ne ka bara war bande war koyjineyanoo nda war naanaa jaaloo se ²⁶ hala war ma hanse ka Almasihu Isa ka fooma ay bande, ay yee kateyanoo war game waatoo ga.

Ganakey ma tangam

²⁷ Haya kul kan no, war diraa takaa ma hima nda AlmasihuAlhabar Boryaa takaa, a ma tee ya nka kaa war do ka dii war wala ay sii no, ay ma maa kan war ga gaabandi henna lakkal folloku ra ka tangam nda bine foo naanaa se kan ti Alhabar Boryaa. ²⁸ War masi nan war nkuwawey ma war tarbasandi haya kul ra. Woo ga tee ngi dereroo tammaasaa, amma war, a ga tee war hallasiroo tammaasaa Irkoy albarkaa ra. ²⁹ Zama Irkoy na war noo anneema kan man'ti war ma naanay hinne Almasihu albarkaa ra, amma mo war ma zarabi a se. ³⁰ War goo gurgaa ra kan ra war dii ay goo, war ga maa mo kan ay goo a ra hala hō.

2

Almasihu na nga boj yeeti ganda ka duu beeray

¹ Sohō, nda binekanay ga duwandi Almasihu bande, nda bineyaynay goo kan hun baji ra, nda war nda Irkoy Hundoo tee affoo, nda hinneyan nda tamalla goo, ² w'ay jaaloo tabatandi ka tee bine foo, ka tee baji foo, ka tee affoo, ka tee honguyan foo. ³ War masi haya kul tee nda alhaasiditaray, wala nda foomataray, amma boj yeeti gandayan ma kate war affoo kul ma nga ceroo guna sanda boro kan bisa nga. ⁴ War masi war boj guna, amma boro foo kul ma borey jerey [mo] guna. ⁵ Wa honguyanoo woo dii war game kan goo Almasihu Isa mo se,

⁶ nga kan nga nda Irkoy ga hima, a mana ceeci nga ma sawa nda Irkoy nda gaabi.

⁷ Amma a nka nga boj tee yaada ka hima nda tam,

ka nga bon himandi adamize,
a garandi mo kan adamize no.

⁸ A na nga bon yeeti ganda
ka hanajer hala buuyanoo ga,
kanjandibundoo buuyanoo.

⁹ Woo maaganda se Irkoy hanse k'a jer*
k'a noo maa kan bisa maapey kul,

¹⁰ hala beenaa hayey, nda laboo bon hayey, nda laboo cire hayey kul
ma kanje sonbu Isa maapoo se.

¹¹ De mo deene kul ma nee kaaray
kan nga Koyoo ti Isa Almasihu
ka Baaba Irkoy beerandi.†

Hayaa kan ganakey ga hima k'a tee

¹² Adişi, ay baakey, war kan hanga fonda waati kul, man'ti waati
kan ay goo war game hinne, amma sohō kan ay sii war game war
ma hanse ka hanga a ka tonton. Wa war hallasiroo goyoo tee nda
hunburay nda jijiriyān, ¹³ zama Irkoy no ma goy war ra ka war noo
anniyaa nda takaa kan nda war m'a tee nda woo kan ga kan a se.
¹⁴ Haya kul kan war g'a tee w'a tee bila nuununu bila kakaw.
¹⁵ War ma duu ka tee boroyan kan ga taali sii, boroyan kan ga henan,
Irkoy izeyan kan ga laybu sii zamankasinay golbante ra kan ga Irkoy
hoo kan gamey ra war ga tee sanda gaayyan kan ga dii adupna ra ¹⁶ ka
hunayan šennoo har i se‡. Woo ra ay ga fooma nda war Almasihu
zaaroo hane. Ay mana gaarandi yaada, ay mana taabi yaada.

¹⁷ Ba nda ay tee sanda haya hari-hari ka munandi ka tee sargari
hari-hari kan ga doori sargaroo bon kan ti war naanaa goyoo, a ga tee
ya ne paali, ay ga paali war kul bande. ¹⁸ Taka follokaa, war mo ma
paali, war ma paali ay bande.

Timote nda Epafrodit ga sanbandi Filipi koyraa ra

¹⁹ Ay naataa goo ir Koyoo Isa ra kan ne nda kayna ay ga Timote
sanba war do hala war alhabarey m'ay binoo dan. ²⁰ Ay sii nda boro
kul kan agay nda a ga tee lakkal foo ka alhuzun nda cimi war misoo
se nda man'ti nga hinne. ²¹ Borey jerey kul, ngi bon nda i ga alhuzun,
man'ti Isa Almasihu hayey. ²² War hunday ga bay kan Timote na nga
laadirtaraa cebe, a goy ay bande Alhabar Boryaa se sanda ize kan ga
goy baaboo se. ²³ Ay ga tammahā y'a sanba war do za ay dii ay misoo
takaa. ²⁴ Amma ay ga naanay ir Koyoo ka bay kan ne nda kayna agay
hunday ga kaa.

²⁵ Ay dii kan a ga hima ya ag'armaa Epafrodit yeeti war ga, ay
goykasinaa no, ay hangasino no tangamyanoo ra. War n'a donto ay
do a m'ay noo hayey kan ga ay ga too. ²⁶ A ga hanse ka faaji war se,
binoo maray kan a maa kan war maa nga wircoo. ²⁷ Cimi no a wirci
hala nongu kan ra a baa ka buu, amma Irkoy hinna a ga, man'ti nga
hinne se a hinna, a hinna agay mo ga, hala binemarayyan masi koy
tonton ay binemaraa ga. ²⁸ Ay goo m'a sanba nda cahāyan hala nda
war dii a, a ma tee war se paali, haya ma hun ay binemaraa ra. ²⁹ W'a

* **2:9** 2.9 Ezayi 52.13; 53.12. † **2:11** 2.10–11 Ezayi 45.23. ‡ **2:16** 2.16 «ka hunayan šennoo
har i se», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ka gaabu hunayan šennoo ga».

kubay nda jaali timmante ir Koyoo albarkaa ra, wa borey wey dumey beerandi, ³⁰ zama Almasihu goyoo maaganda se a baa ka buu, a na nga hundoo farratandi ka kate ya ne hayaa kan war si hin k'a ka too ay do.

3

Šerretaray cimoo Irkoy jine

¹ Aywa ag'armey, wa jaali ir Koyoo bande. Ay si fara ka haya folloke hantum war se, zama haya no kan ga kay war se.

² Wa hawgay hanšey* ga, war ma war boŋ hawgay goykaw laaley ga, wa war boŋ hawgay hurubanguyan futaa ga, ³ zama ir ti hurubanguyan cimoo†, ir kan ga Irkoy gana nga Hundoo albarkaa ra, ka bolsay nda Almasihu Isa, ir si felle gaaham ga.

⁴ Agay, ay goo nda fondo ka felle ay boŋ ga, nda boro ga hongu kan nga ga hin ka naanay nga boŋ, agay ti boro jinaa: ⁵ ay hurubangu jirbi yaahantoo hane, Izirayel boro ti agay, ay goo Benžamen alkabiilaa ra, Ebere cimi-cimi ti agay, ašariyaa here Fariziyen ti agay. ⁶ Ay hanse ka ašariyaa dii hala nongu kan ra ay tee Egilizoo gurzugandikaw. Šerretaraa kan ašariyaa n'a har, ay henan a here. ⁷ [Amma] hayey kan ay cindi k'i guna sanda duuray, ay g'i himandi mursay Almasihu maaganda se. ⁸ Cimi no ay ga hayey kul mo guna sanda mursay Almasihu Isa, ay Koyoo bayraa nafaw beeroo maaganda se. Nga kan maaganda se ay ga hayey kul guna sanda mursay, ay g'i guna sanda žiibi hala ya duu ka duu Almasihu. ⁹ Ay ma garandi a bande, ay šerretaraa masi hun ašariyaa do, amma woo kan ga duwandi Almasihu naanaa albarkaa ra, šerretaraa kan hun Irkoy do naanaa albarkaa ra. ¹⁰ Hala y'a bay, nga, nda nga tunyanoo gaaboo, nda ka tee a bande affoo nga zarabey ra, ka hima nda a nga buuyanoo ra ¹¹ hala ya hin ka tun bukawey ra taka kul kan no ga.

Ir ma guwoo ceeci

¹² Man'ti ya nka too guwoo ga ka ben wala ya nka tee boro kan timme hayey kul here. Amma ya mma zuru ka koy a ga, ka ceeci ka duu a, zama agay hunday, Almasihu [Isa] duu agay. ¹³ Ag'armey, ay si hongu kan agay, ay duu a, amma ay ga haya foo tee kan ti: ka dirŋa haya kan goo banda ka jinehere ceeci. ¹⁴ Ay ga zuru ka koy guwoo ga hala ya duu Irkoy beenaa ciyayanoo gomnoo kan ga duwandi Almasihu Isa sabboo ra.

¹⁵ Ir kan ti boro timmanteyan Irkoy fondaa ra, ir ma takaa woo ka hongu. Nda war goo nda hongu tana haya ga, Irkoy g'a bayrandi war se. ¹⁶ Haya kul kan ga no, nongoo kan ga ir too, takaa woo da, ir ma koy nda jine.

¹⁷ Ag'armey, war kul m'ay guna ka tee, war ma borey guna kan ga dira nda takaa kan war dii a ir ga. ¹⁸ Cee boobo ay n'a har war se, sohō ay g'a har nda hēeni, zama boro boobo diraa ga cebe kan i man'ti kala Almasihu buuyanoo kanjandibundoo ga iberiyan. ¹⁹ Ngi kokoroo ti dereroo. Ngi gundey ti ngi koyoo. Hayaa kan g'i haawandi nda i ga bolsay. I si hongu kala aduŋna hayey hinne. ²⁰ Amma ir, ir gorodogoo

* 3:2 3.2 Hanšey ti borey kan ga hurubanguyan futaa gaabandi. † 3:3 3.3 Rom borey batagaa 2.28–29.

sii kala beenaa ra kanj ra ir ga Hallasikaa kanj ti ir Koyoo Isa Almasihu batu nda naanay. ²¹ A g'ir kunturu kaynanta a bere k'a himandi nga kunturu daržantaa cine, nda nga hinoo kanj n'a noo gaabi a ma haya kul juwal.

4

Pol yaamarey

¹ Woo se ag'armey, ay baakey, ay ga hanse ka faaji war se. War ti ay jaaloo nda ay farabagaa fuulaa. Ay baakey, takaa woo da, wa gaabandi ir Koyoo bande.

² Ay g'a ŋaaray Ewodi ga, ay g'a ŋaaray Sintiš ga, i ma tee anniya foo ir Koyoo fondaa ra. ³ Ni mo, ay goykasina y laadirantaa, ay g'a wiri ni ga, m'i faaba, woyey kanj n'ay faaba ka tangam Alhabar Boryaa haryanoo ra, ŋgi, nda Kleman, nda goykasina wey jerey mo, ŋgi kanj maapey hantumandi hunaroo citaaboo ra.

⁴ Wa jaali waati kul ir Koyoo bande, ay ga yee koyne k'a har: wa jaali.

⁵ War boroboryotaraa, adamizey kul ma bay a ga, ir Koyoo man. ⁶ War masi alhuzun nda haya kul, amma haya kul kanj no, w'a ceeci Irkoy ga ŋaarayyan ra, nda suurandiyan ra, nda albarka danyan. ⁷ Irkoy alaafiyaa kanj bisa lakkal kul ga war biney nda war miileyaney dii Almasihu Isa bande.

⁸ Aywa ag'armey, haya kul kanj ti cimi, haya kul kanj ti beeray, haya kul kanj ga šerre, haya kul kanj ga henan, nda hayayan goo kanj ga boori, haya kul kanj goo nda maa henna, nda hayayan goo kanj ga hima, nda hayayan goo kanj ga saabandi, i ma tee war miileyanoo. ⁹ Hayey kanj war n'i denden, war duu ey, war maar'ey ka dii ey ay ga, w'i tee, woo ra Irkoy kanj ti Alaafiyakoyoo ga hanga war.

Pol ga albarka danj gomnoo kanj i n'a tee maaganda se

¹⁰ Ay hanse ka jaali ir Koyoo bande kanj ay dii sohō war hongu agay taaga. War hongu agay, amma fondo no war mana duu. ¹¹ Man'ti ya mma tilasu nga se ay g'a har war se, zama agay, taka kul kanj no ay misoo ti a g'ay wasa. ¹² Nda janay no, ay g'a bay, nda duuray no, ay g'a bay. Haya kul kanj no, nongu kul here, ay ga kunji bay, ay ga heray bay. Ay ga duuray bay, ay ga šiitay bay. ¹³ Ay ga hin hayey wey kul boraa kanj g'ay noo gaabi albarkaa ra. ¹⁴ Amma, war na haya henna tee k'ay faaba ay zaraboo ra.

¹⁵ War hunday, Filipi borey, war ga bay kanj Alhabar Boryaa haryanoo sintinoo ga, waatoo kanj ay hun Masedoni gandaa ra, Egiliz sii no kanj n'ay gaakasinay nooyan wala duuyan here nda man'ti war hinne. ¹⁶ Zama ba waatoo kanj ay goo Tesalonik, man'ti cee foo hinne, amma cee hinka war ga haya sanba ya ne kanj g'ay almuraadey hanse. ¹⁷ Man'ti haya no ay ga ceeci, woo kanj ay g'a ceeci man'ti kala war naanaa gomnoo ma boobo, a ma bayandi war se. ¹⁸ Ay duu haya kul, ay duu ka bisa woo kanj ga ay ga too. Ay kungu, zama ay duu hayaa kanj war n'a sanba ya ne Epafrodit bande. A tee ya ne sanda sunnaara, sargari kanj taandi, a kan Irkoy se. ¹⁹ Ay Koyoo ga war almušakkawey kul hanse nga alman daržantaa ra Almasihu Isa bande. ²⁰ Irkoy ir Baaba, darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Fooyan kokorantaa

²¹ Wa Irkoy boro henanantey kul kaŋ goo Almasihu Isa bande foo, affoo-foo. Ir armyey kaŋ goo ay bande ga war foo. ²² Irkoy boro henanantey kul ga war foo, waaniwaani borey kaŋ goo kokoy beeroo hugoo do.

²³ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande. [Amin.]

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Kolos borey se

Citaaboo fahamandiroo

Kolos koyraa si hanse ka mooru Efez koyraa. Pol mana bay ka koy no din. Epafraas ka Alhabar Boryaa har no din, boroyan naanay. Pol goo kasaa ra kaŋ Epafraas n'a bayrandi kaŋ boroyan goo Kolos kaŋ ga ceeci ka ganakey derandi. Boroyan no ka kaa ka nee i se kaŋ i ga hima ka alaadawey tee ka sawa nda Alyahuudey kaniroo sanda hurubanguyan, ka almalaykey gana, nda haya tanayan.

Kaŋ Pol maa woo, a na alhuzun, a na batagaa woo hantum i se k'i bayrandi kaŋ Isa bisa almalayka, a bisa Ibilisi nda alaadawey. Isa ga wasa, nga hinne ti Hallasikaa. Pol ga bayrandi kaŋ i ma ngi boŋ dii dereyan ga. A ūelan mo hayaa kaŋ goo hunayan ūeenaa kaŋ ra Isa sii game nda hunayan taagaa kaŋ ra Isa goo.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra, nda ir armaa Timote ² ka batagaa woo sanba arma henanantey kaŋ goo Kolos koyraa ra se kaŋ ti laadirante Almasihu albarkaa ra*. Ir Baaba Irkoy anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Albarka danyan Irkoy se

³ Waati kul kaŋ ir ga Irkoy ŋaaray war se, ir ga albarka dan Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba, ⁴ zama ir maa naanaa kaŋ war n'a dan Almasihu Isa ra nda bajoo kaŋ war g'a tee Irkoy boro henanantey kul se ⁵ naataa kaŋ jisandi war se beenaa ra maaganda se. Naataa no kaŋ war maar'a cimoo ūennoo ra kaŋ ti Alhabar Boryaa. ⁶ A too hala war do, sanda takaa kaŋ nda a huru aduŋna kul ra. A ga ize tee, a ga tonton, sanda takaa kaŋ a n'a tee war game. Za hanoo kaŋ war maar'a, war yadda Irkoy anneemaa ga nda cimi, ⁷ sanda takaa kaŋ nda Epafraas, ir baakaa, ir tam hangasinoo kaŋ ti Almasihu goykaw laadirante na har war se. ⁸ A na bajoo bayrandi ir se kaŋ Irkoy Hundoo n'a noo war se.

⁹ Woo maaganda se ir mo, za hanoo kaŋ ir maar'a, ir mana fay nda ka Irkoy ŋaaray, ka ŋaaray war ma too met nda nga ibaayoo bayraa, war ma too nda lakkal kul nda fahami kaŋ hun Irkoy Hundoo ra. ¹⁰ Woo ra war diraa takaa ga sawa nda ir Koyoo, a ga kan a se nongoo kul here. Teegoy henna dumi kul ga garandi war ra, war ga koy jine Irkoy bayraa ra. ¹¹ Nga gaabi darŋantaa ga war noo gaabi hala war ma hanse ka muŋe, war ma hanse ka suuri. Wa ŋaali ¹² ka albarka dan Baaba Irkoy se kaŋ na war too war ma huru nga boro henanantey tuboo gaayoo ra. ¹³ A n'ir kaa kubaa hinoo cire k'ir ka koy nga Iz'aroo, nga baakaa laamaa ra. ¹⁴ Nga k'ir feeri k'ir kaa zunubu ra, a n'ir zunubey yaafa.

Almasihu nda nga goyoo

¹⁵ Almasihu man'ti kala Irkoy kaŋ boro si dii a biyoo, nga ti ijinaa, a bisa takahayey kul,

* **1:2** 1.2 «laadirante Almasihu albarkaa ra», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu ganakey».

16 zama nga ra haya kul takandi,
 hayey kaŋ goo beenaa ra,
 nda hayey kaŋ goo laboo ga,
 wey kaŋ boro ga dii ey nda wey kaŋ si diyandi,
 a ma tee laama, wala koytaray, wala kokoytaray, wala hini.
 Nga ka hayey kul taka, nga se i takandi.

17 A ga bara haya kul jine,
 nga ma kate hayey kul ma bara ngi dogey ra.

18 Gaahamoo kaŋ ti Egilizoo, nga ti boŋoo.
 Nga ti sintinoo, nga ti boro jinaa kaŋ tun ka hun bukawey ra,
 hala a ma jineborotaraa zaa haya kul ra.

19 A kan Irkoy se nga kul ma tabati a ra.

20 Irkoy na waafakay daŋ nga nda hayey kul game Almasihu albarkaa
 ra,

a ma tee hayey kaŋ goo laboo ga,
 a ma tee hayey kaŋ goo beenaa ra.

Irkoy na nga kanjandibundoo kuroo ka alaafiya tee nda ey.

21 War mo, waatoo din war man'ti kala yaw nda iberi Irkoy se war
 miileyaney nda war teegoy futawey maaganda. 22 Amma sohõ, Irkoy
 na war nda nga waafakandi nga Iz'aroo kaŋ tee boro, buuyanoo ra
 hala war ma kay a jine ka tee Irkoy boro henananteyan, boroyan kaŋ
 ga laybu sii, boroyan kaŋ ga haya si harandi. 23 Amma kala war ma
 tabati naanaa ra, war ma gaabandi, war masi Alhabar Boryaa naataa
 nan kaŋ war maar'a kaŋ waazandi takaroo kul kaŋ goo beenaa cire se
 kaŋ se agay Pol, ay tee goykaw.

Pol goyoo nda nga tangamey

24 Sohõ ay ga jaali zarabey† ra war maaganda se. Hayey kaŋ cindi
 Almasihu zarabey ra nga kunturoo se kaŋ ti Egilizoo, ay g'i timmandi
 ay gaahamoo ra. 25 Ay tee Egiliz goykaw nda takaa kaŋ nda Irkoy
 n'a kayandi war maaganda se ka Irkoy meešennoo har k'a timmandi.
 26 Šennoo woo ti sirroo kaŋ tugandi za jiiriyan nda zamanyan, amma
 sohõ a n'a bangandi nga boro henanantey se. 27 Ngi se Irkoy baa
 nga ma sirroo woo daržaa beeriyanoo bayrandi gandawey ra. Sirroo
 ti: Almasihu goo war game‡, woo ti naataa kaŋ war ga duu daržaa.
 28 Almasihu ti šennoo kaŋ ir g'a har ka adamize kul hoyray k'a cawandi
 i se nda lakkal, hala ir ma adamize kul tee boro kaŋ tee ka timme
 Almasihu albarkaa ra. 29 Woo maaganda se ay ga goy šenda nda
 gaaboo kaŋ nda Almasihu ga goy ay ra nda hini.

2

1 Ay ga baa war ma tangam beeroo bay kaŋ ra ay goo war, nda
 Lawodise borey, nda borey se kaŋ ngi moŋey mana bay ka dii agay
 ndumoo, 2 biney ma yay. I ma tee affoo baji ra ka duu fahami
 boobo timmante kul kaŋ ga hakiika, hala i ma Irkoy sirroo bay kaŋ
 ti Almasihu. 3 Nga ra lakkal nda bayray gomney kul tugandi. 4 Ay ga
 woo har war se hala boro kul masi koy war darga nda šenni kaana.
 5 Ba nda ay kunturoo sii war bande, ay hundoo goo war bande. Ay

† 1:24 1.24 Zamnaa 4.3, 10. ‡ 1:27 1.27 «war game», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war
 biney ra».

ga jaali kaŋ ay dii war ga goy nda fondaa nda takaa kaŋ nda war gaabandi Almasihu naanaa ra.

Hunayan timmantaa kaŋ ir ga duu a Almasihu ra

⁶ Takaa kaŋ nda war yadda Almasihu Isa ga, ir Koyoo, takaa din da wa dira a bande. ⁷ Wa war linjey sinji Almasihu ra ka war hunaroo gorandi a ra, war ma nin naanaa ra takaa kaŋ nda a cawandi war se. War ma albarka danjan boobandi.

⁸ Wa hawgay boro kul masi duu war nda lakkalcawyan šenni nda šenni yaada kaŋ ga boro derandi, adamizey alaadaa takaa nda hini laaley kaŋ goo kubaa ra takaa, i man'ti Almasihu wanoo dumoo. ⁹ Zama nga ra Irkoy na gaaham zaa ka goro nda nga azzaatoo kul. ¹⁰ Nga do war duu haya kul, nga ti kokoytaray kul nda hini kul jineboraa.

¹¹ Nga ra war hurubangu nda hurubanguyan kaŋ kabe man'a tee. A mana teendi nda kala hundi-ibaayoo kaŋ foorandi ka hun gaaham ga. Woo ti hurubanguyanoo kaŋ Almasihu n'a tee war se. ¹² War fijandi Almasihu bande batizeyanoo ra, koyne mo war tun a bande, zama war naanay Irkoy gaaboo kaŋ nda a na Almasihu tunandi bukawey ra. ¹³ War, waatoo kaŋ war buu war laybey nda war hurubanguyan janjaa kaŋ ti war hundi-ibaayoo se, Irkoy na war hunandi Almasihu bande.

A n'ir laybey kul yaafa.

¹⁴ Kaddaasoo kaŋ hantumandi kaŋ ra ir laybey goo kaŋ ir na yaamarey hoo,

kaddaasoo din n'ir wongu, Irkoy n'a tuusu k'a kaa k'a kanjikanjandibundoo ga.

¹⁵ Irkoy na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone

k'i tee haya kaŋ borey ga dii ey. Almasihu bande Irkoy hin ey*.

¹⁶ Adiši boro kul masi war ciiti ŋaayan wala hanjan se, wala jingar zaari se, wala handu taaga se, wala hunanzam zaari se† ¹⁷ kanjan man'ti kala hayey kaŋ hima ka kaa biyoo, amma cimoo ti Almasihu.

¹⁸ War masi naŋ boro kul ma war ganji war ma duu jalaa kaŋ ga duwandi konkošaa ra, kaŋ ti boro ma nga boŋ ibaayoo tee ka tee sanda nga mma nga boŋ yeeti ganda ka almalaykey gana, ka huru haya ra kaŋ a dii a bangayyan ra, a ga too nda hew yaada nda nga hundi-ibaayoo miileyanoo. ¹⁹ Borey wey dumey nda kunturoo boŋoo kaŋ ti Almasihu sii cere ga. Nga ra kunturoo kul duu nga hunaa. Nga na ma kunturoo dii cere ga ka dobey nda linjey denjandi cere ga. Kunturoo tontonyanoo si hun kala Irkoy do.

Ka buu ka huna Almasihu bande

²⁰ Nda war buu Almasihu bande hini laaley kaŋ goo kubaa ra here, macin se war ga tee sanda boroyan kaŋ ga huna aduŋŋa ra ka hanga yaamaryan bande ²¹ kaŋ ga nee: «Masi woo dii, masi woo taba, masi tuku woo ga!» ²² Wey kul ti hayayan kaŋ goyyan banda ga, i ga dere. I man'ti kala adamizey yaamarey nda ŋi cawandey ²³ kaŋ nda cimi

* **2:15** 2.15 «Irkoy na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kaŋ borey ga dii ey. Almasihu bande Irkoy hin ey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kaŋ borey ga dii ey ka hin ey kanjandibundoo ga». † **2:16** 2.16 Alyahuudey do, jingar zaariyan no.

tarayheroo ga hima nda lakkal Irkoy ganayan kaŋ ngi hunday k'a tee nda boŋ yeeti gandayan, i ga šendandi ngi gaahamey ga, amma i sii nda addalil kul, hundi-ibaayoo sakoo de no i g'a tee.

3

¹ Aywa, nda war tun Almasihu bande bukawey ra, wa hayey ceeci kaŋ goo beene kaŋ ra Almasihu ga goro Irkoy kabe henna ga. ² Wa miile beene hayey ga, man'ti laboo hayey ga, ³ zama war buu, war hunaroo tugandi Almasihu bande Irkoy ra. ⁴ Waati kaŋ Almasihu kaŋ ti war hunaroo bangandi, alwaatoo din war mo ga bangandi a bande nda darža.

Dira taka žeenaa nda dira taka taagaa

⁵ Wa hayey wii kaŋ goo war ra kaŋ ti laboo wane: woy nda aru izefututaray, nda žiibi, nda ibaayi futu, nda boonay futu, nda haya ceeci albahiiritaray ra kaŋ ti tooru ganayan. ⁶ Hayey wey maaganda se Irkoy futayyanoo ga kaa [borey ga kaŋ si haŋajer a se]. ⁷ Wey no war cindi k'i tee waatoo kaŋ war ga huna hayey wey ra.

⁸ Amma sohō war mo ma hayey wey kul naŋ kaŋ ti: futay, nda binetunay, nda laalay, nda wowi, nda šenni haawinte kaŋ ga hun war mijey ra. ⁹ War masi taari cere se, zama war na war attabiya žeenaa nda nga teegoyey kaa war ga sanda darbay, ¹⁰ ka attabiya taagaa kaŋ ti ihenna daŋ war ga ka bere ka taaga ka duu bayray ka hima nda Irkoy kaŋ na attabiya taagaa tee. ¹¹ Woo ra Grek sii no, Alyahuudu sii no, boro kaŋ hurubangu wala jofolo sii no, boŋbii wala ganjiboro sii no, baŋŋa wala borcin sii no, Almasihu ti hayaa kul, a goo haya kul ra.

¹² War kaŋ ti Irkoy boro suubantey, nga boro henanantey, nga baakey, war ma tamallay, nda borohennataray, nda boŋ yeeti gandayan, nda bineyaynay, nda suuri daŋ war ga sanda darbay. ¹³ War ma cere suuri, nda war affoo na dori tee nga cinaa se, takaa kaŋ nda ir Koyoo yaafa war se, war mo ma yaafa cere se. ¹⁴ Ka bisa woo kul, wa baji tee war darbaa, nga ti linji timmantaa kaŋ ga borey marga cere ga. ¹⁵ Almasihu alaafiyaa kaŋ se war ciyandi ka tee gaaham folloku ma war biney juwal. War ma tee gomni baykawyan.

¹⁶ Almasihu šennoo ma harandi war game* nda booboyan. War ma cere cawandi ka cere hoyray nda lakkal beeri. War ma don Irkoy se nda war biney kul nda albarka daŋyan lakkal, ka don k'a jer, nda saabuyan, nda dooniyay kaŋ Irkoy Hundoo g'i noo. ¹⁷ Haya kul kaŋ war g'a tee, a ma tee šenni wala teegoy, w'a tee ir Koyoo Isa maŋnoo ga ka albarka tee Baaba Irkoy se Isa alhormaa ra.

Dira taka taagaa borey nda cere game

¹⁸ Woyey, wa yee war kurŋey se ganda, takaa kaŋ nda a ga hima ir Koyoo fondaa ra. ¹⁹ Kurŋey, wa baa war wandey, war masi šendandi i ga. ²⁰ Zankey, wa maa war hayragey se haya kul ra, zama woo ti haya kaŋ ga kan ir Koyoo se. ²¹ Baabey, war masi futu war izey ga, hala biney masi koy hun.

²² Baŋŋey, wa haŋajer haya kul here war aduŋŋa koyey se, war masi hayey tee ngi ndumey maaganda se, sanda ka ceeci ka kan adamize se, amma wa goy nda bine boryo ka hunbur ir Koyoo. ²³ Haya kul kaŋ war

* 3:16 3.16 «war game», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war biney ra».

g'a tee, w'a tee nda war binoo kul sanda haya kan ir Koyoo se war g'a tee, man'ti adamize se, ²⁴ zama war ga bay kan ir Koyoo no ma tuboo tee war se sufuray. Ir Koyoo Almasihu se war ga goy. ²⁵ Zama boro kan ga goy nda taka šiira ga duu taka šiiraa banaa, Irkoy si borey bisandi cere.

4

¹ Bañney koyey, wa war bañney dii nda šerretaray nda taka henna, war ma bay kan war mo goo nda Koy beenaa ra.

Hoyrayyan

² Wa gaabandi Irkoy ŋaarayyan ga, war ma cindi a ra nda albarka danjan. ³ Koyne mo war ma Irkoy ŋaaray ir mo se, hala Irkoy ma mee feeri ir se taka kan nda ir hin ka sirroo kan ti Almasihu har, sirroo kan maaganda se ay hawandi. ⁴ Wa Irkoy ŋaaray hala ya hin ka sirroo bayrandi nda takaa kan nda ay ga hima k'a har.

⁵ Wa dira nda lakkal taray borey* game, wa goy nda waatoo kan war duu a. ⁶ War šenney ma teendi nda anneema waati kul, ciiri ma bara i ra, hala war ma hin ka bay taka kan nda war ga boro foo kul zaabi.

Fooyan kokorantaa

⁷ Ir armaa, ir baakaa Tišik, ir Koyoo goykaw laadirantaa, ay tam hangasinoo ir Koyoo bande, a ga war noo ag'alhabarey kul. ⁸ Ya nka cere-cere k'a sanba war do hala war m'ir misoo bay, de mo a ma war biney dan. ⁹ Ay g'a sanba war do, nga nda Onezim, ir arma laadirantaa, ir baakaa kan ti war affoo, i ga nongoo woo alhabaroo kul dan war ra.

¹⁰ Aristark kan goo ay bande kasaa ra ga war foo, nda Marku kan ti Barnabas baasoo† kan war maa yaamarey kan ay n'i noo war se a ga, nda a kaa war do, w'a kubay henna. ¹¹ Isa kan se i ga nee Žustus mo ga war foo, Alyahuudey ra, ngi hinne ti ay goykasinawey Irkoy Laamaa ra. I n'ay binoo yaynandi. ¹² Epafras kan ti war affoo, Almasihu [Isa] tamoo no, a ga war foo. A ga tangam Irkoy ŋaarayyan ra war se hala war ma tabati ka tee boroyan kan timme nda hakiika Irkoy ibaayoo ra. ¹³ Ay ga seede a se kan a ga hanse ka zarabi war se, nda borey se kan goo Lawodise, nda wey kan goo Iyerapolis. ¹⁴ Luka, ir baakaa kan ti lotokor, nda Demas ga war foo.

¹⁵ War m'ir armey foo kan goo Lawodise, nda Ninfa, nda Egilizoo kan ga marga nga hugoo ra. ¹⁶ Waati kan batagaa woo cawandi war do, war ma taka tee a ma cawandi Lawodise Egilizoo ra, war mo ma batagaa caw kan ga hun Lawodise. ¹⁷ War ma nee Aršip se: «Hawgay nda goyoo kan ir Koyoo n'a talfi ni ga, m'a tee nda fondaa.»

¹⁸ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum. War masi dirŋa kan kasa ra ay goo. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

* **4:5** 4.5 Taray borey ti borey kan man'ti kretiyeŋ. † **4:10** 4.10 «baasoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «aru hinka izoo».

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se

Citaaboo fahamandiroo

Tesalonik koyraa sii kala Masedoni gandaa ra. Silas nda Timote ka Pol gaa ka Alhabar Boryaa har Tesalonik koyraa ra. Nga ra boroyan naanay Isa. Alyahuuduyan ga hanse ka ceeci ka Pol zarabi, woo maaganda se a mana hanse ka gay koyraa woo ra.

Pol koyyanoo banda ga, a na Timote sanba a ma koy dii Tesalonik ganakey wala i goo fonda ga, zama Alyahuudey ga hanse k'i gurzugay. Kaŋ Timote yee kate Pol do, alhabarey kaŋ a n'i har hanse ka Pol jaalandi, woo se a na batagaa woo hantum i se ka albarka dan Irkoy se, ka biney dan i ma cindi fonda ga, i ma koy nda jine. A ni zaabi bukawey tunyanoo kaŋ nda i n'a hãa nda Almasihu kaayan daržantaa.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol, nda Silwen, nda Timote ka batagaa woo sanba Tesalonik koyraa borey Egilizoo se kaŋ goo Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu bande. Irkoy anneemaa nda nga alaafiyaa ma kaa war ga.

Tesalonik borey dira takaa nda ngi naanaa

² Ir ga albarka dan Irkoy se waati kul war kul maaganda se ir ŋaarayrey ra. Ir si fay nda ³ka hongu war teegoyey kaŋ ga war naanaa cebe, nda war farawoo kaŋ ga war bajoo cebe, nda war mupeyanoo ir Koyoo Isa Almasihu naataa ra Irkoy ir Baaba jine. ⁴ Ir armey, Irkoy baakey, ir ga bay kaŋ Irkoy na war suuba. ⁵ Koyne mo ir Alhabar Boryaa kaŋ ir n'a har war se mana kaa war do šenni hinne ra, a kaa nda hini, Hundi Henanantaa albarkaa ra, nda naanay beeri timmante. War ga takaa bay kaŋ nda ir dira war gamey ra war nafaa maaganda se.

⁶ War tee ir dendenkey, war tee ir Koyoo dendenkey, takaa kul kaŋ nda war hanse ka zarabi, war yadda šennoo ga nda jaali kaŋ hun Hundi Henanantaa do. ⁷ Woo ra war tee fondo cebekaw ganakey kul se kaŋ goo Masedoni nda Akay gandaa ra. ⁸ Zama ir Koyoo meešennoo mana hun kala war do jina ka harandi, man'ti Masedoni nda Akay hinne se a harandi, amma naanaa kaŋ war n'a dan Irkoy ra alhabaroo ga harandi nongu kul ra. Woo ra a si too ir ma haya kul har. ⁹ Borey hunday ga takaa deede kaŋ nda war n'ir dii waatoo kaŋ ir koy war do nda mo takaa kaŋ nda war bere ka hun toorey ga ka Irkoy dii, ka Irkoy hunantaa kaŋ ti cimikoynoo gana, ¹⁰ ka nga Iz'aroo batu kaŋ ga hun beenaa ra. A n'a tunandi ka hun bukawey ra. Isa no kaŋ goo m'ir kaa futayyanoo cire kaŋ ga kaa.

2

Goyoo kaŋ Pol n'a tee Tesalonik

¹ Ir armey, war hunday ga bay kaŋ ir koyyanoo war do mana tee yaada. ² War ga bay mo kaŋ ir bay ka zarabi, ir bay ka wowandi Filipi

koyraa ra, amma ir na Irkoy Alhabar Boryaa har war se nda naanay Irkoy albarkaa ra, ba kan borey hanse ka ceeci k'a ganji. ³ Ir hoyraa, dereyan sii a ra, žiibi sii a ra, dargari sii a ra. ⁴ Irkoy yadda ir ga ka Alhabar Boryaa talfi ir ga, woo se ir ga šelan, man'ti hala ir ma duu ka kan adamize se, amma hala ir ma duu ka kan Irkoy se kan g'ir biney fesufesu. ⁵ War ga bay mo kan abada ir mana šenni kaanay ka šelan, wala ka haya ceeci nda albahiiritaray lakkal, Irkoy ti ir seedaa. ⁶ Ir mana bay ka jeeray ceeci boro ga, a ma tee war ga, wala boro foo tana ga. ⁷ Ka gar, ir kan ti Almasihudiyawey, ir ga hin ka jeraw dan war ga. Amma ir goro war game nda bineyaynay, sanda takaa kan nda woy-hay ga nga izey saajaw. ⁸ Takaa woo da, ir hanse ka baa war, woo se ir mana soolu hinne ka Irkoy Alhabar Boryaa har war se, amma ka ba ir hundey fur war se, takaa kan nda war hanse ka kan ir se. ⁹ Ir armyey, war ga hongu ir taabiyanoo nda ir farayanoo, ir goy cijin nda zaari hala ir masi tee boro kul ga jeraw waatoo kan ir goo ma Irkoy Alhabar Boryaa waazu war se.

¹⁰ War nda Irkoy ti ir seedaa, war kan ga naanay, takaa kan nda ir dira nda henanyan war bande, nda šerretaray, nda takaa kan nda laybu sii ir ga. ¹¹ War ga bay mo kan ir na war affoo kul dii sanda takaa kan nda baaba ga nga izey dii. ¹² Ir na war hoyray ka war biney dan. Ir gaabandi war ga war ma dira nda taka kan ga hima Irkoy jine, nga kan ga war cee nga Laamaa ra nda nga daržaa se.

¹³ Hayaa kan se ir mo, ir si fay nda ka albarka dan Irkoy se ti: waatoo kan war maa Irkoy meešennoo kan ir n'a har war se, war yadda a ga. War man'a dii sanda adamize šenni, amma war nk'a dii sanda Irkoy meešennoo, šikka sii Irkoy meešennoo no, a ga goy mo war ra, war kan ga naanay. ¹⁴ Ag'armey, Irkoy Egilizey kan goo Almasihu Isa maanoo ga Žude gandaa ra, war, war tee ngi ciney, zama war mo, war alkabiilaa borey na war zarabi takaa kan nda Alyahuudey n'i zarabi, ¹⁵ ngi kan n'ir Koyoo Isa nda annabey wii. I n'ir gurzugay, i si kan Irkoy se, iberiyan no adamizey kul se. ¹⁶ I g'ir ganji ir ma šelan dumey jerey se i masi koy hallasi. I mma koy de i ga tonton ngi zunuboo jeejaa ga. Irkoy futayyanoo kokor ka kan i bonj.

Pol ga baa nga ma yee ka dii Tesalonik borey

¹⁷ Ir armyey, ir zaati nda war fay alwaati kayna, ir moyey ka si dii cere, amma ir biney goo cere se. Takaa kan nda ir ga boonay ir ma dii war ndumey, woo se ir na taka kul tee ka too war do. ¹⁸ Woo se ir baa ir ma koy war do, agay Pol, cee foo hala cee hinka ay g'a ceeci, amma Ibilisi n'ir ganji. ¹⁹ May ti ir naataa, wala ir paaloo, wala ir fuulaa kan nda ir ga fooma? N'bay war no, ir Koyoo Isa jine, nga kaayanoo ga? ²⁰ Zama war, war ti ir daržaa, war ti ir paaloo.

3

¹ Woo se ir mana hin ka batu koyne, ir dii kan a ga boori ir ma cindi ir hinne Aten koyraa ra. ² Ir na Timote, ir armaa nda Irkoy goykasinaa AlmasihuAlhabar Boryaa haryanoo ra, sanba war do a ma war noo gaabi ka war biney dan war naanaa ra ³ hala zarabey wey masi boro kul jijirandi, zama war hunday ga bay kan kala hayey wey ma duu ir. ⁴ Waatoo kan ir cindi war do, ir n'a har war se za a mana tee kan

zarabiyay ga kaa ka duu ir, nga ka tee da, war ga bay. ⁵ Woo maaganda se kan agay mo, ay mana hin ka batu koyne, ay na Timote sanba ka duu war naanaa alhabar. Ay hunbur siiyaka masi koy war sii, ir goyoo masi koy tee yaada.

⁶ Sohō a hun war do ka kaa ir do, a kate ir se alhabar boryayan war naanaa nda war bajoo ga. A nee kan waati kul war ga hongu ir henna, war ga hanse ka baa war ma dii ir sanda takaa kan nda ir ga baa ir ma dii war. ⁷ Woo maaganda se, ir armey, ir tilasoo kul ra nda ir zaraboo ra war na war naanaa k'ir biney danj. ⁸ Sohō ir ga huna, zama war gaabandi ir Koyoo bande. ⁹ Macin nda ir ga hin ka hanse ka albarka danj Irkoy se war sabbu se, nda jaaloo kul kan nda ir ga jaali war maaganda se Irkoy jine? ¹⁰ Ir ga Irkoy njaaray nda hini cijin nda zaari hala ir ma duu ka dii war ndumey, ir ma haya kan ga war naanaa kuma timmandi.

¹¹ Yala Irkoy ir Baaba hunday nda ir Koyoo Isa ma fondo feeri ir se hala ir ma hin ka koy war do. ¹² Ir Koyoo ma tonton, a ma hanse ka tonton bajoo ga kan war g'a tee cere se nda borey kul se, sanda takaa kan nda ir ga baa war. ¹³ A ma war biney noo gaabi hala laybu masi duwandi war ga, war ma henan Irkoy ir Baaba jine ir Koyoo Isa nda nga boro henanantey kul kaayanoo ga. [Amin.]

4

Dira takaa kan ga kan Irkoy se

¹ Aywa ir armey, takaa kan nda war ga hima ka dira hala war ma duu ka kan Irkoy se, ir n'a cawandi war se. Nda cimi, takaa din da nda war ga dira. Ir g'a wiri war ga, ir ga war hoyray ir Koyoo Isa maapoo ra war ma koy jine a ra. ² War ga yaamarey bay kan ir n'i har war se ir Koyoo Isa albarkaa ra.

³ Irkoy ibaayoo ti war henanyanoo, war ma mooru woy nda aru izefututaray ga. ⁴ War affoo kul ma wan ka nga wandoo dii henanyan nda beeray ra. ⁵ War masi war bon nan boonay futu bajoo bande sanda takaa kan dumey jerey kan si Irkoy bay g'a tee. ⁶ Woo ga, boro masi kan nga armaa ga, a mas'a toone, zama ir Koyoo ti hayey wey kul faasakaa, sanda takaa kan nda ir bay k'a har war se, ka yee k'a šendandi war ga. ⁷ Irkoy man'ir cee žiibi se, henanyan ra a n'ir cee. ⁸ Woo se boro kan wanji hoyrawey wey ga, man'ti boro se a wanji, Irkoy se a wanji, nga kan ga war noo nga Hundi Henanantaa.

⁹ Haya kan ti armataray baji, a si too boro ma hantum war se a ga, zama war hunday, Irkoy na war cawandi war ma baa cere. ¹⁰ Cimi no takaa woo da nda war ga dira ir armey kul bande kan goo Masedoni kul ra. Amma ir g'a wiri war ga, ir armey, war ma koy a ga ka tonton. ¹¹ Wa gaabandi ka huna alaafiya ra, war ma huga nda war bon almušakkawey, war ma goy nda war [bon] kabey sanda takaa kan nda ir na war yaamar. ¹² Woo ra war ga dira nda beeray taray borey* game, de mo war si tee boro kul ga jeraw.

Ir Koyoo kaayanoo

¹³ Ir armey, ir si baa borey kan faati takaa, war ma jan k'a bay, hala war biney masi koy maray sanda borey jerey kan sii nda naata buuyan

* 4:12 4.12 Taray borey ti borey kan man'ti kretiyeen.

banda ga. ¹⁴ Nda ir ga naanay kanj Isa buu, a tun, takaa din da, Irkoy ga borey kanj faati i goo Isa bande marga nga jere.

¹⁵ Hayaa ne kanj ir g'a har war se, šenni no kanj hun ir Koyoo do: ir kanj ti baahunantey kanj ga bara hala ir Koyoo kaayanoo ga, ir si borey kanj faati jin nongu kul here. ¹⁶ Zama ir Koyoo hunday ga hun beenaa ra ka zunbu waati kanj yaamar kaati foo, nda almalayka jinehun foo kaatoo, nda Irkoy laati beeroo jindoo tee, borey kanj buu i goo Almasihu bande no ma tun jina. ¹⁷ Ngi banda ga ir, ir kanj ti baahunantey kanj ga bara ga zandi i bande ka koy duulayanj ra k'ir Koyoo kubay beene. Nga ra ir ga cindi ir Koyoo bande hala abada. ¹⁸ Wa cere bine yayanandi nda šenney wey.

5

Ir Koyoo ga kaa waati ga kanj boro kul s'a hongu

¹ Ir armey, haya kanj ti alwaatey nda dimmawey, war si too ir ma hantum war se i ga, ² zama war hunday ga bay kaaray kanj ir Koyoo zaaroo ga hima nda takaa kanj nda zay ga kaa cijin here. ³ Waati kanj borey ga nee: «Baani nda lakkalkanay», dogoo din da halaciyen ga kanj i boj sanda takaa kanj nda taamari ga kaa woy gundekoyni ga, i si fatta a ra kul. ⁴ Amma war, ir armey, war sii kubay ra hala zaaroo din ma kaa war ga sanda zay, ⁵ zama war kul man'ti kala gaayoo izey nda izeyanj kanj zaari wane nda ey, cijinoo s'ir may, kubaa s'ir may. ⁶ Adiši ir masi jirbi sanda borey jerey takaa, ir ma moo feeri ka hawgay, ir ma hin ir boj. ⁷ Borey kanj ga jirbi si jirbi kala cijinoo ra, wey kanj ga suu si suu kala cijinoo ra. ⁸ Amma ir kanj ti zaaroo waney, ir ma hin ir boj, ir ma naanaa nda bajoo tee guuru darbaj k'a danj ir jindey ra, hallasiroo naataa ma tee ir guuru fuulaa. ⁹ Irkoy mana kayandi nga futayyanoo ma duu ir, a si baa kala ir ma duu hallasiroo ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa ra. ¹⁰ A buu ir se hala ir ma huna ka bara a bande, a ma tee ir hunayan wala ir buuyan ra. ¹¹ Woo maaganda se wa gaabandi cere bande, war ma cere faaba naanaa fondaa ra, sanda takaa kanj war goo m'a tee da.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹² Ir armey, borey kanj ga goy war game, kanjanj tee war jineborey ir Koyoo albarkaa ra, de mo i ga war hoyray, ir g'a njaaray war ga, war m'i beerandi. ¹³ Wa hanse k'i beerandi nda baji ngi goyoo maaganda se. Wa huna alaafiya ra.

¹⁴ Ir armey, ir g'a wiri war ga, war ma borey hoyray kanj si šerre, borey kanj biney hun, wa biney danj, wa borey faaba kanj sii nda hini, wa suuri borey kul se. ¹⁵ Wa hawgay boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa ceeci waati kul ka ihenna tee cere se nda borey kul se.

¹⁶ Wa naali waati kul. ¹⁷ War masi fay nda Irkoy njaarayyan. ¹⁸ Wa albarka danj Irkoy se haya kul ra, zama woo ti Irkoy ibaayoo war here Almasihu Isa albarkaa ra.

¹⁹ War masi Irkoy Hundoo hewguba.* ²⁰ War masi annabey šenney yebebe. ²¹ Amma wa haya kul faranfafaša, woo kanj ga boori, war ma gaabu a ga. ²² Wa mooru ifutu dumi kul.

* 5:19 5.19 Maanaa: «War masi Irkoy Hundoo gagay a ma goy.»

²³ Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo, nga hunday ma war henanandi far. A ma war lakkaloo, nda war hundoo, nda war gaahamoo kul jisi bila laybu ir Koyoo Isa Almasihu se nga kaayanoo ga. ²⁴ Bora a kan goo ma ciya war se ga laadir, nga no m'a tee mo.

²⁵ Ir armye, wa Irkoy naaray ir [mo] se.

²⁶ Wa ir armye kul foo nda summuyan henanante.

²⁷ Ay n'a dan war ga nda ir Koyoo, batagaa woo ma cawandi ir armye kul se.

²⁸ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se

Citaaboo fahamandiroo

Bataga hinkantoo ti woo kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se. Batagaa woo mo ra, a ga nee i ma bine tee, i ma gaabandi Irkoy fondaa ra. Boroyan goo Tesalonik koyraa ra kaŋ ga nee kaŋ Isa Almasihu kaayan hinkantoo laboo ga tee ka ben. Pol n'i bayrandi batagaa woo ra kaŋ taariharkawyan no. Boroyan goo no din mo kaŋ si baa goyyan. A n'i hoyray mo i ma goy. A nee: «Boro kaŋ si baa goy masi ŋaa.» (zamnaa 3.10).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol, nda Silweŋ, nda Timote ka batagaa woo sanba Tesalonik Egilizoo se, war kaŋ goo ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu bande. ² [Ir] Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Ciitoo kaŋ ga teendi Isa kaayanoo hane

³ Ir armye, ir ga hima waati kul ka albarka daŋ Irkoy se war maaganda se. A ga hima, zama war naanaa ga hanse ka tonton, nda mo war affoo kul bajoo ga tonton cere se. ⁴ Woo se ir, ir ga war ka fooma Irkoy Egilizey ra, zama mo war gaabandi, war na naanaa dii, war na gurzugawey nda war zarabey kul mupe.

⁵ Wey ga cebe kaŋ Irkoy ciitoo ga ŋerre, war ma laasaabandi boroyan kaŋ ga hima nda Irkoy Laamaa kaŋ se mo war goo ma zarabi. ⁶ Ir ga bay kaŋ Irkoy ga ŋerre, a ga borey zarabi kaŋ ga war zarabi, ⁷ ka war kaŋ ga zarabi noo alaafiya ir bande. Woo ga teendi han kaŋ ir Koyoo Isa bangay beenaa ra, nga, nda nga almalayka gaabikoyney ⁸ nuune beeri ra, ka borey zukandi kaŋ si Irkoy bay, nda wey kaŋ mana yadda ir Koyoo Isa Alhabar Boryaa ga. ⁹ I ga duu zukandi kaŋ ti halaciyar abadante kaŋ ga mooru ir Koyoo ndumoo nda nga darža gaabantaa, ¹⁰ waati kaŋ a ga kaa hanoo din ka beerandi nga boro henanantey ra, de mo ganakey kul ma kayfi nda a. War goo borey din ra, zama war yadda ir seedetaraa ga kaŋ ir n'a tee war se.

¹¹ Woo maaganda se waati kul ir ga ŋaaray war se Irkoy ma war dii boroyan kaŋ ga hima nda nga ciyayanoo, a ma war ibaayi hennaa nda war naanaa teegoyoo timmandi nga hinoo ra ¹² hala ir Koyoo Isa maapoo ma jer war ra, war mo ma jer a ra ir Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ra.

2

Tureyan kokorantaa kaŋ ga tee jina ir Koyoo ma kaa

¹ Ir armye, haya kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu kaayanoo nda margaroo kaŋ ir ga kaa k'a tee jeroo ga, ir g'a wiri war ga, ² war masi cahā ka war lakkaley tunandi ka hunbur annabi ŋenni se wala waazu se kaŋ nee ir Koyoo kaayanoo zaaroo too, ba nda bataga ka kaa war do kaŋ i nee ir

k'a sanba. ³ War masi nanj boro kul ma war darga taka kul ra, zama hanoo din si kaa kala naanaa yankaryanoo ma tee jina, bora kanj ti goy futu teekaa ma bangandi, maanaa halacintaa. ⁴ Haya kul kanj se i ga nee koy, nda haya kul kanj adamize g'a gana, a g'i kul wongu ka nga bonj jer i se beene hala nongu kanj ra a ga goro Irkoy hugoo ra ka nee nga ti Irkoy.

⁵ War nka si hongu, waatoo kanj ay goo war do, ay na hayey wey har war se? ⁶ Sohō war ga hayaa bay kanj g'a ganji a masi bangay nda man'ti nga waatoo ka too. ⁷ Zama za sohō goy futu sirroo goo ma goy, amma kala de bora kanj g'a ganji sohō da ma mooru jina boro ma dii a. ⁸ Waatoo din no bora kanj ti goy futu teekaa ga bangandi, ir Koyoo [Isa] g'a wii nda nga mee hewoo k'a halaci nda nga kaayanoo daržaa. ⁹ Bora woo, Ibilisi gaaboo no ma kate a ma kaa. A ga kayfi dumi kul, nda tammaasayan, nda taari kayfiyan tee, ¹⁰ a ga šerretaray janay dumi kul tee ka halacintey darga, zama i mana yadda ka baa cimoo kanj g'i hallasi. ¹¹ Woo maaganda se Irkoy ga gaabi derante sanba i ga kanj g'i ka naanay taaroo, ¹² hala borey kul kanj mana naanay cimoo, šerretaray janay kan i se ma ciitandi.

War nka suubandi hallasiyan se

¹³ Ir armye, ir Koyoo baakey, ir, ir ga hima waati kul ka albarka danj Irkoy se war sabbu se, zama Irkoy nka war suuba hallasiyan se za sintinoo ga nga Hundoo henanyanoo nda cimoo naanayyanoo albarkaa ra. ¹⁴ Woo se a na war cee [mo] ir Alhabar Boryaa albarkaa ra, hala war ma duu ir Koyoo Isa Almasihu daržaa. ¹⁵ Aywa ir armye, wa gaabandi, war ma alaada wey dii kanj ir n'i cawandi war se, a ma tee mee nda mee wala bataga ra.

¹⁶ Ir Koyoo Isa Almasihu hunday nda ir Baaba Irkoy kanj baa ir, de a n'ir noo bineyaynay abadante nda naata henna nga anneema albarkaa ra ¹⁷ ma war biney yaynandi, a ma war noo gaabi teegoy henna kul teeyan se nda šenni henna kul haryan se.

3

Wa Irkoy ŋaaray ir se

¹ Aywa ir armye, wa Irkoy ŋaaray ir se hala ir Koyoo meešennoo ma koy jine ka beerandi sanda takaa kanj a ga ti a war game, ² hala mo ir ma hun boro laala futawey kabey ra, zama man'ti borey kul bara nda naanaa. ³ Amma ir Koyoo ga laadir, a ga war noo gaabi ka war soolam boro laalaa ra kanj ti Ibilisi. ⁴ Ir ga naanay ka bay ir Koyoo maaganda se, hayey kanj nda ir na war yaamar, war g'i tee, war ga koy a ga k'i tee.

⁵ Ir Koyoo ma war biney gongu ka koy Irkoy bajoo nda Almasihu suuroo here.

Goyyan nka tilasu

⁶ Ir armye, ir ga war yaamar ir Koyoo Isa Almasihu maajnoo ga, war ma mooru arma kul kanj dira takaa si šerre, a si dira nda alaadaa kanj a duu a ir ga. ⁷ War hunday ga takaa bay kanj nda war ga hima k'ir denden, zama ir mana dira nda šiiriyan war game. ⁸ Ir mana ŋaa boro kul do yaada. Taabi nda farayan ra ir goy cijin nda zaari hala ir masi tee war affoo kul ga jeraw. ⁹ Man'ti ir nka sii nda fondo, amma ir nka

baa ir ma tee war se boroyan kan war m'i guna ka tee hala war m'ir dendan. ¹⁰ Koyne mo waatoo kan ir cindi war do, ir na war yaamar nda šennoo woo ka nee: «Boro kan si baa goy masi ŋaa.»

¹¹ War hunday, ir maa kan boroyan goo war ra kan dira takaa si šerre, i si goy kul tee, i ga ngi miŋey dan haya waaney ra. ¹² Borey wey ciney, ir g'i yaamar k'a šendandi i ga ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga, i ma goy henna ka ngi boŋ huna.

¹³ War, ir armey, war masi fara nda ihenna teeyan. ¹⁴ Šennoo kan ir n'a har war se batagaa woo ra, nda boro goo no kan mana yadda a ga, war m'a laasaabu, war nda a masi marga haya kul ra hala a ma duu ka haw. ¹⁵ Amma woo kul, war mas'a dii sanda iberi, w'a hoyray sanda arma.

Gaarari nda fooyan

¹⁶ Ir Koyoo Alaafiyakoyoo, nga hunday ma war noo alaafiya waati kul taka kul here. Ir Koyoo ma bara war kul bande.

¹⁷ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum. Takaa woo nda ay ga hantum, woo ti ay tammaasaa ay bataga kul ra.

¹⁸ Ir Koyoo Isa Almasihuanneemaa ma bara war kul bande.

Bataga jinaa kanj Pol n'a sanba Timote se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka batagaa woo sanba Timote se waatoo kanj Timote goo Efez koyraa ra. Timote baaba man'ti kala Grek, janoo man'ti kala Alyahuudu kanj naanay Isa. Pol naarumawey kanj a n'i tee ka Alhabar Boryaa har, nga ra nga nda Timote dii cere. Ngi cere bayyanoo banda ga, a hanga Pol diray boobo ra ka waazu. Cee booboyan mo Pol g'a sanba Egilizey do ka mise šendayan hanse.

Batagawey kanj Pol n'i sanba Timote nda Tit se, borey ga nee batagawey no kanj ga šelanj alfagey nda fondawey ga kanj cebandi alfagey nda Egilizey jinehuney se. Batagaa woo ga hin ka zamnandi zamna hinka:

- 1. Cawandiroo kanj harandi Egilizey nda ngi jinehuney se.*
- 2. Hoyrawey kanj harandi Timote hunday se nga goyoo here.*

Boraa kanj se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kanj teendi a se

¹ Agay Pol kanj ti Almasihu Isa diyaw ka sawa nda ir Hallasikaa Irkoy yaamaroo nda Almasihu Isa ir naataa, ² ka batagaa woo sanba ni Timote se kanj ti ay ize cimoo naanayyanoo ra. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Koyoo anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Hawgay taari cawandikey ga

³ Cindi Efez koyraa ra sanda takaa kanj nda ay n'a wiri ni ga waatoo kanj ay koy Masedoni gandaa ra hala ma boroyan yaamar i masi haya tanayanj cawandi. ⁴ I masi hawa fillayanj nda kaaga fisi-fisiyan kanj si ben ga kanj ga citi hay, i si Irkoy ibaayoo tabatandi kanj ga teendi naanaa ra. ⁵ Yaamaroo addaliloo man'ti kala baji kanj ga hun bine henanante ra, nda bine boryo, nda naanay kanj ra almunafikitaray sii. ⁶ Boro fooyan na fondaa nanj ka koy hanga šenni yaada bande. ⁷ I ga ngi bonj tee sanda ašariyaa baykawyan, i si hayaa bay kanj i g'a har, i si hayaa bay kanj ga i ga šendandi.

⁸ Ir ga bay kanj ašariyaa ga boori nda boro g'a ka goy nda fondaa. ⁹ Amma ir ma haya foo bay, ašariyaa mana gorandi boro šerrante se, a mana kaa kala goy futu teekey nda turantey se, boro laaley nda zunubantey se, borey kanj si hunbur Irkoy nda borey kanj si Irkoy hayey beerandi se, naa karkey nda baaba karkey se, nda borowikey, ¹⁰ nda borey kanj ga woy nda aru izefuturaray tee, nda arey kanj ga marga nda arey, nda borey kanj ga borey haamay, nda taariharkey, nda taarižeekey, nda haya kanj si koy cawyan cimoo bande. ¹¹ Cawandoo woo sawa nda Alhabar Boryaa kanj talfandi ay ga. Alhabar Boryaa woo mana hun kala Irkoy daržantaa do kanj ti Gomnikoyoo.

Pol ga albarka danj Irkoy se nga tamallaa maaganda se

¹² Ay ga albarka danj Almasihu Isa ir Koyoo se kanj n'ay noo gaabi, k'ay dii laadirante, k'ay danj nga goyoo ra, ¹³ ba kanj se ay na maapoo futandi ka bisa, ka tee gurzugandikaw, boro wowkaw, amma Irkoy

tamalla ya ne, zama ya nk'i tee lakkal janay nda naanay janay ra. ¹⁴ Ir Koyoo na nga anneemaa doori ay boŋ nda baayan, a n'ay noo naanay nda baji kaŋ ga duwandi Almasihu Isa margaroo ra. ¹⁵ Šennoo woo, šenni hakiikante no, a ga hima ka diyandi nongoo kul here kaŋ Almasihu Isa nka kaa aduppa ra ka zunubantey hallasi kaŋaŋ agay ti i kul ibeeroo. ¹⁶ Irkoy tamalla ya ne, agay kaŋ ti borey kul zunubante beeroo, hala Isa Almasihu ma nga suuroo kul cebe ay here hala ya duu ka tee borey kaŋ ga kaa ka naanay ka duu hunayan abadantaa se boro kaŋ i m'a guna ka tee. ¹⁷ Zamaney Kokoyoo, a si buu, boro si dii a, Irkoy follokaa, beeray nda darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Pol nee Timote se a ma gaabu naanaa ga

¹⁸ Ay izoo Timote, ay ga yaamaroo woo talfi ni ga ka sawa nda annabey šenney kaŋ bay ka harandi ni ga. Šenney wey nda ma wongu hennaa tangam ¹⁹ nda ka gaabu naanay nda binekanay ga, boro fooyaŋ na binekanay naŋ, i na ngi naanaa mun sanda harihii. ²⁰ Borey din, Imene nda Aleksander goo i ra, ay n'i taŋ Ibilisi se, hala i ma faham kaŋ i masi Irkoy wow.

2

Hoyrayyan Irkoy ŋaarayyan ga

¹ Adiši, ay hoyray jinaa man'ti kala borey ma hanse ka Irkoy biŋpaŋ, i ma Irkoy ŋaaray, i ma Irkoy ŋaaray cere se, i ma albarka daŋ Irkoy se adamizey kul se, ² nda kokoyey se, nda boŋkoyney se, hala ir ma huna alaafiya nda lakkalkanay ra, ka dira Irkoy ganayan nda taka henna ra. ³ Woo ti haya kaŋ ga boori, a ga kan Irkoy ir Hallasikaa se ⁴ kaŋ ga baa borey kul ma hallasi, i ma cimoo bay, ⁵ zama Irkoy, nga folloku no, waafakandikaa kaŋ goo Irkoy nda adamizey game mo, nga folloku no, aroo no kaŋ se i ga nee Almasihu Isa ⁶ kaŋ na nga boŋ noo ka adamizey kul zunubey alhakoo bana k'i hallasi.

Seedetaraa woo teendi alwaatoo kaŋ kayandi ra.

⁷ Nga se ay tee waazukaw, nda diyaw, nda cawandikaw dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se naanaa nda cimoo ra. Cimoo no ay g'a har, ay si taari.

⁸ Adiši ay ga baa arey ma Irkoy ŋaaray nongu kul ra ka ngi kabe henanantey jer bila futay bila kakaw.

⁹ Takaa din da, ay ga baa woyey ma bankaaray daŋ kaŋ ga hima, suturayan nda boŋ yeeti gandayan ra. I masi tur šenda tee, i masi wura wala alyakuutu hay šenda ka taalam. I masi darbay hay šenda daŋ. ¹⁰ I ma taalam nda teegoy henna kaŋ ga hima woyey se kaŋ kayandi ngi ma hunbur Irkoy.

¹¹ Woy ma dangay i m'a cawandi, a ma nga boŋ yeeti ganda. ¹² Ay si woy noo fondo a ma aru cawandi wala a ma hini fur a boŋ. A mma hima ka tee boro dangayante, ¹³ zama Adama ka jin ka hansandi, nga banda ga, Haawa. ¹⁴ Man'ti Adama ka dargandi, woyoo ka dargandi, a kaŋ hooyan ra. ¹⁵ Amma woo kul ra, woyoo ga hallasi nga hayyanoo

maaganda se nda a gaabandi naanaa, nda baji, nda henanyan ga boŋ yeeti gandayan ra.

3

Egilizoo jineborey

¹ Šennoo woo, šenni hakiikante no, boro kaŋ ga baa Egiliz jinehunaray, a boonay goy henna. ² Kala Egiliz jinehun ma tee boro kaŋ ga laybu sii, woy folloku kurpe, a ma hin nga boŋ, lakkalkoyni, boro attabiya hennakoyni, yawzumandikaw, a ma hin ka cawandi. ³ A masi tee boro kaŋ na nga boŋ noo harifutu hanŋan se, a masi tee boro futa, a ma tee boro boryo, a masi tee yenjekaari, a masi tee nooru baakaw. ⁴ A ma nga boŋ hugoo juwal henna, a ma nga izey aladabu i ma boŋdum a se, i m'a beerandi. ⁵ Zama boro kaŋ si hin ka nga boŋ hugoo juwal, taka foo nda a ga hin ka huga nda Irkoy Egilizoo? ⁶ A masi tee boro kaŋ taaga ka tuubi, hala a masi koy bolsay ka kaŋ ciitoo ra kaŋ ra Ibilisi kaŋ. ⁷ Kala a ma tee mo boro kaŋ taray borey ga seedetaray henna har a ga hala i mas'a kaynandi, a masi kaŋ Ibilisi kumsaa ra.

Egilizoo goykey

⁸ Takaa din da, kala Egiliz goykey ma tee boroyaŋ kaŋ borey g'i beerandi, i masi tee boro kaŋ si kay šenni foo ga, i masi ngi boŋ noo harifutu boobo hanŋan se, i masi nooru ceeci nda taka žiiba. ⁹ I ma naanaa cimoo kaŋ cindi ka tugandi dii bine kaaray ra. ¹⁰ Ngi mo, kala i ma siyandi jina, woo banda ga, nda laybu sii i ga, i ma tee Egiliz goykaw.

¹¹ Takaa din da, woyey ma tee boroyaŋ kaŋ borey g'i beerandi, i masi tee miimandakaw, i ma hin ngi boŋ, i ma laadir haya kul ra.

¹² Egilizoo goykey affoo kul ma tee woy folloku kurpe, i ma ngi izey nda ngi boŋ hugey juwal henna. ¹³ Borey kaŋ ga Egiliz goyoo tee ka boori, i ga duu jineborotaray henna nda lakkalkanay beeri naanaa ra kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra.

Irkoy ganayanoo sirroo

¹⁴ Ay na hayey wey hantum ma ne, amma ay ga tammahã ne nda kayna ya koy ni do. ¹⁵ Amma nda ay gay ay mana kaa, ma takaa bay kaŋ nda boro ga hima ka dira Irkoy hugoo ra kaŋ ti Irkoy hunantaa Egilizoo, kaŋ ti hugoo ganjoo nda asaasoo kaŋ ga cimoo ga kay. ¹⁶ Kakaw sii a ra, Irkoy ganayanoo sirroo ga hanse ka beeri:

Irkoy na nga boŋ cebe gaaham ra,
nga Hundoo yadda kaŋ a ga šerre,
a bangandi almalaykayaŋ se.
A waazandi dumiyaŋ se,
adurpa ra a naanayandi,
a zandi ka huru daržaa ra.

4

Hawgay cawandikaw taariharkay ga

¹ Irkoy Hundoo ga nee kaaray kaŋ alwaati korawey ra boroyaŋ ga ngi boŋ moorandi naanaa ka denji darga lakkalyaŋ ga, i ga hanajer ganjey cawandiyaney se, ² kaŋyaŋ ti almunafiki nda taariharkaw, biney ga kogu ma nee haya kaŋ guuru konna ciray ka žeeri tee i ga. ³ I ga nee

kaŋ boro masi hiiĵi, ŋaayanyaŋ goo no kaŋ i ga nee boro mas'i ŋaa, ka gar hayayaŋ no kaŋ Irkoy n'i taka ganakey se kaŋ ga cimoo bay hala i m'i ŋaa ka albarka tee. ⁴ Haya kul kaŋ Irkoy n'a taka ga boori, haya kul sii no kaŋ boro ga hima ka wanĵi a, a ma ŋandi de nda albarka danĵan, ⁵ zama Irkoy meeŋenoo nda Irkoy ŋaarayyan g'a henanandi.

Isa Almasihu goykaw henna

⁶ Nda n'ga hayey wey danĵ ir armyey jine, n'ga tee Almasihu Isa goykaw henna kaŋ ga huna nda naanaa ŋenney nda cawyan boryaa kaŋ ni hanga a nda cimi. ⁷ Fay nda fillawey kaŋ si henan kaŋ borey kaŋ si hunbur Irkoy g'i har. Ni boŋ gaabandi Irkoy ganayan ga. ⁸ Gaaham feeriyen goo nda nafaw kayna*, Irkoy hunburay binde goo nda nafaw nongu kul here, allaahidu goo a ra sohō da hunaroo se, allaahidu goo a ra hunaroo kaŋ goo kaa se. ⁹ ŋennoo woo, ŋenni hakiikante no, boro ga hima ka naanay timmante danĵ a ga. ¹⁰ Woo ti addaliloo kaŋ se ir ga fara ka tangam, zama ir ga naata Irkoy hunantaa ra kaŋ ti adamizey kul Hallasikaa, waaniwaani ganakey. ¹¹ Hayey wey ka borey yaamar m'i cawandi.

¹² Boro kul masi donda ni, ni zankataraa maaganda se. Tee ganakey se boro kaŋ i m'a guna ka tee, ŋenni ra, nda teegoy ra, nda baji ra, nda naanayyan ra, nda henanyan ra. ¹³ Hala ay ga kaa, ma gaabandi ka Irkoy meeŋenoo caw borey jine, ma borey hoyray, ma cawandi. ¹⁴ Masi donda anneemaa nooyanoo kaŋ n'duu a, a nondi ma ne annabi ŋenni bande nda boro beerey margaroo kaŋ na ŋgi kabey fur ni ga. ¹⁵ Huga nda hayey wey, ni kul noo goyoo se, nga ra ni koyjineyanoo ga henan borey kul se. ¹⁶ Lakkal danĵ ni boŋ se nda ni cawandiyanoo se. Gaabandi hayey wey ga, zama nda n'ga woo tee, n'ga ni hunday nda borey kaŋ ga harajer ma ne hallasi.

5

Boro ŋeeney nda soogey dii takaa

¹ Masi zahā aru ŋeena ga, a hoyray sanda ni baaba. Arusoogey, m'i hoyray sanda armayan, ² woy ŋeeney, m'i hoyray sanda ŋaa, woysogey, m'i hoyray sanda woyme nda taka kaŋ ga hanse ka henan.

Woyey kaŋ kurney buu dii takaa

³ Ma woyey kaŋ kurney buu beerandi, maanaa wey kaŋ sii nda faabakaw kul. ⁴ Amma nda izeyanĵ wala haamayanaŋ goo woy kaŋ kurŋoo buu se, i ma ŋgi ganayanoo cebe nda teegoy henna teeyan ŋgi hugoo borey se jina, i ma teegoy henney bana kaŋ ŋgi hayragey n'i tee i se, zama woo ti haya kaŋ ga kan Irkoy se. ⁵ Woy kaŋ kurŋoo buu kaŋ nda cimi a cindi nga hinne, nga, a ga naata Irkoy ga, a ga gaabandi Irkoy biŋŋayyan nda Irkoy ŋaarayyan ga cijin nda zaari. ⁶ Amma woy kaŋ kurŋoo buu kaŋ ga hanga nga bine-ibaayoo, a buu, ba kaŋ se a ga huna. ⁷ I yaamar nda hayey wey hala i ma tee boroyanĵ kaŋ ga laybu sii. ⁸ Boro kaŋ si lakkal danĵ nga borey se, waaniwaani nga hugoo borey, bora na naanaa yankar, a jaase boro kaŋ si naanay Irkoy.

⁹ Hala woy kaŋ kurŋoo buu ga hantumandi woyey kaŋ kurney buu kaddaasoo ga faabayen se, kala a ma tee woy kaŋ sii jiiri woŋdu (60)

* **4:8** 4.8 «kayna», Grek ŋenni ra, almaganaa faa ti «waati kayna se».

se ganda, a mana tee wande kala kurpe folloku se. ¹⁰ A ma bara nda seedetaray nga teegoy henney maaganda se, a na zankayan biiri, a na yaw zumandi, a na Irkoy boro henanantey cewey numay, a na borey kan ga zarabi faaba, a na teegoy henna dumi kul tee.

¹¹ Amma woysoogey kan kurney buu, masi yadda ka maaney hantum, zama waati kan i tun ka hanga ngi ibaayey bande ka Almasihu nan, i ga baa ngi ma hiiji. ¹² I ga ciitandi, zama i na ngi allaahidu jinaa yankar. ¹³ Koyne mo i sii nda goy, i ga sintin ka huru ka fatta hugey ra. Man'ti i mma tee boroyan kan sii nda goy hinne, i mma tee albuddakaw ka ngi mijney dan haya kul ra, i ga hayayan har kan si harandi. ¹⁴ Adişi, ay ga baa woysoogey kan kurney buu ma hiiji. I ma duu zankayan, i ma ngi hugey juwal, i masi iberoo noo fondo kul a ma haya futu har, ¹⁵ zama za sohõ da affooyan bere ka hanga Ibilisi bande. ¹⁶ Nda ganakaw woy goo nda nga borey ra wooyan kan kurney buu, a ma huga nda ey, i masi tee Egilizoo ga jeraw, hala Egilizoo ma duu ka huga nda wey kan kurney buu i sii nda faabakaw.

Egilizoo boro beerey dii takaa

¹⁷ Egilizoo boro beerey kan ga jinehantaray henna tee ga hima nda ka duu beeray hinka, waaniwaani wey kan Irkoy meeşennoo haryanoo nda nga cawandiyanoo goyoo ra i ga taabi, ¹⁸ zama Citaaboo nee: «Masi heejoo mijoo haw kan goo ma taasoo musay.»* Koyne mo: «Goykaw ga hima nda nga banaa.»† ¹⁹ Seedetaray futu kan harandi Egilizoo boro beeri ga, masi yadda a ga nda man'ti seede hinka wala ihinza ka fatta. ²⁰ Borey kan ga huna zunubu ra, citi i ga borey kul jine, hala borey jerey mo ma hunbur.

²¹ Ay g'a şendandi ni ga Irkoy jine, nda Almasihu Isa jine, nda almalayka suubantey jine, ma hayey wey dii, masi borey bisandi cere, masi baa affoo ka bisa affoo. ²² Masi cahã ka ni kabey fur boro kul ga‡ k'a dan goy ra, masi huru zunubu waaney ra. Gaabandi ni boñ henanandiyana ga.

²³ Masi hari de han koyne, ma alaneb hari moora kayna han ni borkotoo nda ni wirci buuney kan ga koy ka kaa maaganda se.

²⁴ Boro fooyan zunubey ga kaaray borey se za i mana ciitandi. Affooyan waney si kaaray borey se kala waati banda ga. ²⁵ Takaa din da teegoy henney ga kaaray borey se. Wey mo kan boro si dii ey sohõ da si hin ka cindi tuguyan ra.

6

¹ Borey kul kan goo banjataray, i ma ngi koyey dii sanda boroyan kan ga hima nda beeray beeri, hala Irkoy maanoo nda cawandoo masi wowandi. ² Banjey kan koyey ti ganakaw, i masi armataraa tee kobay ka ngi koyey kaynandi. I ma goy i se ka tonton, zama borey kan banjey goyoo g'i nafa man'ti kala ganakaw nda baakaw.

Hayey wey ka borey cawandi m'i hoyray.

Hayaa kan ti taari almaanoo nda alman cimoo

* 5:18 5.18 Alhukumoo 25.4; Korent borey bataga 1na 9.9. † 5:18 5.18 Matiyu 10.10; Luka 10.7. ‡ 5:22 5.22 Maanaa: Egilizoo ra, nda i na boro dan jere ga goy se, i mma kabe fur a ga ka gaara a se jina a ma gorandi goyoo ra.

³ Boro kaŋ na cawandiyan tana cawandi, ka gar a si sawa nda ir Koyoo Isa Almasihu ŝenney kaŋ ti cimoo nda cawandiyanoo kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande, ⁴ boraa too nda bolsay, a si haya kul bay. Kakaw nda ŝenni cendiyan wirci bara a ga kaŋ ra canseyan, nda yenje, nda wowyaney, nda tuume futawey ga hun, ⁵ nda kakaw yaadawey kaŋ si ben kaŋ goo boro lakkal futawey nda cere game, cimi sii i kone. I ga hongu kaŋ Irkoy ganayan man'ti kala alman duuyan fondo.

⁶ Cimi no Irkoy ganayan man'ti kala alman beeri nda boro ga wakkal. ⁷ Ir mana kate haya kul aduŋna ra, ir si hin ka haya kul mo ka koy. ⁸ Adiŝi nda ir goo nda haya kaŋ ir g'a ŋaa nda haya kaŋ nda ir ga daabu, a ga hima k'ir wasa. ⁹ Borey kaŋ ga baa ŋgi ma tee almankoyini, i ga kaŋ anneŝayan nda kumsay ra, nda boonay dargante laala boobo kaŋ ga adamizey kaŋandi halaciyen nda dereyan ra, ¹⁰ zama nooru bajoo, nga ti haya laala dumi kul linjoo. Boro fooyan kaŋ na ŋgi boŋ noo a se, i mooru naanaa, i na ŋgi hundey too nda marayyan boobo.

Yaamaroo kaŋ nondi Timote hunday se

¹¹ Amma ni, he Irkoy boraa, zuru hayey wey se, hanga ŝerretaray, nda Irkoy ganayan, nda naanayyan, nda baji, nda muŋeyan, nda bineyaynay bande. ¹² Naanaa tangam henna tangam, hunayan abadantaa dii kaŋ se ni ciyandi. N'na seedetaray henna tee seede boobo jine. ¹³ Ay ga [ni] yaamar Irkoy jine kaŋ ga hundi dan haya kul ra nda Almasihu Isa jine kaŋ na seedetaray henna tee Pons Pilat jine, ¹⁴ ma gaabu yaamaroo ga bila žiibi, bila laybu hala ir Koyoo Isa Almasihu bangayyanoo ga.

¹⁵ Irkoy ti Gomnikoyoo, nga hinne ti Gaabikoyoo, nga ti kokoyey Kokoyoo, nga ti koyey Koyoo, a ga Isa kaayanoo bayrandi alwaatoo kaŋ kayandi ra.

¹⁶ Nga kaŋ hinne ka si buu, a ga goro gaay ra kaŋ do boro kul si hin ka too, boro kul mana bay ka dii a, i si hin ka dii a mo. Beeray nda hini abadante ma bara a ga. Amin.

¹⁷ Borey yaamar kaŋ ti zamanoo woo almankoyney, i masi tee bolsanteyan, i masi ŋgi naataa dan alman ra kaŋ si cindi. I ma ŋgi naataa dan Irkoy ra kaŋ ga haya kul noo ir se nda booboyan hala ir ma daame a ra. ¹⁸ I ma haya henna tee, i ma tee almankoyini teegoy henna ra, i ma noo, i ma tee kabedoonayan. ¹⁹ Woo ra i ga asaasu henna tee suba se ka duu hunayan cimoo.

²⁰ He Timote, gaabu talfoo ga ka ni boŋ marga ŝenni yaadawey ga kaŋ si henan, nda taari bayraa kakawey ga. ²¹ Boro fooyan nee kaŋ ŋgi duu bayraa woo. I dere, i na naanaa nan. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Timote se

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Timote se. Waatoo kaŋ Pol na batagaa woo hantum, a sii kala kasa ra Rom koyraa ra. Pol maate kaŋ nga buuyanoo waatoo man ka koy Irkoy do. A hantum Timote se ka binoo dan, zama a ga bay kaŋ zarabi boobo goo jinoo ra. A n'a hoyray Irkoy goyoo here. A n'a hoyray a ma tee sanda nga Pol, ka Irkoy meešennoo waazu nongu kul nda borey kul se. A nee a se a ma tee sanda Isa Almasihu sooje laadirante henna.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra ka sawa nda allaahidoo kaŋ ga hunaroo noo kaŋ goo Almasihu Isa ra, ² ka batagaa woo sanba ni Timote se kaŋ ti ay izoo kaŋ ay ga hanse ka bag'a. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Koyoo anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Pol ga Timote kunahennay

³ Ay ga albarka dan Irkoy se kaŋ ay g'a gana nda bine kaaray sanda takaa kaŋ ay kaagey n'a tee, ay ga hongani waati kul ay ŋaarayrey ra cijin nda zaari. ⁴ Ay ga hongani mundawey, ay ga hanse ka baa ya dii ni hala ya too nda jaali. ⁵ Ay ga hongani naanaa kaŋ ra almunafikitaray sii kaŋ goo ni ra, kaŋ jin ka bara ni kaaga woyoo Lowis nda ni jaa Enis ra. Ay ga naanay ka bay kaŋ a goo ni mo ra. ⁶ Woo maaganda se ay ga ni hongandi Irkoy anneemaa nooyanoo kaŋ n'duu a ay kaboo kaŋ ay na fur ni ga ra, ma gaabandi a ma dii zaram, ⁷ zama Hundoo kaŋ Irkoy n'a noo ir se s'ir tee alkubu, woo kaŋ a n'a noo ir se g'ir too met nda hini, nda baji, nda boro ma hin ga boŋ.

⁸ Adiŋi masi haw ka seedetaray tee ir Koyoo maapoo ga. Masi haw nda agay kaŋ tee kasa-ize nga sabboo se. Ni bagaa zaa Alhabar Boryaa zaraboo ra ka sawa nda Irkoy hinoo. ⁹ Irkoy n'ir hallasi, a n'ir cee nda ciyayan henanante. Woo mana teendi ir teegoyey maaganda se, nga boŋ dunbandiroo nda nga anneemaa no kaŋ nondi ir se Almasihu Isa alhormaa ra za alwaatey kul jine. ¹⁰ Sohō anneemaa woo cebandi ir se ir Hallasikaa Almasihu Isa bangayyanoo bande. Nga no ka buuyan halaci, ka hunaroo nda funbuyan janjaa cebe kaaray Alhabar Boryaa bande. ¹¹ Alhabar Boryaa woo maaganda se ay tee waazukaw, nda diyaw, nda cawandikaw. ¹² Woo sabbu se hayey wey zaraboo ga duu agay, amma ay si haw, zama ay ga boraa bay kaŋ ay naanay a. Ay ga naanay ka bay kaŋ a goo nda hini ka gaabu hayaa kaŋ a na talfi ay ga hala zaari koraa din hane. ¹³ Šenni cimey kaŋ ni maa ay n'i har, i dii m'i ka goy naanay nda baji ra kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra. ¹⁴ Gaabu talfi henna ga Hundi Henanantaa kaŋ goo ir ra albarkaa ra. ¹⁵ N'ga bay kaŋ borey kul kaŋ goo Azi gandaa ra n'ay nan, Fižel nda Hermožen goo i ra. ¹⁶ Ir Koyoo tamallaa ma bara Onesifor hugoo borey

ga, zama cee booboyaŋ a n'ay binoo yaynandi. A mana haw nda guuru karfey kaŋ goo ay ga. ¹⁷ Za a too kate Rom, a n'ay ceeci nda hini, a dii agay. ¹⁸ Ir Koyoo m'a noo a ma duu Irkoy do tamallaa zaari koraa din hane. N'ga bay ka bisa boro kul alhaadimaa kaŋ a n'a tee Efez.

2

Isa Almasihu sooje henna

¹ Adiŋi ni ay izoo, naŋ anneemaa kaŋ goo Almasihu Isa ra ma ni gaaboo tonton. ² Hayey kaŋ ni maar'ey ay miŋoo ra seede boobo jine, i talfi boro laadiranteyaŋ ga kaŋ ngi mo ga hin ka boro tanayaŋ cawandi.

³ Ni bagaa zaa zaraboo ra sanda Almasihu Isa sooje henna. ⁴ Boro kul kaŋ goo soojetaray, a si huzun nda aduŋŋa hayey, hala nga ma kan bora se kaŋ n'a zaa soojetaray. ⁵ Takaa din da, nda boro goo gurgay konkoŋa ra, a si duu fuulaa nda a mana gurgay nda gurgaa aŋariyaa. ⁶ Kala beerikaa kaŋ fara ma tee boro jinaa kaŋ duu nga bagaa hegaa ra. ⁷ Woo kaŋ ay g'a har ma ne laasaabu, zama ir Koyoo ga ni noo lakkal haya kul ra.

⁸ Hongu Isa Almasihu, a tun bukawey ra, Dawda hayroo no, sanda takaa kaŋ nda agay Alhabar Boryaa haryanoo n'a har. ⁹ Alhabar Boryaa woo se ay goo ma zarabi hala nongu kaŋ ra i n'ay tefer sanda goy futu teekaw, amma Irkoy meeŋennoo si teferandi. ¹⁰ Woo se ay ga haya kul muŋe Irkoy boro suubantey maaganda se, hala ngi mo ma duu hallasiroo kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra nda darŋa abadante.

¹¹ ŋennoo woo, ŋenni hakiikante no:

«Nda ir buu Isa bande, ir ga huna mo a bande.

¹² Nda ir gaabandi, ir ga laama mo a bande.

Nda ir n'a yankar, nga mo g'ir yankar.

¹³ Nda ir man'ti laadirante, nga woo ga cindi laadirante, zama a si hin ka nga boŋ yankar.»

Goykaw henna

¹⁴ Hayey wey hongandi i se, ka ŋendandi i ga Irkoy jine kaŋ i masi ŋenni cendi cere game, a sii nda nafaw haya kul ra kala ka borey kaŋ ga haŋajer halaci. ¹⁵ Gaabandi ka kay Irkoy jine sanda boro kaŋ duu maa henna, sanda goykaw kaŋ si haw nda nga goyoo, a ga cimoo ŋennoo har nda fondaa. ¹⁶ Ma ni boŋ hawgay ŋenni yaadawey ga kaŋ si henan, zama borey kaŋ ga huru i ra mma koy de i ga mooru Irkoy ga. ¹⁷ Ngi ŋenney ga hima nda dori kaŋ ga ham ŋaa. Borey din, Imene nda Filet goo i ra ¹⁸ kaŋyaŋ na cimoo naŋ ka nee bukawey tunyanoo tee ka ben. I na boroyaŋ naanaa ŋaami. ¹⁹ Woo kul, Irkoy asaasu gaabantaa ga cindi. Silbaa kaŋ goo asaasoo ga: «Ir Koyoo ga borey bay kaŋ ti nga wane.»* Silbay faa mo ti: «Boro kul kaŋ ga Irkoy maŋnoo cee, bora ma mooru goy futu.»†

²⁰ Hugu beeri, man'ti wura nda nzorfu jinayyaŋ de bara a ra, bundu nda labu jinayyaŋ mo goo no. Affooyaŋ teendi beeray se, affooyaŋ teendi haya se kaŋ sii nda beeray. ²¹ Boro kaŋ na nga boŋ henanandi ka moora hayey wey, a ga tee jinay kaŋ goo nda beeray, a jisandi jere

* 2:19 2.19 Kabuyaney 16.5. † 2:19 2.19 Ayuba 36.10; Zabur 97.10.

ga Irkoy se, a goo nda nafaw hugoo koyoo se, a soolu teegoy henna kul se.

²² Zuru soogataray boonay futawey se, hanga šerretaray, nda naanayyan, nda baji, nda alaafiya borey bande kaŋ g'ir Koyoo cee nda bine henanante. ²³ Mooru lakkal jaŋantey kakawey kaŋ sii nda nafaw, n'ga bay kaŋ alfitina de no i g'a hay. ²⁴ Ir Koyoo tam si hima ka yenje, a mma hima ka tee alaafiyante borey kul here. A ma hin ka cawandi, a ma tee suurante. ²⁵ Nga kakawkey, a m'i cawandi nda bineyaynay, a ga hin ka tee Irkoy m'i noo fondo i ma tuubi ka cimoo bay ²⁶ ka duu lakkal ka hun Ibilisi kumsaa ra, nga kaŋ n'i dii hala i ma nga ibaayoo tee.

3

Zaari korawey haya laaley

¹ Ma bay kaŋ zaari korawey ra alwaati šendayan ga tee, ² zama adamizey ga tee alhaasidi, nooru baakaw, foomante, binebeeri, wowkaw, i si ngi hayragey beerandi, gomnimuna, i si Irkoy hayey beerandi, ³ binekoga, i si waafaku nda cere, miimandakaw, i si hin ngi boŋ, i ga futu, i si baa ihenna, ⁴ zanbante, mookonna, i ga too nda bolsay, i baa aduŋŋa kaanoo ka bisa Irkoy. ⁵ Ngi tarayheroo ga hima nda Irkoy ganakawyan, amma i si yadda nga hinoo ga. Borey wey dumey, mooru i ga. ⁶ Boroyan goo i ra kaŋ ga tugu-tugu ka huru hugey ra ka woy yalaafantey kaŋ ga jeeje nda zunubu boŋey bere. Woyyan no kaŋ boonay dumi-dumiyan g'i gongu. ⁷ Waati kul i ga caw, amma abada i si hin ka duu cimoo bayraa. ⁸ Takaa din da kaŋ nda Žanes nda Žanbres kay ka Musa kakaw, takaa din da nda borey wey mo ga kay ka cimoo kakaw. Boroyan no kaŋ lakkaley futu, ngi naanaa si kay. ⁹ I si koy jine, zama ngi lakkal jaŋaa ga kaa ka kaaray borey kul se, sanda takaa kaŋ Žanes nda Žanbres wanoo ti a.

Hoyrawey kaŋ Pol n'i har Timote se

¹⁰ Amma ni, ni hanga ay cawandiyanoo, nda ay dira takaa, nda hayey kaŋ ay n'i dunbandi, nda ay naanaa, nda ay suuroo, nda ay bajoo, nda ay muŋeyanoo, ¹¹ nda ay gurzugaa, nda zarabey kaŋ duu agay Antiyoš, nda Ikoniyyom, nda Listir. Macin ti gurzugaa kaŋ ay man'a muŋe? Amma ir Koyoo n'ay kaa hayey wey kul ra. ¹² Nda cimi borey mo kul kaŋ ga baa ngi ma Irkoy gana Almasihu Isa albarkaa ra ga gurzugandi. ¹³ Amma adamize laaley nda zanbantey ga koy de i ga laala ka tonton. I ga boroyan darga, i ga ngi boŋ darga. ¹⁴ Amma ni, duumi hayey ra kaŋ n'n'i caw k'i dii nda cimi, zama n'ga borey bay kaŋ ga n'duu ey. ¹⁵ Za zankataray, n'ga Citaabu henanantey bay kaŋ ga hin ka ni noo lakkal hala naanaa kaŋ n'na daŋ Almasihu Isa ra ma ni hallasi. ¹⁶ Citaaboo hantumoo kul, Irkoy k'a funsu boroyan lakkaley ra i m'a hantum. A goo nda nafaw ka cawandi, ka boro kaa ifutu ra, ka boro daŋ fondaa ra, ka boro aladabu šerretaray ra ¹⁷ hala Irkoy bora ma tee ka timme ka soolu teegoy henna kul teeyan se.

4

¹ Ay g'a šendandi ni ga Irkoy jine nda Almasihu Isa jine kaŋ ga kaa ka baahunantey nda bukawey ciiti, nda Almasihu bangayyanoo, nda nga Laamaa maaganda se, ² ma Irkoy meešenoo waazu ka

gaabandi nga haryanoo ga, a ma tee alwaati henna wala alwaati šenda, borey dan fondaa ra, i fahamandi, i hoyray nda suuri dumi kul nda cawandiyān. ³ Zama alwaati ga kaa kaŋ borey si cawyan cimoo suuri, i ga cawandikaw booboyaŋ marga ngi boŋ se, zama ngi alhawaa no i ga boonay ngi ma maar'a. ⁴ I ga ngi hanjaa bere k'a kaa cimoo here ka hanjajer fillawey se. ⁵ Amma ni, ma hin ni boŋ haya kul ra, zarabi muŋe, ni goyoo ma tee Alhabar Boryaa haryanoo, ma ni goyoo tee nda fondaa.

⁶ Agay woo, ay goo ma tee sanda haya hari-hari ka munandi ka tee sargari hari-hari, ay koyyanoo waatoo too. ⁷ Ay na tangam hennaa tangam, ay na zuraa benandi, ay gaabu naanaa ga. ⁸ Za sohō da šerretaray fuulaa jisandi ya ne kaŋ ir Koyoo, ciitikaw šerrantaa g'a noo ya ne nga hanoo hane. Man'ti agay hinne se, a g'a noo borey kul se kaŋ ga baa nga bangayyanoo.

Šenni kokorantey kaŋ Pol n'i har Timote se

⁹ Gaabandi ma cahā ka kaa ay do, ¹⁰ zama Demas n'ay naŋ, zamanoo woo kaŋ ra ir goo no ma kan a se, a koy Tesalonik, Kresaŋ koy Galati, Tit koy Dalmasi. ¹¹ Luka hinne bara ay bande. Ma kate Marku ni bande, zama a g'ay faaba goyoo ra. ¹² Ay na Tišik sanba Efez. ¹³ Waati kaŋ n'ga kaa, ma kate kaayi beeroo kaŋ ay n'a naŋ Trowas koyraa ra Karpus do, nda citaabey, waaniwaani hantumey kaŋ goo kuuru ga.

¹⁴ Garaasaa kaŋ maŋoo ti Aleksander hanse k'ay dor, ir Koyoo g'a bana nda woo kaŋ nda a ga hima. ¹⁵ Ni mo, ma ni boŋ hawgay a ga, zama a hanse k'ir šenney kakaw.

¹⁶ Cee jinaa ciitihugoo ra kaŋ ay kay ka faasa ay boŋ se, boro kul man'ay faaba, borey kul nk'ay naŋ. Irkoy mas'a dii i se. ¹⁷ Amma ir Koyoo kay ya ne, a n'ay noo gaabi hala ya waazoo har nda fondaa, dumey kul ma maar'a. A n'ay kaa ganjihaylaa miŋoo ra. ¹⁸ Ir Koyoo g'ay dii goy futu kul masi duu agay, k'ay hallasi nga beene Laamaa se. Nga, darža ma bara a ga, abada hala abada. Amin.

Fooyan kokorantaa

¹⁹ Ma Priska nda Akilas foo, ma Onesifor hugoo borey foo. ²⁰ Erast cindi Korent. Ay na Trofim naŋ a ga wirci Mile. ²¹ Gaabandi ka kaa za jiyaa mana huru. Ebulus, nda Pidans, nda Linus, nda Klodiya, nda ir armey kul ga ni foo. ²² Ir Koyoo ma bara ni lakkaloo bande. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Tit se

Citaaboo fahamandiroo

Tit goo Pol hangasiney ra. A na Pol faaba Alhabar Boryaa waazuroo ra, a n'a faaba mo a ma Egilizyaŋ gorandi. Tit hanse ka Pol faaba Pol nda Korent borey ma hin ka faham cere se (Korent borey bataga 2to 7.6–16). Waatoo kaŋ Tit goo Kret gungoo ra no Pol na batagaa woo sanba a se. A n'a daŋ a ma Egilizey kaŋ goo gungoo din ra faaba ngi diraa takaa ra.

Nda n'na batagaa woo caw, n'ga dii kaŋ man'ti Tit wala Tit goyoo hinne se Pol hantum a se. Sanda Timote bataga hinkaa takaa, Pol ga ŧelaŋ takaa kaŋ nda Egilizey ga hima ka goy nda ngi jinehuney takaa.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maanoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ay sanbandi hala Irkoy boro suubantey ma naanay, i ma cimoo bay kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande. ² I ma duu hunayan abadantaa naataa* kaŋ Irkoy kaŋ si taari na nga allaahidoo zaa za alwaatey kul jine. ³ Alwaatoo kaŋ kayandi ra, a na nga meeŧennoo cebe waazoo ra kaŋ a n'a talfi ay ga ka sawa nda Irkoy ir Hallasikaa yaamaroo.

⁴ Tit, ay ga batagaa woo sanba ma ne, ni kaŋ ti ay ize cimoo naanaa ra kaŋ ra ir ga marga. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Hallasikaa anneemaa nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Goyoo kaŋ talfandi Tit ga gungoo se kaŋ maanoo ti Kret

⁵ Ya nka ni naŋ Kret gungoo ra hala hayey kaŋ mana hanse, m'i hanse. Koyra foo kul ra ma Egilizoo boro beeriyaŋ gorandi nda takaa kaŋ nda ay na ni yaamar. ⁶ Affoo kul ma tee boro kaŋ ga laybu sii, woy folloku kurpe, izey ma tee ganakawyaŋ†, woy nda aru izefututaray wala tureyan masi harandi i ga, ⁷ zama Egiliz jinehun ma tee boro kaŋ ga laybu sii, a man'ti kala Irkoy jinay talfikaw, a masi tee jindegaabante, a masi tee boro binekonna, a masi tee boro kaŋ na nga boŋ noo harifutu haŋyan se, a masi tee boro futa, a masi nooru ceci nda taka ŧiiba. ⁸ A ga hima ka tee yawzumandikaw, a ma baa ihenna, a ma tee lakkalkoyni, boro ŧerrante, boro henanante, a ma hin nga boŋ. ⁹ A ma gaabu ŧenni laadirantaa ga nda takaa kaŋ nda a cawandi hala a ma hin ka borey hoyray nda cawandiyan cimoo ka kakawkey gagay.

¹⁰ Turante boobo goo no kaŋ ga ŧenni har kaŋ sii nda nafaw, i ga darga, iboobaa man'ti kala Alyahuudey kaŋ tuubi. ¹¹ Miŋey ga hima ka daabandi, hugu timmanteyaŋ no i g'i naami ka haya cawandi kaŋ si hima nooru baji maaganda se. ¹² Ngi affoo kaŋ ti ngi hunday

* 1:2 1.1–2 «Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ay sanbandi hala Irkoy boro suubantey ma naanay, i ma cimoo bay kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande. 2 I ma duu hunayan abadantaa naataa», Grek ŧenni ra, almaganaa faa ti «Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ka sawa nda Irkoy boro suubantey naanaa, ka sawa nda cimoo bayraa kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande, 2 hala ir ma duu hunayan abadantaa naataa». † 1:6 1.6 «ganakawyaŋ», Grek ŧenni ra, almaganaa faa ti «laadiranteyaŋ».

annabi, a nee: «Kret gungoo borey, waati kul taariharkawyan no, adabba futuyan, fuyyanteyan kan si hongu haya kul kala ŋaayan.»¹³ Seedetaraa woo cimi no, woo se ma hanse k'i dan fondaa ra hala i ma tabati naanaa ra.¹⁴ I masi hawa Alyahuudey filla yaadawey ga nda adamizey kan bere ka hun cimoo here, yaamarey ga.¹⁵ Haya kul ga henan borey kan ga henan se, amma borey kan si henan, i si naanay Irkoy, haya kul si henan i se, ngi lakkaley nda ngi biney ga žiibi.¹⁶ I ga nee ngi ga Irkoy bay, amma ngi teegoyey ra i g'a yankar. Harramanteyan no, turanteyan no, i si hin ka teegoy henna kul tee.

2

Cawyan cimoo

¹ Amma ni Tit, haya har kan ga sawa nda cawandiyani cimoo.
² Nee aru žeeney se i ma hin ngi boŋ, i ma tee boroyan kan borey g'i beerandi, lakkalkoyniyan. I ma tabati naanaa ra, nda baji ra, nda muŋeyan ra.³ Takaa din da, woy žeeney ma bara nda attabiya henananteyan, i masi tee miimandakaw, i masi ngi goyoo tee harifutu hanyan de. I ma tee ihenna cawandikaw⁴ hala i ma woysoogey waanandi i ma baa ngi kurney nda ngi zankey,⁵ i ma tee lakkalkoyniyan, i ma mooru žiibi, i ma huga nda ngi hugoo goyey, i ma tee boro boryo, i ma yee ngi kurney se ganda hala Irkoy meešenoo masi wowandi.

⁶ Takaa din da, arusoogey hoyray i ma duu lakkal,⁷ ka tee i se boro kan i m'a guna ka tee haya kul here teegoy henna teeyan ra. Ni cawandiyanoo ma kaaray, a ma teendi nda taka henna.⁸ Ni šennoo ma tee cimi kan si hin ka kakawandi, hala boro kan gaaru a se, koyoo ma haw, a masi hin ka haya laala kul har ir ga.

⁹ Baŋney yaamar i ma yee ganda ngi koyey se haya kul ra, i ma tee boroyan kan ga kan ngi koyey se, i mas'i kakaw.¹⁰ I masi haya kul lanbandi, i ma laadir haya kul here, hala i ma duu ka Irkoy ir Hallasikaa cawyanoo beerandi.

¹¹ Zama Irkoy anneemaa bangay kan ga hallasiyan noo adamizey kul se.¹² Anneemaa woo g'ir aladabu ir ma Irkoy hunburay janjaa nda adupna boonay futawey yankar, ka dira zamanoo woo ra nda lakkal, nda šerretaray, nda Irkoy ganayan.¹³ Takaa din da nda ir ga naataa batu kan ti gomni, waatoo kan ir Irkoy beeroo daržaa ga bangay. Nga ti Hallasikaa Isa Almasihu.¹⁴ Nga kan na nga boŋ noo ir maaganda se, k'ir kaa goy futu kul cire, k'ir henanandi ka tee nga boŋ jama cerecerantaa kan ga durkutu goy henna teeyan bande.

¹⁵ Tit, hayey wey har, borey hoyray, i dan fondaa ra nda hini timmante. Boro kul masi donda ni.

3

Takaa kan nda Irkoy ganakaw ga hima ka dira

¹ Ganakey hongandi i ma yee jineborey nda hinoo borey se ganda, i ma haŋajer i se, i ma soolu teegoy henna dumi kul teeyan se.² I masi boro kul wow, i masi tee yenjekaari, i ma tee boro boryo, i ma tee bineyayna borey kul here.

³ Zama ir mo, waatoo din ir man'ti kala lakkal jananteyan, turanteyan, darganteyan. Ir na boonay futu nda bine-ibaayi dumi-dumiyan tee ir goyoo. Ir dira laalay nda canseyan ra. Borey n'ir konnay, ir konna cere.

⁴ Amma Irkoy ir Hallasikaa hennataraa nda nga bajoo adamizey se bangay.

Waatoo din ra

⁵ a n'ir hallasi, man'ti ir teegoy šerrantey albarkaa ra, amma nga tamallaa ra a n'a tee.

A n'ir hallasi k'ir jumay hala ir ma hayandi taaga ka bere ka taaga Hundi Henanantaa albarkaa ra.

⁶ Hundoo woo, a hanse k'a doori ir boj gumo

Isa Almasihu ir Hallasikaa albarkaa ra.

⁷ A n'a tee hala nga anneemaa kan n'ir tee boro šerranteyan ra, ir ma hunayan abadantaa tubu kan ti ir naataa.

⁸ Šennoo woo, šenni hakiikante no, ay ga baa ma hayey wey gaabandi borey ga hala wey kan naanay Irkoy, ma bara jine teegoy henna teeyan ra: woo ti haya kan ga boori a ga adamizey nafa. ⁹ Amma ma ni boj hawgay lakkal janantey kakawey, nda kaaga bayyaney, nda yenjewey ga, nda ašariyaa alfitinawey ga, zama i sii nda nafaw, yaadayan no. ¹⁰ Boro kan ga borey fay, a moorandi ni, nda n'n'a gagay cee foo, cee hinka. ¹¹ N'ga bay kan boraa woo dumoo dere, a ga cindi zunubu teeyan ra ka nga boj zukandi.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹² Waati kan ay na Artemas wala Tišik sanba ni do, gaabandi ma kaa ay do Nikopolis, zama no din no ay kayandi ya jiyaa tee. ¹³ Ma huga nda Zenas kan ti ašariyaa baykaa, nda Apolos hala haya kul mas'i kuma ngi naarumaa ra. ¹⁴ Kala ir borey mo ma teegoy henna teeyan denden, hala borey kan goo šiitey ra se, ngi faabayanoo ra i ma tee boro jinawey. I masi tee boroyan kan ra nafaw sii.

¹⁵ Borey kul kan goo ay bande ga ni foo. Borey foo kan ga baa ir, naanaa fondaa ra. Irkoy anneemaa ma bara war kul bande.

Batagaa kanj Pol n'a sanba Filemonj se

Citaaboo fahamandiroo

Filemonj man'ti kala boro kayante, šikka sii kanj Kolos koyraa Egilizoo boro no. Pol cere no. A goo nda bajna kanj maajoo ti Onezim, kanj na hasaraw tee a se, a zuru. Ir si bay takaa kanj nda Pol nda Onezim dii cere, zama Pol sii kala kasaa ra. Onezim naanay Isa, Pol na batagaa woo hantum k'a sanba Filemonj se k'a wiri a ga a masi Onezim dii koyne sanda bajna, amma a m'a dii nga armaa Almasihu albarkaa ra.

Pol na Filemonj nda borey kanj goo Filemonj hugoo ra foo, ka albarka danj Irkoy se Filemonj naanay boryaa maaganda se.

Boro ga dii batagaa woo ra kanj Pol si Filemonj gaabi, a si hini fur a ga. Amma a mma Filemonj hongandi borotaray taagaa kanj goo Isa ganakey nda cere game.

Boraa kanj se batagaa sanbandi maajoo

nda fooyanoo kanj teendi a se

¹ Agay Pol kanj ti kasa-ize Almasihu Isa maaganda se, nda ir armaa Timote ka batagaa woo sanba ir baakaa nda ir goykasinaa kanj ti ni Filemonj se, ² nda ir woymaa Apiya, nda Aršip kanj ti ir hangasinoo tangamyanoo ra, nda Egilizoo kanj ga marga ni Filemonj hugoo ra. ³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Filemonj bajoo nda nga naanaa

⁴ Ay ga albarka danj ay Koyoo se, ay ga hongaa ni waati kul ay ŋaarayrey ra, ⁵ zama ay maa ni bajoo kanj n'g'a tee Irkoy boro henanantey kul se nda naanaa kanj n'a danj ir Koyoo Isa ra. ⁶ Ay ga Irkoy ŋaaray naanaa kanj ra ir nda ni ga marga ma koy nda jine ka tonton, hala ma gomnoo kul bay kanj ir duu a Almasihu ra. ⁷ Ay duu ŋaali beeri nda binekanay ni bajoo maaganda se, zama ag'armaa, n'na Irkoy boro henanantey biney yaynandi.

Pol na sawalyan ceeci Onezim se

⁸ Woo maaganda se, ba kanj Almasihu bande ay goo nda fondo ka ni yaamar ma haya tee kanj ga hima, ⁹ amma ay baa y'a wiri ni ga baji maaganda se. Agay Pol, aru žeena ti agay, koyne mo sohō ay man'ti kala kasa-ize Almasihu Isa maaganda se. ¹⁰ Ay ga ni ŋaaray ay izoo Onezim* se kanj ay n'a hay† kasaa ra. ¹¹ Waatoo din nafaw kul sii ma ne a ra, amma sohō, a goo nda ir se nafaw, agay nda ni kul.

¹² Ay g'a yeeti ni ga, nga kanj ga hima nda sanda ay jere faa. ¹³ Ay baa y'a nanj ay jere, hala alhaadimaa kanj n'ga yadda k'a tee ya ne, a m'a tee ya ne ni dogoo ra kasaa kanj ra ay goo Alhabar Boryaa maaganda se. ¹⁴ Amma ay si baa ay ma haya kul tee bila ni ibaayoo, hala goy henna kanj n'g'a tee masi koy tee gaabi haya, a ma tee haya kanj n'g'a tee nda ni boj.

* **1:10** 1.10 Onezim maanaa ti «nafante». † **1:10** 1.10 Man'ti a nk'a hay sanda nga ize gundoo, amma kasaa ra, a n'a tuubandi. Woo se a ga nee a se «ay izoo».

¹⁵ A ga hin ka tee woo maaganda se Onezim dere ni ga alwaati kayna hala ma yee ka duu a, a ma tee ni wane hala abada. ¹⁶ Man'ti bapna no koyne, a bisa bapna, ir arma hennaa no. A ga hanse ka kan ya ne, amma a ga hima ka kan ma ne ka bisa agay, man'ti adamizetaray hinne ra, amma sohõ, zama ni armaa no ir Koyoo albarkaa ra.

¹⁷ Adişi, nda n'g'ay dii sanda ni hangasinoo, a dii sanda agay no. ¹⁸ Nda a na dori tee ma ne wala n'ga haya may a ga, a dan ay jindoo ga. ¹⁹ Agay Pol k'a hantum nda agay hunday kaboo, ay g'a bana ma ne, ay si baa ya nee ma ne kan ni azzaatoo man'ti kala agay wane. ²⁰ Nhuu ag'armaa, woo tee ya ne ir Koyoo maaganda se. Ay binoo yaynandi Almasihu albarkaa ra.

²¹ Ay ga naanay ka bay kan hayaa kan ay n'a har, n'g'a tee, woo se ay hantum ma ne. Ay ga bay kan n'ga haya tee ka bisa woo kan ay n'a har. ²² Koyne mo ma nongu soolu ya ne, zama ay ga naata kan war naarayrey albarkaa ra ay ga tanandi ka yee war do.

Fooyan kokorantaa

²³ Epafra kan goo ay bande kasaa ra Almasihu Isa maaganda se ga ni foo. ²⁴ Ay goykasinawey Marku, nda Aristark, nda Demas, nda Luka mo ga ni foo. ²⁵ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande.

Batagaa kaŋ sanbandi Eberewey se

Citaaboo fahamandiroo

Batagaa woo mana hantumandi kala dumoo kaŋ se i ga nee Ebere, Izirayel borey maa foo no. I ga nee i se mo Alyahuudu. Bora a kaŋ na batagaa woo hantum, sohō ir si maapoo bay. Bora a kaŋ n'a hantum ga Alyahuudey ašariyaa bay.

Alyahuudey kaŋ naanay Isa, kaŋ goo gurzugay ra, ngi no batagaa woo hantumkaa ga biney daŋ k'i hoyray i ma duumi Isa naanaa ga. I masi hanga Alyahuudey alaada wey, a si haya kul hanse. A g'i cebe mo kaŋ Isa bisa almalaykey, a bisa annabey, a bisa sargari juwalkey jineborey, Isa ti sargari juwalkaw beeroo kaŋ na sargari follokaa tee kaŋ ga wasa alwaatey kul se. A n'i bayrandi kaŋ i ma gaabandi ba nda i ga zarabi, i ma Ibrahima nda Irkoy ganakaw beerey jerey guna ka tee.

Irkoy na nga Iz'aroo ka šelaŋ ir se

¹ Cee boobo nda taka boobo, waati jinaa Irkoy šelaŋ ir baabey se annabey bande, ² amma zaarey din kaŋ ti zaari korawey, a šelaŋ ir se nda Iz'aroo kaŋ a n'a kayandi a ma tee haya kul tubukaa. Nga mo nda a na aduŋnawey tee. ³ Iz'aroo din man'ti kala Irkoy daržaa nereyanoo, nga ti hayaa kaŋ ti Irkoy zaati. A ga haya kul dii nda nga šenni gaabantaa. Waatoo kaŋ a na adamizey henanandi ngi zunubey ra ka ben, a goro Jerantaa kabe henna a ga beene nongey ra.

Irkoy Iz'aroo bisa almalaykey

⁴ Iz'aroo bisa almalaykey sanda takaa kaŋ nda a duu maa kaŋ bisa ngi waney. ⁵ Koyne mo almalaykey ra, may se Irkoy bay ka nee:

«Ay Iz'aroo ti ni,

hō ay na ni hay»*?

A mana bay ka nee mo:

«Agay, ay ga tee a se baaba,

nga, a ga tee ya ne iz'aru.»†?

⁶ Amma waati kaŋ a ga nga Iz'aru jinaa sanba aduŋna ra koyne‡, a ga nee:

«Irkoy almalaykey kul ma sujudu a se.»§

⁷ Almalaykey here a nee:

«A ga hewoo tee nga dontokey,

a ga nuune deenewey tee nga goykey.»*

⁸ Amma Iz'aroo here a nee:

«He Irkoy, ni kokoy gorodogoo ga cindi abada hala abada.

Ni laamaa goboo man'ti kala gobu kaŋ ga šerre.

⁹ Šerretaray no ma kan ma ne,

n'na ifutu konnay.

Woo se Irkoy, ni Koyoo

na ni yon nda jaali jii,

* **1:5** 1.5 Zabur 2.7. † **1:5** 1.5 Samiyel 2to 7.14. ‡ **1:6** 1.6 «Amma waati kaŋ a ga nga Iz'aru jinaa sanba aduŋna ra koyne», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Amma waati kaŋ a ga kaa ka nga Iz'aru jinaa sanba aduŋna ra koyne». § **1:6** 1.6 Alhukumoo 32.43; Zabur 97.7.

* **1:7** 1.7 Zabur 104.4.

ka baa ni ka bisa ni cerey kul.»†

¹⁰ Irkoy nee koyne:

«Ni ir Koyoo ka laboo gorandi za sintinoo ga.

Beenawey man'ti kala ni kabe teegoyoo.

¹¹ I ga halaci, amma ni, n'ga cindi.

I kul ga žen sanda bankaaray.

¹² N'g'i taabu sanda gumtaafa.

I ga barmay.

Ni, n'ga cindi taka follokaa ga,

ni zaarey sii nda kaydoo.»‡

¹³ Almalaykey ra, may se Irkoy bay ka nee:

«Goro ay kabe hennaa here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari

k'i daŋ ni cewey cire»§?

¹⁴ Almalaykey, man'ti hundiyaŋ no kaŋ ga goy Irkoy se wala? Man'ti i nka sanbandi hala i ma goy borey se kaŋ na hallasiyan tubu wala?

2

Ir masi hallasiyan beeroo yala

¹ Woo maaganda se ir ga hima ka hanse ka hawa hayey kaŋ ir maar'ey ga hala ir masi fondaa naŋ. ² Šennoo kaŋ almalaykey bay k'a har garandi cimi. Nda hooyan kul nda maayan jaŋay kul duu ngi zukandoo kaŋ nda i ga hima, ³ de ir, taka foo nda ir si zukandi nda ir na hallasiyan beeroo woo yala kaŋ ir Koyoo jin k'a har, borey kaŋ maar'a n'a tabatandi ir se? ⁴ Irkoy na seedetaray tee i ga nda tammaasayan, nda almunkaryan, nda kayfi dumi-dumiyaŋ nda nooyaney kaŋ Hundi Henanantaa g'i zamna ka sawa nda nga ibaayoo.*

Boro follokaa kaŋ ga hallasiyan noo

⁵ Aduŋna kaŋ goo kaa kaŋ ga ir goo ma šelan, Irkoy man'a yeeti almalaykey hinoo cire. ⁶ Amma boro foo na seedetaray tee nongu foo ra ka nee:

«Cin ti boro hala ni, Irkoy ma hongu a?

Adamize kul ti macin hala ma huga nda a?

⁷ Waati kayna ra almalaykey bisa a.†

N'na darža nda beeray tee a se boŋkoyni fuula.

⁸ N'na haya kul daŋ cewey cire.»‡

Sohō kaŋ Irkoy na haya kul daŋ a cire, a mana haya kul naŋ kaŋ sii a cire. Sohō da ir si dii kaŋ haya kul sii kala a cire. ⁹ Amma ir ga dii Isa, waati kayna ra almalaykey bisa a§ hala Irkoy albarkaa ra a ma buuyan taba adamizey kul se, sohō ir dii kaŋ darža nda beeray kokoy fuula goo boŋoo ra buuyanoo zaraboo kaŋ a n'a zaa maaganda se.

¹⁰ A ga hima bora a kaŋ na haya kul taka, koyne mo hayaa kul mana takandi kala a se, a na iz'aru boobo ka koy daržaa ra. Irkoy na Isa zarabey k'a tee boro timmante. Woo ka kate a ma tee ngi hallasiroo koyoo. ¹¹ Bora a kaŋ ga borey jisi jere ga Irkoy se nda borey kaŋ jisandi

† 1:9 1.8–9 Zabur 45.7–8. ‡ 1:12 1.10–12 Zabur 102.26–28. § 1:13 1.13 Zabur 110.1.

* 2:4 2.4 Marku 16.17–20; Teegoyey 5.12. † 2:7 2.7 «Waati kayna ra almalaykey bisa a»,

Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Haya kayna nda almalaykey bisa a». ‡ 2:8 2.8 Zabur 8.5–7.

§ 2:9 2.9 Sorro 7to.

jere ga Irkoy se kul mana hun kala boro folloku ga. Woo se a si haw ka nee i se nga armyey. ¹² A nee Irkoy se:

«Ay ga ni maanoo har ag'armey se, ay ga don ka ni saabu margaroo game.»*

¹³ A nee koyne:

«Agay, ay g'ay naanaa danj Irkoy ra.»†

A nee mo:

«Agay ne, agay nda zankey kanj Irkoy n'i noo ya ne.»‡

¹⁴ Takaa kanj nda zankey goo nda gaaham nda kuri, Isa tee sanda ngi, hala a ma nga buuyanoo ka boraa kanj kone buuyan gaaboo goo tee yaada, maanaa Ibilisi. ¹⁵ De mo a ma borey feeri kanj buuyan hunburay maaganda se ngi hunaroo kul i goo bannataray ra, ¹⁶ zama šikka sii a mana kaa ka almalaykey gaa, Ibrahima hayroo no a kaa k'a gaa. ¹⁷ Woo maaganda se haya kul here a ga hima ka hima nda nga armyey hala a ma tee ngi sargari juwalkey jineboraa kanj ga hinna a ga laadir Irkoy goyoo ra ka jamaa zunubey tuusu. ¹⁸ Zama Isa hunday zarabi, a siyandi, woo se a ga hin ka borey kanj goo ma siyandi faaba.

3

Isa bisa Musa

¹ Woo maaganda se, ag'arma henanantey kanj goo nda baa ciyayanoo ra kanj hun beenaa ra, wa Isa guna kanj tee diyaw a tee sargari juwalkey jineboro ir naanaa fondaa kanj ir g'a har ra. ² Isa ga laadir boraa here kanj n'a gorandi goyoo ra, sanda takaa kanj Musa na tee Irkoy hugoo [kul] goyoo ra. ³ Isa duu darža ka bisa Musa, sanda takaa kanj nda hugu cinakaw goo nda beeray ka bisa hugoo. ⁴ Hugu kul, boro k'a cin, amma haya kul cinakaa man'ti kala Irkoy. ⁵ Musa man'ti kala goykaw, a tee laadirante Irkoy hugoo ra, hala hayaa kanj ga kaa ka harandi, a ma nga seedetaraa too. ⁶ Amma Almasihu man'ti kala Irkoy Iz'aroo, a tee laadirante ka Irkoy hugoo juwal. Ir ti nga hugoo nda ir ga naanaa nda naataa kanj nda ir ga fooma dii ka boori.

Hunanzamoo kanj jisandi Irkoy borey se

⁷ Woo maaganda se, sanda takaa kanj nda Hundi Henanantaa ga nee:

«Hō, nda war maa Irkoy jindoo,

⁸ war masi war biney šendandi sanda tureyanoo waati, siyanoo zaaroo hane saajoo

⁹ kanj ra war baabey n'ay sii k'ay guna,

i dii ay teegoyey ¹⁰ jiiri woytaaci (40).

Woo maaganda se ay futu zamanoo din borey ga.

Ay nee: «Ngi biney ra, i ga dere waati kul,

i man'ay fondawey bay.»

¹¹ Ay futuyanoo ra ay žee ka nee: «Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra!»*

¹² Ag'armey, wa war bonj hawgay, boro kul war ra masi bara nda bine futu nda naanay janay ka Irkoy hunantaa nanj. ¹³ Wa cere kunahennay zaari kul, kullihinne ir goo waatoo woo ra kanj se i ga nee «hō», boro kul war ra masi binešenday ka nanj zunubu ma nga darga. ¹⁴ Zama ir

* 2:12 2.12 Zabur 22.23. † 2:13 2.13 Ezayi 8.17. ‡ 2:13 2.13 Ezayi 8.18. * 3:11 3.7–11 Zabur 95.7–11.

mana tee kala Almasihu hangasineyan, nda a gar ir gaabu ir sintinoo naanaa ga hala benantaa ga. ¹⁵ Citaaboo nee:

«Hō, nda war maa Irkoy jindoo,

war masi war biney šendandi sanda tureyanoo waati.»†

¹⁶ May ti borey kan ture Irkoy meešennoo maayanoo banda ga? Man'ti borey kul no kan Musa n'i fattandi Misira wala? ¹⁷ Mayyan ga Irkoy futu jiiri woytaaci (40)? Man'ti borey no kan na zunubu tee, de kunturey kan ka buu saajoo ra wala? ¹⁸ Mayyan ga a goo kan a žee kan i si huru nga hunanzamoo ra? Man'ti borey kan mana hanajer a se ga a goo wala? ¹⁹ Ir dii kan i mana hin ka huru hunanzamoo ra ngi naanay janjaa maaganda se.

4

¹ Irkoy na allaahidu zaa kan ir ga huru nga hunanzamoo ra, ir ma hawgay war ra boro masi goro kan mana huru a ra. ² Zama ir mo, ir maa Alhabar Boryaa sanda borey din. Amma šennoo kan i maar'a mana baffoo hans'i se, zama i mana hanga borey kan na hanajer bande ka naanaa dii. ³ Ir kan naanay, ir ga huru hunanzamoo ra kan Irkoy n'a har ka nee:

«Ay futuyanoo ra ay žee ka nee:

«Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra»*,

ba kan se goyey teendi ka ben za adupna daaruroo ga. ⁴ Zama Citaaboo nongu foo ra a harandi jirbi iyyantoo ga ka nee: «Jirbi iyyantoo din hane Irkoy hunanzam nga goyey kul kan a n'i tee ra.»† ⁵ Koyne mo Citaaboo nongoo din kan ir n'a har ra Irkoy nee: «Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra!»‡ ⁶ Boro jinawey kan maa Alhabar Boryaa mana huru hunanzamoo ra ngi hanajer janjaa maaganda se. Amma hala sohō fondo goo boro fooyan se ka huru. ⁷ Woo maaganda se Irkoy yee ka zaari foo kayandi kan ti «hō». Waati gaya banda ga, a na Dawda ka šelan ir se, sanda takaa kan nda a harandi ka bisa, a nee:

«Hō, nda war maa Irkoy jindoo,

war masi war biney šendandi.»§

⁸ Aywa, nda a gar Žozuwe nk'i dan hunanzamoo ra, Irkoy si šelan hunanzam zaari foo ga koyne. ⁹ Adiši, takaa kan nda Irkoy hunanzam jirbi iyyantoo hane, hunanzamoo din dumoo ka cindi Irkoy jamaa se. ¹⁰ Boro kan huru Irkoy hunanzamoo ra, bora mo hunanzam nga borj teegoyey ra, sanda takaa kan nda Irkoy hunanzam nga waney ra.

¹¹ Woo maaganda se ir ma gaabandi ka huru hunanzamoo woo ra, hala boro kul masi jan ka huru sanda borey kan mana hanajer cine. ¹² Irkoy meešennoo ga huna, a goo nda gaabi. A kan nda takuba kan goo nda mee hinka. A ga koy hala a ma bine nda hundi fay, ka dobu nda londi fay. A ga dii bine honguyanoo nda nga anniyaa. ¹³ Takahaya sii no kan ga tugu a se, moyey cire hayey kul goo gaa koonu, i ga kaaray. Nga jine ir ga hima ka kay.

Isa ti sargari juwalkey jineboraa

¹⁴ Sohō kan sargari juwalkey jineboro beeri goo ir bande kan ti Isa, Irkoy Iz'aroo kan na beenawey kottu ka bisa, ir ma gaabu ir naanaa

† 3:15 3.15 Zabur 95.7–8. * 4:3 4.3 Zabur 95.11. † 4:4 4.4 Sintinoo 2.2. ‡ 4:5 4.5 Zabur 95.11. § 4:7 4.7 Zabur 95.7–8.

haryanoo ga. ¹⁵ Zama man'ti sargari juwalkey jineboro bara ir se kaŋ si hin k'ir faaba ir luufuyaney ra. A siyandi sanda ir takaa, haya kul here, amma a mana zunubu tee. ¹⁶ Adiši, ir ma man nda naanay Irkoy kokoy gorodoo anneemantaa hala ir ma duu tamalla nda anneema ka duu faabari waatoo ra kaŋ ir ga muraadu a.

5

¹ Sargari juwalkey jineboro kul kaŋ zandi adamizey ra goyoo mana gorandi kala adamizey se Irkoy goyoo here, hala a ma hayey kaŋ nondi nda sargarey kaa kaŋ ga zunubu yaafa. ² A ga faham borey se kaŋ si haya bay de i dere, zama nga hunday man'ti kala adamize de. ³ Haya kaŋ se adamize de no, woo se a ga hima ka sargari kaa nga boŋ zunubey se, takaa din da a m'a kaa jamaa waney se. ⁴ Boro kul si hin ka nga boŋ noo beeraa woo, Irkoy no ma boro cee k'a noo a se, sanda Haruna takaa. ⁵ Takaa din da Almasihu mo mana nga boŋ noo darža ka tee sargari juwalkey jineboro. Amma a duu daržaa boraa do kaŋ šelaŋ a se ka nee:

«Ay Iz'aroo ti ni,

hō ay na ni hay.»*

⁶ Citaaboo nongu foo mo ra a nee:

«Sargari juwalkaw ti ni hala abada

sanda Melšizedek takaa.»†

⁷ Waatoo kaŋ Isa goo laboo ga, a na Irkoy ŋaaray kaŋ ga hin k'a hallasi buuyan ra, a n'a suurandi hala nongu kaŋ ra a hēe ka jinde jer ka hanse ka kaati. Irkoy n'a yakubar, zama a nka Irkoy gana. ⁸ Ba kaŋ se Irkoy Iz'aroo no, nga zarabey ra a na Irkoy jindoo haŋajeryanoo dendən. ⁹ Waatoo kaŋ a tee timmante, borey kul kaŋ ga haŋajer a se, a tee i se hallasiyan abadante nookaw. ¹⁰ Irkoy n'a tee sargari juwalkey jineboro sanda Melšizedek takaa.

Ir ma hawgay ir masi duma bere Irkoy se

¹¹ Haya boobo goo no kaŋ ir ga baa ir m'a har war se woo ga, amma hayayan no kaŋ ŋi maanaa ga šendi war se, zama war tee fuyyanteyan kaŋ si cahã ka faham. ¹² Sohō hima ka gar war tee alfa, amma war ga too cawandikaw ga koyne kaŋ ma war cawandi Irkoy meešennoo harfu jinawey. Waa ga war ga too, war si hin ka ŋaayan šenda ŋaa. ¹³ Zama boro kul kaŋ ga waa nan si hin ka šerretaray hayey kaa cere ra, zanka no. ¹⁴ Amma ŋaayan šendaa man'ti kala borey kaŋ nin wane, borey kaŋ lakkaley ga hin ka ihenna nda ilaala kaa cere ra, zama i doona a.

6

¹ Woo maaganda se ir masi kay Almasihu cawyanoo haya jinawey ga, ir ma koy jine ka timme, bila nda ir ma yee kate ka hayey gorandi za sintinoo ga kaŋ ti: ka tuubi teegoyey ra kaŋ ga kate boro ma buu, nda ka naanay daŋ Irkoy ra, ² nda cawandianoo kaŋ ga šelaŋ batizeyan* ga, nda ka kabe fur borey ga Irkoy maŋnoo ga, nda bukawey tunyanoo, nda ciiti abadantaa. ³ Woo no ir ga kaa k'a tee nda Irkoy yadda.

* **5:5** 5.5 Zabur 2.7. † **5:6** 5.6 Zabur 110.4. * **6:2** 6.2 «batizeyan», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «alwalayan», Teegoyey 18.25; 19.3–6.

⁴ Borey kaŋ waati foo lakkaley feeri, i na beenaa nooyanoo taba, i duu Hundi Henanantaa sanda takaa kaŋ nda boroyaŋ duu a, ⁵ i na Irkoy meešenni henna taba, i na zamanoo kaŋ goo kaa gaabey taba, ⁶ amma woo kul, i na fondaan, a si hin ka tee i ma bere ka yee ka tuubi koyne, zama Irkoy Iz'aroo no i g'a kaŋji taaga ngi boŋ se k'a haawandi borey jine.

⁷ Labu kaŋ ga ncirji ga kara cee boobo, de a ga dumari nafanteyan hay borey se kaŋ g'a beeri, Irkoy ga albarka daŋ laboo din ra. ⁸ Amma nda a ga karji nda ngorfu hay, a sii nda nafaw, a mana mooru laaliyan, de nga kokoroo ti a ma tonandi.

⁹ Haya kaŋ ti war, ay baakey, ba kaŋ se ir ga šennoo woo dumoo har, ir ga naanay ka bay kaŋ war goo fondo henna ga kaŋ ti hallasiyan fonda. ¹⁰ Irkoy man'ti boro kaŋ si šerre, a si dirja war goyoo nda bajoo kaŋ war n'a tee a se ka nga boro henanantey alhaadimay, de mo war g'i alhaadimay hala hõ. ¹¹ Ir ga boonay war affoo kul ma nga gaabandiyanoo cebe hala benantaa ga sanda takaa woo, hala war naataa kul ma hakiika. ¹² Hala war masi duu ka fuyye, amma war ma borey denden kaŋ naanay, i suuri, de i duu tuboo kaŋ allaahidoo zandi i se.

Irkoy allaahidu naanayantaa

¹³ Waatoo kaŋ Irkoy na allaahidu zaa Ibrahima se, a žee nda nga boŋ maanoo, zama boro sii no kaŋ bisa a kaŋ nda a ga hin ka žee. ¹⁴ A nee: «Šikka sii ay ga albarka boobo daŋ ni ra, ay ga hanse ka ni boobandi.»† ¹⁵ Takaa woo nda Ibrahima suuri, de a duu hayaa kaŋ allaahidoo zandi a se. ¹⁶ Borey si žee nda kala borey kaŋ bisa ey, žeeyanoo no ma ngi šennoo gorandi ka kakaw kul benandi. ¹⁷ Takaa din da, woo se Irkoy žee ka hanse ka cebe tubukey se kaŋ nga allaahidoo si tun. ¹⁸ Haya hinka goo no kaŋ si tun kaŋ ti žeeyan nda allaahidu, a si hin ka tee Irkoy ma tun i ga. Woo ti haya kaŋ ga hanse k'ir biney daŋ, ir kaŋ zuru ka haya kul naŋ ka hanga naataa kaŋ allaahidoo zandi. ¹⁹ Naataa woo ga tee ir se sanda langara kaŋ ga ir biney ga hawa. Šikka sii a ra, a sinjandi ka boori. A ga huru ka koy ridowoo‡ dumaa ga nongu henanantey ihenanantaa ra. ²⁰ Isa n'ir jin ka huru no din hala nga m'ir faaba, nga kaŋ tee sargari juwalkey jineboro sanda hala abada Melšizedek takaa.

7

Melšizedek man'ti kala kokoy nda sargari juwalkaw

¹ Melšizedek woo man'ti kala Zalem kokoyoo, Irkoy Jerantaa sargari juwalkaa no. Kaŋ Ibrahima koy kokoyey wongu ka hin ey ka kaa, Melšizedek n'a kubay ka gaara a se. ² Nga no Ibrahima na nga hayey kul azakkaa noo a se. Maa jinaa kaŋ huru a ga maanaa ti «šerretaray kokoyoo», koyne mo Zalem kokoyoo no, maanaa «alaafiya kokoyoo». ³ Baaba sii a se, jaa sii a se, a sii nda hayraa. Nga zaarey sii nda sintindoo, nga hunaroo sii nda kaydoo. A ga hima nda Irkoy Iz'aroo, a ga cindi sargari juwalkaw hala abada.

⁴ Wa guna takaa kaŋ nda Melšizedek ga beeri. Ibrahima, ir kaagaa n'a noo algaaniimaa azakkaa. ⁵ Lewi iz'arey ra, borey kaŋ duu

† 6:14 6.14 Sintinoo 22.16–17. ‡ 6:19 6.19 Sargarey 16.2.

sargari juwalyan goyoo goo nda fondo ašariyaa ra ka jamaa almaanoo azakkaa taa, maanaa ngi armyey ga, ba kaŋ se i kul mana hun kala Ibrahima ga. ⁶ Melšizedek mana hun Lewi hayroo ga, a na Ibrahima almaanoo azakkaa taa a ga. Ibrahima kaŋ duu allaahidey, Melšizedek gaara a se. ⁷ Ka gar kakaw sii a ra, bora a kaŋ ga gaara bisa bora a kaŋ se a ga gaara. ⁸ Ne ra, borey kaŋ ga almaanoo azakkaa taa man'ti kala boroyaŋ kaŋ ga buu. Amma nongoo woo ra i ga seedetaray tee bora a* ga kaŋ a ga huna. ⁹ Lewi no ma almaanoo azakkaa taa. Ir ga hin ka nee kaŋ Lewi mo n'a kaa, zama Ibrahima n'a kaa. ¹⁰ Waatoo kaŋ Melšizedek koy Ibrahima kubay, a gar Lewi goo nga kaagaa hamoo ra, ba nda a mana hayandi jina.

¹¹ Nda a gar Lewi sargari juwalkawtaraa nka tee ka timme, zama nga bande Izirayel jamaa duu ašariyaa, a si too sargari juwalkaw tana ma gorandi sanda Melšizedek takaa kaŋ man'ti Lewi hayroo sanda Haruna. ¹² Zama nda sargari juwalkawtaray ga barmay, adiši ašariyaa mo ga hima ka barmay. ¹³ Bora a kaŋ ga hayey wey ga harandi si hun kala alkabiila tana ra kaŋ ra boro kul mana bay ka tee goykaw sargari tonadogoo ra. ¹⁴ A ga kaaray kaŋ ir Koyoo mana hun kala Žuda ga kaŋ ti alkabiilaa kaŋ ga Musa mana bay ka šelaŋ sargari juwalkawtaray here.

Sargari juwalkey jineboro sanda Melšizedek takaa

¹⁵ Woo ti haya kaŋ ga hanse ka hakiikandi kaŋ sargari juwalkaw ga kaa kaŋ ga hima nda Melšizedek. ¹⁶ Maanaa man'ti sargari juwalkaw no kaŋ adamizey alaadaa k'a gorandi, amma hunari hinoo kaŋ si halaci k'a gorandi. ¹⁷ Seedetaraa ne kaŋ harandi a ga:
«Sargari juwalkaw ti ni hala abada

sanda Melšizedek takaa.»†

¹⁸ Yaamar jinaa tuusandi, zama a sii nda gaabi, a sii nda nafaw, ¹⁹ ašariyaa mana haya kul tee k'a timmandi, amma naata henna feeri ir se kaŋ ga kate ir ma man Irkoy. ²⁰ A mana teendi mo kala nda Irkoy žeeyanoo, sargari juwalkey jerey ti a bila Irkoy žeeyanoo. ²¹ Isa tee sargari juwalkaw, Irkoy ka žee k'a har. A nee a se:

«War Koyoo nka žee,
nga žeeyanoo si tun,

sargari juwalkaw ti ni hala abada.»‡

²² Takaa woo ra Isa na amaanaa kaŋ bisa ijinaa zaa.

²³ Koyne mo ngi, iboobo tee sargari juwalkaw ka bisa, zama buuyan no m'i ganji i ma duumi sargari juwalkawtaraa ra. ²⁴ Amma Isa ga duumi hala abada, boro tana si tee sargari juwalkaw dogoo ra. ²⁵ Woo se a ga hin ka borey kaŋ ga too a do ka koy Irkoy do hallasi ka timme, zama waati kul a ga huna ka Irkoy ŋaaray borey din se.

²⁶ Nga ti sargari juwalkey jineboro dumoo kaŋ ga ir ga too. A ga henan, a si ifutu miile, žiibi sii a ga, a ga fay ka mooru zunubantey. Irkoy n'a jer beenawey se beene. ²⁷ Nga, a si too a ma sargari kaa zaari kul sanda sargari juwalkey jineborey jerey takaa kaŋ kala i ma sargari kaa ngi boŋ zunubey se jina i ma duu ka sargari kaa koyne jamaa zunubey se. Zama waatoo kaŋ a na nga boŋ tee sargari, a man'a

* 7:8 7.8 Bora a man'ti kala Melšizedek. † 7:17 7.17 Zabur 110.4. ‡ 7:21 7.21 Zabur 110.4.

tee kala cee folloku. ²⁸ Borey kanj alfoyda wey ga kacca, ašariyaa g'i gorandi i ma tee sargari juwalkey jineboro, amma žeeyanoo šennoo kanj kaa ašariyaa dumaa ga na Iz'aroo gorandi kanj ga timme dak hala abada.

8

Isa ti ir sargari juwalkey jineboraa

¹ Šennoo kul kanj ir g'a har gaaboo man'ti kala: sargari juwalkey jineboraa woo, nga dumoo bara ir se, a goo ma goro Jerantaa kokoy gorodogoo kabe hennaa ga beenaa ra. ² A goo ma goy Irkoy hugoo ra, maanaa hukkuum cimoo kanj ir Koyoo n'a cin, man'ti boro k'a cin.

³ Sargari juwalkey jineboro kul mana gorandi kala ka hayey kanj nondi nda sargari kaa. Woo maaganda se, ba ir sargari juwalkey jineboraa mo, kala a ma sargari kaa. ⁴ Nda a gar a mma bara laboo ga, a si tee ba sargari juwalkaw, zama borey goo no kanj ga hayey kanj nondi kaa ka sawa nda ašariyaa. ⁵ Goyoo kanj sargari juwalkey goo m'a tee man'ti kala himakasinay nda bii, hayey kanj ga teendi beenaa ra no i g'i guna k'i tee. Sanda Musa, waatoo kanj a goo ma hukkuumoo cin, Irkoy n'a yaamar ka nee: «Hawgay, ma hayaa kul tee ka sawa nda fasaloo kanj cebandi ma ne tondi hondoo boŋ.»* ⁶ Amma sohō goy nondi Isa se kanj bisa woo, zama nga ti waafakandikaa amaana henna ra kanj ga goro allaahidu hennayanj ga kanj bisa amaana žeenaa waney.

⁷ Nda a gar amaana jinaa woo nka wasa, ihinkantoo kaayanoo sii nda addalil. ⁸ Irkoy šelanj nga jamaa se ngi laybey ga ka nee i se: «Nga ne, zaariyanj ga kaa, war Koyoo k'a har, ay ga amaana taaga zaa

Izirayel hugoo nda Žuda hugoo se.

⁹ A si tee sanda amaanaa dumoo kanj huru agay nda ngi baabey game waatoo kanj ay n'i dii nda kabey k'i ka fatta Misira gandaa ra.

I mana amaanaa din dii,

woo maaganda se agay mo n'i nanj. War Koyoo k'a har.

¹⁰ Amaanaa kanj ay g'a zaa Izirayel hugu-izey se

zaarey wey banda ga, war Koyoo k'a har,

ay g'ay ašariyawey danj lakkaley ra,

ay g'i hantum biney mo ga.

Ay ga tee ngi Irkoy,

i ga tee ay jamaa.

¹¹ Boro kul si yee ka nga gandaa boraa

wala nga armaa cawandi ka nee a se: «M'ir Koyoo bay!»

Zama i kul ga kaa k'ay bay,

za ikaccu hala ibeeri.

¹² Ay ga ngi goy futawey yaafa i se,

ay si yee ka hongu ngi zunubey.»†

¹³ Kanj Irkoy nee «amaana taaga»‡, a nka ijinaa tee ižeena, ka gar haya kanj gay, a žen, a ga dere ne nda kayna.

9

Almasihu hinne ti sargaroo kanj tee ka timme

* 8:5 8.5 Fattaroo 25.40. † 8:12 8.8–12 Žeremi 31.31–34. ‡ 8:13 8.13 Sorro 8to.

¹ Amaana jinaa [mo] ra ašariyayan goo kan ga cebe takaa kan nda Irkoy goyoo ga teendi nda takaa kan Irkoy hugoo ga tiya laboo ga. ² Hukkum cinandi, nga nongu jinaa se i ga nee nongu henanantaa, nga ra fitilla gorodogoo goo, nda taaballoo, nda takulawey kan jisandi Irkoy jine. ³ Rido hinkantoo dumaa ga hukkum goo kan se i ga nee nongu henanantey ihenanantaa. ⁴ Dugu diinandidogoo kan i n'a tee nda wura goo a ra, nda sunduku kan kuubi ka berandi nda wura kan ga amaanaa cebe kan huru Irkoy nda nga jamaa game, nga ra wura kusoo goo kan ra ŋaahayaa kan se i ga nee manoo goo, nda Haruna goboo kan bagu ka zay, nda tondi walhawey kan ga amaanaa šenney hantumandi. ⁵ Sundukoo, almalayka daržantey kan se i ga nee šerib kan i n'i tee goo daabirjoo* bon, i ga ngi biyey k'a gum. Sohō da ir si huru šenney wey fesufesuyanoo ra.

⁶ Takaa woo nda hayey soolandi, waati kul sargari juwalkey si huru kala hukkumoo nongu jinaa ra ka ngi goyoo tee. ⁷ Amma nongu hinkantoo sargari juwalkey jineboraa hinne no ma huru a ra cee folloku jiiroo ra, woo din mo kala kuri ma bara a kone. A ma kuri sargari kaa nga bon se, a m'a kaa jamaa dereyaney se. ⁸ Takaa woo nda Hundi Henanantaa baa nga ma cebe ir se kan nongu henanantey ihenanantaa mana feeri, kullihinne hukkum jinaa ga bara. ⁹ Hukkumoo man'ti kala bii waatoo woo se, maanaa nooyaney nda sargarey si hin ka boraa kan g'i kaa binoo tabatandi Irkoy goyoo ra. ¹⁰ Goyoo din si teendi de nda kala ŋaahaya, nda hanhaya, nda alwala dumi-dumiyan. Wey man'ti kala kabehayayan kan ga bara hala waatoo kan ra Irkoy na hayey barmay.

¹¹ Amma Almasihu kaa, nga ti haya henney kan kaa† sargari juwalkey jineboraa. A mana bisa nda kala hukkum kan ga beeri, a ga timme, kabe man'a tee, maanaa aduppa woo kan takandi s'a may. ¹² A mana huru nongu henanantey ihenanantaa ra nda jindaaruyan kuri wala haw-izeyan kuri, amma nga bon kuroo nda a huru cee folloku no din ka duu sawalyan abadante. ¹³ Zama nda a gar jindaaruyan kuri, wala haw yaaruyan kuri, wala haw zan kan i n'a ton ka boosoo say-say borey žiibey ga, ga ngi tarayheroo henanandi k'i kaarandi, ¹⁴ taka foo nda Almasihu kuroo kan Hundi abadantaa albarkaa ra na nga bon noo sanda sargari kan ga laybu sii, si war lakkaley henanandi ka hun teegoyey ra kan ga koy buuyan here hala war ma goy Irkoy hunantaa se?

¹⁵ Woo maaganda se, Almasihu ti amaana taaga waafakandikaa. Borey kan na hooyan tee amaana jinaa waati, a buu ngi feeriyanoo se, hala borey kan ciyandi ma duu tubu abadantaa kan allaahidoo zandi i se.

¹⁶ Tubu-kaddaasu, waati kan a henan kan koyoo buu, nga no a goo nda alfayda. ¹⁷ Tubu-kaddaasu sii nda alfayda kala waati kan koyoo buu, kullihinne koyoo ga huna, a sii nda gaabi. ¹⁸ Woo maaganda se amaana jinaa mo mana gorandi kala nda kuri. ¹⁹ Waatoo kan Musa na ašariyaa yaamarey kul har jamaa se affoo-foo ka ben, a na haw-izeyan kuri, [nda jindaaruyan kuri,] nda hari, a n'i say-say nda feeji haabu ciray zaram, nda izopu bundu, citaaboo hunday ga nda jamaa

* **9:5** 9.5 Daabirjoo woo no ma zunubey daabu. † **9:11** 9.11 «haya henney kan kaa», hantum fooyan ga nee «haya henney kan ga kaa».

kul ga. ²⁰ A nee: «Woo ti amaanaa kuroo kaŋ Irkoy n'a yaamar war se.»[†] ²¹ Takaa din da, a na kuroo say-say hukcumoo ga nda jinawey kul kaŋ goo no Irkoy goyoo se. ²² A ga himandi ašariyaa ra, haya kul si henanandi nda kala kuri, nda kuri mana mun, zunubu yaafayan sii no.

Almasihu buuyanoo no ma zunubu yaafa

²³ A nka waazibi hayey kul kaŋ goo beenaa ra himakasinawey ma henanandi nda takaa woo. A nka tilasu beenaa hayey mo ma henanandi nda sargari kaŋ bisa ey. ²⁴ Almasihu mana huru Irkoy hugoo ra kaŋ teendi nda kabe, kaŋ ga hima nda Irkoy hugu cimoo. Beenaa zaati ra a huru, a goo ma kay Irkoy jine ir se. ²⁵ Koyne mo man'ti hala a ma duu ka nga boŋ noo sanda sargari cee booboyaŋ sanda takaa kaŋ nda sargari juwalkey jineboraa kaŋ jiiri kul a ga huru nongu henanantaa ra nda kuri waani. ²⁶ Nda woo no, a hima ka zarabi cee booboyaŋ za aduŋŋa daaruroo ga. Sohō, cee folloku no a bangay, zamaney benantaa ga, a na nga boŋ tee sargari ka zunubu tuusu. ²⁷ A dunbandi kaŋ adamize kul si buu kala cee folloku jina ciitoo ma kaa. ²⁸ Takaa din da, Almasihu mo nondi sargari cee folloku hala a ma boro boobo zunuboo jeejaa zaa. Cee hinkantoo ga a ga kaa, amma man'ti zunubu se, a mma kaa ka borey hallasi kaŋ g'a batu nda cahāyan.

10

¹ Ašariyaa man'ti kala haya henney kaŋ goo kaa biyoo, man'ti nga hunday ti hayey din. Abada a si hin ka borey tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme kaŋ ga man Irkoy nda sargariyaŋ kaŋ si ben kaŋ i g'i kaa jiiri kul. ² Nda man'ti woo, borey kaŋ ga Irkoy gana nda takaa woo mma henan cee folloku ngi zunubey ra, i si zunubu maate ngi ga, i si sargari kaa koyne. ³ Amma sargarey wey kul kaayanoo mm'i hongandi jiiri kul ngi zunubey. ⁴ Zama haw yaaru kuri nda jindaaru kuri si hin ka zunubu kaa.

⁵ Woo maaganda se waatoo kaŋ Almasihu kaa aduŋŋa ra, a nee Irkoy se:

«N'si baa sargari, n'si baa nooyan,
gaaham no n'daŋ ay ga.

⁶ Sargari kukurantey wala zunubu sargarey si kan ma ne.

⁷ Ay nee:

«Nga ne, agay ne ma kaa ka ni ibaayoo tee, ay Koyoo,
sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaabu kunkunantaa ra ay ga.»*

⁸ A nka jin ka nee:

«N'si baa sargari, nda nooyan, nda sargari kukurante, nda zunubu
sargari,

i mana kan ma ne.»

Ba kaŋ se hayayaŋ no kaŋ ga nondi ka sawa nda ašariyaa. ⁹ A nee koyne:

«Nga ne, agay ne ma kaa ka ni ibaayoo tee.»

A ga sargari jinaa tuusu ka ihinkantoo gorandi. ¹⁰ Irkoy ibaayoo woo albarkaa ra ir jisandi jere ga Irkoy se, zama Isa Almasihu na nga kunturoo noo a ma tee sargari cee folloku.

[†] 9:20 9.20 Fattaroo 24.8. * 10:7 10.5–7 Zabur 40.7–9.

¹¹ Sargari juwalkaw kul mma kay zaari kul ka nga goyoo tee. Cee boobo haya follokey no a g'i noo sargari kanj abada i si hin ka zunubu kaa. ¹² Amma Almasihu na sargari folloku kaa kanj ga zunubu yaafa, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga hala abada.† ¹³ Sohõ a ga batu hala nga iberey ma tee taari ka danjandi nga cewey cire. ¹⁴ Zama sargari folloku albarkaa ra a na borey tee timmanteyan hala abada kanj ga yeetandi jere ga Irkoy se.

¹⁵ Hundi Henanantaa mo na nga seedetaraa tee ir se. Zama waatoo kanj a nee:

¹⁶ «Amaanaa kanj ay g'a zaa i se zaarey wey banda ga», war Koyoo k'a har, <ay g'ay ašariyawey danj biney ra, ay g'i hantum lakkaley ra»,

¹⁷ a nee koyne: «Ay si yee ka hongga ngi zunubey nda ngi teegoy futawey.»‡ ¹⁸ Nongu kanj ra yaafayan teendi, sargari si yee ka hun zunubu se.

Ir ma man Irkoy

¹⁹ Woo se, ag'armey, ir goo nda fondo nda naanay ka huru nongu henanantaa ra Isa kuroo albarkaa ra. ²⁰ A na fondo taaga hunante feeri ir se kanj ga bisa nda hukumoo ridowoo, maanaa nga gaahamoo. ²¹ Ir goo nda sargari juwalkaw beeri kanj gorandi Irkoy hugoo bonj. ²² Ir ma man Irkoy nda bine kaaray nda naanay timmante, ir ma duu bineyan kanj henan ka mooru ifutu kanj ir bay ir lakkaley ra kanj ir n'a tee nda gaaham kanj jumay nda hari henanante. ²³ Ir ma gaabandi ka gaabu ir naataa haryanoo ga bila binehunay, zama boraa kanj na allaahidoo zaa ga laadir. ²⁴ Ir ma cere hawgay ka cere gaabandi baji nda teegoy henna ga. ²⁵ Ir mas'ir margaroo nanj sanda takaa kanj nda boro fooyan ga doona k'a tee. Ir ma cere bine danj, waaniwaani war ga dii ciitoo zaaroo ga baa ka too.

²⁶ Nda ir ga muray ka cindi ka zunubu tee, ka gar ir duu cimoo bayraa, sargari sii no koyne kanj ga zunubu yaafa. ²⁷ Amma haya sii no kala ciitoo batuyanoo kanj ga boro hunburandi nda nuune futaa kanj ga iberey gon. ²⁸ Boro kanj na Musa ašariyaa yankar, bila hinnari a ga wiiyandi seede hinka wala ihinza šennoo ga. ²⁹ De war ga hongu macin ti zukandoo kanj nda boraa ga hima kanj na Irkoy Iz'aroo kaynandi, ka amaanaa kuroo kanj n'a henanandi tee yaada, ka Irkoy Hundi tamallantaa wow? ³⁰ Zama ir ga boraa bay kanj nee: «Agay no ma boro zukandi, agay no ma boro bana.»§ A nee mo: «War Koyoo ga nga jamaa ciiti.»* ³¹ Almasiiba ti boro ma kanj Irkoy hunantaa kaboo ra!

³² Wa hongu war zaari jinawey, war lakkaley feeriyanoo banda ga, war na wongu šenda hotta tangam, ³³ kanj cee fooyan i na war wow ka war kabekunafutay borey jine wala mo war tee affoo borey bande kanj i g'i tee takaa woo. ³⁴ War zarabi kasa-izey bande†, war yadda

† **10:12** 10.12 «Amma Almasihu na sargari folloku kaa kanj ga zunubu yaafa, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga hala abada», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Amma Almasihu na sargari folloku kaa zunubey se hala abada, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga».

‡ **10:17** 10.16–17 Žeremi 31.33–34. § **10:30** 10.30 Alhukumoo 32.35. * **10:30** 10.30

Alhukumoo 32.36. † **10:34** 10.34 «War zarabi kasa-izey bande», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «War na hinnari cebe kasa-izey se».

nda jaali i ma war almaanoo taa war kone, zama war ga bay kanj war goo nda alman henna duumante. ³⁵ War masi war naanayyanoo fur, a goo nda sufuray beeri. ³⁶ War ga too muņeyan ga hala war ma duu ka Irkoy ibaayoo tee ka duu allaahidoo kanj a n'a zaa. ³⁷ Zama Citaaboo nee:

«Ne nda kayna, nda cahāyan,
boraa kanj ga hima ka kaa ga kaa,
a si gay.

³⁸ Ay boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa.†

Amma nda a yee nda banda, ay binoo si bag'a.»§

³⁹ Amma ir, ir sii borey ra kanj ga yee banda ka halaci. Ir sii kala borey ra kanj ga naanay ka ngi hundey hallasi.

11

Ir Izirayel hayragey naanayyanoo

¹ Naanayyan man'ti kala ma hakiika kanj naataa kanj n'duu a šikka sii a ra, hayey kanj n'si dii ey ti cimi. ² Nga no ka kate Irkoy ma seedetaray henna har ir hayragey ga.

³ Naanayyan ka kate ir ma faham kanj Irkoy meešennoo ka aduņņa daaru, taka kanj ra hayey kanj ir ga dii ey mana hun kala hayey ra kanj moo si dii ey.

⁴ Naanayyan ka kate Habila ma sargari kaa Irkoy maapoo ga kanj baa Kabila wanoo. Naanayyanoo woo se seedetaray teendi a ga kanj boro šerrante no. Irkoy na seedetaray tee nga nooyaney ga. Woo maaganda se, ba kanj a buu, a ga šelaņ.

⁵ Naanayyan ka kate Henok ma zandi bila nda a ma dii buuyan. Boro kul mana dii a koyne, zama Irkoy k'a zaa. Za a mana zandi, a duu seedetaray kanj nee boro no kanj kan Irkoy se. ⁶ Bila naanayyan boro si hin ka kan Irkoy se. Boro kanj man Irkoy, kala a ma naanay kanj Irkoy ga bara, de mo a ga borey bana kanj g'a ceeci.

⁷ Naanayyan ka kate Nuhu ma sunduku beeri tee k'a tee harihii waatoo kanj Irkoy na hayayan cebe a se kanj boro si dii ey. Irkoy hunburay ra a n'a tee ka nga hugoo borey hallasi. Nga naanayyanoo cebe kanj aduņņa borey, boro laalayan no, nga naanayyanoo sabbu se a diyandi boro šerrante.

⁸ Naanayyan ka kate Ibirahima ma tuuru Irkoy ciyayanoo se ka koy nongu ra kanj a ga hima k'a tubu. A koy bila nda a ma bay nongoo kanj ra nga ga koy. ⁹ Naanayyan ka kate a ma koy goro gandaa ra kanj allaahidoo zandi a se. A goro hukkumyanj cire. Isiyaka nda Yakuba kanj na allaahidu follokaa tubu Irkoy do mo goro hukkumyanj cire. ¹⁰ A na koyraa batu kanj goo kaa kanj goo nda asaasu henna, Irkoy ti boraa kanj ga takaa kanj nda a ga cina žeeri, nga ti cinakaa mo.

¹¹ Naanayyan ka kate Sarata mo, ba kanj se woy gun no, ba kanj se nga jiirey boobo, a hin ka ize danj aduņņa ra, zama boraa kanj na allaahidoo

† **10:38** 10.38 «Ay boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ay boraa kanj naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna». § **10:38** 10.38 Habaku 2.3-4.

zaa, a n'a dii laadirante.*¹² Woo maaganda se aru folloku kanj a ga hima nda gaahamoo buu na jama hay kanj ga boobo sanda beenaa handarawey, sanda labutaasoo kanj goo teekoo mijoo ga kanj hinnaa si hin ka kabandi.

¹³ Borey wey kul mana buu kala naanayyan ra, i mana duu hayey kanj allaahidey zandi i se, amma i n'i honnay nongu mooro ra, i n'i foo. I yadda kaaray kanj ngi man'ti kala yawyanj nda naarukawyanj laboo ga. ¹⁴ Borey kanj ga ŗelanj nda takaa woo, ga cebe kaaray kanj ganda tana no ngi g'a ceeci. ¹⁵ Koyne mo nda a gar i nka faaji gandaa se kanj ra i fatta, i duu fondo ka yee. ¹⁶ Amma sohō i ga ganda ceeci kanj baa woo din, maanaa beenaa wanoo. Woo maaganda se Irkoy si haw nga ma ciyandi nda ngi Irkoy, zama a na koyra hanse i se.

¹⁷ Naanayyan ka kate, waatoo kanj Ibrahima siyandi, a na Isiyaka tee sargari. A na nga iz'aru follokaa tee sargari, nga kanj allaahidu zandi a se. ¹⁸ Irkoy bay ka bayrandi a se ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kanj ra ni maapoo si dere.»[†] ¹⁹ Ibrahima laasaabu ka dii kanj ba bukaw, Irkoy ga hin k'a tunandi. Woo maaganda se izoo yee a ga sanda haya kanj tun bukawey game.

²⁰ Naanayyan ka kate Isiyaka ma gaara Yakuba nda Eso se hayayan kanj ga kaa ga.

²¹ Naanayyan ka kate Yakuba, waatoo kanj a goo buuyan mee ga, a gaara Isufi iz'arey se nda affoo-foo. A dibi nga bundoo mijoo ga ka sujudu.

²² Naanayyan ka kate, waatoo kanj Isufi buuyanoo man, a ŗelanj Izirayel borey fattayanoo ga Misira ra. A na yaamar noo nga birey here.

²³ Naanayyan ka kate, waatoo kanj Musa hayandi, nga hayragey m'a tugu handu hinza, zama i dii kanj zankaa ga boori, de i mana hunbur kokoyoo yaamaroo.

²⁴ Naanayyan ka kate, waatoo kanj Musa beeri, a wanji nga ma ciyandi Firawuuna ize woyoo iz'aroo. ²⁵ A suuba nga ma ŗilla Irkoy jamaa bande nda nga ma maakaanii waati kayna zunubu ra. ²⁶ A dii kanj kaynandoo kanj i n'a tee Almasihu se goo nda gomni beeri ka bisa Misira almaano, zama a si dii kala sufuraa.

²⁷ Naanayyan ka kate a ma hun Misira bila nda a ma hunbur kokoyoo futuyanoo. A gaabandi sanda boro kanj ga dii bora kanj si diyandi. ²⁸ Naanayyan ka kate a ma Borcintaraa jingaroo tee ka kuri danjanoo tee hala halacikaa masi too Izirayel gunde jinawey do.

²⁹ Naanayyan ka kate i ma teeko Hari Ciraa dunbu ka bisa sanda labu koga, ka gar Misira borey kanj nee ngi g'a tee, i yoole.

³⁰ Naanayyan ka kate ŗeriko cetewey ma kanj waatoo kanj i n'i kuubi jirbi iyee. ³¹ Naanayyan ka kate woykuuroo Rahab mana halaci borey kanj si hanjajer Irkoy se bande, zama a nka monnokey yawzunbay nda alaafiya.

* **11:11** 11.11 «Naanayyan ka kate Sarata mo, ba kanj se woy gun no, ba kanj se nga jiirey boobo, a hin ka ize danj aduŗnja ra, zama bora kanj na allaahidoo zaa, a n'a dii laadirante», Grek ŗenni ra, almaganaa faa ti «Naanayyan ka kate mo Ibrahima nda Sarata, ba kanj se woy gun no, ba kanj Ibrahima jiirey boobo, a hin ka ize danj aduŗnja ra, zama bora kanj na allaahidoo zaa, Ibrahima n'a dii laadirante.» † **11:18** 11.18 Sintinoo 21.12.

³² Macin no ay ga nee koyne, zama ay si duu ay boŋ ka šelan Žedewoŋ ga, nda Barak, nda Samsoŋ, nda Žefte, nda Dawda, nda Samiyel, nda annabey. ³³ Ngi kaŋ naanayyanoo ka kate i ma hin laamawey, i laama nda šerretaray, i duu allaahidey hayey, i na ganjihaylawey miŋey daabu, ³⁴ i na nuunaa gaaboo wii, i hallasi takubaa ra. Ngi yalaafuyanoo ra i duu gaabi, i duu hinay wongoo ra, i na wongu-ize waaney gaaray. ³⁵ Woyyaŋ kaŋ borey buu, borey tun ka nondi i se, affooyaŋ gurzugay, zama i mana yadda ka Irkoy yankar hala i ma ngi feeri, amma i baa ngi ma duu tunyan henna. ³⁶ Affooyaŋ mo i n'i sii k'i kašikaši, k'i barzu, k'i haw k'i daŋ kasu. ³⁷ I n'i warra nda tondi k'i wii, i n'i dunbu nda cendi, i n'i wii nda takuba, i mana huna nongu foo, i bankaaray nda feeji kuuru nda hancin kuuru, i tilasu, i n'i zarabi, i n'i žilla. ³⁸ Ngi kaŋ naanay, aduppa si hima nda ngi dumey, i dere saajey nda tondi hondey ra, nda tondi guusey ra, nda laboo guusey ra.

³⁹ Borey wey kul, seedetaray henna harandi ngi naanayyanoo ga, woo kul, i mana duu hayaa kaŋ allaahidoo zandi i se. ⁴⁰ Zama Irkoy na haya kayandi ir se kaŋ ga hanse ka hennay, hala i masi tee timmante bila ir.

12

Baaba Irkoy ga nga izey aladabu

¹ Woo se ir mo, zama seede jamaa woo g'ir kuubi k'ir bere, ir ma jeeje kul nda zunubu kaŋ ga cahã k'ir daabu fur, ir ma zuraa zuru kaŋ goo ir jine nda muŋeyan. ² Ir m'ir moŋey kanji Isa ga kaŋ ti naanayyan koyoo, nga ti timmandikaa. Naaloo kaŋ g'a batu maaganda se, a yadda ka buu kanjandibundoo ga, a mana haawoo guna kaŋ goo a ra, a goo ma goro Irkoy kokoy gorodogoo kabe henna ga.

³ Wa hongu boraa kaŋ na zunubantey kakawey muŋe hala war masi naŋ war ma fara, war biney masi duu ka hun. ⁴ War zunuboo wonguyanoo ra, war mana gurgay jina hala nongu kaŋ ga i ma war kurey mun. ⁵ War nka dirpa hoyraa kaŋ ga šelan war se sanda iz'aruyan, a nee:

«Ay iz'aroo, mas'ir Koyoo aladaboo kaynandi kaŋ a g'a tee ma ne. De mo ni binoo masi hun nda a ga ni layboo cebe.

⁶ Zama boraa kaŋ ir Koyoo ga bag'a no a g'a aladabu.

Boraa kaŋ a g'a dii nga izoo no a g'a gooji.»*

⁷ Wa gurzugay muŋe, nga nda war ga aladabu. Irkoy mma war dii nga iz'arey. May ti izoo kaŋ baaboo si aladabu? ⁸ Amma nda war si duu aladaboo kaŋ borey kul ga duu a, war man'ti kala taray izeyan, war man'ti nga izey. ⁹ Koyne mo aduppa ra ir duu baabayan kaŋ n'ir aladabu, ir n'i beerandi. Ir s'ir boŋ yeeti ganda hundey Baaba se ka duu hunayan wala? ¹⁰ Cimi no i s'ir borey aladabu kala waati kayna se ka sawa nda woo kaŋ ga kan i se, amma nga, a s'ir aladabu kala ir nafaa se ka duu nga henanyanoo ra. ¹¹ Ka gar aladabuyan kul, dogoo din da a si hima nda paali haya, binemarayyan no. Amma waati banda ga, boraa kaŋ duu a, ga duu nga gomney kaŋ ti alaafiya nda šerretaray.

Hoyrayyan nda yaamaryan

* 12:6 12.6 Yaasawey 3.11–12.

12 Woo maaganda se «wa war kabey kanj fara šerre ka boori nda war kanjey kanj ga jijiri.»† 13 «Wa fondo šerranteyanj tee war cewey se»‡ hala woo kanj ga sinbar masi golbi, amma a ma duu baani.

14 Wa ceeci alaafiya ma bara war nda borey kul game, nda henanyan, bila henanyan boro kul si dii ir Koyoo. 15 Wa hawgay boro kul masi Irkoy anneemaa yala. Boro kul masi nanj dooray ma zay nga binoo ra ka boro boobo žiibandi. 16 Woy nda aru izefuturaray teekawyanj masi bara war game, haya henanante kaynandikaw masi bara war game, sanda Eso kanj na nga izejinawtaraa neere ŋaayan de se. 17 War ga bay kanj woo din banda ga, kanj a baa nga ma duu gaararoo, i wanji a ga. A mana duu taka kul kanj nda nga ga takaa barmay, ba kanj a n'a ceeci nda hēeni.

18 War mana too tondi hondoo§ do kanj ga boro ga hin ka tuku, war mana too nuunaa kanj ga dii do, war mana too kubaa do, war mana too kubay beeroo do, war mana too hewkuroo do, 19 war mana maa laati beeroo jindoo, war mana maa boro jinde. Borey kanj maa jindoo nee jindoo masi yee ka šelanj ŋi se koyne. 20 Zama i mana hin ka yaamaroo muŋe kanj nee: «Ba nda adabba ka tuku tondi hondoo ga, i g'a warra nda tondi k'a wii.»* 21 Hayaa kanj i dii a hanse k'i hunburandi hala nongu kanj ra Musa nee: «Ay hanse ka hunbur hala ya mma jijiri.»†

22 Amma war too Siyonj tondi hondoo do nda Irkoy hunantaa koyraa kanj ti Žerizalem kanj goo beenaa ra, nda almalayka zenber-zenberyanj kanj ti jingaroo hoorawey margaroo, 23 nda gunde jinayanj margaroo kanjanj hantumandi beenaa ra, nda Irkoy kanj ti borey kul ciitikaa, nda boro šerrantey hundey kanj Irkoy n'i tee boro timmanteyanj. 24 War too Isa do kanj ti amaana taaga waafakandikaa, nda kuroo ga kanj sayandi kanj ga šelanj ka bisa Habila wanoo.

25 Wa hawgay war masi wanji boraa ga kanj ga šelanj. Zama nda borey din kanj wanji boraa ga kanj ga šelanj laboo ga mana hallasi, taka foo nda ir ga hin ka hallasi nda ir na banda bere boraa se kanj šennoo hun beenaa ra? 26 Nga kanj jindoo ga laboo jijirandi, amma sohō a na allaahidu zaa ka nee: «Man'ti laboo hinne no ay ga yee koyne k'a jijirandi, ay ga beenaa mo jijirandi.»‡ 27 «Yee koyne» woo kanj harandi ka bisa ga cebe kanj hayey kanj goy aduŋna takaroo ga, ga jijiri hala hayey kanj si jijiri ma cindi.

28 Zama ir ga hima ka duu laama kanj si tun, ir ma Irkoy anneemaa dii henna kanj nda ir ga goy a se nda taka kanj ga kan a se, nda beeray nda hunburay. 29 Zama ir «Irkoy man'ti kala nuune beeri»§.

13

Takaa kanj ra boro ga kan Irkoy se

1 Wa koy jine armataray baji ra. 2 War masi dirŋa yaw zumandiyan, nga ka kate boro fooyanj ma almalaykayanj zumandi bila nda i ma bay. 3 Wa hongu kasa-izey sanda war mma bara i bande kasaa ra. Wa hongu borey kanj i g'i žilla, zama war mo, gaaham goo war se.

† 12:12 12.12 Ezayi 35.3. ‡ 12:13 12.13 Yaasawey 4.26. § 12:18 12.18 Sinay tondi hondoo no. * 12:20 12.20 Fattaroo 19.12. † 12:21 12.21 Alhukumoo 9.19. ‡ 12:26 12.26 Aže 2.6. § 12:29 12.29 Alhukumoo 4.24.

⁴ Borey kul ma hiijay beerandi, kurje nda wande ma laadir, zama woy nda aru izefututaray teekey nda zinateerey, Irkoy g'i ciiti.

⁵ Nooru baji masi war gongu, war ma wasa nda woo kan goo war kone, zama ir Koyoo hunday nee: «Ay si ni nanj abada, ay si ni fur abada.»* ⁶ Woo se ir ga hin ka nee nda naanay:

«Ay Koyoo ti ay faabakaa,
ay si hunbur haya kul,

macin no boro ga hin k'a tee ya ne?»†

⁷ Wa hongu war jineborey kan na Irkoy meešennoo har war se, wa ngi dira takaa guna ngi hunaroo benantaa ga, wa ngi naanayyanoo denden. ⁸ Isa Almasihu follokaa no bi, nga no hõ, nga no hala abada.

⁹ War masi nanj cawandiyany dumi-dumiyanj nda cawandiyany waaniyanj ma war lakkaley bere, zama a ga boori Irkoy ma nga anneemaa ka boro binoo tabatandi, man'ti njayanyanj ašariyaa kanj mana bay ka borey nafa kanj ga dira nda ey k'a tee.

¹⁰ Ir goo nda sargari tonadoo kanj sargari juwalkey kanj ga goy Irkoy hukcumoo ra sii nda fondo ka hayaa njaa kanj ga sargandi.

¹¹ Adabbawey kanj sargari juwalkey jineboraa ga ngi kurey ka koy nongu henanantaa ra zunubu tuusuyanoo se kunturey si tonandi kala jamaa kaloo se taray.‡ ¹² Woo se Isa mo, hala nga ma duu ka jamaa henanandi nda nga boñ kuroo, a zarabi koyraa mijoo se banda.

¹³ Adiši ir ma fatta ka koy a do jamaa kaloo se taray, ir ma kaynandoo zaa sanda nga. ¹⁴ Zama ne ra koyra kanj ga duumi sii no, woo kanj goo kaa no ir g'a batu. ¹⁵ [Adiši] ir masi fay nda ka saabuyan sargari kaa Irkoy maapoo ga Isa Almasihu albarkaa ra, maanaa nga maapoo saabuyanoo ma bara ir mijey ra.

¹⁶ War masi dirpa ihenna teeyan, war ma cere faaba nda war almaanoo, zama sargarey wey dumey no ma kan Irkoy se.

¹⁷ Wa hanajer war jineborey se, war ma war boñ yeeti ganda i se, zama ngi no ma war hundey lakkal, Irkoy ga kaa k'i hãa. Wa woo tee hala i ma war juwal nda jaaliyan bila taabi kanj sii nda war se nafaw.

¹⁸ Wa Irkoy njaray ir se, ir ga naanay ka bay kanj ir biney ga boori, ir ga baa ir ma dira nda fondaa haya kul here. ¹⁹ Ay g'a šendandi war ga war m'a tee hala ya cahã ka yee war ga.

Saabuyan

²⁰ Irkoy kanj ti Alaafiyakoyoo kanj na feeji kurkaw beeroo, ir Koyoo Isa tunandi ka hun bukawey ra amaana abadantaa kuroo albarkaa ra, ²¹ ma war tee timmanteyanj ka teegoy henna dumi kul tee nga ibaayoo se. A ma haya tee ir ra kanj ga kan a se Isa Almasihu albarkaa ra kanj darža ma bara a ga abada [hala abada]! Amin.

Fooyan kokorantaa

²² Ag'armey, ay g'a wiri war ga, war ma hoyraa šennoo woo dii, zama haya kayna de no ay n'a hantum war se. ²³ War ma bay kanj ir armaa Timote tanjandi. Nda a kaa tanba, agay nda a ga koy dii war. ²⁴ Wa war jineborey kul foo, nda Irkoy boro henanantey kul. Ir armyey kanj goo Itali gandaa ra ga war foo. ²⁵ Irkoy anneemaa ma bara war kul bande.

* 13:5 13.5 Alhukumoo 31.6, 8; Žozuwe 1.5. † 13:6 13.6 Zabur 118.6. ‡ 13:11 13.10–11 Sargarey 16.27.

Batagaa kaŋ Žak n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Žak ka batagaa woo hantum. A nk'a hantum Isa ganakey kul se kaŋ say-say aduŋŋa kul ra. A nee boro kaŋ sii nda lakkal m'a wiri Irkoy ga, a ga duu a.

Hoyrayyaŋ ne kaŋ Žak n'i hantum ganakey se:

- I ma duumi Irkoy bande waati šendey ra.
- I ma baa Irkoy meešennoo.
- I ma baa ŋgi cinaa ka gomni tee talkey se.
- I masi ŋgi boŋ cebe.
- I masi borey ciinay.

Boro si hin ka naanay Isa Almasihu Alhabar Boryaa ma goro mana teegoy henna tee, zama «naanay bila teegoy man'ti kala haya bukaw» (zamnaa 2.26).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Žak kaŋ ti Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu tam ka batagaa woo sanba ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) kaŋ say-say foo.

Naanay nda lakkal

² Ag'armey, siiyan dumi-dumey kaŋ duu war, w'i dii sanda jaali de, ³ ka bay kaŋ war naanaa siiyanoo ga mupeyan hay. ⁴ Kala mupeyanoo ma nga goyoo timmandi hala war ma nin ka tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme, hala nongu kaŋ ra haya kul si war kuma. ⁵ Nda boro goo war ra kaŋ sii nda lakkal, a m'a wiri Irkoy ga kaŋ ga borey kul noo nda kabedoonay bila citi, a g'a noo a se. ⁶ A m'a wiri nda naanay bila šikka, zama boro kaŋ ga šikka ga hima nda teekoo bonday kaŋ hewoo g'a ka koy nongoo kul here. ⁷ Bora a woo dumoo masi hongu nga ga duu ir Koyoo do haya, ⁸ lakkal hinka-hinkakoyini no, nga fondawey kul ra, a si kay doo foo.

Talka nda almankoyini

⁹ Arma talkaa ma jaali nda nga jeryanoo, ¹⁰ almankoyinoo ma jaali nda nga yeegandayanoo, zama haya bisante no sanda suboo kutukuryaa. ¹¹ Zama waynaa fatta nda nga konnoo, a ga suboo kogandi, nga kutukuryaa ga kaŋ, nga booroo dere. Takaa din da, almankoyinoo ga menne nga goyey ra.

Siiyaney

¹² Bora a duu gomni kaŋ ga siiyan suuri, zama nda a duu maa henna, a ga duu hunayan fuulaa kaŋ ir Koyoo na nga allaahidoo zaa borey se kaŋ ga baa nga. ¹³ Boro kul kaŋ no, waati kaŋ a siyandi, a masi nee: «Irkoy k'ay sii ya ifutu tee», zama ifutu si hin ka Irkoy sii, nga mo si boro kul sii a ma ifutu tee. ¹⁴ Amma boro foo kul mma siyandi waati kaŋ nga boonay futaa n'a cendi k'a darga. ¹⁵ Woo banda ga, nda boonay futaa zandi, a ga zunubu hay, nda zunuboo nin, a ga buuyan hay.

¹⁶ War masi war boŋ darga, ag'armey, ay baakey. ¹⁷ Nooyan henna kul nda nooyan timmante kul si hun kala beene, gaayey Baaba do. Nga kaŋ si barmay, a si tee bii kaŋ ga bere-bere. ¹⁸ Nga ibaayoo ra, a n'ir hay cimoo ũennoo sabboo ra, hala ir ma tee sanda nga takahayey ize jina-jinawey.

Wa haŋajer Irkoy meeũennoo se k'a ka goy

¹⁹ War ma bay, ag'armey, ay baakey, adamize kul ma cahã ka haŋa kayandi, amma a masi cahã ka ũelan, a masi cahã ka futu, ²⁰ zama adamize futuyanoo si haya tee kaŋ ga ũerre Irkoy jine. ²¹ Woo se war ma žiibi kul naŋ, nda laalay futu kul, wa ũennoo kaŋ dumandi war biney ra dii nda bineyaynay, a goo nda hini ka war hundey hallasi.

²² Wa ũennoo ka goy, war masi haŋajer a se hinne ka war boŋ darga. ²³ Zama boro kaŋ ga haŋajer ũennoo se, amma a s'a ka goy, boraã ga hima nda boro kaŋ na nga ndum cimoo guna diji ra, ²⁴ a na nga boŋ guna, a koy, de dogoo din da a dirŋa takaa kaŋ ga nga goo. ²⁵ Amma boro kaŋ na aũariya timmantaa kaŋ ga sawalandi guna boryo, a duumi a ra, a mana tee haŋajerkaw dirŋante, a g'i ka goy, boraã ga duu gomni nga goyey ra.

²⁶ Nda boro ga hongu addini boro ti nga, amma a si hin nga mijoo, a mma nga boŋ darga, nga addinaa ti yaada. ²⁷ Addinaa kaŋ ra žiibi sii, a ga henan Irkoy ir Baaba jine ti: ma alyatimey nda woyey kaŋ kurney buu gaakasiny ngi fararoo ra, ma ni boŋ dii aduŋŋa žiiboo ga.

2

Masi borey bisandi cere

¹ Ag'armey, war masi borey bisandi cere ir Koy daržantaa Isa Almasihu naanaa ra. ² Nda boro kaŋ wura korbay goo kaboo ra, darbay henna goo jindoo ra, huru kate war margaroo* ra, de talka foo mo huru kate kaŋ darbay žiiba goo jindoo ra, ³ war na boraã kaŋ ga darbay hennaã goo beerandi ka nee a se: «Ni, goro ne nongu hennaã woo ra». Amma war nee talkaa se: «He ni, kay no din ni cewey ga», wala «Goro ganda ay cewey cire». ⁴ War hunday game, war na borey bisandi cere, war mana tee ciitikaw lakkal laalayan wala?

⁵ Wa haŋajer, ag'armey, ay baakey, Irkoy nka borey kaŋ aduŋŋa g'i himandi talka suuba k'i tee naanaykaw beeriyan k'i tee Irkoy Laamaã tubukawyan kaŋ a na allaahidu zaa borey se kaŋ ga baa nga. ⁶ Amma war, war na talkaa kaynandi. Man'ti almankoyney no ma war daŋ ngi hinoo cire, man'ti ngi no ma war ka koy ciitikey jine? ⁷ Man'ti ngi no ma maa hennaã wow kaŋ ga ciyandi war ga?

⁸ ũikka sii kaŋ nda war na aũariya beeroo tabatandi sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har ka nee: «Ma baa ni cinaã sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ»†, war na haya henna tee. ⁹ Amma nda war na borey bisandi cere, war na zunubu tee. Aũariyaa ga war zukandi, aũariyaa hookaw ti war. ¹⁰ Boro kaŋ na aũariyaa kul dii, amma a na kanje folloku kuta, boraã na kanjey kul kuta. ¹¹ Zama boraã kaŋ nee: «Masi zina»‡, nga da ka nee mo: «Masi boro wii»§. Nda n'si zina, amma

* 2:2 2.2 «margaroo», Grek ũenni ra, almaganaã faa ti «margahugoo». † 2:8 2.8 Sargarey 19.18. ‡ 2:11 2.11 Fattaroo 20.14; Alhukumoo 5.18. § 2:11 2.11 Fattaroo 20.13; Alhukumoo 5.17.

n'ga boro wii, ni tee ašariyaa hookaw. ¹² Wa šelan war ma goy sanda boroyan kan ašariyaa kan ga sawalandi g'i ciiti, ¹³ zama ciitoo ga tee haya kan ra hinnari sii borey se kan si hinna. Hinnari ga hin ciiti.

Teegoyey no ma naanaa timmandi

¹⁴ Ag'armey, macin no a g'a hanse nda boro ga nee nga ga naanay, ka gar nga teegoyey s'a cebe? Naanaa ga hin k'a hallasi wala? ¹⁵ Nda war armaa wala war woymaa bani, a sii nda nga zaari kul meehunaa, ¹⁶ de boro foo war ra nee a se: «Koy nda alaafiya, ma cankan, ma kungu», ka gar a man'a noo hayaa kan ga a ga too, macin no a g'a hanse? ¹⁷ Takaa din da ti naanaa, nda teegoy sii a bande, nga boŋ se bukaw no.

¹⁸ Boro ga nee: «Naanaa goo ma ne, teegoy hennayan goo ya ne.» Ni naanaa cebe bila teegoy, ay g'ay naanaa cebe ma ne ay teegoyey ra. ¹⁹ N'ga naanay kan Koy folloku bara, haya henna no, ganjey mo ga naanay, de i ga jijiri. ²⁰ He boro yaadaa, n'ga baa ma bay kan naanaa bila teegoy sii nda nafaw? ²¹ Ibirahima, ir baaba, man'ti teegoy k'a tee boro šerrante kan a na nga iz'aroo Isiyaka dan sargari tonadogoo boŋ ka nee nga g'a kaa sargari? ²² N'dii kan naanaa nda nga teegoyey ka goy cere bande. Teegoyey no ma naanaa tabatandi. ²³ Citaaboo šennoo tabati kan nee: «Ibirahima naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»* A ciyandi: Irkoy ceroo.† ²⁴ War dii kan teegoy no ma adamize tee boro šerrante, man'ti naanaa hinne.

²⁵ Woykuuroo Rahab‡ mo, man'ti teegoyey kan a n'i tee maaganda se a tee boro šerrante, kan a na dontokey dii k'i ka koy nda fondo foo tana? ²⁶ Zama takaa kan nda gaaham bila hundi man'ti kala bukaw, takaa din da naanay bila teegoy man'ti kala haya bukaw.

3

Boro, ma hin ni mijoo

¹ Ag'armey, war masi boobo ka tee alfa, war ma bay kan ir kan ti alfagey, ir ciitoo ga kuu, ² zama cee booboyan ir kul ga kan. Boro kan si dere nga šennoo ra man'ti kala boro kan tee ka timme. A goo nda mo nga gaahamoo kul se hini. ³ Nda ir ga aljam dan baryey mijey ga hala i m'ir ibaayoo tee, ir g'i juwal ka koy nda ngi kunturey kul nongu kan ra ir baa. ⁴ Nga ne, harihii beerey mo, takaa kul kan nda i ga beeri, hew beerey g'i tuti, amma leemu kaccu foo no m'i ka koy nongu kan zurandikaa baa ra. ⁵ Takaa din da, deene mo man'ti kala gaaham nongu kaccu, a ga hin ka haya beeriyan ka bolsay. Wa guna takaa kan nda nuune-ize ga hawsa beeri ton! ⁶ Deene man'ti kala nuune. Deene goo ir gaahamey ra sanda aduppa laalaa. Nga no ma gaaham kul žiibandi. Nga no ma nuune dan ir hunaroo kul ra. Žahannam nuunaa no m'a diinandi. ⁷ Ganjihooga dumi kul, nda cirawey, nda gandakoyey, nda haroo hayey ga gojandi, adamize no m'i gooji. ⁸ Amma deene, boro kul si hin k'a gooji: haya futu no kan si kay nongu foo. A ga too met nda naaji kan ga wiiya. ⁹ Nga nda ir g'ir Koyoo, ir Baaba saabu, nga nda ir ga adamizey danga kan takandi ka hima nda Irkoy. ¹⁰ Mee follokaa ra gaarari nda dangari ga hun. Ag'armey, a si hima ka tee

* 2:23 2.23 Sintinoo 15.6. † 2:23 2.23 Ezayi 41.8; Taarikey 2to 20.7. ‡ 2:25 2.25 Žozuwe 1.1–21.

takaa woo. ¹¹ Hari dandiguusu follokaa, hari henna nda ihotta ga hun a ra wala? ¹² Ag'armey, jeejaynaa ga hin ka zaytu-izeyan hay wala mo alanebnaa ma jeejay hay? Nongu kanj ra hari ciiri-ciirante ga fatta si hin ka hanj hari noo.

Lakkal dumi hinkaa

¹³ May ti lakkalkoynoo nda fahamantaa war ra? Bora ma nga teegoyey cebe nga dira taka henna ra nda bineyaynay nda lakkal. ¹⁴ Amma nda canseyan futu nda alhaasiditaray goo war biney ra, war masi bolsay, war masi taari cimoo ga. ¹⁵ Woo man'ti lakkaloo kanj ga hun beene. Adupna, nda adabbawey, nda ganjey wane nda a, ¹⁶ zama nongu kanj ra canseyan nda alhaasiditaray goo, taka šiira nda goy laala dumi kul ga garandi a ra. ¹⁷ Lakkaloo kanj hun beene, haya jinaa ti, a ga henan, a ga alaafiya noo, a ga boro tee boro boryo, a ga waafakay ceeci, a ga too met nda hinnari nda teegoy henna, a si borey danj cere jine, almunafikitaray sii a ra. ¹⁸ Izoo kanj šerretaraa g'a hay ga dumandi alaafiyaa ra, alaafiyakoyney se a ga teendi.

4

Ceretary dumi hinka

¹ Man ra wongey, man ra alfitinawey kanj goo war game ga hun? N'bay bine-ibaayey kanj ga cere kar, war hamey ra i ga hun? ² War ga hayey boonay, amma war si duu ey. War ga boro wii, war moŋey ga baa haya, amma war si hin ka duu a. War ga yenje, war ga wongu, war si duu, zama war si Irkoy ŋaaray. ³ War ga ŋaaray, amma war si duu, zama war si ŋaaray nda fondaa, war si ŋaaray kala war bine-ibaayey teeyanoo se. ⁴ Zinateerey, war nka si bay kanj adupna ceretaraa man'ti kala ka tee Irkoy se iberi wala? Adiši boro kanj ga baa nga ma tee adupna se cere, mma tee Irkoy se iberi. ⁵ Wala war mma hongu Citaaboo mma šelanj yaada kanj a nee kanj Irkoy ga hanse ka baa hundoo kanj a n'a danj ir ra, a ga canse a se? ⁶ Amma a ga anneema beeri noo ka bisa adupna wanoo, woo se Citaaboo nee: «Irkoy ga bineberey gandu,

amma a ga alhormo tee borey se kanj ga ngi boŋ yeeti ganda.»*

⁷ Adiši, wa cindi Irkoy cire, wa kay Ibilisi se, a ga zuru ka mooru war ga. ⁸ Wa man Irkoy, a ga man war. Zunubantey, wa war kabey jumay, lakkal hinka-hinkakoyney, wa war biney henanandi. ⁹ Wa war binemaraa bay, war biney ma kankam, war ma hēe. War haaraa ma bere ka tee binemarayyan, war ŋaaloo ma tee binehasaraw. ¹⁰ Wa war boŋ yeeti ganda ir Koyoo se, a ga war jer.

Masi ni armaa ciiti

¹¹ Ag'armey, war masi cere maa hasara, boro kanj ga danj nga armaa ga wala a ga nga armaa ciiti, ašariyaa ga bora danj, ašariyaa no a n'a ciiti. Nda n'na ašariyaa ciiti, ni man'ti nga ganakaw, nga ciitikaw ti ni. ¹² Boro folloku ti ašariyaa gorandikaa nda nga ciitikaa, a ga hin ka boro hallasi, a ga hin k'a halaci. Amma ni, ni ti may ka ni cinaa ciiti?

Masi ni boŋ jer

* 4:6 4.6 Yaasawey 3.34.

¹³ Sohō war ga ay goo, war kaŋ ga nee: «Hō wala suba ir ga koy koyra filaana ra, ir ga jiiri foo tee no din, ir ga maamala, ir ga albaha tee.» ¹⁴ War si bay haya kaŋ no suba g'a hay. Macin ti war hunaroo? A man'ti kala harandaŋ kaŋ ga kaa alwaati kayna, woo banda ga, a ga dere. ¹⁵ War mma hima ka nee: «Nda ir Koyoo baa, ir ga huna, ir ga woo tee wala ir ga woo tee.» ¹⁶ Amma sohō, war ga war boŋ jer war bolsiyaney ra. Bolsiyanoo woo dumoo kul ga laala. ¹⁷ Boro kaŋ ga wan ka ihenna tee, de a man'a tee, bora na zunubu tee.

5

Kašetayan almankoyney ga kaŋ ga goykey fara-bagaa ŋaa

¹ Sohō war ga ay goo, almankoyney! Wa hēe war ma yooyo bonawey kaŋ ga kaŋ war boŋ maaganda se. ² War almaanoo funbu, dusey ga war bankaarawey zenji. ³ Guuruboosu tun war wuragoo nda war nzorfu kaaraa ra, ŋgi guuruboosoo ga seedetaray tee war ga, a ga war gaahamey ŋaa sanda nuune. Zaari korawey kaŋ ga kaa ra war na alman marga. ⁴ Nga ne, goykey kaŋ goy war faarey hegaa ra, war na ŋgi banaa dii, banaa kaati, hegaykey kaatoo huru hala ir Koyoo, Aduŋnakoyoo haŋaa ra. ⁵ War huna kaani ra laboo ga, war cindi daame ra. War na war boŋ naasandi sanda alman kaŋ i n'a soolu han foo a ma koosandi. ⁶ War na boro šerrantaa zukandi k'a wii. A mana war gandu.

Wa suuri, ir Koyoo kaayanoo man

⁷ Adiši ag'armey, wa gaabu suuri ga hala ir Koyoo kaayanoo ga. Wa alfaroo guna kaŋ ga laboo dumari-ize henney batu. A ga suuri ŋgi maaganda se hala i ga duu ncirpi jinaa nda ikokorantaa. ⁸ War mo, war ma suuri, wa bine tee, zama ir Koyoo kaayanoo man.

⁹ Ag'armey, war masi cere ciinay hala war masi ciitandi. Nga ne, ciitikaa goo ma kay hugoo miŋoo ga. ¹⁰ Ag'armey, zarabi nda suuri here, wa annabey kaŋ šelaŋ ir Koyoo maŋoo ga guna ka tee. ¹¹ Nga ne, borey kaŋ ga mupe duu gomni. War maa Ayuba mupeyanoo alhabaroo, war dii kokoroo kaŋ ir Koyoo n'a noo a se, ir Koyoo ga hanse ka tamalla, a ga hinna.

¹² Haya kul kaŋ no, ag'armey, war masi žee, a ma tee nda beenaa, wala laboo. War masi žeeyan dumi kul tee. War ayyowoo, a ma tee ayyo, war kalaawoo ma tee kalaa, hala ciiti masi kaŋ war boŋ.

Irkoy ŋaarayyan nda naanay

¹³ Boro goo war ra kaŋ ga zarabi wala? A ma Irkoy ŋaaray. War boro kaŋ ga ŋaali, a ma don ka Irkoy saabu. ¹⁴ Boro kaŋ ga wirci war ra, a ma ciya Egilizoo boro beerey se i ma Irkoy ŋaaray a se k'a yon nda jii ir Koyoo maŋoo ga. ¹⁵ Irkoy ŋaarayyan kaŋ teendi nda naanay ga wircikoynoo hallasi, ir Koyoo g'a tunandi. Nda a nka zunubu tee, a ga yaafandi a se. ¹⁶ Woo se wa war zunubey har cere se, war ma Irkoy ŋaaray cere se hala war ma duu ka duu baani. Boro šerrante, nda a na Irkoy ŋaaray, nga ŋaarayyanoo ga hanse ka bara nda alfayda. ¹⁷ Ilyasu man'ti kala adamize sanda ir cine. A na Irkoy ŋaaray nda hini ncirpi masi kaŋ, de mo ncirpi mana kaŋ laboo boŋ jiiri hinza nda handu iddu. ¹⁸ A yee koyne ka ŋaaray, beenaa doo. Laboo na ize tee.

¹⁹ Ag'armey, nda war affoo mooru cimoo, de boro n'a yeeti kate,
²⁰ war ma bay kaŋ boro kaŋ kate zunubante kaŋ dere fonda ga, bora ga hundo hallasi buuyan ra, a na zunubu boobo daabu.

Bataga jinaa kaŋ Piyer n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Piyer ka batagaa woo hantum. Isa taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo no. Nga armaa ti Andere, sorkoyan no, amma waatoo kaŋ Isa n'i cee i ma hanga nga, i na hayaa kul nan ka hanga a (Matiyu 19.27; Marku 10.28; Luka 18.28).

Piyer mana batagaa woo sanba kala ganakey se kaŋ goo gandawey ra kaŋ goo Tirki laboo ga. Woo gar ganakey ga taabi, woo se a na batagaa woo hantum i se ka biney dan kaŋ i ma gaabandi Isa bande kaŋ na haya hennayan jisi i se beenaa ra. I ga duu ey waati kaŋ Isa yee kate k'i ceeci laboo ga. A n'i bayrandi kaŋ i ma cindi henanyan ra. I ma tee himakasinayyan borey se haya kul here hala haya kul kaŋ i g'a tee ma tee haya kaŋ ga Irkoy teegoyey cebe, hala woo ma kate borey kaŋ si Irkoy bay «ma Irkoy beerandi war goy henney kaŋ i ga dii ey sabbu se...» (zamnaa 2.12).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Piyer, Isa Almasihudiyaw ka batagaa woo sanba Irkoy boro suubantey se kaŋ goo yawtaray ra, kaŋ say-say Poŋ, nda Galati, nda Kapados, nda Azi, nda Bitini gandawey ra. ² War suubandi ka sawa nda woo kaŋ Baaba Irkoy n'a kayandi, ka tee henanante nga Hundoo albarkaa ra hala war ma hanjajer Isa Almasihu se, de mo nga kuroo ma say-say war ga ka war henanandi. Irkoy anneemaa nda nga alaafiyaa ma kaa war ga nda booboyan.

Naata hunante

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba. Nga tamalla beeroo ra a n'ir hayandi taaga naata hunante se Isa Almasihu kaŋ tun bukawey ra albarkaa ra. ⁴ A na tubu jisi war se beenaa ra kaŋ si hin ka funbu, a si žiibi, a si hasara. ⁵ War kaŋ naanaa albarkaa ra, Irkoy hinoo ga war lakka hallasiyan se kaŋ soolu ka bangandi waati kokorantaa ga.

⁶ Woo se war ga war jaaloo cebe ba nda a tilasu war biney ma maray waati kayna nda siiyan dumi-dumiyan, ⁷ hala war naanaa kaŋ ga siyandi ma duu saabuyan, nda darža, nda beeray Isa Almasihu bangayroo ga. War naanaa bisa wura kaŋ ga dere kaŋ a ga siyandi nuune ra. ⁸ Nga kaŋ, ba kaŋ war mana dii a, war ga bag'a, war ga naanay a, ba kaŋ se sohō da war si dii a, war ga yafarhā nda jaali daržante kaŋ si hin ka fillandi, ⁹ zama war goo ma too war naanaa guwoo ga, maanaa [war] hundey hallasiroo.

¹⁰ Haya kaŋ ti hallasiroo din, annabey kaŋ na annabitaray tee Irkoy anneemaa kaŋ war duu a ga, i ceeci, i hāa hallasiroo woo ga. ¹¹ Almasihu Hundoo kaŋ goo i ra no m'i bayrandi Almasihu laazaabawey nda daržaa kaŋ a ga duu a laazaabawey bandawey ga. Hayey kaŋ Hundoo g'i bayrandi annabey se, annabey ga ceeci nda

hinay ka ngi waatey nda ngi teetakaa bay.* ¹² Irkoy bangandi annabey se kan hayey wey man'ti ngi boŋ ga i goo, war ga i goo. Sohō, hayey wey Alhabar Boryaa waazukey n'i har war se Hundi Henanantaa kan hun beenaa ra albarkaa ra. Hayey wey, almalaykey ga boonay ngi ma fuuni ka dii ey.

Ir ma dira henanyan ra

¹³ Woo maaganda se war ma war lakkaley kanandi ka dii. War ma hin war boŋ, war ma war naataa kul dan anneemaa ra kan war ga duu a Isa Almasihu bangayroo ga. ¹⁴ Boonay futawey kan cindi war ra waatoo kan ra war si haya bay, war masi hanga i bande. Wa tee sanda zankayan kan ga hanajer. ¹⁵ Takaa kan nda boraa kan na war cee ga henan, war mo ma henan war dira takaa kul ra. ¹⁶ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Wa henan, zama ay ga henan.»†

¹⁷ Nda war ga Irkoy kan si borey bisandi cere cee sanda war Baaba, a ga boro foo kul ciiti ka sawa nda nga teegoyoo, war ma dira hunburay ra war yawtaraa waatoo ra kan war g'a tee laboo ga. ¹⁸ War ga bay kan man'ti hayayan kan ga dere sanda nzorfu kaaray wala wura nda war dayandi ka hun war diraa takaa yaadawey ga kan war duu ey war baabey alaadaa ra. ¹⁹ Amma Almasihu kuri hay sendaa ka war day ka war kaa kabe ra, sanda feeji-ize kan ga laybu sii, ndella sii. ²⁰ Irkoy nka jin ka Almasihu suuba za aduŋŋa mana daara, amma waati korawey ra a n'a bangandi war maaganda se. ²¹ Nga albarkaa ra war naanay Irkoy kan n'a tunandi bukawey ra k'a noo darža taka kan ra war naanaa nda war naataa ma bara Irkoy ra.

²² War na war hundey henanandi nda cimoo hanajeryanoo ka armataray baji tee kan ra almunafikitaray sii. War ma baa cere nda soobay nda bine [kaaray]. ²³ Zama war hayandi taaga, a mana teendi nda dumi kan ga funbu, a mana teendi nda kala dumi kan si funbu, Irkoy meešenni hunantaa kan ga duumi albarkaa ra, ²⁴ zama Citaaboo nee:

«Hundikoyni kul man'ti kala sanda subu,
nga daržaa kul si hima nda kala suboo kutukuryaa.
Suboo kogu, de kutukuryaa kan,

²⁵ amma ir Koyoo šennoo ga duumi hala abada.»†

Šennoo woo man'ti kala woo kan Alhabar Boryaa n'a har war se.

2

Tondi hunantaa nda jama henanantaa

¹ Woo maaganda se war ma laalay kul nda zanbayan kul nan, nda almunafikitaray, nda canseyan, nda cere maahasaraw kul. ² Sanda zanka taanayan wa hanse ka baa waa cimoo* hala a ma duu ka war ka beeri hallasiroo se, ³ nda «war n'ir Koyoo taba kan a ga boori»†.

⁴ Wa man a, tondi hunantaa no, adamizey mana yadda a ga, amma a suubandi, nga hayoo ga boobo Irkoy do. ⁵ War hunday mo, sanda tondi hunanteyan wa huru hugoo cinaroo ra kan ra Irkoy Hundoo ga kaa ka goro, ka tee sargari juwalkaw margari henanante, ka sargari kaa ka

* **1:11** 1.11 Zabur 22; Ezayi 53; Luka 24.25–26. † **1:16** 1.16 Sargarey 19.2. ‡ **1:25** 1.24–25 Ezayi 40.6–8. * **2:2** 2.2 Waa cimoo man'ti kala Irkoy meešennoo. † **2:3** 2.3 Zabur 34.9.

sawa nda Irkoy Hundoo kanj ga kan Irkoy se Isa Almasihu albarkaa ra.

⁶ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay ga hugoo kanjoo tondi foo kanandi Siyonj koyraa ra.

Tondi suubante no kanj hayoo ga boobo.

Boro kanj naanay a si haw hala abada.»[‡]

⁷ War kanj naanay a, hayoo ga beeri war se, wey kanj mana naanay a, «tondoo kanj cinakey n'a fur,

nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.»[§]

⁸ Koyne mo

«tondoo no kanj ga boro cewoo ga cabu,

tondoo no kanj ga boro kanjandi.»^{*}

Cewey ga cabu, zama i mana hanjajer Šennoo se, woo ti haya kanj kayandi ka duu ey.

⁹ Amma war, war man'ti kala dumi suubante, «Kokoyoo sargari juwalkey, ganda henanante»[†], jama kanj ti Irkoy wane, hala war ma haya beerey deede kanj a n'i tee war se, nga kanj na war cee ka war kaa kubaa ra ka war danj nga gaay henna ra.

¹⁰ War kanj waatoo din «war man'ti jama»[‡],

amma sohō war tee Irkoy jamaa,

war kanj «mana duu tamallayan»[§],

amma sohō war duu tamallayan.

Wa hanjajer Irkoy se, war ma hanjajer boŋkoyney se

¹¹ Ay baakey, ay ga war hoyray, war kanj man'ti kala sanda naarukawyanj nda yawyanj, war ma war boŋ dii boonawey ga kanjanj ga hundi wongu. ¹² War ma dira nda taka henna borey kanj si Irkoy bay jine, hala waati kanj i ga war maapey hasara ka nee kanj war man'ti kala goy futu teekawyanj, i ma Irkoy beerandi war goy henney kanj i ga dii ey sabbu se han kanj a kaa i do.

¹³ Yaamar kul kanj adamizey n'a gorandi war ma war boŋ yeeti a se ganda ir Koyoo sabbu se, a ma tee kokoyoo kanj kone hini beeroo goo,

¹⁴ wala a ma tee gofornerey sanda borey kanj kokoyoo n'i sanba i ma goy futu teekey zukandi ka goy henna teekey saabu. ¹⁵ Irkoy ibaayoo ti war ma goy henna tee ka lakkal janantey kanj si haya bay mijey daabu. ¹⁶ Wa tee borcinyanj bila nda war ma borcintaraa din tee haya kanj ga laalay daabu. Wa goy sanda Irkoy tamyanj. ¹⁷ Wa adamizey kul beerandi, wa baa war armey, wa hunbur Irkoy, wa kokoyoo beerandi.

Almasihu zarabi ka himakasinay nanj ir se

¹⁸ War, goykaw-izey, wa yee war jineborey se ganda nda beeray timmante, man'ti wey din hinne kanj ga hennay i ga boori, amma ba wey kanj ga šendi. ¹⁹ Zama anneema no boro ma zarabi haya ra kanj a si hima nda a, ka goy futu mupe Irkoy hunburay maaganda se. ²⁰ Macin beeray bara war se ka barzu mupe zunubu se? Amma nda war ga mupe ka goy henna tee nda ka zarabi, anneema no boraa se Irkoy do.

²¹ Woo ti hayaa kanj se war ciyandi, zama Almasihu mo nka zarabi war se, a na himakasinay nanj war se kanj war m'a guna k'a tee.

[‡] 2:6 2.6 Ezayi 28.16. [§] 2:7 2.7 Zabur 118.22. ^{*} 2:8 2.8 Ezayi 8.14. [†] 2:9 2.9 Fattaroo 19.6 guna. [‡] 2:10 2.10 Alhukumoo 32.21. [§] 2:10 2.10 Oze 2.1, 23, 25.

22 «Nga kaŋ mana zunubu tee,
dargari mana bay ka hun mijoo ra.»*
23 Nga kaŋ i n'a wow, amma a man'a bana,
a zarabi, amma a mana zahã,
a nka nga boŋ talfi ciitikaw šerrantaa ga.
24 «Nga kaŋ n'ir zunubey jeeje nga kunturoo ga»
ka kanjandi bundoo ga,
hala zunubu tenje ir ma buu ka huna šerretaraa se.
«Nga marayyaney ka war noo baani.
25 Zama war cindi ka dere sanda feejiyaŋ»†,
amma sohõ war yee kate kurkaa
nda war hundey talfikaa do.

3

Woyey nda ngi kurŋey

1 Takaa din da, war mo woyey, wa yee ganda war kurŋey se, hala ba nda boroyaŋ goo i ra kaŋ si haŋajer Irkoy meešenoo se, wandey dira takaa m'i ka naanay bila šenni, 2 zama i ga dii war dira takaa kaŋ ga henan, a teendi Irkoy hunburaa ra. 3 War taalamoo masi tee tarayheroo, maanaa turyan, nda wura hiiri, nda bankaaray henna. 4 Amma war taalamoo ma tee boro kuneheroo kaŋ goo tuguyan ra, kaŋ ti bineyaynay kaŋ ga kani, woo ti taalam kaŋ si hasara kaŋ goo nda hay beeri Irkoy do. 5 Takaa woo nda cee jinaa woy henanantey kaŋ naata Irkoy ra ga taalam. I ga yee ngi kurŋey se ganda. 6 Sanda Sarata kaŋ ga yee nga kurpoo Ibirahima se ganda k'a cee nda «ay koyoo»*. Nga izey ti war nda war ga goy henna tee, war si naŋ haya kul ma war hunburandi ka war biney ŋaami.

7 Takaa din da, war mo kaŋ ti kurŋey, war ma war wandey dii nda lakkal, woy takaa ga hima nda haya kaŋ ga yalaafu nda war wanoo. W'i beerandi, zama ngi mo ga hunaroo anneemaa tubu, hala war ŋaarayrey, haya kul masi huru ngi nda Irkoy game.

Wa soolu zarabiyān se

8 Woo kul banda ga, war kul ma tee miile foo, war ma hinna, war ma baa cere sanda armayaŋ, war ma tamalla, war ma war boŋ yeeti ganda. 9 War masi ifutu ka ifutu bana, war masi šenni futu bana nda šenni futu, amma wa albarka daŋ, zama woo se war ciyandi hala war ma duu ka albarkaa tubu. 10 Citaaboo nee:

«Boro kaŋ ga baa hunayan,
de a ga baa nga ma dii zaari hennayaŋ,
a ma nga deenoo dii ifutu ga,
mijoo masi zanba.

11 A ma mooru ifutu ka ihenna tee,
a ma alaafiya ceeci ka gaabandi a bande.

12 Zama ir Koyoo moŋey goo boro šerrantey ga,
a ga haŋajer ngi ŋaarayroo se.

Amma ir Koyoo ga nga ndumoo bere ifutu teekey se.»†

* 2:22 2.22 Ezayi 53.9. † 2:25 2.24–25 Ezayi 53.4–6. * 3:6 3.6 Sintinoo 18.12. † 3:12 3.10–12 Zabur 34.13–17.

¹³ May no ma ifutu tee war se nda war ga durkutu ihenna teeyan ga? ¹⁴ Koyne mo ba nda war ga zarabi šerretaray sabbu se, war duu gomni, war masi hunbur ey, war lakkaley masi jaami. ¹⁵ Wa ir Koyoo Almasihu dan jere ga war biney ra, de mo waati kul, boro kul kan na war hãa nda war naataa, war ma soolu ka boraa zaabi, ¹⁶ amma war m'a tee nda bineyaynay, nda beeray, nda bine henanyan, hala borey kan ga war maapey hasara ka war dira taka hennaa Almasihu bande kaynandi ma duu ka haw. ¹⁷ Zama boro ma zarabi ihenna teeyan se, nda Irkoy ibaayoo no baa boro ma zarabi ifutu teeyan se. ¹⁸ Almasihu mo buu cee folloku zunubey maaganda se, boro šerrantaa zarabi borey kan si šerre se hala nga ma war ka too Irkoy do. Gaahamoo wiiyandi, amma Irkoy Hundoo n'a hunandi. ¹⁹ Hundoo din albarkaa k'a ka koy hundey waazu kasaa ra. ²⁰ Borey no kan cee jinaa din i mana hanajer Irkoy se waatoo kan a ga suuri zamanoo kan Nuhu ga sunduku beeroo kan tee harihii cin kan ra boro kayna, maanaa boro yaaha hallasi haroo ra. ²¹ Haroo woo ga hima nda sanda batizeyanoo kan ga war hallasi sohõ. Batizeyanoo woo man'ti a mma gaaham žiibi kaa, amma a mma cebe kan nga ga Irkoy gana nda nga lakkaloo kul. Batizeyanoo g'ir hallasi, zama Isa Almasihu tun bukawey ra, ²² a koy beenaa ra, a goo Irkoy kabe hennaa ga, almalaykey, nda hiney, nda gaabey na ngi bon yeeti a se ganda.

4

Dira taka taaga

¹ Almasihu zarabi nga gaahamoo ra, woo se war mo ma miileyan follokaa woo tee war wongu jinaa, zama boro kan zarabi nga gaahamoo ra, koyoo benandi nda zunubu, ² hala waatoo kan cindi a se nga hunaroo ra gaaham here, a mas'a tee adamize boonawey se, amma a m'a tee Irkoy ibaayoo se. ³ War na waati tee kutakey ibaayoo ra, a wasa yaada. War cindi ka huna izefututaray ra, nda boonay futawey, nda suuyan, nda ka ŋaa ka han ka hoo, nda tooru ganayan kan ti haya kan si bisa. ⁴ Boney ga haw kan war si izefututarawey wey tee ngi bande, i ga war wow. ⁵ I ga kaa ka kay boraa jine kan soolu ka baahunantey nda bukawey ciiti. ⁶ Zama woo maaganda se ba bukawey, Alhabar Boryaa harandi i se. Ba kan i mana ciitandi kala hayey se kan i n'i tee aduŋna ra ngi hunaroo ga, sohõ i ma huna Irkoy se nga Hundoo albarkaa ra.

Ir ga hima ka tee goykaw hennayan

⁷ Haya kul benantaa man. Wa war lakkaley kanandi ka war bon gagay hala war ma hin ka Irkoy ŋaaray. ⁸ Amma woo kan bisa haya kul ti war ma hanse ka baa cere, zama baji ga zunubu boobo daabu. ⁹ War ma cere yawzunbay bila ŋununuunu. ¹⁰ War affoo kul anneemaa nooyanoo kan a duu a, war m'a ka war cerey almuraadey hanse ka tee Irkoy anneemaa dumi-dumiyan talfikaw. ¹¹ Boro kan ga waazu, a ma tee Irkoy meešennoo no a g'a har. Boro kan ga goy m'a tee nda gaaboo kan Irkoy g'a noo a se, hala haya kul ra darža ma bara Irkoy se Isa Almasihu albarkaa ra, nga kan darža nda gaabi goo a se abada hala abada! Amin.

Zaraboo kan boro ga dii a naanaa sabbu se

¹² Ay baakey, nuunaa kaŋ goo war game ka war sii masi tee war se boŋhaway, ma nee haya kaŋ si kubay. ¹³ Wa jaali kaŋ war duu Almasihu zarabey ra, hala mo war ma hanse ka yafarhā waati kaŋ nga daržaa ga bangay. ¹⁴ Nda i ga war wow Almasihu maŋnoo se, war duu gomni, zama daržaa Hundoo kaŋ ti Irkoy Hundoo goo war ga. ¹⁵ War ra, boro kul masi zarabi zama borowiikaw no, wala zay, wala goy futu teekaw, wala a ga huru šenni waaniyaŋ ra. ¹⁶ Amma nda boro ga zarabi zama kretiyeŋ no, a masi tee a se haawi, a ma Irkoy beerandi maŋnoo woo se. ¹⁷ Zama waatoo too kaŋ ra ciitoo ga sintin nda Irkoy hugoo, ka gar nda a sintin nda ir, macin no borey kaŋ mana hanajer Irkoy Alhabar Boryaa se ga ti a suba? ¹⁸ Citaaboo nee:

«Nda boro šerrantaa hallasiyanoo ga šendi,
macin no boro laaley nda zunubantey ga ti a?»*

¹⁹ Woo maaganda se borey mo kaŋ ga zarabi ka sawa nda Irkoy ibaayoo, ma ŋi hundey talfi Takakaa ga kaŋ ga laadir ka cindi ka goy henna tee.

5

Huga nda Irkoy feeji kuroo

¹ Ay ga boro beerey kaŋ goo war ra hoyray, agay kaŋ ti boro beeri sanda ŋi, kaŋ ti seede Almasihu zarabey se, ay goo nda baa daržaa ra kaŋ ga kaa ka bangay: ² wa Irkoy feeji kuroo kur kaŋ goo war kone. [W'i hawgay,] amma a masi tee sanda gaabi haya. W'a tee nda war boŋ, ka sawa nda Irkoy ibaayoo, a masi tee nooru baji se, a ma tee haya kaŋ war g'a tee, zama a ga kan war se. ³ Borey kaŋ talfandi war ga, war masi gaabi daŋ i ga, wa tee feeji kuroo se boroyaŋ kaŋ i m'i guna ka tee. ⁴ Waati kaŋ kurkey boŋkoynoo bangay, war ga duu kokoy fuula daržantaa kaŋ si hasara.

⁵ Takaa din da, war mo soogey, wa yee ganda boro beerey se. War nda cere, war kul ma boŋ yeeti gandayan tee sanda darbay, zama Citaaboo nee:

«Irkoy ga binebeerey gandu,
amma a ga alhormo tee borey se kaŋ ga ŋi boŋ yeeti ganda.»*

⁶ Woo se wa war boŋ yeeti ganda Irkoy kabe gaabantaa se, hala a ma war jer waatoo kaŋ kayandi ra. ⁷ Wa war alhuzuney kul fur a ga, zama a ga huga nda war.

⁸ Wa hin war boŋ, war ma hanna cijin nda zaari! War yenjekasinaa, Ibilisi, ga hima nda ganjihayla kaŋ ga hēe, a ga war kuubi ka war bere ka [boro] ceeci kaŋ nga n'a gon. ⁹ Wa kay a se, war ma gaabandi naanaa ga, zama war ga bay kaŋ zarabi follokey bara war armye ga kaŋ goo aduŋna ra. ¹⁰ Irkoy kaŋ ti Anneema-kul-koyoo kaŋ na war ce war ma huru nga darža abadantaa ra Isa Almasihu albarkaa ra, waati kaŋ war zarabi haya kayna, a ga war tee boro tabatanteyaŋ ka war noo hini, ka war noo gaabi, ka war daŋ asaasu boŋ kaŋ si kaŋ. ¹¹ Nga se hini ma bara hala abada! Amin.

Fooyan kokorantaa

* 4:18 4.18 Yaasawey 11.31. * 5:5 5.5 Yaasawey 3.34.

¹² Silweŋ k'ay faaba ya kalimawey wey hantum war se, ay g'a dii arma laadirante. Ay ga war hoyray ka war hakiikandi kaŋ anneema woo kaŋ ra war goo, Irkoy anneema cimoo no.

¹³ Borey kaŋ suubandi margaroo sanda war, kaŋ goo Babilon koyraa ra ga war foo. Ag'iz'aroo Marku mo ga war foo. ¹⁴ Wa cere foo nda baji summuyan. Alaafiya ma kaa war kul ga kaŋ goo Almasihu bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Piyer n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Piyer mana batagaa hinkantoo woo hantum kala Isa ganakey kul se nongu kul kaŋ ra i goo. Nga alhuzunoo kaŋ se a hantum man'ti kala borey kaŋ ceeci ka ganakey darga nda cawandiyar kaŋ man'ti Alhabar Boryaa. I ga nee Isa si yee kate. Piyer bayrandi kaŋ Irkoy ga suuri, a si baa boro kul ma halaci, a si baa kala borey ma tuubi ka hallasi. Woo se hala sohō a mana yee kate. A bayrandi mo kaŋ hayaa kaŋ nda i ga hima ka tangam k'a tee man'ti kala ka denji Isa ga ka hanga nga meesennoo bande kaŋ i maar'a nga taalibey mijey ra. A ga ganakey hoyray i ma koy jine Isa fonda ra.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Simoŋ Piyer kaŋ ti Isa Almasihu tam nda nga diyaw ka batagaa woo hantum borey se kaŋ duu ir bande naanaa alhaku follokaa ir Koyoo kaŋ ti ir Hallasikaa Isa Almasihu šerretaraa albarkaa ra. ² Irkoy anneemaa nda nga alaafiyaa ma booboo war ga Irkoy nda ir Koyoo Isa bayyanoo ra.

Irkoy ciyayanoo nda nga suubayanoo

³ Irkoy hinoo n'ir noo hayaa kul kaŋ ga ir ga too hunayan nda Irkoy ganayan here, ka bora bayrandi ir se kaŋ n'ir cee nga boŋ daržaa nda nga gaaboo ra. ⁴ Ngi albarkaa ra a n'ir noo haya hennayar kaŋ ga hanse ka beeri kaŋ a gay a nee nga g'i noo ir se. A na woo tee hala war ma hima nda Irkoy ka duu nga annuuraa ra, war kaŋ hallasi boonay laaley ra kaŋ goo aduŋna ra kaŋ ga adamize halaci. ⁵ Woo hunday maaganda se war ma gaabandi ka attabiya henna tonton war naanaa ga, ka bayray tonton attabiyaa ga, ⁶ ka hin ni boŋ tonton bayraa ga, ka mupeyan tonton ka hin ni boŋ ga, ka Irkoy ganayan tonton mupeyan ga, ⁷ ka armataray baji tonton Irkoy ganayan ga, ka baji tonton armataray baji ga. ⁸ Zama nda hayey wey goo war ra, i ga koy de i ga tonton nda booboyan, i ga war gaabandi war ma goy, war ma haya henna tee k'ir Koyoo Isa Almasihu bay. ⁹ Boro kaŋ ra hayey wey sii, danaw no, a si dii nongu mooro ra, a dirna nga cee jinaa zunubey henanandiyanoo.

¹⁰ Woo maaganda se, ag'armey, wa gaabandi ka koy jine war ciyayanoo nda war suubayanoo tabatandiroo ra. Zama nda war ga wey tee, war si kaŋ abada. ¹¹ Takaa woo ra ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihu Laama abadantaa ga hay war se hã.

¹² Woo se waati kul ay ga huga nda ka war hongandi hayey wey, ba kaŋ se war g'i bay, de mo war nin sohō da cimoo ra kaŋ war duu a. ¹³ Amma ay ga miile kaŋ a ga hima kaŋ kullihinne ay goo hukkamoo woo ra kaŋ ti ay gaahamoo, ay ga war lakkaley zumandi ka war hongandi hayey wey. ¹⁴ Ay ga bay kaŋ ne nda kayna ay ga hukkamoo woo kaŋ ti ay gaahamoo naŋ nda takaa kaŋ nda ir Koyoo

Isa Almasihu hunday n'a bayrandi ya ne. ¹⁵ Ay ga taka kul tee kanj ay koyyanoo banda ga, war ma hongu hayey wey waati kul.

Isa diyawyanj dii nga daržaa

¹⁶ Man'ti ir nka hanga filla carmanteyan bande kanj mana hun kala adamizey lakkaley ra, waatoo kanj ir n'ir Koyoo Isa Almasihu hinoo nda nga kaayanoo har war se, ir tee nga darža beeroo seedeyan kanj ir dii a nda ir moyey. ¹⁷ Zama Baaba Irkoy n'a noo beeray nda darža waatoo kanj a maa jindoo kanj hun darža beeroo ra ka nee a se: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay jaaloo.»* ¹⁸ Ir maa jindoo din kanj hun beenaa ra waatoo kanj ir goo a bande tondi hondu henanantaa ga.

¹⁹ Koyne mo ir ga felle annabey šennoo ga kanj ga war goo nda cimi ka war moyey kanji a ga sanda fitilla kanj ga dii nongu kubayante ra hala moo ma boo, de subbaahi handaraa ma kay war biney ra. ²⁰ Haya foo ne kanj war ma hanse k'a bay kanj ti Citaaboo ra, annabi šenni kul sii no kanj hun annaboo lakkaloo ra. ²¹ Annabi šenni mana bay ka tee adamize ibaayoo, Hundi Henanantaa no ma adamize tuti a ma šelanj Irkoy maanoo ga.

2

Cawandikaw taariharkey

(Žud batagaa 4–13)

¹ Taari annabijan bay ka bara Izirayel jamaa ra, takaa din da nda war mo ra, taari cawandikawyanj ga kaa ka bara. I ga kate taari cawandijan halacanteyan ka zanba k'i hurandi ka ngi Koyoo yankar kanj n'i day. I ga kate ngi boŋ ga halacijan cahante. ² Boro boobo ga hanga ey ngi haya futu boonayyanoo ra, ngi maaganda se cimoo fondaa maanoo ga hasara. ³ Albahiiritaray se i ga ceci ka war day nda šenni darganteyan. Ngii ciitoo gay a goo fondaa ra, ngi halaciroo si gay.

⁴ Nda Irkoy mana almalaykey nanj kanj na zunubu tee, a n'i warra k'i haw guusu futaa ra, k'i dii kubaa din ra ciitoo se. ⁵ Nda a mana aduŋna žeenaa nanj, amma a na hari beeroo doori boro laaley aduŋna ga k'i halaci, Nuhu hinne kanj ti šerretaraa waazukaw nda boro iyye ka hallasi. ⁶ Nda a na Sodom nda Gomor koyrawey [halaci] k'i ton k'i tee boosu, woo no ma cebe boro laaley se hayaa kanj g'i batu. ⁷ Amma nda a na Lotu kanj ti boro šerrantaa hallasi kanj hanse ka torro goy futu teekey boonay laalaa sabbu se, ⁸ zama boro šerrantaa woo si huna kala gamey ra, a ga dii ey, a ga maa i se, zaari kul nga hundi šerrantaa ga zarabi ngi goy futey sabbu se, ⁹ nda ir Koyoo na hayey wey kul tee, a ga cebe kanj a ga wan ka borey kanj ga Irkoy gana kaa siyan ra ka borey kanj si šerre soolu ciitoo zaaroo se k'i zukandi. ¹⁰ Waaniwaani borey kanj ga hanga ngi hundi-ibaayi boonay žiibey bande ka koytaraa kaynandi. Cawandikaw taariharkey wey ga naanay ngi boŋ, alfitinakoynijan no, i si hunbur ka beenaa hinikoyey wow. ¹¹ Ba almalaykey kanj gaaboo nda ngi hinoo ga bisa borey waney si hinikoyey ciiti k'i wow ir Koyoo jine. ¹² Borey din ga hima nda adabbayan kanj sii nda lakkal kanjanj mana hayandi kala ka diyandi ka wiiyandi se. I ga hayayanj wow kanj i s'i bay. Woo maaganda se i ga buu

* 1:17 1.17 Matiyu 17.5; Marku 9.7; Luka 9.35.

sanda adabbawey wey. ¹³ I ga duu ifutaa kanj i n'a tee banaa. Zaarikay cululu a ga kan i se ngi ma ngi kaani futawey tee. Nda i goo ma nja war bande, a ga kan i se ngi ma war darga, i man'ti kala žiibi nda laybu. ¹⁴ Mopey ga too met nda woy kanj ga zina, i si fay nda zunubu teeyan. I ga borey derandi kanj mana nin, biney nin albahiiritaray ra, danganteyan no. ¹⁵ I dere, i na fondo šerrantaa nanj ka Balam fondaa zaa, Bosor* iz'aroo kanj ga baa banaw žiiba. ¹⁶ Amma i citi a ga nga layboo maaganda se, adabba kaarumay kanj si šelanj, nga no ka šelanj nda adamize jinde ka annaboo lakkal janjaa kayandi.†

¹⁷ Borey wey man'ti kala hari dandiguusu kanj ra hari sii, hirri kanj hewoo g'a gaaray. Kubay bibi tik g'i batu. ¹⁸ I ga bolsay šenni yaadayanj har, i ga ngi gaaham boonay futawey ka borey derandi kanj mana gay ka hun borey ra kanj ga dira dereyan ra. ¹⁹ I g'i noo allaahidu kanj i ga sawalandi, ka gar ngi hunday man'ti kala haya funba bajna, zama haya kanj hin ni se, n'ga tee bajna. ²⁰ Nda borey kanj hun adujna hayey žiiboo cire ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihu kanj i n'a bay albarkaa ra, nda i nanj haya žeeney din ma yee ka ngi yeeti ngi cire, ngi taka kokorantaa ga jaase ijinaa. ²¹ Zama nda i nka mana fondo šerrantaa bay jina baa i se i m'a bay i ma duu ka yee ka šiiri yaamar henanantaa se kanj nondi i se. ²² Hayaa kanj yaasaa n'a har, nga ti cimi, nga da ka tee i ga kanj ti: «Hanšoo yee hayaa kanj a n'a yeeri ga»‡, nbirna woyoo nka pumay jina a koy nga bonj birji batakaraa ra.

3

Ir Koyoo yee kateyanoo

¹ Ay baakey, sohō woo ti ay bataga hinkantoo kanj ay g'a hantum war se. Ijinaa nda ihinkantoo kul ra ay ga war lakkaley zumandi ka war tuti hala war ma duu ka hongu nda fondaa. ² War ma hongu šenney kanj annabi henanantey bay k'i har nda yaamaroo kanj ir Koyoo nda ir Hallasikaa diyawey n'a har. ³ Haya jinaa kanj war m'a bay man'ti kala: zaari korawey ra, kašikašikoyniyanj ga kaa, i ga dira kašikašijan ra ka sawa nda ngi bonj boonay futawey. ⁴ I ga nee: «Man nga kaayanoo kanj a n'a har? Zama za ir kaagey faati, hayey kul goo ngi taka follokaa ga za takaroo sintinoo ga!» ⁵ Amma haya foo goo no kanj i ga muray ka dirna a, za gayyan beenawey nda laboo mana hun kala hari ra, i ga kay mo haroo gamoo ra Irkoy meešennoo albarkaa ra. ⁶ Ngi ka adujna jinaa halaci, i n'a yoole. ⁷ Beenaa nda gandaa, nongoo kanj ra i goo, šenni follokaa k'i marga nuunaa se, i jisandi ciitoo zaaroo nda adamize laaley halaciroo se.

⁸ Ay baakey, war ma bay, haya foo goo no kanj war masi dirna kanj ti zaari foo ir Koyoo se ga hima nda jiiri zenber foo (1.000), jiiri zenber foo (1.000) ga hima nda a se sanda zaari foo. ⁹ Allaahidoo kanj ir Koyoo n'a zaa, a si gay a man'a tee sanda takaa kanj boro fooyanj ga hongu kanj a gay a man'a tee. Amma a ga suuri war se, zama a si baa boro kul ma halaci, a si baa kala borey kul ma hin ka tuubi.

¹⁰ Woo kul, ir Koyoo zaaroo ga kaa sanda zay. Hanoo din, beenawey ga dere nda hoolo beeri. Hayey kanj goo i ra ga menne. Gandaa nda

* 2:15 2.15 Bosor da se i ga nee Bewor nongey jerey ra. † 2:16 2.15–16 Kabuyaney 22.4–35.

‡ 2:22 2.22 Yaasawey 26.11.

hayey kaŋ ga tee a ra ga ciitandi. ¹¹ Nda hayey kul ga menne nda takaa woo, war mma hima ka tee boroyaŋ kaŋ ga dira henanyan nda Irkoy ganayan ra ¹² ka Irkoy zaaroo kaayanoo batu, de mo war ga nga kaayanoo cahāndi, hanoo din maaganda se beenawey ga dii ka menne, hayey kaŋ goo i ra ga ton ka menne. ¹³ Ir ga Irkoy allaahidoo batu kaŋ ti beene taaga nda ganda taaga kaayanoo kaŋ ra šerretaray goo.

¹⁴ Woo se ay baakey, hayey wey batuyanoo ra, wa gaabandi a ma war gar bila žiibi, bila laybu, war ma bara alaafiya ra. ¹⁵ War ma bay mo kaŋ ir Koyoo suuroo man'ti kala war hallasiyanoo se, sanda takaa kaŋ nda ir baakaa nda ir armaa Pol hantum nda lakkaloo kaŋ nondi a se. ¹⁶ Woo ti haya kaŋ a g'a tee nga batagawey kul kaŋ ra a ga šelaŋ hayey wey ga. Nonguyaŋ goo i ra kaŋ fahamyanoo ga šendi kaŋ lakkal jaŋantey nda borey kaŋ mana nin g'i šiirandi sanda takaa kaŋ i g'a tee Citaaboo hantumey jerey se ngi boŋ halaciroo se.

¹⁷ War, ay baakey kaŋ jin ka hayey wey bay, wa hawgay goy futu teekey masi koy war gongu ngi dereroo ra, war naanay tabatantaa ma hun war kone. ¹⁸ Amma wa koy jine ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihuanneemaa nda nga bayyanoo ra. Darža ma bara a ga sohō da hala abada-abada. [Amin.]

Bataga jinaa kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya follokaa kaŋ na Linžiloo hantum ka batagaa woo hantum. Pol ka jin ka Alhabar Boryaa har Efez koyraa ra. Waatoo kaŋ Yehiya kaa no din, a tee ganakey jineboraa, woo se a ga nee i se «ay zankey». Kaŋ Yehiya hun no din, a na batagaa woo hantum i se. A n'i bayrandi kaŋ i masi nee kaŋ ngi si zunubu tee, i mma hima ka ngi zunubey har Isa se ka duu yaafayan ka henan. A nee i se kaŋ i ma baa cere. I ma ngi boŋ hawgay dargantey ga.

Šennoo kaŋ ga hunayan noo

¹ Woo kaŋ ga bara za sintinoo ga, woo kaŋ ir maar'a, woo kaŋ ir dii a nda ir moŋey, woo kaŋ ir n'a guna, de mo ir kabey n'a taaru hunayan šennoo here, ² hunaroo bangay, de mo ir dii a, ir ga seedetaray tee a ga. Ir ga hunayan abadantaa kaŋ bangay kaŋ goo Baaba Irkoy jeroo ga har war se, ³ woo kaŋ ir dii a, ir maar'a, ir g'a har war se hala war mo, war ma huru ir margaroo ra. Ir margaroo man'ti kala Baaba Irkoy, nda nga Iz'aroo Isa Almasihu margaroo. ⁴ De mo ir ga hayey wey hantum war se hala ir jaaloo ma timme.

Irkoy ti gaay

⁵ Alhabaroo ne kaŋ ir maar'a a do, ir g'a bayrandi war se: Irkoy ti gaay, kubay kul sii a ra. ⁶ Nda ir nee kaŋ ir goo nga margaroo ra, de ir ga dira kubaa ra, ir ga taari, ir si cimi ka goy. ⁷ Amma nda ir ga dira gaayoo ra sanda takaa kaŋ nda nga hunday goo gaayoo ra, ir nda cere goo margaroo ra, nga Iz'aroo Isa kuroo ga zunubu kul kaa ir ga k'ir henanandi.

⁸ Nda ir nee kaŋ zunubu sii ir ga, ir mm'ir boŋ darga, cimoo sii ir kone. ⁹ Nda ir yadda ir zunubey ga, ir n'i har, Irkoy ga laadir a ga šerre k'ir zunubey yaafa ir se ka ifutu kul kaa ir ga k'ir henanandi. ¹⁰ Nda ir nee kaŋ ir mana zunubu tee, ir mm'a tee taariharkaw, de mo nga meešennoo sii ir ra.

2

Almasihu ti ir faabakaa

¹ Ay zankey, ya nka hayey wey hantum war se hala war masi duu ka zunubu tee. Amma nda boro na zunubu tee, faabakaw goo ir se Baaba Irkoy jeroo ga kaŋ ti Isa Almasihu kaŋ ti Boro Šerrantaa. ² Nga no ka nga boŋ noo k'ir zunubey tuusu, man'ti ir hinne zunubey, amma aduŋna kul waney.

³ Hayaa kaŋ ga kate ir ma bay kaŋ ir g'a bay man'ti kala nda ir ga nga yaamarey dii. ⁴ Boro kaŋ nee nga g'a bay, ka gar a si nga yaamarey dii, boraa man'ti kala taariharkaw, cimoo sii a kone. ⁵ Amma boro kaŋ ga nga šennoo dii, nda cimi Irkoy bajoo tabati boraa ra. Woo no ma kate ir ma bay kaŋ ir goo a ra. ⁶ Boro kaŋ nee nga ga duumi a ra ga hima ka dira nda takaa kaŋ nda a dira.

Yaamar taaga

⁷ Ay baakey, man'ti yaamar taaga no ay g'a hantum war se, yaamar žeenaa no kaŋ war duu a za sintinoo ga. Yaamar žeenaa woo man'ti kala ŋennoo kaŋ war maar'a. ⁸ Nongu foo ra yaamar taaga no kaŋ ay g'a hantum war se, cimi no war nda nga here, zama kubaa ga koy, de gaay cimoo bangay ka ben.

⁹ Boro kaŋ nee nga goo gaayoo ra, ka gar a ga konna nga armaa, bora a goo kubaa ra hala sohõ. ¹⁰ Boro kaŋ ga baa nga armaa ga duumi gaayoo ra, haya kul sii a ra kaŋ g'a kaŋandi. ¹¹ Boro kaŋ ga konna nga armaa sii kala kubaa ra, a si dira kala kubaa ra, a si bay nongu kaŋ ra nga ga koy, zama kubaa nka moyey danandi.

¹² Ay zankey, ay ga hantum war se, zama war zunubey yaafandi Isa maapoo albarkaa ra.

¹³ Baabey, ay ga hantum war se, zama war ga bora a bay kaŋ ga bara za sintinoo ga. Arusoogey, ay ga hantum war se, zama war hin boro laalaa kaŋ ti Ibilisi.

¹⁴ Zanka kaccey, ay hantum war se, zama war ga Baaba Irkoy bay. Baabey, ay hantum war se, zama war ga Bora a bay kaŋ ga bara za sintinoo ga. Arusoogey, ay hantum war se, zama war ga gaabi, Irkoy meeŋennoo ga duumi war ra, de mo war hin boro laalaa kaŋ ti Ibilisi.

¹⁵ War masi baa aduppa, war masi baa hayey kaŋ goo aduppa ra. Nda boro ga baa aduppa, Baaba Irkoy bajoo sii bora a ra. ¹⁶ Zama hayey kul kaŋ goo aduppa ra, maanaa gaaham boonay futaa, nda moo boonay futaa, nda aduppa bolsaa, si hun Baaba Irkoy do, amma aduppa ra i ga hun. ¹⁷ Ka gar aduppa ga bisa, nga nda nga boonay futaa, amma boro kaŋ ga Irkoy ibaayoo tee ga duumi hala abada.

Almasihu iberoo

¹⁸ Zanka kaccey, waati koraa no, war maa kaŋ Almasihu iberoo ga kaa, ka gar sohõ da Almasihu iberi booboyaŋ ga bara, woo no m'ir ka bay kaŋ waati koraa no. ¹⁹ Ir ra i hun, amma nda cimi, i sii ir ra. Zama nda a gar i mma bara ir ra, i ga duumi ir bande. Amma woo teendi hala a ma henan kaŋ ngi affoo kul sii ir ra.

²⁰ War, war duu Irkoy Boro Henanantaa yonyanoo, war kul goo nda bayray. ²¹ Man'ti ya nka hantum war se, zama war si cimoo bay, amma ya nka hantum war se, zama war ga cimoo bay, de mo taari kul si hun cimi ra.

²² May ti taariharkaw nda man'ti boro kaŋ ga Isa almasihutaraa yankar? Bora a din ti Almasihu iberi, a ga Baaba Irkoy nda Iz'aroo yankar. ²³ Boro kul kaŋ na Iz'aroo yankar, bora a sii Baaba Irkoy bande. Boro kaŋ yadda Iz'aroo ga goo Baaba Irkoy mo bande.

²⁴ War, hayaa kaŋ war maar'a za sintinoo ga ma duumi war ra. Nda hayaa kaŋ war maar'a za sintinoo ga, ga duumi war ra, war mo, war ga duumi Iz'aroo nda Baaba Irkoy ra. ²⁵ Allaahidoo kaŋ a n'a zaa ir se man'ti kala hunayan abadantaa.

²⁶ Borey kaŋ ga baa ngi ma war derandi sabbu se ay na hayey wey hantum war se. ²⁷ War, yonyanoo kaŋ war duu a a ga, ga duumi war

ga, a si too boro ma war cawandi. Zama yonyanoo ga haya kul cawandi war se, cimi no, a si taari, takaa kaŋ nda a na war cawandi, war ga duumi* Almasihu ra.

²⁸ Sohō, zankey, wa duumi Almasihu ra, nga kaayanoo ga, waati kaŋ a ga kaa ka bangay, ir lakkaley ma kani, ir masi haw a jine. ²⁹ Nda war ga bay kaŋ Almasihu ga šerre, war ma bay nga ka boro kaŋ ga goy nda šerretaray hay.

3

Irkoy izey

¹ Wa guna takaa kaŋ nda Baaba Irkoy baa ir hala nongu kaŋ ra a n'ir cee Irkoy izeyan. Nda cimi, nga izeyan ti ir. Woo se aduŋna s'ir bay, zama a mana Irkoy bay. ² Ay baakey, sohō ir man'ti kala Irkoy izeyan, de woo kaŋ ir ga kaa ka ti a mana bangandi jina, ir ga bay kaŋ waati kaŋ Almasihu bangay ir ga hima nda a, zama ir ga dii a nda takaa kaŋ ga a goo. ³ Boro kul kaŋ naataa woo goo a ra ga nga boŋ henanandi, sanda takaa kaŋ nda Almasihu ga henan.

⁴ Boro kul kaŋ na zunubu tee na ašariyaa hoo, zunubu man'ti kala ašariyaa hooyan. ⁵ War ga bay kaŋ Almasihu mana bangay kala hala nga ma zunubey kaa, zunubu kul sii a ga. ⁶ Boro kul kaŋ duumi a ra si zunubu tee, boro kul kaŋ na zunubu tee mana dii a, a s'a bay.

⁷ Ay zankey, boro kul masi war darga. Boro kaŋ ga goy nda šerretaray, bora ga šerre sanda takaa kaŋ nda Almasihu ga šerre. ⁸ Boro kaŋ na zunubu tee mana hun kala Ibilisi ga, zama za sintinoo ga Ibilisi na zunubu tee. Hayaa ne kaŋ se Irkoy Iz'aroo bangay: a mana bangay kala hala nga ma Ibilisi teegoyey halaci.

⁹ Boro kul kaŋ Irkoy n'a hay si zunubu tee, zama Irkoy dumiyoo ga cindi a ra, a si hin ka zunubu tee, zama Irkoy k'a hay. ¹⁰ Hayaa ne kaŋ ga Irkoy izey nda Ibilisi izey fay: boro kul kaŋ si goy nda šerretaray mana hun Irkoy ga, nda boro mo kaŋ si baa nga armaa.

Wa baa cere

¹¹ Nga ne, alhabaroo kaŋ war maar'a za sintinoo ga man'ti kala ir ma baa cere. ¹² Ir masi tee sanda Kabila kaŋ hun boro laalaa ga kaŋ ti Ibilisi kaŋ na nga armaa wii. Macin se a n'a wii? Zama nga teegoyey si boori, de nga armaa waney ga šerre.

¹³ Ag'armey, war boŋey masi haw nda aduŋna ga konna war. ¹⁴ Ir, ir ga bay kaŋ ir hun buuyan ra ka koy hunayan ra, zama ir ga baa ir armey. Boro kaŋ si baa nga armaa cindi buuyan ra. ¹⁵ Boro kul kaŋ konna nga armaa man'ti kala borowiikaw. War ga bay kaŋ hunayan abadantaa si goro borowiikaw ra. ¹⁶ Hayaa kaŋ kate ir ma baji bay man'ti kala kaŋ Almasihu na nga hundoo noo buuyan se ir maaganda se. Ir mo, ir ga hima k'ir hundey noo buuyan se ir armey maaganda se. ¹⁷ Boro kaŋ goo nda aduŋna almaanoo, de a ga dii nga armaa ga tilasu, a mana tamalla a se, taka foo nda Irkoy bajoo ga duumi a ra? ¹⁸ Ay zankey, ir bajoo masi teendi nda šenni nda mee, a ma teendi nda teegoy nda cimi.

¹⁹ Woo no ma kate ir ma bay kaŋ cimoo ga ir hun, de mo ir biney ga kani Irkoy jine. ²⁰ Nda ir biney g'ir zukandi, Irkoy bisa ir biney, de mo

* 2:27 2.27 «war ga duumi», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «wa duumi».

a ga haya kul bay. ²¹ Ay baakey, nda ir biney s'ir zukandi, ir lakkaley ga kani Irkoy jine. ²² Haya kul kanj ir n'a wiri, ir ga duu a a ga, zama ir ga nga yaamarey dii, de ir ga hayey tee kanj ga kan a se. ²³ Nga yaamaroo ne: ir ma naanay nga Iz'aroo Isa Almasihu maapoo, ir ma baa cere sanda takaa kanj nda a n'ir noo yaamaroo. ²⁴ Boro kanj ga nga yaamarey dii ga duumi a ra, de nga mo ga duumi boraa ra. Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj a ga duumi ir ra man'ti kala nga Hundoo kanj a n'a noo ir se.

4

Irkoy Hundoo nda Almasihu iberoo hundoo

¹ Ay baakey, war masi naanay hundey kul, amma w'i sii ka dii wala Irkoy do i hun, zama taari annabi boobo kaa adupna ra. ² Hayaa ne kanj nda war ga Irkoy Hundoo bay: hundi kul kanj ga nee kaaray kanj Isa Almasihu kaa nda gaaham, hundoo din mana hun kala Irkoy do. ³ Hundi kul kanj si nee kaaray kanj Isa hun Irkoy do man'ti kala Almasihu iberoo hundoo kanj war maa kanj a ga kaa, a goo adupna ra ka ben.

⁴ War, ay zankey, war mana hun kala Irkoy ga, war hin taari annabey, zama Boraa kanj goo war ra bisa boraa kanj goo adupna ra. ⁵ Ngi, adupna ga i hun, woo se i ga šelanj nda adupna takaa, adupna ga hanjajer i se. ⁶ Ir, ir mana hun kala Irkoy ga, boro kanj ga Irkoy bay ga hanjajer ir se, boro kanj mana hun Irkoy ga si hanjajer ir se, takaa woo nda ir ga Hundi cimikoynoo nda taaroo wanoo kaa cere ra.

Irkoy man'ti kala baji

⁷ Ay baakey, ir ma baa cere, zama baji si hun kala Irkoy do, boro kul kanj ga baa boro, Irkoy ka boraa hay, de a ga Irkoy bay. ⁸ Boro kanj si baa boro mana Irkoy bay, zama Irkoy man'ti kala baji. ⁹ Hayaa kanj nda Irkoy na nga bajoo bangandi ir se man'ti kala a nka nga Iz'aru bajja follokaa sanba adupna ra hala ir ma duu ka huna nga albarkaa ra. ¹⁰ Baji man'ti kala kanj man'ti ir no ka baa Irkoy, amma nga no ka baa ir, ka nga Iz'aroo sanba a ma nga boŋ noo k'ir zunubey tuusu.

¹¹ Ay baakey, nda Irkoy baa ir nda takaa woo, ir mo ga hima ka baa cere. ¹² Boro kul mana bay ka dii Irkoy. Nda ir ga baa cere, Irkoy ga duumi ir ra, de nga bajoo ga tabati ir ra.

¹³ Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj ir ga duumi Irkoy ra, de nga mo ga duumi ir ra, man'ti kala a n'ir noo nga Hundoo. ¹⁴ Ir, ir nka dii a, de ir ga seedetaray tee kanj Baaba Irkoy na Iz'aroo sanba a ma tee adupna Hallasikaa. ¹⁵ Boro kanj yadda ka nee kaaray kanj Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo, Irkoy ga duumi boraa ra, boraa mo ga duumi Irkoy ra. ¹⁶ Ir, ir ga bay, de mo Irkoy bajoo kanj a n'a cebe ir se, ir naanay a. Irkoy man'ti kala baji, boro kanj duumi baji ra, boraa duumi Irkoy ra, de mo Irkoy ga duumi boraa ra.

¹⁷ Takaa ne kanj ra baji ga tabati ir ra, hala ir lakkaley ma kani ciitoo hane, zama takaa kanj ga a goo no, ir mo ga ti a adupna woo ra. ¹⁸ Hunburay sii baji ra, baji timmante mma hunburay gaaray, zama hunburay, zukandi goo a ra. Boro kanj ga hunbur mana tabati baji ra.

¹⁹ Ir, ir ga baa boro, zama Irkoy ka jin ka baa ir. ²⁰ Nda boro nee: «Ay ga baa Irkoy», amma a ga konna nga armaa, taariharkaw no. Zama boro kanj si baa nga armaa kanj a ga dii a, taka foo nda a ga hin ka baa

Irkoy kanj a si dii a? ²¹ Yaamaroo kanj ir duu a a ga man'ti kala boro kanj ga baa Irkoy, a ma baa nga armaa mo.

5

Ir ma duu adupna ga hinay

¹ Boro kul kanj naanay kanj Isa man'ti kala Almasihu, bora, Irkoy k'a hay. Boro kul kanj ga baa baaba ga baa baaboo din izey mo. ² Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj ir ga baa Irkoy izey man'ti kala nda ir ga baa Irkoy, de ir ga nga yaamarey ka goy. ³ Ka baa Irkoy man'ti kala ka nga yaamarey dii, nga yaamarey si tinj. ⁴ Zama haya kul kanj Irkoy n'a hay ga duu hinay adupna ga. Hinoo kanj hin adupna man'ti kala ir naanayyanoo. ⁵ May ka hin adupna nda man'ti boro kanj ga naanay kanj Isa ti Irkoy Iz'aroo?

Seedetaraa kanj teendi Isa Almasihu ga

⁶ Bora kanj kaa hari nda kuri albarkaa ra man'ti kala Isa Almasihu. A mana kaa nda hari hinne, amma a mana kaa nda kala hari nda kuri. Irkoy Hundoo no ka seedetaraa woo tee, zama Irkoy Hundoo man'ti kala cimoo. ⁷ Zama seede hinza bara, ⁸ Irkoy Hundoo, nda haroo, nda kuroo, ihinzaa kul ti jinde foo. ⁹ Nda ir ga yadda adamizey seedetaraa ga, Irkoy seedetaraa bisa a. Zama woo ti Irkoy seedetaraa kanj a n'a tee nga Iz'aroo ga. ¹⁰ Boro kul kanj ga naanay Irkoy Iz'aroo, seedetaraa woo goo bora ra. Boro kanj si naanay Irkoy nk'a tee taariharkaw, zama a mana naanay seedetaraa kanj Irkoy n'a tee nga Iz'aroo ga. ¹¹ Seedetaraa ne: Irkoy n'ir noo hunayan abadantaa, de hunaroo woo si duwandi kala nga Iz'aroo ra. ¹² Boro kanj duu Iz'aroo, duu hunaroo, boro kanj mana duu Irkoy Iz'aroo, mana duu hunaroo.

Hunayan abadantaa

¹³ Ya nka hayey wey hantum war se hala war ma bay kanj war duu hunayan abadantaa, war kanj ga naanay Irkoy Iz'aroo maapnoo. ¹⁴ Lakkalkananaa kanj goo ir se Irkoy jine man'ti kala nda ir na haya wiri a ga ka sawa nda nga ibaayoo, a ga hanajer ir se. ¹⁵ Nda ir ga bay kanj a ga hanajer ir se, haya kul kanj ir n'a wiri a ga, ir ga bay kanj woo kanj ir n'a wiri a ga, ir duu a ka ben.

¹⁶ Nda boro dii nga armaa ga zunubu tee, zunubu kanj s'a ka koy buuyan ra, a ma Irkoy njaaray a se, a g'a noo hunayan. Ay sii kala borey ga kanj na zunubu tee kanj si koy buuyan ra. Zunubu goo no kanj ga boro ka koy buuyan ra, zunuboo woo se, ay mana nee a ma Irkoy njaaray. ¹⁷ Ifutu kul man'ti kala zunubu, amma zunubu goo no kanj si boro ka koy buuyan ra.

¹⁸ Ir ga bay kanj boro kul kanj Irkoy n'a hay, bora si zunubu tee, Bora kanj Irkoy n'a hay* ga lakkal danj a se, boro laalaa kanj ti Ibilisi si tuku a ga.

¹⁹ Ir ga bay kanj ir mana hun kala Irkoy ga, de adupna kul sii kala boro laalaa kanj ti Ibilisi hinoo cire.

²⁰ Amma ir ga bay kanj Irkoy Iz'aroo kaa, a n'ir noo lakkal hala ir ma Cimikoynoo bay, Cimikoynoo da bande ir goo, maanaa nga Iz'aroo Isa Almasihu. Nga ti Irkoy cimikoynoo, nga ti hunayan abadantaa.

* **5:18** 5.18 Bora kanj Irkoy n'a hay man'ti kala Isa Almasihu, nga ti Irkoy Iz'aroo.

²¹ Ay zankey, wa war boŋ hawgay toorey ga.

Bataga hinkantoo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti Yehiya bataga hinkantoo kaŋ a n'a hantum. A si nga maapoo cee, a mma nee de «boro beeroo». Takaa kaŋ nda a ga ūelan, boro ga dii kaŋ ngi jineboro no. A si ūelan kala «woy beeri suubantaa nda nga izey» (sorro 1na) se kaŋ maanaa ti Egilizoo nda ganakey.

Batagaa woo ra a g'i hoyray i ma dira cimoo nda Irkoy fondaa ra. Boro kaŋ kate i se haya kaŋ man'ti Alhabar Boryaa, i ma mooru bora. I ma baa cere.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay kaŋ ti boro beeroo ka batagaa woo sanba woy beeri suubantaa nda nga izey se. Ay ga baa war nda cimi, man'ti agay hinne, borey kul kaŋ na cimoo bay mo ga baa war, ² cimoo kaŋ ga duumi ir ra maaganda se, kaŋ goo ir bande hala abada.

³ Anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa goo ir bande kaŋ hun Baaba Irkoy nda Isa Almasihu do kaŋ ti Baaba Irkoy Iz'aroo cimi ra nda baji ra.

Cimi nda baji

⁴ Ay hanse ka jaali kaŋ ay gar kaŋ ni izey ra, affooyan ga dira cimoo ra, sanda takaa kaŋ nda ir duu yaamar Baaba Irkoy do. ⁵ Aywa sohō woy beeroo, woo kaŋ ay g'a wiri ni ga, nga ti ir ma baa cere. Man'ti sanda yaamar taaga no ay goo ma hantum ma ne, amma woo din da no kaŋ ir duu a za sintinoo ga.* ⁶ Hayaa kaŋ ti baji man'ti kala ir ma dira ka sawa nda nga yaamarey. Woo ti yaamaroo kaŋ war maar'a za sintinoo ga hala war ma dira a bande.

⁷ Derandikaw boobo kaa aduŋŋa ra. I si yadda kaŋ Isa Almasihu kaa nda gaaham, i s'a har. Bora woo dumoo ti derandikaw, nga ti Almasihu iberoo. ⁸ Wa war boŋ hawgay war masi koy jaŋ ir goyoo albarkaa, wa war boŋ hawgay hala war ma duu sufuray timmante.

⁹ Boro kaŋ na Almasihu cawyanoo hoo, a mana duumi a ra, bora mana duu Irkoy. Boro kaŋ ga duumi nga cawyanoo ra, bora duu Baaba Irkoy, bora duu Iz'aroo mo. ¹⁰ Boro kaŋ kaa war do a mana kate cawandiyanoo woo, war mas'a zumandi war do, war mas'a foo, ¹¹ zama boro kaŋ n'a foo, bora huru a bande nga goy futawey ra.

Šenni kokorantaa

¹² Haya boobo goo no kaŋ ay baa y'a hantum war se, ya na baa y'a tee nda kaddaasu nda dawa. Amma ay ga tammahā ya koy war do, ir ma ūelan mee nda mee hala ir jaaloo ma timme. ¹³ Ni woyme suubantaa izey ga ni foo.

* 1:5 1.5 Yehiya 13.34; 15.12, 17.

Bataga hinzantoo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti Yehiya kaŋ ti «boro beeroo» bataga hinzantoo kaŋ a n'a hantum. A man'a sanba kala boro foo kaŋ se i ga nee Gayus. Gayus kaŋ se a hantum, hō zaaroo ir si haya boobo bay a ga, amma ir ga bay kaŋ boro no kaŋ ga dira cimoo bande.

Batagaa hantumkaa ga Gayus maa henna har. Diyotref dira takaa si kaŋ a se. A ga Demetris maa henna har.

Ir ga dii batagaa woo ra takaa kaŋ nda yaw zumandiyān, ka arma kubay henna man'ti kala baji nda cimi silbay.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay kaŋ ti boro beeroo ka batagaa woo sanba ay baakaa Gayus kaŋ ay ga bag'a nda cimi se.

² Ay baakaa, yala ma duu gomni boobo nongoo kul here, ma bara nda gaaham baani sanda takaa kaŋ ni hundoo ga boori. ³ Ay hanse ka jaali waatoo kaŋ ir armyey kaa ka seedetaray tee ni cimoo ga, takaa kaŋ nda n'ga dira nda cimi. ⁴ Ay sii nda jaali beeri kaŋ ga too ya maa ay izey ga dira cimoo ra.

Gayus laadirtaraa

⁵ Ay baakaa, hayaa kaŋ n'g'a tee ir armyey se, ba yawey, n'g'a tee i se nda laadirtaray. ⁶ I na ni bajoo seedetaraa tee Egilizoo jine. A ga boori m'i faaba ngi naarumaa ra nda faabari kaŋ ga hima Irkoy jine. ⁷ Zama ir Koyoo maapoo se i fatta, i si haya kul dii dumey ga kaŋ si Irkoy bay. ⁸ Adişi ir, ir ga hima ka borey wey dumey kubay henna, ka tee i se goykasinayyaŋ cimoo ra.

Diyotref nda Demetris šennoo

⁹ Ay na haya foo hantum Egilizoo se, amma Diyotref kaŋ ga baa nga ma tee ngi jineboraa s'ir kubay. ¹⁰ Woo se, waati kaŋ ay kaa, ay ga nga takawey bayrandi war se kaŋ a g'i tee ka šenni laalayaŋ har ir ga, de mo a mana wasa a se, ba ir armyey, a s'i kubay, borey mo kaŋ ga baa ngi m'i kubay, a ga wanji i m'a tee, a g'i gaaray k'i kaa Egilizoo ra. ¹¹ Ay baakaa, masi ifutu guna ka tee, ihenna guna ka tee. Boro kaŋ ga ihenna tee mana hun kala Irkoy ga, boro kaŋ ga ifutu tee mana dii Irkoy.

¹² Demetris, borey kul ga seedetaray henna har a ga, cimoo hunday ga tee a se seede. Ir mo ga seedetaray henna har a ga, n'ga bay mo kaŋ ir seedetaraa ti cimi.

Fooyan kokorantaa

¹³ Haya boobo goo no kaŋ ay ga baa y'a hantum ma ne, amma ay si baa y'a tee nda dawa nda kalam. ¹⁴ Amma ay ga tammahā ne nda kayna ay ma dii ni, ir ga šelaŋ mee nda mee. ¹⁵ Alaafiya ma kaa ni ga. Ir cerey ga ni foo. M'ir cerey boro foo kul foo nda nga maapoo.

Batagaa kaŋ Žud n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Žud ka batagaa woo hantum. Ir Koyoo Isa Almasihu kayn'aroo no (Matiyu 13.55; Marku 6.3). A mana batagaa woo hantum kala ganakey se nongu kul kaŋ ra i goo. A si šelanŋ kala dargantey ga kaŋ ga ceeci ka ganakey derandi. I m'i tangam nda šenney wey. A ga ganakey hoyray i ma koy jine naanayyan ra nda baji ra, i ma mooru zunubu.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Žud kaŋ ti Isa Almasihu tam, Žak armaa* ka batagaa woo hantum war kaŋ ciyandi se, de mo Baaba Irkoy baakey ti war, war jisandi Isa Almasihu se. ² Tamalla, nda alaafiya, nda baji ma kaa war ga nda booboyan.

Cawandikaw taariharkey

(Piyer bataga 2to 2.1–17)

³ Ay baakey, ba kaŋ ay hanse ka baa ya hantum war se hallasiroo kaŋ ra ir ga marga ga, a tee ya ne tilasu ya hantum war se hala ya duu ka war hoyray war ma gurgay naanaa se kaŋ nondi Irkoy boro henanantey se cee folloku. ⁴ Zama boro fooyanŋ tugu ka huru ganakey game. A gay ngi ciitoo harandi Citaaboo ra. I si hunbur Irkoy, i ga Irkoy anneemaa bere k'a tee haya futu boonayyan. I g'ir jineboro follokaa kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu yankar.

⁵ Ay ga baa ya war hongandi, ba kaŋ war ga haya kul bay, kaŋ ir Koyoo na jamaa hallasi k'a kaa Misira gandaa ra jina, woo banda ga, a na borey halaci kaŋ mana naanay. ⁶ Almalaykey kaŋ mana ben ngi dogey ra, i na ngi gorodogey nanŋ, a n'i gaala nda gaala kaŋ si hun i ga, k'i dii kubaa ra hala zaari beeroo ciitoo hane. ⁷ Takaa din da Sodom, nda Gomor, nda koyrawey kaŋ g'i kuubi k'i bere na ngi boŋ noo izefuturaray se ka marga ka kani nda takari dumi tana. I nondi ka tee himakasinay nuune abadantaa zukandoo se.

⁸ Takaa din da borey wey nda ngi handirey ga ngi gaahamoo žiibandi, i ga koytaraa kaynandi, i ga beenaa hinikoyey wow. ⁹ Ba almalayka jinehunoo Minkaylu, waatoo kaŋ nga nda Ibilisi ga cere cendi Musa kunturoo ga, Minkaylu mana yadda k'a wow k'a zukandi, a nka nee a se: «Ay Koyoo ma zahã ni ga!» ¹⁰ Amma borey wey ga hayayanŋ wow kaŋ i s'i bay. Ngi fahamaa man'ti kala sanda adabba kaŋ sii nda lakkal miileyen. Woo no ma kate ngi halaciroo. ¹¹ I bone, zama Kabila fondaa bande i hanga.† I na ngi boŋ danŋ dereyan ra nooru maaganda sanda Balam.‡ I halaci sanda Kora kaŋ halaci tureyanoo ra.§ ¹² I ga tee sanda žiibi ndellayanŋ war armataray ŋaadogey ra. I ga ŋaa ka hanŋ ka too bila hunburay, i si hongaa kala ngi boŋ de. I ga hima nda duulayanŋ kaŋ ra hari sii, de hewoo g'i zaa. I ga hima nda jamde

* 1:1 1.1 Matiyu 13.55; Marku 6.3. † 1:11 1.11 Sintinoo 4.3–8. ‡ 1:11 1.11 Kabuyaney 22.1–35. § 1:11 1.11 Kabuyaney 16.1–35.

tuuriyaŋ kaŋ ga ize sii kaŋ buu cee hinka, i dogandi. ¹³ I ga ngi teegoy haawantey boosandi sanda takaa kaŋ nda teekoo bonday gaabanteyan ga ngi kufoo warra. I ga hima nda handarayyan kaŋ si bay nongu kul kaŋ ra ngi ga koy, kubaa bibiroo jisandi i se hala abada.

¹⁴ Henok mo kaŋ ti Adama banda-ka-zunbu iyyantoo na annabitaray tee i ga ka nee: «Nga ne, ir Koyoo goo ma kaa, nga nda nga almalayka henanante zenber-zenberyan, ¹⁵ ka borey kul ciiti, ka borey kaŋ si hunbur Irkoy zukandi ngi goy laalawey se kaŋ i n'i tee ngi futuyanoo ra nda ka zunubu teekey kaŋ si hunbur Irkoy zukandi šenni laaley din kul kaŋ i n'i har a ga se.» ¹⁶ Borey din man'ti kala ŋuunuŋuunukoyniyaŋ, i mma hēe nda ngi takaa. I ga dira nda ngi boonay futawey. Deeney ga beeri, i ga borey meekaanay haya maaganda se.

Hoyrayyan ganakey se

¹⁷ Amma war, ay baakey, wa hongga hayey kaŋ ir Koyoo Isa Almasihudiyawey n'i har za i mana tee. ¹⁸ I nee war se: «Waati koraa ra, ŋoonokoyniyaŋ ga bangay, i ga dira nda ngi boonay futawey kaŋ ga mooru Irkoy.» ¹⁹ Ngi ti borey kaŋ ga kate fay-fayyan, i si hongu kala nda adamize takaa, Irkoy Hundoo sii i kone. ²⁰ Amma war, ay baakey, wa koy jine war naanaa kaŋ ga hanse ka henan ra ka Irkoy ŋaaray Hundi Henanantaa albarkaa ra. ²¹ Wa cindi Irkoy bajoo ra k'ir Koyoo Isa Almasihu tamallaa batu kaŋ ga war noo hunayan abadantaa.

²² Wa hinna borey ga kaŋ ga šikka-šikka. ²³ W'i hallasi k'i kaa nuunaa ra. Borey jerey, wa hinna i ga, amma nda hunburay: war masi too ba ngi bankaaraa ga kaŋ ngi hundi-ibaayoo n'a žiibandi.

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁴ Bora a kaŋ ga hin ka war dii war masi kaŋ, ka war kayandi bila laybu nga daržaa ra nda ŋaaliyan, ²⁵ Irkoy follokaa, ir Hallasikaa, Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra, darža, nda beeray, nda gaabi, nda hini ma bara a se za zamaney mana tee, nda sohō da, hala abada. Amin.

Bangandiroo citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya ka citaaboo woo hantum. A ga hayayan cebe cere bande kanj Isa Almasihu n'i bangandi a se. A ga hayey deede kanj a dii ey waatoo kanj Hundi Henanantaa n'a dii. Waatoo kanj a ga citaaboo woo hantum, a sii kala gungu-ize foo ra kanj se i ga nee Patmos, Azi gandaa here. A sii kala Gres gandaa ra, Tirki gandaa jeroo ga. I nk'a gaabi ka koy no din, zama hayaa kanj se a na Alhabar Boryaa waazu. Waati no kanj ra kokoy beeroo ga hanse ka Isa ganakey zarabi. A ga ganakey gurzugay, zama i ga nee kanj ngi si koy kul gana nda man'ti Isa Almasihu.

Gurzugaa din waati no Yehiya ga hantum Egilizey se ka biney danj. Nga hantumoo ra ir dii hinna booboyan kanj goo nda almagana, sanda «iyye» kanj maanaa ti «timmeyan». Nga citaaboo ga hin ka zamnandi zamna hinza (zamnaa 1.19):

- 1. Hayey kanj Yehiya dii ey, maanaa Isa kanj goo nga daržaa ra (zamna 1na).*
- 2. Hayey kanj teendi, maanaa bataga iyyaa kanj hantumandi Egiliz iyyaa se (zamna 2to—3to).*
- 3. Hayey kanj ga kaa ka tee (zamna 4to—22to).*

Citaaboo benantaa ga, Isa ga allaahidu noo nga ganakey se ka nee i se: «Cimi no, ay ga kaa nda cahāyan.» Ganakey g'a zaabi ka nee: «Kaa, ir Koyoo Isa» (zamnaa 22.20).

Citaaboo addaliloo

¹ Isa Almasihu bangandiroo ne kanj Irkoy n'a noo a se hala a ma hayey kanj ga hima ka kaa ka tee ne nda kayna har nga tamey se. Almasihu na nga almalaykaa sanba nga tamoo Yehiya do a m'a filla a se. ² Yehiya na seedetaray tee kanj hayey kul kanj nga dii ey man'ti kala Irkoy meešennoo nda Isa Almasihu seedetaraa. ³ Bora duu gomni kanj ga annabitaray šenney caw nda borey kanj ga hanajer i se ka hayey dii kanj hantumandi a ra, zama waatoo man.

Yehiya hantum Azi gandaa Egiliz iyyaa se

⁴ Agay Yehiya ka hantum Egiliz iyyaa se kanj goo Azi gandaa ra. Irkoy anneemaa nda alaafiyaa ma bara war ga. Irkoy kanj ga bara, kanj gay a ga bara, kanj goo kaa m'i noo war se, nga nda Irkoy Hundi iyyaa kanj goo nga kokoy gorodogoo tenje, ⁵ nda Isa Almasihu kanj ti seede laadirantaa, nga ti boro jinaa kanj tun ka hun bukawey ra, nga ti kokoyey boŋkoynoo laboo ga. Nga ti bora kanj ga baa ir, de a n'ir feeri k'ir kaa ir zunubey ra nda nga kuroo. ⁶ A n'ir tee kokoytaray nda sargari juwalkaw nga Baaba maano ga kanj ti nga Irkoy. Nga, darža nda hini ma bara a se abada hala abada. Amin.

⁷ Nga ne, a goo ma kaa duulawey gamey ra,

moo kul ga kaa ka dii a,

ba wey kanj na gaahamoo fun.

Alkabiilawey kul kanj goo laboo ga, ga hēe nga maaganda se.

Nhuu! Amin.

⁸ Agay, agay ti Alfa nda Omega*, ir Koyoo Irkoy k'a har, nga ti boraa kanj ga bara, kanj gay a ga bara, kanj goo kaa, Hini-kul-koyoo.

Isa na nga boŋ bangandi Yehiya se

⁹ Agay Yehiya, war armaa nda war hangasinoo Isa zaraboo, nda nga Laamaa, nda nga mupeyanoo ra, ay bay ka koy gungoo ra kanj se i ga nee Patmos Irkoy meeŋenoo nda Isa seedetaraa maaganda se. ¹⁰ Irkoy Hundoo n'ay dii ir Koyoo zaaroo hane, ay maa ay dumaa ga kaati beeri kanj ma nee laati beeri. ¹¹ A nee: «Hayaa kanj n'dii a, a hantum citaabu ra, m'a sanba Egiliz iyyaa se kanj goo Efez, nda Isimir, nda Pergam, nda Tiyatir, nda Sard, nda Filadelfi, nda Lawodise koyrawey ra.»

¹² Ay peli ka dii jindoo kanj ga ŋelan ya ne. Kanj ay peli, ay dii wura fitilla gorodoo iyye. ¹³ Fitilla gorodoo iyyaa game boro goo kanj ga hima nda adamize, darbay kanj ga zunbu hala cewey ga goo jindoo ra, wura gamahaw ga gandey haw. ¹⁴ Boŋoo nda hinbirey ga kaaray ma nee feeji hinbiri kaaray, sanda haabu, moŋey ga hima nda nuune deene. ¹⁵ Cewey ga hima nda alhan nerante kanj ma nee a nka hansandi alforon ra. Jindoo ga hima nda hari beeri jinde. ¹⁶ Kabe hennaa ra handaray iyye goo, miŋoo ra takuba ga fatta kanj mee hinkaa kul ga kan. Ndumoo ga hima nda waati kanj waynaa ga dii garaw.

¹⁷ Waatoo kanj ay dii a, ay kanj cewey cire sanda bukaw. A na nga kabe hennaa fur ay ga ka nee: «Masi hunbur, agay ti ijinaa nda ikokorantaa. ¹⁸ Agay ti baahunantaa, ay bay ka buu, amma nga ne, ay ga huna abada hala abada, buuyan nda alaaharaa kufal-izey goo ay kone. ¹⁹ Adiŋi hayey hantum kanj n'dii ey, wey kanj goo ma teendi nda wey kanj ga kaa ka tee hayey wey banda ga. ²⁰ Handaray iyyaa kanj n'dii ey ay kabe hennaa ra sirroo nda wura fitilla gorodoo iyyaa maanaa ne: handaray iyyaa man'ti kala Egiliz iyyaa almalaykey, fitilla gorodoo iyyaa man'ti kala Egiliz iyyaa.»

2

Batagaa kanj sanbandi Efez Egilizo se

¹ «Hantum almalaykaa se kanj goo Efez koyraa Egilizo ra, nee a se: «Hayaa ne kanj boraa kanj kabe hennaa ra handaray iyyaa goo kanj ga dira fitilla gorodoo iyyaa gamey ra g'a har: ² «Ay ga ni teegoyey, nda ni taabiyanoo, nda ni mupeyanoo bay, ay ga bay mo kanj n'si hin ka boro laaley suuri. N'na borey sii kanj ga nee diyawyanj ti ngi, ka gar i man'ti a. N'gar taariharkawyanj no. ³ N'goo nda mupeyan, ni hottu ay maŋoo sabbu se, ni binoo mana hun. ⁴ Amma haya foo goo ni ra kanj si kan ya ne kanj ti n'na ni baji jinaa fur. ⁵ Hongu nongoo kanj ra n'kanj, ma tuubi, ma ni cee jinaa teegoyey tee. Nda mana tuubi, ay ga kaa ni do ka ni fitilla gorodogoo kaa dogoo ra. ⁶ Amma haya henna foo goo ni ra kanj ti n'ga konna Nikolayitey teegoyey kanj agay mo ga konna ey.»

⁷ Boro kanj goo nda haŋa ma maa hayaa kanj Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kanj hin, ay g'a noo hunayan tuuroo izey ra kanj goo Irkoy sadiŋaa ra a m'a ŋaa.»

* **1:8** 1.8 Alfa nda Omega man'ti kala Grek ŋenni abacaa harfu jinaa nda ikokorantaa.

Batagaa kaŋ sanbandi Isimir Egilizoo se

⁸ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Isimir koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ boraa kaŋ ti ijinaa nda ikokorantaa g'a har, boraa kaŋ buu, a yee ka huna: ⁹ “Ay ga ni zaraboo nda ni talkataraa bay, amma almankoyi ti ni, borey kaŋ ga nee Alyahuudu ti ngi, ka gar i man'ti a, ay ga ngi wovey bay, i man'ti kala Šaytan margahugoo. ¹⁰ Masi hunbur hayaa kaŋ ga kaa ka ni zarabi. War borey ra, Ibilisi ga hayayan warra kasaa ra ka war sii. War ga duu zarabiyen jirbi woy (10). Laadir hala buuyan ga, ay ga ni noo hunayan fuulaa.”»

¹¹ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kaŋ hin, buuyan hinkantoo si duu a ga fondo.»

Batagaa kaŋ sanbandi Pergam Egilizoo se

¹² «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Pergam koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ boraa kaŋ kone takuba goo kaŋ mee hinkaa kul ga kan g'a har: ¹³ “Ay ga nongoo bay kaŋ ra n'goo nda goray, a man'ti kala Šaytan kokoy gorodogoo. Ni hawa ay maanoo ga ka boori, man'ay naanaa nan ba Antipas waati kaŋ ti ay seede laadirantaa kaŋ i n'a wii war do, nongoo kaŋ ra Šaytan ga goro. ¹⁴ Amma haya kaccu goo ni ra kaŋ si kan ya ne: boroyan goo ni do kaŋ hawa Balam cawandoo ga, Balam ka Balak cawandi a ma kumsay dan Izirayel borey se kaŋ g'i tuti i ma hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maaney ga, i ma woy nda aru izefututaray tee.* ¹⁵ Takaa din da boroyan goo ni do kaŋ hawa Nikolayitey cawandoo ga. ¹⁶ Woo se ma tuubi. Nda man'ti woo, ay ga kaa ni ga nda cahayan, de ay g'i wongu nda ay minoo takubaa.”»

¹⁷ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kaŋ hin, ay g'a noo ŋaahayaa kaŋ se i ga nee man tugantaa. Ay g'a noo tondi kaaray, tondoo woo maa taaga ka hantumandi a ga, boro kul s'a bay nda man'ti boro kaŋ ga duu a.»

Batagaa kaŋ sanbandi Tiyatir Egilizoo se

¹⁸ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Tiyatir koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ Irkoy Iz'aroo g'a har, boraa kaŋ mopey ga hima nda nuune deene, de cewey ga hima nda alhan nerante: ¹⁹ “Ay ga ni teegoyey, nda ni bajoo, nda ni naanaa, nda ni goyoo nda ni mupeyanoo bay, ni teegoy kokorantey bisa ijinawey. ²⁰ Amma haya foo goo ni ra kaŋ si kan ya ne kaŋ ti n'na Žezabel, woyoo kaŋ ga nee annabi ti nga nan a m'ay tamey cawandi k'i derandi k'i tuti i ma woy nda aru izefututaray tee ka hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maaney ga.† ²¹ Ay n'a noo waati hala a ma tuubi, amma a si baa nga ma tuubi ka fay nda nga izefututaraa. ²² Nga ne, ay ga nga nda borey kaŋ ga zina tee a bande warra daari boŋ zarabi beeri ra, nda man'ti i nka tuubi ka fay nda ngi teegoyey. ²³ Šikka sii, ay ga izey wii, woo ra Egilizey kul

* 2:14 2.14 Kabuyaney 22–24; 25.1–2; 31.16. † 2:20 2.20 Kokoyey 1na 16.31; 18.19; Kokoyey 2to 9.22.

ga bay kaŋ agay no ma boro kuneheroo nda binoo fesufesu. War boro foo kul ay g'a bana ka sawa nda nga teegoyey.

²⁴ Amma war borey jerey kaŋ goo Tiyatir, ay ga nee war kul kaŋ mana hanga cawandoo woo bande, kaŋ mana hayaa bay kaŋ se i ga nee Őaytan sirrey. Ay nee: ay si jeraw daŋ war ga koyne. ²⁵ Amma hayaa kaŋ goo war kone, w'a dii ka boori hala ay ga kaa.

²⁶ Boro kaŋ hin, de a n'ay teegoyey dii hala benantaa ga, ay g'a noo hini gandawey ga.

²⁷ A g'i kur nda guuru gobu,

a g'i kar sanda takaa kaŋ nda boro ga labu kusu kayri,

²⁸ takaa kaŋ nda ay duu hini ay Baaba Irkoy do. Ay g'a noo subbaahi handaraa.”

²⁹ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

3

Batagaa kaŋ sanbandi Sard Egilizoo se

¹ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Sard koyraa Egilizoo ra, nee a se: «Hayaa ne kaŋ bora a kaŋ kone Irkoy Hundi iyyaa nda handaray iyyaa goo g'a har: “Ay ga ni teegoyey bay, i ga nee ma ne hunantaa, ka gar bukaa ti ni. ² Lakkal daŋ, ma gaabi daŋ cindey ra kaŋ ga baa ka buu. Zama ay mana ni teegoyey gar i ga henan ay Irkoy do. ³ Hawgay nda woo kaŋ n'duu a ni maar'a, gaabu a ga, ma tuubi. Nda n'si lakkal daŋ, ay ga kaa sanda zay, de mo n'si waatoo bay kaŋ ay ga kaa ni ga. ⁴ Woo kul, Sard ra n'goo nda boro kaynayan kaŋ mana ngi darbawey ųiibandi. I ga dira ay bande, darbawey kaaray goo jindey ra, zama i ga hima nda a.

⁵ Boro kaŋ hin, takaa din da a ga bankaaray nda darbawey kaaray, ay si maano tuusu k'a kaa hunaroo citaaboo ra. Ay ga maano har ay Baaba Irkoy nda nga almalaykey jine.”»

⁶ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

Batagaa kaŋ sanbandi Filadelfi Egilizoo se

⁷ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Filadelfi koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ bora a kaŋ ti Irkoy Boro Henanantaa, nga kaŋ ti Cimikoynoo,

bora a kaŋ kone Dawda kufal-izoo goo g'a har,

bora a kaŋ ga haya feeri, boro kul si hin k'a daabu,

bora a kaŋ ga haya daabu, boro kul si hin k'a feeri:

⁸ “Ay ga ni teegoyey bay. Nga ne, ay na hugu mee feerante daŋ ni jine kaŋ boro kul si hin k'a daabu. N'sii nda gaabi beeri, amma n'n'ay ųennoo dii, man'ay maano yankar. ⁹ Nga ne, ay ga ni noo boroyan Őaytan margahugoo borey ra, wey kaŋ ga nee Alyahuudu ti ngi, ka gar i man'ti a, i ga taari. Nga ne, ay ga kate ey i ma gunguma ni cewey cire, i ma bay kaŋ ay ga baa ni. ¹⁰ Zama yaamaroo kaŋ ay n'a noo ma ne mupeyan here, n'n'a dii. Agay mo ga ni dii siyanoo waatoo ga kaŋ ga kaa aduŋa kul ga, ka laboo gorokey sii. ¹¹ Ay ga kaa nda cahayan. Gaabandi hayaa kaŋ goo ni kone ga, hala boro kul masi ni kokoy fuulaa taa ni kone.

¹² Boro kaŋ hin, ay g'a tee ganji ay Irkoy hugoo ra, a si yee ka hun a ra. Ay g'ay Irkoy maanoo hantum a ga, nda ay Irkoy koyra maanoo kaŋ ti Žerizalem taagaa kaŋ ga zunbu ka hun beenaa ra ay Irkoy jeroo ga, nda ay maa taagaa.”»

¹³ Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

Batagaa kaŋ sanbandi Lawodise Egilizoo se

¹⁴ «Hantum almalaykaa se kaŋ goo Lawodise koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kaŋ Amin kaŋ ti seede laadirantaa nda cimikoynoo kaŋ ti Irkoy takaroo sintinoo g'a har: ¹⁵ “Ay ga ni teegoyey bay, n'si yay n'si koron. Nda a gar ba ni mma yay wala ni mma koron! ¹⁶ Hayaa kaŋ se n'ga dungu, n'si yay n'si koron, ay ga ni yeeri ka ni kaa ay miŋoo ra. ¹⁷ Zama de n'ga nee: ‘Almankoyni ti agay, ay n'ay boŋ noo alman, ay si too haya kul ga.’ Amma n'si bay kaŋ ni bone, ni jaase. Talka nda danaw ti ni, n'goo gaa koonu. ¹⁸ Ay ga ni hoyray, ma wura kaŋ henanandi nuune ra day ay do hala ma tee almankoyni, nda darbay kaarayyaŋ kaŋ ga ni daabu, ni gaa koonoo haawoo masi fatta, nda safari kaŋ ga danandi ni moyey ga hala ma duu ka dii. ¹⁹ Agay, borey kaŋ ay ga bag'ey, ay ga citi i ga, ay g'i dan fondaa ra. Tee boro kaŋ ga koron, ma tuubi. ²⁰ Nga ne, ay ga kay hugoo miŋoo ga ay ga kara-kara. Boro kaŋ maa ay jindoo se, de a na hugoo miŋoo feeri, ay ga huru a do, ay ga ŋaa a bande, nga mo ga ŋaa ay bande.

²¹ Boro kaŋ hin, ay g'a noo a ma goro ay bande ay kokoy gorodogoo ra, sanda takaa kaŋ nda agay mo, ay hin, ay goro ay Baaba Irkoy bande nga kokoy gorodogoo ra.”»

²² Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

4

Irkoy saaburoo beenaa ra

¹ Woo banda ga, ay dii, nga ne, hugu mee kaŋ feeri beenaa ra. Jinde jinaa din kaŋ ay bay ka maar'a kaŋ ga ŧelan ay bande ma nee laati beeri, a nee: «Žigi ne, ay ga ni cebe hayey kaŋ ga kaa ka tee wey banda ga.» ² Dogoo din da Irkoy Hundoo n'ay dii. Nga ne, kokoy gorodoo foo gorandi beenaa ra, de boro foo goo ma goro a boŋ. ³ Bora kaŋ ga goro a boŋ, nda n'ga dii a, a si hima nda kala žasp tondi nda sarduwan tondi. Gorodogoo, beenegondi g'a kuubi k'a bere, nda n'ga dii a ma nee emerod tondi. ⁴ Kokoy gorodoo waranka cindi taaci (24) ga gorodogoo kuubi k'a bere. Kokoy gorodogey ga, boro beeri waranka cindi taaci (24) ga goro, darbay kaaray goo jindey ra, wura kokoy fuula goo boŋey ra. ⁵ Kokoy gorodogoo din, meliyaŋ, nda jindeyaŋ, nda jinjinyaŋ ga hun a ra. Fitilla iyye ga dii kokoy gorodogoo jine, Irkoy Hundi iyyaa no. ⁶ De kokoy gorodogoo din jine teeko foo goo kaŋ ma nee diji, ni mma nee tondi murmurante hay ŧenda. Kokoy gorodogoo gamoo nda nga kuubi-ka-beraa ra hundikoyni taaci goo kaŋ ŋi jine nda banda kul ti moo.

⁷ Hundikoyni jinaa ga hima nda ganjihayla, ihinkantoo ni mma nee yagaw, ihinzantoo ndumoo ma nee adamize, itaacantoo ga hima nda

dutal kaŋ goo ma deeši. ⁸ Hundikoyni taacaa, affoo kul goo nda fata iddu, nga kuubi-ka-beraa nda nga gundoo kul ti moo. Cijin nda zaari i si fay nda ka nee:

«Henan, henan, henan
ti ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo

kaŋ gay a ga bara, kaŋ ga bara, kaŋ goo kaa.»

⁹ Waati kaŋ hundikoyni taacaa ga darža, nda beeray, nda albarka dan boraa se kaŋ goo ma goro kokoy gorodogoo ra, boraa kaŋ ga huna abada hala abada, ¹⁰ boro beeri waranka cindi taacaa (24) ga ngi cewey sonbu boraa se kaŋ goo kokoy gorodogoo ra, i ga sujudu Boraa se kaŋ ga huna abada hala abada. I ga ngi kokoy fuulawey warra kokoy gorodogoo jine ka nee:

¹¹ «Ir Koyoo Irkoy, n'ga hima nda darža, nda beeray, nda hini.
Zama ni ka haya kul taka,
ni ibaayoo ka kate i ma bara, woo se i takandi.»

5

Feeji-izoo kaŋ goo nda hini ka citaaboo feeri

¹ Ay dii boraa kaŋ ga goro kokoy gorodogoo ra kabe hennaa ra citaabu kaŋ gundoo nda dumaa kul ti hantum, tammaasa iyye g'a haw.

² Ay dii almalayka gaabante kaŋ ga jinde jer ka kaati ka nee: «May no ma hima nda ka citaaboo feeri ka nga tammaasawey hawarey feeri?»

³ Amma boro kul beenaa ra, wala laboo ga, wala laboo cire mana hin ka citaaboo feeri wala k'a guna. ⁴ Ay hanse ka hēe, zama boro kul mana duwandi kaŋ ga hima nda ka citaaboo feeri wala k'a guna. ⁵ Amma boro beerey affoo nee ya ne: «Masi hēe, nga ne, ganjihaylaa kaŋ hun Žuda alkabiilaa ra, Dawda banda-ka-zunboo kaŋ ga hima nda tuuri kabe taaga kaŋ zay ka fatta tuuroo kaŋ dunbandi linjoo ga duu hini ka citaaboo feeri ka nga tammaasa iyyaa hawaroo feeri.»

⁶ De ay dii kokoy gorodogoo nda hundikoyni taacaa game nda boro beerey game, Feeji-ize ga kay no din. A ga hima nda a nka koosandi, a goo nda hilli iyye nda moo iyye kaŋyaŋ ti Irkoy Hundi iyyaa kaŋ sanbandi laboo kul ga. ⁷ A kaa ka citaaboo dii boraa kaŋ ga goro kokoy gorodogoo ra kabe hennaa ra. ⁸ Waatoo kaŋ a na citaaboo dii, hundikoyni taacaa nda boro beeri waranka cindi taacaa (24) sujudu Feeji-izoo jine. Affoo kul, kurbu beeri goo a kone nda wura poti kaŋ ga too nda dugu kaŋ ti Irkoy boro henanantey ŋaarayrey. ⁹ I ga dooni taaga don ka nee:

«N'ga hima nda ka citaaboo dii
ka nga tammaasawey hawarey feeri,
zama ni koosandi,

n'na ni kuroo ka boro

alkabiila kul, nda šenni kul, nda jama kul, nda ganda kul day Irkoy se.

¹⁰ N'n'i tee kokoytaray nda sargari juwalkaw ir Irkoy maapoo ga.

I ga laama laboo ga.»

¹¹ Ay goo ma guna kaŋ ay maa almalayka boobo jinde se kaŋ ga kokoy gorodogoo, nda hundikoyney, nda boro beerey kuubi k'i bere. Almalaykey hinnaa man'ti kala zenber woyyaŋ hala cee zenber woyyaŋ nda zenberyaŋ hala cee zenberyaŋ. ¹² I ga jinde jer ka nee:
«Feeji-izoo kaŋ koosandi,

ga hima nda ka duu hini, nda alman, nda lakkal,
nda gaabi, nda beeray, nda darža, nda saabu.»

¹³ Ay maa takahayaa kul kaŋ goo beenaa ra, nda laboo ga, nda laboo
cire, nda teekoo boŋ, nda haya kul kaŋ goo a ra ga nee:

«Saabu, nda beeray, nda darža, nda hini

ma bara boraa kaŋ goo kokoy gorodogoo ra nda Feeji-izoo se
abada hala abada.»

¹⁴ Hundikoyni taacaa nee: «Amin.» Boro beerey kaŋ jinoo ra ka
sujudu.

6

Tammaasa hawarantey šennoo

¹ Koyne mo ay dii Feeji-izoo waatoo kaŋ a ga tammaasa iyyaa affoo
hawaroo feeri, ay maa hundikoyni taacaa affoo ga kaati ma nee
jinjinyanoo ka nee: «Kaa!» ² Ay goo ma guna, nga ne, bari kaaray
foo ne, boraa kaŋ goo a boŋ, biraw goo a kone. Kokoy fuula nondi a
se. A hin, a fatta ka hin koyne.

³ Waatoo kaŋ Feeji-izoo na tammaasa hinkantoo hawaroo feeri, ay
maa hundikoyni hinkantoo ga nee: «Kaa!» ⁴ Bari foo fatta kate, a ga
ciray, i na boraa kaŋ goo a boŋ noo a ma alaafiyaa kaa laboo boŋ.
Borey ma cere koosu, takuba beeri nondi a se.

⁵ Waatoo kaŋ a na tammaasa hinzantoo hawaroo feeri, ay maa
hundikoyni hinzantoo ga nee: «Kaa!» Ay goo ma guna, nga ne, bari
bibi foo ne, boraa kaŋ goo a boŋ, almizan goo kaboo ra. ⁶ Ay maa ma
nee jinde kaŋ hun hundikoyni taacaa game kaŋ ga nee: «Alkama kilo
foo ga tee nzorfu kaaray tamma foo*». Kilo hinza orž ga tee nzorfu
kaaray tamma foo. Masi jiyoo nda alaneb hari mooraa hasara.»

⁷ Waatoo kaŋ Feeji-izoo na tammaasa taacantoo hawaroo feeri, ay
maa hundikoyni taacantoo jindoo kaŋ ga šelaŋ ka nee: «Kaa!» ⁸ Ay
goo ma guna, nga ne, bari firzi foo ne, boraa kaŋ goo a boŋ maapoo
man'ti kala Buuyan, alaaharaa hanga a bande. Hini nondi i se laboo
zamna taacaa affoo ga ka wiiya nda takuba, nda heray, nda wirci laala
kaŋ ga bere, nda laboo ganjihoogawey.

⁹ Waatoo kaŋ a na tammaasa guwantoo hawaroo feeri, ay dii sargari
tonadogoo cire borey hundey kaŋ koosandi Irkoy meešennoo nda ngi
seedetaraa kaŋ i n'a too maaganda se. ¹⁰ I ga jinde jer ka kaati ka nee:
«Ir Koyoo henanantaa, cimikoynoo, hala waati foo no n'ga ciiti, hala
waati foo no n'g'ir hundey alhakey bana laboo gorokey ra?» ¹¹ Ng
affoo kul, darbay beeri kaaray nondi a se, i nee i se i ma hunanzam
kayna koyne hala ngi tam hangasiney nda ngi armey kaŋ ga hima ka
buu sanda ngi ma timme.

¹² Woo banda ga, ay dii Feeji-izoo ga tammaasa idduwantoo hawaroo
feeri. Labu jijiri beeri tee. Waynaa bibi ni mma nee darbay bibi.
Handoo kul bere ka tee sanda kuri. ¹³ Beenaa handarawey kaŋ laboo
ga, sanda jeejaynaa kaŋ hew beeri n'a zinji-zinji hala nongu kaŋ ra
a ga jeejawey kaŋ mana nin kaŋandi. ¹⁴ Beenaa hun dogoo ra ka
kunkuni sanda taari. Tondi hondu kul nda gungu kul hun dogoo ra.
¹⁵ Laboo kokoyey, nda boro beerey, nda sooje boŋkoyini beerey, nda

* 6:6 6.6 Nzorfu kaaray tamma foo ga sawa nda zaari foo goy hay.

almankoyney, nda gaabikoyney, nda bajña kul, nda borciney kul tugu tondi guusey ra nda tondi hondey tondey ra. ¹⁶ I ga nee tondi hondey nda tondey se: «Wa kañ ir boñ k'ir tugu boraa kañ ga goro kokoy gorodogoo boñ se nda Feeji-izoo futuyanoo se. ¹⁷ Zama ngi futuyanoo zaari beeroo kaa, may no ma hin ka kay a jine?»

7

Tammaasa huru Irkoy ganakey tejawey ga

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka taaci kañ ga kay adujña kanje taacaa ga. I na adujña hew taacaa dii, hala affoo kul masi hēe laboo ga, a masi hēe teekoo boñ, a masi hēe tuuri kul boñ. ² Ay dii almalayka tana kañ ga žigi ka hun waynahunay here, Irkoy hunantaa tammaasaa goo a kone. A na jinde jer ka kaati almalayka taacaa ga kañ duu hini ka ifutu tee laboo nda teekoo se ³ ka nee: «War masi ifutu tee laboo, nda teekoo, nda tuurey se hala waati kañ ir na tammaasa dañ ir Irkoy tamey tejawey ga.» ⁴ Ay maa borey kañ tammaasa huru i ga hinnaa: i man'ti kala zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taaci (144.000) Izirayel borey alkabiilawey kul ra.

⁵ Žuda alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000) ga tammaasa huru.

Rubeñ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Gad alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁶ Ašer alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Neftali alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Manase alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁷ Simewoñ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Lewi alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Isakar alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁸ Zabuloñ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Isufi alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Benžameñ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Alžama beeri kañ hun nongoo kul ra

⁹ Woo banda ga, ay dii, nga ne, alžama beeri foo ne kañ boro kul si hin k'a kabu, ganda kul goo a ra, nda alkabiila kul, nda jama dumi kul, nda šenni kul. I ga kay kokoy gorodogoo nda Feeji-izoo jine, darbay beeri kaaray goo jindey ra, teenayña kabeyañ goo kabey ra. ¹⁰ I ga jinde jer ka kaati ka nee:

«Hallasiroo man'ti kala ir Koyoo

kañ ga goro kokoy gorodogoo boñ nda Feeji-izoo wane.»

¹¹ Almalaykey kul kañ ga kay ka kokoy gorodogoo, nda boro beerey, nda hundikoyni taacaa kuubi k'i bere na ngi ndumey sinji laboo ra kokoy gorodogoo jine ka sujudu Irkoy se ¹² ka nee:

«Amin! Saabu, nda darža, nda lakkal,

nda albarka, nda beeray, nda gaabi, nda sahä

man'ti kala ir Koyoo wane abada hala abada. Amin.»

¹³ Boro beerey affoo na šennoo zaa ka nee ya ne: «Borey wey kañ ga darbay beeri kaarawey goo, mayyañ no, man ra i hun?» ¹⁴ Ay nee a se: «Ay koyoo, ni no ma bay.» Waatoo din a duu ka nee ya ne:

«Borey no kañ hun zarabiyān beeroo dogoo ra.

I na ngi darbay beerey jumay k'i kaarandi Feeji-izoo kuroo ra.

¹⁵ Woo se i goo Irkoy kokoy gorodogoo jine k'a gana cijin nda zaari nga hugoo ra.

Boraa kanj ga goro kokoy gorodogoo ra n'i danj nga hukukumoo cire.

¹⁶ I si yee ka heray, i si yee ka jaw.

Waynaa si yee k'i kar, konni kul si yee k'i kar.

¹⁷ Zama Feeji-izoo kanj goo kokoy gorodogoo gamoo ra g'i kur k'i gongu ka koy hunaroo haroo dandidogey ra. Irkoy ga ngi mojney mundawey kul tuusu.»

8

Tammaasa iyyantoo šennoo

¹ Waatoo kanj Feeji-izoo na tammaasa iyyantoo hawaroo feeri, beenaa tee sōy guuru jere cine. ² Ay dii almalayka iyyaa kanj ga kay Irkoy jine, laati beeri iyye nondi i se.

³ Almalayka tana kaa, a kay sargari tonadogoo ra, wura dugu canbu goo a kone. Dugu boobo nondi a se hala a ma dugoo nda Irkoy boro henanantey kul njaarayrey noo sargari tonadogoo ra kanj teendi nda wura kanj goo kokoy gorodogoo jine. ⁴ Dugey dulloosunnaaraa ga hun almalaykaa kaboo ra nda Irkoy boro henanantey njaarayrey ka žigi ka koy Irkoy jine. ⁵ Woo banda ga, almalaykaa na dugu canboo zaa k'a too sargari tonadogoo nuunaa ra, a n'a warra laboo ra. Jijnjinyan tee, nda hooloyan, nda meliyan, nda labu jijiriyen.

Almalayka taaci jinaa na laati beerey hēenandi

⁶ Almalayka iyyaa kanj kone laati beeri iyyaa goo soolu k'i kar.

⁷ Ijinaa na laati beeroo kar. Gari nda nuune kanj ga birji kuri ra warrandi laboo ga, laboo zamna hinzaa affoo ton, tuurey hinnaa zamna hinzaa affoo ton, subu firzoo kul ton.

⁸ Almalayka hinkantoo na laati beeroo kar, ni mma nee tondi hondu beeri kanj ga dii nda nuune ka warrandi teekoo ra. Teekoo zamna hinzaa affoo bere ka tee kuri. ⁹ Takahaya hundikoyney kanj goo teekoo ra hinnaa zamna hinzaa affoo buu. Harihiyey hinnaa zamna hinzaa affoo kayri.

¹⁰ Almalayka hinzantoo na laati beeroo kar, handaray beeri kanj ga dii ma nee bundu bojn diinante kanj ka hun beenaa ra. A kanj isawey hinnaa zamna hinzaa affoo bojn nda hari dandidogey ga. ¹¹ Handaraa maano man'ti kala Hottay. Harey hinnaa zamna hinzaa affoo bere ka hottu. Boro boobo kanj hanj harey ra buu, zama harey mma hottu.

¹² Almalayka taacantoo na laati beeroo kar. Waynaa zamna hinzaa affoo, nda handoo zamna hinzaa affoo, nda handarawey hinnaa zamna hinzaa affoo karandi. I kul zamna hinzaa affoo tee kubay. Zaaroo zamna hinzaa affoo gaayoo mana fatta, cijinoo mo takaa din da.

¹³ Ay goo ma guna, de ay maa dutal kanj ga deēši beenaa ra beene, a ga jinde jer ka nee: «Bone, bone, bone ga kanj laboo gorokey bojn almalayka hinzaa laati beerey kanj ga hima ka kara koyne maaganda se.»

9

Almalayka guwantoo na laati beeroo kar

¹ Woo banda ga, almalayka guwantoo na laati beeroo kar, ay dii handaray kanj hun beenaa ra ka kanj laboo ga. Guusu futaa mijoo kufal-izoo nondi a se. ² Handaraa na guusoo feeri, dullu ga tun guusoo ra ni mma nee alforon beeri dullu. Guusoo dullooo na waynaa nda hewoo bibandi. ³ Ndooyan hun dullooo ra ka kaa laboo ga. Hini nondi i se kanj ga hima nda hinoo kanj laboo dontoney duu a. ⁴ A harandi i se kanj i masi ifutu tee laboo suboo, nda dumari firzi kul, nda tuuri kul se. Amma i ma ifutu tee adamizey hinne se kanj Irkoy tammaasaa sii tepawey ga. ⁵ I duu yaamar kanj i mas'i wii, amma i m'i hottandi handu guu. Ngi hottaa ga hima nda donton hottay, waati kanj a na boro kar. ⁶ Alwaatey din ra, adamizey ga buuyan wiri, amma i si duu a. I ga boonay buuyan, amma a ga zuru i se.

⁷ Ndoowey kunturey si hima nda kala bariyan kanj soolandi wongu se. Bonjey, ni mma nee kokoy fuula bara i ga kanj ga hima nda wura, ngi ndumey ga hima nda adamizey ndum. ⁸ Hinbiri goo i se kanj ga hima nda woy hinbiri. Hipey ga hima nda ganjihayla hipe. ⁹ Ngi gandey ga hima nda guuru darbaw bara i ga. Ngi fatawey hēeney jindoo ga hima nda torkayan kanj bari booboyan g'i cendi ka zuru ka koy wongu. ¹⁰ I goo nda nsunfayyan kanj ga hima nda donton nsunfaa nda nga naajoo. Ngi gaaboo sii kala nsunfawey ra ka ifutu tee adamizey se handu guu. ¹¹ Guusu futaa almalaykaa ti ngi kokoyoo. Ebere šenni ra nga maapoo ti Abadon (maanaa «halaciyān»), Grek šenni ra nga maapoo ti Apolijon (maanaa «halacikaw»).

¹² Bone jinaa bisa, nga ne, ihinka ga kaa koyne hayey wey banda ga.

Almalayka idduwantoo na laati beeroo kar

¹³ Almalayka idduwantoo na laati beeroo kar, ay maa jinde foo se kanj hun hilli taacaa ra kanj goo sargari tonadogoo ra kanj teendi nda wura kanj goo Irkoy jine. ¹⁴ A nee almalayka idduwantoo kanj kone laati beeroo goo se: «Almalayka taacaa feeri kanj hawandi isa beeroo kanj se i ga nee Efrat jeroo ga.» ¹⁵ Almalayka taacaa tanandi kanj soolandi waatoo, nda zaaroo, nda handoo, nda jiiroo se ka adamizey hinnaa zamna hinzaa affoo wii. ¹⁶ Wongu-izey kanj goo bari ga hinnaa man'ti kala boro miliyon zangu hinka (200.000.000). Woo ti hinnaa kanj ay maar'a. ¹⁷ Takaa woo nda bangayyanoo ra ay dii bariyan nda borey kanj goo i bonj, guuru darbayan goo jindey ra kanj ga ciray ma nee nuune, i ga bula ma nee safir tondi, i ga kara ma nee ganjibaali. Baryey bonjey ga hima nda ganjihayla bonj. Nuune, nda dullu, nda ganjibaali ga hun mijey ra. ¹⁸ Balaawu hinzaa woo: nuunaa, nda dullooo, nda ganjibaaloo kanj ga hun mijey ra na adamizey hinnaa zamna hinzaa affoo wii. ¹⁹ Zama baryey hinoo sii kala mijey nda nsunfawey ra. Ngi nsunfawey ga hima nda gondi, i goo nda bonjan kanj nda i ga ifutu tee.

²⁰ Adamizey jerey, wey kanj albalaawey wey man'i wii, i mana tuubi ngi teegoyey ra kanj kabey n'i tee. I mana fay nda ka sujudu ganjey, nda wura toorey, nda nzorfu toorey, nda alhan toorey, nda tondi toorey, nda bundu toorey se kanj si hin ka dii, i si hin ka maa, i si hin ka dira. ²¹ I mana tuubi ka ngi borowiiyaney, nda ngi kottawey, nda ngi woy nda aru izefututaraa, nda ngi zaytarawey nanj.

10

Almalaykaa nda citaabu kaccaa šennoo

¹ Ay dii almalayka tana kaŋ ga gaabi zunbu ka hun beenaa ra, a bankaaray nda duula, beenegondi goo boŋoo ga. Ndumoo ga hima nda waynaa, cewey ga hima nda hugu ganji kaŋ teendi nda nuune.

² Citaabu kaccu kaŋ ga feera goo kaboo ra. A na nga cee hennaa fur teekoo boŋ, a na ilaalaa fur laboo ga. ³ A na jinde jer ka kaati sanda ganjihayla kaŋ ga booro. Waatoo kaŋ a kaati, jinjin iyyaa mo šelan.

⁴ Waatoo kaŋ jinjin iyyaa šelan, ay baa y'a hantum, amma ay maa jinde foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ga nee: «Hayaa kaŋ jinjin iyyaa n'a har dii ka boori sanda sirri, mas'a hantum.»

⁵ Almalaykaa kaŋ ay dii a kaŋ ga kay teekoo nda laboo ga na nga kabe hennaa jer beenaa here ⁶ ka žee nda boraa kaŋ ga huna abada hala abada kaŋ na beenaa nda haya kaŋ goo a ra taka, nda laboo nda haya kaŋ goo a ra taka, nda teekoo nda haya kaŋ goo a ra taka. A nee: «Waati sii no koyne. ⁷ Han kaŋ almalayka iyyantoo ga laati beeroo kar, waati kaŋ a ga soolu ka laati beeroo kar, Irkoy sirroo ga kay, sanda takaa kaŋ nda a na alhabar borya har nga tam annabey se.»

⁸ Jindoo kaŋ ay maa a ga šelan beenaa ra yee ka šelan ya ne ka nee: «Koy ma citaaboo dii kaŋ ga feera kaŋ goo almalaykaa kaŋ ga kay teekoo nda laboo ga kaboo ra.»

⁹ Ay koy almalaykaa do ka nee a se a m'ay noo citaabu kaccaa. A nee ya ne: «A dii m'a gon. A ga hottu ni gundoo ra, amma a ga kan ni mijoo ra ma nee yuu.» ¹⁰ Ay na citaabu kaccaa dii almalaykaa kaboo ra, ay n'a gon. A ga kan ay mijoo ra ma nee yuu, amma kaŋ ay n'a ŋaa, a hottu ay gundoo ra.

¹¹ I nee ya ne: «Kala ma annabitaray tee koyne dumi boobo ga, nda ganda boobo ga, nda šenni boobo ga, nda kokoy boobo ga.»

11

Irkoy seede hinkaa šennoo

¹ Kakaaru nondi ya ne kaŋ ga hima nda bundu, i nee ya ne: «Tun ma koy Irkoy hugoo nda sargari tonadogoo neeši, ma borey kabu kaŋ ga sujudu Irkoy hugoo ra. ² Amma Irkoy hugoo batumaa, a naŋ, mas'a neeši, zama a nka nondi kutakey se. I ga ngi cewey ka koyra henanantaa taama-taama handu woytaaci cindi hinka (42). ³ Ay g'ay seede hinkaa noo hini i ma annabitaray tee, i ga bankaaray nda saaku kasa daŋ ngi ga ka annabitaray tee jirbi zenber foo nda zangu hinka nda woydu (1.260).»

⁴ Seede hinkaa woo man'ti kala zaytuŋaa hinkaa nda fitilla gorodoo hinkaa kaŋ ga kay laboo Koyoo jine. ⁵ Boro kaŋ nee nga ga ifutu tee i se, nuune ga fatta mijey ra kaŋ ga ngi iberey halaci. Boro kaŋ nee nga ga ifutu tee i se, a tilasu nuunaa din ma koyoo wii. ⁶ I duu hini ka beenaa daabu ncirŋi masi kaŋ jirbey kaŋ i ga annabitaray tee. I duu hini mo ka harey barmay i ma tee kuri. I duu hini ka laboo kar nda bone dumi kul waati kul kaŋ i baa.

⁷ Waati kaŋ i na ngi seedetaraa tee ka ben, adabbaa kaŋ ga hun guusu futaa ra g'i wongu, a ga hin ey, a g'i wii. ⁸ Ngii gaaham bukawey ga daaru koyra beeroo farroo ra kaŋ se i ga nee annabitaray

šenni ra Sodom nda Misira, nongoo kaŋ ra ngi Koyoo kanjandi. ⁹ Jamawey boroyaŋ, nda alkabiilawey boroyaŋ, nda šenney boroyaŋ, nda gandawey boroyaŋ ga ngi gaaham bukawey guna jirbi hinza nda jere. I si yadda i ma ngi bukawey daŋ saaray ra. ¹⁰ Woo kaŋ duu ey kan laboo gorokey se, i paali, i ga gomniyaŋ sanba cere se, zama annabi hinkaa woo nka laboo gorokey zarabi. ¹¹ Amma zaari hinzaa nda jeraa banda ga, hundi hunante kaŋ hun Irkoy do huru i ra, i tun ka kay cewey ga. Hunburay beeri kaa borey ga kaŋ ga dii ey. ¹² I maa jinde beeri foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ga nee i se: «Wa žigi ne.» I žigi ka koy beenaa ra duulaa ra, ngi iberey ga dii ey. ¹³ Alwaatoo din labu jijiriyana beeri tee, koyraa zamna woyaa (10) affoo kaŋ. Boro zenber iyye (7.000) wiiyandi labu jijiroo ra. Wey kaŋ cindi hunbur, de i cindi i ga darža daŋ beenaa Koyoo ga.

¹⁴ Balaawu hinkantoo bisa, nga ne, ne nda kayna balaawu hinzantoo ga kaa.

Almalayka iyyantoo na laati beeroo kar

¹⁵ Almalayka iyyantoo na laati beeroo kar, jinde beeriyaŋ šelan beenaa ra ka nee:

«Aduŋna kokoytaraa tee ir Koyoo nda nga Almasihu wane.

A ga laama abada hala abada.»

¹⁶ Boro beeri waranka cindi taacaa (24) kaŋ ga goro Irkoy jere ngi kokoy gorodogey ra na ngi ndumey sinji laboo ra ka sujudu Irkoy se ¹⁷ ka nee:

«Ir ga albarka daŋ ma ne,
ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni kaŋ ga bara,
kaŋ gay a ga bara.

Zama n'na ni hini beeroo ka goy,
n'sintin ka laama.»

¹⁸ Gandawey futu, amma ni futuyanoo waatoo ka too.

Bukawey waatoo too kaŋ ra i ga ciitandi.

Waatoo too kaŋ ra n'ga ni tam annabey, nda ni boro henanantey, nda borey kaŋ ga hunbur ni maapoo, ikaccey nda iberey noo ngi alhakoo.

Borey kaŋ ga laboo halaci halaciyanoo alwaatoo too.

¹⁹ Irkoy hugoo kaŋ goo beenaa ra mijoo feerandi. Boro ga dii Irkoy amaanaa sundukoo nga hugoo ra. Meliyaŋ, nda jindeyaŋ, nda jinjinyaŋ, nda labu jijiriyana, nda gari beeri tee.

12

Woyoo nda dragonoo šennoo

¹ Tammaasa beeri foo bangay beenaa ra. Woy foo kaŋ waynaa ga tee a se darbay, handoo goo cewey cire, kokoy fuula kaŋ handaray woy cindi hinka (12) goo a ga goo boŋoo ra. ² A ga tee alhaamidu, a ga kaati nda taamari, nda kuubi, a ga baa ka hay.

³ Tammaasa tana bangay beenaa ra, nga ne, a man'ti kala ganjihooga ciray beeri kaŋ se i ga nee dragon. Boŋ iyye nda hilli woy (10) bara a se, boŋey, kokoy fuula kaccu iyye goo i ga. ⁴ Nsunfaa na beenaa handaray zamna ihinzaa affoo haabu nga bande k'i warra laboo ga. Dragonoo ga kay woyoo jine kaŋ ga hima ka hay hala nga ma

zankaa gon za a hayandi. ⁵ Woyoo na ize dan adunna ra, aru no, nga no ma hima ka gandawey kul kur nda guuru gobu. Izoo zandi ka koy Irkoy jere nda nga kokoy gorodogoo jere. ⁶ Woyoo hunday zuru ka koy saajoo ra. No din no Irkoy na nongu hanse a se hala i ma duu k'a noo njaayan jirbi zenber foo nda zangu hinka nda woydu (1.260).

⁷ Wongu tee beenaa ra, almalaykaa kanj se i ga nee Minkaylu nda nga almalaykey na dragonoo wongu. Dragonoo mo ga wongu, nga nda nga almalaykey. ⁸ Amma dragonoo mana hin ey, nga nda nga almalaykey mana yee ka duu doo beenaa ra. ⁹ Dragon beeroo kanj ti zaman jinaa gondoo kanj se i ga nee Ibilisi nda Šaytan, nga kanj ga adunna kul derandi, warrandi ganda. I n'a warra laboo ga, nga almalaykey mo warrandi ganda a bande.

¹⁰ Woo banda ga, ay maa jinde beeri foo beenaa ra kanj ga nee: «Sohō hallasiroo, nda gaaboo, nda ir Irkoy Laamaa, nda nga Almasihu hinoo waatoo too, zama ir armye wurrukaa, kanj g'i wurru ir Irkoy jine cijin nda zaari, warrandi ganda.

¹¹ Ngi, i hin a Feeji-izoo kuroo albarkaa ra, nda ngi seedetaraa šennoo maaganda. I na ngi hundoo fur k'a noo buuyan se.

¹² Woo maaganda se beenawey, war ma jaali, war nda wey kanj ga goro war ra. Laboo nda teekoo, war bone, zama Ibilisi zunbu war ga, a ga futu, a ga bay kanj nga sii nda waati kuku.»

¹³ Waatoo kanj dragonoo bay kanj nga nka warrandi laboo ga, a na woyoo gaarandi kanj na zankaaroo hay. ¹⁴ Dutal beeri fata hinkaa nondi woyoo se hala a ma deesi ka koy saajoo ra, nongoo kanj soolandi a se, i g'a nandi no din jiiri hinza nda jere, nga nda gondoo ga mooruu cere. ¹⁵ Gondoo ga hari firši k'a kaa nga mijoo ra, a ga tee ma nee isa hala nga ma bondaa ka woyoo zaa. ¹⁶ Amma laboo na woyoo faaba, a na nga bonj feeri, de a na isaa gon kanj dragonoo n'a firši k'a kaa nga mijoo ra. ¹⁷ Dragonoo futu woyoo ga, a koy woyoo hayrey cindoo wongu, wey kanj ga Irkoy yaamarey dii, de i ga Isa seedetaraa too. ¹⁸ Dragonoo kay teekoo guraa labutaasoo ga.

13

Adabbaa kanj fatta teekoo ra

¹ Woo banda ga, ay dii adabba kanj goo nda hilli woy (10) nda bonj iyye fatta teekoo ra. Nga hilley, kokoy fuula kaccu woy (10) goo i ga, de bonjey ga maayan hantumandi kanj ga Irkoy wow. ² Adabbaa kanj ay dii a ga hima mardenda, cewey ga hima nda ganjihooga kanj se i ga nee urs ceeyan, mijoo ga hima nda ganjihayla mee. Ganjihoogaa kanj se i ga nee dragon n'a noo nga gaaboo, nda nga kokoy gorodogoo, nda hini beeri. ³ Adabbaa bonjey affoo ga hima nda haya kanj nka koosandi hala a goo buuyan mee ga. Amma marayyanoo kanj n'a danj buuyan mee ga duu baani. Laboo kul borey kayfi, de i hanga adabbaa. ⁴ I sujudu dragonoo se, zama a na adabbaa noo hini, i sujudu adabbaa se ka nee: «May no ma hima nda adabbaa, may no ma hin k'a wongu?»

⁵ Adabbaa duu mee ka deenebeeray šenniyan har nda ka wowiyan har Irkoy se. Hini nondi a se ka goy handu woytaaci cindi hinka (42). ⁶ A na mijoo feeri ka Irkoy wow, a na Irkoy maapoo, nda Irkoy hukkumoo, nda beenaa gorokey wow. ⁷ Fondo nondi a se ka Irkoy boro henanantey wongu ka hin ey. Hini nondi a se alkabiila kul ga, nda jama kul ga, nda šenni kul ga, nda ganda kul ga. ⁸ Laboo gorokey kul kan maapney mana hantumandi za aduŋna daaruroo ga Feeji-izoo kan koosandi hunaroo citaaboo ra ga sujudu a se.

⁹ Boro kan goo nda hana ma maa.

¹⁰ Boro kan ga hima bapnataray ma koy bapnataray.

Boro kan ga hima ka wiiyandi nda takuba* ma wiiyandi nda takuba. Woo ti Irkoy boro henanantey muŋeyanoo nda ngi naanaa waatoo.

Adabbaa kan fatta laboo ra

¹¹ Ay dii adabba tana kan fatta laboo ra. A goo nda hilli hinka ma nee feeji-ize waneyan. Amma a ga šelan ma nee dragon. ¹² A si goy nda kala adabba jinaa hinoo, adabba jinaa jinoo ra. A ga laboo nda borey kan ga goro a ga gaabi i ma sujudu adabba jinaa se kan duu baani nga marayyanoo ra kan n'a dan buuyan mee ga. ¹³ A ga tammaasa kayfante beeriyan tee hala nongu kan ra a ga ba nuune zumandi ka hun beenaa ra ka kaa laboo ga borey jine. ¹⁴ A ga laboo gorokey derandi nda tammaasa kayfantey kan nondi a se a m'i tee adabba jinaa jinoo ra. A nee laboo gorokey se i ma assuura tee adabba se kan takuba n'a maray, amma a yee ka huna. ¹⁵ Hini nondi a se ka hundi funsu assuura ra hala a ma hin ka ba šelan a ma kate boro kul kan si sujudu assuura se ma wiiyandi. ¹⁶ Adabbaa na taka tee kan ra boro kaccey nda ibeerey, almankoyney nda talkey, borciney nda bapney, i kul, tammaasa ma huru kabe henna wala teŋaa ga. ¹⁷ Boro kul si hin ka day wala ka neere nda man'ti tammaasaa bara a ga, maanaa adabbaa maapoo wala nga lanbaa.

¹⁸ Ne ra lakkal goo. Boro kan goo nda fahami ma adabba lanbaa hinnaa kabu. Adamize lanba no, lanbaa man'ti kala zangu iddu nda woydu cindi iddu (666).

14

Feeji-izoo nda borey kan a n'i day k'i kaa kabe ra šennoo

¹ Ay goo ma guna, nga ne, Feeji-izoo ga kay Siyon tondi hondoo bon, boro zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taaci (144.000) kan nga maapoo nda Baaboo maapoo hantumandi tepawey ga goo a bande. ² Ay maa jinde foo kan hun beenaa ra kan ma nee hari beeri nda jinjinyan jinde beeri. Jindoo kan ay maar'a ga hima nda kurbu beeri karkawyan kan ga ngi kurbey kar. ³ I ga dooni taaga don kokoy gorodogoo jine, nda hundikoyni taacaa jine, nda boro beerey jine. Boro kul si hin ka doonoo din denden nda man'ti boro zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taacaa (144.000) hinne kan dayandi ka kaa kabe ra laboo ga.

⁴ Borey no kan mana ngi bon žiibandi nda woyey, i si woy bay. Borey no kan ga hanga Feeji-izoo nongu kul kan ra a ga koy. I nka dayandi

* **13:10** 13.10 «Boro kan ga hima ka wiiyandi nda takuba», hantum fooyan ga nee «Boro kan ga wiiya nda takuba».

ka kaa kabe ra ka hun borey ra ka nondi ka tee Irkoy nda Feeji-izoo se dumaray-ize jina-jinawey.*⁵ Taari mana bay ka diyandi mijey ra, laybu sii i ga.

Almalayka hinzaa na ciitoo bayrandi

⁶ Woo banda ga, ay dii almalayka tana kaŋ ga deesi beenaa ra beene, Alhabar Borya abadante goo a kone kaŋ a g'a har laboo gorokey, nda ganda kul, nda alkabiila kul, nda šenni kul, nda dumi kul se. ⁷ A na jinde jer ka nee: «Wa hunbur Irkoy, war ma darža dan a ga, zama nga ciitoo waatoo too. Wa sujudu Bora se kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda hari dandidogey tee.»

⁸ Almalayka tana kaa, almalayka hinkantoo no kaŋ kaa ijinaa banda ga, a nee: «A kaŋ, Babilonj beeroo kaŋ, nga kaŋ na gandawey kul hanandi nga alaneb hari mooraa ra kaŋ ti nga woy nda aru izefututaraa laalaroo.»

⁹ Almalayka tana kaa koyne, ihinzantoo no kaŋ kaa bandawey ga, a na jinde jer ka nee: «Boro kaŋ sujudu adabbaa nda nga assuura se, de a duu tammaasa tepaa wala kaboo ga, ¹⁰ bora mo ga Irkoy futuroo alaneb hari mooraa kaŋ mana jaami ka kaa gaaboo ra han kaŋ doorandi nga futuroo potoo ra. Bora ga torro nuunaa nda ganjibaali ra almalayka henanantey nda Feeji-izoo jine. ¹¹ Ngi torraa dulloo ga žigi beene abada hala abada. Cijin nda zaari i sii nda hunanzamay. Borey no kaŋ sujudu adabbaa nda nga assuura se nda borey kaŋ duu nga maano tammasaa.»

¹² Irkoy boro henanantey muŋeyanoo waatoo ne, ngi kaŋ na Irkoy yaamarey dii, de i na Isa naanaa dii.

¹³ Woo banda ga, ay maa jinde foo kaŋ hun beenaa ra ka nee: «Hantum: «Borey duu gomni kaŋ buu za sohō da i goo ir Koyoo bande.» Irkoy Hundoo nee: «Cimi, i ma hunanzam ngi farayaney ra, zama ngi teegoyey ga hanga ey.»»

Laboo heгаа

¹⁴ Ay goo ma guna, nga ne, duula kaaray, duulaa boŋ boro foo ga goro kaŋ ga hima nda adamize. Wura kokoy fuula goo boŋoo ra, kaboo ra cendi mee kaana goo. ¹⁵ Almalayka tana fatta kate Irkoy hugoo ra, a na jinde jer ka kaati ka šelan bora se kaŋ goo duulaa boŋ ka nee: «Ni cendoo zaa ma hegay, zama heгаа waatoo too, laboo heгаа hanse ka nin.» ¹⁶ Bora kaŋ ga goro duulaa boŋ na nga cendoo dan laboo ra, laboo heгаа tee.

¹⁷ Almalayka tana fatta ka hun Irkoy hugoo ra kaŋ goo beenaa ra, nga mo, cendi mee kaana goo a kone.

¹⁸ Almalayka tana koyne fatta ka hun sargari tonadogoo ra. A duu hini nuune ga, a na jinde jer ka kaati ka šelan woo kaŋ kone cendi mee kaana goo ga ka nee a se: «Cendi mee kaana zaa, alaneb fafawey dogu kaŋ goo alanebnaŋoo kaŋ goo laboo ga, zama nga alaneb-izey nin.» ¹⁹ Almalaykaa na nga cendoo dan laboo ga, a na laboo alanebnaŋoo izey dogu. A na nga heгаа warra Irkoy futuroo jinay beeroo ra. ²⁰ I na alaneb-izey motti nda ngi cewey jinaa ra koyraa dumaa ga. Jinaa din kuri fatta a ra kaŋ ga doo hala kilomeetar zangu hinza (300) cine ka koy ka žigi ka too baryey aljamey do.

* 14:4 14.4 Sargarey 12.2.

15

Almalaykey nda balaawu kokorantey

¹ Ay yee ka dii beenaa ra tammaasa tana, ibeeri no, a ga kayfandi, almalayka iyye kaŋ kone balaawu iyye goo, balaawu kokorantey no, balaawey wey no ma Irkoy futuroo timmandi.

² Ay dii haya kaŋ ga hima nda teekoo kaŋ teendi diji ra, a ga birji nuune ra. Borey kul kaŋ hin adabbaa, nda nga assuura, nda nga maɓoo lanbaa ga kay teekoo kaŋ teendi nda diji miɓoo ga, Irkoy kurbu beerey goo i kone. ³ I ga Musa, Irkoy tamoo doonoo*, nda Feeji-izoo doonoo don ka nee:

«Ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni teegoyey ga beeri, i ga kayfandi.

Gandawey Kokoyoo†,
ni fondawey ga šerre, cimiyaŋ no!

⁴ Ir Koyoo, may ka si hunbur ni,
may ka si ni maɓoo beerandi?

Zama ni hinne no ma henan,
gandawey kul ga kaa ka sujudu ni jine,

zama ni teegoy šerrantey bangay.»‡

⁵ Wey banda ga, ay dii Irkoy hugoo kaŋ ti seedetaraa hukcumoo, miɓoo feerandi beenaa ra. ⁶ Almalayka iyyaa kaŋ kone balaawu iyyaa goo fatta Irkoy hugoo ra. Leŋ šukka alhakiika nerante goo jindey ra. Wura gamahaw goo gandey ga. ⁷ Hundikoyini taaca aɓfoo na almalayka iyyaa noo wura poti iyye kaŋ ga too nda Irkoy kaŋ ga huna abada hala abada futuroo. ⁸ Irkoy hugoo too nda dullu kaŋ ti Irkoy daržaa nda nga hinoo tammaasa. Boro kul si hin ka huru Irkoy hugoo ra hala waati kaŋ almalayka iyyaa balaawu iyyaa ben.

16

Irkoy futuroo potey

¹ Woo banda ga, ay maa jinde beeri foo kaŋ hun Irkoy hugoo ra ka nee almalayka iyyaa se: «Wa koy Irkoy futuroo poti iyyaa doori laboo ga.»

² Ijinaa koy, a na nga potoo doori laboo ga. Futta laala futa fatta adamizey ga kaŋ ga adabbaa tammaasaa goo, wey kaŋ ga sujudu nga assuura se.

³ Almalayka hinkantoo na nga potoo doori teekoo boŋ. Haroo tee ma nee bukaw kuri. Hayey kul kaŋ ra hundi goo kaŋ goo teekoo ra buu.

⁴ Ihinzantoo na nga potoo doori isawey boŋ nda hari dandidogey ra, i bere ka tee kuri. ⁵ Ay maa harey almalaykaa ga nee:

«Ni kaŋ ga bara,

kaŋ gay a ga bara,

Irkoy Boro Henanantaa,

ni ciiti nda takaa woo, n'ga šerre.

⁶ Zama i na Irkoy boro henanantey aŋ

nda annabiyaŋ kurey doori.

N'n'i noo kuri i m'a haŋ,

* 15:3 15.3 Fattaroo 15.1–18; Alhukumoo 32.1–44. † 15:3 15.3 «Gandawey Kokoyoo»,

hantum fooyaŋ ga nee «Zamaney Kokoyoo». ‡ 15:4 15.3–4 Žeremi 10.7; Zabur 86.9.

i ga hima nda a.»

⁷ Ay maa sargari tonadogoo ga šelan ka nee: «Cimi no, ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo, ni ciitey ti cimi, i ga šerre.»

⁸ Almalayka taacantoo na nga potoo doori waynaa boŋ, hini nondi waynaa se ka adamizey ton nda nuune. ⁹ Konni beeri na borey kukuray. I na Irkoy maajoo wow kaŋ goo nda hini bonawey wey ga. I wanji ka tuubi ka darža daŋ a ga.

¹⁰ Igguwantoo na nga potoo doori adabbaa kokoy gorodogoo boŋ, nga laamaa dogoo tee kubay. Adamizey ga ngi deeney nama dooray se. ¹¹ I ga beenaa Koyoo wow ngi dorawey nda futtawey maaganda se. I mana tuubi ngi teegoyey ra.

¹² Idduwantoo na nga potoo doori isa beeroo ra kaŋ se i ga nee Efrat, haroo kogu hala fondo ma teendi kokoyey se kaŋ ga kaa ka hun waynahunay. ¹³ Ay dii ganji hinza kaŋ ma nee nbala kaŋ ga hun ganjihoogaa kaŋ se i ga nee dragon, nda adabbaa, nda taari annaboo mijoo ra. ¹⁴ Ganji hundiyaŋ no kaŋ ga tammaasa kayfanteyaŋ tee. I ga koy aduŋa kul kokoyey do k'i marga Irkoy, Hini-kul-koyoo zaari beeroo wongoo se.

¹⁵ – «Nga ne, ay ga kaa sanda zay. Bora duu gomni kaŋ ga hanna cijin nda zaari, kaŋ ga nga bankaarayey dii hala nga masi dira nga gaa koonu, borey masi dii nga haawoo.» – ¹⁶ Ganjey n'i marga nongoo kaŋ se i ga nee Ebere šenni ra Harmagedoŋ*.

¹⁷ Almalayka iyyantoo na nga potoo doori hewoo bande. Irkoy hugoo ra jinde beeri foo hun kokoy gorodogoo ra ka nee: «A teendi ka ben.»

¹⁸ Meliyaŋ, nda jindeyaŋ, nda jinjinyaŋ teendi. Labu jijiri beeri tee. Labu jijiroo kaŋ teendi laalayanoo nda beeriyanoo cine mana bay ka tee za adamize kaa laboo ga. ¹⁹ Koyra beeroo zamna-zamna hinza, gandawey koyrawey kaŋ, Irkoy hongu Babiloŋ beeroo k'a noo potoo kaŋ ra alaneb hari mooraa goo kaŋ ti nga futay laalaa. ²⁰ Gungey kul zuru, tondi hondey si diyandi koyne. ²¹ Gari beeriyaŋ kaŋ affoo kul ga too kilo woytaaci cindi guu (45) cine tinyan hun beenaa ra ka kaŋ adamizey boŋ, adamizey ga Irkoy wow garey bonaa se, zama bonaa ga hanse ka beeri.

17

Babiloŋ koyraa ciitoo šennoo

¹ Almalayka iyyaa kaŋ kone poti iyyaa goo affoo kaa, a šelan ya ne ka nee: «Kaa, ay ga woykuuru beeroo kaŋ goo hari beerey mijey ga ciitoo cebe ma ne. ² Nga bande laboo kokoyey na woy nda aru izefututaraŋ tee. Laboo gorokey na ngi boŋ suwandi nda alaneb hari mooraa kaŋ ti nga izefututaraa.»

³ Irkoy Hundoo n'ay dii, almalaykaa n'ay zaa ka koy saaji ra. Ay dii woy foo kaŋ ga goro adabba ciray zaram boŋ. Adabbaa goo nda boŋ iyee nda hilli woy (10), nga kul ga maayaŋ goo kaŋ ga Irkoy wow. ⁴ Woyoo ga bankaaray nda darbay ciray, ciray henna, nda iciray zaram, a taalam nda wura, nda tondi hay šendayaŋ, nda alyakuutuyaŋ. Wura poti goo kaboo ra kaŋ ga too nda haya harramanteyaŋ nda nga woy

* **16:16** 16.16 Harmagedoŋ maanaa ti «Magedoŋ koyraa tondi hondoo».

nda aru izefututaraa žiiboo. ⁵ Teṇaa ga, maa foo hantumandi, sirri no kaṇ ti:

«Babilonṇ beeroo, woykuurey nda laboo haya harramantey naa».

⁶ Ay dii woyoo suu nda Irkoy boro henanantey kuroo nda Isa seedewey kuroo. Kaṇ ay dii a, ay hanse ka bonḥaway.

⁷ Almalaykaa nee ya ne: «Macin se n'ga bonḥaway? Ay ga woyoo nda adabbaa kaṇ bonḥ a goo, kaṇ goo nda bonḥ iyye nda hilli woy (10) sirroo feeri ma ne. ⁸ Adabbaa kaṇ n'dii a bay ka bara, amma sohō a sii no, a ga kaa ka žigi ka hun guusu futaa ra ka koy halaciyān here. Laboo gorokey kaṇ maṇney mana hantumandi za aduṇṇa daaruroo ga hunaroo citaaboo ra, bonḥey ga haw nda i dii adabbaa, zama a bay ka bara, a sii no, amma a ga kaa ka bara.

⁹ Ne ra lakkal goo kaṇ ga fahami noo: bonḥ iyyaa man'ti kala tondi hondu iyyaa kaṇ ga woyoo ga goro. Kokoy iyyaa mo no. ¹⁰ Igguu i ra kaṇ, affoo ga bara, ikokorantaa mana kaa jina, amma waati kaṇ a kaa, a tilasu a masi waati kuku tee. ¹¹ Adabbaa kaṇ bay ka bara, kaṇ si bara sohō, nga ti kokoy yaahantoo. A goo kokoy iyyaa mo ra, a ga koy halaciyān here.

¹² Hilli woyaa (10) kaṇ n'dii a man'ti kala kokoy woy (10) kaṇ mana duu laamaa jina, amma i duu hini sanda kokoy haya kaṇ ga sawa nda guuru foo cine, adabbaa bande. ¹³ I tee ibaayi foo kaṇ ti ka ngi gaaboo nda ngi hinoo noo adabbaa se. ¹⁴ I ga Feeji-izoo wongu, Feeji-izoo ga hin ey, zama nga ti koyey Koyoo, nga ti kokoyey Kokoyoo. Borey kaṇ ga hin a bande, boroyanṇ no kaṇ ciyandi, subanteyanṇ no, laadiranteyanṇ no.»

¹⁵ Woo banda ga, a nee ya ne: «Harey kaṇ n'dii ey, nongoo kaṇ ra woykuuroo ga goro man'ti kala jamayanṇ, nda boro booboyanṇ, nda gandayanṇ, nda šenniyanṇ. ¹⁶ Hilli woyaa (10) kaṇ n'dii a nda adabbaa ga woykuuroo konnay, i g'a kabe koonay k'a naṇ gaa koonu. I ga nga hamoo ṇaa, i g'a ton nuune ra k'a tee boosu. ¹⁷ Zama Irkoy daṇ biney ra i ma nga ibaayoo tee, i tee ibaayi foo, i ma ngi laamaa noo adabbaa se hala waati kaṇ Irkoy šenney tabati.

¹⁸ Woyoo kaṇ n'dii a man'ti kala koyra beeroo kaṇ goo ma laboo kokoyey juwal.»

18

Babilonṇ koyraa kayriroo

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka tana kaṇ zunbu ka hun beenaa ra. A goo nda hini beeri, de nga daržaa na laboo kul kaarandi. ² A na jinde jer ka kaati ka nee:

«A kaṇ, Babilonṇ beeroo kaṇ.

A tee ganjey hugoo, a tee hundi žiibi kul lanbadogoo.

Ciraw harramante [nda adabbaa harramante kaṇ ti konnayhaya] kul lanbadogoo no.

³ Gandawey kul na alaneb hari moora laalaa haṇ kaṇ ti nga woy nda aru izefututaraa.

Laboo kokoyey na izefututaray tee a bande,

laboo maamalakey na alman tee nga addahar bajoo ra.»

⁴ Ay maa jinde tana kaṇ hun beenaa ra, a nee:

«Ay jamaa, wa fatta a ra hala war masi hanga a bande nga zunubey
ra,

hala nga bonawey ra, haya masi kaŋ war boŋ.

⁵ Zama nga zunubey žigi-žigi cere boŋ hala beenaa ra,
Irkoy hongu nga goy futawey.

⁶ W'a bana nda nga hunday bana takaa,
wa nga teegoyey cine hinka yeeti a se.

Alaneb hari moora kaŋ a n'a birji potoo ra,
wa nga cine hinka birji a se.

⁷ Takaa kaŋ nda a na nga boŋ noo darža ka addahar,
w'a noo woo din hinnaa hottay nda binehēenay.

Zama a ga nee nga binoo ra:

«Ay ga goro sanda kokoy woy,
ay man'ti woy kaŋ kurpoo buu,
ay si buuyan batu marga abada.»

⁸ Woo maaganda se zaari folloku nga bonawey ga kaŋ a ga kaŋyaŋ ti:
buuyan, nda beray goraa, nda heray, de a ga tonandi nuune ra ka tee
boosu,

zama ir Koyoo Irkoy kaŋ n'a ciiti ga gaabi.»

⁹ Laboo kokoyey kaŋ na woy nda aru izefututaray tee a bande ka
addahar ga hēe ka yooyo waati kaŋ i dii nuunaa kaŋ g'a ton dullooo.

¹⁰ I ga kay nongu mooro ra nga hottaa hunburaa maaganda se, i ga
nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo,
Babiloŋ koyra gaabantaa,
guuru folloku ra ciitoo zunbu ni ga!»

¹¹ Laboo maamalakey mo g'a hēe ka buuyan batu marga a se, zama
boro kul si yee ka ngi jinaa day.

¹² Jinaa man'ti kala wura, nda nzorfu kaaray, nda tondi hay šenda,
nda alyakuutu, nda šukka baana hay šenda, nda šukka ciray hay
šenda, nda alharu šukka, nda šukka ciray zaram, nda bundu hew
kaana dumi kul, nda tarkunday hije taalam dumi kul, nda bundu hay
šenda taalam dumi kul, nda alhan, nda guuru, nda tondi henna, ¹³ nda
alkalfa, nda day-day, nda dugu hew kaana, nda turaari, nda dugu, nda
alaneb hari moora, nda jii, nda farin henna, nda alkama, nda hawayan,
nda feejiyan, nda bariyan, nda bari torkayan, nda tamyān, nda boro
hundikoyniyan.

¹⁴ «Hayey kaŋ ni hundoo ga bag'ey mooru ni ga.

Hayey kul kaŋ ga boori i ga nere dere ma ne.

I si duwandi koyne.»

¹⁵ Hayey wey maamalakey kaŋ duu Babiloŋ bande alman ga kay nongu
mooro ra nga hottaa hunburaa maaganda se, i ga hēe i ga buuyan batu
marga. ¹⁶ I ga nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo
kaŋ ga bankaaray nda šukka baana hay šenda,
nda darbay ciray, ciray henna, nda iciray zaram,
a ga taalam nda wura, nda tondi hay šenda, nda alyakuutu.

¹⁷ Guuru folloku ra alman beeroo woo kul tee yaada.»

Harihii beeri zurandikey, nda haya kul kaŋ ga dira gamoo din ra,
harihii goykey, nda boro kul kaŋ ga goy teekoo boŋ kay nongu mooro
ra. ¹⁸ Kaŋ i ga dii nuunaa kaŋ g'a ton dullooo, i kaati ka nee: «May ti

koyraa kaŋ ga hima koyra beeroo?»¹⁹ I na labu warra ngi boŋey ga, i ga hēe i ga buuyan batu marga ka kaati ka nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo

kaŋ na borey kul kaŋ goo nda hii beeriyaŋ teekoo boŋ tee alman nga almaanoo ra!

Zama guuru folloku a tee saaji.»

²⁰ Beenaa, jaali nda nga kayriroo!

War mo, Irkoy boro henanantey, nda diyawey, nda annabey, wa jaali nda nga kayriroo,

zama Irkoy ciiti ka ciiti dunbu war se a ga.

²¹ Almalayka foo kaŋ ga gaabi na tondi kaŋ ma nee fufutondi zaa k'a warra teekoo ra ka nee:

«Takaa woo nda Babiloŋ koyra beeroo ga warrandi ganda nda saha, a si yee ka diyandi.

²² Kurbu beeri karkey, nda hooraykey, nda laatikarkey, nda laati beeri karkey jindey si yee ka mandi ni do.

Goy dumi kul kabe goyteeri si yee ka diyandi ni do.

Fufutondoo jindoo si yee ka mandi ni do.

²³ Fitilla gaayoo si yee ka dii ni do,

aruhijoo nda woyhijoo jindoo si yee ka mandi ni do.

Zama ni maamalakey ti laboo boro beerey,

ni kottaa na gandawey kul darga.»

²⁴ Nga do annabey, nda Irkoy boro henanantey, nda borey kul kaŋ koosandi laboo ga kurey garandi.

19

¹ Woo banda ga, ay maa ma nee alžama boobo jinde beeri beenaa ra kaŋ ga nee:

«Aleluya!

Hallasiyaŋ, nda darža, nda hini ti ir Irkoy wane.

² Zama nga ciitey ti cimi, i ga šerre,

a na woykuuru beeroo ciiti kaŋ na laboo halaci nda nga woy nda aru izefututaraa.

A na woykuuroo banandi nga hunday Irkoy baŋney kuroo alhakoo.»

³ Ngi cee hinkantoo i ga nee:

«Aleluya!

Nga dullooo ga žigi abada hala abada.»

⁴ Boro beeri waranka cindi taacaa (24) nda hundikoyi taacaa sujudu ka Irkoy kaŋ goo kokoy gorodogoo ra saabu ka nee:

«Amin, Aleluya!»

Feeji-izoo hijaa

⁵ Jinde foo hun kokoy gorodogoo ra ka nee:

«Wa ir Irkoy saabu,

war kul nga baŋney

[nda] war kaŋ ga hunbur a,

ikaccey nda ibeerey.»

⁶ Woo banda ga, ay maa ma nee alžama beeri jinde. A ga hima nda hari beeri jinde nda jinjinjan gaabanteyan jinde kaŋ ga nee:

«Aleluya!

Zama ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo na nga laamaa gorandi.

⁷ Ir ma jaali, ir ma yafarhā, ir ma darža dan a ga,
zama Feeji-izoo hiijaa too, wandoo soolu.

⁸ A duu fondo ka darbay šukka baana hay šenda nerante alhakiika dan,
darbay šukka baana hay šendaa man'ti kala Irkoy boro henanantey teegoy šerrantey.»

⁹ Almalaykaa* nee ya ne: «Hantum: «Borey duu gomni kanj ciyandi Feeji-izoo hiijaa hawraa se.»» A yee ka nee ya ne: «Irkoy šenney hunday† ti wey.» ¹⁰ Ay kanj cewey cire ka sujudu a se. Amma a nee ya ne: «Hawgay masi woo tee, ay man'ti kala ni nda ni armye tam hangasinoo kanj ga Isa seedetaraa dii. Sujudu Irkoy se, zama Isa seedetaraa ka annabey tuti i ma šelaŋ.»

Boraa kanj žigi bari kaaraa boŋ

¹¹ Woo banda ga, ay dii beenaa feeri, nga ne, bari kaaray foo ne, boraa kanj goo a boŋ [maano] ti Laadirantaa nda Cimikoynoo. A ga ciiti, a ga wongu nda šerretaray. ¹² Moŋey ga hima nda nuune deene, boŋoo boŋ kokoy fuula kaccu boobo goo, maa foo hantumandi a ga kanj boro kul s'a bay nda man'ti nga hinne. ¹³ Darbay goo jindoo ra kanj sufandi kuri ra, maano man'ti kala «Irkoy meešennoo». ¹⁴ Wongu-izey kanj goo beenaa ra hanga a, i goo bari kaarayyan ga, šukka baana hay šenda kaaray alhakiika goo jindey ra. ¹⁵ Miŋoo ra takuba mee kaana fatta hala a ma duu ka gandawey kar. Nga no m'i kur nda guuru gobu. Nga no ma alaneb haroo motti jinaa ra kanj ra alaneb hari mooraa goo kanj ti Irkoy, Hini-kul-koyoo futay laalaa. ¹⁶ Nga darbaa nda ce hamoo, maa foo hantumandi i ga kanj ti «kokoyey Kokoyoo, koyey Koyoo».

¹⁷ Ay dii almalayka foo kanj ga kay waynaa boŋ, a na jinde jer ka kaati cirawey kul ga kanj ga deeši beenaa ra beene ka nee i se: «Wa kaa, wa marga Irkoy hoyandi beeroo ra ¹⁸ hala war ma kokoyyan, nda sooje boŋkoyni beeriyan, nda bariyan nda ngi kaarukey hamey, nda borey kul hamey ŋaa, borciney nda baŋney, ikaccey nda ibeerey hamey.»

¹⁹ Ay dii adabbaa, nda laboo kokoyey, nda ngi wongu-izey, i marga ka boraa kanj goo baryoo boŋ nda nga wongu-izey wongu. ²⁰ Adabbaa diyandi, nga nda taari annaboo kanj goo a bande, kanj na tammaasa kayfantey tee a jine kanj nda a na borey darga kanj ga adabbaa tammaasaa goo, kanj ga sujudu nga assuura se. Ihinkaa kul ngi hunantaa warrandi guusu beeroo ra kanj ra nuune nda ganjibaali ga dii. ²¹ Borey cindey, boraa kanj cindi ka goro baryoo boŋ takubaa kanj fatta miŋoo ra n'i wii, cirawey kul kungu ngi hamoo ra.

20

Jiiri zenber faa (1.000) laamaa

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka foo kanj goo ma zunbu ka hun beenaa ra, guusu futaa kufal-izoo goo kaboo ra nda guuru karfu beeri foo. ² A na ganjihoogaa kanj se i ga nee dragon dii kanj ti zaman jinaa gondoo kanj ti Ibilisi nda Šaytan, a n'a haw jiiri zenber foo (1.000). ³ A n'a warra guusu futaa ra, a n'a kufal ka tammaasa dan a ga, a masi

* 19:9 19.9 Zamnaa 17.7. † 19:9 19.9 «Irkoy šenney hunday», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy šenney kanj ti cimi».

yee ka duu ka gandawey darga hala jiiri zenber faa (1.000) ma timme. Woo banda ga, a tilasu a ma feerandi alwaati kayna se.

⁴ Ay dii kokoy gorodooyan, borey kan ga goro i bon duu hini ka ciiti. Ay dii borey hundey kan i na bonoy kaa jindey ga Isa seedetaraa, nda Irkoy meešenoo maaganda se, nda borey kan mana sujudu adabbaa nda nga assuuraa se, adabbaa tammaasaa mana huru tejawey ga, a mana huru kabey ga. I huna koyne ka laama Almasihu bande jiiri zenber foo (1.000). ⁵ Bukawey jerey si huna koyne kala waati kan jiiri zenber faa (1.000) timme. Woo ti tunyan jinaa. ⁶ Bora duu gomni kan goo tunyan jinaa woo ra, a jisandi jere ga Irkoy se, buuyan hinkantoo si duu borey wey ga hini. I ga tee Irkoy nda Almasihu sargari juwalkawyan. I ga laama a bande jiiri zenber faa (1.000) ra.

Šaytan warrandi nuunaa ra

⁷ Waati kan jiiri zenber faa (1.000) timme, Šaytan ga feerandi ka hun kasaa ra. ⁸ A ga fatta ka gandawey darga kan goo laboo kanje taacaa ga, maanaa Gog nda Magog*, a g'i marga wongoo se, ngi kan ngi hinnaa ga hima nda teekoo labutaasoo. ⁹ I žigi ka koy laboo tefayyanoo kul ga, i na Irkoy boro henanantey jamaa kaloo nda koyraa kan Irkoy ga bag'a kuubi k'a bere. Amma nuune zunbu ka hun beenaa ra k'i halaci. ¹⁰ Ibilisi kan n'i darga warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune nda ganjibaali ga dii kan ra adabbaa nda taari annabey goo. I ga torro cijin nda zaari abada hala abada.

Ciiti kokorantaa

¹¹ Ay dii kokoy gorodoo beeri kaaray nda bora kan ga goro a bon, laboo nda beenaa zuru a jine hala nongu kan ra i mana yee ka duu doo. ¹² Ay dii bukawey, ibeerey nda ikaccey, i ga kay kokoy gorodogoo jine, citaabuyan feerandi, citaabu tana mo feerandi kan ti hunaroo citaaboo. Bukawey ciitandi ka sawa nda hayey kan hantumandi citaabey ra ngi teegoyey ga. ¹³ Teekoo na bukawey noo kan goo nga ra. Buuyanoo nda alaaharaa na ngi bukawey noo. Affoo kul ciitandi ka sawa nda nga teegoyey. ¹⁴ Buuyanoo nda alaaharaa warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune ga dii: guusu beeroo kan ra nuune ga dii ti buuyan hinkantoo. ¹⁵ Boro kan mana hantumandi hunaroo citaaboo ra ga warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune ga dii.

21

Beene taagaa nda ganda taagaa fillaa

¹ Ay dii beene taaga nda ganda taaga, zama beene jinaa nda ganda jinaa dere, teekoo mo si bara koyne. ² Ay dii koyra henanantaa kan ti Žerizalem taagaa kan zunbu ka hun beenaa ra Irkoy do. A soolu sanda woyhijji kan taalam nga kurpoo se. ³ Ay maa jinde beeri foo kan hun kokoy gorodogoo ra ka nee: «Irkoy hukcumoo ne adamizey game. Irkoy ga goro i bande, i ga tee nga jamaa, Irkoy hunday goo i bande [sanda ngi Irkoy]. ⁴ A ga munday kul tuusu k'a kaa moyey ra. Buuyan si yee ka bara, buuyan batu si yee ka bara, kaati si bara koyne, marayyan si bara koyne, [zama] haya jinawey dere.»

* 20:8 20.8 Ezekiyel 38.2; 39.6.

⁵ Bora a kanj ga goro kokoy gorodogoo ra nee: «Nga ne, ay ga hayaa kul tee itaaga.» A nee koyne: «Hantum, zama šenney wey ga henan, cimiyaj no.» ⁶ A yee ka nee ya ne: «A tee ka ben, agay, agay ti Alfa nda Omega*, maanaa sintinoo nda benantaa. Boro kanj ga jaw, ay g'a noo a ma hanj yaada hunaroo haroo dandidogoo ra. ⁷ Boro kanj hin ga hayey wey tubu, ay ga tee a se Irkoy, a ga tee ya ne ize. ⁸ Amma alkubey, nda borey kanj si naanay, nda harramantey, nda borowikey, nda woy nda aru izefuturaray teekey, nda kottekoyney, nda tooru ganakey, nda taariharkey kul bagaa man'ti kala guusu beeroo kanj ra nuune nda ganjibaali ga dii: woo ti buuyan hinkantoo.»

Žerizalem taagaa fillaa

⁹ Almalayka iyyaa kanj kone poti iyyaa goo kanj ga too nda balaawu iyye kokorantey affoo kaa ka šelanj ya ne ka nee: «Kaa, ay ga ni cebe woyhijoo, Feeji-izoo wandoo.» ¹⁰ Irkoy Hundoo n'ay dii, almalaykaa n'ay zaa ka koy tondi hondu kuku beeri foo boŋ, a n'ay cebe koyra henanantaa kanj ti Žerizalem kanj goo ma zunbu ka hun beenaa ra Irkoy do. ¹¹ Irkoy daržaa goo a ga, nga nereyanoo ga hima nda tondi hay šenda, a ga hima nda jasp tondi murmurante hay šenda. ¹² A goo nda cete kuku beeri, a goo nda mee woy cindi hinka (12), koyraa mijey ga almalayka woy cindi hinka (12) goo. Maayanj hantumandi koyraa mijey ga, i man'ti kala Izirayel borey alkabiila woy cindi hinkaa (12) maajney. ¹³ Mee hinza goo dandi here, mee hinza goo hawsa here, mee hinza goo gurma here, mee hinza goo dangay here. ¹⁴ Koyraa cetaa sii nda kala asaasu woy cindi hinka (12). Maa woy cindi hinka (12) goo i ga kanj ti Feeji-izoo diyaw woy cindi hinkaa (12).

¹⁵ Almalaykaa kanj ga šelanj ya ne, wura kakaaru neešihaya foo goo a kone ka koyraa, nda nga mijey, nda nga cetaa neeši. ¹⁶ Koyraa caraw taacaa kul ga sawa, nga kuuyanoo nda nga hayyanoo kul ga sawa. Almalaykaa na koyraa neeši nda kakaaroo. A ga too stad zenber woy cindi hinka (12.000)†. Nga kuuyanoo, nda nga hayyanoo, nda nga kayyanoo kul ga sawa. ¹⁷ A na cetaa neeši, a ga too kabedaaru zangu nda woytaaci cindi taaci (144) ka sawa nda adamizey neeširoo kanj ga sawa nda almalaykaa neeširoo. ¹⁸ Cetaa mana cinandi nda kala žasp tondi, koyraa man'ti kala wura alhakiika, ma nee diji alhakiikaa. ¹⁹ Koyraa cetaa asaasoo taalamandi nda tondi hay šenda dumi kul.

Asaasu jinaa mana teendi nda kala žasp,
ihinkantoo mana teendi nda kala safir,
ihinzantoo mana teendi nda kala kalseduwan,
itaacantoo mana teendi nda kala emerod.
²⁰ Igguwantoo mana teendi nda kala sardoniks,
idduwantoo mana teendi nda kala sarduwan,
iyyantoo mana teendi nda kala krisolit,
yaahantoo mana teendi nda kala beril,
yaggantoo mana teendi nda kala topaz,
iwoyantoo (10to) mana teendi nda kala krizopras,
iwoy cindi faantoo (11to) mana teendi nda kala iyasent,
iwoy cindi hinkantoo (12to) mana teendi nda kala ametist.

* **21:6** 21.6 Zamnaa 1.8. † **21:16** 21.16 Stad man'ti kala neešihaya. Stad foo kul ga too meetar zangu nda woyyaaha cindi guu (185). Adiši a kul man'ti kala kilomeetar zenber hinka nda zangu hinka (2.200) cine.

²¹ Koyraa mee woy cindi hinkaa (12) man'ti kala alyakuutu woy cindi hinka (12). Koyraa mee foo kul mana teendi nda kala alyakuutu foo. Koyraa farroo man'ti kala wura alhakiika, a ga hima nda diji kan ga haarahaara.

²² Amma ya na dii koyraa din ra Irkoy hugu, zama ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo nda Feeji-izoo ti koyraa Irkoy hugoo. ²³ Koyraa si too waynaa ga, a si too handoo ga a ma nga noo gaay, zama Irkoy daržaa ga dii a ga, nga fitillaa man'ti kala Feeji-izoo. ²⁴ Gandawey ga dira koyraa gaayoo ra, laboo kokoyey ga kate ngi daržaa no din. ²⁵ Zaaroo dimma kul nga ganbey si daaba abada, ka gar cijin here sii no din. ²⁶ Gandawey daržaa nda ngi beeraa ga katandi no din. ²⁷ Žiibi kul si huru no din wala boro kan ga haya harramante wala taari tee. Borey hinne kan maaney hantumandi Feeji-izoo hunaroo citaaboo ra no ma huru no din.

22

¹ Woo banda ga, almalaykaa na isa foo kan nga haroo ga hunayan noo cebe ya ne. A ga nere ma nee tondi murmurante hay šenda, a si hun kala Irkoy nda Feeji-izoo kokoy gorodogoo ra. ² Koyraa farroo gamoo ra, isaa mee hinkaa ga, hunayan tuuroo goo kan ga hegayandi cee woy cindi hinka (12), handu kul a ga hay. Tuuroo fitawey no ma gandawey duubaanandi.

³ Dangayan si yee ka tee. Irkoy nda Feeji-izoo kokoy gorodogoo ga gorandi koyraa ra, de nga tamey g'a gana. ⁴ I ga dii nga ndumoo, maapoo ga hantumandi tepawey ga. ⁵ Cijin si yee ka bara, i si too fitilla gaay ga, i si too waynaa gaayoo ga, zama ir Koyoo Irkoy ga nga gaayoo diinandi i ga, de i ga laama abada hala abada.

Isa yee kateyanoo

⁶ Almalaykaa nee ya ne: «Šenney wey ga henan, cimiyaj no. Ir Koyoo Irkoy kan ga annabey hundey gongu na nga almalaykaa sanba ka cebe nga tamey se hayaa kan ga hima ka tee ne nda kayna.»

⁷ Isa nee: «Nga ne, ay ga kaa nda cahāyan. Bora duu gomni kan ga annabitaray šenney dii kan goo citaaboo woo ra.»

⁸ Agay Yehiya ka maa hayey wey ka dii ey. Waatoo kan ay maar'ey ay dii ey, ay kan almalaykaa cewey cire ka sujudu a se, nga kan na hayey wey cebe ya ne. ⁹ Amma a nee ya ne: «Hawgay masi woo tee, ay man'ti kala ni nda ni arma annabey tam hangasino, nda borey kan ga citaaboo woo šenney dii, sujudu Irkoy se.» ¹⁰ Woo banda ga, a nee ya ne: «Masi citaaboo woo annabitaray šenney tugu, zama waatoo man. ¹¹ Boro kan si šerre ma koy a ga šerretaray janjaa ra, boro kan ga žiibi ma koy a ga žiiboo ra, boro šerrantaa ma koy a ga šerretaraa ra, Irkoy boro henanantaa ma koy a ga ka nga boj dan jere ga Irkoy se.»

¹² Isa nee: «Nga ne, ay ga kaa nda cahāyan, agay alhakoo goo ay kone, hala ya boro kul bana ka sawa nda nga teegoyoo. ¹³ Agay, agay ti Alfa nda Omega* kan ti ijinaa nda ikokorantaa, maanaa sintinoo nda benantaa.

¹⁴ Borey duu gomni kan ga ngi darbay beerey numay, woo ra i ga duu fondo ka ŋaa hunayan tuuroo izey ra, i ga huru koyraa ra nda koyraa

* 22:13 22.13 Zamnaa 1.8.

mijney. ¹⁵ Hanšey, nda kottekoyney, nda woy nda aru izefututaray teekey, nda borowikey, nda tooru ganakey, nda boro kul kaŋ ga baa taari wala a ga taari ma koy taray.

¹⁶ Agay Isa, ay n'ay almalaykaa sanba a ma hayey wey seedetaraa tee war se war m'a ka too Egilizey do. Agay ti Dawda hayroo kaŋ ga hima nda tuuri kabe taaga kaŋ zay ka fatta tuuroo kaŋ dunbandi linjoo ga, subbaahi handaray nerantaa.»

¹⁷ Irkoy Hundoo nda woyhijoo goo ma nee: «Kaa!»

Boro kaŋ ga maa ma nee: «Kaa!»

Boro kaŋ ga jaw ma kaa.

Boro kaŋ ga baa ma zaa hunaroo haroo ra yaada.

Šenni kokorantey

¹⁸ Agay, hayaa kaŋ ay g'a šendandi boro kul ga kaŋ maa citaaboo woo annabitaray šenney man'ti kala: boro kaŋ tonton i ga, Irkoy ga bonawey kaŋ hantumandi citaaboo woo ra tonton a se. ¹⁹ Boro kaŋ na haya kumandi annabitaraa šenney wey ra kaŋ goo citaaboo ra, Irkoy ga kumandi nga bagaa ra hunayan tuuroo ra nda koyra henanantaa ra kaŋyaŋ hantumandi citaaboo woo ra.

²⁰ Bora kaŋ na hayey wey hakiikandi nee: «Cimi no, ay ga kaa nda cahāyan!» Amin. Kaa ir Koyoo Isa!

²¹ Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara borey kul bande.